

კავკასიური ზღაპრები და თქმულებები

„კავკასიური სწავლი“
2007

UDC (უაკ) 821.35-34
კ-146

კავკასიური ზღაპრები და თქმულებები
ყველა უფლება დაცულია
© პროექტის ავტორი ნაირა გელაშვილი
© შემდგენელი და რედაქტორი შოთა იათაშვილი
© მხატვარი სოფიო კინსურაშვილი (www.varvaridze.com)

საქართველოს კულტურულ ურთიერთობათა ცენტრი
„კავკასიური სახლი“
თბილისი, გალაკტიონის ქ. 20

caucasianh@hotmail.com

Caucasian Fairy Tales and Legends
All rights reserved
© Author of the Project Naira Gelashvili
© Compiled and Edited by Shota Iatashvili
© Illustrated by Sophie Kintsurashvili (www.varvaridze.com)

Caucasian House
Tbilisi, 2007

მადლობას ვუხდით ევროპულ ფონდ
HORIZON-ს ფინანსური დახმარებისათვის

Our deep gratitude for financial support to
the European Foundation HORIZON

ISBN 978-9941-400-05-6

©კავკასიური სახლი
თბილისი, 2007

სარჩევი

11 წინასიტყვაობა

ქართული ზღაპრები

- 19 ლერწმის ქალი
- 30 მელია და მწყერჩიტა
- 31 მეფის შვილობილი
- 31 ეშმაკის ლაგამი
- 33 დედის გული
- 34 ხელმწიფე და მისი შვილი
- 35 მენისქვილის ვაჟიშვილი და სამი ქოსა
- 40 ზარმაცი
- 43 ორი სილა
- 44 ჯეელი მოსამართლე და მისი ცოლი
- 46 ნალის შეჭამადი
- 47 რძალ-მაზლის ამბავი
- 48 ნახევარქათამას ამბავი
- 50 მიწა თავისას მოითხოვს
- 55 სიკვდილის ჩამოსვლა დედამიწაზე
- 57 ერთი მანეთის შოვნა

აფსაზური ზღაპრები

- 59 აწანები
თარგმანი ანა წვინარი-აბრამიშვილის
- 60 გველი, მერცხალი და ხოჭო
თარგმანი ანა წვინარი-აბრამიშვილის
- 61 როგორ მოსწყვიტა სასრიყუამ ცას
ვარსკვლავი
თარგმანი ანა წვინარი-აბრამიშვილის

72 ქალის სიყვარული
თარგმანი ანა წვინარია-აბრამიშვილის

73 თანხმობა
თარგმანი ანა წვინარია-აბრამიშვილის

75 როგორ გაიყო ორმა ძმამ ქონება
თარგმანი ანა წვინარია-აბრამიშვილის

77 ერკჟოუ
თარგმანი სერგეი ზუხბასი

81 სამი ძმის ამბავი
თარგმანი სერგეი ზუხბასი

85 მჭედელი სოლუმი და მზეთუნახავი ქალი
თარგმანი ნელი ოქროპირიძის

87 შარდინი და მემამულე
თარგმანი ნელი ოქროპირიძის

89 შარდინი და ყვინჩილები
თარგმანი ნელი ოქროპირიძის

90 თავშემონახული დათვი
თარგმანი ნელი ოქროპირიძის

ოსური ზღაპრები

91 როგორ აწრთობინა თავი ბატრადმა
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

92 ნართების აღსასრული
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

94 სამი განძის ზღაპარი
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

99 სიკეთე სიკეთით არავის გადაუხდია
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

100 გაუმადლარი თვალი
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

101 გვირილიყო და მისი წულა
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

103 გავზი
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

105 მატყუარა
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

105 ორი ძმა
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

106 ორი მეზობელი
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

106 ღარიბი კაცი და ეშმაკი
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

108 როგორ ატყუებდა ეშმაკი ხორბალს
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

111 სირდონის ვირი
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

111 როგორ გაჩნდა ფანდირი
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

116 საჩოხე ხელთა გაქვეს
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

117 სირდონის თოხლი
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

118 ჩერთიმხანი
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა და
მერი ცხოვრებოვასი

სომხური ზღაპრები

- 122 მოხერხებული ქაჩალი
თარგმანი ზეზვა მედულაშვილის
- 126 ქოსა და ყასბები
თარგმანი ლიანა დავლიანიძის
- 128 ზარმაცი მეფის ასული
თარგმანი ლიანა დავლიანიძის
- 132 წოვინარი
თარგმანი მერაბ რობაქიძის
- 140 ნახევარა
თარგმანი მერაბ რობაქიძის
- 145 უქნარა
თარგმანი მერაბ რობაქიძის
- 151 ხელობას ოქროს ფასი აქვს
თარგმანი მერაბ რობაქიძის
- 154 სამი ძმა
თარგმანი მერაბ რობაქიძის
- 156 ბრძენი ფეიქარი
თარგმანი მერაბ რობაქიძის
- 157 ტყუილს მოკლე ფეხი აქვს
თარგმანი მერაბ რობაქიძის

აზერბაიჯანული ზღაპრები

- 161 ღარიბი და ვეზირი
თარგმანი გაიანე თუშმალიშვილის
- 164 ფადიშაჰი და მჭედელი
თარგმანი გაიანე თუშმალიშვილის
- 171 სულელი კაცი
თარგმანი გიორგი შაყულაშვილის
- 174 აზიზის ზღაპარი
თარგმანი გიორგი შაყულაშვილის
- 183 უსთაჯან აჰმედი
თარგმანი ზეზვა მედულაშვილის
- 189 ქაჩლისა და ყადის ზღაპარი
თარგმანი გიორგი შაყულაშვილის

- 196 მელია კუდაგრძელია
თარგმანი ზეზვა მედულაშვილის
- 202 ილიასის ზღაპარი
თარგმანი გიორგი შაყულაშვილის

ჩეჩენური ზღაპრები

- 211 სამი ძმა და გველეშაპი
თარგმანი როსტომ ფარეულიძის
- 212 ამბავი სიყვარულისა
თარგმანი როსტომ ფარეულიძის
- 214 მგელი
თარგმანი როსტომ ფარეულიძის
- 217 ჭკუის ხიდი
თარგმანი როსტომ ფარეულიძის
- 218 ქარისთვის ნათქვამი მაღლობა
თარგმანი როსტომ ფარეულიძის

ინგუშური ზღაპრები

- 221 როგორ გაჩნდნენ მზე, მთვარე და ვარსკვლავები
თარგმანი როსტომ ფარეულიძის
- 222 ალმასი და მონადირე მეტეფითონ
თარგმანი როსტომ ფარეულიძის
- 222 ღირსება
თარგმანი როსტომ ფარეულიძის
- 224 დედის ხელი
თარგმანი როსტომ ფარეულიძის
- 224 ცაგენი
თარგმანი როსტომ ფარეულიძის

ადიღური ზღაპრები

- 231 კაცი, რომელმაც ჭკუა იყიდა
თარგმანი თამარ უჯუხუსი

236 როგორ იხსნა მეზობელმა
მეზობელი გაჭირვებისგან
თარგმანი თამარ უჯუხუხი

240 ვინ უფრო ადრე თვრება
თარგმანი თამარ უჯუხუხი

ყარაჩაულ-ბალყარული ზღაპრები

241 ურჩხული
თარგმანი თამარ უჯუხუხი

244 წრუნუნა და ზანზალაკი
თარგმანი თამარ უჯუხუხი

246 ქათამი იმას, ვინც ლაპარაკი იცის
თარგმანი თამარ უჯუხუხი

ნოღაური ზღაპრები

248 ბოლათის შვილი ბათირბეკი
თარგმანი ლია ჩლაიძის

263 ორმოცი ტყუილი
თარგმანი ლია ჩლაიძის

აბაზური ზღაპრები

268 ქალების წყალობა
თარგმანი ლია ჩლაიძის

276 სამი ძმის სამი სახედარი
თარგმანი ლია ჩლაიძის

278 მერცხალი და ქალები
თარგმანი ლია ჩლაიძის

უბიხური ზღაპრები

280 კაცი, რომელმაც ირჩია,
ახალგაზრდობაში ყოფილიყო უბედური
თარგმანი ელისაბედ ყვავილაშვილის

285 ქალის ჭკუა
თარგმანი ელისაბედ ყვავილაშვილის

ლექური ზღაპრები

287 შვიდარშინიანი გოლიათი ზულუმ
მუჰამედი
თარგმანი მიხო ბეროშვილის

301 ვის უნდა ერგოს?
თარგმანი მიხო ბეროშვილის

304 შიჩანბიკე
თარგმანი მიხო ბეროშვილის

ლაკური ზღაპრები

307 ზაზა, ლამაზი ძროხუნა
თარგმანი გივი ლუარსაბიშვილის

318 სულელი მგელი
თარგმანი გივი ლუარსაბიშვილის

ყუმუსური ზღაპრები

321 მოხუცი და ვეზირები
თარგმანი ლია ჩლაიძის

322 ქულბაი
თარგმანი ლია ჩლაიძის

330 მუზაირის კურდღლები
თარგმანი ლია ჩლაიძის

დარგუული ზღაპრები

331 რაც არ უნდა თქვათ...
თარგმანი ლია ჩლაიძის

332 ისმაილის ძროხა
თარგმანი ლია ჩლაიძის

332 მუგეელი და კუბაჩელი
თარგმანი ლია ჩლაიძის

333 როგორ ჭამდნენ ყურძენს
თარგმანი ლია ჩლაიძის

333 სცადეთ და დამაცდენინეთ
თარგმანი ლია ჩლაიძის

ხუნძური ზღაპრები

334 მზისა და მთვარის ასული
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა

347 მეფის მეჯინიბე ლუკმანი
თარგმანი ნაირა ბეპიევისა

თაბასარანული ზღაპრები

357 მარიფათიანი ბელურა
თარგმანი გივი ლუარსაბიშვილის

359 ვინ უფრო სულელია?
თარგმანი გივი ლუარსაბიშვილის

364 ენების მცოდნეები
თარგმანი გივი ლუარსაბიშვილის

თათური ზღაპრები

368 სიხარული ყმანვილებისა —
ბედნიერება მოხუცისა
თარგმანი გივი ლუარსაბიშვილის

372 სამი მონადირის სიზმარი
თარგმანი გივი ლუარსაბიშვილის

374 რასაც გასცემ, ღმერთი
დაგიბრუნებს
თარგმანი გივი ლუარსაბიშვილის

376 შენიშვნები

379 Resume

წინასიტყვაობა

კავკასიაში მცხოვრები ყველა ხალხის კულტურული საგანძურის მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს ზეპირსიტყვიერება, რომელიც მათი ისტორიული გამოცდილებისა და სულიერი ფასეულობების გამომხატველია. ზეპირსიტყვიერი ხელოვნების ძეგლებით ეზიარებოდნენ თაობები წინაპართა ტრადიციებს, ცოდნას და უფრო გამდიდრებულს გადასცემდნენ შთამომავლობას. ასე ჩამოაყალიბეს ამ ხალხებმა საკუთარი მდიდარი და მაღალმხატვრული ფოლკლორული მემკვიდრეობა. ამავე დროს მათ აერთიანებთ უნიკალური მახასიათებელი – კავკასიელობა. იგი ერთ გეოგრაფიულ არეალში მეზობლობით არ ამოიწურება და გულისხმობს მსგავსი იდეალების, ტრადიციებისა და ზნეობრივი მრწამსის არსებობას, რაც საერთო მსოფლმხედველობრივი წარმოდგენებიდან მომდინარეობს. ეს ის ნიშნებია, რომლებიც აკავშირებს სხვადასხვა წარმოშობის ხალხებს. ამ სიახლოვის განცდა და გაცნობიერება კი იმ ერთიანი შემოქმედების საფუძველია, რომელსაც კავკასიური მითოლოგიისა და ფოლკლორის სახელით მოვიხსენიებთ.

„კავკასიური ზღაპრები და თქმულებები“ პირველი კრებულია, რომელშიც ერთად არის წარმოდგენილი კავკასიელთა ფოლკლორული მემკვიდრეობის ნაწილი. ხალხური პროზის სიუჟეტური და შინაარსობრივი მრავალფეროვნება მის ადრეულ წარმოშობასა და განვითარების ხანგრძლივობას ადასტურებს. ამ გრძელ გზაზე ჩამოყალიბდა სხვადასხვა ჟანრი, თითოეული თავისი კანონზომიერებითა და მხატვრული თავისებურებებით. ხალხში ყველაზე დიდი პოპულარობით ზღაპარი და თქმულება სარგებლობდა. მითებისაგან განსხვავებით, მათი შესრულების დრო და ადგილი არ იყო მკაცრად განსაზღვრული. ალბათ ამანაც განაპირობა ამ ჟანრის ნაწარმოებთა სიმრავლე და თემატური სიმდიდრე. ბუნებრივია, ერთ წიგნში ვერ მოთავსდებოდა ყველა ტექსტი (კავკასიური ზღაპრების მრავალტომეულისა და სიუჟეტთა კატალოგის

გამოცემა მომავლის საქმეა). წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილია კავკასიაში მცხოვრები ყველა ხალხის საზღაპრო ეპოსისა და თქმულებების ნიმუშები, რომლებიც ეროვნული კუთვნილების პრინციპითაა დაჯგუფებული და მკითხველისათვის თვალსაჩინოს ხდის ამ ტექსტების როგორც მსგავსებასა და შინაგან ერთობას, ისე მათ ფერადოვნებასა და განსხვავებულობას.

კრებულში წარმოდგენილია როგორც ჯადოსნური, ისე საყოფიერო-რეალისტური ზღაპრები და ცხოველთა ეპოსი, ასევე თქმულებათა ერთი ნაწილი. მათში ზღაპარი არა მარტო ყველაზე უფრო გავრცელებული ჟანრია, არამედ ყველაზე უფრო უნივერსალურიც. უნივერსალურია ზღაპრის კომპოზიცია, პერსონაჟთა სვლები და ფუნქციები, ერთნაირია ის საშუალებებიც, რომლებსაც სხვა სივრცესა და განზომილებაში გადააქვთ გმირის მოქმედების ასპარეზი. აღიარებულია, რომ მსოფლიოს ხალხთა ზღაპრები საერთო წყაროდან საზრდოობდნენ და ამდენად, კავკასიური ზღაპრებიც ზოგადსაკაცობრიო ფონდის ორგანულ ნაწილს წარმოადგენს. ამიტომაც, რომ აქ ხშირად გვხვდება საერთაშორისო სიუჟეტები და მოტივები. ლაკურ ზღაპარში „ზაზა, ლამაზი ძროხუნა“ მეორდება მსოფლიოში გავრცელებული სიუჟეტი კონკიას შესახებ. თაბასარანული ზღაპარი „მარიფათიანი ბელურა“ აგებულია ცნობილ სიუჟეტზე მოხერხებული ჩიტიის შესახებ, რომელიც დიდძალი ქონების პატრონი გახდა. სომხურ ზღაპარში „ხელობას ოქროს ფასი აქვს“ მოთხრობილია ცნობილი ამბავი გონიერი ქალისა, რომელიც ხელობის შესწავლას მოსთხოვს თავის საქმრო ხელმწიფეს, შემდეგ კი სწორედ ამ ხელობის წყალობით გადაარჩენს მას. აზერბაიჯანულ ზღაპარში „უშთაჯან აჰმედი“ საუბარია ბაქია კაცზე, რომელმაც ბუზები და ვირთხები დახოცა და თავისი „გმირობა“ ზურზე გაკეთებული წარწერით ამცნო საზოგადოებას. მერე კი თავისდაუნებურად მიაღწია ნამდვილ წარმატებებს და ბედსაც ენია. ესეც ფართოდ გავრცელებული სიუჟეტი. მაგალითად, გერმანულ ზღაპრებში უშთაჯან აჰმედს გულადი თერძი ცვლის ქამარზე გაკეთებული წარწერით – „ერთი დარტყმით მოვკალ შვიდი“.

საერთაშორისო თემები და სახეები სხვა ზღაპრებშიც მრავლად გვხვდება. ეს მეცნიერულმა კვლევამ გამოავლინა, ტრადიციული საზოგადოებისთვის კი მშობლიურ ენაზე გაჟღერებული ზღაპარი თვითმყოფადი და განუმეორებელი ამბავი იყო, რომელსაც წარმოსახვით სამყაროში გადაჰყავდა ადამიანი. რასაკვირველია, როცა კავკასიელი

მთქმელი ამ ზღაპრებს უყვებოდა თავის აუდიტორიას, აზრდაც არ მოსდიოდა, რომ მსგავსი ამბები სხვა ეროვნების მთქმელის რეპერტუარსაც ამშვენებდა და მასაც დიდი სიამოვნებით უსმენდა თავისი მსმენელი.

განსხვავებით ზეპირსიტყვიერების სხვა ჟანრებისაგან (მითოსი, ეპოსი, თქმულება...), რომელთა ნამდვილობაში ეჭვი არ შეჰქონდათ, ხალხისთვის ზღაპარი გამოგონილი, ფანტასტიკური ამბავი იყო, მაგრამ ამას არ გაუნელებია მისდამი საზოგადოების ინტერესი. როგორც ჩანს, ზღაპრის ცოდნა და თხრობის ოსტატობა დიდად ფასობდა. იგი გონიერებისა და მოხერხებულობის ნიშანი იყო, რაც გმირობას უტოლდებოდა. ეს აისახა კიდევ იმ ზღაპრებში, რომლებშიც მთავარი გმირი მიზანს აღწევს ზღაპრების მოყოლით. აბაზურ ზღაპარში „სამი ძმის სახედარი“ მდიდარი კაცი ღარიბი ძმების მოტყუებას აპირებს იმ პირობით, რომ ქუდი ზღაპრებით უნდა აუვსონ. უმცროსი ძმის გონიერების წყალობით, რომელიც დაუფერებელი ამბების მთელ წყებას ჰყვება, ძმები დიდ ქონებას მოულობენ. ასევეა ჩეჩნურ ზღაპარში „სამი ძმა და გველეშაპი“. გმირი ზღაპრების მოყოლით იხსნის ძმებს დალუპვისგან.

მრავლად არის ტექსტები, რომლებშიც ზღაპრების ცოდნა, გამოცანებით საუბარი გმირის მაღალი გონებრივი შესაძლებლობების მაჩვენებელია და დამსახურებულ წარმატებასაც ამ უნარის წყალობით აღწევს. ყველაფერი იმაზე მეტყველებს, რომ ზღაპარს ჭკუისა და ზნეობის სასწავლი ფუნქცია ეკისრებოდა და იქ ჩაქსოვილი სიბრძნეც კარგად ესმოდა ხალხს. მასში სწორედ ის ფასეულობებია წამოწეული, რომელიც ერთნაირად ძვირფასია სხვადასხვა ეროვნებისა და აღმსარებლობის ადამიანებისთვის. ამას კარგად წარმოაჩენს ამ კრებულში თავმოყრილი ზღაპრები.

კავკასიაში ზღაპრებისადმი დამოკიდებულების ერთი თავისებურებაც უნდა აღინიშნოს. ჯადოსნური ზღაპარი საკმაოდ პოპულარულია ბარში, მაგრამ ნაკლებად გვხვდება მაღალმთიანი რეგიონების მთქმელთა რეპერტუარში. ეს განსხვავება კრებულში გამოქვეყნებული ტექსტების მაგალითზეც კარგად ჩანს. დღეს ძნელია ამ მოვლენის ახსნა, ამას ალბათ ისტორიულ-სოციალური და სარწმუნოებრივი ვითარება განაპირობებდა, რაც, თავის მხრივ, ხალხის გემოვნებაზე ახდენდა გავლენას. მთქმელის რეპერტუარი მთლიანად იყო დამოკიდებული საზოგადოების მოთხოვნებზე. მთის მოსახლეობა, როგორც ჩანს, სხვა ტიპის ნაწარმოებებს აძლევდა უპირატესობას, მათ შორის ნოველისტურ ზღაპრებსა და ცხოველთა ეპოსს.

კავკასიურ ფოლკლორში ერთ-ერთი წამყვანია საგმირო თემატიკა, რომელშიც დიდ ეპიკურ ტილოებთან ერთად შედის ბალადები და მცირე მოცულობის ლექსები. მათში განდიდებული საგმირო-საფალავნო მოტივები, საბრძოლო შემართება და ვაჟკაცური სულისკვეთება ბუნებრივად ესადაგებოდა კავკასიელთა ხასიათს, მაგრამ საგმირო იდეალების წინ წამოწევას ხელი არ შეუშლია იმის გაცნობიერებისათვის, რომ ჭკუა, განსწავლულობა, სიბრძნე, თუნდაც მოხერხებულობა (რაც ასევე გონიერების ნიშანია) დიდი ძალაა, ხშირად ფიზიკურ ძალაზე ბევრად მეტი. დაკვირვებული მკითხველი შეამჩნევს, რომ კრებულში გამოქვეყნებულ ნიმუშთა უმეტესობაში (მიუხედავად ჟანრობრივი და ეროვნული კუთვნილებისა) ჭკუა-გონების უპირატესობაა ხაზგასმული. შეიძლება ითქვას, რომ ეს კავკასიური ხალხური პროზის ერთ-ერთი ძირითადი მიმართულებაა. ამ თემაზე აგებული ადილური ზღაპარი „კაცი, რომელმაც ჭკუა იყიდა“, ყარაჩაულ-ბალყარული „ქათამი იმას, ვინც ლაპარაკი იცის“, აბაზური „ქალების წყალობა“, ოსური „გავზი“ და ბევრი სხვა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია მეტად ორიგინალური უბიხური ზღაპარი „კაცი, რომელმაც ირჩია, ახალგაზრდობაში ყოფილიყო უბედური“. როცა ბედისწერამ ამცნო ახალგაზრდა კაცს, რომ ერთხანს უბედური იქნებოდა, მან ბრძნული არჩევანი გააკეთა და ასეთად ახალგაზრდობის წლები დაასახელა, რადგან იცოდა, რომ ახალგაზრდული ძალა და შემართება დაადღევენიებდა სიძნელეებს.

კავკასიელთა ტრადიციული ყოფის გამოძახილია ზღაპრებში მოხუცებისადმი მონინების ამსახველი სიუჟეტების არსებობა. მშობლებისა და წინაპრების სიყვარული სიკვდილსაც კი ამარცხებს. ამაზე მოგვითხრობს ერთი ლამაზი, სიტბოთი გამსჭვალული თათური ზღაპარი „სიხარული ყმანვილებისა – ბედნიერება მოხუცისა“. ერთი მოხუცი სიკვდილმა ვერ დაიმარტოხელა, რადგან მას უამრავი შვილი და შვილიშვილი ჰყავდა, ყველგან დიდი პატივით ხვდებოდნენ და არავის ეთმოობოდა საყვარელი პაპა.

ბევრ ზღაპარშია ხაზგასმული მშობლების პატივისცემისა და მამის ანდერძის შესრულების აუცილებლობა. ჩეჩნურ ზღაპარში თვით ურჩხულმაც კი გააკიცხა ერთი პერსონაჟი მამის ანდერძის შეუსრულებლობისთვის. ის, ვინც პატივისცემით ეპყრობა მშობელს და ასრულებს მის დანაბარებს, ბოლოს აუცილებლად ეწევა სიკეთეს. ერთ-ერთი ზღაპრის გმირმა თავის მოკვლაც კი დააპირა, რადგან მამამ დაუბარა, ასე მოქ-

ცეულიყო, თუკი მშობლების ქონებას გაფლანგავდა. ეს საერთაშორისო სიუჟეტი. მდიდარი კაცი უზრუნველად ფლანგავს მამის დატოვებულ ქონებას. როცა აღარაფერი დარჩება და ცრუმეგობრებიც შემოეცლებიან, თავის მოკვლას გადაწყვეტს, რადგან ხვდება, რომ ფუჭად იცხოვრა. მისგან მკვეთრად განსხვავდება ჯადოსნური ზღაპრის გმირი, რომელიც თავგადასავლების ძიებაში საკუთარ თავსაც შეიცნობს და სიკეთეს ამკვიდრებს, რაშიც ეხმარებიან ნამდვილი მეგობრები – შემწეები. ფუქსავატი გმირი კი ქონებასთან ერთად საკუთარ მეობასა და სულიერ ფასეულობებსაც ანიავებს. ამის შემეცნებას მიჰყავს იგი ტრაგიკულ გადაწყვეტილებამდე, მაგრამ აქაც მშობლის წინდახედულობა იხსნის უბედურებისაგან. მთელი ეს სიბრძნე მხატვრული სახეებით მიენოდებოდა მსმენელს და ხელს უწყობდა მის ზნეობრივ აღზრდას. ყველა ზღაპარს აქვს დიდაქტიკური დატვირთვა, ზოგიერთს კი ბოლოშიც აქვს დართული ბრძნული შეგონება, რითაც გაძლიერებულია მისი აღმზრდელობითი ფუნქცია.

კავკასიელთა ეპოსში დიდი ადგილი უჭირავს ცხოველთა ზღაპრებს, რომლებშიც ასევე ხშირად ვხვდებით უნივერსალურ შტრიხებს. მელია, დათვი და მგელი – ცხოველთა ეპოსის ცენტრალური პერსონაჟები – აქაც ტრადიციული სახით წარმოდგებიან. მათთან ერთად არიან სხვა ცხოველებიც, რომლებიც საინტერესო სახეების გალერეას ქმნიან (ქართული „მელია და მწყერჩიტა“, ლაკური „სულელი მგელი“, ლეზგიური „შიჩანბიკე“, ადილური „ვინ უფრო ადრე თვრება“ და სხვ.), თუმცა მელია არც კავკასიურ ზღაპრებში თმობს უპირატეს პოზიციას. მეტად საინტერესოა აზერბაიჯანული ზღაპარი „მელია კუდაგრძელია“, რომელშიც სხვა ცხოველებთან ერთად ორმოში ჩავარდნილი მელა ლოგიკური მსჯელობით ასულელებს ყველას და ამბის ფინალში მონადირესაც კი არიგებს ჭკუას.

ცხოველთა ეპოსი ზღაპართა განსაკუთრებულ ტიპს წარმოადგენს. მათში ცხოველები ადამიანებზე იქცევიან, მაგრამ ისინი ადამიანებს არ ცვლიან და არც ამ ზღაპრებს აქვთ იგავური დატვირთვა. კომპოზიციურადაც და თემატურადაც ეს ნაწარმოებები უფრო ახლოს საყოფიერორეალისტურ ზღაპრებთან (ნოველებთან) დგანან და მათი პერსონაჟებიც ქცევიან და ხასიათით ნოველისტური ზღაპრების გმირებს მოგვაგონებენ. ეს არის ადამიანურ ქრილში აღქმული ცხოველთა სამყარო და როცა მსმენელი ისმენდა ამ ამბებს, მას არ ჰქონდა სასწაულის განცდა. ის

უბრალოდ ერთობოდა და გულიანად იცინოდა ადამიანის როლის შემსრულებელ ცხოველებზე. როგორც ჩანს, თეატრალიზმი და წარმოსახვითი სანახაობრიობა თავიდანვე დაჰყვა ამ ჟანრს. იქნებ ამანაც განაპირობა ის ფაქტი, რომ თოჯინური საბავშვო სპექტაკლების უმრავლესობა სწორედ ცხოველთა ეპოსს აცოცხლებს სცენაზე.

ერთი საინტერესო შემთხვევაა უნდა აღინიშნოს. კრებულში არის ორი ზღაპარი – ლაკური „სულელი მგელი“ და ოსური „სიკეთე სიკეთით არავის გადაუხდია“, რომელთა მოტივები გვხვდება სულხან-საბა ორბელიანის იგავებში „ვირი და მგელი“ და „კაცი და გველი“. ეს კიდევ ერთი დასტურია იმისა, რომ „სიბრძნე სიცრუისა“ მხოლოდ წერილობით წყაროებსა და ქართულ ფოლკლორზე დაყრდნობით კი არ შექმნილა, არამედ მას ზოგადკავასიური ზეპირსიტყვიერი ნაკადიც ასაზრდოებდა.

არ შეიძლება არ შევჩერდეთ ცხოველთა ეპოსის ისეთ საინტერესო სახეზე, როგორიცაა კუმულატიური ზღაპარი, რომელშიც მოქმედებათა ასხმა ერთმანეთს ებმის და ყოველი მომდევნო ქმედება წინას შედეგი და გამეორებაა. ასეთებია ყველასთვის ცნობილი „რწყილი და ჭიანჭველა“ და „მოდის ვნახოთ ვენახი...“ კრებულში მოთავსებული კუმულატიური ზღაპრებიდან უნდა გამოვყოთ ჩეჩნური „ქარისთვის ნათქვამი მადლობა“, რომელშიც მოქმედებათა რიგი შებრუნებულად ებმის ერთმანეთს და ასხმა უკულმა იშლება.

კავასიაში მცხოვრები ყველა ხალხის ფოლკლორულ არსენალში მრავლადაა თქმულებები, რომლებიც ზღაპრებზე არანაკლები პოპულარობით სარგებლობდნენ საზოგადოებაში. ამ პატარა მოცულობის მოთხრობებისადმი დიდ ინტერესს განაპირობებდა ხალხის რწმენა, რომ მათში მოთხრობილი ამბავი ნამდვილად მოხდა გარკვეულ დროსა და კონკრეტულ ადგილას. მითოსთან და ლეგენდასთან ერთად თქმულებას ძველი საზოგადოებისთვის ზეპირი ისტორიის ფუნქცია ეკისრებოდა. მაგალითად, აფხაზური გადმოცემით, უხსოვარ დროში ცხოვრობდნენ ცეროდენა ადამიანები – ანანები, რომლებიც ძალიან ჭკვიანები იყვნენ და ბევრი კულტურული მონაპოვარი დაუტოვეს მომდევნო თაობებს.

ზოგიერთი თქმულება ეტიმოლოგიური ხასიათისაა, ანუ მასში გადმოცემულია ამა თუ იმ მოვლენის ან არტეფაქტის წარმოშობის ამბავი, ახსნილია ამა თუ იმ ტოპონიმის სახელი. ხშირ შემთხვევაში ეს განმარტებები გულუბრყვილოა, მაგრამ ეს სრულად აკმაყოფილებდა ძველ ადამიანს.

ჩეჩნური თქმულება „ამბავი სიყვარულისა“ მოგვითხრობს ქალ-ვაჟის ტრაგიკულ სიყვარულზე და განმარტავს, თუ რატომ ხშიანებს მდინარე არლუნი სხვადასხვა ხმაზე.

თქმულება „გველი, მერცხალი და ხოჭო“ ნოეს ბიბლიური მოთხრობის გახალხურებული ვარიანტია, მაგრამ ამ ამბის მსმენელთათვის ეს მათი საკუთარი წინაპრების მიერ მოპოვებული ცოდნა იყო, რომელსაც სათუთად უფრთხილდებოდნენ.

თქმულებები კავასიური ფოლკლორის მეტად საინტერესო და მდიდარი სფეროა, რომლის მცირე ნაწილია წარმოდგენილი წინამდებარე კრებულში. ზღაპრებისგან განსხვავებით, თქმულებათა სამყარო საზოგადოებისთვის ცოცხალ სინამდვილეს წარმოადგენდა, რომელიც მათი წინაპრების მონაწილეობით შეიქმნა და რომელშიც ისტორია და თანამედროვეობა თანაარსებობდა.

ამ კრებულით ქართველ მკითხველს საშუალება ეძლევა, იმოგზაუროს მთელ კავასიაში და შეიგრძნოს სურნელი მასპინძელთა კერიისა, რომლის გარშემო შემომსხდარნი – დიდებიც და პატარებიც – ერთნაირი გულმოდგინებით უსმენდნენ გარდასულ დროთა შეხმინებას.

პროფესორი ქეთევან სიხარულიძე

ქართული ზღაპრები

ლერწმის ქალი

იყო ერთი ხელმწიფე. მას ჰყავდა ერთი ვაჟი. ერთ მშვენიერ დღეს ხელმწიფის ვაჟი გავიდა ბიჭებში საკოჭაოდ. ამ დროს წყალზე გამოიარა ერთმა ქალმა, კოკა ეჭირა ხელში. ხელმწიფის ბიჭმა ესროლა ქვა და კოკა გაუტეხა. ქალი ნავიდა სახლში ტირილით და დედას უთხრა: ხელმწიფის შვილმა კოკა გამიტეხაო. დედამ უთხრა: ნაილე, შვილო, მეორე კოკა. თუ კიდევ გაგიტეხა, ნუ დასწყევლი, რადგან დედისერთაა, მხოლოდ უთხარი: ისეთი ქალის სიყვარული ჩაგივარდეს გულში, რომ ადამიანის ნაშობი არ იყოს-თქო.

ქალმა აიღო კოკა და ნავიდა წყაროზე. ხელმწიფის ვაჟმა ის კოკაც გაუტეხა, მაშინ ქალმა უთხრა: შენამც გულში ჩაგვარდნოდეს ისეთი ქალის სიყვარული, ადამიანის ნაშობი არ იყოსო.

ეს რომ გაიგონა ვაჟმა, ადგა მაშინვე და ნავიდა სახლში. გახდა ავად. ბევრი უნამლეს, მაგრამ ვერაფერი უშველეს. ერთხელ ბიჭმა ნებართვა სთხოვა თავის მამას, შემჯდარიყო ცხენზე და გაევიღო. მამამ ნება დართო. შეჯდა ცხენზე ხელმწიფის ვაჟი და ნავიდა, ნავიდა და უკან აღარ დაბრუნებულა.

დიდი ძებნის შემდეგ ხელმწიფემ შვილი რომ ვერ იპოვა, თავისი სახელმწიფო შავებით შემოსა.

ხელმწიფის ვაჟმა ბევრი იარა, მივიდა ერთ კოშკთან, გარეთ დახვდა ერთი ქალი და უთხრა: დაძმობას, ამაღამ შემინახეო. ქალმა უთხრა: მობრძანდი, სტუმარი ღვთისააო. ვაჟი გადმოვიდა ცხენიდან, დააბინავა ცხენი, შევიდა სახლში და ნახა ერთი ბებერი კაცი, წვერზე ხავსმოკიდებული. გამარჯობა რომ უთხრა, ძლივსლა გააგებინა. ხელმწიფის ვაჟმა ამ ბებერ კაცს უთხრა: ჩემი საქმე ესეა, ისეთი ქალის სიყვარული მაქვს გულში ჩავარდნილი, რომელიც ადამიანის ნაშობი არ უნდა იყოსო.

ბებერმა კაცმა უთხრა:

— ასეთი არაფერი გამიგია რა, მხოლოდ აქედან რომ ნახვალ, ნახავ ერთ კოშკს, იქა ცხოვრობს ჩემი უფროსი ძმა, თუ ეცოდინება, იმასაო.

გათენდა დილა. შეკაზმა ცხენი, შეჯდა ხელმწიფის ვაჟი და გაუდგა გზას. კარგა ხნის სიარულის შემდეგ მივიდა იმ კოშკთან, დაინახა ერთი ქალი და უთხრა:

— დაძმობას, ამაღამ შემინახე, თუ შეიძლებაო.

ქალმა უთხრა:

— მობრძანდი, სტუმარი ღვთისააო.

ვაჟი გადმოვიდა ცხენიდან, ცხენი დააბინავა. თვითონ შევიდა სახლში, დაინახა ერთი ბებერი კაცი, წვერზე ხავსმოკიდებული. გამარჯობა რომ უთხრა, ძლივსლა გააგებინა. შემდეგ კი უამბო თავისი თავგადასავალი. ამ ბებერმა კაცმა უთხრა: ასეთი არაფერი გამიგია, მხოლოდ ჩემს იქით ჩემი უფროსი ძმა ცხოვრობს, თუ ეცოდინება, იმასაო.

გათენდა დილა. წავიდა ბიჭი და გზაში ფიქრობდა: ეს უმცროსი ძმები ესე დაბერებულეები არიან, იმას ხომ სულ ვერაფერს გავაგებინებო. მივიდა იმ კოშკთან. დაინახა ქალი, დაუძახა: დედაშვილობას, ამაღამ შემინახეთო. ქალმა უთხრა: დიდი სიამოვნებით, ჩემს ქმარს ვეცყვი და რას იტყვისო.

ჩამოვიდა ბიჭი ცხენიდან, ელოდებოდა ქალის პასუხს. ქალი სახლში შევიდა, დიდხანს დაიგვიანა, რადგან ქმარს სძინებოდა და ვერ უბედავდა გაღვიძებას. ბოლოს ჩაიცვა ოქროს ქოშები, ატეხა ერთი ბრახაბრუხი და ასე გამოაღვიძა თავისი ქმარი.

ქმარმა უთხრა: რატომ გამაღვიძეო. — ერთი სტუმარი მოგვივიდა, მთხოვა ამაღამ შემინახეთო და ამიტომ გაგაღვიძეო. ქმარმა უთხრა: წადი, დაუძახე, მოვიდესო. დაუძახა ქალმა: მობრძანდი სახლშიო.

ვაჟმა ცხენი დააბინავა, შევიდა სახლში, დაინახა ქალის ქმარი, ძალიან ახალგაზრდა კაცი იყო, დაჯდა და საუბარი გაუბა. თავის თავზე უთხრა: ასეთი და ასეთი ქალის სიყვარული მაქვს ჩავარდნილი გულში და ხომ არსად გაგიგონიათო.

კაცმა უპასუხა: ეგეთი ქალი არ გამიგონია, მხოლოდ ჩვენს საზღვარზე ცხოვრობენ დევები, სამნი ძმანი არიან, ერთი დედა ჰყავთ, ძმები დილით მიდიან სანადიროდ, დედა კი მატყლს ართავს ხოლმეო. დედას პირი იქითკენ აქვს ყოველთვის, საიდანაც მზე არის. შენ იმდენს უნდა ეცადო, უკანნიდან მოექცე და უთხრა: დედაშვილობას, წყალი მწყურია და წყალი და-

მაღევიწიეო, მაშინ არ შეგჭამს და მას ელაპარაკე. თუ ეცოდინება, იმას, თუ არადა, სხვას არავის ეცოდინებო. ამით დაამთავრეს ლაპარაკი. შემდეგ თავის ცოლს უთხრა: პური გვაჭამეო. ცოლმა უპასუხა: რა გავაკეთოო. — სხვენში რომ გოგრა გვაქვს, ის გოგრა მოხარშეო. ჩამოიტანა გოგრა ქალმა. ქმარმა უთხრა: ეს გოგრა ისევე აიტანე და მეორე გოგრა რომ არის, ის ჩამოიტანეო. წავიდა ქალიც და ჩამოიტანა ისევე ის გოგრა.

ქალმა ვახშამს დაუნყო მზადება. ხელმწიფის ვაჟმა უთხრა: კაცო, შენი ორი ძმა ვნახე შენზე უმცროსები, ისინი ისე არიან დაბერებულეები, ძლივს ვაგონებდი, რომ ველაპარაკეო. შენ იმათზე უფროსი ყოფილხარ და ასე ჯეელი ხარო? ამ კაცმა უპასუხა: ჩემს ერთ ძმასა ჰყავს ცოლად ვირის გვერდი, მეორე ძმას — ძაღლის ყბაო. იმ ცოლებმა დააბერეს ისინი, თორემ ასე ადრე არ დაბერდებოდნენო. ჩემი ცოლი კიდევ ისეთი ადამიანია, რომ ახლა სხვენში ერთი გოგრის მეტი არა გვქონდა, მაგრამ მე რომ ვუთხარი, აიტანა გოგრა უკან და ისევე ჩამოიტანაო. იმათი ცოლები რომ ყოფილიყვნენ, შიგ თავში დაარტყამდნენ და ეტყოდნენ: ერთი გოგრის მეტი როდისა გვაქვსო! რომ დავნებები და დავიძინებ, ვიდრემდის არ გამომეღვიძება, სახლში არ შემოდის, ფეხის ხმაზე არ გავაღვიძოო. ეს პირველი შემთხვევა იყო ჩემი გაღვიძებისაო. ჩაიხედა სარკეში და დაინახა, რომ ერთი თეთრი თმა უკვე ამოსულიყო, იმ ერთ გაღვიძებაზე. აი, ამიტომ არიან ჩემი ძმები ბებრებიო.

ლაპარაკს როდესაც მორჩნენ, ივახშმეს და დაიძინეს. მეორე დილას ადგა ხელმწიფის ვაჟი, შეკაზმა ცხენი და გაუდგა გზას. როგორც ამ კაცმა უთხრა, დევების დედას მიეპარა და მუდარით უთხრა:

— დედი, დედაშვილობას, წყალი მწყურია და დამაღევიწიეო.

დედაბერმა სწრაფად მოიხედა უკან და უთხრა:

— დედაშვილობა რომ არ გეთქვა, რა კარგი ვახშამი იქნებოდიო.

დედაბერმა გამოუტანა წყალი და დააღევიწინა. მერე უთხრა ხელმწიფის ვაჟს:

— ჩემი შვილების შიშით ქვესკნელს ჭიანჭველას ვერ გაუვლია, ზეცაში ფრინველი ვერ გაფრენილა და შენ აქ რამ მოგიყვანაო.

ხელმწიფის ვაჟმა უპასუხა:

— მე ისეთი სატკივარი მაქვს ატეხილი, რომ გინდა დევების შვილებმა შემჭამონ და გინდა, ვინც უნდა იყოს, თუ სანადელს ვერ მივაღწევო.

დედაბერს უამბო თავისი თავგადასავალი. დედაბერმა უთხრა:

— ასეთი ქალი მე არ გამიგია, ოღონდ მაინც ვეცადოთო.

სალამომ მოაწია, დედაბერმა დამალა ხელმწიფის შვილი. მოუვიდნენ

შვილები და უთხრეს დედას:

— დედი, ადამიანის სუნი მოგვდისო.

დედამ უპასუხა:

— შვილებო, მზით უკან ვინმე გადმოყრიდა ნაგავს ქრისტიანი და მისი სუნი მოვიდოდაო.

დედამ დააჯერა თავისი შვილები, შემდეგ გაატყავეს თავიანთი ნანადირევი, მოხარშეს და ჭამეს.

გათენდა დილა. დევის შვილები წავიდნენ სანადიროდ. ბებერმა დედა-კაცმა გამოიყვანა ხელმწიფის ვაჟი, მისცა ერთი დანა და უთხრა:

— წადი აგერ იმ ტყეში შენი ცხენით, მოსჭერი სამი ხე და მოიტანე აქაო.

წავიდა ეს ვაჟი, მოსჭრა სამი ხე, ისეთები, რომ ძლივს მოიტანეს თვითონ და მისმა ცხენმა. ბებერმა დედაკაცმა მოსწია ხეები მუხლზე და სამივენი დაამტვრია:

— როგორებიც მინდოდა, ვერ მომიტანეო.

წავიდა თვითონ ტყეში, მოსჭრა სამი ხე, მოიტანა სახლში. მერე ხელმწიფის ვაჟს უთხრა:

— შეჯექი ცხენზე და მომყევით.

დედაბერს სამი ხე მიჰქონდა ხელით, ისე გარბოდა, რომ ვაჟი ცხენით ძლივს მისდევდა. მივიდნენ ზღვის პირას, გადმოვიდა ხელმწიფის ვაჟი ცხენიდან. მისცა ბებერმა ერთი დანა და ქასური ბიჭს და უთხრა: ეს დანა ისე უნდა გალესო, ამ ხეს რომ დავადო, გადასჭრასო. ბიჭმა დაუნყო დანას ლესვა, ბოლოს ხელები აუკანკალდა: შეეშინდა ბიჭს, უთუოდ იმისათვის მალესვინებს დანას, რომ მე მომჭრას თავიო. ეს რომ შენიშნა ბებერმა, უთხრა: რატომ გიკანკალებს ხელებიო. ბიჭმა უპასუხა: მეშინია, ვაითუ თავი მომჭრაო. ბებერმა უთხრა: რათ მინდა, რომ თავი მოგჭრა, მაშინვე შეგჭამდი, თუკი მნდომოდა, მაგრამ დედაშვილობამ გიშველაო.

ბიჭმა დანა გალესა, ამ ბებერმა ეს სამივე ხე გადაყარა ზღვაში და დაჰკივლა. მთელი წყალი იქით გაქანდა და სამი ლერწმის ხე გამოჩნდა წყალში. ბებერმა უთხრა: გაიქე, ეს ხეები მოსჭერ ძირში და მალე გამოიტა, წვიმამ არ მოგისწროსო. შევარდა ბიჭი, საჩქაროდ მოსჭრა ლერწმის ხეები და როდესაც ნაპირზე გამოვიდა, ზღვამ ცოტათი დაჰკრა ტალღა. გამოიტანა სამივე ხე ბიჭმა. ბებერმა დედაკაცმა დაუკვერცხა ხეებს თავი და დაიწყო ლოცვა. როდესაც ილოცებოდა, გასკდა ერთი ლერწმის ხე შუაზე და გადმოვარდა ისეთი მშვენიერი ქალი, რომელსაც თვალი აღარ მოშორდებო-

და. წამოიყვანეს ქალი ამ ბებრის სახლში. როცა სახლში მოვიდნენ, ბებერმა გამოუცხო ერთი თონე პური, მისცა ერთი ცხენი, ერთი კოკა წყალი და უთხრა: წადით ახლა, სანამდე შინ არ მიხვიდეთ, არ ჩამოხვიდეთ ცხენებიდანაო.

წავიდნენ, მართლაც, ასე იქცეოდნენ. როდესაც სახლს მიუახლოვდნენ, მაშინ ვაჟმა უთხრა:

— ახლა უკვე მამაჩემის სახელმწიფოში ვართ მოსული და როგორც ჩემს სახლში, ისე ვგრძნობ თავსო. მოდი, ჩამოვიდეთ ცხენებიდან და ცოტა დავისვენოთო.

ქალმა უარი უთხრა:

— გახსოვს, იმ ბებერმა დედაკაცმა რა გვითხრაო?

ბიჭმა მაინც შეაცდინა და ჩამოვიდნენ. ცხენები საძოვარზე გაუშვეს, თვითონ ერთი მდინარის პირას ჩრდილში დასხდნენ. ვაჟს ქალის კალთაში ჩაეძინა. მოვიდა ერთი შავი არაბის ქალი, მიესალმა ამ ქალს და დაუნყო ლაპარაკი. ამ ქალს შავმა არაბმა უთხრა: მოდი, ვიბანაოთო. ლერწმის ქალმა უარი უთხრა ბანაობაზე, რადგან მის ქმარს კალთაზე ედო თავი და ისე ეძინა. არაბის ქალმა მაინც შეაცდინა და თავქვემ უნაგირი დაუდეს ვაჟს. ჩავიდა, ჯერ არაბის ქალმა იბანავა, შემდეგ უთხრა ლერწმის ქალს: ახლა შენ იბანავე და მე გიდარაჯებ, არავინ მოვიდესო. ქალმა გაიხადა ტანისამოსი, ჰკრა არაბის ქალმა ხელი, გადააგდო წყალში და უთხრა: შენამც იქცევი თევზადო.

ლერწმის ქალი იქცა თევზად. არაბის ქალმა ჩაიცვა ლერწმის ქალის ტანისამოსი, გამოაცალა უნაგირი და თავის კალთაში დააძინა. როდესაც გამოეღვიძა ვაჟს, შეხედა ქალსა, ელდა ეცა: ეგ რა მოგსვლია, როგორ გავუვებულხარო?! ქალმა უთხრა: გახსოვს, ბებერმა რომ გვითხრა: სანამდის სახლში არ მიხვალ, ცხენებიდან არ გადმოხვიდეთო, შენ რომ გადმომიყვანე ცხენიდან, ალბათ, იმიტომ გავშავდიო.

შეკაზმეს ცხენები, გაუდგნენ გზას და მივიდნენ მამის სახლში. მამას, ერთი მხრით, გაუხარდა, სახელმწიფოს შავები გადააძრო, მაგრამ, მეორე მხრით, ძალიან ეწყინა, და უთხრა:

— შვილო, მაგისტვის იკლავდი თავსო?

შვილმა უთხრა თავის მამას:

— ეჰ, მამი, ალბათ ბედი ესა ყოფილა და რას ვიზამდიო.

გადაიხადეს ქორწილი.

ეს თევზი წამოვიდა წყალდან და სადაც ხელმწიფის ნახირი სვამდა

წყალს, იქ ამოვიდა. წყალზე რომ მირეკენ საქონელს, თევზი გაიფრთხი-
ალებს და საქონელი ფრთხება, უწყლობით იხოცებიან, წყალს ვერა სვა-
მენ. მწყემსებმა მოახსენეს ხელმწიფეს ეს სამწუხარო ამბავი.

იმ წყალზე თევზაობა აკრძალული იყო, მაგრამ ხელმწიფემ მაშინვე
ბრძანა, მთელი მებადურები გასულიყვნენ სათევზაოდ. ბევრი თევზი
დაიჭირეს მებადურებმა, მაგრამ ის თევზი მაინც ვერ დაიჭირეს.

როდესაც წყლიდან ამოდიოდნენ მებადურები, ერთმა კოჭლმა მე-
ბადურმა თქვა: — მოდი, ერთხელ კიდევ გადავაგდე ბადეს, დავიჭერ
კარგია, არადა ჯანი გავარდესო. გადააგდო ბადე და მოჰყვა ეს თევზი.
დაიჭირა და წამოიყვანა. შავი არაბის ქალმა უთხრა: — ეგ თევზი მოხარ-
შეთ, ჭამეთ, მხოლოდ ფხა, რაც იქნება, ცეცხლში ჩაყარეთო. მართლაც,
ასე იქცეოდნენ. მოხარშეს თევზი, დაუნყეს ჭამა, ფხას კიდევ ცეცხლში
ყრიდნენ.

ბოლოს ერთი ნაქეიფარი კაცი მოვიდა და უთხრა: თუ შეიძლება, თევ-
ზი მიიღა, ცოტა მაჭამეთო. უთხრეს: თევზს გაჭმევთ, მხოლოდ ფხა რაც
შეგხვდეს, ცეცხლში ჩაყარეთო. მართლაც, ასე იქცეოდა ეს კაცი. ბოლოს
გადაავინწყდა და თევზის ერთი ფხა გადაუვარდა გომურის კარების უკან.

თევზი შეჭამეს, ხალხი წავიდა სახლში, საქონელი დააბინავეს. დილა
რომ გათენდა, ნახეს ერთი დიდი ხე ამოსულა, საქონელი კარში ვერ გა-
მოუშვიათ. როდესაც უნდა გამოვიდნენ კარში, ხე დაიბრიალებს და მთელი
საქონელი სულ ერთიმეორეს მიეხლება. შავი არაბის ქალმა უთხრა: ააგეთ
ერთი საკირე, მოჭერით ეგ ხე და როგორც გინდა პატარა ნაფოტი იყოს,
სულ საკირეში ჩაყარეთ და დაწვითო. მართლაც, ასე მოიქცნენ: დაუნყეს
ჭრა, შეუკეთეს საკირეს. ბოლოს, ხეს რომ სჭრიდნენ, მოვიდა ერთი კაცი
და უთხრა: დღეს სამჭედლოში ცული გავაკეთებინე და თუ შეიძლება,
ვცადო ამ ხეზე, გასჭრის თუ არაო. ხის მჭრელებს კიდევ გაუხარდათ და
დაუნყო ხეს ჭრა. ხის ჭრის დროს მოსკდა ერთი ნაფოტი და წავიდა მაღლა
ჰაერში. ეს ხე მოჭრეს და სულ დაწვეს, გარდა ამ ერთი ნაფოტისა, რომე-
ლიც ჰაერში წავიდა.

ეს ნაფოტი ჩამოვარდა დაბლა ერთ სახელმწიფოში, შუა გზაზე. ერთ მშ-
ვენიერ დღეს ხალხი წავიდა ხატში სალოცავად. მათ შორის ერთი ქვრივი
დედაკაცი იყო. ეს ქვრივი დედაკაცი ხატიდან რომ დაბრუნდა, დაუნყო
ფიჩხს შეგროვება და ნახა ეს ნაფოტი. წამოიღო ნაფოტი სახლში, და-
საწვავად ვერ გაიმეტა და თქვა: ეს გამოდგება ქოთნის საფარებლადო.

დედაბერი რომ წავიდოდა სადმე, ეს ნაფოტი იქცეოდა ქალად, დაგვიდა,

დაასუფთავებდა სახლს, მოუმზადებდა კერძს ბებერს და ისევ ნაფოტად
იქცეოდა. ამ ბებერმა დედაკაცმა უთხრა თავის რძლებს: ვიდრე გავიყრე-
ბოდიო, ყურს არ მიგდებდით, ახლა რამ შეგაყვარათ ჩემი თავი, ყოველდ-
ღე მისუფთავებთ და კერძსაც მახვედრებთ?! რძლებმა უთხრეს: ჩვენო
დედამთილო, ძველი ანდაზა ხომ გაგიგონია, ცეცხლიდან გავიყარენით,
განა ძმობიდანაცაო. ჩვენი საქმეც ეგრე იყო. ერთად რომ ვიყავით, ჩხუ-
ბი მოგვდიოდა, ახლა კი რაღაზე მოგვივა ჩხუბი, თანდათან ერთმანეთი
უფრო შეგვიყვარდებო.

ამ ბებერმა დედაკაცმა ბოლოს გადაწყვიტა: მოდი ვუთვალთვალე,
რომელი რძალია, რომ მისუფთავებს ოთახსაო.

იქვე ოთახთან დაიმალა. იქცა ნაფოტი ქალად, დაგავა სახლი, გადმოყა-
რა ნაგავი გარეთ, თვითონ კარში არ გამოვიდა. ამ დროს ბებერმა დაიჭი-
რა ეს ქალი. ქალს ძალიან შეეშინდა და დაინივლა:

— ნუ მომკლავ, შენი ჭირიმე, ქრისტიანი ვარო.

ბებერმა ჰკითხა ვინ იყო, საიდან მოვიდა. ამ ქალმა უამბო ყველაფერი,
რაც თავს გადახდა და ბოლოს უთხრა, რომ მე ის ნაფოტი ვარ, რომელსაც
შენ ქოთნის დასახურავად იყენებო. ბებერმა არ დაიჯერა. მაშინ ეს ქალი
იქცა ნაფოტად და ქოთანს დაეფარა. ბებერმა წაიშინა მუხლებში ხელი:
რაზე დავლუპე ჩემი თავი და ამისთანა ქალი ნაფოტად რაზე ვაქციეო.

ამ დროს ნაფოტი იქცა ისევ ქალად და დაიწყეს ტკბილად საუბარი. ამ
ქალმა ბებერს უთხრა: დღეის შემდეგ ვიცხოვროთ როგორც დედამ და
შვილმამო. მართლაც, ასე ცხოვრობდნენ. ერთხელ ჰკითხა ქალმა:

— დედი, ოჯახში რა გვყავს ისეთი, რომ ბაზარზე გავყიდოთო?

— შვილო, აი ეს ერთი ქათამიაო.

ამ ქალმა უთხრა:

— წაიყვანე, დედი, ეგ ქათამი, რომ გაჰყიდო, ერთი აბაზის აბრეშუმის
ძაფი მიყიდეო.

წავიდა ბებერი ბაზარზე და წაიყვანა ქათამი. გაყიდა ხუთ შაურად.
აბაზის ძაფი უყიდა და დარჩა ერთი შაური. ამ ქალმა ძაფისაგან მოქსოვა
ერთი ხალიჩა. ერთხელ უთხრა ბებერსა:

— წაიღე, დედი, ეს ხალიჩა გაყიდე ბაზარზე და ორი აბაზის ძაფი წამო-
მიღეო.

ბაზარში რომ წაიღო ხალიჩა, შეევაჭრა სამი გენერალი:

— რას აფასებ ხალიჩასაო?

— განა თქვენ არ იცით ამის ფასი, რა ღირსო?

გენერალმა უთხრა:

— ას თუმანს მოგცემო.

ამ დედაკაცს კი ეგონა სასაცილოდ მიგდებსო, ეს ხალიჩა ბევრი, ბევრი ღირდეს ორი მანეთით, და უთხრა:

— რა სასაცილოდ მიგდებო?!

მეორე გენერალმა უთხრა:

— ორას თუმანს მოგცემო.

იმასაც უთხრა:

— სასაცილოდ ნუ მიგდებო, რაცა ღირს ის მომეციო.

მესამემ მისცა სამასი თუმანი და გაიქცა: არ შეიშალოს ბებერიო. ბებერი კიდევ აქეთ გამორბის სახლისკენ: ფული არ წამართვანო.

მოვიდა სახლში, მოიტანა ფული და თავის შვილს უთხრა:

— შვილო, არ ვიცი რამ დააგიჟა იმ ხალიჩაზე ხალხი, სამასი თუმანი მომცეს. თუ სამი კაპიკი ეგონა, ხელში მაინც როგორ არ ებევრაო.

ამაზე უთხრა თავისმა ქალმა:

— დედი, შენ არ იცი მაგ ხალიჩის ფასი, ათასი თუმანი რომ დაგეფასებინა, მაინც გაიყიდებოდაო.

ასეთი ხალიჩა რამდენიმე მოქსოვა და გაყიდა.

შემდეგ ამ ფულით აიშენეს დიდი სასახლეები. მოქსოვა ერთი ხურჯინი, რომელზედაც ამოქარგა ხელმწიფის ვაჟის დასაპატიჟებელი წერილი: თუ გვიკადრებთ, მთელი შენი სახელმწიფოთი მობრძანდი ჩვენთანაო. თავისი სურათიც ჩააკრა ხურჯინში. ქალმა თავის დედობილს უთხრა: ერთ ალაგას უნდა გაგგზავნო. ზოგან მოგიხდება ფეხით სიარული, ზოგან ცხენით. გაისარჯე ჩემი გულისათვის, თხოვნაზე უარს ნუ მეტყვიო. დედობილმა უპასუხა: სადაც უნდა მითხრა, წავალ, შვილო, თუნდაც ვიცოდე, რომ იქიდან ცოცხალი ველარ დავბრუნდებო. მისცა ეს ხურჯინი ამ დედაკაცს და უთხრა: ეს ხურჯინი უნდა წაიღო ამა და ამ ხელმწიფის ვაჟთან, შენი ხელით უნდა მიუტანო. ვინც არ უნდა გითხრას, რომ მე შევუტან ხურჯინსაო, არავის დაანებოო.

წავიდა ბებერი დედაკაცი. წაიღო ხურჯინი. ქალმა გაატანა ბლომად ფული. იარა ბებერმა, ხან ფეხით, ხან ცხენით და ბოლოს მივიდა სახელმწიფოში, სადაც ის ხელმწიფის შვილი ცხოვრობდა. სახლთან რომ მივიდა, შავი არაბის ქალი დახვდა კარში, ბებერს უთხრა: სად მიდიხარო? ბებერმა უთხრა: ხელმწიფის შვილის ნახვა მინდა, უნდა გადავცე რამეო. არაბის ქალმა უთხრა: მომეცი, მე შევუტანო. ბებერმა არ მისცა,

თვითონ შეუტანა. მაგრამ ქალმა ისე ჩაარტყა კისერში, რომ ერთ წლამდე სულ გაშეშებული კისერი დაჰქონდა. ხურჯინი გადასცა ხელმწიფის ვაჟს. როცა წაიკითხა წერილი, დასწერა პასუხი, რომ ამა და ამ დროისთვის იყავი მზად და მოვალე.

დედაბერი რომ მივიდა ქალთან, უთხრა:

— რა ჰქენიო?

ბებერმა უპასუხა:

— ხურჯინი შევუტანე, ერთი შავი არაბის ქალი იყო იქ, ისეთი ჩამარტყა კისერში, რომ ახლაც მტკივაო, და აი, ეს წერილი გამოგიგზავნა. წაიკითხა ქალმა წერილი. დანიშნული დროისათვის შეუდგა მზადებას, რომ მოანყოს კარგი ვახშამი, არ შერცხვეს.

როდესაც მოვიდა დრო, რომ უნდა მისულიყვნენ, ამ ქალმა ჩაიცვა ვაჟური ტანისამოსი. მოვიდნენ კიდევ მონვეული სტუმრები და დაიწყეს ქეიფი. ხელმწიფის შვილი და შავი არაბის ქალი დასხდნენ ერთად, დანარჩენი ხალხი, ვისაც სად ეკუთვნოდა, ყველა ისე გაანაწილა. როცა ქეიფი დაიწყეს, თვითონ დადგა თამადად, ბოლოს ხალხს გამოუცხადა:

— მე ცოტა ცუდად გავხდი, ცოტა ხანს ოთახიდან უნდა გავიდე და ჩემს დას გამოგიგზავნით, რომელიც ჩემზე უკეთეს თამადაობას გაგინევთო.

გავიდა მეორე ოთახში, გაიხადა ვაჟური ტანისამოსი, ჩაიცვა ქალის ტანისამოსი, გავიდა ხალხში ისევე და დაიწყო სადღეგრძელოების თქმა. როცა ხალხს სმისა და ჭამის თავი აღარა ჰქონდა, მაშინ ამ ქალმა უთხრა:

— მოდი, ახლა ყველა თავის თავგადასავალს მოვყვებო.

მაშინ სთხოვეს: ჯერ თქვენი თავგადასავალი გვიამბეთო. ქალი დასთანხმდა და გამოაცხადა, ორი კაცი დაეყენებინათ კარებში, რომ კარში არავინ გასულიყო. დაიწყო ქალმა დაწვრილებით თავგადასავალის მოყოლა. როდესაც ახსენა შავი არაბის ქალი, წყალში რომ გადააგდო და თვითონ ხელმწიფის ვაჟთან იჯდა, არაბის ქალი მაშინვე წამოიწია ფეხზე, მაგრამ ხალხი რას გაუშვებდა. ქალმა რომ დაამთავრა თავისი თავგადასავალი, გამოიყვანეს შავი არაბის ქალი, მოაბეს ცხენის კუდზე, გააქციეს ცხენი და სულ დააჩქლეთინეს. ხელმწიფის ვაჟმა უთხრა თავის მამას:

— აი, ამ ქალის გულისთვის ვიკლავდი თავსაო და რა მექნა, რომ ვერ გავიგე, როგორ გამომეცვალაო.

დაიწერა იმ ლერწმის ქალზე ჯვარი, ერთი კაი ქორწილი გადაიხადეს და დაიწყეს ტკბილი და საამური ცხოვრება.

მელია და მწყერჩიტა

მშიერმა მელიამ ლეშს მიაგნო და ღონივრად მიაძღა. გაუჭირდა მონე-
ლება. შეეხვეწა მწყერჩიტას:

— მეზობელო, ოღონდ კი ეს საჭმელი მომანელებინე და, თავი არ მო-
მიკვდება, ჩემს დღეში შენს ბარტყებს პირს არ ვახლებო!

— კარგიო! — უთხრა მწყერჩიტამ, — მე ავფრინდები და შენ უკან ფეხ-
დაფეხ მომყეო.

აფრინდა და გაედევნა უკან მელია. ხან მინდორზე არბენინა, ხან ჩირ-
გვებზე ახტუნა, ხან წყალში ატოპინა. იმდენი ახეტიალა, სანამ ფერდებს
დაიხეტქავდა.

— ნათლიმამ, მოინელე თუ არაო? — ჰკითხა მწყერჩიტამ.

— მონელებით მოვინელე, — უპასუხა მელიამ, — მაგრამ ახლა სიცილი
მომინდა ძალიანო; ერთი გულიანად მაცინე და შენს შვილიშვილებსაც
არას დავუშავებო.

— კარგი, ეგეც ადვილი სამსახურია, გამომყე უკან და სიცილით გაგაძ-
ღობო, — უთხრა მწყერჩიტამ. მიიყვანა მელია კალოზე და ძნაში დამალა.
თვითონ მიფრინდა და ხარს რქაზე დააჯდა. გლებმა სახრე მოუქნია მწყ-
ერჩიტას, მაგრამ ის სწრაფად გასრიალდა, სახრე ხარს მოხვდა რქაში და
მოსტეხა. მელია იცინის, იცინის, კვდება სიცილითა.

მწყერჩიტა მერე მანვნის ქოთანზე დაჯდა. ქვა ესროლეს, მწყერჩიტამ
აიცდინა, მოხვდა ქოთანს, ქოთანი გატყდა და მანონი კალოზე დაიღვარა.
მელია იცინის, იცინის, კვდება სიცილითა.

მესამედ მწყერჩიტა ბავშვს დააჯდა თავზე. ბავშვმა სახრე მოუქნია,
უნდოდა მოეკლა, მოირტყა თავში და მორთო ღრიალი. მელია იცინის,
იცინის, კვდება სიცილითა.

მოფრინდა მწყერჩიტა მელიასთან და ჰკითხა:

— კაი სეირი გაჩვენე თუ არაო? ამ დროს მელიას კიდეც მოშივნოდა,
წაატანა პირი, უნდოდა მწყერჩიტა დაეჭირა და შეეჭამა. მწყერჩიტა აფ-
რინდა, მელიას ზემოთ ძნაზე დაჯდა და უთხრა:

— ერთი სეირი კიდე უნდა გაჩვენოო.

მიეპარნენ მწყერჩიტას და მოუქნიეს დიდი სახრე. აიცდინა მწყერჩიტამ
სახრე, მოხვდა მელას შიგ თავში და შუაზე გაუტეხა. აფრინდა მწყერჩი-
ტა, გასწია თავის ბინისაკენ და მელიას მიაძახა: სადაც შენი დაიკვებო, იქ
ჩემიცა სთქვიო!

მეფის შვილობილი

ერთმა უშილო მეფემ გამოუცხადა თავის ნაზირ-ვეზირებს: მოია-
რეთ ქვეყანა და ნახეთ სადმე ლამაზი, ჭკვიანი ბავშვი, რომ ვიშილო და
მემკვიდრედ დავტოვოო.

ნაზირ-ვეზირებმა შემოიარეს მთელი ქვეყანა და ერთ სახლში წაანყდ-
ნენ ერთ ბავშვს. ჰკითხეს:

— მამაშენი სად არისო?

ბავშვმა მიუგო:

— ჩხუბს თესავსო.

— დედაშენი სად არისო?

— ცრემლს ავალეხსო.

— ღვინო დაგვალევიწყო.

— ცხენები ვაზებზე გამოაბით და მერე დაგალევიწებთო.

ვეზირებმა იარეს, იარეს, მაგრამ ვაზი ვერ იპოვეს. ბავშვს უთხრეს:

— ვაზი არსად ჩანსო.

— აბა, ღვინო საიდან გვექნებაო.

— მამაშენი როგორ თესავს ჩხუბსაო? — ჰკითხეს ვეზირებმა.

— ყანას თესავს და თუ ვინმე ზედ გადაივლის, წაეჩხუბებაო.

— დედაშენი როგორ ავალეხს ცრემლებსო?

— როგორ და, მეზობელი გარდაიცვალა და იმას ტირის. ჩვენც დავიხო-
ცებით და ისინი გვიტირებენო.

ვეზირებს მოეწონათ ბავშვის მოსწრებული სიტყვა-პასუხი. წაუყვანეს
ეს ბავშვი მეფეს. მეფესაც მოეწონა და იშვილა.

ეშმაკის ლაბამი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი საშინლად ძუნწი, მაგრამ ძალიან მდი-
დარი კაცი. აუარებელი ცხვარი და ძროხა ჰყავდა, შინაც სარჩო მრავა-
ლი ჰქონდა. ისეთი ძუნწი იყო, რომ სულ მშიერი და ტიტველი დადიოდა,
არაფერს იცვამდა ტანზე, ცოლ-შვილსაც შიმშილით ხოცავდა. მწყემსებს
არ იჭერდა: დაკლავენ და შეჭამენ რასმეო, თვითონ მწყემსავდა.

არც თვითონა ჭამდა და არც სხვებს აჭმევდა, არც მეზობლისა და არც
სტუმრისა შინ შეყვანა არ იცოდა.

ერთხელ ეს ძუნწი კაცი მინდორში ცხვრებს მიერეკებოდა, შეხედა, მგელს ერთი უსახელო, ეშმაკის პატარა შვილი უჭირავს პირში და მიაბენინებს. მეცხვარემ მოიგლიჯა თოფი, გადაურბინა მგელს წინ, ესროლა და გააგდებინა. მერე მივიდა და თან წამოიყვანა.

უსახელომ უთხრა:

— რაკი გადამარჩინე, ჩემს დედ-მამასთან თუ არ წაგიყვანე, არ იქნება: ისინი გადაგიხდიან ჩემს მაგიერ სიკეთესაო.

ალარ მოეშვა უსახელო ამ ძუნწსა. დაუყენა ძუნწმა ცხვარს კაცი და გაჰყვა. უსახელომ ისეთ ღადაღუდაზე ატარა, ისეთ კლდეებზე მიჰყავს, რომ ძუნწი ძლივსლა მიათრევს ფეხებს.

იარეს და იარეს ამ კლდეებზე. უსკდება გული ძუნწსა. ფიქრობს: ვაითუ ამ ეშმაკმა გამიტყუოს და გადამჩეხოსო.

უსახელომ უთხრა:

— ჩემს დედ-მამას დიდი სარჩო აქვს, ბევრ ოქრო-ვერცხლს შემოგაძლევენ და არ აიღო. შენ უთხარი: ჩემი ქონება მომეცით-თქო.

მივიდნენ ეშმაკის სახლში. უამბო პატარა ეშმაკმა, როგორ გამოსტაცა ამ მეცხვარემ მგელსა. ეშმაკებმა სიამოვნებით მიიღეს ძუნწი, შეიყვანეს სულ ოქროთი და ვერცხლით სავსე ოთახში.

— აი, შვილო, წაიღე რამდენიც გინდა, აკრიფე, გუდაში ჩაიყარეო! — უთხრეს ძუნწ მდიდარს პატარა ეშმაკის მშობლებმა.

მისდის სული ძუნწსა, უნდა აკრიფოს ეს ოქრო-ვერცხლი, გაივსოს გუდა და წაიღოს, მაგრამ პატარა ეშმაკი თვალს უშვრება.

— აკრიფე ოქრო და ვერცხლი, რამდენიც გინდაო! — ეუბნებიან ეშმაკის მშობლები.

ძუნწი ხმას არ იღებს.

— წაიღე ოქრო-ვერცხლი რამდენიც გინდაო! — ეუბნებიან. ის კიდევ ჩუმად არის, ხმას არ იღებს.

— მაშ, რას ითხოვ, რა მოგცეთ, გვითხარ და აგისრულებთ. შენთვის არაფერს დავიშურებთო!

— ჩემი ქონება მომეცითო! — უთხრა ძუნწმა.

ეშმაკებს როგორღაც ემძიმათ ძუნწის სათხოვარი. შეეცოყმანდნენ, მაგრამ მერმე მივიდნენ ძუნწთან და ქისტინა ზაკრეს კისერში. ამ ძუნწს პირიდან ლაგამი კი წავარდა. დაავლო ლაგამს ხელი ეშმაკმა და შეინახა.

ეს ძუნწი თითქოს ახლა გამოერკვაო, მიიხედ-მოიხედა: სადა ვარ, აქ რას ვაკეთებ, ვინ მომიყვანა ამ სახლშიო.

დაიხედა ტანზე, ხედავს, თითქმის ტიტველია, ჩამოხეულ-ჩამოგლეჯილია, თავი შეზიზღდა. ფეხაკრეფით გამოსწია. მოდის გზაზე და ფიქრობს თავის თავზე. მოაგონდა მამინ, ცოლ-შვილიც მშიერ-ტიტველი და საცოდავები რომ ჰყავდა, დანანდა, გაუფავრდა თავის თავსა. ახლა სულ თვალწინ წარმოუდგა, რაც თავისი სიძუნწით გაჭირვება და სიხარბე გასწია.

მოვიდა ცხვარში. უბრძანა ბიჭს, დაეკლა ერთი კარგი ქედილა, გაგზავნა შინ საკლავი. ცოლს შეუთვალა: ტანისამოსი გამომიგზავნეო. იყიდა ყველაფერი ცოლ-შვილისათვის და გაგზავნა. სანამ ტანისამოსი არ მოუვიდა, თვითონ შინ არ წავიდა, რცხვენოდა.

უხარია ცოლ-შვილს, ეს რა ხასიათი შეცვლია ამ კაცსო.

ამრიგად, მისი ქონება ეშმაკებს აღარ დარჩა და თვითონვე მოიხმარა.

დედის გული

ქვრივ დედას ერთადერთი ვაჟიშვილი ჰყავდა. წამოიზარდა ვაჟი, დავაჟკაცდა და ერთი ლამაზი გოგონა შეუყვარდა.

ქალს მაინცდამაინც არ მოსწონდა ყმანვილი და, თავიდან რომ მოეშორებინა, უთხრა:

— დედაშენზე მეტად თუ გიყვარვარ, წამოგყვები ცოლად, თუ არადა — არაო! ამოართვი დედაშენს გული და ცოცხლად-ცოცხალი მოიტანეო!

არ დაფიქრებულა მიჯნურობის აღში გახვეული ვაჟი. არც აცია, არც აცხელა, მძინარე დედას გული ამოართვა და გააქანა ცხელი, ათახთახებული გული თავის სატრფოსთან. ისეთი თავგამეტებით მირბოდა, რომ თვალეხი აუჭრელდა, წამოჰკრა ფეხი ქვას და ორივე ხელით მიწას დაასკდა. დედის გული მძიმედ დაეცა მიწაზე...

დაიკვნესა დედის გულმა და შვილს შესძახა:

— ვაიმე, შვილო, მოგიკვდეს დედა, ხომ არაფერი გეტკინაო?

ვაჟი გონს მოვიდა, საშინელი ბოღმა მოაწვა, მიიჭრა სატრფოსთან და ისეთი გამეტებით ჰკრა გულზე დედის ცხელი გული, რომ იქვე სული გააცხებინა: ეს ჩემი დედის ცოცხალი გული და ესეც შენი სიკვდილიო!

ხელმწიფე და მისი შვილი

იყო ერთი ხელმწიფე. მას ჩვეულებად ჰქონდა, ყოველი წლის ნათლი-
ლების წინადლით თითო კომლიდან ორ-ორი მანეთის შეკრება. ერთ წელი-
ნადს ყველგან აკრიფეს ფული, მაგრამ ერთმა გლახაკმა ხელად ვერ იშოვ-
ნა ორი მანეთი და ვერ გადაიხადა ბეგარა. მოახსენეს ხელმწიფეს: ამა და
ამ კაცისაგან ფული ვერ ავიღეთო.

— მომიყვანეთ აქ ურჩი გადამხდელი! — ბრძანა ხელმწიფემ.

მიუყვანეს მაშინვე საწყალი კაცი. ხელმწიფემ გააშიშვილა (მაინც კი
იყო შიშველი), ამ საშინელი იანვრის ღამეში გააჩერა შუა მინდორში, თავ-
ზე მცველები დააყენა, ცეცხლი არ დაინთოსო. გათენდა დილა. ხელმწი-
ფემ იკითხა:

— რა ქნა?

— ცოცხალია, ბატონო! — მოახსენეს ვეზირებმა.

ხელმწიფე გაბრაზდა, მცველებს სცემა: იმ ყიამეთში ცოცხალი როგორ
გადარჩებოდა, ცეცხლზე გაგიტობიათო! შეშინებულმა მცველებმა ჯერ
ხმა ვერ ამოიღეს, ბოლოს, ხელმწიფეს მოახსენეს:

— ნუხელ, ღამით ქვევიდან ისეთი ამონითლებული იყო, რომ ეს კაცი
ხან ფეხს და ხელს უშვერდა, ალბათ ამით თბებოდა, თორემ სხვა სიტბო
მას არ მიჰკარებიაო!

— მეც მაგას ვამბობ, რომ გამთბარა და იმიტომ გადარჩა ცოცხალიო!

— თქვა ხელმწიფემ.

დაიჭირეს საწყალი გლახაკი და ორმოში ჩააგდეს.

გათენდა ნათლილება დილა. არის მზადება. ხელმწიფე ჯერ წირვაზე
უნდა წავიდეს. ხელმწიფის შვილმა მამას უთხრა:

— სადილის გაკეთება დღეს მე დამევალოს, თქვენ წირვაზე წაბრძან-
დით, ყველაფერს გამზადებულს დაგახვედრებთო!

შვილის სიტყვები გაუხარდა ხელმწიფეს. წაიყვანა თავისი წამყოლე-
ბი და წავიდა წირვაზე. ხელმწიფის შვილმა გაზომა ერთი ქცევა მინ-
დორი. ოთხივე მუხუროში დააწყობინა თითო საყენი შეშა და გაუკი-
და ცეცხლი. ამ მინდვრის შუაზე დადგა უშველებელი ქვაბი ხორციით
სავსე.

ხელმწიფე და მისი მხლებლები დაბრუნდნენ. ხუცესს წირვა გაეგრძელე-
ბინა და ყველა გამგელებული იყო შიმშილით. ხელმწიფემ ბრძანა:

— აბა, ჩქარა სადილი მოგვართვითო!

ორი საათიც გავიდა, მაგრამ სადილი არსად ჩანდა. ხელმწიფის შვილი
უპასუხებდა:

— კი, ბატონო, ახლავე, ცოტა აკლია, სადაცაა ხორცი მოიხარშებაო!

ხელმწიფეს მოთმინების ფიალა აევსო. გაბრაზდა, გაუნყრა შვილს.

— როგორ ვერ გააკეთე აქამდის სადილი, ღამის შიმშილით დავიხო-
ცოთო.

ბიჭმა წაიყვანა ხელმწიფე და აჩვენა ეს მინდორი.

— მამაჩემო, ხომ ხედავ, ერთი საყენი შეშა აგერ იწვის, მეორე ეგერ,
მესამე და მეოთხე — იქით. ქვაბი შუაზეა დადგმული. არ იქნა, არ ადუღდა
წყალი და არ ვიცი, რა ვქნაო!

ხელმწიფე უფრო გაანჩხლდა:

— ასე წყალი როგორ ადუღდება, შუაზე ცეცხლი არ ჰქონია შენთებუ-
ლიო!

მამინ შვილმა უპასუხა:

— ქვევიდან ანითლებული რომ იყო, იმან თუკი გაათბო კაცი საშინელ
ყინვაში, აქ, ერთ ქცევაზე, როგორ ვერ გაათბო ქვაბი ოთხმა საყენმა შეშ-
ამო!

ხელმწიფე განცვიფრდა შვილის ბრძნული სიტყვებით. გლახაკი გაათა-
ვისუფლა და შვილს უთხრა:

— ან კი რაღად ღირს ჩემი ხელმწიფობა, ვხედავ, მაჯობე და ტახტიც
შენთვის დამითმიაო! და დაულოცა ხელმწიფობა შვილს...

მენისქვილის ვაჟიშვილი და სამი ქოსა

ერთ მენისქვილეს მშვენიერი ვაჟიშვილი ჰყავდა. რომ გაიზარდა, თქვა:
რადაც არ უნდა დამიჯდეს, ხელმწიფის ქალი უნდა შევირთო ცოლადო.
მშობლებმა დაუშალეს: რას ამბობ, შვილო, ხელმწიფემ ეს რომ გაიგოს,
დაგვხოცავს, სად ჩვენ და სად ხელმწიფის ქალი, საწყალი მენისქვილის
შვილს ხელმწიფე განა ქალს მოგცემსო? ბიჭი ჩაცვივებით იძახდა: რადაც
არ უნდა დამიჯდეს, ხელმწიფის ქალი უნდა ვითხოვო.

ხელმწიფემ გაიგო, რომ მენისქვილის ვაჟიშვილი მისი ქალის თხოვნას
აპირებდა. დაიბარა და შეეკითხა:

— ჩემს ქალს რომ თხოულობ, განა შეგიძლია მისი შენახვა? ერთ დეკეულს
მოგცემ, წაიყვანე ქალაქში და, თუ გაყიდი, ჩემს ქალს მოგათხოვებო.

ბიჭი დათანხმდა: ერთ დეკეულს როგორ ვერ გავყიდიო! წაიყვანა დეკეული ქალაქში გასაყიდად.

ამ ქალაქში სამი ვაჭარი ქოსამატყუარა ცხოვრობდა. უფროსი ქალაქის თავში იდგა, შუათანა — შუა ქალაქში, უმცროსი — ბოლოში. ქოსამატყუარები პატიოსან ადამიანებს ძარცვავდნენ და ლუკმა-პურს პირიდან აცლიდნენ. ეს ბიჭიც მათ ჩაუვარდათ ხელში. ქალაქის თავში უფროსი ქოსა შეხვდა. შეევაჭრა: ეგ დეკეული როდია, ბატია, თუ გინდა, ბატის ფასს — ექვს შაურს მოგცემო.

ბიჭი ჩაფიქრდა, მაგრამ უარი უთხრა.

შუა ქალაქში შუათანა ქოსა შეხვდა. ისიც შეევაჭრა. ბიჭმა დეკეულის ფასი უთხრა, ქოსამ ბატის ფასი, ექვსი შაური შეაძლია, ბიჭი ახლაც შეეჭვდა, იქნებ, მართლა ბატიაო, მაგრამ ამ ფასად მაინც არ გაყიდა.

ქალაქის ბოლოს უმცროსი ქოსა შემოეგება. ისიც შეევაჭრა, ბიჭმა დეკეულის ფასი სთხოვა, ქოსამ ექვსი შაური შეაძლია, ამის მეტი ბატი არ ღირსო.

ბიჭმა ახლა კი იფიქრა: ნამდვილად ბატი ყოფილაო და მიჰყიდა დეკეული ბატის ფასად. ქოსამ დეკეული მაშინვე დაკლა, გაატყავა და შესაწავად მისცა ფურნეში. ბიჭმა კუდი გამოართვა, იქვე ახლოს ბინა იშოვნა და ქოსას თვალთვალი დაუწყო. დეკეული რომ შეინვა, ბიჭი მივიდა მეფურნესთან და უთხრა:

— ქოსამ გამომგზავნა დეკეულისათვის, ეს კუდი ნიშნად გამომატანა და შემწვარი დეკეული მომეციო!

მეფურნემ მაშინვე მისცა შემწვარი დეკეული. ბიჭმა ის თავის ბინაზე წამოიღო და კარგ დროს ატარებს. ქოსებმა ბევრი ეძებეს დეკეულის წამლები, მაგრამ ვერსად იპოვეს.

ბიჭმა მკითხაობა დაიწყო.

ქოსებმა თავი მოიყარეს და თქვეს: ქალაქში ჯერ არავის მოფუტყუებია, იმ თითის სიგრძე ბიჭმა როგორ გაგვაბრიყვა, ცოცხალი ან მკვდარი უნდა ვიპოვოთო. მოდი, მკითხავთან წავიდეთ, ის გაიგებს, თუ სად დაიმალა ბიჭიო.

მივიდნენ მკითხავთან და თავიანთი გაჭირვება შესჩივლეს. ბევრ ფულს შეჰპირდნენ, ოღონდ იმ ბიჭის კვალი გვიჩვენეო. მკითხავმა უთხრა მათ:

— თქვენ ერთი ბიჭი მოგიტყუებიათ, დეკეული ბატად გიყიდიათ და კუდი მიგიციათ. დეკეულიც იმ ბიჭს შეუჭამია და ამ წუთშიც გატყუებთო.

ქოსებს ეს ამბავი ენიშნათ და მკითხავს კარგი საჩუქარი მისცეს. ბიჭმა

ამ მკითხაობაში აღებული ფულით ქალის ტანისამოსი იყიდა, უკანასკნელ ქალურ მოდაზე გამოეწყო და ქალაქში გაიარ-გამოიარა. უმცროსმა ქოსამ დაინახა და ძალიან მოეწონა. მიუგზავნა კაცები და საქმე გაარიგა. დაინიშნა ქორნილი.

ამ ქოსებს ერთი დიდი სახლი აქვთ მდინარის პირას. სახლს მდინარეზე გადასახედი ფანჯარა აქვს. ქოსები თურმე ამ ფანჯარაში გააყოფინებდნენ თავს სტუმარ სოვდაგრებს, ფულს ამოაცლიდნენ და მდინარეში გადაუძახებდნენ. ასე გამდიდრდნენ ეს ქოსამატყუარები.

ამ სახლში დაინიშნა ქორნილი. ბიჭს ძალიან მოეწონა ეს ოთახი და მისი ფანჯარა. აცდინა ქოსა და ყველაფერი ათქმევინა. უთხრა:

— აბა, ერთი მასწავლე, როგორ უნდა შეეცოს კაცმა ამ ფანჯარაში თავიო?

შეეცო ქოსამ ფანჯარაში თავი თუ არა, ბიჭმა დააჭირა ხელი კისერზე, ამოიღო დეკეულის კუდი და აჩვენა:

— რა არის ეს?

— დეკეულის კუდი!

— აკი ბატის კუდი იყო! — უთხრა, და, აბა, ურტყა და ურტყა ქოსას გამხმარი კუდი. ქოსა იქვე ჩაკეტა, თვითონ მთელი მისი ქონება წაიღო და საკუთარ ბინაზე გადაიტანა.

მეორე დღეს უფროსმა ძმებმა ნახეს, თუ რა საშინელ დღეში იყო უმცროსი ქოსა.

ამ ბიჭმა ქალის ტანისამოსი გაიხადა, ცხენები იყიდა, ეტლში შეაბა და მეეტლეობა დაიწყო.

ქოსა ძმებმა განიზრახეს, თავიანთი გაჭირვება მოეხსენებინათ ხელმწიფისათვის. მოდი, ეტლი დავიჭიროთ და იმით წავიდეთო, — თქვეს. დაუძახეს მეეტლეს. ხელში მოხვდათ მენისქვილის ვაჟიშვილი. ჩასხა სამივე ძმა ეტლში და წაიყვანა ხელმწიფესთან.

ქოსებმა თავიანთი გაჭირვება მოახსენეს ხელმწიფეს. ხელმწიფემ მაშინვე გაიგო ყველაფერი. როცა ქოსებმა თავიანთი საჩივარი დაამთავრეს, წამოდგა მენისქვილის ბიჭი და მოახსენა: დიდებულო ხელმწიფევ, შენი დეკეული გავყიდე და მისი მყიდველი ქოსებიც აქ მოგიყვანეთო. თუ არ გჯერათ, აი, დეკეულის კუდიო და აჩვენა.

ხელმწიფემ ქოსებს კუკუ ამოჰკრა. მენისქვილის შვილს ქალიც მიათხოვა და ხელმწიფობაც დაულოცა.

ჭირი იქა, ლხინი აქა. ქატო იქა, ფქვილი აქა.

ზარმაცი

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო შაშვი მგალობელი, ღმერთი თქვენი მწყალობელი. იყო ერთი ცოლ-ქმარი. ქმარი მეტისმეტად ზარმაცი გახლდათ. არაფერს აკეთებდა, მხოლოდ იჯდა, ჭამდა და ხან ერთ გვერდზე გადაბრუნდებოდა და ხან — მეორეზე. ცოლი კი, რაც ძალა და ღონე ჰქონდა, შრომობდა, იმასაც კვებავდა, აცმევდა და თავის თავსაც; მაინც მეტად ღარიბად ცხოვრობდნენ. იმათ ბედობაზე მარტო ერთი მამული იყო სადღაც შორს, რიყესა და ქვიშაზე, ჭინჭრისა და ღოლოს მეტი არც არაფერი იდგა იმაზე და არც არაფერი მოდიოდა.

ერთ გაზაფხულზე ცოლმა სთხოვა მეზობლებს და მოახვეწინა, მერმე თესლი ჩამოითხოვა, დათესეს. ყანა მოვიდა, რა ყანა, სულ ზღვასავით ღელავდა! დადგა მკათათვე. შემოვიდა ყანები.

ცოლმა უთხრა ქმარს: კაცო, ადექ, წადი, ნახე, იქნება იმამულზე არაფერი არ მოვიდა და ჩვენ კი ტყუილად იმედი გვაქვსო!

ადგა, როგორც იყო, ზარმაცი, წავიდა მამულის სანახავად. ნახევარი გზაც არ გაუვლია, დაბრუნდა ისევ უკან და ცოლი მოატყუა: ვიყავი და იქ ღოლოსა და ჭინჭრის მეტი არაფერი მოსულა, თესლი რაზე გადავყარეთ ტყუილადო.

ცოლმა იცოდა, როგორი ყანაც იდგა, მიხვდა, რომ ქმარი ტყუოდა, მაგრამ არაფერი უთქვამს. როდესაც სამკალი გახდა ყანა, ცოლმა უთხრა ზარმაცს: კაცო, ან სამკალს წადი, ან შინ დარჩი, რძე შედღვიბე, კრუხ-წინილას საკენკი დაუყარე, თვალი დაიჭირე, ფქვილი გაცერ და პური გამოაცხვეო!

ზარმაცმა შინ დარჩენა არჩია. კრუხ-წინილა რომ არსად წასულიყო, ზარმაცმა აიღო ცოლის თხორი (გორგალი), გადააბა ერთმანეთს წინილებიც, კრუხიც და ისე გაუშვა კალოზე. უცებ საიდანღაც გაჩნდა ქორი, დააფრინდა კრუხ-წინილას და გააქანა ერთბაშად ყველა. ზარმაცმა აიკიდა ზურგზე საცერი და ფქვილიანი გუდა, სარძეული და ისე გამოუდგა ქორს: კრუხ-წინილასაც დავაგდებინებ ქორს, ფქვილიც გაიცრება, რძეც შეიღვინებ და ერთბაშად ყველა საქმეს გავაკეთებო. მაგრამ ვერც კრუხ-წინილა გააგდებინა, ფქვილიც დააბნია. დაბრუნდა ზარმაცი შინ, ცოტა არ იყოს, შეფიქრიანებული.

„რალა ვუთხრა ცოლსა, — იფიქრა ზარმაცმა, — საიდან ვუშოვო ან კრუხ-წინილა და ან ფქვილიო“. იფიქრა, იფიქრა და მოიგონა: „ჩემს ცოლს

ხომ კვერცხები აქვს, ჩავანყო იმათ საბუდარში, ზედ მე დავჯდები და, სანამ ჩემი ცოლი სამკლიდან დაბრუნდება, წინილებს გამოვჩეკავო“. აიღო, მართლაც, ჩაანყო კვერცხები ბუდეში, ზედ თავად დააჯდა და მოჰყვა კრუშკრუშს.

სალამოზე ცოლი დაბრუნდა სამკლიდან, ქმარს დაუძახა:

— კარი გამიღე!

— კრუხ, კრუხ, კრუხ! — მოესმა სახლიდან.

— კარი გამიღე! — გაუმეორა ცოლმა.

— კრუხ, კრუხ, კრუხ, — კვლავ მოესმა სახლიდან.

მესამედ დაუძახა ქმარს: სადა ხარ, სად დაიკარგე, კარი გამიღეო!

მაგრამ იმას ხმა არავინ გასცა და მარტო კრუშკრუშში ესმის. შეამტვრია ცოლმა კარი და შევიდა სახლში. იმისი ქმარი ჩამჯდარა ქათმის საბუდარში და კრუშკრუშებს.

— რა არი, კაცო, ეგ რალა საქნელი იყო, რასა შვრები? ამოდი მაგ გოდრიდანაო!

— კრუხ-წინილა ქორმა წამართვა და კვერცხებს დავაჯექი გამოსაჩეკადო! — უპასუხა ქმარმა.

— შენი გამოჩეკილი არ მინდა, — უთხრა ცოლმა, — ამოდი გოდრიდანაო! ამოიყვანა ბუდიდან ცოლმა ზარმაცი ქმარი, დასვა კერაზე.

მეორე დღეს ცოლმა ჰკითხა ზარმაცს: აბა, რას იზამ, ისევ სახლს მოუვლი, თუ სამკალს წახვალო?

— სამკალს წავალ, — უპასუხა ქმარმა, — თუ დღეში სამ ქათამს დამიკლავ: ერთს სადილად, ერთს სამხრად და ერთს ვახშმად, მარტოკა მე მოვმკი იმ მამულსო!

— ოღონდ შენ ის ყანა მომკე და თუნდ ოთხ ქათამს დაგიკლავო, — უპასუხა ცოლმა.

წავიდა ზარმაცი ყანაში. მთელი დღე ორი-სამი ძნა ვერ გამოჭრა. სულ ეგდო და ეძინა. სამი ქათამი კი შეჭამა.

ასე გავიდა სამი-ოთხი დღე. ყანა მამულში ჩაინვა.

ერთ დღილას ადგა ზარმაცის ცოლი, ითხოვა ცხენი, კაცის ტანისამოსი ჩაიცვა, ტანზე იარაღიც აისხა, შეჯდა ცხენზე და ქმრისაკენ გასწია. ზარმაცს რომ მიუახლოვდა, დაუძახა:

— მომკალო, ერთი ზარმაცი კაცი არ იცი, ხელმწიფეს შვილი უკვდება და ზარმაცის ღვიძლი გვასწავლეს, ის უშველისო!

ზარმაცი შეშინდა და შეჰფიცა: აი, ეს ერთი საათია, რაც მკა დავინყე და

მეტს როგორ მოვმკიდო!

— თუ სალამომდისინ არ მოგიმკია ეგ ყანა, მოვალ, ვნახავ, თავს მოგჭრი და ღვიძლს ამოგარიდებო! — უთხრა მგზავრმა, გასცდა და წავიდა.

ეცა ზარმაცი ყანას და სალამომდის ბოლი აადინა. დაჯდა გადანყვეტილი და დაინყო ქშენა. სალამოზე ცოლმა საჭმელი მოუტანა, მაგრამ რალა საჭმლის თავი ჰქონდა, იჯდა და, რაც ძალა და ღონე ჰქონდა, კვნესოდა. ცოლმა განგებ ჰკითხა:

— რას დაუღლიხარო?

ზარმაცმა უამბო:

— ხელმწიფის კაცმა გამოიარა და დამემუქრა: თუ სალამომდის ამ ყანას არ მომკი, სალამოზე მოვალ, თავს მოგჭრი, ღვიძლს ამოგარიდებ და წავიღებო!

ცოლმა გული გაუკეთა:

— ნუ გეშინია, მოგიმკია, ის შენ აღარაფერს გეტყვისო!

როგორც იყო მოიტანეს ძნაც, გალენეს და ჩაყარეს მარცვალი.

ზარმაცს ერთი ღორი ჰყავდა, რაც რამ ებადა, იმას აჭმევდა. ცოლმა უთხრა:

— კაცო, ჩვენთვის არაფერი გვაქვს, რომ ვჭამოთ, შენ ღორს აჭმევ, მოვიშოროთ, დავკლათო!

— სანამ უკან ქონი არ გამოეჩრება, არ დავკლავო, — უპასუხა ქმარმა.

ცოლი ადგა, გაათბო ერბო, მიასხა ღორს, მოიყვანა ქმართან, აჩვენა და უთხრა: აი, ისე გასუქებულა, რომ ქონი გამოსდისო.

მცონარამ დაკლა თავისი საყვარელი ღორი, რადგანაც თავისი მუცელი უფრო უყვარდა. ღორის ხორცი მალე შეჭამა ზარმაცმა, მხოლოდ იმის ცოლისაგან დამალული ერთი ბარკალიღა დარჩა. ქმარმა შეიტყო, რომ ჩემს ცოლს ღორის ბარკალი დაუმალავსო და გადაეკიდა, მომეციო! ცოლმა უარი მოახსენა.

— მოკვდები, თუ არ გამომიჩენო, — უთხრა ზარმაცმა ცოლს. ცოლმა კიდევ არ მისცა.

— მოკვდებიო, — უთხრა კიდევ ზარმაცმა.

— მოკვდი, თუ მოკვდები, ვის დააკლდებიო, — შემადლა ცოლმა.

ადგა მცონარა, დანვა ტახტზე, დახუჭა თვალეები, განაბა სული და მოიმკვდარუნა თავი. ცოლმა ყასიდად დაინყო ტირილი ქმარზე. მოიყვანა მღვდელი, გააკეთებინა კუბო, ჩადეს შიგ და წაიღეს საყდარში. ცოლი ერთხელ კიდევ მივიდა ქმართან და წასჩურჩულა:

— გაცოცხლდი, თორემ დაგმარხავთო!

— მკვდარი ვარ, როგორ გაცოცხლდეო! — უპასუხა ქმარმა.

— გაცოცხლდიო! — დაუყინა ცოლმა.

— მაშ, თუ ღორის ბარკალს მომცემ, გაცოცხლდებიო! — უთხრა ქმარმა.

— არაო! — უთხრა ცოლმა.

— მაშ, არც მე ავდგებიო!

წაიღეს მცონარა და დაასვენეს ეკლესიაში. რომ დაღამდა, ზარმაცის ცოლი ადგა, მივიდა საყდრის კართან და დაიძახა:

— მკვდარნო, ახალნო და ძველნო, გეყურებოდეთ, ადექით, ცაში საყდარი შენდება: ვინც ახალი მკვდრები ხართ, ორას-ორასი აგური უნდა აიტანოთ და, ვინც ძველნი — ასი-ასიო!

მცონარამ იფიქრა: ვაჟო, მე ხუთ აგურს აქაც ვერ მოვრევივარ და იქ ორასი რა ეშმაკით უნდა ავიტანო!

წამოხტა და გაადინა ფხაჭა ეკლესიიდან. ის დღეა და ის დღე, აღარ მომკვდარა, აღარც ბარკალი უკითხავს და აღარც გვერდზე უგორავნია. მუდამ შრომობდა და იყვნენ ტკბილად და მდიდრად.

ჭირი იქა, ლხინი აქა,

ქატო იქა, ფქვილი აქა.

ელასა, მელასა,

ჭიქა მეკიდა ყელასა...

მთქმელსა და გამგონებელსა

ჭირი გაშოროთ ყველასა.

ორი სილა

იყო ერთი ღარიბი კაცი. მეტი სილატაკისაგან კინაღამ მიიხრწნა. იფიქრა: რაც იქნება, იქნება, უნდა ხელმწიფეს მოვასხენო ჩემი გაჭირვება, ან იქვე მომკლას, ან საზრდო გამიჩინოსო.

ჩაისვა მშიერი კატა გუდაში და გასწია. კარისკაცი არ უშვებდა ხელმწიფესთან, მაგრამ, როგორც იყო, დაჰყვა ნებას იმ პირობით, თუ შუაზე გაუყოფდა, რასაც ხელმწიფე აჩუქებდა.

გლენხმა ამოუშვა კატა. მშიერი კატა ეცა კედლებს, დარბოდა აქეთ-იქით კნავილით. ხელმწიფემ ჰკითხა მისვლის მიზეზი. ღარიბმა მოახსენა:

— გაიხელით, რომ ორი სილა გამკრათო.

ხელმწიფეს გაუკვირდა, რა სათხოვარი იყო სილის გაკვრა, მაგრამ კაცი იმდენს ეხვეწა, რომ ორი კარგი სილა გაარტყა. ღარიბმა მაღლობა გადაუხადა, ჩასვა კატა გუდაში, გავიდა. კარისკაცი მიეგება მხიარულად:

— აბა, რა მიიღე, ჩქარა გამიყავიო!

გლეხმა ლაზათიანი სილა სტკიცა. შეიქმნა ჩხუბი. ხელმწიფეს შეესმა, გამოვიდა. ჰკითხა, რაზე ჩხუბობთო. გლეხმა უთხრა:

— ხელმწიფევ, თქვენთან არ მიშვებდა ეს კაცი, სანამ რასაც მიბოძებდით, შუაზე არ გაუყუფდით. იმიტომ გთხოვეთ ორი სილა, რომ ერთი ამას რგებოდაო.

ხელმწიფეს მოენონა გლეხის მოქმედება და კარგად დაასაჩუქრა. კარისკაცი კი შერცხვენილი დარჩა.

ჯეელი მოსამართლე და მისი ცოლი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ჯეელი მოსამართლე, ხალხის საყვარელი კაცი.

ცოლი უნდა შეერთო. თქვა: ისეთი ქალი უნდა ვითხოვო, ჩემს საქმეში არ ჩაერიოსო.

მოენონა ერთი ღარიბი კაცის ქალი. უთხრა:

— გითხოვ, თუ ჩემ საქმეში არ ჩაერევიო.

ქალი დათანხმდა. დაქორწინდნენ. ცხრა დღე და ღამე იყო მათი ქორწილი. მოსამართლე საქმეზე დადიოდა, ქალი ოჯახს უვლიდა.

ერთხელ ამ სოფელში მეურმეები გაჩერდნენ. შორი გზიდან მოდიოდნენ და იქ დაუღამდათ. ცოტა ხნის შემდეგ მათთან ცხენოსანი კაცი მივიდა და სთხოვა:

— კეთილო ადამიანებო, ნება დამრთეთ, მეც აქ, თქვენთან ერთად, გავათიო ღამეო!

— მობრძანდი, დაისვენე, პური ჭამე, დარჩიო! — უპასუხეს მეურმეებმა. ცხენოსანიც ჩამოხტა. პური ჭამეს, დანვნენ და დაიძინეს. დილით ნახეს, რომ ცხენს კვიცი მოეგო და ურმის ქვეშ იწვა. მეურმეებმა თქვეს:

— ეს კვიცი ურემმა მოიგოო!

— არა, კაცო, ჩემმა ცხენმა მოიგოო! — უთხრა მგზავრმა.

ვერ მორიგდნენ. ჩხუბი მოუვიდათ. წავიდნენ მოსამართლესთან და

დაუძახეს, ცოლი გამოვიდა, მოსამართლე შინ არ იყო.

— რა გაგჭირვებიათ, რაზე ჩხუბობთო?

— ესე და ესეა საქმე, ჩვენმა ურემმა კვიცი მოიგო, ეგ კაცი კი გვედავება, ჩემმა ცხენმა მოიგოო! — შესჩივლეს მეურმეებმა.

ქალმა ხმა არ გასცა. მოტრიალდა და შინ შევიდა. გვიან გამოიხედა. მოთმინებაკარგულმა მეურმეებმა უთხრეს:

— სად ხარ აქამდის, ხმა რატომ არ გაგვეცი, გვეჩქარებო!

— ჩემი სახლის უკან მდინარეს ცეცხლი წაჰკიდებია, გავიქეცი, ფიჩხი დავაყარე, ცეცხლი ჩავაქრე და აი, ეს არის მოვედიო! — უპასუხა ქალმა. მეურმეებმა გაიკვირვეს.

— აბა, ქალო, რას ამბობ, წყალს ცეცხლი როგორ მოეკიდებოდაო?!

— წყალს თუ ცეცხლი არ მოეკიდებოდა, ვერც ურემი მოიგებდა კვიცსა. ეს კვიცი ცხენისაა და არა ურმისაო! — უთხრა მათ ქალმა და შინ შევიდა.

მეურმეები განზილდნენ. სად იყო, სად არა, ამ დროს მოსამართლეს მოვიდა. ცოლს ჰკითხა:

— ვინ იყვნენ ისინი, რას ელაპარაკებოდით?

ცოლმა ყველაფერი უამბო.

მოსამართლე გაბრაზდა და ცოლს უთხრა:

— შენ პირობა დაგირღვევია. ჩემს საქმეში ჩარეულხარ, უნდა გავიყაროთ, ახლავე ადექი, წაიღე, რაც ყველაზე უფრო მოგწონს ჩემს ოჯახში, შეაბი ურემი და სახლიდან წადიო.

ქალი რაღას ეტყოდა, პირობა პირობა იყო!

— რახან ასეა, წავალ, ოღონდ გასაყრელი პური მაინც ვჭამოთ ერთადო.

— კარგი, ვჭამოთო! — დაეთანხმა მოსამართლე.

დასხდნენ პურის საჭმელად. ცოლმა დააძალა კაცს ღვინო და დაათრო, მოსამართლეს ჩაეძინა. ქალმა შეაბა ურემი, ქმარი ზედ დაანვინა, თბილი საბანი დაახურა და ხარებს შოლტი გადაჰკრა.

ბევრი იარეს, თუ ცოტა იარეს, შევიდნენ ერთ გაუვალ ტყეში. მთვრალ მოსამართლეს გამოეღვიძა. გონს რომ მოვიდა, შეეშინდა:

— ქალო, ეგ რა გიქნია, სად მიგყავარ?

— ხომ მითხარი, რაც ყველაზე უფრო მოგწონს, წაიღე და წადიო. მეც შენს ოჯახში შენს მეტი არაფერი მომწონს და, აი, წამოგიყვანეო!

მოსამართლეს შერცხვა და ურემი შინისაკენ მოაბრუნა. ცოლიც შინ წამოიყვანა და რჩევასაც ხშირად ისმენდა მისგან.

ჭირი იქა, ლხინი აქა.

ნალის შეჭამადი

ერთხელ მოხუცი მამამთილი რძალს ესტუმრა. რძალს არ ესიამოვნა მისი მოსვლა და გუნებაში თქვა: კარგად რომ დაუხვდე, აქ სიარულს აღარ დაიშლის, მოდი, მარტო გამხმარ პურს მივუტანო.

სადილობა რომ მოახლოვდა, ქალმა ბოდიში მოიხადა:

— რა ცუდ დროს მობრძანდით, მამამთილო. სახლში არა მაქვს რა, რომ პატივი გცე, ქათმები იყო და, რაც ქორსა და ძერას გადაურჩა, ჭირმა გამიწყვიტა, წელს, კარგად მოგეხსენებათ, ღვინის მოსავალიც ძალიან ნაკლები იყო, ერთი-ორი ხელადა ჩავწურეთ ქოცოში და ისიც უპატრონობით დაგვიცხარდა. ლობიო გვალვამ ისე მოახმო, რომ სათესლეც ვეღარ ავიღეთ.

— ვიცი, ჩემო რძალო, ვიცი. — უპასუხა მამამთილმა. — რას ღონდები, შვილო, სანყალი კაცის შეჭამადი გააკეთე.

— რა არის სანყალი კაცის შეჭამადი? ეგ მხოლოდ თქვენგან მესმის პირველად.

— სანყალმა ადამიანმა როგორ შეიძლება იცოდეს ეს შეჭამადი? ეს საქმელი ნალის შეჭამადია. რაკი არ გაგიგონია და არც გემო გინახავს, მე მოვამზადებ, შენ კი მიყურე. ვიდრე მე ცეცხლს დავანთებდე, შენ ცხენის ნალი მომინახე.

რძალმა ნალი მოარბენინა, მამამთილმა ცეცხლი ააბოლა.

— აბა, ქვაბი მომიტანე, — უთხრა მამამთილმა.

რძალმა მოარბენინა ქვაბი, მამამთილმა სუფთად გარეცხა ნალი და ჩადო ქვაბში.

— ჩემო რძალო, ცოტა ერბო და ხუთიოდე ხახვიც მომიტანე!

რძალმა მოურბენინა ერბოს ქილა და ხახვის კალათა.

მამამთილმა ერთი კოვზის მაგივრად სამი კოვზი ერბო ჩადო ქვაბში, ბლომად ხახვიც ჩააჭრა და ცეცხლზე შემოდგა. როცა ხახვი კარგად მოინვა, წყალი დაასხა.

— ჩემო რძალო, ცოტა მწვანელიც მომიტანე და ერთი ხუთიოდე კვერცხი, ისეთი სადილი გაგიკეთო, რომ ხელმწიფეც კი ჩვენ შეგვნატროდეს!

რძალმა მოარბენინა ხასხასა მწვანელი და კვერცხებით სავსე ჯამფილა. მოხუცმა დაამტვრია კვერცხები, გათქვიფა და ჩაასხა ქვაბში. მწვანელიც ჩააჭრა. შეაზავა მარილით, გასინჯა და რძალს შესთავაზა.

— აბა, ნახე, ჩემო რძალო, როგორ მოგეწონება ნალის შეჭამადი?

რძალმა გასინჯა და ძალიან გაუკვირდა, ნუთუ ცხენის ნალისაგან ასეთი გემრიელი კერძი მზადდება?

— ახ, ჩემო რძალო, რომ იცოდე, როგორ უხდება ნალის შეჭამადს გვალვიანი წლის ღვინო! — უთხრა მამამთილმა.

— ოცნაფიანი ქვევრი თეთრი ღვინითა მაქვს სავსე, ჩემი ქმარი ძალიან აქებს წლევანდელ ღვინოს, — მიუგო რძალმა, სავსე ხელადა მოარბენინა და სუფრაზე დადგა.

მოხუცმა მოიხადა ქუდი, თეთრ თმაზე ხელი გადაისვა და თქვა:

— ახლა ორიოდე სიტყვა უნდა გითხრა, ჩემო რძალო: მე იმიტომ კი არ მოვედი, რომ ან მშობილა ან მწყუროდა. არა, ჩემი შვილის ცხოვრება მაინტერესებდა. რა უჭირს, ან რა უღბინს-მეთქი. შენი წუნწუნი გულში ეკალივით მომხვდა. მაგრამ რატომღაც არ დავიჯერე, მინდოდა შენი გამოცდაც და ჩემი შვილის ოჯახის ავლადიდების შეტყობაც. ამიტომ მოვიგონე ნალის შეჭამადიცო.

რძალ-მამლის ამბავი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი რძალ-მამალი. ერთი დასაკლავი ღორი ჰყავდათ და რძალი ყოველდღე ეჩიჩინებოდა, დავკლათ, დავკლათო, მაგრამ მამალი არ უშვებდა, ახალ წლამდე შევინახოთ და მერმე დავკლათო.

ერთ დღეს მამალი სამუშაოდ წავიდა. რძალი შინ მარტო დარჩა. ჭკუაზე ცოტა უკაცრავად იყო და გაბრაზებული ყვიროდა: ნეტავ ამ ღორს ან დედა არ ჰყავს ან მამა, ან მამიდა, რომ წაიყვანონ და მეც დავისვენო?

ეს სიტყვები მგზავრებმა გაიგონეს და თქვეს: ეს ქალი სულელი ყოფილა, ამ ღორს ადვილად დავტყუებთო! ორი მგზავრი მივიდა და ქალს უთხრა:

— თქვენს ღორს მამიდა ავად გახდომია და მაგის ნახვასა ნატრობსო!

— უი, საცოდავს. აქ ნურას ეტყვი, თორემ ყვირილს დაინყებს და რა გაუძლებს. წაიყვანეთ და გზაში უთხარითო.

კაცებმა ღორი წაიყვანეს. გასცდნენ თუ არა სოფელს, მაშინვე დაკლეს, არავინ დაგვედევნოსო.

რძალმა ღორის ჭყვირილი გაიგონა და თავში ხელი შემოიკრა: ალბათ მამიდის ავადმყოფობა აცნობეს, შეხედეთ, როგორ ტირის სანყალიო.

სალამოს მამალი სამუშაოდან დაბრუნდა, მაგრამ ღორი ვეღარ იპოვა.

რძალმა უთხრა: ჩვენს ღორს მამიდა ავად გახდომია და მის სანახავად გავგზავნე, სანყალს გზაში აცნობეს მამიდის ავადმყოფობა და ტირილით თავს იკლავდაო.

მაზლი ძალიან გაბრაზდა და უნდოდა რძალი მოეკლა, მაგრამ იფიქრა, ჯერ ნავალ, ქვეყანას შემოვივლი, თუ ამაზე გიჟი ქალი ვნახე სადმე, არ მოვკლავ, თუ არადა, არ დავარჩენო.

წავიდა მაზლი. იარა, იარა და გზაში ზამთარმა უსწრო. ნაბადი დიდი თოვლით დაეფარა. ბოლოს ერთ სოფელში შევიდა და გადანყვიტა, ღამე იქ დარჩენილიყო.

იქვე ახლოს ერთი ცოლ-ქმარი ცხოვრობდა. მთელი ზაფხული ერბოს აგროვებდნენ. ცოლი ეხვეწებოდა: ერბო ვჭამოთო, ქმარი კი უარზე იყო: მოიცა, ჯერ ზამთარი მოვიდესო.

იმ დღეს ქმარი სამუშაოდ იყო წასული. ცოლმა ნაბადდათოვლილი კაცი დაინახა, ძალიან გაუხარდა და უთხრა: მთელი ზაფხული გელოდით და ძლივს არ გამოჩნდი! რამდენი ერბო გვაქვს შენთვის შენახული, მოდი და წაიღეო!

კაცს გაუხარდა. მივიდა, ორი დიდი ქილა ერბო წამოიღო. იფიქრა, ეს ჩემს რძალზე უფრო გიჟი ყოფილაო და გზა განაგრძო.

ერთი სახლიდან ქალის მოთქმის ხმა გაიგონა: საცოდავო, ჩემო ქმარო, როგორ გიყვარდა შენი ოქროს ქამარ-ხანჯალი და მე კი, უბედურმა სამარეში თან ვერ ჩაგატანე. ნეტავ, ვინმე მაინც გამოგზავნო, რომ გამოვატანოო.

კაცმა ეს სიტყვები რომ გაიგონა, ქალს გასძახა: შენმა ქმარმა დამაბარა, ჩემი ოქროს ქამარ-ხანჯალი რომ დამრჩა, გამომიგზავნოსო.

— ოჰ, შენი ჭირიმე, მეც სწორედ ამას ვჩიოდი ახლა, წაუღე იმ უბედურს, ვინ იცის, როგორ სჭირდება და მე კი ტყუილა მიყრიაო.

მისცა ამ ქალმა ქამარ-ხანჯალი, თან მადლობა გადაუხადა და გამოგზავნა.

ჩემ რძალზე უფრო გიჟებიც ყოფილან ქვეყანაზეო, — იფიქრა მაზლმა და რძალს დანაშაული აპატია.

ნახევარქათამას ამბავი

ერთი ნახევარქათამა და ერთი მელია დაძმობილდნენ. წავიდნენ გზასა. მელიამ გზაზე ნახევარქათამა გააჯავრა. ნახევარქათამამ

უთხრა მელიას:

— მელია, სუ, თორემ ჩაგყლაპავო!

მელიამ გაიცინა და უთხრა:

— ჩამყლაპეო!

გაალო პირი და გადაყლაპა მელია.

წამოვიდა. გზაზე ერთ მგელს შეხვდა და მასაც დაუძმობილდა. წავიდნენ ერთად. გზაზე მგელმა გააჯავრა ნახევარქათამა. ნახევარქათამამ უთხრა:

— მგელო, ჩაგყლაპავ, თუ თავი არ დამანებეო!

— ჩამყლაპეო! — უთხრა მგელმა.

გაალო პირი ნახევარქათამამ და მგელიც მელიასთან ჩააბრძანა. წამოვიდა ისევ ნახევარქათამა. გზაზე ერთ დათვის შემოხვდა:

— დათვო, ჩაგყლაპავო! — უთხრა ნახევარქათამამ.

დათვმა რაღაც დაიბუტბუტა და ხმა არც კი გასცა. გაალო პირი ამ ნახევარქათამამ და გადაყლაპა დათვიც.

წავიდა ისევ ნახევარქათამა და მივიდა ერთ ზღვასთან. დაღონდა ნახევარქათამა: როგორ უნდა გადავიდეო. იფიქრა, იფიქრა, გაალო პირი და ჩაყლაპა ეს ზღვა და მშრალზე გავიდა ზღვის გაღმა. აქ ამოეფარა კამეჩის ნეხვს და დაიწყო ძახილი:

— დიდებულო ხელმწიფე, დიდებულო ხელმწიფე!

გამოგზავნა ხელმწიფემ ნაზირ-ვეზირები: — წადით, ვინ იძახისო!

წამოვიდნენ ეს ნაზირ-ვეზირები, ეძებეს, მაგრამ ვერსად იპოვეს, ხელმწიფეს მოახსენეს:

— ვეძებთ, მაგრამ ჩვენ ვერაფერი ვიპოვეთო!

ნაზირ-ვეზირები რომ გაშორდნენ, ნახევარქათამამ ისევ მორთო ყვირილი:

— დიდებულო ხელმწიფე, დიდებულო ხელმწიფე!

წამოვიდა ახლა თვითონ ხელმწიფე. ეძება ეს მყვირალა და კამეჩის ნეხვის უკან იპოვა. წაიყვანა შინ, მისცა კარისკაცებს და უთხრა:

— საქათმეში შეაგდეო!

წაიყვანეს ნახევარქათამა და შეაგდეს საქათმეში. ნახევარქათამამ ამოუშვა მელია მუცლიდან. მელიამ დაჭამა ქათმები და გასწია თავის გზაზე. მეორე დღეს შევიდნენ, ნახეს — ქათმები ერთი ადარ არის. დაიჭირეს ნახევარქათამა და შეაგდეს საბატეში.

ამოუშვა ნახევარქათამამ მგელი. მგელმა დაჭამა ბატები და წავიდა

თავის გზაზე. მეორე დღეს შევიდნენ საბატეში, ნახეს, ერთი ბატიც აღარ დარჩენილა. ნახევარქათამა კი ქანდარაზე ზის.

გამოიყვანეს და დაამწყვდიეს საცხვრეში, ეგებ ერკემალმა გაჭყლიტოსო. ამოუშვა ნახევარქათამამ დათვი ამ ცხვრებში. დათვმა დაჭამა ცხვრები და გასწია თავის გზაზე. მეორე დღეს ხელმწიფემ შეგზავნა კაცები: ნახეთ, იმ ეშმაკმა რა ჰქნაო? შევიდნენ. ნახეს, ცხვარიც აღარ არის.

გაჯავრდა ხელმწიფე. მაშინ უბრძანა მისი დაკვლა: მოახრაკვინა და შეჭამა. მუცელში გაცოცხლდა ნახევარქათამა, დაიწყო ხტუნაობა და სიმღერა. ხელმწიფემ უბრძანა ნაზირ-ვეზირებს და მეომრებს, აიღეთ ხმლები და როდესაც ამოფრინდება, მოკალითო! ამოფრინდა ნახევარქათამა და გაიქცა ბაღში. გამოუდგნენ მოსაკლავად. ამოუშვა პირიდან ნახევარქათამამ ზღვა და ჩაახრჩო ხელმწიფე და მისი ნაზირ-ვეზირები.

მინა თავისას მოითხოვს

იყო ერთი ქვრივი დედაკაცი, ჰყავდა ერთი ვაჟი. ვაჟი იზრდებოდა და ხედავდა, რომ იმის გარდა ყველასა ჰყავდა მამა, მარტო ის მამობას ვერავის ეტყოდა. შვილი გადაეკიდა დედას: დედავ, ყველას მამა ჰყავს და მეც რატომ არა მყავსო?

დედამ უთხრა:

— მოკვდა, შვილოო!

— მაშ აღარ მოვა? ან რა არის სიკვდილი? — ჰკითხა შვილმა.

— ის კი აღარ მოვა, შვილო, და ჩვენ კი წავალთ იმასთან; სიკვდილს ვერავინ მოვრჩებით, ყველანი მიწად ვიქცევით, დავიხოცებით!

— მე არ მითხოვნიან ღმერთისთვის, გამაჩინეო, და რაკი გამაჩინა, რადლა უნდა მომკლას? — თქვა ვაჟმა, — ისე ადგილს უნდა წავიდე, სადაც სიკვდილი არ არისო!

დედამ აბრუნა შვილი, მაგრამ არ დაიშალა.

მოიარა მთელი ქვეყანა, სადაც მიდიოდა, ჰკითხავდა, აქ არის სიკვდილიო?

ყველასაგან ერთი პასუხი ისმოდა, არისო.

დაღონდა ვაჟი, ადგილი არ იყო, რომ სიკვდილი არა ყოფილიყო. ამ დროს ვაჟი ოცი წლისაც გახდა.

ერთხელ ერთ მინდორზე მიდიოდა; გაიხედა წინ და შორს ერთი ირემი

დაინახა, მისი რქები ღრუბლებში იყო აწვდილი.

ვაჟი მიუახლოვდა ირემს. ძალიან მოეწონა მისი რქები და ჰკითხა:

— შენი გამჩენის მადლს, არ იცი იმისთანა ქვეყანა, რომ სიკვდილი არ იყოსო?

ირემმა უთხრა:

— მე ღვთის მოციქული ვარ და ღვთის ნაწესებს ვასრულებ, სანამ ჩემი რქები ცას არ მიეხირება, მეც ვიცოცხლებ, მისწვდება ჩემი რქები ცას და მეც მოვკვდები; თუ გინდა, შენც ჩემთან იყავ, და სანამ მე ვიქნები, შენც იცოცხლებო!

ვაჟმა უთხრა:

— თუ ვიცოცხლებ, უნდა მუდამ ვიცოცხლო, თორემ აქ მოუსვლელადაც მოვკვდებოდიო!

გასცდა ვაჟი და გაუდგა გზას; გაიარა მინდორი, ველები და შეება ტყიან და კლდიან ადგილს. ერთ ხევს მიადგა: სულ პიტალო კლდე იყო და ისეთი ღრმა, რომ თვალი ვერ ჩასწვდებოდა იმის ძირს. ხევს პირზე კლდეზე იჯდა ყორანი და ასკინტლებდა ხევში. ეს ყორანიც ღვთის მოციქული იყო.

ვაჟმა ჰკითხა ყორანს:

— არ იცი იმისთანა ქვეყანა, სადაც სიკვდილი არ არისო?

ყორანმა უთხრა:

— მე ღვთისგან დაწერილი მაქვს სიცოცხლე იქამდის, სანამ ამ ხევს სკინტლით არ ამოვავსებ. თუ გინდა ჩემთან იყავ და შენც ცოცხალი იქნები, სანამ მე არ მოვკვდები; არაფერზე არ დაგეჭირდება ზრუნვა, ყველაფერი მზა გვექნებაო!

ვაჟმა ჩაიხედა ხევს უფსკრულში, მაგრამ მაინც ცოტა ეჩვენა: გასწი, გასწი შორსაო, ეუბნებოდა რაღაც.

ამასაც გასცდა ვაჟი და მოათავა ხმელეთი და მიადგა ზღვის პირს; აუარა და ჩაუარა ზღვას. ერთი დღე იარა, მეორე, და ვერაფერს შეხვდა. მესამე დღეს დაინახა სადღაც შორს მბრდღვინავი სარკე. ვაჟი წავიდა იმისაკენ და ნახა, რომ ის მბრდღვინავი სარკე სალი მინის სახლი იყო.

შემოუარა ვაჟმა და ვერსად უპოვა კარები. ბოლოს, ერთგან შენიშნა პატარა ხაზი, მივიდა იმასთან და ნახა, რომ კარი იყო, გააღო და შიგ შევიდა. ოთახში ისეთი ლამაზი ქალი იწვა, რომ მზეს შემურდებოდა იმისი სილამაზე. ვაჟს ძალიან მოეწონა ქალი და ქალსაც ვაჟი.

ვაჟმა ჰკითხა ქალს:

— მშვენიერო, მე სიკვდილს გამოვექეცე, არ იცი იმისთანა ადგილი, რომ სიკვდილი არ იყოსო?

ქალმა უთხრა:

— მაგისტანა ადგილი არსად არის. რას ეძებ, ჩემთან იყავო!

ვაჟმა უთხრა:

— მე შენთან კი არ მოვსულვარ, იმისთვის წამოველ, რომ იმისთანა ადგილი ვიპოვო, სადაც სიკვდილი არ არისო!

ქალმა უთხრა:

— მინა თავისას მოითხოვს, შენ მაინც უკვდავებას ვერ შეიფერებ. აბა, მითხარ, რამდენი წლისა ვიქნები?

ვაჟმა დახედა: ქალში ახლად აკოკრებული მკერდი, ვარდისფერი ლოყები ისეთი საუცხოო იყო, რომ ვაჟს ერთ წუთში დაავინყდა სიკვდილი.

ვაჟმა უთხრა:

— ბევრი-ბევრი თხუთმეტი წლისა იყო!

— არა, — უპასუხა ქალმა, — მე შექმნის პირველ დღესა ვარ გაჩენილი და აქამდე სულ ასე ვარ. მე ტურფა მქვია და არც დავბერდები, მუდამ ასე ვიქნები და არც მოვკვდები. შენ აქ დარჩებოდი ჩემთან, მაგრამ ვერ შეიფერებ, ისევ მინა მოგიტხოვს!

ვაჟმა პირობა დაუდო, რომ არასდროს არ მოშორდებოდა. დაიწყეს ქალმა და ვაჟმა ერთად ცხოვრება.

წლები წუთებივით მიფრინავდნენ: ბევრი რამ გამოიცვალა, ბევრი მოკვდა, ბევრი დამინდა, ბევრი გაჩნდა, დედამინა იცვლიდა პირს, ეს ეტყობოდა ყველაფერს, მაგრამ ვაჟი ვერ ამჩნევდა დროის ფრენას. ქალი ისევ ისეთი ლამაზი იყო და ვაჟი ისეთივე ახალგაზრდა.

გაფრინდა ათასი წელი. ვაჟს მოუნდა თავისი ქვეყნის ნახვა: თავისი დედისა და ნათესავების დანახვა მოსწყურდა. ქალს უთხრა:

— უნდა ნავიდე და ვნახო ჩემი დედა და ნათესავებიო!

ქალი არ უშვებდა:

— ახლა იმათი ძვლებიც აღარ იქნებაო.

ვაჟმა უთხრა:

— რას ამბობ, ეს სამი-ოთხი დღე არის, რაც მოვსულვარ და როდის დაიხოცებოდნენ?

ქალმა უთხრა:

— აკი გითხარ, მინა თავისას მოითხოვს-მეთქი! კარგი, ნადი, რაც მოგივიდეს, შენ თავს დააბრალეო.

სამი ვაშლი მისცა:

— როდესაც იქ მიხვალ, მაშინ შეჭამეო!

წავიდა ვაჟი და აი, შემოხვდა ნაცნობი ადგილები. აი, ხევიც, ის უძირო უფსკრული. ყორანი მაშინლა მომკვდარიყო, ამოევსო ხევი და თვითონაც გამხმარი იჯდა კლდის წვერზე.

ვაჟს თვალთ დაუბნელდა, მოაგონდა ქალის სიტყვები, მოინდომა უკან დაბრუნება, მაგრამ მინა, ბედისწერა არ უშვებდა. ისევ წინ წავიდა.

გასცდა კლდეებს და გავიდა ნაცნობ მინდორზე. გაიარა, გაანახევრა და ნახა, რომ ირმის რქა ცას მიჰყუდებოდა. ის იყო მაშინლა მომკვდარიყო ირემიც. ახლა კი დარწმუნდა ვაჟი, რომ მართლა კარგა ხანი გასულაო.

მაინც გასწია თავისი ქვეყნისკენ. მივიდა, მაგრამ ნაცნობი კი აღარავინ იყო. იკითხა დედა, მაგრამ იმის გამგონიც კი აღარავინ მოიპოვებოდა.

ბოლოს, ერთი ბერიკაცი ნახა. ჰკითხა თავის დედის ამბავი და უამბო ყველაფერი, მაგრამ ბერიკაცმა არ დაუჯერა, ის დედაკაცი, როგორც მამა-პაპას უთქვამს, ათასი წლის წინათ ყოფილა და როგორ შეიძლება, რომ იმის შვილი ახლა ცოცხალი იყოსო.

ხალხს არა სჯეროდა და ამბობდა, ეგ გამოგზავნილია საიქიოდანაო.

გავარდა ამაზე ხმა სოფლებში და ხალხი კალიასავით ედებოდა ამ ვაჟს სანახავად.

ბოლოს, ვაჟი მივიდა იმ ადგილს, სადაც მათი სახლი იყო. ნასახლარზე ყვითელხავსმოკიდებული ქვითკირის კედლები კიდევ დახვდა.

ვაჟს მოაგონდა ყველაფერი, თავისი დედა, თავისი ბალობა, დალონდა; ბოლოს თქვა: მოიტა ერთი, შევჭამ ერთ ვაშლსაო.

ამოიღო, შეჭამა და ერთ წამში ხავსივით წვერი დაეკიდა წელამდე, შეჭამა მეორე და მოეშვა მუხლები, ველარ გაანძრია ხელი, გახდა კუტი მოხუცი. თავი შეჰზიზღდა; დაინახა ახლოს ერთი ბაღლი და დაუძახა:

— მოდი, ჯიბეში ერთი ვაშლი მაქვს და ამომიღეო!

ბაღლმა ამოუღო ვაშლი, შეჭამა ბერიკაცმა და განუტევა სული.

გაიტანა სოფელმა და სამადლოდ დამარხა.

სიკვდილის ჩამოსვლა დედამინაზე

ერთ სოფელში იყო ერთი უშვილო ღარიბი კაცი. ამ ქვეყანაზე არაფერი საზრუნავი არ ჰქონდა. დილიდან საღამომდის მუშაობდა ყანაში, ოფლი წურწურით ჩამოსდიოდა ცხვირ-პირზე. დაღამდებოდა და ააყუდებდა სა-მოყიან თოხს ჯარგვლის ღობეზე, შეაღებდა კარებს, დაანთებდა ცეცხლს,

ოზანდარიდან გამოიტანდა ცივ მჭადს და აცუცქნიდა ზედ თევზის კუდს. დანვებოდა, დასვენება უნდოდა, მაგრამ სიზმარი საშველს არ აძლევდა. ესიზმრებოდა მიცვალებული დედა, რომელიც ვითომ საიქიოს მიათრევდა მას. ამიტომ ძალიან ეშინოდა სიკვდილისა.

ერთხელ სიკვდილი შემჯდარა თეთრ ცხენზე და ჩამოსულა დედამინაზე. თურმე ეძებს საიქიოში წასაყვან კაცებს. მიდის გზაზე და ცხენს მიაჯირითებს. ის ღარიბი კაცი შეხვდა პირდაპირ. შიშმა აიტანა, იფიქრა, წამიყვანსო. დამალვაც კი მოინდომა, მაგრამ ვერ მოახერხა, სიკვდილმა მოაჭენა ცხენი ამ კაცთან და მიესალმა, შიშისაგან გათავებულმა კაცმა ძლივს უთხრა — გაგიმარჯოსო!

— ნუ გეშინია, მე შენს წასაყვანად არ მოვსულვარ, ამ სოფლიდან ერთი-ორი კაცი უნდა წავიყვანო და მანამდის ეს ცხენი დამიჭირეო! — გამოელაპარაკა სიკვდილი.

კაცმა გამოართვა ცხენი და აღვირი ხელში დაიჭირა. სიკვდილი გაიქცა სოფელში კაცების წამოსაყვანად. დარჩა კაცი მარტო სიკვდილის ცხენთან. იფიქრა: მოდი, სიკვდილს ამ ცხენს მოვპარავ, შევჯდები ზედ და წავალ; მერმე როგორღა მოაკითხავს ვინმეს და ხალხს სიკვდილისაგან ვიხსნიო.

შეჯდა ცხენზე. უნდოდა, გაეჭენებინა და იქაურობას გამორებოდა, მაგრამ ცხენი ადგილიდან არ დაიძრა. სიკვდილს მათრახი თან წაელო და უმათრახოდ ცხენი არ დაიძრა. ზის ცხენზე და ძალიან წუხს. ცოტა ხანში სიკვდილიც გამოჩნდა. მიუვლ-მოუვლია სოფელში, წამოუყვანია ახალგაზრდა გოგო და ბიჭი.

კაცს რომ ცხენზე შემჯდარს მოუსწრო, ძალიან გაუკვირდა: ჩემი ცხენის მოპარვა ხომ არ გინდოდაო? — ჰკითხა. კაცმა ვერაფერი უპასუხა. სიკვდილს გაეცინა. წამოიძრო ხელიდან მათრახი, მისცა და უთხრა:

— შემოჰკარ მათრახი ჩემს ცხენს და ცაში აგაფრენს, რაც იქიდან დაინახო, მითხარიო!

კაცმა შემოჰკრა მათრახი და სიკვდილის ცხენმა უცებ ააფრინა ცაში. დიდხანს იფრინა უგზოუკვლოდ და კარგა ხნის შემდეგ დაბრუნდა.

— აბა, მითხარ, რა ნახე ცაში? — შეეკითხა სიკვდილი.

ღარიბმა კაცმა უპასუხა:

— რას ვნახავდი, ვერაფერი ვერ ვნახე. მაგრამ ის კი ძალიან გამიკვირდა, რომ ჩვენი დედამინა ციდან კვერცხისოდენა გამოჩნდა!

სიკვდილს კიდევ გაეცინა და უთხრა:

— ბიჭო, თუკი დედამინა კვერცხისოდენა ყოფილა, როგორ ფიქრობდი, ჩემთვის ცხენი რომ მოგეპარა, ამ კვერცხისოდენა ქვეყანაზე უცხენოდ ვერ გიპოვიდი? ახლა წადი და მეორეჯერ აღარ იფიქრო ცუდ საქმეზეო.

სიკვდილი შეჯდა ცხენზე. შემოსვა უკან გოგო და ბიჭი და გაუყვა საიქიოს. შემცბარი ღარიბი კაცი დიდხანს იჯდა შარისპირზე დაფიქრებული...

ერთი მანეთის შოვნა

ერთ კაცს ჰყავდა ზარმაცი შვილი, რომელიც ოჯახში არაფრის გამკეთებელი არ იყო. არ შეეძლო არც ერთი შაურის შოვნა. მამამისი, სანამდისაც ძალა ჰქონდა, არჩენდა, მაგრამ მოხუცდა და ვეღარ შეძლო ოჯახის შენახვა. მამა დაავადმყოფდა, ჩანვა ლოგინში. დაუძახა ცოლს და უთხრა:

— ჩემი ქონება სხვა ვინმეს უნდა გადავცე, რადგან ჩემი შვილი უქნარაა, ერთი მანეთის შოვნაც არ შეუძლიაო!

ცოლი ძლიერ შეწუხდა:

— როგრო არ შეეძლება ერთი მანეთის შოვნაო?

ქმარმაც თავისი დაიჩემა:

— აბა, თუ შეუძლია, წავიდეს, მისი ნაშოვარი ერთი მანეთი მომიტანოს და დავუტოვებ ჩემს ქონებასაო!

— კარგი, ვეტყვიო! — უთხრა ცოლმა.

მივიდა შვილთან, მისცა ერთი მანეთი და დაარიგა:

— წადი, შვილო, საღამომდის სადმე, შინ ნუ გამოჩნდები, საღამოს მოუტანე ეს მანეთი მამაშენს, მე ვიშოვე-თქო!

ბიჭი ასეც მოიქცა. დაბრუნდა საღამოს, მოუტანა ეს მანეთი მამას და უთხრა:

— გადავყევი მაგ მანეთის შოვნასო!

მამამ უსუნა მანეთს, გადააბრუნ-გადმოაბრუნა. აილო და შეაგდო ბუხარში: ეს არაა შენი ნაშოვნო! ბიჭმა გაიცინა და დედასთან წავიდა. დედას ეს ამბავი ძალიან ეწყინა. მეორე დღეს ხელახლა მისცა მეორე მანეთი და დააბარა:

— წადი, საღამომდის ტყუილად იყავი, საღამოს ერთი-ორი ვერსი გამოიქეცი, გაოფლიანდი და მამაშენს უთხარი: ოფლით ვიშოვე ეს ფული-თქო!

ბიჭი ასეც მოიქცა. საღამოს გაოფლიანებული შევარდა მამის ოთახში და უთხრა:

— ხომ ხედავ, მამაჩემო, როგორ გადატკლევცილი მაქვს ოფლი შუბლზე,

ძლივს ვიშოვე ეს მანეთიო!

მამამ ახლაც უსუნა ამ მანეთს. გადააბრუნ-გადმოაბრუნა, აილო და კიდევ ბუხარში შეაგდო:

— მატყუებ, შვილო, ეგ შენი ნაშოვნი არ არისო!

შვილს გაეცინა და ესეც არაფრად ჩააგდო. დედას გული მოუკვდა, მიხვდა, რომ საქმე ნახდა და ბიჭს უთხრა:

— შვილო, ხომ ხედავ, მამაშენს ჩვენ ველარ მოვატყუებთ, ის ჭკვიანი კაცია, წადი სადმე, თუნდაც ერთი კვირა დაგჭირდეს, იმუშავე, ორი შაურიც რომ აილო დღეში, ერთ მანეთს მოუყარე თავი და შენი ოფლით ნაშოვნი ფული მოუტანე მამაშენსო!

ბიჭმა დაუჯერა დედას. წავიდა და, მართლაც, მთელი კვირა მოუნდა მანეთის შოვნას. ზოგს რა გადაუტანა, ზოგს რა გაუკეთა, მოაგროვა გაჭირვებით ერთი მანეთი და მიუტანა მამას. მამამ უსუნა ამ ფულს, გადააბრუნ-გადმოაბრუნა და კიდევ ბუხარში შეაგდო:

— არა, შვილო, ეს შენი ნაშოვნი არააო!

ბიჭმა ახლა კი ველარ მოითმინა, ორივე ხელეებით გამოხვეცა ბუხარში შეყრილი ფული და ყვირილი დაიწყო:

— მამაჩემო, მე ამ მანეთის შოვნას ერთი კვირა ზედ გადავყევი და შენ ცეცხლში მიწავაო!

მამამ უთხრა:

— ახლა კი მჯერა, შვილო, გული ისე დაგეწვა მაგ მანეთზე, რომ ის ნამდვილად შენი ნაშოვნია! ასე ძნელია ფულის შოვნა, იმუშავე და გექნება, არ იმუშავე და შიმშილით მოკვდებიო!

შვილს დაუტოვა თავისი ქონება და თვითონ გაემგზავრა იქ, საიდანაც უკან აღარ ბრუნდებოდა...

აფხაზური ზღაპრები

ანანები

ძველად მთაში ცხოვრობდა ხალხი, რომელსაც ანანებს ეძახდნენ. ისინი იმდენად პატარები იყვნენ, რომ გვიმრაზე ადიოდნენ. მამინ მთაში თოვლი, წვიმა, სეტყვა არ მოდიოდა, ქარი არ უბერავდა. ცხოვრობდნენ ანანები უდარდელად — არავისი ეშინოდათ, ანგარიშს არავის უწევდნენ, არც ღმერთი ჰყავდათ, არც ხატი. თავი ყველაზე უკეთესი ეგონათ.

ერთხელ, შუადღისას, ანანგუარაში ციდან ჩამოეშვა კალათი, რომელშიც ოქროს აკვანი იყო. მასში ჩვილი იწვა. ანანებს ძალიან გაუხარდათ ბავშვის დანახვა და დაიწყეს მისი აღზრდა. ბავშვი დღითი დღე იზრდებოდა. ერთხელ თავის გამზრდელებს ჰკითხა:

— თქვენ არაფრის გეშინიათ. თუ არსებობს თქვენი მომრევი ძალო.

ანანების 300 წლის პაპამ თქვა: — აი, რა არის ჩვენი მომრევი: თუ მოვა ბამბის თოვლი და ცეცხლი გაუჩნდება, ალბათ დავინწვებითო. ქვეყანაზე სხვა რამ ჩვენი მომრევი არავინააო.

ამ დროს ბიჭი სადღაც გაქრა. აქეთ ეძებეს, იქით ეძებეს, მაგრამ ვერსად იპოვეს. ცოტა ხნის შემდეგ ანანების უფროსმა დაინახა ერთი ვაცი. ვაცს წვერი უცანცარებდა.

— უიმე, ჩვენი გადაშენების დრო დამდგარა. ჩვენ მოკეთე კი არა, ჩვენი მომსპობი გაგვიზრდიაო. ნახეთ, როგორ უცანცარებს ვაცს წვერიო!

— მერე ეს რას ნიშნავსო? — ჰკითხეს.

— როგორც მოგეხსენებათ, ჩვენთან დღემდე ქარს არ დაუბერავს. ახლა ამ ვაცის წვერს აქანავებს ქარი. უთუოდ უნდა გადავშენდეთო!

ქარი უფრო და უფრო ძლიერდებოდა. ბამბის თოვლი წამოვიდა, ერთი-ორი საჟენი დადო, მერე ცეცხლი გაუჩნდა და ყველაფერი გადაბუგა.

ასე გადაშენდნენ ანანები.

დღესაც მთაში არის ადგილი, რომელსაც აჩაგილარას უწოდებენ. აი, რატომ: თურმე ანანი დადევნებია ირემს დასაჭერად. აჩაგილარას რომ მიუღწევია, ირმისთვის კუდში წაუვლია ხელი და გაუჩერებია. ასე რომ, ანანები მუხლმაგრები და უშიშრებიც ყოფილან.

ბველი, მერცხალი და ხოჭო

ძველად ერთი ბრძენი კაცი იყო. დედამინაზე მცხოვრები ყველა ადამიანი უჯერებდა ამ ბრძენკაცს. ცუდი ამინდი იდგა. ორმოცი დღე და ორმოცი ღამე გადაუღებლად წვიმდა. ბრძენი მიხვდა, რომ ზღვა ნაპირს გადმოლახავდა. შეკრიბა ოსტატები და დაავალა, ორმოც დღეში გემი აეშენებინათ. მართლაც, ააშენეს. უფრო მალეც დაასრულეს.

ბრძენმა დედამინაზე არსებული ყველა სულდგმულის თითო წყვილი შეიყვანა გემში, რომ გადაერჩინა. მარტო კამეჩი დაავინყდა.

სანამ კამეჩს გემზე აიყვანდნენ, წყალდიდობაც დაიწყო. გემი წავიდა. ეს რომ კამეჩმა დაინახა, გემს „ნოე, ნოე“ ძახილით გამოეკიდა (ბრძენკაცს ნოე ერქვა). ახლაც თუ ყურს მივუგდებთ, მივხვდებით, კამეჩი როცა ბლავის, „ნოე, ნოე“, — იძახის.

გემი მიცურავდა. თავს მოშვიდა და ხვრელი გააკეთა. გემში წყალი შემოვიდა. ბრძენმა თქვა:

— ვინც გადაგვარჩენს, რასაცა მთხოვს, მივცემო.

გველმა ხვრელი კუდით დაგმანა, მაგრამ მალე შესცივდა და გემში ისევ დაიწყო წყალმა დენა.

ბრძენმა იცოდა, გველის ნდობა არ შეიძლებოდა და ფრინველებს სთხოვა, დამეხმარეთო.

გაფრინდნენ ფრინველები, მაგრამ მხოლოდ მტრედმა მოიტანა ნისკარტით თიხა.

— მტრედო, გაგვიძეხ და გვიჩვენე, საიდან მოიტანე თიხაო, — უთხრეს მტრედს.

მტრედიც გაუძღვა. იმ ადგილამდე რომ მივიდნენ, გემი გაჩერდა. ბრძენმა ყველანი გამოუშვა გემიდან.

ერცხალს ყველაზე მაღალ ადგილას, უარშაჰიმუას რომ ეძახიან, ახლაც ყრია გემის ნამსხვრევები. იმ მთაზე ვერავინ ადის, მიუდგომელია.

— გველმა გადაგვარჩინა და რასაც მთხოვს, მივცემო, — თქვა ბრძენმა

და მერცხალი და ხოჭო გაგზავნა, — მიდით და გველს ჰკითხეთ, რა უნდაო. გველმა:

— ადამიანის ხორცი მინდაო.

უკან რომ ბრუნდებოდნენ, მერცხალმა თქვა:

— ნუ ვიტყვით, გველი ადამიანის ხორცს რომ თხოულობს. ვთქვათ, ბაყაყის ხორცის ქამის უფლება უნდა-თქო.

— არა, რაც გავიგეთ, ის უნდა ვთქვათო, — დაიჟინა ხოჭომ.

მერცხალმა ხოჭოს ენა ამოაგლიჯა და ბრძენთან რომ მივიდნენ, ველარაფერი თქვა.

ბრძენმა მერცხალს მოუსმინა და უთხრა:

— გველს გადაეცი, რომ ბაყაყის ხორცის ქამის უფლება მიმიციაო.

გველმა ეს რომ გაიგო, მიხვდა, რომ მერცხალმა რაღაც იეშმაკა. ახტა და მერცხალს კუდში სწვდა. მერცხალმა გაფრენა მოასწრო, მაგრამ მისი კუდის რამდენიმე ბუმბული გველს პირში შერჩა. ამიტომ აქვს მერცხალს კუდი ორად გახლეჩილი.

ქალი და მამაკაცი ერთმანეთს ღრუბლებში შეხვდნენ. ამიტომ არის, რომ კაცს მუხლები აქვს ცივი, ქალს — საჯდომი.

ქალსა და კაცს ოცდაათი ქალი და ოცდაათი ვაჟი ეყოლათ.

— ქვეყანა რომ გავავსოთ, ჩვენი შვილები უნდა შევაუღლოთო, — თქვეს ქალმა და კაცმა.

შვილები გაჯავრდნენ:

— გაგიჟებულან ჩვენი მშობლები. და-ძმის შეუღლება სად გაგონილა?! ჩვენი მშობლები უნდა დავხოცოთო.

ამის გამგონე მშობლები შეწუხდნენ:

— ეს რა უფიქრიათ ჩვენს შვილებსო?! — ადგნენ და შვილებს ენა შეუცვალეს.

რაკილა ერთმანეთისა არ ესმოდათ, კიდევაც შეუღლდნენ.

ბრძენმა კაცმა კამეჩი დალოცა: ცხოველთა შორის ყველაზე კარგად იცურავენ და არ ჩაიძირებიო.

როგორ მოსწყვიტა სასარიჟუამ ცას ვარსკვლავი

ასეთი ზნე სჭირდათ ნართებს: ერთ ადგილას არ დადებოდნენ, სულ გზაში იყვნენ, მთა-ბარი ჰქონდათ შეჯერებული. ხშირად მიდიოდნენ სა-

ლაშქროდ და საჭაბუკოდ.

ერთ მშვენიერ დღესაც, დილაუთენია, ჯიქურ წამოდგა ოთხმოცდაცხრამეტივე ნართი, საგზალი და აბჯარ-სამოსი წინასწარ ჰქონდათ დამზადებული, ქვის გალავნით შემოზღუდულ საძოვარზე ისვენებდნენ მათი რაშები.

გავარდნენ ძმები, რაშებს ლაგამი ამოსდეს, ჩაიყვანეს ყუბინაზე, ფერებ-ფერებით დაბანეს, დაასუფთავეს, ცივი წყლით გაახალისეს. მერე წამოიყვანეს და საბმურზე მიაბეს ყველა.

დასხდნენ ძმები ნართები, ჭამეს, სვეს.

მოვიდა სათანეი-გუაშა, ჩაჯდა შვილებში. ბედნიერი გზა გქონდეთო, ნან, — დალოცა სალაშქროდ გამზადებულნი. მერე ოთხმოცდაცხრამეტი ვაჟკაცი წამოდგა გრიალით, ოთხმოცდაცხრამეტივემ მათრახი ჩამოიღო. პირველად სითი მოახტა რაშს, მერე უფროს-უმცროსობის წესსა და რიგზე ამხედრდა ყველა. მოიქნია სითმა მათრახი, რაშს სწყვიტა და ქუხილივით გახმიანდა იგი ტკაცანი, ტყვიასავით გავარდა ეზოდან სითი. ერთბაშად მიჰყვნენ სხვებიც. კიდევ დიდხანს, შორს და შორს ისმოდა მათი ცხენების თქარათქური, გრიალ-გრიალი.

დაცარიელდა ნართების ეზო, აგერ ახლა ხალხის ჟრამულით აღსავსე მათი კარ-მიდამო. ერთადერთი სასრიყუა იდგა ახლა შუა ეზოში. იდგა დაღონებული, სადავით ეჭირა თავისი ბზოუ, იდგა და შორს მიმქროლავ ძმებს გასცქეროდა.

ძალზე შენუხებული ჩანდა. ძმებმა არ უთხრეს, საით მიდიოდნენ, რა გზებით ივლიდნენ — ამით იყო შეჭირვებული.

ყველასთან ერთად წამოდგა ისიც,
ცხენი დაბანა, შეკაზმა უხმოდ,
კაცმა არ უთხრა — ერთად დავსხდეთო,
პური ვჭამოთო, — არავის უთქვამს.
მათრახს რომ მისწვდნენ უფროსი ძმები,
ხელში აიღო მათრახი მანაც,
მაგრამ არ უთქვამთ — ცხენზე შეჯექო,
არც წაყოლაზე ეტყოდნენ არას...
წავიდნენ ძმები, სიმღერა სჭექეს,
შემოუძახეს ნართების ჰანგი,
ხოლო სასრიყუა, განბილებული,

დასტოვეს, როგორც ზედმეტი ბარგი.

მიდიან ძმები, გრგვინვით მიდიან,
მიდიან ძმები საგმირო გზებზე,
აქ კი სასრიყუა დამდგარა მარტო...
ვინ გამკითხავი, რომელი შემწე!
რატომ დააგდეს უფროსმა ძმებმა,
ვინ სთქვას გარჩევა მართლის და ბრუნდის?
იქნებ, მეხბორედ დასტოვეს იგი,
ან დასაფრთხობად ჩხიკვების გუნდის?

იდგა სასრიყუა, თითქოს მიწას ჩაზრდიაო. მიეფარნენ ნართები თვალს და, მიბრუნდა სასრიყუა, „დედაო“ დაიძახა.

— აქა ვარ, შვილო, რა გინდოდა?

— დედი, წავიდნენ ჩემი ძმები, სახელის მოსახვეჭად წავიდა ყველა, მე აქ დამტოვეს. ერთმაც არ მითხრა, წამოდიო. ნეტავი, რატომ? რა დავაშავე?

— არაფერი დაგიშავებია, საყვარელო ჩემო სასრიყუა, ისინი ხომ უფროსები არიან, როგორ გეტყოდნენ, წამოდიო. სადაც შენი ძმები მიდიან, შენც უნდა წახვიდე, რად გინდა იმათი თქმა?

დაუჯერა დედას სასრიყუამ, უმალ მოახტა თავის ბზოუს, გავარდა ეზოდან და გაქრა, თითქოს მიწამ ჩაყლაპა.

მზე უკვე კარგა დიდზე შემალლდა, როცა დაენია ძმებს.

— საქონელიმც დაგლოდებოდეთ! — მიესალმა ყველას.

მაგრამ არავინ არაფერი უთხრა, ყურიდან ყურში გაუშვეს მისი სალამი. მიდიოდნენ თავის გზაზე, მიჰყვა ძმებს სასრიყუაც.

მაშინ მობრუნდა სითი და გამოსძახა:

— სადაური ხარ, ვინა ხარ, ასე ჩუმ-ჩუმად რომ მოგვედევ?

— როგორ თუ ვინა ვარ, ძმა ვარ თქვენი! — თქვა სასრიყუამ.

— ძმები აქა ვართ ყველანი. სხვა ძმა ჩვენ არ გაგვიგია! — მიახალა ხნიშმა.

— ნა, გაგვეცალე, შე ნაბიჭვარო! — დასძახეს ერთობლივ დანარჩენებმაც, — სახელოვან ნართებს არ ეკადრებათ, უცხო თესლი მოგვედევდეს გზაში. წადი, გაგვიცილდი!

რალას იზამდა სასრიყუა, უკან გამობრუნდა თავჩაქინდრული. შინ მოვიდა, დინჯად ჩამოხდა ცხენიდან, საბმურს მიაბა ბზოუ, ჩამოჯდა დაფიქრებული.

— ნან, რატომ დაბრუნდი, რა დაგემართა? — ჰკითხა სათანეი-გუაშამ.

— არაფერი დამმართნია, დედი, საგზალი დამავინყდა, მომშივდა. გამიკეთე საჭმელი! — მიუგო სასრიყუამ.

— ახლავე, დედა შემოგვევლოს, ახლავე! ოლონდ, რას მიირთმევ, რა გინდა?

— ელარჯი გამიკეთე, დედი, ელარჯი!

სათანეი-გუაშამ მაშინვე ჩაუდგა ვაჟიშვილს ღომი, ჭყინტი ყველი ბლომად გაურია. დაუდო ტაბლაზე ცხელი, ორთქლადენილი.

— მოდი, დედი, შენც ჩემთან ჭამე რამე! — სთხოვა სასრიყუამ.

თვითონაც ელარჯი დაიგო სათანეი-გუაშამ ტაბლაზე, შვილს გვერდით მიუჯდა. ის იყო მიეტანა ელარჯს, რომ წამსვე ხელი დაუჭირა სასრიყუამ, ცხელ ელარჯში ჩააყოფინა. უჭირავს ასე, აღარ უშვებს.

— ახლავე მითხარ, ვისი შვილი ვარ! — უთხრა.

— რას ამბობ, შვილო, აკი ძმა ხარ ნართებისა! — მიუგო დედა.

— ნაბიჭვარი ხარო, ასე მითხრეს ძმებმა; შენ თუ ჩვენს მარაქაში გაერე, სახელი გაგვიტყდებო. ამიტომაც დავბრუნდი. ახლა, ჩქარა მითხარ, ვინაა მამაჩემი! — შესძახა სასრიყუამ და უფრო მაგრად დააჭირა ხელი.

— რა მოგდის, შვილო, ნართების ძმა ხარ, ყველას უმჯობესი!

— რა ბედენაა, უმჯობესი ვარ თუ უარესი! — გაჯავრდა სასრიყუა, — ის მითხარი, მამაჩემი ვინ არი!

— ვინც შენ ასე გაგამწარა, ვინც შენ არ გიკადრა, ნეტავ გასაჭირში ჩავარდეს, საშველი არ მისცემოდეს და შენს მეტი არც არავინ ჰყავდეს მშველელი! — თქვა სათანეი-გუაშამ და, წყევლას როცა მორჩა, ასე უთხრა სასრიყუას:

— შვილო, ქალის მუცლიდან არა ხარ შენ ნაშობი, სასწაულით შექმნილხარ, კლდიდან ხარ გამოკვეთილი. ჰკითხე აინარ-მჭედელს და იგი გეტყვის ყველაფერს!

მაშინ კი გაუშვა სასრიყუამ ხელი. შეჯდა ცხენზე სასრიყუა, უკვე მხნედ ირჯებოდა, გახალისებულიყო, მჭექარე ხმა ასმინა ბზოუს და ქარივით გავარდა ჭიშკარში.

იდგა სათანეი-გუაშა, შვილს გასცქეროდა. მერე ცას ახედა და წარმოთქვა ჯადოსიტყევები:

— ყველას, ვინც კი ჩემი საყვარელი, ჩემი პატარა სასრიყუა გააჯავრა, ფათერაკი შეგხვდეთ გზაზე: დაგატყდეთ წვიმა — წვიმის უმეტესი, ქარი — ქარის უმეტესი, სეტყვა — სეტყვის უმეტესი, ყინვა — ყინვის უმეტესი, კაციშვილი არ გყავდეთ სასრიყუას გარდა, თქვენი შემწე და გადამრჩენელი!

ამასობაში მიჰქრის და მიჰქრის ფეხმარდი ბზოუ, ველარც წყალი აბრკოლებს, ველარც ქარიშხალი. მხრებგაშლილი ორბივით გადაიარა ვრცელი ველები და ხრიოკი ტრამალეები, ჯეირნის ნახტომით გადავლო მთები და კლდეები. გზაზე ადვილად ჩანდა ნართების კვალი — ოთხმოცდაცხრამეტმა კაცმა ერთად გაიარა! ორი დღე და ღამე იარა სასრიყუამ, ჰა და ჰა, დავენევიო — ეგონა, მაგრამ ამასობაში თანდათან დაკარგა ძმების ნაკვალევი. ხრიოკი, პირქუში მთები დაიწყო, საშინელი ავდარიც შეესწრო. ისეთი ქარაშოტი ქროდა, ლამის კლდეები ჩამოენგრია. საშინლად თოვდა, შავი ბურუსი ეფინა არე-მიდამოს. მიდიოდა სასრიყუა ამ პირქუშ მთებში, ეძებდა ძმებს, მაგრამ აღარსად ჩანდნენ ისინი. მერე თოვა შეწყდა, ღრუბლებიც აიყარა და ვარსკვლავებით მოჭედული ცა გამოჩნდა. დაიწყო უჩვეულო ყინვა, ყინავს, მაგრამ რას ყინავს! ისეთი ყინვაა, გეგონებათ კლდეს გახეთქავსო.

მიდის სასრიყუა, არად აგდებს სიცივეს. ბოლოს გაიხედა და შორს კიდეც დალანდა ძმები ნართები. მაგრამ აღარ იკითხავთ, რა დღეში არიან? ისე მიჰკვირიან ერთმანეთს, რომ ყველას ერთ ქუდს დაახურავდა კაცი. გათოშილან ამ ყინვაში, კბილს კბილზე აცემინებენ, გათოშილ ნვერებზე ყინულის ლოლუები ჰკიდიან, მიწას უწვდენენ თავებს. აღარ იყო მათი საშველი, სიკვდილის პირას მისულიყვნენ.

— ეჰეი, ვაჟკაცო! ეს რა მოგსვლიათ? — გასძახა აქედან სასრიყუამ.

— სასრიყუა, ჰოი, სასრიყუა! ჩვენი ძმაცა ხარ და ყველას გვჯობიხარ კიდეც! ვილუბებით, ძმაო, რამე გვიშველე! — მუდართით შეჰბლავლეს ძმებმა.

— ნურაფრისა გეშინიათ, აქა ვარ! — გაამხნევა სასრიყუამ ნართები. მერე მობრუნდა და ცას ახედა. კრიალა ცა იყო, კაშკაშა ვარსკვლავებით გადაჭედული. მშვილდ-ისარი შემართა სასრიყუამ, სტყორცნა ერთ მოზრდილ ვარსკვლავს და ძირს ჩამოაგდო იგი ვარსკვლავი; სხივთა ფრქვევით დაეშვა ძმებს შორის. მაშინვე ვარსკვლავს შემოეხვივნენ ძმები, გათბნენ.

— ამით ჩემს მოსვლამდე სულს მოითქვამთ, — უთხრა ძმებს სასრიყუამ და უკან გამობრუნდა. მერე ქვევით, ბარში გადაიხედა და დაინახა: რალაც გრძელი, შავი კვამლი ამოდიოდა ერთგან.

მაშინვე იქითკენ გააჭენა ცხენი. მივიდა, მაგრამ დახეთ საკვირველებას: ვეებერთელა, თავფეხჩახლართული გოლიათი გდია მორკალული. ჯღრდეებად აწყვია შეშა, გიზგიზებს სათემო ცეცხლი. ცეცხლს შემორტყმია გოლიათი, აღარ დაუტოვებია მისასვლელი ადგილი.

მათრახი სტკიცა სასრიყუამ თავის ბზოუს, ასკუპა ცხენი, მაგრამ ვერა და ვერ გადაახტა გოლიათს, ვერ მიაღწია ცეცხლის პირამდე — აი, რამოდენა იყო ის წყეული.

მობრუნდა სასრიყუა, ბზოუს უთხრა:

— ციყვის თათივით რბილი იყოს შენი ფლოქვები, მეც ბუმბულივით ავმჩატდე!

ხელახლა ასკუპა ცხენი, გოლიათის ყურის ხვრელში შეძვრა, მეორე ყურში გამოძვრა და კიდევ გავიდა ცეცხლის პირას. დაავლო ხელი ერთ მომსხო მუგუზალს და გამობრუნდა.

მოდის, საცაა კიდევ გამოძვრება გოლიათის ყურიდან. ამ დროს ჩინჩხ-ლი გაჰყარა მუგუზალმა, გოლიათის ყურის ბანჯგვლს მოედო ცეცხლი და ისიც წამსვე წამოფრინდა.

— ცეცხლი ვინ წამიკიდა? — დაიძახა, ხელი მოაფათურა და კიდევ მისწვდა უკვე კარგა შორს წასული სასრიყუას ცხენის ძუას.

— ვაი, შე საცოდავო აფხაზო, აქ რამ მოგიყვანა? — თქვა და თავის ცხენიანად დაისვა სასრიყუა ხელის გულზე.

— ვინა ხარ? — ჰკითხა.

— სასრიყუას მსახური ვარ, ბატონო, მისი მეუზანგე, — მიუგო სასრიყუამ.

— მაშ, მითხარ, შე ბეჩავო აფხაზო, შენა; ვინ არის ის სასრიყუა, თქვენს მხარეს რომ მოვლენია? ამბობენ, რაც კი დაიბადა, სულ არნახულ გმირობას ჩადისო, მართალია? აბა, მაჩვენე, ერთი მისი ვაჟკაცობა.

— ვინ მოსთვლის სასრიყუას საგმირო საქმეებს, რომელი ერთი გითხრა? — მიუგო სასრიყუამ. არადა, თვითონ არის სასრიყუა. ცუდ დღეშია: იცის, ადვილად არ გაუშვებს გოლიათი. აქეთ, ძმების ამბავიც აწუხებს. მალე თუ არ მიუტანა ცეცხლი, სიცივისაგან დაილუპებინ. რა უყოს ამ გოლიათს, როგორ მოკლას?

— თუ ეგრე ძალიან გინდა, ზოგ რამეს გეტყვი მისი ვაჟკაცობისას, — თქვა უბედურებაში ჩავარდნილმა.

— თქვი, მიუგო გოლიათმა.

— სასრიყუა უაიდაგუს კლდეზე სახლისტოლა ლოდს აიტანდა და დადებდა. ისე დადებდა, ოდნავი შეხებისთანავე დაძრულიყო. თვითონ ქვევით დადგებოდა, მე კი ლოდს დავაგორებდი. დაუხვედრებდა სასრიყუა თავს და სულ იფშვნიებოდა ის ლოდი. ამას მაშინ შვრებოდა, თავის მოფხანა როცა მოუნდებოდა.

— იმ გლახაკმა სასრიყუამ თუ ამდენი ქნა, მე როგორ ვერ შევძლებ! — თქვა გოლიათმა, სახლისოდენა ლოდი აიტანა გორაზე, მიუყენა საბრალო აფხაზი, თვითონ კი ძირს დაუდგა, დაღმართზე.

— აბა, ჰე! — დაიძახა გოლიათმა და სასრიყუამაც დაუშვა ლოდი. გრი-ალ-გრიალით წამოსულ ამოდენა ლოდს თავი მიუშვირა გოლიათმა და სულ წამცეც-წამცეც დაფშვინა.

— მართლაც, კაი რამეა თავის მოსაფხანად! — თქვა კმაყოფილმა.

ენყინა სასრიყუას, გოლიათს რომ არაფერი მოსვლია, მაგრამ რა უნდა ექნა.

— კიდევ რა იცი სასრიყუას ვაჟკაცობისა? — კვლავ ჰკითხა გოლიათმა.

— კიდევ ეს იცოდა: ვეება ქვაბს რკინით აავსებდა, ცეცხლზე შემოდგამდა, ადუღებდა შუადღემდე, გაადნობდა, მერე დაავლებდა ქვაბს ხელს და ერთბაშად სვამდა ამ გამდნარ რკინას.

ამას მაშინ იქმოდა, გულის გახურება რომ მოუნდებოდა.

— სასრიყუამ თუ ეს ქნა, მე როგორ ვერ შევძლებ! — თქვა გოლიათმა.

მოიტანა რკინის ზოდები, ჩადო ცეცხლში და ისე გაახურა, სულ წითლად გაჰქონდათ ლადლადი. მერე ერთ დიდ ქვაბში ჩაყარა რკინის ზოდები და შუადღემდე ადულა. ბოლოს დაავლო ქვაბს ხელი და უმაღ პირში გადაუძახა ეს ამდენი გამდნარი რკინა.

— მართლაც, რა კარგი გულის გასახურებელი წამალი სცოდნია მაგ ყოჩად სასრიყუას: ნეტავ იცოდე, როგორ მესიამოვნა! — ამბობდა გოლიათი და ნეტარებისაგან გულზე ხელს ისვამდა.

ნახა სასრიყუამ, რომ ამით არაფერი ეშველა საქმეს, მაგრამ რაღა ექნა?

— აბა, მითხარ, მხედარო, კიდევ რა იცი შენი ბატონის ვაჟკაცობისა?

— კიდევ ერთი რამ იცოდა, — მიუგო სასრიყუამ გოლიათს, — იანვრის ყინვები რომ დაიწყებოდა, კისრამდე ჩადგებოდა წყალში, შვიდი დღე-ღამე იყო ასე. ის წყალი იყინებოდა, მაგრამ სასრიყუა მანამ არ გატოკდებოდა, სანამ მთელი წყალი არ შემოეყინებოდა კისრიდან ფეხებამდე. მერე კი დაიძვრებოდა და სულ ჭახაჭუხს აუტეხდა ხოლმე იმ ყინულს, ამოდიოდა ნაპირზე. ამას მაშინ იქმოდა, ტანის გაგრილება რომ მოუნდებოდა ხოლმე.

— სასრიყუამ თუ ეს ქნა, მე როგორ ვერ შევძლებ? — თქვა გოლიათმა.

მართლაც, იანვრის ყინვაში მივიდა და კისრამდე ჩადგა წყალში. შვიდ დღე-ღამეს უნდა მდგარიყო ასე.

ამასობაში გულთამხილავმა სათანეი-გუაშამ იგრძნო, განსაცდელში იყო მისი ვაჟი. წინასწარ გრძნობდა იგი ყველაფერს. დადგა და კვლავ წარმოთქვა ჯადოსიტიყვები:

— მოვიდეს ყინვა — ყინვის უმეტესი, თავიდან ფეხებამდე ყინულში ჩაიჭიროს და გააქვავოს დევი-გოლიათი, ჩემს შვილს საშველი დაადგეს!

ამის თქმა და, მართლაც, გაფიცხდა ყინვა, მაგრად შემოსალტა წყალში ჩამდგარი ბუმბერაზი. ასე გავიდა შვიდი დღე-ღამე.

ყავლი რომ გაუვიდა, „ეჰეი!“ — წამოიძახა გოლიათმა და ყინულს მაშინვე ლანალუნი დაანყებინა.

— დაიცა, დაიცა! — დაუყვირა სასრიყუამ. — კიდევ ერთი დღე-ღამეც უნდა დაუმატო, ასე შერებოდა სასრიყუა!

გოლიათიც დათანხმდა.

დატრიალდა მაშინვე სასრიყუა, ახლომახლო ზვინებდა დამდგარი თივა ნახა, მიიტანა ეს თივა, წყალში ჩაანიაწა გოლიათის გარშემო. ყინვამაც უფრო იძალა და კვლავ შესალტა ყინული.

გავიდა ერთი დღე-ღამეც.

— აბა, მიდი, ახლა მოსინჯეო, — შესძახა გოლიათს სასრიყუამ. გაიძაბა გოლიათიც, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, მაგრამ შენც არ მომიკვდე, არ გაუშვა ყინულმა, ხელიც კი არ გაატოკებინა.

— ვაჰმე, ხერხით მაჯობე, თორემ გაჩვენებდი სეირს! — ამოიგმინა გოლიათმა. — ახლა კი მივხვდი: თავად ყოფილხარ სასრიყუა.

— არ შემცდარხარ, შე გადაღრძეებულო, შენა, მართლაც სასრიყუა გახლავარ! — შესძახა და ხმალამონვდილი ეცა გოლიათს, თავი უნდა წაეგდებინებინა.

— ჰოი, სასრიყუა! — დაიყვირა ბუმბერაზმა. — მაგ შენი ჩლუნგი ხმლით ნუ მომდგები, კისრის ძარღვსაც ვერ გადამიჭრის ეგ შენი ხმალი. მიდი, მანდა ძევს ჩემი ხანჯალი. ვერ მოერევი, შე ბეჩავო აფხაზო, ვერ ასწევ, მაგრამ ქარქაშიდან მაინც გამოაძვრე როგორმე და ჩემსკენ დააცურე, თავისით გამომჭრის ყელს. ოღონდ, ყური მიგდე, რა უნდა გითხრა: ჯერეთ ჭაბუკი ხარ, მრავალი ხიფათი გელის ცხოვრებაში, თუკი შენს მოხერხებას ჩემი ძალაც მიემატა, კაციშვილი არ იქნება შენი მომრევი. ჰოდა, ყელს რომ გამომჭრი, ერთ ძარღვს ნახავ ჩემს კისერზე. აიღე ის ძარღვი, ნახევარი დედაშენს, სათანეი-გუაშას წაუღე ქამრად, ყველაზე ლამაზ, ყველაზე ბრძენ ქალს, მეორე ნახევარი შენ შემოირტყი წელზე; მერე ნახავ, რა ვაჟკაციც იქნები!

მივიდა სასრიყუა, გოლიათის ხანჯალს დაეჯაჯგურა, ძლივს ამოიღო ქარქაშიდან, დააცურა ყინულზე და ხანჯალმაც ისე პირწმინდად წააცალა თავი გოლიათს, იფიქრებდით: არასდროს დგამაო კისერზე. შავი სისხლი გადმოსკდა ყელიდან, ამოჩნდა ის დაჯორჯილი ძარღვიც, გოლიათმა რომ უთხრა.

— რალაც ფარსაგი არ იყოს, — გაიფიქრა სასრიყუამ. — როდის იყო, კეთილ საქმეს აკეთებდა ეს ბილწი!

ხანჯლის წვერზე ამოარიდა ძარღვი, მიიტანა და ერთ ვეებერთელა წიფლის ხეს შემოახვია. ისე უცებ გადასხიპა ის ვეება ზრო, თითქოს ბალახის ღეროს ალესილი მახვილი შემოჰკრესო.

— ჰაიტ, მოგიკვდეს გამომჭედელი! — თქვა სასრიყუამ, დააგდო ის ძარღვი და ხანჯლით დაკეპა.

ასე მოკლა ის ბილწი გოლიათი.

მერე დაავლო ხელი ერთ აღმოდებულ მუგუზალს და ცხენს მოახტა. გაქანდა ბზოუ, მაგრამ რა გაქანდა! ლამის მიწას გაჰკვროდა მუცლით, შევარდენივით მიგელავდა. მონყვეტილი ვარსკვლავივით ბრწყინავდა მუგუზლით მიმქროლავი ვაჟკაცი. დადალუდა მთა-ღრანტეები ვაკედ ეჩვენებოდა, ვეება მდინარეები — პატარა ღელეები ეგონა! მივიდა ძმებთან — კვლავ იმ ვარსკვლავთან მიჭუჭკულიყვნენ. თოვლში ეგდო ვარსკვლავი, უკვე ქრებოდა, ცივდებოდა. ისევ შეცივნილიყვნენ ძმები ნართები, დაგძაგებდნენ ყინვაში.

— ჰეი, ვაჟკაცებო, ან ნულარაფრის გეშინიათ, აგე, ნამდვილი ცეცხლი მოგიტანეთ! — შესძახა სასრიყუამ და უმალ ჩამოქვეითდა.

მიიტანა მუგუზალი, მაგრამ რალაი, არსად ღერი შეშა არ იპოვება, — სულ ხრიოკი მთებია ირგვლივ, ერთი ჩირგვიც არსად დგას, თოვლით გადალესილა იქაურობა.

— აბა, თქვენ-თქვენი მასრები ამოიღეთ ყველამ! — უთხრა ძმებს სასრიყუამ. — დახლიჩეთ მასრები, დაანაფოტეთ!

მართლაც ასე ქნეს, დაიორთქლეს გათოშილი ხელები, მასრები აიღეს, ცაცხვის ჩხირებივით დაანაფოტეს თავიანთი სატევრებით, ერთად დაახორეს. მიადო სასრიყუამ მუგუზალი და ცეცხლი ააბრიალა.

კვლავ დატრიალდა სასრიყუა, გაღმა მხარეს გადავიდა და მოკლა ირემი, გამოღმა გადმოვიდა და მოკლა ჯიხვი, ქვევით ჩავიდა და მოკლა შველი, ზევით აიარა და ქურციკი მოკლა.

ყოველ ბილიკზე მისი ნანადირევი ეკიდა, ყოველ კლდეზე სტვენდა მისი

ნასროლი ისარი. ჩადო ხორცი ქვაბებში, მოხარშა. დასხა ძმები, აჭამა და ასვა ყველას, ხუმრობა თქვა — ყველას გული გაუხალისა. მოცოცხლდნენ ძმები ნართები, შესხდნენ ცხენებზე, სიმღერ-სიმღერით წამოვიდნენ შინისაკენ. მხიარულ გუნებაზე იყო ყველა, იფიქრებდით, ლხინის მეტი არაფერი უნახავთო.

ეს დღე იყო და ეს დღე — უკვე დიდ პატივს სცემდნენ სასრიყუას, უფროსიცა და უმცროსიც მას უთმობდა პირველობას, ყველა თავისზე წინ აყენებდა. ოღონდ რა ბედენა იყო ასეთი პატივი, შიშით იქმოდნენ ამას, გულში კი ჯავრი სჭირდათ მისი, შურდათ მისი ვაჟკაცობა, ნაბიჭვარს ეძახდნენ პირს უკან. მის სწორუპოვრობა ვერ მოენელებინათ.

ქალის სიყვარული

ამბობენ, ძველად მიქელ-გაბრიელი არ იმალებოდა, თავისუფლად დადიოდა ხალხშიო. არც ბედის გამრიგეები იმალებოდნენო.

ყოფილა ერთი თორმეტ-ცამეტი წლის ბიჭი, ჯერ კიდევ ბედდაუნერელი. მოსულან ბედის გამრიგეები, დამსხდარან და დაუნყიათ ბჭობა. „ცოლს რომ მოიყვანს, მეორე დღეს მოკვდესო“, — გადაუნყვეტიათ.

ბიჭიც იქვე ყოფილა და ყველაფერი გაუგია. „სულაც არ მოვიყვან ცოლსო“, — უფიქრია.

გავიდა ხანი. არ მოჰყავს ბიჭს ცოლი. დედა და და ჩააცვიდნენ, თუ დროზე არ მოგიყვანია ქალი, თავებს დავიხოცავთო. რა ექნა?! მოიყვანა. დიდი ქორწილი გადაიხადეს. მეორე საღამოს გამოეცხადა მიქელ-გაბრიელი.

— საღამო მშვიდობისაო, — მიესალმა.

— აი, დედაჩემო, ხომ გეუბნებოდი! ახლა რაღას იზამ?

— მე აქ არა ვარო? — უთხრა დედამ.

— თუ აქ ხარ, გააკეთე, რის გაკეთებასაც აპირებო, — უთხრა შვილმა.

მიუჯდა მიქელ-გაბრიელი დედას და დაუნყო სულის ამოხდა. მუხლემბამდე რომ ამოხადა, ველარ გაუძლო დედამ და იყვირა:

— ნაიყვანე, ვინც უნდა წაგეყვანა, მე თავი დამანებეო!

მიქელ-გაბრიელმა უკან ჩაუბრუნა სული დედას. ამ დროს დამ იკვილა:

— შენ თუ ვერ შეძელი, მე აქ არა ვარო?!

მიუჯდა მიქელ-გაბრიელი დას და დაუნყო სულის ამოხდა. წელამდე,

რომ ამოხადა, ველარ გაუძლო დამ და იყვირა:

— მეტი აღარ შემიძლიაო!

მიქელ-გაბრიელმა დასაც უკან ჩაუბრუნა სული.

— ჩემთან მოვიდეს მიქელ-გაბრიელიო, — თქვა ცოლმა, თუმცა ჯერ ცოლ-ქმარი ერთადაც კი არ ყოფილიყო.

მიუჯდა მიქელ-გაბრიელი ქალს და დაუნყო სულის ამოხდა. ყელამდე რომ ამოხადა, მიატოვა და სადღაც წავიდა, ღმერთმა იცის, ვისთვის რა უნდა ეკითხა. მაგრამ იქ, სადაც იყო, ასეთი რამ უთხრეს:

— მაგ ქალს კიდევ ორმოცდაათი წლის სიცოცხლე აქვს, გაუყავი ეს ორმოცდაათი წელი ცოლ-ქმარს და თავი დაანებეო.

თანხმობა

იყო ერთი ხანშიშესული გლეხი. ჰყავდა ხუთი ვაჟი. ღვთის შეწევნით, გლეხის ჯალაბი გამრავლებულიყო. დიდი დრო არ გასულიყო, რაც უმცროს ვაჟსაც ცოლი მოეყვანა. უმცროსი რძალი დედამთილ-მამამთილის თანდასწრებით ჯერ არ ლაპარაკობდა. ოჯახში დოვლათი და ბარაქა ტრიალებდა, არავის არაფერი აკლდა — ქონება ბევრი ჰქონდათ, საქონელი უღვევი ჰყავდათ, ერთმანეთის სიყვარული და პატივისცემა ჰქონდათ.

ერთხელ, ახალი წლის ღამეს, დიდი თოვლი მოვიდა. მუხლამდე დადო. როგორც ყოველთვის, იმ დღესაც ოჯახის უფროსი ადრე ადგა, ილოცა და საქონლის დასახედად გავიდა. გავიდა და ისეთი საოცრება იხილა, თავის დღეში რომ არ ენახა: ზღურბლიდან მოყოლებული მთელ ეზოზე ბავშვის ნაკვალევი გადადიოდა.

გლეხმა აიღო თავისი ალაბაშა.

— ისე არ მოვბრუნდები, თუ არ გავიგე, ეს კვალი სად მიდისო, — თქვა და გაჰყვა კვალს.

იარა, იარა და კარგა შორს წავიდა. ხედავს, ერთ ტრიალ მინდორში ფაცხა დგას, საიდანაც კვამლი ბოლქვებად ამოდის. კვალი სწორედ ამ ფაცხისაკენ მიდიოდა. გლეხმა ნაბიჯს უმატა და ფაცხას მიუახლოვდა, მაგრამ კარი ვერ უპოვა. არადა, შიგნიდან ლაპარაკი ისმის. ცოტა ხანში კარი თავისით გაიღო და გლეხი უშიშრად შევიდა. ხედავს, მოგიზგიზე ცეცხლს სამი კაცი შემოსხდომია. ერთმა თქვა:

— ეს ის კაცია, ვისთანაც ამ დილით ვიყავი. დაგვდევენებია და აქ მოსულაო.

დამხვდურები გლეს ფეხზე წამოუდგნენ და ცეცხლთან მიიპატიჟეს. ეს კაცები, თურმე, ფაიმბარები ყოფილან. რასაც იტყოდნენ, უეჭველად ახდებოდა. მათ შორის უფროსი გლეს მიუბრუნდა:

— დად, შენ აქამდე ისე გიცხოვრია, რომ არაფერი დაგკლებია: არც მონაგარი, არც პირუტყვი, არც ქონება. ასე აღარ შეიძლება. გვერდს ველ-არ ავივლით, შენს სახლს თუ არ შევეხეთ. რამე ზიანი უნდა მოგაყენოთ, მაგრამ რაკი გამოგვედევნე და აქამდე მოხვედი, ერთი სიტყვის თქმის უფლებას გაძლევთ. აირჩიე, რას შეეღევი, რა მოგაკლოთ და რა დაგიტოვოთო.

გლესი დაფიქრდა, მაგრამ ვერაფერი აირჩია. მერე ფაიმბარებს სთხოვა:

— ერთი დღე მომეცით, შინ წავალ, ეგებ, იქ რამე მოვიფიქროო.

— წადი, ხვალ დილამდე იფიქრე, მაგრამ თუ ხვალინდელ დილას გადააცილე, ყველაფერს დაკარგავო.

წავიდა გლესი მწარედ ჩაფიქრებული, მივიდა შინ, მთელი ჯალაბი შეკრიბა და უამბო რაც ნახა, რაც მოისმინა, რაც თავს გადახდა. მერე რჩევა ჰკითხა, რა ვთხოვოთ ფაიმბარებს, რა ავირჩიოთო? ბევრი იფიქრეს, მაგრამ ვერაფერი გადაწყვიტეს.

გლესი ყველას სათითაოდ დაეკითხა: ცოლს, ვაჟებს, მაგრამ ყველა თავისას ამბობდა. წამოდგა უფროსი ვაჟი და

— რემა დაგიტოვონ. ცხენი ყოველთვის დაგვჭირდება და გამოგვადგებაო.

წამოდგა მომდევნო ძმა:

— რემა რემაა, მაგრამ მეწველი პირუტყვის გარეშე არ ვივარგებთ. ისინი ხომ რძეს, მანონს, ხორცს გვაძლევენ!

წამოდგა მესამე ძმა:

— რასაც თქვენ ამბობთ, კარგია, მაგრამ პირუტყვი რას გვიზამს თავშესაფარი თუ არ გვექნა? ამიტომ სახლ-კარი უნდა დავიტოვოთო.

ყველამ თავისი არახუნა, მაგრამ ერთ აზრზე ვერ მოვიდნენ.

ბოლოს, უმცროსი რძალი მივიდა მამამთილთან და უთხრა:

— მაპატიეთ, თქვენთან დალაპარაკებას ვერ უნდა ვბედავდე, მაგრამ რაკი დღეს ჩვენი ოჯახის ბედი წყდება, უნდა ჩემი სათქმელიც მოგახსენოთ: ჩემი ფიქრით, ხვალ ფაიმბარებთან რომ მიბრძანდებით და ფაიმბარები რომ გკითხავენ, რა აირჩიეო, უნდა ბრძანოთ: „ყველაფერი თქვენი იყოს: სახლ-კარი, ქონება, პირუტყვი. ოღონდ, ერთსა გთხოვთ: ოჯახში

თანხმობას ნუ მოგვიშლით, თანხმობა შეგვინარჩუნეთ-თქო. ასე თუ ეტყვი, ვნახოთ, ისინი რას იზამენო.

ოჯახის უფროსს რძლის ნათქვამი ჭკუაში დაუჯდა. სხვების რჩევაზე უფრო ეს მოეწონა.

გლესი მეორე დღეს უთენია წამოდგა და ფაიმბარებისაკენ გასწია.

ფაცხის კარი ისევ თავისით გაიღო. გლესი შიგ შევიდა. ფაიმბარები ისევ ცეცხლთან ისხდნენ. გლეს ფეხზე წამოუდგნენ.

— მოხვედითო? — ჰკითხეს.

— დიახ, მოვედიო.

— აბა, რას გვთხოვ, შენს ბოლო სიტყვას ველითო.

— მე, დად, ჩემი ქონების დარდი არა მაქვს, გინდათ სახლ-კარი წაიღეთ, გინდათ პირუტყვი წაასხით, ოღონდ ერთსა გთხოვთ: ოჯახში თანხმობას ნუ მომიშლით, თანხმობა შეგვინარჩუნეთო.

ფაიმბარებს გაეცინათ, თან გაუკვირდათ. უფროსმა ფაიმბარმა თქვა:

— თანხმობა თუ არ მოგიშალეთ, ქონებას როგორღა წაგართმევთ. თანხმობით თუ იცხოვრებთ, თქვენი ქონება თქვენვე დაგრჩებათ. გვინდოდა თქვენში უთანხმოება ჩამოგვეგდო და ქონებაც გაგეყოფოდათ, მაგრამ სიტყვა სიტყვაა და თხოვნას შეგისრულებთ. წადი, ხელს არ გახლებთ. ერთმანეთს ნუ მოჰკლებოდეთ შენა და შენი ოჯახიო.

გახარებული გლესი დაბრუნდა შინ. მის ოჯახსა და საქონელს არაფერი დამართნია. ცხოვრობდნენ თანხმობითა და სიამტკბილობით.

როგორ ბაიყო ორმა ძმამ ქონება

იყო ორი ძმა. ცხოვრობდნენ ღვთის ბრძანებით: ასი სული საქონელი ჰყავდათ. ცოლიანები იყვნენ, მაგრამ არც ერთს შვილი არ ეძლეოდა.

ძმები ასე კეთილად ცხოვრობდნენ. მაგრამ ასე იყო თუ ისე, უფროსმა გაყრა მოინდომა. უხმო უმცროსს და უთხრა: „მე ცალკე ცხოვრება მსურს, გეყრებიო“. უფროსის ნათქვამზე უმცროსი რას იტყოდა?! — დათანხმდა.

უფროსი ძმა ადგა და საცხოვრებელი ადგილი ამოირჩია, სახლი აიშენა, საქონლის სადგომი გააკეთა, ყოველმხრივ მოაწყო. მერე მივიდა უმცროსთან და დასხდნენ მოსალაპარაკებლად.

— ხვალ რომ გათენდება, ჩვენი საქონელი გავყოთ, — თქვა უფროსმა.

— მოიცა ერთი! — უთხრა უმცროსმა.

„მოიცა ერთი“ კი თქვა, მაგრამ მეტს არაფერს ამბობს, ზის დაფიქრებული. უფროსმა ველარ მოითმინა მისი სიჩუმე:

— რას შვრები? „ერთი მოიცაო“, მითხარი და მეტს არაფერს ამბობ, ზიხარ ისე. რა მოხდაო? — ჰკითხა.

— ამაღამ გავყოფ ჩვენს საქონელსაო, — თქვა უმცროსმა.

— ამაღამ როგორ გავყოფ, ამ სიბნელეში, საქონელი სადგომშია დამწყვდეული. მერე და, რატომ ვინვალოთ, რა ძალა გვადგას. მე გითხარი, დილით გავყოთ-მეთქი. დილით კარგად დავინახავთ და თანაბრადაც გავიყოფთ, — თქვა უფროსმა.

— არა, ხვალისთვის რატომ გადავდოთ? რაკი გაუყრელად არ შეიძლება, ამაღამ უნდა გავყოთ, — თქვა უმცროსმა და გაჩუმდა, კრინტს აღარ ძრავს, ზის დაფიქრებული. დიდხანს იჯდა ასე და ბოლოს თქვა:

— ააჰაჰ, მორჩა, გავყავი, წაიღე, რაც გსურსო.

— როგორ გავყავი, რა გავყავი, მე რა უნდა ნავილო?

— აი, რა: ასი კაცი ნათესავი გყავს, ასი სული საქონელი. თუ ინდომებ, ჩვენი ასი ნათესავი შენ გყავდეს, თუ არადა, ასივე სული საქონელი შენი იყოს. არჩევანს შენ გითმობ, — უთხრა უმცროსმა.

— ნათესავები მე მყავდეს? რა სისულელეს ამბობ! ნათესავები სად ნავიყვანო, რაში გამომადგება? რადგან ასე მოგნონს, საქონელი ჩემი იყოს, — თქვა უფროსმა.

— კეთილი, გყავდეს, — თქვა უმცროსმა.

მეორე დღეს გამთენიისას წამოდგა უმცროსი, მთელი საქონელი გამოორეკა სადგომიდან და უფროსს მისცა, თვითონ გამობრუნდა და შინ დაჯდა. ზის ასე ერთი დღე, მეორე, მესამე. ისა და მისი ცოლი ჭამენ იმ მცირედს, რაც დარჩათ. სახლში ერთი ჭრელი ფინიალა შერჩათ, სხვა — ზევით ცა და ქვევით მიწა — ოთხფეხი მათ ეზოში არაფერი დადის. ის ჭრელი ფინიაც იმათთან არის. გაიგეს მეზობლებმა, ნათესავებმა ძმები გაყრილან და ქონება გაუყვიათო, გაიკითხ-გამოიკითხეს, ერთმა ძროხა მისცა, ერთმა ცხენი, ერთმა კამეჩი და ასე შეიძინა უმცროსმა ასი სული საქონელი, თან ნათესავებიც ნათესავებად შერჩა.

უფროსმა კი წაასხა მთელი საქონელი, მაგრამ ზოგი უფსკრულში ჩაეჩეხა, ზოგი ქურდმა წაიყვანა, ზოგი მუნმა გაუნყვიტა. ასე გამოეცალა ხელიდან ასივე და ის და მისი ცოლი დარჩნენ უსაქონლოდ, უნათესაოდ, დამუნინებულ-დასნეულელები.

უმცროსი კი ღვთის შენეებით მოლონიერდა და მსუყედაც ცხოვრობდა.

ასეა, ადამიანობა ბევრს ნიშნავს, დად. ასეთი ამბავი მესმა ადამიანობისა და არაადამიანობის შესახებ. ქვეყნად ისეთი არაფერია, რაც არ შეიძლებოდეს რომ მოხდეს. ბევრს იტანს ეს დედამინა, რომელზეც ჩვენ ვცხოვრობთ.

ერკჷოუ

ერთ მდიდარ ხელმწიფეს ერთი ღარიბი მეზობელი ჰყავდა. ღარიბს სახელად ერკჷოუ ერქვა. ერკჷოუ თავის მამაპაპეულ მიწაზე ცხოვრობდა, მაგრამ ხელმწიფეს თვალში არ მოსდიოდა ღარიბი მეზობელი, უნდოდა, როგორმე მოეშორებინა თავიდან და მისი მიწაც დაესაკუთრებინა.

ერთხელ ხელმწიფემ ერკჷოუ დაიბარა და უთხრა:

— რამდენი ხანია ჩემს მეზობლად ცხოვრობ, მაგრამ შენთვის ცუდი არაფერი მიკადრებია. ახლა კი აივსო მოთმინების ფიალა. ერთ დავალებას მოგცემ, თუ შეასრულე, ხომ კარგი, თუ არადა, გუდა-ნაბადი დღესვე აიკარო.

— ნება შენია, — მიუგო ერკჷოუმ, — მიბრძანე, რა გავაკეთო და ჩემი თავი შენი ჭირის სანაცვლო იყოსო.

ხელმწიფემ უთხრა:

— ერთ ჩემს კარისკაცს ქალაქში თხას გავატან. შენ წადი, გზაზე დაენიე, თხა ისე მოიპარე და მომიყვანე, რომ კარისკაცმა ვერაფერი გაიგოსო.

ერკჷოუმ თავი დაუკრა და წამოვიდა. მიდის გზაზე დაღონებული. ხედავს გზის პირას კურდღელს ჩასძინებია. ერკჷოუ მიეპარა კურდღელს, დაიჭირა და წამოიყვანა.

გავიდა ცოტა ხანი და გზაზე ხელმწიფის კარისკაციც გამოჩნდა; კარისკაცს თოკგამობმული თხა მიჰყავდა. ერკჷოუმ წინ გაასწრო, სირბილით გადაუჭრა გზა და ჩაუსაფრდა. ხელმწიფის კარისკაცი მიუახლოვდა თუ არა, ერკჷოუმ კურდღელს ფეხი მოსტეხა და გზაზე გაუშვა. კარისკაცმა ფეხმოტეხილი კურდღელი რომ დაინახა, იფიქრა დავიჭერო და გაეკიდა, თხაც თოკით დაითრია, მაგრამ თხა გაჯიუტდა, არ გაჰყვა. მაშინ კაცმა თხა გზის პირას მიაბა და ისევ კურდღელს გაედევნა.

ერკჷოუ მივარდა თხას, ახსნა, გაიგდო წინ და ხელმწიფეს მიუყვანა.

ხელმწიფე ამით რომ ვერაფერს გახდა, ახლა სხვა რამ მოიგონა. კიდევ დაიბარა ერკჷოუ და უთხრა:

— ერთ ჩემს კარისკაცს კამეჩებს შევაბმევინებ ურემში და ქალაქში გავგზავნი. თუ იმასაც ასევე შეუმჩნევლად მოპარავ კამეჩებსა და ურემს, ხომ კარგი, თუ არა და..

დალონდა ერკყოუ, როგორ უნდა მოვიპარო კამეჩები და ურემი, ესეც თხა ხომ არ არისო. ამ ფიქრში გართულმა მდინარის პირას ერთი კაცი დაინახა, ეს კაცი მეორე მხარეს აპირებდა გასვლას, მაგრამ წყალში შესვლას ვერ ბედავდა.

ერკყოუ მივიდა და ეუბნება: თუ გინდა წყალში უვნებლად გაგიყვანო, შენი ჩექმები მომეციო. კაცს წითელი ტარსიკონის ახალთახალი ჩექმები ეცვა და არ ემეტებოდა, მაგრამ რას იზამდა, გაიძრო და მისცა. ერკყოუმ გაიყვანა ეს კაცი, ჩექმები წამოიღო და იმ გზაზე გავიდა, სადაც ურემი უნდა გამოეტარებინა ხელმწიფის კარისკაცს.

ერკყოუმ ცალი ჩექმა გზაზე დააგდო და წინ გასწია. კარგა მანძილი რომ გაიარა, მეორე ჩექმაც გადააგდო, თვითონ კი იქვე, შორიახლოს დაიმაღა.

გამოიარა ხელმწიფის კარისკაცმა, დაინახა ჩექმა, მაგრამ არ აიღო, აბა, ცალი ჩექმა რაში გამოვიყენო. ცოტაც რომ გაიარა და ახლა მეორე ჩექმა დაინახა, მიხვდა, ეს ჩექმა პირველის ცალიაო. მოდი, წავალ იმასაც ავიღებ და ახალი ჩექმები მექნებაო, გაიფიქრა, გააჩერა ურემი, გამოუშვა კამეჩები, ურემი კონკილაზე შეაყენა და ჩექმის მოსატანად წავიდა.

ერკყოუ იმავ წამს გამოვიდა საფარიდან. ერთ კამეჩს კუდი მოაჭრა, მეორეს პირში ჩასწარა, კუდმოჭრილი კამეჩი კი წინ გაიგდო და ხელმწიფის სასახლისკენ გასწია.

ხელმწიფის კარისკაცი რომ დაბრუნდა და პირში კუდგაჩრილი კამეჩი დაინახა, იფიქრა, ამას მეორე კამეჩი გადაუყლაპავს და გარეთ კუდილა დარჩენიაო. მივარდა მაშინვე და მუცელი გაუფატრა, მაგრამ აბა იქ რას იპოვიდა.

წამოვიდა უკან დალონებული და სწორედ იმ დროს მიადგა სასახლეს, როცა ერკყოუმ ჭიშკარში კუდმოჭრილი კამეჩი შეაგდო. კარისკაცი მიხვდა და ერკყოუს ოინებს, მაგრამ რაღას უშველიდა.

რაკი ამითაც ვერაფერს გახდა, ხელმწიფემ ახლა სხვა ხრიკს მიმართა: ერთი მწყემსი ჰყავდა, სახელად ჯამარდი, მეტისმეტად პატიოსანი და გულკეთილი კაცი. ხელმწიფემ ერკყოუ დაიბარა და უთხრა:

— წადი, ჯამარდი წაიყვანე, მარდების ცხენი მოაპარვინე და ამაღამ აქ მომგვარეო.

დავალეა არ იყო ადვილი შესასრულებელი: მარდები ღამლამობით საიმედოდ დაკეტილ თავლაში აბამდნენ ცხენს. თანაც ჯამარდი ქურდობაზე არ დათანხმდებოდა.

ერკყოუმ ახალ ხერხს მიმართა. ჯამარდს სულაც არ გააგებინა ხელმწიფის დავალეა. მარტოკა წავიდა მარდების ცხენის მოსაპარად. თავლას უკანა მხრიდან მოუარა, კედელი გახვრიტა, გრძელი ჯოხი შეყო და ცხენს წვალეა დაუნყო. აჭიხვინდება ცხენი, გადმოიხედავენ მარდები, რა დაემართა ჩვენს ცხენსო, ერკყოუ გამოიღებს ჯოხს და მიდგება უკან, გაბრუნდებიან მარდები და ერკყოუ კვლავ წვალეას დაუნყებს ცხენს. ბოლოს, ძალიან რომ შეწუხდნენ პატრონები ცხენის მოუსვენრობით, ადგნენ, კარში გამოიყვანეს და ბოძზე მიაბეს, თვითონ კი დაიძინეს.

ერკყოუსაც მეტი არ უნდოდა. საჩქაროდ ახსნა ცხენი, მოახტა და გაქუსლა. მივიდა ჯამარდისთან და უთხრა:

— ეს ცხენი ახლა ვიყიდე, აბა შეჯექი და გაატარ-გამოატარე, როგორია. მე კი შენს სამწყსოს ვუდარაჯებო.

მისცა ცხენი ჯამარდს და თვითონ ნახირში წავიდა.

მარდებს გამოელვძიათ, მიიხედ-მოიხედეს, ცხენი აღარსად იყო. გაჰყვნენ კვალს და ჯამარდს კი მიადგნენ. ჯამარდმა ბევრიც იუარა, თქვენი ცხენი მე არ მომიპარავსო, მაგრამ აბა რას დაუჯერებდნენ. დაიჭირეს ჯამარდი და ხელმწიფესთან მიიყვანეს. ხელმწიფე მაშინვე მიხვდა, ვისი ოინიც იყო ეს ყველაფერი. ცხენი პატრონებს დაუბრუნა, ჯამარდი კი გაათავისუფლა.

მივიდა ერკყოუ ხელმწიფესთან და უთხრა:

— ახლა რაღას მეტყვიო!

სამართალი ერკყოუს მხარეზე იყო, მაგრამ ხელმწიფე რაღა ხელმწიფე იქნებოდა, თუ ასე ადვილად დათმობდა თავისას. ადგა და ახლა ასეთი დავალეა მისცა:

— დღეს ერთ ხელმწიფეს ქორწილი აქვს. პატარძალს ბევრი მაყარი მოჰყვება. წადი, გზაში დახვდი, მაყრებს პატარძალი მოსტაცე და აქ მომგვარეო. ხელმწიფეს ეგონა, ერკყოუ ამას ველარ შეძლებსო, და გუნებაში ეცინებოდა.

მართლაცდა ძნელი დავალეა მისცა. ერკყოუს შიშით გული უსკდებოდა, მიდიოდა დამბლადაცემულივით და ფიქრობდა, რა ვქნა, რა მოვიგონო, ამდენ მაყარს პატარძალი როგორ მოვტაცოო.

უცბად ბაღში ერთი გადახრილი ვაშლის ხე დაინახა. მივიდა, მხარი

შეუდგა და, მაყრები რომ მიუახლოვდნენ, ყვირილი ატეხა, — მიშველეთ, მიშველეთო! მაყრები ბაღში შეცვივდნენ. ერკყოუმ უთხრა:

— ეს ვაშლის ხე იქცევა, მომეშველეთ! ცოტა ხანს, სანამ მე წავალ და ბოდს მოვიტან, თქვენ შეუდექითო.

სიძე და მაყრები — ყველანი ჩამოქვეითდნენ და ხეს შეუდგნენ, პატარ-ძალთან მარტო ქალებილა დარჩნენ. ერკყოუსაც მეტი არ უნდოდა, გამო-ოვარდა ბალიდან, შეუხტა პატარძალს ცხენზე და თავის ცხენიანად მი-უყვანა ხელმწიფეს.

მაყრებმა ყველაფერი დაინახეს. რა თქმა უნდა, მიხვდნენ, რომ ერკყოუმ მოატყუა და უკან გაეკიდნენ. ხელმწიფემ პატარძალი მაყრებს დაუბრუნა, ხოლო ერკყოუზე კი თქვა, მე თვითონ დავსჯიო.

ხელმწიფეს სხვა გზა არ ჰქონდა: ან უნდა დაენებებინა თავი ერკყოუ-სათვის, ან ისეთი რამე დაევალებინა, რომ ვერ შეესრულებინა. ბოლოს დაიბარა და უთხრა:

— ერთი დავალება კიდევ უნდა მოგცეო.

— შენი ნება არისო, — მიუგო ერკყოუმ.

— ჩემი მოსაზღვრე ხელმწიფე დოღს მართავს და პირველ ჯილდოს იმას აძლევს, ვინც ყველაზე ბოლოს მივა, მაგრამ მხედრები ადგილიდან არ იძ-ვრიან, რადგან ყველა ცდილობს, უკან ჩამორჩეს, რომ პირველი ჯილდო თვითონ მიიღოს. ამ ხელმწიფემ კაცი გამომიგზავნა და მეკითხება, რო-გორ მოვიქცეო. შენ თუ წახვალ და იმას მოახერხებ, რომ მხედრები შე-ჯიბრში გავიდნენ, რაღა მეთქმის, დარჩი შენს მამულში და იცხოვრე, რო-გორც მოგესურვება, თუ არადა, მეტი გზა არა გაქვს, უნდა აიბარგო.

წავიდა ერკყოუ და ხედავს, მხედრები, მართლაც, გაუნძრევლად დგანან.

— ჩამოდით ცხენებიდანო! — შესძახა ერკყოუმ.

მხედრები ჩამოქვეითდნენ.

— ერთმანეთის ცხენებზე შესხედითო.

მხედრები ასე მოიქცნენ.

— ახლა კი გააჭენეთო.

მხედრებმა მთელი ძალით გააჭენეს ცხენები, ყველა ცდილობდა, წინ წასულიყო და თავისი ცხენი უკან ჩამოეტოვებინა, რომ ჯილდო იმას დარ-ჩენოდა.

ასე იხსნა ერკყოუმ მეზობელი ხელმწიფე გასაჭირისაგან. მან კი მდი-დრულად დაასაჩუქრა ერკყოუ და შინ გამოისტუმრა.

მივიდა ერკყოუ და თავის ხელმწიფეს ყველაფერი უამბო. ხელმწიფეს

მოეწონა მისი საზრიანობა, იფიქრა, ეს წამდვილად გამოსადეგი კაციო, და თავისი ქალი მიათხოვა, სახელმწიფოს ნახევარიც დაულოცა. ისეთი ქორწილი გადაუხადა, თქვენი მოწონებული. იმ ქორწილში მეც გახლდით და ისე დავთვერი, ჯერაც ვერ გამოვფხიზლებულვარ.

სამი ძმის ამბავი

ერთ სოფელში სამი ობოლი ძმა ცხოვრობდა. ზარმაცები იყვნენ, ხარე-ბი არ ჰყავდათ რომ მიწა მოეხნათ და ძლივ-ძლივობით ირჩენდნენ თავს. ძმებმა ველარ გაუძლეს ამდენ გაჭირვებას და ხარების მოპარვა გადწ-ყვიტეს. ერთ წვიამიან დღეს გაუდგნენ კიდეც გზას.

იარეს, იარეს და მიადგნენ ტყეს. ტყიდან კვამლი ამოდიოდა. უფროსმა ძმამ უმცროსი ძმები ხის ძირას დატოვა, თვითონ კი ამბის გასაგებად წავ-იდა. მივიდა იმ ადგილას, საიდანაც კვამლი ამოდიოდა და დაინახა, ერთ ჭალარანვერიან კაცს უზარმაზარი კოცონი გაეჩაღებინა, არხინად მის-ჯდომოდა გვერდით, ფეხი ფეხზე შემოედო და ხელში დაწულ მათრახს ათამაშებდა. უფროსი ძმა მიუახლოვდა და გამარჯობა უთხრა.

— გაგიმარჯოსო, — უპასუხა ჭალარანვერიანმა, მიაწოდა სკამი, დას-ვა ცეცხლის პირას და, — დღევანდელი ამინდი როგორ მოგწონსო, — ჰკითხა.

— ღმერთმა დასწყევლოს, — მიუგო უფროსმა ძმამ, — ისეთი ამინდია, თითქოს ცა ჩამოქცევას აპირებსო.

ესა თქვა თუ არა, ჭალარანვერიანმა მათრახი გადაჰკრა უფროს ძმას და ფინიად გადააქცია.

ძმებმა უცადეს, უცადეს უფროს ძმას, რომ აღარ მოვიდა, შუათანამ უმ-ცროსს უთხრა, მოდი, წავალ და გავიგებ, რა მოუვიდა, რატომ დაიგვიანაო. წავიდა შუათანა, მივიდა ჭალარა მოხუცთან და მიესალმა. ჭალარანვერი-ანმა ისიც ჩვეულებრივ მოიკითხა, მიაწოდა სკამი, დასვა ცეცხლის პირას და ჰკითხა:

— დღევანდელი ამინდი როგორ მოგწონსო.

— აი, ღმერთმა კი ამოაგდოს ამისი სახსენებელი, ჯოჯოხეთური ამინ-დი არისო, — უპასუხა შუათანამ.

ჭალარანვერიანმა ამასაც გადაჰკრა მათრახი და ფინიად აქცია. ორივე ფინია ცეცხლს მიეფიცხა და კუდების ქიციანი დაიწყეს.

უმცროსი ძმა ელოდა ძმებს, ელოდა, რომ აღარ გამოჩნდნენ, იფიქრა, ნავალ, მოვნახავო და თვითონაც კვამლისკენ გასწია. მივიდა ცეცხლთან, მიესალმა ჭაღარანვერიანს, ეს კაცი კვლავ ფეხმორთხმული იჯდა და ხელში დანხულ მათრახს ათამაშებდა. გვერდით კი ფინიები ედგნენ და კუდეებს აქიცინებდნენ.

მოხუცმა ისიც ისევე მიიწვია ცეცხლთან და ჰკითხა:

— როგორია დღევანდელი დღე, როგორ მოგწონსო.

— უჰ, მადლობა ღმერთს, უკეთესს არც მოვსწრებოვარ, სწორედ ღვთის მოსაწონი დღე არისო, — მიუგო უმცროსმა ძმამ.

ჭაღარანვერიანს მოეწონა ღვთის სადიდებელი პასუხი და უმცროს ძმას მათრახი აღარ გადაჰკრა. პური აჭამა, მერე ვინაობა გამოჰკითხა:

— ვინა ხარ, სად ცხოვრობ, ან აქ რა გინდა, რას დაეძებო.

უმცროსმა ძმამ ყველაფერი დაუფარავად უამბო. არც თავისი სიღარიბე დაუმალა და ისიც უთხრა, რომ ხარების მოსაპარად მიდიოდა.

ჭაღარანვერიანმა გადაჰკრა მათრახი ფინიებს და მთისოდენა ხარებად აქცია.

— აი, ამ ხარებს გათხოვებ, — უთხრა უმცროს ძმას, — წაიყვანე და, როგორც გინდა, ისე ამუშავე, არ დაზოგო. ოღონდ საქმეს რომ მორჩები, უკანვე მომიჩქეო.

უმცროსი ძმა ცას ეწია სიხარულისაგან. გამოირეკა ხარები, შეაბა გუთანში და რაც მიწა ჰქონდათ, ერთი მტკაველი აღარ დატოვა მოუხნავი. ხვნას რომ მორჩა, ახლა საზამთრო შეშის მოზიდვა დაიწყო, რაში ენანებოდა სხვისი საქონელი! მოხუცმაც ხომ ნება დართო, არ დაზოგო. უმცროსმა ძმამ მოსავალიც ამ ხარებით მოზიდა და ყველა საქმე რომ მოათავა, ისევ ჭაღარანვერიანს მიურეკა.

მოხუცმა გადაჰკრა მათრახი ხარებს და ისევ კაცებად აქცია. უმცროსმა ძმამ შეხედა და გაკვირვებულმა წამოიძახა:

— ვაიმე, ესენი ხომ ჩემი ძმები ყოფილანო.

— ასე იმიტომ მოგეჩეცით, რომ ღმერთის სანყენი სიტყვა დაგცდათ, — უთხრა მოხუცმა, — თქვენმა ძმამ კი კაი სიტყვა თქვა და ამიტომ გადარჩა, ახლა წადით და თქვენი ნაშრომი ძმურად მოიხმარეთო.

წამოვიდნენ ძმები და, მართლაც, რაც საკუთარი ქედით გააკეთეს, მთელ წელიწადს ეყოთ სარჩოდ.

მჭედელი სოლუმი და მზეთუნახავი ქალი

იყო ერთი შუახანს მიღწეული მჭედელი, სახელად სოლუმი ერქვა. სოლუმი უშვილო კაცი იყო. მთელ სოფელს უყვარდა ეს კარგი ხელოსანი და კეთილი ადამიანი. ერთხელ მჭედელს ნახშირი შემოეღია, ადგა და ნახშირის გამოსანვავად ტყეში წავიდა. შორიახლოს წყარო მოწანწკარებდა, იმ წყაროს ხალხი „ბატონის წყაროს“ ეძახდა.

სოლუმმა ნახშირის გამოწვა დაამთავრა. დაღლილ-დაქანცული წყაროსთან მივიდა, ნახშირით სავსე ტომარა ძირს დადგა, წყალი დალია, ხელ-პირი დაიბანა და უეცრად მზეთუნახავ ქალად იქცა!

— ეს რა დამემართა?! — გაუკვირდა მჭედელს და ადგილზე გაშეშდა. სწორედ ამ დროს ბატონის ვაჟმა ჩამოიარა და, როგორც კი მზეთუნახავი ქალი დაინახა, მაშინვე მისი ცოლად შერთვა გადაწყვიტა. ასეც მოიქცა, ქალი შინ წაიყვანა და დიდებული ქორნილი გადაიხადა.

გავიდა ხანი. ცოლმა ბატონიშვილს სამი ვაჟი აჩუქა და კარგადაც აღზარდა.

ერთ დღიას ქალმა კოკა აიღო და წყაროსკენ გასწია. მივიდა სწორედ იმ ადგილას, სადაც მზეთუნახავ ქალად იქცა, აავსო კოკა და, როგორც კი ერთი პეშვი წყალი სახეზე შეიშხაპუნა, მაშინვე შესანიშნავ ცხენად გადაიქცა. ეს ცხენიც დაინახა ჩვენმა ნაცნობმა ბატონიშვილმა და წამოიძახა:

— ჩინებული ცხენია! სწორედ ჩემს ჯოგს დაამშვენებსო, — და შინ წაიყვანა.

ცოტა ხანში ცხენმა სამი კვიცი მოიგო და გაზარდა. ერთ დღეს ცხენი ისევ იმ წყაროს მიადგა, სადაც ცხენად იქცა. როგორც კი წყალი მოსვა, მაშინვე შესანიშნავ მაძებარ ძალად გადაიქცა. ძალღიჯ მაშინვე დაინახა ბატონიშვილმა.

— რა კარგი ძალღიჯ არისო, — თქვა და ისიც შინ წაიყვანა.

ძალღიჯმა სამი ლეკვი დააგდო. ლეკვები რომ წამოიზარდნენ, ძალღიჯმა ისინიც წყაროსთან მიიყვანა. დალია წყალი თუ არა, ძალღიჯ ისევ მჭედელ სოლუმად გადაიქცა. ლეკვებმა რომ დაინახეს, ჩვენი დედა ადამიანად იქცაო, შეეშინდათ და წკავწკავით გაიქცნენ.

მომხდარი ამბით გაოცებულ სოლუმს თავისი დატოვებული ტომარა ისევ იმავე ადგილას დახვდა, წამოიკიდა ტომარა ზურგზე და შინისაკენ გასწია.

იმ დროს, როცა სოლუმი სახლიდან გამოვიდა, მისი ცოლი კერიაზე ღო-

მის მოსახარშავად ქვაბს ჰკიდებდა. რომ დაბრუნდა, ღომი უკვე მზად იყო, სოლუმმა დროზე მოუსწრო, ცოლი სადილად ელოდებოდა ქმარს. ძლიერ გაუკვირდა მჭედელს, ამდენ ხანს ღომი როგორ არ დაინვაო. ცოლმა კი მხოლოდ ერთი ჩაიბუზლუნა, აქამდე სად დაიკარგეო, და გაჩუმდა.

სოლუმმა არაფერი უპასუხა, სკამზე ჩამოჯდა და წყნარად უთხრა:

— ღომი გადმოდგი, მშიაო.

დასხდნენ და გემრიელად ივახშმეს.

გავიდა სამი წელი.

ერთხელ სოლუმმა ყური მოჰკრა, ერთმა თავადმა უშველებელ ქვაბში რძე ჩაასხა, შუა ეზოში დადგა და გამოაცხადა, ჩემს ქალიშვილს იმას მივთხოვებ, ვინც თავის ნაამბობით ამ რძის ადუღებას შეძლებსო.

ეს რომ ახალგაზრდებმა გაიგეს, შეიკრიბნენ თავადის ეზოში და მისივე ნებართვით ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ, ვინ უკეთეს ამბავს იტყოდა. მაგრამ არც ერთის მოყოლილ ამბავზე რძე არ ადუღებულა.

წავალ, ერთი მეცა ვცდი, მოვყვები, რაც თავს გადამხდა. ვნახავ, რა მოხდება, რძე ადუღდება თუ არაო, — გაიფიქრა მჭედელმა. ადგა და გაუდგა გზას. გზაზე ერთ დიდ მდინარეს შეხვდა, მდინარე ადიდებული იყო და ფონის მოძებნა გაუჭირდა. მჭედელი ნაპირთან ჩამოჯდა და დაელოდა, სანამ რომელიმე ცხენოსანი ჩამოივლიდა და მდინარეში გაიყვანდა. ხედავს, მდინარეს სამი ცხენოსანი მოადგა. ეს ცხენოსნები თვითონ სოლუმმა შობა და გამოზარდა, როცა მზეთუნახავი იყო. მხედრები იმ ცხენებზე ისხდნენ, თვითონ მჭედელმა რომ მოიგო, როცა ცხენად გადაიქცა. მათ სამი ძალლი მოსდევდათ უკან. ეს ძაღლებიც სოლუმმა დაყარა, როცა ძალლად იყო ქცეული.

სოლუმს მეტად გაუხარდა. იფიქრა, შვილები დამეხმარებიან და მდინარეში გამიყვანენო. წამოდგა და მიესალმა მათ.

მხედრებმა სალამზე სალმითვე უპასუხეს.

— დადრაა, მდინარეზე გადამიყვანეთო, — სთხოვა სოლუმმა ცხენოსნებს.

უფროსმა და შუათანამ ახედ-დახედეს მჭედელს, ვერიცვნეს და მკვახედ უთხრეს:

— გვეჩქარება, შენთვის სადა გვცალიაო.

მხოლოდ უმცროსმა შეიბრალა მოხუცი, ცხენზე შემოისვა და მდინარეში გაიყვანა. სოლუმი უკან გაჰყვა მხედრებს. იარა, იარა და, როგორც იყო, თავადის სახლს მიადგა.

იქ ყველამ სასაცილოდ აიგდო: ნეტავი ეს ბებერი აქ რამ მოაჩერჩეტაო.

უშველებელი რძის ქვაბის გარშემო ხალხი შეჯგუფულიყო, თითო-თითონი გამოდიოდნენ და ამბებს ყვებოდნენ, მაგრამ რძე მაინც არა დუღებოდა. სოლუმს დიდხანს არ უშვებდნენ ქვაბთან, შებინდებისასლა აღირსეს სიტყვა, თან დასცინოდნენ: ერთი დავუგდოთ ყური, ეს გამოყეყეჩებული ბებერი რაღას იტყვისო.

სოლუმმა თავისი ამბავი დაიწყო, მოყვა, მჭედელი როგორ იქცა მზეთუნახავ ქალად და რა გადაიტანა შემდეგ... ქვაბში რძემ თანდათან იწყო დუღილი. გაკვირვებისაგან ყველამ თვალეზი დააჭყიტა. ეგონათ, თავადი პირობაზე გადავიდოდა, მაგრამ როგორც კი დაინახა თავადმა, რძე ადუღდაო, თქვა:

— მე ჩემი სიტყვის პატრონი ვარ და შევასრულებ კიდევც, მიხარია ჩემი ქალიშვილის ბედნიერება. ხვალ ქორწილს ვმართავ და ყველას გთხოვთ, მენვიოთო.

სოლუმი თავადთან მივიდა და სთხოვა, ორიოდე სიტყვა მათქმევინეო.

თავადი დათანხმდა.

სოლუმი ახლა ხალხს მიუბრუნდა:

— თავადი პატიოსანი კაცია, მან თავისი სიტყვა არ გატეხა. მე კი მინდა, მისი ქალიშვილი ჩემი ცოლი კი არა, რძალი გახდეს, ცხადია, თუ თავადი წინააღმდეგი არ იქნებაო.

სოლუმმა იხმო თავისი სამი ვაჟიშვილი. თავადს ყველაზე უმცროსზე მიუთითა და სთხოვა, შენი ლამაზი ასული ამას შერთეო. ხალხს ეს ამბავი ძლიერ ესიამოვნა, მეორე დღეს თავადმა დიდი ნადიმი გამართა.

ასე გაიცნეს ვაჟებმა თავისი მშობელი.

გახარებულმა შვილებმა სოლუმის პატივსაცემად დიდებული სუფრა გაშალეს და მთელ სიცოცხლეში აღარაფერი მოუკლიათ მისთვის.

შარდინი და მემამულე

დილაადრიან შარდინთან მდიდარი მემამულე მივიდა და დილა მშვიდობისა უსურვა.

— კეთილი იყოს შენი მობრძანება. რა მოხდა, ასე უთენია რამ აგაყენა, უბედურება ხომ არ შეგმთხვევიაო? — ჰკითხა შარდინმა.

— შენთან ერთი სათხოვარი მაქვს: რა ხანია გაზაფხულდა, მე კი სამუშ-

აოსთვის ხელიც არ მომიკივია. მოდი, ჩემი მინდვრები ერთად დავამუშაოთო, — უთხრა შარდინს მემამულემ.

შარდინი დიდხანს ფიქრობდა, ბოლოს დათანხმდა. მოხნა მინა და სიმინდი დათესა. მაგრამ მოსავალი რომ აიღეს და გაყოფის დრო დადგა, შარდინსა და მემამულეს შორის დავა ატყდა. მემამულე მეტ წილს მოითხოვდა, შარდინი კი არ თანხმდებოდა.

— მოდი, ერთმანეთის ღონე გავსინჯოთ, ვინც აჯობებს, მთელი მოსავალი იმას დარჩესო, — უთხრა მემამულემ.

— თანახმა ვარო, — უპასუხა შარდინმა.

— თუ დაგამარცხე, ვერაფერს მიიღებო, — კვლავ გააფრთხილა მემამულემ.

— კეთილი, ვნახოთ ვის გაუხდება საქმე სანანებლად, ჯერ კი კარგა მოზრდილი ჯოხები გამოვთალოთო, — უპასუხა შარდინმა.

წავიდნენ ტყეში. მემამულემ თავისთვის გრძელი ჯოხი მოიჭრა, შარდინმა კი — მოკლე. გავიდნენ ველზე.

— აბა, გაბედე და ახლოს მოდიო, — უთხრა მემამულემ და გრძელი ჯოხი ჰაერში დაატრიალა.

— მოიცადე, ძვირფასო მეზობელო, ნუ ჩქარობ, სახედრებივით შუა მინდორში რომ გავიბოტეთ, ვინმე დაგვინახავს და შევრცხვებით. უმჯობესი არ არის, სადმე ქოხში შევიდეთო, — ურჩია შარდინმა.

— ჰო, ეს მართალიაო, — დათანხმდა მემამულე.

შევიდნენ სახლში. მემამულემ თავისი გრძელი ჯოხი როგორც იყო შეათრია შიგნით და გამომწვევად დაიძახა:

— დაიწყე, აბა, ვნახოთ, რა ვაჟკაციც ბრძანდებიო!

შარდინმა კარები მიხურა და მონინაალმდეგეს შეუტია.

— აი, სად არის საჭირო ღონე და მოხერხებაო, — თქვა მემამულემ და, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, ჯოხი მოიქნია, მაგრამ გრძელი ჯოხი მხოლოდ ქერის კოჭს მოხვდა. კიდევ მოიქნია და ახლა ქერი ჩამოანგრია, მესამედ მოქნია და — კედელს მოსდო. შარდინი კი თავის მოკლე ჯოხს ურტყამდა და ურტყამდა მონინაალმდეგეს. მემამულემ ველარ გაუძლო და შეეხვენა, დამეხსენიო.

— კარგად დაიმახსოვრე და შემდეგისათვის აღარ შემედაოო, — უთხრა შარდინმა, გაალო კარი და დამარცხებული მემამულე გარეთ გამოაგდო. ნაცემ-ნაბეგვი მემამულე ძლივს მილასლასდა შინ. მთელი მოსავალი კი, პირობის თანახმად, შარდინს დარჩა.

შარდინი და ყვინჩილეპი

— ერთი მითხარი, მაგ ღომს რომ ხარშავ, რა უნდა შევატანოთო, — ჰკითხა ერთხელ ხუაჯა შარდინმა თავის ცოლს.

— ხომ გითხარი, სხვა არაფერი გაგვანია-მეთქი, — უპასუხა ცოლმა.

— თუ ასეა, ჩემს დაბრუნებამდე ღომი არ გადმოდგა, არ გაცივდესო, — უთხრა შარდინმა ცოლს, აიღო ჯოხი და მეზობლისაკენ გასწია. შინ მარტო მასპინძლის ცოლი ეგულეობდა და, იცოდა, ადვილად მოატყუებდა.

— ვიცი, შენი ქმარი ჯერ არ დაბრუნებულა, მაგრამ ამას მნიშვნელობა არა აქვს, — უთხრა შარდინმა ქალს, — რისთვისაც მოვსულვარ, ის საქმე შენ უფრო გეხება. მე ქათმებით ვაჭრობა დავინწყე, ერთ დიდვაჭართან მაქვს საქმე... თქვენ ხომ უამრავი ქათამი გყავთ. რამდენსაც გაიმეტებ, მომყიდე და კარგ ფასს მოგცემ. ოღონდ, იცოდე, მხოლოდ ყვინჩილები უნდა ამომირჩიო.

— რა გაეწყობა, ყვინჩილებს აგირჩევო, — უთხრა დიასახლისმა, საქათმიდან რვა ყვინჩილა გამოუყვანა, ერთად შეკრა და შარდინს მისცა.

— მაშასადამე, ეს ყვინჩილები უკვე ჩემი არისო? — საქმიანად ჰკითხა შარდინმა.

— დიახ, შენი არისო.

— აი, რა, ჩემო კარგო. ახლა ფული თან არ მაქვს, სამაგიეროდ, ოთხ ყვინჩილას დაგიტოვებ, თუ ფული ვერ გამოგიგზავნე, მაშინ ეს ოთხი ყვინჩილა შენი იყოსო, — უთხრა შარდინმა, დაავლო ხელი დანარჩენ ოთხს და წავიდა.

მეორე დღეს იმ ქალის ქმარი შინ დაბრუნდა.

ცოლი ტრაბახს მოჰყვა:

— ჩვენთან შარდინი იყო და რვა ყვინჩილა იყიდა. ფული თან არ ჰქონდა და ოთხი ყვინჩილა დამიტოვა. თუ ფული ვერ გამოგზავნა, ყვინჩილები ჩვენ დაგვრჩებაო.

ქმარი გაჯავრდა:

— შე სულელო, ასე როგორ გაგაბრიყვა შარდინმა. მის მოცემულ ფულს ისევე ვერა ნახავ, როგორც იმ ყვინჩილებს, შენ რომ გაგიტანებიაო.

თავჯემონასული დათვი

გაზაფხულზე დათვმა ტყეში გაიარა, აყვავებული შინდის ხე დაინახა და თქვა:

— რა კარგია, შინდი რომ დამნიფდება, ერთი კარგად გამოვძლებიო, — და საყარაულოდ იქვე დარჩა, შინდი არავინ მომპაროსო.

ერთხელ ამ ხის ახლოს მეორე დათვმა ჩაიარა, ძლივს მიდიოდა, იმდენი ეჭამა. დარაჯმა იფიქრა, ჩემი შინდის ქამა უნდაო და დაიღრიალა, თანამოდმეს გაგდება დაუპირა.

— შენ თვითონ არხეინად დაგდებულხარ ამ ხის ძირას, ჩემგან რაღა გინდაო, — ჰკითხა მოსულმა.

— ალბათ, იყნოსე, რომ აქა-იქ ნაყოფი უკვე დამნიფდა და მოსაპარად მოხვედი, მაგრამ, იცოდე, ცოცხალი თავით ერთ ცალსაც არ დაგანებებ, გირჩევნია აქაურობას გაშორდეო.

— ვაი, შე სულელო, აი, თურმე რატომ უტრიალებდი ამ ხეს. ბევრჯერ მინახიხარ აქ, მაგრამ რას მოვიფიქრებდი, თუ შინდს ყარაულობდი. შენი უგუნურობის წყალობით რამდენი გემრიელი სასუსნავი დაკარგე. სანამ შენ აქ გულებელდაკრეფილი იჯექი, ალუბალი, მოცვი, მაყვალი, რა ვიცი, კიდევ რა არ დამნიფდა და პირი ჩავიგემრიელე, რა თავში ვიხლი შენს მკვახე შინდს. ამ წუთშიც ისე ვარ გამძლარი, მუცელს ძლივს მივათრევ. ახლა წავალ ჩემს ბუნაგში და ერთი ლაზათიანად გამოვიძინებ. შენ კი იმის გარდა, რომ შიმშილით თავს იკლავ, თვალს არ მოგიხუჭავს. თუ ასე გააგრძელე, მალე ძვალი და ტყავი დადარჩება შენგან, სულიც გაგძვრება და ნიავე მნიფე შინდს შენს ლეშს ზედ დააყრისო, — უთხრა მამდარმა დათვმა, ერთი დააბოყინა და მძიმე ნაბიჯით გზა განაგრძო. მშიერმა კი კვლავ შინდის ძირას მოიკალათა, გულში შენატროდა გამძლარ დათვს და საპასუხო სიტყვა ვერ ეპოვა.

ოსური ზღაპრები

როგორ ანართობინა თავი ბატრადმა

ერთხელ ბატრადმა იფიქრა, იფიქრა და გადაწყვიტა: ჯობია, წავიდე ზეცას და ქურდალაგონს თავი ვანართობინო, თორემ დღეს არა, ხვალ ჩემი მომრევიც გამოჩნდება და მერე რაღა მეშველებაო.

მართლაც, გასწია ზეცისაკენ, ეახლა ქურდალაგონს და სთხოვა:

— ქურდალაგონ, გემუდარები გამომანართეო!

— არა, ჩემო მზეო, კარგი ბიჭი ჩანხარ, დასაწვავად ვერ გაგიმეტებო, — უთხრა ზეციურმა მჭედელმა.

— გინდა თუ არა, უნდა გამომანართო, — არ მოეშვა ვაჟი.

რალას იზამდა, დათანხმდა ქურდალაგონი, მხოლოდ უთხრა:

— გამოგანართო, მხოლოდ ერთი პირობით, — ერთი თვის განმავლობაში სიპი ქვა უნდა ზიდო, მერე კი ერთ თვეს ნახშირი გამოწვა. მოდი მერე და უარს არ გეტყვიო.

ბატრადს სხვა რა გზა ჰქონდა; ერთი თვე ნახშირის გამოწვას მოანდომა, ერთი თვე კი სიპი ქვა ზიდა და აგროვა.

ბოლოს ისევ ქურდალაგონს მიადგა.

ქურდალაგონმაც შეაგლო ქურაში ბატრადი, აყარა და აყარა ნახშირი, აყარა და აყარა! მერე სიპი ქვა ზედ დააშენა. ამის შემდეგ თორმეტი მხრიდან თორმეტი საბერველი მიუმარჯვა და მთელი თვე უბერა და უბერა!

თვე რომ მიიწურა, ქურდალაგონმა იფიქრა: აქამდე ხამიცის ვაჟი, ალბათ, დანახშირდებოდა, წავიდე ძვლები მაინც გადმოვარჩიო.

ის-ის იყო საკეცით ხელში მიუახლოვდა, რომ ბატრადმა დაუყვირა:

— ვერ გავიგე, მასხრად მიგდებ თუ რაშია საქმე, ძვლები არც კი გამთბობიაო! თანაც მოწყენილობისაგან ლამის გავთავდი, ფანდირი მაინც მომიტანე, სიმღერით გავერთო.

ქურდალაგონმა ფანდირი მიუტანა.

კვლავ დააყარა ნახშირი და კვლავ უბერა და უბერა, რაც შეეძლო. ბათრადს კი სითბოც არ მიეკარა!

მაშინ ქურდალაგონმა ურჩია:

— ნადი, ბათრად, ურჩხულები დახოცე. ისინი დავანახშიროთ და თუ გამოიწრთობი, მხოლოდ იმითი, შენ უბრალო შემის ნახშირი ვერც კი გაგათბობსო.

მართლაც, ნავიდა ბათრადი. დახოცა სადაც კი ურჩხული შეხვდა, მიუზიდა ქურდალაგონს და ერთად დანახშირეს.

შევიდა ისევ ქურაში ბათრადი. დააყარა კვლავ ქურდალაგონმა ნახშირი და რაც ძალი და ღონე ჰქონდა დაუბერა. ერთი კვირის თავზე მიაკითხა ბათრადს და მანაც გამოსძახა:

— თუ საკმარისად გავხურდი, აქ ნულარ მანიავებ, ზღვაში მომისროლეო!

ქურდალაგონიც ასე მოიქცა, ბათრადი ზღვაში მოისროლა. ზღვა ადუღდა და დაშრა — ორთქლად ავარდა ცაში. უწყლოდ დარჩენილი ვეშაპები, თევზები და ზღვის სხვა ბინადარნი საცოდავად ფართხალებდნენ. ბათრადი მთლიანად ფოლადად იქცა, ერთი ნაწლავილა დარჩა მხოლოდ უწრთობი, რადგან წრთობისას წყალი დაშრა და აღარ ეყო.

ასე ნაწრთობი ბათრადი ზღვის ნაპირზე გამოვიდა. ზღვა კვლავ წყლით აივსო და ტალღებმაც რწევა დაიწყეს. ვეშაპებმა და თევზებმა სული მოითქვეს და ზღვის სიღრმეში ლაღად სრიალი განაგრძეს.

ნართების აღსასრული

ძღვევამოსილმა ნართებმა ცხოვრება ბრძოლებში გალიეს. უამრავი მოძალადე დაამარცხეს. ისეთი აღარავინ დარჩათ, ვისთანაც ღონეს გამოსცდიდნენ. დღე და ღამე იმის ფიქრში იყვნენ, ვის შეებოდნენ, ღონე კიდევ ვისთან ეცადათ. მაშინ ეშმაკმა სირდონმა უთხრა მათ:

— ღმერთს რომ ღოცულობთ, ერთი ღონე იმასაც მოუსინჯეთო.

— სად არის მერე, რომ არ ვიცითო? — ჰკითხეს ნართებმა.

სირდონმა ისინი ასე დაარიგა:

— გაარისხეთ და თვითონ გამოგეცხადებათო.

ნართებმა სირდონს ჰკითხეს:

— როგორ გავარისხოთო?

— თქვე გასანყვეტებო, ნულარ ილოცებთ, დაივინყეთ მისი სახელი. სახლს ისეთი მაღალი კარი შეაბით, შიგ შესვლისას თავის დახრა რომ არ დაგჭირდეთ, თორემ ღმერთი იფიქრებს, თაყვანს მცემენო. ასე მოიქეცით და იგი თვითონ მოგნახავთო.

ნართებმა სირდონს დაუჯერეს — სახლს მაღალი კარი შეაბეს და ღვთის ღოცვასაც შეეშენენ.

ნართებმა ღმერთი რომ მიივინყეს, მან მერცხალი დაიბარა:

— ნადი ერთი და ნართებს ჰკითხე, რაზე შემომწყენნენო?

მერცხალი ნართების ნიხასში მიფრინდა, ხეზე შემოფეხდა და მათ ხათი-აგურად დაელაპარაკა:

— ვის სახელზეც ღოცულობდით, თქვენთან შუაკაცად იმან გამომგზავნა და შემოგივალათ: რა დაგემართათ, ნართებო, რატომ შემომწყენითო?

ურუზმაგი ჩაფიქრდა მერცხლის ნათქვამზე და ნართებს უთხრა:

— ვისაც ვეძებდით, შუაკაცი თვითონ გამოგვიგზავნა. მოითათბირეთ და მითხარით, რა ვუპასუხოთო.

ნართებმა უთხრეს:

— რა მოთათბირება გვინდა, ჩვენ ხომ დიდი ხანია, დავთქვით. ღმერთს ბევრი პატივი ვეცით, ის კი თვალთაც არასოდეს დაგვანახვებია. გამოვიდეს ახლა და დავეჭიდოთო.

ურუზმაგმა ეს პასუხი მერცხალს გადასცა. მერცხალიც გაფრინდა და ნართების პასუხი ღმერთს მოახსენა.

ღმერთმა მერცხალს უთხრა:

— ერთხელ კიდევ დაბრუნდი და, ერთი, ნართებს ჰკითხე: დაგამარცხოთ, დედაბუდიანად ამოგწყვიტოთ, თუ ცუდი ნაშიერი დაგიტოვოთქო?

გამობრუნდა მერცხალი, მოფრინდა ნართებთან და ღმერთის დანახარები გადასცა.

ნართებმა ერთმანეთს გადახედეს და თქვეს:

— თუ ჩვენი გადაშენება სურს, დაე, მთლიანად მოგვსპოსო.

უჭკუოებმა:

— მთლად გადაშენებას, დაე, ცუდი ნაშიერი მაინც დაგვრჩესო.

ურუზმაგმა გააჩუმა ისინი:

— ცუდი ნაშიერის ყოლას უშვილძიროდ გადაშენება ჯობია. რას ვაქნევთ მარად სიცოცხლეს? არ გვინდა მარადი სიცოცხლე, დაე, სამარადისო დიდება მოგვცეს.

ნართებს აღარაფერი უთქვამთ, ურუზმაგს დაეთანხმნენ.

განრისხებულმა ღმერთმა ნართებს ახლა ვასთირჯი მოუგზავნა. ვასთირჯიმ ისინი დასწყევლა: თქვენი დღიური ნაშრომი ერთ ტომარაზე მეტი არასოდეს გამოსულიყოსო!

გალენავდნენ ნართები რამდენიმე ბულულ ქერს და მხოლოდ ერთი ტომარა მარცვალი გამოდიოდა, მაგრამ ნართები განა უჭკუოები იყვნენ! დღეში მხოლოდ ერთ ხელეურს ლენავდნენ და ყოველი ხელეური თითო ტომარა მარცვალს იძლეოდა, ბულული კი — ათ ტომარას. ამრიგად, ძველებურად, ძლომისად ჭამდნენ. ღმერთი მიუხვდა მათ ეშმაკობას, დასწყევლა ისინი და მას შემდეგ მათი ყანა დღისით მწვანედ ბიბინებდა, ღამით კი მოსამკელი ხდებოდა.

ნართები დღისით რომ სამკალად გავიდოდნენ — ყანა მწვანე ხვდებოდათ. მეორე დღეს ყანა ისევ მწვანე იყო. ადგნენ და ყანებთან ახლოს კარგები დადგეს, ისრებს ორკაპა წვერები გაუკეთეს და თავთავს ესროდნენ. მოჭრილი თავთავი დილაამდე ხმებოდა.

თავთავთან ერთად ღეროსაც ფქვავდნენ და ერთი წელი ასე გაატარეს.

მერე თქვეს: ღმერთს ხომ ჩვენ თვითონ შევუთვალეთ — მარადიულ სიცოცხლეს მარადიული დიდება გვირჩევნიაო.

საფლავი თვითონვე გაითხარეს და შიგ ჩაცვივდნენ.

ასეთი აღსასრული ერგოთ სახელოვან ნართებს. უვარგისი ნაშიერის ყოლას გადაშენება ამჯობინეს.

სამი ბანძის ზღაპარი

ოდესღაც ერთი ცოლ-ქმარი ცხოვრობდა. ჰყავდათ ერთადერთი ვაჟი. მას შრომა არ უყვარდა; ერთთავად ამხანაგებთან დადიოდა, სად რა ეჭამა და ესვა, მხოლოდ იმაზე ფიქრობდა. ასე გადიოდა დღეები, წლები.

მშობლები ბერდებოდნენ და დარდობდნენ, ჩვენ რომ აღარ ვიქნებით, ამას ვინ შეინახავსო. ერთხელაც მამა ავად გახდა, დაუძახა შვილს და უთხრა:

— მე ვკვდები, მაგრამ შენი დარდი მიმყვება. დაიმახსოვრე: როცა მოკვდები, შენი ქონება სულ შეჭამე და მერე თავი მოიკალიო.

მოკვდა მამა, დარჩა დედა-შვილი. ვაჟი დღე და ღამე ქეიფობდა და მთელი ქონება გაანიავა.

გავიდა დრო, ვაჟს აღარაფერი დარჩა გასაყიდი. ამხანაგები აღარ დადიოდნენ მასთან, ის კი არადა, ზედაც აღარ უყურებდნენ. ვაჟი ძალზე დადარდიანდა.

— როგორ შევაჭამე მამის ქონება ამხანაგებსო, — ნანობდა.

ერთხელ დედასთან მივიდა და უთხრა:

— როგორც მამაჩემმა მიანდერძა, ისე უნდა მოვიქცე. თავი უნდა მოვიკლაო.

დედას შეეშინდა:

— ოღონდ თავს ნუ მოიკლავ და სამ გადანახულ განძსაც მოგცემ. ნაილე სამივე, გაყიდე, გამოიყენე და მერე რაც გინდა, ისა ჰქენიო.

დედამ ვაჟს სარკე, ბეჭედი და სამაჯური მისცა. რაც კი ქვეყანაზე ხდებოდა, იმ სარკეში ყველაფერი ჩანდა; ბეჭედი და სამაჯური კი ისეთი იყო, რომ დედამინის ზურგზე იმისთანა არავის არაფერი ენახა.

ვაჟმა აიღო, დიდხანს უყურა, მერე ჩაფიქრდა და დედას უთხრა:

— მე სამოგზაუროდ მივდივარ და თუ ბედს მაინც ვერ ვენიე, მაშინ კი თავს მოვიკლავ. სანამ საჭმელ-სასმელი ბლომად მქონდა, ამხანაგიც ბევრი მყავდა, ახლა კი, როცა აღარაფერი მაქვს, აღარავის ვჭირდები. ჰოდა, ახლა აქედან მივდივარ.

დედამ საგზალი გაუმზადა და გაუშვა.

ვაჟმა მრავალი ქალაქი მოიარა. ერთხელაც ერთ დიდ ქალაქში შევიდა. ხედავს, ერთ კოშკთან ხალხი შეგროვილა. გაუკვირდა და იკითხა, რა ამბავიაო. უპასუხეს:

— ამ კოშკში ერთი მზეთუნახავი ცხოვრობს, თორმეტი მოახლე უვლის. ძალიან მდიდარია. ვისაც მისი ნახვა უნდა, ფული უნდა გადაიხადოს, ნახვით კი ბევრს უნდა მისი ნახვაო.

ბიჭმა იფიქრა: ახლა ან ჩემი აღსასრულის დღე დადგა, ან იმ ქალს ვნახავო.

იმ კოშკთან დაიდო ბინა. გათენებამდე უროს ურტყამდა გრდემლს და არ დააძინა არც ქალი, არც მისი მოახლე გოგოები.

როგორც კი გათენდა, მზეთუნახავმა მოახლეები გაგზავნა:

— გაიგეთ, ვინ გაბედა ჩემი შეწუხებაო!

მოახლეები ვაჟთან მივიდნენ და ჩხუბი აუტყხეს. მაშინ ვაჟმა ბეჭედი აჩვენა და უთხრა: მთელი ღამე ამას ვაკეთებდიო.

მოახლე გოგოები განცვიფრდნენ, ასეთი ბეჭედი არასდროს ენახათ. მივიდნენ მზეთუნახავთან და გაკვირვებულბმა მოახსენეს, რაც ნახეს. მზეთუნახავმა უთხრა:

— ნადით და რაც უნდა დააფასოს, მაინც იყიდეთო.
გოგოები მივიდნენ ვაჟთან და უთხრეს: მზეთუნახავმა შემოგიტვალა, მომყიდეთო.

— ყიდვით არა ვყიდი, მაგრამ კარებში ხელი გამოყოს და მე თვითონ გავუკეთებ თითზეო.

მოახლეებმა ვაჟის სურვილი გადასცეს მზეთუნახავს. ქალი ძლიერ გაბრაზდა, მაგრამ მოახლეებმა მაინც დაითანხმეს, ძეხორციელი ვერ გაიგებს, ხელს თუ გაყოფ და ვაჟი ბეჭედს გაგიკეთებსო.

ასე გაუკეთა ვაჟმა ბეჭედი მზეთუნახავს და დაბრუნდა.

მეორე ღამესაც დაიწყო ვაჟმა ჩაქურჩის კაკუნი. ვერც ამჯერად დაიძინეს მზეთუნახავმა და მისმა მოახლეებმა. დილით გოგოები მივიდნენ ვაჟთან და უთხრეს: ახლავე ადექი და მოშორდი აქაურობასო.

ვაჟმა გამოაჩინა ოქროს სამაჯური და უთხრა:

— ამ სამაჯურს ვაკეთებდი, ნახეთ, იქნებ მოგეწონოთო!

გოგოებმა რომ დაინახეს სამაჯური, გაოცდნენ. მივიდნენ მზეთუნახავთან და ყველაფერი უამბეს.

— ჩქარა ნადით და იყიდეთო, — უთხრა მზეთუნახავმა.

გოგოები მივიდნენ ვაჟთან და გადასცეს მზეთუნახავის სურვილი. ჰკითხეს, რას აფასებო.

ვაჟმა უთხრა:

— არა ვყიდი, თუ მზეთუნახავი ხელს გამოყოფს, მაჯაზე მე თვითონ გავუკეთებ და ვაჩუქებო.

მზეთუნახავი ვაჟის ამ პირობაზეც დაითანხმეს. ვაჟმა გაუკეთა სამაჯური და უკან დაბრუნდა.

ვაჟი დარდობს, ფიქრობს: ბეჭედი და სამაჯური აღარა აქვს, მხოლოდ სარკე დარჩა, მეტი აღარაფერი აბადია.

ახლა იმაზე ფიქრობს, ხელში როგორ ჩაიგდოს მზეთუნახავი, სხვა რა გზა აქვს.

გათენებამდე ისევ ურტყა და ურტყა ჩაქურჩი. ისევ დაუფრთხო ძილი მზეთუნახავს და მის მოახლეებს. მეორე დღეს ისევ მივიდნენ გოგოები და ჩხუბი აუტეხეს. ვაჟმა უთხრა:

— რა ვქნა, ჩემი ხელობა ასეთია, — თან სარკე აჩვენა, — ამ სარკეში თუ ჩაიხედავთ, რაც ქვეყანაზე ხდება, ყველაფერს დაინახავთ. თუ შეგანუხეთ, ბოდიშს ვიხდი, აღარ შეგანყენთ თავს, ავდგები და ჩემს გზას ვენევიო.

გოგოებმა მზეთუნახავს მოახსენეს ყველაფერი. მან სარკის საყიდლად

გამოგზავნა მოახლეები, ვაჟმა უთხრა:

— სარკეს არა ვყიდი, მაგრამ თუ თქვენს მზეთუნახავს ქვეყნიერების დანახვა სურს, მაშინ გაშიშვლდეს, მეჩვენოს და ამ სარკეს ვაჩუქებო.

გოგოებმა გალანძღეს, გაათახეს და წავიდნენ მზეთუნახავთან, მაგრამ თქმით კი ვერაფერი გაუბედეს.

მზეთუნახავი მოახლეებს არ მოეშვა, რატომ არ იყიდეთო. მაშინ გოგოებმა ყველაფერი დაუფარავად უამბეს. მზეთუნახავს სიბრაზისგან კინალამ გული წაუვიდა... მაგრამ ბოლოს გაახსენდა რა ნაზად გაუკეთა ვაჟმა ჯერ ბეჭედი, მერე — სამაჯური. რას მიზამსო, გაიფიქრა და ვაჟს პირობაზე დათანხმდა.

ვაჟმა მოახლეები გაუშვა და მაშინვე მზეთუნახავის ოთახში შევიდა. მზეთუნახავი გამოვიდა და ერთმანეთს ჩაეხვივნენ; ორივენი ისეთი ლამაზები იყვნენ, ისეთი ლამაზები, რომ თვალს ვერ მოსწყვეტდით. დიდი ქორწილი გადაიხადეს. მერე კი დაბრუნდა ცოლთან ერთად ვაჟი თავის საცოდავ დედასთან და დღესაც ყველანი ბედნიერად ცხოვრობენ.

სიკეთე სიკეთით არავის გადაუხდია

ერთხელ მინდორ-ველს ხანძარი მოედო. ირგვლივ ყველაფერი იწვოდა. ვისაც შეეძლო, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა გარბოდა იქიდან. ერთი მხედარი ცხენს მიაჭენებდა, რომ გველი შემოხვდა.

— ღვთის გულისათვის, კეთილო ადამიანო, ოღონდაც გადამარჩინე და მეც რამეში გამოგადგებო, — შეევედრა გველი.

კაცმა უბეში ჩაისვა გველი და გზა განაგრძო.

ხანძარს რომ თავი დააღწია, გველმა სთხოვა:

— შენს გახარებას, ქენი სიკეთე, შენს უბეში სული მეხუთება და იქნება თავზე დამისვაო.

კაცმა ამოიყვანა გველი უბიდან და თავისკენ მისცა გზა. გველმა დრო იხელთა, კაცს პირში ჩაუძვრა და მის კუჭში ჩასრიალდა.

სამშვიდობოს რომ გავიდნენ, კაცმა ცხენი შეაჩერა და გველს მიმართა:

— ხანძარი აღარ არის, ამოძვერი ახლაო!

— ამოვძვრები იმ შემთხვევაში, თუ ისეთ სულიერს მაჩვენებ, რომელსაც სიკეთე სიკეთით გადაუხდიაო.

მთელი ქვეყანა მოიარა კაცმა, სულიერი არ დარჩენილა, არ ეკითხა,

მაგრამ არც არავინ იცოდა, არც არავის გაეგონა, სიკეთისათვის სიკეთე ვინმეს გადაეხადა თუ არა.

ქვეყნიერებაზე არავინ დარჩა გამოსაკითხი კატის გარდა.

— მოდი, ბარემ ამ კატასაც ვკითხავ, გული რომ არ მეთანაღრებოდესო,

— იფიქრა კაცმა და მივიდა კატასთან.

— მაშ, რაღა კატა ვარ, ეგ რომ არ ვიცოდეთო, — მიუგო კატამ.

— ვინ გინახავსო? — ჰკითხა გველმა.

— ამოძვერი, რომ ჩუმად გითხრა, თორემ კაცი გაიგონებსო, — უთხრა კატამ.

გველმა თავი ამოყო თუ არა, კატამაც ჩაავლო პირი და ამოათრია. თქვენს მტერს, იმას დღე დააყენა — სული გააფრთხოვინა!

ამის შემდეგ დამეგობრდნენ კატა და ადამიანი და ერთად დაიწყეს ცხოვრება.

ბაუმბაქლარი თვალი

თურმე ერთი მალიქი ისეთი მდიდარი იყო, მისი ქონება დედამინაზე აღარ ეტეოდა. მაგრამ მაინც წავიდა სააღაფოდ. მიადგა მოძალადე ერთ სოფელს. შეხვდა ერთი მოჯამაგირე, რომელმაც გააფრთხილა:

— შენი საქმე კარგად არ დამთავრდება, უკან თუ არ გაბრუნდებიო.

მალიქმა უპასუხა:

— შენ რა გაშინებს, ღარიბი ხარ, წადი და შეძვერი სადმე, დაიმალეო.

მალიქს ჭკვიანი ცხენი ჰყავდა და იმან უთხრა:

— დაუჯერე მაგ კაცსო.

მალიქიც უკან გაბრუნდა, აღარ აიკლო სოფელი, მაგრამ სახლს რომ მიუახლოვდა, თქვა:

— რატომ თავი არ მომიკვდება, მეკითხა მაინც, რად გამომაბრუნაო.

მალიქი უკან გაბრუნდა და ღარიბ კაცს ჰკითხა:

— მითხარი, რატომ გამაბრუნეო?

ღარიბმა კაცმა უთხრა:

— აჰა, აიღე თვალი, ანონე და მაშინ მიხვდებიო.

მალიქი სახლში წავიდა, შეკრიბა სოფელი და თვალის ანონვა დაიწყო, მაგრამ ვერაფრით ვერ ანონა.

მაშინ ერთი კოჭლი კაცი მივიდა და უთხრა:

— მე გასწავლი, ამას რაც გადანონისო.

კოჭლმა კაცმა სასწორის ერთ მხარეზე თვალი დადო, მეორეზე კი — თავისი დანა, შუბი და ხმალი, მაგრამ სასწორი არც კი შეტოკებულა. მაშინ კოჭლმა ჯოხის წვერით მიწა მოთხარა და თვალს დააყარა. ახლა კი გადაიხარა სასწორი, გადანონა თვალი. ხალხს ეწყინა ეს ამბავი და კოჭლის მოკვლა დააპირა, კუდიანობაც კი დასწამეს. კოჭლმა უთხრა:

— კუდიანი არა ვარ. მე მხოლოდ წინაპრების დანაბარებიდან ვიცი:

— რაც უფრო მდიდრდება კაცი, მით უფრო ხარბი ხდება და მის თვალს სიკვდილამდე ველარაფერი აძლობს, მიწის მეტიო.

ბვირილიყო და მისი წულა

ლაცში ცხოვრობდა ერთი ხანი, ბარზიყავში კი — სამი ძმა: აბირაგი, ურუზმაგი და გვირილიყო. ლაცის ხანმა თქვა: ვინც საუბარში ჩამაძინებს, ჩემი სამი ასულიდან ერთს მივათხოვებო! ბარზიყავიდან მასთან მივიდა აბირაგი. ბევრი ელაპარაკა, მაგრამ ვერ დააძინა. ლაცის ხანმა ზურგზე ტყავი სამ პირად ააჭრა. აბირაგიმ ზურგი დაიფარა და შერცხვენილი გაბრუნდა.

ამის შემდეგ მივიდა ურუზმაგი. მასაც იგივე დაემართა.

უმცროსის ჯერიც დადგა. გვირილიყო ლაცის ხანთან მივიდა და უთხრა:

— ჩვენო ხანო! თქვენო უდიდებულესობავ! თქვენთან პატარა საქმე მაქვსო.

ხანმა ის სასახლეში შეიყვანა და უთხრა:

— ახლა, შენი ჯერი დადგა! აბა, დაიწყეო!

გვირილიყომ გაბედულად დაიწყო:

— ბარზიყავში ვცხოვრობდით სამნი ძმანი. მე, ყველაზე უმცროსი, მთაში წავედი მწყემსად და ბარზიყავში, დედაჩემის კერიამდე ღარი გავიყვანე. ცხვარს რომ მოვწველიდი, რძეს ღარში ვასხამდი და დედაჩემს ყველი ამოჰყავდა. ერთ ნისლიან დილას რუში მგელი ჩანოლილიყო, მე ვერ შევამჩნიე და ღარში რძე ჩავასხი. რძემ მძინარე მგელი გაიყოლა, მგელი სანურავის ნახვრეტშიც გაძვრა და მოხვდა ყველში. მკათათვეში ძმებმა დავიწყეთ მკა... ერთ დღეს დედაჩემმა იმ ყველით ხაჭაპურები გამოაცხობა და ამოიტანა კალოზე. მე უმცროსი ვიყავი და როდესაც ხაჭაპურები

დავჭერი, იქიდან რუხი მგელი გადმოხტა, ცელი ვესროლე, კისერში ჩაერ-
ჭო. ოცდაათი ბულული მოვათიბინე და მერე გავაგდე.

თიბვა რომ დავამთავრეთ, შევჯექი ცხენზე და რემის მწყემსად წავე-
დი. ერთხელ ცხენიდან ჩამოვხტი და დავჯექი. თავზე მწყერმა გადამიფ-
რინა. კომბალი ვესროლე და მოვკალი, გამოვშიგნე და თორმეტი ქოთანი
ქონი ამოვართვი. ხომ იცი, ღარიბ კაცს ნულები უხმება ხოლმე და რომ
დარბილებულიყო, ის ქონი წაუფსვი, მთელი ქონი ერთ ნულაზე გათავდა,
მეორე კი გამებუტა და გამექცა. გამოვეკიდე, მივდე, ვხედავ — კალოს
არ ლენავს ჩემი ნულა! მივითვალე ხორბალი და მართნახევარი შემხვ-
და წილად. წამოიღო იმ უვარგისმა ნულამაც თავისი წილი. ხიდთან რომ
მოვედი, ვუთხარი:

— მომეცი, მე გადავიტან, შენ ხიდზე არ წაიქციე. არ დამიჯერა, ისეთი
ურჩი და უვარგისი იყო. ამასობაში ხიდზე წაიქცა და ხორბალი წყალში
ჩაუცვივდა.

კრუხად ვიქეცი და ამოვკენკე. მაგრამ მარცვალნახევარი დონბედთირ-
მა წაიღო. სამი ქვაბი ფაფა იქ მოვხარშე.

იქიდან წამოვედი. ივნისის თვე იყო, რემა გავრეკე წყლის დასალევად.
წყარო გაყინული იყო. მდინარისაკენ გავეშურე, ისიც გაყინულიყო. ჩემი
მკლავიდან სოლი გავაკეთე, თავის კანისგან — ურო, ყინული ჩავამტვ-
რიე, — ცხენები დავარწყულე და უკან გამოვრეკე.

ვუყურებ და აი, საოცრება: ხის შუაგულში ერთი კაცი თორმეტი კა-
მერით კალოზე ხორბალს ლენავს:

— შენ ამოგინყდეს კეთილები, ჩვენ გაშლილ მინდორშიც ვერ ვახ-
ერხებთ ამას და შენ კი ხის შუაგულში ლენავ...

— კეთილები შენ დაგეხოცოს! თავის ქალა აღარა გაქვს და თანაც ნახ-
ევარ ცხენზე შემჯდარხარო, — მიპასუხა იმ კაცმა.

გავიხედე და ჩემს ცხენს ნახევარი, მართლაც, აღარა ჰქონდა, თავზე
ხელი მოვისვი და აი, საოცრება, — სადღაა ნახევარი ქალა.

უკან დავბრუნდი და ჩემი ცხენის ნახევარი ყყანტობში ჩაფლული ვი-
პოვე. მივადე ერთმანეთს ეს ნაწილები, ვაშლის ხის ტოტი მოვჭერი, ფო-
თლები მოვაცილე და ცხენს წელზე შემოვუჭირე. ტოტზე ერთი ღერი მო-
საჭრელი დამრჩენოდა და ცხენის ზურგზე ვაშლის ხე ამოვიდა.

ცხენის ზურგზე, ტოტიდან ტოტზე, ვაშლის ჭამა-ჭამით ცამდე ავედი:
იქ ქურდალაგონს ფოლადის ქალა გავაკეთებინე. იქიდან წერილი თოკით
გადმოვეშვი, გზად ფეხებზე შემცივდა და ცეცხლი დავანთე; ჩამეძინა

ცეცხლის პირას და მიწაზე ჩამოვვარდი, გვერდები ჩამელენა. თუ არა
გჯერა, თვითონ დახედე ჩემს ნეკნებს, ლაცის ხანო.

ხანს ამდენ ლაპარაკში ისე ჩაეძინა, რომ გვირილიყომ ნახევარი ულვაში
ჩამოჰპარსა.

ხანს რომ გამოელვია, თქვა:

— წადით და იმ ვაჟკაცს ჩემი ერთი ასული შერთეთო.

გოგო მოიყვანეს. გვირილიყომ ამოიღო დანა და გოგოს სამ ნაწილად
გაჭრა დაუპირა. ხანი ეკითხება:

— რას აკეთებ, რა დაგემართაო?

გვირილიყომ უპასუხა:

— სამნი ძმანი ვართ და სამივემ უნდა გავიყოთ შენი გოგო!

ხანმა თქვა:

— ეს რა ეშმაკს გადავეყარე! წადით და ის ორი გოგოც გაატანეთო!

ასე რომ, გვირილიყომ ლაცის ხანის სამი ასული წამოიყვანა ბარზი-
ყავში. დიდი ქორწილი გადაიხადეს, ხალხი კარგად აქეიფეს. დიდი ქონება
ჰქონდათ და ბედნიერები იყვნენ.

თქვენც ბედნიერები იყავით.

ბაპზი

ორი ძმა სხვადასხვა სოფელში ცხოვრობდა. ერთი მდიდარი იყო, მეორე
— ძალზე ღარიბი.

ერთხელ, ერთ დიდ დღესასწაულზე ღარიბი ძმა ესტუმრა მდიდარს და
უთხრა:

— ჩემო ძმაო, დღესასწაულზე მოვედი და აბა, შენ იცი, როგორ გამი-
მასპინძლდებიო.

— აგერ, ჯამში საშენო სასმელია, მიდი და, რამდენიც გინდა, დალიეო,
— მიუთითა წყალზე.

ღარიბმა ძმამ, მართლაც, წყალი დალია და თავის სახლში წავიდა. მიდ-
ის და მიიმღერის ვასთირჯის სიმღერას, ესმის — ვილაცა ბანს აძლევს,
მაგრამ ღარიბი ვერა ხედავს.

— ვინა ხარ? ვინ მაძლევს ბანს?

— მე ვარ, მე!

— შენ ვინა ხარ?

— მე გავზი ვარ, ღარიბის ამხანაგი.
 — სად მიდიხარ ახლა?
 — შენთან მოვდივარ, შენთან.
 — როგორ თუ ჩემთან?
 — როგორ და ისე, მე სულ შენთან ერთად დავეხეტები.
 — მე როგორც კი სოფელში მივალ, მოვკვდები.
 — ჰოდა, მეც შენთან ერთად...
 — როგორც კი ღატაკი შინ შევიდა, მაშინვე კუბოს კეთება დაიწყო. გააკეთა და თქვა:
 — ახლა კუბო მზადაა და ვკვდები... გავზ, ო, გავზ! შენც ჩემთან ერთად მოდიხარ საიქიოში?
 — აბა, რა გგონია?
 — მაშ ჩქარა, ჩახტი კუბოში!
 მერე ისევ ჰკითხა:
 — სიღატაკე, კუბოში ხარ?
 — აქა ვარ, აქ! შენ რაღას უცდი?
 ღატაკმა საჩქაროდ დაახურა კუბოს სახურავი, ლურსმნებით მაგრად დაჭყდა, სასაფლაოზე წაიღო და მიწაში ღრმად ჩაფლა.
 მას შემდეგ ღარიბი გამდიდრდა.
 მდიდარმა ღარიბი ძმის გამდიდრების ამბავი რომ შეიტყო, შეშურდა.
 მივიდა და ჰკითხა:
 — როგორ გამდიდრდი, ჩემო ძმაო?
 მან ყველაფერი გულახდილად უამბო.
 შურიანმა ძმამ გულში თქვა: დამაცადე, გავზი თუ უკან არ დაგიბრუნო და არ გავაღატაკებინო შენი თავიო!..
 წავიდა სასაფლაოზე, ამოთხარა გავზის საფლავი, ახადა კუბოს თავი და უთხრა:
 — გავზ, გავზ! აქა ხარ?
 — აქა ვარ, ვ-კ-ვ-დ-ე-ბ-ი, — ამოიკვნესა კუბოდან გავზიმ.
 — წამოდი ჩემს ძმასთან, ის ახლა ძალიან გამდიდრდა და ისევ გააღატაკე!
 — შენთან რომ ვიარო უკეთესი იქნება, დღეის შემდეგ მე შენ აღარ მოგშორდები, თორემ შენი ძმა მომკლავს!
 მას შემდეგ გავზი მდიდარ ძმას გადაეკიდა და გააღატაკა. მეორე ძმა კი ახლაც მდიდრულად ცხოვრობს.

მატყუარა

ერთი კაცი თავისი ტყუილებით მთელს ოსეთში იყო განთქმული. ერთ დღეს ერთმა ცხენოსანმა მგზავრმა შორიდანვე შენიშნა ფეხით მომავალი მატყუარა. გაიფიქრა, აბა, ერთი ჩემს მოტყუებასაც თუ შეძლებსო. ერთ-მანეთს რომ მიუახლოვდნენ, მიესალმნენ. მგზავრმა ჰკითხა:
 — მატყუარას რომ ეძახიან, შენ ის კაცი არა ხარო?
 — ისა ვარ, რაში დაგჭირდიო?
 — შენ არაფერში მჭირდები, მაგრამ თუ მართლა მაგარი მატყუარა ხარ, აბა ერთი, მეც მომატყუეო.
 მატყუარა ცოტა შეფიქრიანდა, მერე შენუხებული ხმით უთხრა:
 — კი მოგატყუებდი, მაგრამ მოსატყუებლად საჭირო ხელსაწყოები თან რომ არა მაქვს!
 — მაგაზე ნუ დარდობ! აგერ ჩემი ცხენი, შეჯექი და მოიტანე. მოხვალ და ვნახოთ ერთი, როგორ მომატყუებო.
 — ძალიან მიჭირს შენი მოტყუება, მაგრამ რაკი ასე გულით გინდა, სხვა რა გზა მაქვსო, — უთხრა მატყუარამ, მერე კი შეჯდა მის ცხენზე და გაქუსლა. მგზავრი იმ ადგილზე დარჩა... და დღესაც ელოდება.

ორი ძმა

ერთ სოფელში ცხოვრობდა ორი ძმა. ერთი მატყუარა იყო, მაგრამ სოფელში იგი ძალიან უყვარდათ. მის ძმას უკვირდა — ასეთი მატყუარა იყო და ხალხს მაინც ის ერჩია ყველას. გადანყვიტა, თვითონაც ეცადა ტყუილების თქმა.
 ერთ დღეს მივიდა ნიხასში და იქ მყოფთ უთხრა:
 — ხალხო, საოცრება უნდა გაიმბოთ! დღეს ტყეში ვიყავი, ირემს ვესროლე და ტყვია ყურშიც მოხვდა, რქის წვერზეც და უკანა ფეხის ჩლიქზეც. იმავე დროს ციდან ლეკვის ყეფაც შემომესმა!
 ხალხი აჩოჩქოლდა და პირში მიახალეს, ტყუილს ამბობო!
 ნიხასში მისი მატყუარა ძმაც იჯდა, წამოდგა და ხალხს მიმართა:
 — თქვე კაი ხალხო, ეგ რა გასაკვირია, ანდა რა არის მაგაში დაუჯერებელი? ირემი უკანა ფეხით ყურს იფხანდა და სწორედ მაშინ მოხვდა ტყვიაო.

— მერე ციდან ლეკვი როგორღა დაიყვებდა? — შეეპასუხა ვილაც.
— მაგაშიც არაფერია დაუჯერებელი. არწივმა საიდანლაცა ლეკვი აიტაცა ცაში და ის იყვებოდაო, — ასე გაამართლა მატყუარამ ძმა.

ორი მეზობელი

ერთ სოფელში ორი მეზობელი ცხოვრობდა. ისინი სულ ერთმანეთს ატყუებდნენ. ისე მიეჩვივნენ ტყუილებს, რომ თავიანთი ნათქვამისა თვითონვე სჯეროდათ.

ერთხელ ერთი მეზობელი უყვება მეორეს:

— მამაჩემს ისეთი გრძელი ბოსელი ჰქონდა, ისეთი, კარებთან რომ ცხვარი დამაკდებოდა, სანამ ბოლოში გავიდოდა, ბატკანს იგებდა.

მეორე უყვება:

— ჩვენ კიდეც ისეთი გრძელი ჯოხი გვქონდა, ისეთი, წვიმა წამოსვლას რომ დააპირებდა, დედაჩემი აიღებდა ხოლმე და იმით ღრუბლებს აქეთ-იქით ფანტავდა.

— კი მაგრამ, ისეთ გრძელ ჯოხს სად ინახავდით ხოლმე? — ვითომ სიტყვა მოუჭრა პირველმა.

— შე დალოცვილო, ნუთუ იმ თქვენი გრძელი ბოსლის თავზე ის ჯოხი არასოდეს შეგიმჩნევიაო? — ეშმაკური ღიმილით მიუგო მეორემ.

ღარიბი კაცი და ეშმაკი

იყო ერთი ღარიბი კაცი. ერთხელ ეშმაკმა ღარიბ კაცს თხები სანახევროდ მიაბარა, ოღონდ გააფრთხილა:

— არც შავი დაკლა, არც თეთრი, არც ნაცარა და არც წითელიო.

ღარიბი მიხვდა, ეშმაკი მოტყუებას რომ უპირებდა და ამანაც თავის მხრივ უთხრა:

— აბა, მაშ, ნურც შენ მომაკითხავ — ნურც ორშაბათს, ნურც სამშაბათს, ნურც ოთხშაბათს, ნურც ხუთშაბათს, ნურც პარასკევს, ნურც შაბათს, ნურც კვირასო.

შეთანხმდნენ. გავიდა ხანი.

ეშმაკი ითვლის დღეებს და აღარ იცის, რომელ დღეს მივიდეს ღარიბ

კაცთან. ღარიბი კაციც უყურებს თხებს და რომელი დაკლას, ვერ გადაუნყვეტია. ამგვარად, იმრავლეს თხებმა და ღარიბი კაცი გამდიდრდა.

გაბრაზდა ეშმაკი და კაცს უთხრა:

— კარგი, აბა, და თუ ყოველ კითხვაზე პასუხს გამცემ, თხები შენ დაგრჩება. თუ არადა, თხებიც ჩემი იქნება და მწყემსადაც მუქთად უნდა მემსახუროო.

დაჰყაბულდა ღარიბი, რას იზამდა.

ეშმაკმა დაიწყო:

— ერთი რას ნიშნავსო?

— ერთი მე ვარ და ჩემზე უკეთესი არავინააო.

— ორიო?

— ორი ხომ თვალი მაქვსო.

— სამი რაღააო?

— სამფრთა ისარი ზეცასაც ასწვდება და ქვესკნელშიც ჩააღწევსო.

— ოთხიო?

— ოთხი ნალით დაჭედული ცხენი ბარშიც დადის და მთაშიცო.

— ხუთზე რაღას მეტყვიო?

— ხუთი თითი მქონდეს და წყალში თევზს არ გავუშვებო.

— ექვსიო?

— ექვსჯერ ოცი შავი ხარ-ძროხა რომ მყავდეს, ღარიბი ხომ აღარ ვიქნებოდიო.

— შვიდიო?

— შვიდნაქმარევი ქალი ჩემს მტერს შეხვდესო.

— რვაო? — ჩააცივდა ეშმაკი.

— რვაზე აქ არ ვყოფილვარ: თერგს გავცილდი, თურქეთს ვიყავიო.

— მდინარეზე რითი გახვედიო?

— კოჭლი კოლო დავიჭირე, წვივსაკრავით უნაგირის მოსართავი დაეუმაგრე, ჩემივე ქუდი უნაგირზე ბალიშად ვიხმარე და ჩემი ქამრიდან აღვირი გამოვჭერი. მერე კი ზურგზე მოვახტი და იმან გამიყვანაო.

— იქნებ მდინარე იყო პანანინაო?

— პატარა როგორ იქნებოდა: იქითა ნაპირზე რომ არწივი აფრინდა, აქეთა ნაპირს ვერ უნია, წყლის შუაგულში დიდი ლოდი ეგდო და იმაზე ჩამოჯდაო.

— იქნებ არწივი იყო პატარაო?

— პატარა როგორ იქნებოდა: ნართების სოფელს რომ დააწვიმა, ამ არ-

წიგმა მთელი სოფელი ცალი ფრთის ქვეშ მოიქცია და ერთი წვეთიც არ დასცემიაო.

- იქნებ სოფელი იყო პატარაო?
 - სოფელი პატარა როგორ იქნებოდა: ვირმა შუა სოფელში დაიყოფინა და სოფლის ბოლოს ვერ გაიგონესო.
 - იქნებ პატარა ჩოჩორი იყოო?
 - პატარა ჩოჩორი როგორ იქნებოდა: ქალაქიდან მარილის სამი ქვა ამოიტანა, ასე დატვირთულმა წახტების აღმართში კურდღელი შენიშნა, გამოეკიდა და დაიჭირა კიდევცო.
 - იქნებ ბაჭია იყო პატარაო?
 - ბაჭია პატარა როგორ იქნებოდა: მისი ტყავისაგან ნართების უფროსს ქურქი შეუკერეს და ქუდიც იმითი მოურთესო.
 - იქნებ უფროსი პატარა ტანისა იყოო?
 - პატარა როგორ იყო: მის ფეხზე მჯდარმა მამალმა რომ დაიყვილა, ხმამ მის ყურამდეც ვერ ააღწიაო.
 - იქნებ ყრუ იყოო?
 - ყრუ როგორ იქნებოდა, როცა ქვესკნელს რომ ორი ჭიანჭველა ჩხუბობდა, იმათი ხმაც კი ესმოდაო.
 - იქნებ ჭკვიანი იყოო?
 - რომელი ჭკვიანი ის იყო, თავისი უჭკუობით ჩაკვდაო.
- ასე დამარცხდა ეშმაკი, თხების არცე კი ღარიბ კაცს დარჩა.

როგორ ატყუებდა ეშმაკი ხორბალს

- ერთხელ ეშმაკმა ხორბალს უთხრა:
- ადამიანები მინას მოხნავენ და შენ კი ხნულში ჩაგფლავენო.
- ხორბალმა მიუგო:
- მერე და რაო, დამფლან, ლამაზ ფესვებს გავიდგამ რბილ მიწაში და მერე კი მწვანედ ამოვლანდებო.
 - შენ გგონია, მაგას დაგჯერდებიან? როცა დათავთავდები, დასრულდები, ადგებიან და მოგცელავენო.
 - დიდი ამბავი, ჩემს მარცვალს ჩენჩოს მოაცილებენ და ვიქნები თავისუფალიო, — იხტიბარი არ გაიტყუა ხორბალმა.
 - შენს თავთავს პირუტყვის ფეხქვეშ გალენავენ და მერე ბზესა და ნა-

კმაზში აირევიო, — არ მოეშვა ეშმაკი.

— უფრო კარგი, ქარზე გამანიავებენ, ბზეს ქარი გამაცლის, ნაკმაზსაც მომაცილებენ და გასუფთავებულს დამაბინავებენო, — არ დაიბნა ხორბალი.

— არც მერემოგასვენებენ, ნაგილებენ ნისქვილში, დაგფქვავენ, ვარცლში მოგზელენ, პურად, ხაჭაპურად გამოგაცხოვენ, ცხელ ნალვერდალზე მიგაფიცხებენო, — ჩააცივდა ეშმაკი.

— მერე რა, ლამაზ, გემრიელ პურს მიირთმევენ ადამიანებო, — მიუგო ხორბალმა.

— მაგასაც არ გაკმარებენ, დილამდე თუ დარჩები, ხელახლა გაგაფიცხებენო, — არ დაინდო ეშმაკმა.

ხორბალმა ველარაფერი უპასუხა და მწარედ ატირდა.

სირდონის ვირი

სირდონთან ერთხელ ერთი მეზობელი მივიდა და სთხოვა:

— სირდონ, შენს გახარებას, ვირი მათხოვე, დღეს თუ არ გჭირდებაო.

— შე დალოცვილო, ცოტა ადრე მაინც მოსულიყავი, ეს-ეს არის ჩემმა ბიჭმა ტყეში წაიყვანა შეშის მოსატანადო, — მიუგო სირდონმა.

სიტყვა დამთავრებული არ ჰქონდა სირდონს, რომ ბოსლიდან ვირის ყროყინიც მოისმა.

— არა გრცხვენია, სირდონ, ვირი ბოსელში გიბია თურმე, — უთხრა განწყენებულმა მეზობელმა, — შენ კი ტყუილებს კადრულობ.

— საიდან იცი, რომ ბოსელში მიბიაო?

— მაგას რა დიდი ცოდნა უნდა, ვირის ყროყინი ჩემი ყურით გავიგონეო!

— შენ თვითონ როგორ არ გრცხვენია, ვირისა გჯერა და ჩემი კი — არაო! — ნირშეუცვლელად უპასუხა სირდონმა.

როგორ გაჩნდა ფანდირი

ნართები საერთო საკრებულო სახლს აშენებდნენ. მთელ წელიწადს საგულდაგულოდ მუშაობდნენ, რომ სირდონის მოსაწონი გამოსულიყო. სახლის შენება რომ დაამთავრეს, თქვეს:

— ვაჩვენოთ ახლა ჩვენი სახლი სირდონს. ვნახოთ, მოუძებნის თუ არა ნუნს?

გაგზავნეს სირდონთან სოსლანი.

ჩავიდა სოსლანი და დანაბარები გადასცა:

— ნართები კრებაზე გიხმობენ.

სირდონმაც უპასუხა:

— კარგი, წამოვალო!...

ორივე ერთად გამოემართა. მოვიდნენ ნართების საერთო სახლში. ნართები ყველანი იქ დახვდნენ. სირდონს მიმართეს:

— მოგწონს ჩვენი სახლი, თუ რაიმე ნაკლს ამჩნევო?

სირდონმა დაათვალიერა სახლი, ყველა კუთხე-კუნჭული შეამოწმა.

— კარგია, მაგრამ... — თქვა, ადგა და წამოვიდა.

გამოუდგა უკან სოსლანი და ჰკითხა:

— სად გარბიხარ, სირდონ, რატომ არაფერი გვითხარიო?

— რა უნდა მეთქვაო? — უთხრა სირდონმა.

— მაგრამაო... — რად დააყოლე სათქმელს?

— რათა და სახლი კარგია, მაგრამ შუაში არაფერი აქვს და იმიტომ. —

ეს უთხრა სირდონმა, მეტი არაფერი და წამოვიდა.

გამობრუნდა სოსლანი უკან და შეკრებილთ უამბო:

— დაინუნა სახლი სირდონმა, შუაში არაფერი აქვსო.

ნართები დაფიქრდნენ, რატომ თქვა ასე სირდონმა, რა უნდა ჰქონდესო სახლს შუაში. სოსლანი მიხვდა.

— სახლს შუაში ნაჭა რომ არა აქვს, იმიტომ დაგვიწუნაო.

გააკეთებინეს ნართებმა დიდი ჯაჭვი — ნაჭა, როგორც წესი და რიგი იყო! შუაში ჩამოკიდეს და თქვეს:

— სირდონი კიდეც უნდა მოვიყვანოთო.

სირდონთან ისევ სოსლანი გაგზავნეს. მეორედაც მოვიდა სირდონი ნართების საკრებულო სახლში და კვლავ ჰკითხეს:

— სირდონ, დაათვალიერე სახლი და გვითხარი, კიდეც რა ნაკლი აქვსო.

კარგა ხანს ათვალიერა სირდონმა სახლი და თქვა:

— კარგია, მაგრამ... — კვლავ აღარ დაასრულა სათქმელი და წამოვიდა.

გამოჰყვა უკან ხამიცი და ჰკითხა:

— სირდონ, სახლი მოინონე, კარგიაო, თქვი, „მაგრამ“ რაღად დააყოლეო?

— კარგია სახლი, გითხარით, მაგრამ აღმოსავლეთის კუთხეში არაფერი აქვს და „მაგრამაც“ იმიტომ დავაყოლეო, — უპასუხა სირდონმა.

წავიდა სირდონი შინისკენ. ხამიცი მიბრუნდა სახლში მსხდომ ხალხთან და უამბო:

— სირდონმა სახლი ისევ დაგვიწუნა, აღმოსავლეთის კუთხეში არაფერი აქვსო.

დაფიქრდნენ ნართები, რას გულისხმობსო სირდონი და გამოიცნეს:

— სირდონი სახლს იმიტომ იწუნებს, რომ სახლის კუთხეს ქალი არ ამშვენებსო.

მოიპატიჟეს ქალი, გამოაწყვეს საპატარძლოდ, დააყენეს კუთხეში და თქვეს:

— უკანასკნელად კიდეც უნდა დავუძახოთ სირდონსო!

თქვეს, მაგრამ მის დასაძახებლად აღარავინ მიდიოდა.

მაშინ ხამიცი თქვა:

— კარგით, მე მომანდეთ, აბა, ეგ საქმე. წავალ და ძალით წამოვიყვან, თუ ნებით არ წამომყვაო.

ხამიცი სირდონის მოსაყვანად გაემართა. მივიდა მის სახლთან და დაუძახა:

— გამოიხედე გარეთ, სირდონ!

სირდონი ჯერ არა და არ გამოდიოდა, მოგვიანებით გამოხედა და ჰკითხა:

— რა იყო, რა გინდა, ხამიცი?

— ნართების კრებული გიხმობს თავის ახალ საერთო სახლში და წამოდი! სირდონმა უთხრა:

— საჭმელ-სასმელად რომ დასხდებით ხოლმე, რატომ მაშინ არ მეძახით? არ წამოვალო! — თქვა და სახლისაკენ შეტრიალდა. წაავლო ხელი ხამიცი და უთხრა:

— გინდა თუ არა, უნდა წამოხვიდეო!

გაჯიუტდა სირდონი, არ მისდევდა. ხამიცი ერთი-ორი წაუთაქა და მაშინ კი განაწყენებული და დაბოლმილი გაჰყვა მას ნართების ახალი სახლისაკენ. მივიდა, მიიხედ-მოიხედა სახლში და თქვა:

— აი, ასე! აქამდე სახლს არ ჰგავდა, ახლა უკვე სახლიაო.

ნართებმა გაიხარეს, რაკი სახლს მეტი ნაკლი აღარ აღმოაჩნდა.

დაბრუნდა შინ სირდონი, მაგრამ ხამიცი რომ წაუთაქა, ამაზე ძლიერ განაწყენებული იყო. ჩაიდო გულში წყენა და სულ იმაზე ფიქრობდა, ჯავრი როგორ ამოეყარა. მოიფიქრა კიდეც.

ხამიცს შვიდი წლის ბერნი ძროხა ჰყავდა. ძროხა ისეთი მსუქანი იყო,

კანში ვერ ეტეოდა. ხალხი მის სანახავად საიდან აღარ მოდიოდა. სირდონმა გადანყვიტა მოეპარა ეს ძროხა. მივიდა ერთ ღამეს ბოსელთან, სადაც ძროხა ჰყავდა ხამიცს დაბმული, მაგრამ კარი ვერ გააღო. დაბრუნდა შინ განზილებული და დაინყო ფიქრი, ძროხა რა გზით, რა საშუალებით ჩაეგდო ხელში. ერთ დღეს ადგა და ხამიცის ბოსელში დაიმალა. საღამოს, საქონელი საძოვრიდან რომ დაბრუნდა, ხამიცმა დააბინავა საქონელი და ბოსლის კარი მაგრად ჩაკეტა. სირდონიც ბოსელში იყო. დაიძინა ხალხმა და სირდონმა კარის ანჯამებს დაუნყო აძრობა. დაადრო ანჯამები, გააღო კარი, გამოიგდო ძროხა და ხიდის ყურში რომ სახლი ჰქონდა, იქ წაიყვანა. სირდონის ამ სახლის ასავალ-დასავალი არავინ იცოდა. აქ მისი ცოლ-შვილი ცხოვრობდა, თვითონ კი სოფლის ბოლოს რომ სახლი ედგა, — იქ დაკლა ძროხა და თავის ცოლ-შვილთან ერთად მოუღებინა.

ხამიცმა სად არ ეძება ძროხა, თავის სოფელში თუ ახლომახლო სოფლებში, გადაეგო ამ საქმეს, მაგრამ მის კვალსაც კი ვერსად მიაგნო. ბრახისაგან გულს ასკდებოდა.

— რა ვქნა? — იფიქრა ხამიცმა, — მოდი, კუდიან ქალთან სამკითხაოდ წავალ. მივიდა კუდიან ქალთან და უთხრა:

— ასეთი და ასეთი საქმე დამემართა. ვეძებ ძროხას და ვერ მიპოვია. შენთან მოვედი საკითხავად და მასწავლე რამე.

კუდიანმა ქალმა უთხრა:

— აქამდეც რომ მოსულიყავი, შენი ძროხის ქურდის გზა-კვალს მიგასწავლიდი, სირდონს სადღაც მინისქვეშა სახლი აქვს — მე თვითონაც არ ვიცი, რა ადგილზეა. აი, იმას უნდა მიაგნო. ცოლ-შვილიც იქ ჰყავს. ჰოდა, შენი ძროხაც მათთან მოძებნე.

— რა ხერხით უნდა მივაგნო? — ჰკითხა ხამიცმა კუდიან ქალს.

— დილით ადრე სირდონის ძუკნა ძალღი გარეთ გამოდის და იმას დაუდარაჯდი. დაიჭირე და ფეხზე დაფის ერთი ბოლო შეაბი. ძალღი გაჯიუტდება და თავისი სახლისკენ არ წაგიძღვება, მაგრამ მაგრად ურტყი ჯოხი და მაშინ გაიქცევა. მიჰყევი უკან და სირდონის სახლში მიხვალ.

ხამიცი დაუდარაჯდა სირდონის ძალღს და როგორც იყო, ერთ დილით დაიჭირა. შეაბა ფეხზე გრძელი ძაფი და ჯოხიც რამდენჯერმე გადაუჭირა, მაგრამ ძალღი აქეთ-იქით გარბი-გამორბოდა, სახლისაკენ კი არა და არ მიდიოდა. ხამიცი გამეტებით ურტყამდა და ურტყამდა. კარგად რომ მიასიკვდილა, მეტი რა გზა ჰქონდა ძალღს, სახლისაკენ გაიქცა და მალე ხიდის ყურთან გაჩნდა, სადაც სირდონს მინისქვეშა სახლი ჰქონდა. ძალ-

ღი გარბოდა, გორგალი იშლებოდა, მისდევდა ძაფს ხამიცი და ისიც სირდონის სახლში მივიდა. სირდონი შინ არ იყო. შეშინდნენ სირდონის ცოლი და შვილები, ეს რა უბედურებაა ჩვენს თავს, როგორ მოგვაგნესო. ცეცხლზე ხორციტ სავსე ქვაბი იდგა და დუღდა. ამოალაგა ქვაბიდან ხამიცმა ძროხის ხორცი, ჩაკეტა მაგრად კარები, დახოცა სირდონის ცოლ-შვილი, აქნა, ქვაბში ჩაყარა და დიდი ცეცხლი შეუნთო. მოიკიდა ზურგზე თავისი ძროხის ხორციდან რაც გადარჩა და შინ წამოიღო. მერე ნართების ნიხასში გადავიდა. სირდონიც იქ დახვდა, მაგრამ ხმაც არ გაუცია. სირდონმა კი ხამიცი რომ დაინახა, გაიცინა და თქვა:

— ცოდვა არ არის ხამიცი, — ვილაცა მაგისი მსუქანი ძროხის ხორცს შეექცეოდეს და თვითონ კი მშიერი იჯდეს!

— ვინ იცის, იქნება ჩემი ძროხის შემჭმელმა თავისი შვილების ხორცი ჭამოს, — ჩაილაპარაკა ხამიცმა.

სირდონს გულმა რეჩხი უყო, ჩემს თავს რაღაცა უბედურებააო. უხმოდ წამოდგა და შინისაკენ გამოსწია. შევიდა სახლში, იხედება აქეთ-იქით, ცოლ-შვილი არსად ჩანს.

— ნეტავ სად უნდა წასულიყვნენო? — გაიკვირვა სირდონმა.

მოავლო ქაფქირს ხელი, ხორცი გავსინჯოო. მოურია ქვაბს და ცოლისა და შვილების სხეულის ნაჭრები კი ამოყარა ზევით — ზოგის თავი გამოჩნდა, ზოგის მკლავი, ზოგისა — ფეხი. გაშრა, გაშტერდა სირდონი, მერე გონს მოეგო, ამოალაგა თავისი ცოლ-შვილის ძვლები ქვაბიდან. უფროსი ვაჟის მკლავის ძვლებით ფანდირი გააკეთა, დანარჩენი ბიჭების გულის ძაფებით ფანდირს თორმეტი სიმი გაუბა, დაჯდა ცოლ-შვილის ჩონჩხების გროვასთან და ფანდირი ააკვნესა:

„ჩემო ბიჭებო, მე ვერ შევძლებ ალაპი გადაგიხადოთ, მაგრამ ერთ თქვენგანს ხომ კონაგა ერქვა, კონაგავ, მიცვალეზულის სულის მოსახსენებელი საკურთხიდან რაც კონაზე შემოსდონ, იმით შენ იყავ, შვილო, ნათელში!“

მერე კვლავ აახმიანა ფანდირი და აკვნესდა:

„ჩემო შუათანა, ვარაგა, მიცვალეზულის საკურთხი ტაბლიდან მუხლზე რაც დაიდონ, იმით შენ იყავ ნათელში, შვილო!“

კიდევ დაუკრა და ატირდა:

„ჩემო ნაბოლარა ბიჭო ფუაგა, მიცვალეზულის საკურთხიდან რასაც სული შეუბერონ, იმით შენ იყავ ნათელში, შვილო!“

სირდონს კარს უკან ორმო ჰქონდა ამოთხრილი, ჩაყარა ძვლები შიგ,

აილო ფანდირი და ნართებთან წამოვიდა, დაჯდა ნიხასში, დაუკრა და დაამღერა:

— ნართებო, აჰა, ეს ფანდირი მიიღეთ ჩემგან საჩუქრად და თქვენთან მაცხოვრეთ.

ნართებმა თქვეს:

— ასეთი განძი თუ ხელთ გვექნა, ეს კაცი იმდენს რას შეგვანუხებს?!

ურუზმაგმა სირდონს უთხრა:

— თუკი ჩვენთვის ეგეთი განძი გემეტება — ყველასთვის საერთო ძმა ყოფილხარ. დაე, უფლება გქონდეს ჩვენს ნიხასში ყოფნისა და მოსმენისა, ჩვენს ოჯახებშიც ძმასავით მოგესვლებოდესო.

ნართებმა სირდონს ფანდირი გამოართვეს და ასე დალოცეს: მთლად რომ გავწყდეთ, ეს ფანდირი მაინც დარჩეს, არ გამოლეულიყოს ჩვენში ფანდირზე დამკვრელი. დაე, ფანდირზე ჩვენი სახელის მომხსენებელი ჩვენი ჯიშისა ყოფილიყოს!

საჩოხე ხელთა ბაძვს

ნართ სირდონს ერთი კაცის საჩოხე შალი ემართა. სირდონი ხელ-მოკლედ ცხოვრობდა. მევალე დღენიდაგ კარზე ადგა, მაგრამ შინ მუდამ ხელცარიელი ბრუნდებოდა. თავისი ვალი ვერა და ვერ ჩაიგდო ხელში. ხან რას მოუმიზეზებდა სირდონი, ხან — რას და გადახდის ვადას გადაუდებ-და ხოლმე.

ერთხელაც, დათქმულ ვადაზე სირდონს მევალე კვლავ კარზე მოადგა:

— ეი, სირდონ, შინა ხარ? — დაუძახა მევალემ.

— სირდონი შინ არ არის! — გამოსძახეს სახლიდან.

— სად არის?

— სოფლის ბოლოს სარწყავ რუს თხრის.

მევალე სოფლის ბოლოსკენ გაემართა. მივიდა სირდონთან და მიესალმა:

— გამარჯობა, სირდონ!

— იცოცხლე.

— სირდონ, მომე ჩემი საჩოხე, კაცო! ბევრჯერ გადამივადე, ათასი რამ მოიმიზეზე. დროა ვალი გადამიხადო, სინდისიც კარგი საქონელია.

— ჰო, კარგი, ნულარ ლაპარაკობ, თუ კაცი ხარ! ხომ ხედავ, შენს საქმეს ვაკეთებ.

— როგორ თუ ჩემს საქმეს აკეთებ? გხედავ, სარწყავი რუ გაგყავს!

— რა მიუხვედრელი ვინმე ხარ! რუს გავთხრი, წყალს მივუგდებ, ნაპირებზე ეკალს გავაყოლებ. ცხვრები მთაზე გადარეკვისას და უკან გამორეკვისას ამ ეკლებს გაეხახუნებიან, მატყლი ეკალს შერჩება. შევაგროვებ იმ მატყლს, მოვქსოვ და შენს ვალს გადაგიხდი.

— ხა-ხა-ხა! — აუტყდა ხარხარი მევალეს.

— რატომ არ გაიცინებ, რა! — უთხრა სირდონმა, — საჩოხე უკვე ხელთა გაქვთ და!..

მევალემ ხელი ჩაიქნია, შეეშვა სირდონს და შინისაკენ გასწია, სხვა რა გზა ჰქონდა!

სირდონი კი დღესაც ეკალს რგავს.

სირდონის თოხლი

სირდონს ერთი მსუქანი თოხლი ჰყავდა. ნართებს მასზე თვალი წაუგორდათ და მისი შეჭმა გადაწყვიტეს. ერთ დღეს ყველანი ნიხასში ისხდნენ. ნართებმა სირდონს უთხრეს:

— სირდონ, წარღვნა მოდის და შენი თოხლის ეგრე უბრალოდ დაკარგვა ცოდვია. ჯობია, წავიდეთ მდინარეზე და იქ დავკლათ. მწვადები შევწვათ და ღმერთი ჩვენც გადმოგვხედავსო.

სირდონს რაღა უნდა ეთქვა, დაეთანხმა.

ერთ მზიან დღეს ნართები მდინარეზე წავიდნენ; სირდონმაც წაიყვანა თავისი თოხლი. მდინარის პირას, ერთი ხის ქვეშ, ადგილი ამოირჩიეს, დაკლეს სირდონის თოხლი და უცბად გაატყავეს. მოდი, ჯერ გავგრილდეთო. გაიძრეს ტანსაცმელი და წყალში საბანაოდ შეცვივდნენ. სირდონი საკლავთან დარჩა. ბანაობენ ნართები. ღვთისპირისაგან შეჩვენებულმა სირდონმა კი აკრიფა მათი ტანსაცმელი და ცეცხლში შეუძახა. ნართები მორჩნენ ბანაობას და ნაპირზე გამოვიდნენ. წავიდეთ ახლა, სირდონის თოხლს მოვუღხინოთო, — თქვეს, მაგრამ იყურებიან აქეთ-იქით და სადაა ტანსაცმელი, გაქრა!

— ვინ ეშმაკმა წაიღო ჩვენი ტანისამოსი?! — ჰკითხეს სირდონს.

— ცეცხლში შევუძახე, — უპასუხა სირდონმა.

— რას ამბობ, კაცო?!

— რაღად გინდათ, თქვენ არა თქვით, წარღვნა მოდისო? — მშვი-

დად თქვა სირდონმა.

ნართებმა ერთიმეორეს გადახედეს, მაგრამ რაღას იტყოდნენ!

ჩერთიმხანი

იყო ერთი ღარიბი კაცი. სახელად ჩერთიმხანს ეძახდნენ. მას ერთი უცნაური ჩვეულება სჭირდა; ძონძებს აგროვებდა და მოზრდილ ბოხჩებად კრავდა.

ერთხელაც ძონძების ერთი ბოხჩა სადღაც დაეკარგა.

— კაცი არ ვიყო და ჩერთიმხანი არ მერქვას, თუ ჩემი ძონძების ქურდი არ ვიპოვო, — დაიქადნა ჩერთიმხანმა.

გამოთალა ერთი კაი კომბალი, მიუჯდა თავის ბოხჩებს და დარაჯობს!

კაი ხანი იჯდა ასე ძონძებთან. ბოლოს დაილაღა, დაიქანცა და თვლემა მოერია. აკანტურებს თავს, მაგრამ თან უძალიანდება. ამ დროს ხედავს, მის ძონძებთან მელა მიცუნცულდა. მოუქნია კაცმა კომბალი, მაგრამ მელამ დაასწრო:

— ნუ დამკრავ, ჩერთიმხან, ნუ აჩქარდები და მეც სიკეთით გადაგიხდით.

— შენ რა სიკეთის გაკეთება შეგიძლია, რითი გადამიხდით? — გაიკვირვა ჩერთიმხანმა.

— ხელმწიფის ქალს შეგრთავ, გაგამდიდრებ. შენ კი იმისი პირობა მომეცი, რომ სანამ ცოცხალი ვიქნები, კარგად შემინახავ, როცა მოვკვდები კი ტიკში ჩამდებო, — უთხრა მელამ.

ჩერთიმხანს გაელიმა და უთხრა:

— ნადი, მელაკუდავ, გაგიშვებ ცოცხალს, მაგრამ თუ მომატყუე, ვაი შენს ტყავსაო!

მელა სანაგვეზე გაცუნცულდა. იქ სამი ცალი სპილენძის ფული იპოვა, ენის ქვეშ ამოიღო და ხელმწიფესთან წავიდა.

— მე ჩერთიმხანის ხაზინადარი ვარ. ვითვლით, ვითვლით ფულს და ვერ დაგვითვლია, იქნება სასწორი გვათხოვო, მეფეო, რომ ავწონოთ და ასე მაინც დავითვალოთ! — სთხოვა მელამ ხელმწიფეს.

— ვინ არის ეგეთი მდიდარი კაცი, სახელიც რომ არ მსმენიაო? — გაიკვირვა ხელმწიფემ.

— დუნიაზე ისეთი არავინაა, მას რომ არ იცნობდეს და თქვენ როგორ არ იცნობთო? — დიდად გაიკვირვა მელამ.

შერცხვა ხელმწიფეს და ათხოვა სასწორი: თუ სასწორზე რამე დარჩება,

მართალი იქნება ეს მატყუარაო, — გაიფიქრა ხელმწიფემ.

მოიბა კუდზე სასწორი მელამ. აქეთ-იქით ათრია, მიჭექყ-მოჭექყა, მიხეხ-მოხეხა, მერე ის სპილენძის ფულები ჩაყარა შიგ და ხელმწიფეს მიუტანა.

გამოართვა მელას სასწორი ხელმწიფემ, გადააბრუნ-გადმოაბრუნა და სპილენძის ფულები არ გადმოცვივდა იქიდან?

გაუკვირდა ხელმწიფეს: ვინ უნდა იყოს ისეთი მდიდარი, სულ რომ გაუხეხ-გაუცვეთია მის ფულებს ჩემი სასწორით?

მეორე დღესაც ითხოვა ხელმწიფის სასწორი მელამ ჩერთიმხანის ოქროების ასანონად. კიდევ კარგად გახეხა, ბოლოს ჩადო შიგ ოქროს ფული და ისევ მიუტანა ხელმწიფეს.

დაამხო ძირს სასწორი ხელმწიფემ და ოქროს ფული არ გადმოვარდა!

გავიდა ხანი. კიდევ ესტუმრა მელა ხელმწიფეს და მოახსენა:

— ხელმწიფევ, ჩერთიმხანს შენი ქალიშვილის ცოლად შერთვა სურს, რა პასუხს გასცემო?

ხელმწიფე სიხარულით ცას ენია, დასთანხმდა, რასაკვირველია, ასეთი მდიდარი სიძე ეყოლებოდა და!

— დილაზე მე და ჩერთიმხანი გენვევით და დაგვხვდით, — დაუბარა მელამ.

დილით მელამ ჩერთიმხანს ძველი ყისინა ჩააცვა, დახეული ადგილები ბალახბულახითა და ყვავილებით ამოუტენა და ასე ათასნაირად აჭრელე-ბული გაუყენა გზას.

ხელმწიფის სახლს რომ მიუახლოვდნენ, ერთი მდინარე დახვდათ. მელამ დაარიგა:

— ხედავ, ჩერთიმხან, ხელმწიფე გვეგებება თავისი ხალხით. შუა წყალში რომ შევალთ, წაიქეცი და ყვირილი მორთე: სადა ხართ, მიშველეთ, ვიხრჩობი-თქო! მერე კი ეგ ძონძები გაიხადე და წყალს გაატანე.

ჩერთიმხანიც ასე მოიქცა. ლამის თავი განირეს მეფის მხლებლებმა და ძლივს გამოათრიეს შიშველი ჩერთიმხანი ნაპირზე. აქ კი ზოგმა თავისი ჩოხა ჩააცვა, ზოგმა ფეხსაცმელი. ყველაფრის უნახავი ჩერთიმხანი სულ ზედ იყურებოდა, ასეთი ტანსაცმელი ხომ თავის დღეში არ ღირსებია!

მეფის მხლებლებმა ჩურჩული დაიწყეს: ისე იქცევა, თითქოს ასეთი ტანსაცმელი თავის დღეში არ უნახავსო!

მოჰგვარეს ჩერთიმხანს საუკეთესო ცხენი და გასწიეს ხელმწიფის სასახლისაკენ.

ჩერთიმხანმა სარკეში თავის თავს რომ მოჰკრა თვალი, ენა გამოუყო და დაეჯღანა. თურმე არც სარკე ენახა არასოდეს!

მეფემ ეს შეამჩნია და თქვა:

— რა ვქნა, რა უნახავივით იქცევა, რანაირად იყურება აქეთ-იქითო?

— თქვენი სასახლე არ მოსწონს, მეფეო და იმიტომ, — მიუგო ცბიერმა მელაკუდამ.

ქორწილი მთელ კვირას გაგრძელდა. ბევრი ლუდი სვეს, იმხიარულეს, დრო ატარეს.

ბოლოს პატარძლის მშობლებმა თქვეს:

— ახლა დროა, ჩვენი ქალი სიძემ თავის სახლში წაიყვანოსო.

მოხვეტეს ქალის მზითვი, საჩუქრები, ოქრო-ვერცხლი, დატვირთეს ურმები, მოგროვდა მაცრიონი და გამოსწიეს ჩერთიმხანის სახლისაკენ.

მელა-მატყუარამ მექორწილეებს უთხრა, მე წინ წავალ და თქვენს მოსვლამდე თადარიგს დავიჭერო.

მირბის მელა, ისარივით მიქრის. ხედავს, ერთგან მწყემსები ისეთ დიდ ჯოგს აძოვებენ, საქონელს ვერ დაითვლი.

— ვისია ეს საქონელი? — ეკითხება მწყემსებს მელა.

— სამთავიანი დევისა, — უპასუხეს მწყემსებმა.

— ე-ჰე-ჰე! თქვენი დევის აღსასრულის დღე მოახლოვდა, ფარნი-ფირკას შვიდი ვაჟი მოდის დევთან საომრად. თქვენც გკითხავენ, — ვისია ჯოგო და უთხარით, ჩერთიმხანისა-თქო, თორემ თუ ეტყვიტ სამთავიანი დევისააო, არც თქვენ დაგინდობენ და დაგხოცავენო! — დაარიგა ცბიერმა მელამ მწყემსები.

იქიდან მელა სამთავიან დევთან გაიქცა და უთხრა:

— შენი სიკეთე როდი დამვიწყებია, დევო, შენს გადასარჩენადაც იმიტომ მოვედი. ქვეყნის ჯარი მოდის შენს მოსაკლავად და შამფურზე აგაგებენო!

დევს შეეშინდა და უთხრა:

— ვაიმე, რაღა მეშველებაო?

— აგერ ამ ძნაში შეძვერი და მე დაგმალავო, — მიასწავლა მელამ.

რადას იზამდა! შეძვრა დევი ძნაში. მელამ ძნას ცეცხლი წაუკიდა და დევი შიგ დანვა.

სანამ მელა ამ განამანიაში იყო, მექორწილეები მიუახლოვდნენ მწყემსებს და ჰკითხეს:

— ვისია ამდენი საქონელი?

— ჩერთიმხანისაო, — უპასუხეს მწყემსებმა.

გაოცდა მაცრიონი ჩერთიმხანის სიმდიდრით... თვითონ ჩერთიმხანი

კიდევ უფრო გაკვირვებული იყო მწყემსების პასუხით და თვალედაჭყეტილი აქეთ-იქით იყურებოდა, ხმის ამოღების თავიც აღარ ჰქონდა.

მიუახლოვდნენ მექორწილეები დევის სახლს. გამოეგება მელა, თავისებური პირფერობით შეიპატიჟა სტუმრები, კარგად უმასპინძლა და კმაყოფილები გაისტუმრა.

დაიწყო ჩერთიმხანმა დევის სახლში ბედნიერად ცხოვრება თავის ცოლთან ერთად. ცოლ-ქმარი მეორე სართულზე ცხოვრობდა, მელაც ერთგულად დარაჯობდა მათ.

ერთხელ, მელამ გადანყვიტა გამოეცადა ჩერთიმხანი: აბა, ვნახოთ ერთი, როგორ შეასრულებს დაპირებასო. გაიშხლართა მელა მიწაზე, დაკრიჭა კბილები, ვითომ მოკვდა, დაინახა ქალმა და ჩერთიმხანს მიახარა:

— ჩვენი მელა მომკვდარაო.

— მოკვდა და გადავაგდოთ სადმე, კიდევ კარგი, მოვისვენეთ მაგისგან.

ეს რომ მელამ გაიგო, წამოხტა ზეზე, მივიდა ჩერთიმხანთან და უთხრა:

— დიდი ხანია, გამდიდრდი, ჩერთიმხან? დიდი ხანია, მეძონძეობას თავი დააღწიე?

შეშინდა ჩერთიმხანი და მელას ხვეწნა დაუნყო.

— შენი ჭირიმე, მელავ, ოღონდაც ეს ერთხელ მაპატიე შეცდომა, ამის შემდეგ ყოველთვის შევასრულებ ჩემს სიტყვას.

— არა, ჩერთიმხან, დამთავრდა შენი ბედნიერება!

გაიქნია კუდი მელამ და რაც კი იმ ადგილზე იყო — სასახლე, სიმდიდრე, საქონელი — ყველაფერი გაქრა. ხელმწიფის ქალიც გაუჩინარდა.

ჩერთიმხანს თავის ძონძეებზე მიწოლილს გაელვიდა, ხელში კომბალი ჩაებლუჯა.

ამ ამბის ახდენამდე არაფერი გეტკინოთ, ჯანმრთელად და ბედნიერად მეყოლეთ.

სომხური ზღაპრები

მოხერხებული ქაჩალი

იყო ერთი ობოლი ქაჩალი.

— ამ ტყუილად გდებას ისა სჯობს, ნავიდე, ვინმეს მოჯამაგირედ და-
ვუდგეო, — გადანყვიტა ერთხელ ქაჩალმა და გზას გაუდგა.

ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, ერთ სოფელში ერთ კაცს გადაეყარა.

— ბატონო, მოჯამაგირეს არ დაიჭერო? — შეეკითხა ქაჩალი.

— სწორედ მოჯამაგირეს ვეძებდიო! — მიუგო კაცმა.

— რა საქმეზე დამაყენებო?

— ათიოდე ღორი მყავს, იმათი მწყემსი იქნები, დილით მინდორში წაას-
ხამ, საღამოთი შინ მორეკავო.

წავიდნენ კაცის სახლში. ამ კაცს სამი გოგო ჰყავდა. უმცროსს ქაჩალმა
მაშინვე თვალი დაადგა და გაიფიქრა:

— სამ წელიწადს ვემსახურები, თუ ამ გოგოს მომცემსო.

პირობად ეგრეც მოახსენა პატრონს.

პატრონი დათანხმდა, მაგრამ გუნებაში სხვა ჰქონდა:

— ობოლი, ქაჩალი ბიჭია, სამი წელი შევინახავ, მერე კი ისე გავუხდი
საქმეს, თვითონვე გაიქცესო.

სამწლიანი პირობის ქალაქდები დაწერეს, ერთი იმ კაცმა ჩაიღო, მეორე
— ქაჩალმა.

დაიწყო ქაჩალმა ღორების მწყემსვა.

ერთი წლის შემდეგ იმ კაცის უფროსი გოგო გათხოვდა. კიდევ ერთი
წლის შემდეგ შუათანა გაბედნიერდა. დარჩა უმცროსი.

ცოტა ხნის შემდეგ უმცროსი გოგოც დანიშნეს.

ქაჩალი დადარდიანდა:

— ეს სამი წელია, მაგის ღორებს იმიტომ ვმწყემსავ, რომ უმცროსი

გოგო ჩემთვის მოეთხოვებინა, ახლა ეგეც დანიშნა და რა მეშველებაო.

იჯდა მინდორში ერთ ქვაზე და აგრე ფიქრობდა გამწარებული. უცბად
დაინახა, რომ ცაზე შავი ღრუბელი წამოვიდა. წვიმას აპირებდა. ქაჩალს
შარვალ-ხალათის მეტი არაფერი ეცვა ტანზე და დასველებისა შეეშინდა.
პატარა ორმო მოჩიჩქნა, შარვალ-ხალათი გაიხადა, შიგ ჩაანყო და ზევი-
დან ქვა დააფარა. თვითონ ქვაზე დაჯდა.

დაუშვა წვიმამ. წვიმამ რომ გადაიღო, ქაჩალმა ტანსაცმელი ამოიღო და
ჩაიცვა. უცებ, გვერდზე მიიხედა და ვილაც დაინახა.

— ქაჩალო, ეგ როგორ მოხდა, რომ არ დასველებულხარო? — შეეკითხა
უცნობი.

— ჰმ, ხერხი ვიციო! — მიუგო ქაჩალმა.

— რა იქნება, მეც მასწავლოო.

— აი, შენ ხომ ეშმაკი ხარ და ბევრი რამეც იცი, რატომ მე არ მასწავლიო?

— კარგი, ქაჩალო, ღორს ხელი დაადე და გასწავლიო, — დათანხმდა
კაცი.

ქაჩალმა ღორს ხელი დაადო, ეშმაკმა თქვა: „ვურთ!“ ქაჩალს ხელი
ღორზე მიეკრა. ეცადა, ეწვალა, მაგრამ ვეღარ ააგლიჯა. ატეხა ღორმა
ჭყვივლი.

— კარგი, ხელი ამაშვებინე და ჩემს ხერხს გასწავლიო, — უთხრა ქა-
ჩალმა ეშმაკს.

ეშმაკმა თქვა:

— აჭიკ-მაჭიკ ზინდა შო!

როგორც კი თქვა ესა, ქაჩალს ხელი აეშვა. ეშმაკი მაშინვე გაქრა.

— ეს კარგი რამე ვისწავლეო, — გაიფიქრა ქაჩალმა, — ამით ჩემს პა-
ტრონს ოინს ვუზამ და ქალიც მე დამრჩებაო.

ჯერ ისევე სადილობა იყო, ღორები რომ შინ მორეკა; თავზე ხელსახოცი
წაეკრა და კვნესოდა.

— ჯერ რა დროს ღორების მორეკვა იყო, შე ქაჩალო, შენაო! — გაუბრაზ-
და პატრონი.

— რა ვქნა, ავად ვარ, ვკვდებიო! — თავი მოისაწყლა ქაჩალმა.

— თუ ავად ხარ, წადი და დაწექიო.

მეორე დღეს ამ კაცს მძახლები მოუვიდნენ, უმცროსი გოგო უნდა
წაეყვანათ. მექორწილენი რომ დასხდნენ, სიდედრმა სიძე მეორე ოთახში
გაიყვანა გოგოსთან.

ქაჩალი კარის ჭურჭრუტანიდან უყურებდა ამათ. სიძემ რომ საკოცნე-

ლად კისერზე ხელი მოხვია საცოლეს, ქაჩალმა თქვა: „ვურთ!“ სიძე გოგოს მიეკრა. თვითონ წავიდა, თონის გვერდზე დაწვა და კვენესას მოჰყვა. კაციშვილს არაფერი გაუგია.

ცოტა ხნის შემდეგ ნათლია წამოდგა, ღვინის თასი ასწია და მოითხოვა:

— ნეფე მომიყვათ, ნეფე-პატარძლის სადღეგრძელო უნდა დავლიო.

სიდედრი ნეფის დასაძახებლად გავიდა და რას ხედავს: სიძეს ხელი გადაუხვევია პატარძლისთვის და ლოყაზე ჰკოცნის.

— შვილო, ცოლი შენია და ეგ ამბავი მერეც შეიძლება, ახლა ნათლია გეძახისო, — შეეხმინა სიდედრი სიძეს. იმას კი, ვითომც არაფერი გაუგონია.

ქაჩალი ამ დროს ისევ ჭუჭრუტანაში იყურებოდა. სიდედრმა რომ სიძეს მხარზე დაადო ხელი: წამო, შვილო, გვიანდება, გეძახიანო, — ქაჩალმა ამ დროს თქვა „ვურთ!“ და სიდედრიც იმათზე მიაბა. თვითონ წავიდა, დაწვა და ისევ კვენესა დაიწყო. ამჯერადაც არავის არაფერი გაუგია.

ნათლიამ რომ ნახა სიძე იგვიანებსო, ახლა სიმამრი გაგზავნა დასაძახებლად. კაცი მივიდა და ცოლს კისერში მჯილი წაჰკრა:

— დედაკაცო, ესენი ყმანვილები არიან, შენც ხომ მაგათი ცოლი არა ხარ, წამო, მძახლები მიდიანო.

ქაჩალი ისევ ჭუჭრუტანაში იყურებოდა. კაცი რომ ცოლს მხარზე ექაჩებოდა, ქაჩალმა თქვა: „ვურთ!“ და ისიც მათზე მიაბა.

თვითონ წავიდა და ისევ დაწვა.

ნათლიას ლოდინი მოზებრდა, ადგა და თვითონაც წავიდა სიძის დასაძახებლად. როგორც კი მივიდა, კაცმა დაუძახა:

— ახლო არ მოხვიდე, აქ რაღაც თილისმააო.

ნათლიაც შედგა და აღარ მიეკარა მათ.

— ნათლი, რაღას უდგახარ, ქაჩალი გაგზავნე, მოლა მოიყვანოსო, — უთხრა კაცმა.

ქაჩალი ოხვრა-კვენესით გზას დაადგა, მოლას სოფელში მივიდა, მისი სახლი გაიკითხ-გამოიკითხა და იპოვა.

— მოლა შინ არ არის, თილისმის გასაკეთებლად წავიდაო, — უთხრა ქაჩალს მოლას ცოლმა და თან შეეკითხა, — მოლა რად გინდაო?

ქაჩალი მოუყვა, რაზეც იყო წამოსული.

— რაკი ეგრეა, მე წამოვალ, თილისმა მეც ვიციო, — უთხრა მოლას ცოლმა.

ყურან-მურანი და რაც საჭირო იყო, ბოხჩაში გამოკრეს და წამოვიდნენ.

გზაზე ერთი დიდი წყალი უნდა გამოეველოთ. ქაჩალმა ტანისამოსი გაიხადა, წყალში ისე გავიდა და მეორე ნაპირას ჩაიცვა. დედაკაცს ეუბნება:

— შენც ასე გამოდი, მე ორმოში ჩავიმალები, რომ ჩემი არ შეგრცხვესო.

მოლას ცოლიც გაშიშვლდა, ტანსაცმელი ბოხჩაში ჩააწყო, ბოხჩა თავზე დაიდო, ხელით დაიმაგრა და წყალში შევიდა. ქაჩალი ქვეშ-ქვეშ მოლას ცოლს უყურებდა, როგორც კი მოლას ცოლი ნაპირზე გამოვიდა, ქაჩალმა იმწამსვე თქვა: — „ვურთ!“ მოლას ცოლს ხელები ბოხჩაზე მიეკრა, ბოხჩა კიდეც თავზე. ბევრი ინვალა და ხელები რომ ვერ გაითავისუფლა, ტირილი დაიწყო.

— მაგას ამბობდი, თილისმა ვიციო? — დასცინა ქაჩალმა. — შენც იმათსავით რად მოგივიდაო?

— აბა, რა ვიციო! — მიუგო საწყალმა ქალმა.

ერთი სიტყვით, მოლას ცოლი ისევ, შიშვლად მიიყვანა სოფელში, ხელები და ბოხჩა თავზე ჰქონდა მიკრული.

მექორნილები, ყველანი იმ კაცის ეზოში შეგროვილიყვნენ, რომ დაინახეს, ქაჩალს ვინ მოჰყავდა, სიცილი აუტყდათ. პატრონმა იფიქრა, ეს ყველაფერი უეჭველად ამ ქაჩლის მოწყობილიაო.

— ქაჩალო, ეგ ამბავი შენი ოინი ხომ არ არისო?

— მე მაგისი არა ვიცი რაო! — იუარა ქაჩალმა.

მამასახლისი მივიდა და ქაჩალს ერთი-ორი სილაქი აჭამა:

— ძალღიშვილო, ეს სულ შენი საქმეა, ამ წუთში ყველანი აუშვიო!

ქაჩალმა ჩაიცინა და უბიდან პატრონთან ერთად დაწერილი პირობის ქაღალდი ამოიღო:

— აბა, წაიკითხე, მამასახლისო, აქ რა წერიაო!

მამასახლისმა წაიკითხა და ნახა, რომ უმცროსი გოგო პირობით ქაჩალს უნდა რგებოდა სამი წლის სამსახურში.

— ეს ხალხი გაათავისუფლე და გოგოს მოგცემო, — უთხრა მამასახლისმა.

— არაო, — მიუგო ქაჩალმა, — ჯერ შენი ხელით პირობის ქაღალდი დავწეროთ და მერე ყველას გავათავისუფლებო.

მამასახლისმა დაუწერა.

ქაჩალმა პირობის ქაღალდი ჯიბეში ჩაიდო, მივიდა დაბმულებთან და თქვა:

— აჭიკ-მაჭიკ ზინდა შო!

იმწუთშივე ყველანი გაცალცალკევდნენ ერთმანეთისაგან.

ის გოგო ქაჩალს დარჩა. ძველმა მძახლებმა კი, ცარიელები რომ არ წა-

სულიყვენ, სხვა რძალი იშოვეს იმავე სოფლიდან.

ქაჩალს იმ კაცმა ისეთი ქორწილი გადაუხადა, ლხინი და ქეიფი შვიდი დღე-ღამე გაგრძელდა.

ქოსა და ყასბები

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ეშმაკი ქოსა. ამ ქოსამ ერთ დღეს მამას ძროხა მიჰგვარა და უთხრა:

— ნაიყვანე ქალაქში, გაყიდე, მაგრამ იცოდე იაფად არავის მისცე, განსაკუთრებით ყასბებს უფრთხილდი, არ მოგატყუონო.

ბერიკაცმა ძროხა წინ გაიგდო და ქალაქის გზას დაადგა. გზაში ერთი ყასაბი შეხვდა, შეევაჭრა, იმდენი უტრიალა, რომ ბოლოს მაინც შეაცდინა და ძროხა ნახევარ ფასად დასტყუა.

დაბრუნდა შინ ქოსას მამა, უამბო შვილს, როგორ მოატყუა ყასაბმა. ერთი კი გაუწყრა ქოსა მამას და მერე გადაწყვიტა, ყასბებისათვის სამაგიერო გადაეხადა.

შინ ქოსას ერთი სახედარი ჰყავდა. ის სახედარი ყასბებს მიუყვანა და ისე მოაჩვენა, თითქოს ვირი ოქროებს ყრიდა. ყასბები შეუჩნდნენ სახედარი მოგვყიდეთო. ქოსა ბევრი ყოყმანის შემდეგ დათანხმდა და ფასიც კარგი აიღო. წასვლისას ყასბებმა ჰკითხეს:

— ძმაო, ერთი ესეც გვითხარი, ოქრო როგორ გავინაწილოთო?

— ვირი თავლაში დააბით, კარი დაუკეტეთ, საკვამური ბალახით დატენეთ, დატოვეთ შიგ, კარგად გასუქდებო. ერთი თვის შემდეგ შედით, ოქრო გამოიტანეთ და თანასწორად გაინაწილეთო.

ყასბები ისე მოიქცნენ, როგორც ქოსამ დაარიგა.

ერთ დღეს თავლაში შეიჭყიტეს და დაინახეს, რომ ვირის ნალები ლაპლაპებდა. იმათ ოქრო ეგონათ, გაიქცნენ სასწრაფოდ, შეატყობინეს ამხანაგებს, გააღეს კარი და ვირი მკვდარი კი დახვდათ, მიხვდნენ ქოსას მოუტყუებვართო და მისი მოკვლა გადაწყვიტეს.

ეშმაკმა ქოსამ წინასწარ შეიტყო ყასბების განზრახვა. იმას ერთმანეთის მსგავსი ორი ძალი ჰყავდა. ერთ დღეს მინდორში წავიდა ბალახის მოსათიბად, თან ერთი ძალი წაიყვანა და ცოლს დაუბარა:

— თუ ყასბები მოვიდნენ, ძალს თავში კეტი დაჰკარი, მოკალი და სახლიდან გარეთ გაათრიეთო.

მართლაც, მოვიდნენ ყასბები, ქოსა იკითხეს. ცოლმა უპასუხა, მინდორშია წასული, ძალს გავგზავნი დასაძახებლად და მოვაო. გავიდნენ ყასბები გარეთ და დაინახეს ძალი თავგახეთქილი გდია.

ცოტა ხნის შემდეგ ქოსაც გამოჩნდა, უკან ძალი მოჰყვებოდა. გაუკვირდათ ყასბებს, სახედარი უცბად დაავიწყდათ და ქოსას შეუჩნდნენ, ძალი მოგვყიდეთო. ქოსამ ერთხანს იყოყმანა, ბოლოს კი კარგა ძვირად მიჰყიდა.

ერთ დღეს ყასბების მეთაურს ამხანაგის დასაძახებლად ძალის გაგზავნა უნდოდა და თავი გაუხეთქა. ძალი იქვე მოკვდა.

ყასბები მიხვდნენ, ქოსამ ისევ მოგვატყუაო და კვლავ მოკვლა დაუპირეს. ქოსამ ისევ შეიტყო მათი განზრახვა და ცოლს კისერზე სისხლით სავსე ბუშტი ჩამოჰკიდა. ყასბები რომ მოვიდნენ, ქოსამ უთხრა:

— ვიცი, ჩემს მოსაკლავად მოხვედით, მოდი, ჯერ პური ვჭამოთ და მერე მომკალითო.

დასხდნენ პურის საჭმელად. ქოსა ცოლს აუხირდა, შეჭამანდი კარგად ვერ მოგიხარშავსო და განზრახ დანა ყელზე დაუსვა. ბუშტი გასკდა, სისხლი დაიღვარა. ყასბებმა ერთმანეთს გადახედეს და გაოცებისაგან გახევდნენ.

ქოსამ ყასბები დაამშვიდა:

— ნუ გედარდებათ, მე ისეთი სალამური მაქვს, როგორც კი დავუკრავ, ქალი მაშინვე გაცოცხლდებო.

დაუკრა სალამური. ცოლი შეინძრა და მალე ფეხზეც წამოხტა. ყასბები ისევ შეუჩნდნენ ქოსას და სალამური კარგ ფასში იყიდეს. მერე ქალაქში დაბრუნდნენ, გზად ღვინის სარდაფში შეიარეს და გვარინად გამოთვრნენ. ბოლოს ერთმანეთში ჩხუბი მოუვიდათ, დაატრიალეს დანები და რამდენიმე ამხანაგი შემოაკვდათ კიდეც. გადარჩენილებმა ჩაბერეს და ჩაბერეს სალამურს, მაგრამ არც ერთი არ გაცოცხლებულა.

ახლა კი წავიდნენ და ქოსა დაიჭირეს. ჩასვეს ტომარაში, წაიღეს და ხეზე ჩამოჰკიდეს, რომ მეორე დღით მდინარეში გადაეგდოთ. ქოსამ ტომარა ერთ ადგილას გახია, ხედავს ერთი მწყემსი მოდის და ცხვრის ფარას მოერეკება. ქოსამ მწყემსს დაუძახა.

მწყემსმა ჰკითხა:

— ხეზე რადა ხარ ჩამოკიდებულიო?

— მეფედ დასმას მიპირებენ, მე კი უარს ვამბობ, ხნიერი ვარ, ძალა

არ შემწევს სამეფოს გასაძლოლად-მეთქი. იმათ კი მტაცეს ხელი და ხეზე ჩამოკიდეს. ახლა შენ თუ მეფედ გახდომა გინდა, ტანისამოსი გამოიცვალე და ამ ტომარაში ჩაჯექიო.

მწყემსს ჭკუაში დაუჯდა ქოსას ნათქვამი, — მეფობა სჯობია მწყემსობასო, — ტანისამოსი გაუცვალა და ტომარაში ჩაძვრა. ქოსასაც ეს უნდოდა, გაირეკა ცხვარი და გაუდგა გზას.

მეორე დღეს მივიდნენ ყასბები და მწყემსი წყალში გადააგდეს.

მერე ბაზარში წავიდნენ და რას ხედავენ, — ქოსას ცხვრის ფარა მოუყვანია და არ ყიდის?!

— ამდენი ცხვარი ვინ მოგცაო? — ჰკითხეს ყასბებმა.

— თქვენ რომ წყალში გადამაგდეთ, შიგ ცხვრის ფარა, ცხენების რემა და უთვალავი ნახირი ვნახე, მაგრამ ამ ცხვრის მეტს ვერ მოვერიე, რომ წამომეყვანაო.

— რახან ასეა, მოდი, ჩვენც წაგვიყვანე და ის ადგილი გვაჩვენეო, — სთხოვეს ყასბებმა.

ქოსამ მიიყვანა ისინი წყლის პირას. ყასბებმა საჩქაროდ დაიწყეს ტანისამოსის გახდა. ერთმა ვერ მოითმინა და პირდაპირ ტანისამოსიანი გადაეშვა წყალში. იხრჩობოდა და რალაცას უაზროდ გაიძახოდა. ნაპირზე დარჩენილებმა ქოსას ჰკითხეს, რას ამბობსო?

— თქვენ გეძახით, ჩქარა ჩამოდით, ფარა გამოვიყვანოთო.

ყასბები ერთმანეთის მიყოლებით გადაეშვნენ წყალში და ყველანი დაიხრჩვნენ.

ზარმაცი მეფის ასული

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ბიჭი. დედის მეტი არავინ ჰყავდა. ერთ დღეს დედა ავად გაუხდა.

ბიჭმა ჰკითხა:

— დედი, რა მოგარჩენსო?

— კამეჩს თუ დაკლავ და იმის ხორცს მაჭმევ, მოვრჩები, თუ არა, სხვა არაფერი მიშველისო.

— კარგი, დედი, მაგრამ ხვნა-თესვის დრო რომ მოვა, მაშინ რაღა ვქნათო?

— თუ ბედი გვაქვს, რამე საშუალება გამოჩნდება, ნუ გეშინიაო.

დედა-შვილს ორი კამეჩი ჰყავდა, ბიჭმა ერთი დაკლა და დედას აჭამა.

დადგა ხვნა-თესვის დრო. ბიჭი დედასთან მივიდა და უთხრა:

— ახლა, დედი, ცალუღელი კამეჩით მიწა როგორ მოვხნაო?

— დარდი ნუ გაქვს, შვილო, შენ გაანყვე გუთანი და უღელში მე შევებმეზო, — უპასუხა დედამ.

ბიჭმა გუთანი გამართა და დედა უღელში შეაბა.

იმ ადგილებში თურმე ხელმწიფე ნადირობდა. ერთი ხოხობი მსახურს მისცა და შეწვა უბრძანა.

მსახური ხოხობს წვავდა და თან უყურებდა, უღელში შებმულ დედას ბიჭი მიწას როგორ ახვნევიანებდა. მსახური იმდენად გააოცა სანახაობამ, რომ ხოხობი სულ გადაავიწყდა და დაეწვა.

— ხოხობი რად დასწვიო? — ჰკითხა მეფემ მსახურს.

— მეფის დღეგრძელობამ, ისეთი რამ ვიხილე, ხოხობი ვიღას ახსოვდა, ერთ ბიჭს გუთანში დედა შეუბამს და მიწას ხნავსო.

მეფემ ბრძანა, ახლავე ის ბიჭი აქ მომგვარეთო. მიჰგვარეს.

— არა გრცხვენია, ბიჭო, დედა უღელში შეაბიო?

— დიდო მეფეო, აბა რა მექნა, ორი კამეჩი გვყავდა, ერთხელ დედა ავად გახდა და ერთი კამეჩის დაკვლა მთხოვა, მეც ხათრი არ გაფუტეხე, დავკალი და ვაჭამე. ახლა ზამთარი რომ მოვა, თუ არაფერი დავთესეთ შიმშილით დავიხოცებით. თვითონ მითხრა, იმ კამეჩის მაგიერ უღელში შემაბიო, მეც სხვა გზა არ მქონდა, ავდექი და შევაბიო.

— მაინც სირცხვილია, ბიჭო, სირცხვილი! დედა გამოუშვი, მე ერთი გაუხედნავი მოზვერი მყავს, თუ შეძლებ და გახედნი ის ამუშავეო.

მისცეს ბიჭს ერთი გიჟი მოზვერი. ბიჭმა წაიყვანა და თავის გომურში შეაგდო. რქები მაგრად შეუკრა და სამი დღე-ღამე ამომშილა. მოზვერი თანდათან დაცხრა. ეს რომ ბიჭმა შეატყო, ერთი თასი წყალი და ერთი მუჭა ბალახი მისცა და მინდორში წაიყვანა სამუშაოდ. მერე ნელ-ნელა წყალიც მიუმატა და ბალახიც. მოჭკვიანდა მოზვერი, უღელი მორჩილად დაიდგა და მთელი მინდორი გადახნა იმ ცალ კამეჩთან ერთად.

მეფემ ეს ამბავი რომ გაიგო, ბიჭი იხმო და ჰკითხა:

— ერთი მითხარი, როგორ მოახერხე იმ გიჟი მოზვერის მორჯულებაო?

— რა ვიცი, აბა, როგორ გითხრა, მოვარჯულე და ეგ იყოო.

— რახან ასეა, მე ერთი ზარმაცი ქალი მყავს, მოდი, ცოლად ითხოვე, იქნებ რამე ეშველოს, ქორწილს ჩემი ხარჯით გადაგიხდითო.

ბიჭი მივიდა დედასთან და უთხრა:

- აბა, დედი, წადი მეფესთან და იმისი ქალი მითხოვეო.
- ვუი, ჩემს თვალებს, ეგ როგორ უნდა გავუბედოო?
- შენ დარდი ნუ გაქვს, სთხოვე და მოგცემსო.
- კარგი, მაგრამ ამ გაცვეთილი ტანისამოსით ხომ ვერ წავალ, მიშოვე რამეო.

ბიჭმა დედას ახალი ტანისამოსი უყიდა და გაისტუმრა. დედაკაცმა მეფის სასახლეს მიაღწია, მაგრამ შიგ შესვლა ვერ გაბედა და კართან ჩამოჯდა. კარისკაცებმა მეფეს მოახსენეს, ერთი დედაბერი მოვიდა და კარებთან ზისო.

მეფემ ბრძანა, მომიყვანეთო.

წარუდგა ბიჭის დედა მეფეს და მოახსენა:

— მეფის დღეგრძელობამ, ერთი სათხოვარი მაქვს, მაგრამ თქმა მერ-იდებაო.

— თქვი, ისეთი რა იქნება, რომ ვერ აგისრულოო, — გაამხნევა მეფემ.

— შენმა დღეგრძელობამ, ბიჭმა აღარ დამაყენა, შენი ქალი უნდა ცო-ლად ითხოვოსო.

— ძალიან კარგი, როცა უნდა მოვიდეს და გავატანო.

წავიდა ბიჭი სასახლეში და მეფის ასული ცოლად წამოიყვანა.

გავიდა ხანი. გოგო ისე გახდა, ისე, ძვალი და ტყავილა დარჩა. იჯდა შინ ტყუილუბრალოდ. არც საქმეს აკეთებდა და არც ინძრეოდა.

დედა ბიჭს საყვედურობდა:

— რა ქენი, შვილო, ეს რა ქალი მოიყვანე, არაფრის მაქნისი არ არისო.

— შენ დარდი ნუ გაქვს, დედი, მალე ისეთი გახდება, ქვეყანა შემოგვნატ-როდეს. შენ მხოლოდ ერთი იცოდე, არც წყალი დააღვინო, არც პური აჭამო, ვიდრე მე არ გეტყვიო.

სალამოს ბიჭი შინ რომ მოვიდოდა, დედას შეეკითხებოდა:

— დღეს საქმე ვინ გააკეთაო?

— მე და შენაო, — უპასუხებდა დედა.

— მაშ საქმელიც მარტო ჩვენ გვერგებო.

დასხდებოდნენ და ივანშემებდნენ. გოგო კუთხეში იჯდა მშვიერი. ორი-სამი დღის შემდეგ მეფის ასული ძალიან შეანუხა შიმშილმა. ადგა დილით და რაც კი გასაკეთებელი იყო, ყველაფერი გააკეთა, სულ დააკრიალა იქაურობა.

სალამოს ბიჭმა დედას უთხრა:

— პატარძალს ერთი ნატეხი პური და წყალი მიეციო.

მეორე დღეს პატარძალს ისევ დაეზარა საქმის გაკეთება, მხოლოდ ნახ-ევარი ოთახი დაგავა და დაჯდა.

სალამოს ბიჭმა დედას უთხრა, მხოლოდ ნახევარი პური და ნახევარი თასი წყალი მიეციო.

გოგო გუნებაში ფიქრობდა, — აი, ეშმაკმა კი წავილოთ, მამაჩემის სახლში საქმეს არ ვაკეთებდი და საჭმელ-სასმელი თავსაყარადა მქონდა, ესენი კი შიმშილითა მკლავენო.

მეორე დღეს ადგა და ბეჯითად დაგავა ეზო-ყურე.

სალამოს ყველანი ერთად დასხდნენ სავახშმოდ.

ამის შემდეგ პატარძალი ყოველ დილით ადრე დგებოდა, სახლს დაგვი-და, დაასუფთავებდა, მერე წყალზე წავიდოდა. ერთი სიტყვით, შინა საქ-მეს აკეთებდა და ძალიანაც გაყოჩაღდა.

ერთ დღეს მეფემ ცოლს უთხრა:

— წავალ, ჩვენ ზარმაც გოგოს მოვინახულებ, ნეტავი როგორ არის იმ ბიჭის ხელშიო.

გაავსო ერთი დიდი ხურჯინი და ეწვია შვილს.

გახარებული პატარძალი მამას მიეგება და ცხენი ჩამოართვა. მეფე შინ შევიდა. დედამთილმა ცხენი თავლაში შეიყვანა.

დაიწყეს სადილის მზადება. გოგომ მამას ნიორი მისცა და უთხრა:

— გაარჩიე, თუ გინდა, რომ სალამოს პური გაჭამონ. თუ არ გაისარჯა, ესენი პურს არავის აჭმევენო.

მეფეს უღვაშებში ჩაეცინა და ნელ-ნელა ნივრის რჩევა დაიწყო. დედამ-თილმა რომ დაინახა, მეფე ნიორს არჩევდა, თავში ხელი შემოიკრა:

— ვუი, აგრემც თვალი დამიდგება, ეს რა გიქნია, გოგო, მძახალს საქმეს აკეთებინებო?

— აბა, საქმე რომ არ გააკეთოს, დღეს ჭამა არ უნდაო?! — მიუგო რძალმა.

დედამთილმა მძახალს ნიორი გამოართვა და თვითონ გაარჩია.

სალამოს ბიჭი შინ რომ დაბრუნდა, ერთი კარგად აქეიფა სიმამრი. გახ-არებული მეფე სასახლეში დაბრუნდა. მივიდა თუ არა, ცოლს მიაძახა:

— მომილოცავს, ჩვენი ქალი ის აღარ არის, რაც იყოო.

გაიხარა დედოფალმაც, სიძე-პატარძალი სასახლეში მიიწვია და დიდი წვეულება გაუმართა.

ღმერთმა თქვენც იმათსავით გაგახაროთ და აგისრულოთ სანადელი!

ნოვინარი

იყო ერთი უშვილო მეფე. ერთ დღეს დავრიშმა გაიარა, მეფის სახლის წინ გაჩერდა და დაიძახა:

- მეფეს გაუმარჯოს, მე ვიცი შენი გულის ვარამიო.
- აბა რა მანუხებს, მითხარიო? — შეეკითხა მეფე.
- ისა, რომ შენს ცოლს შვილი არ უჩნდება, შენს ცხენს — კვიციო.
- დავრიშო, რადგან ასეთი ბრძენი ყოფილხარ, ისიც მითხარი, ჩემს საქმეს რა ეშველებაო.

— შენს ბაღში ერთი ვაშლის ხე დგას, ეს შვიდი წელია ნაყოფი არ გამოუღია, ახლა ერთი ვაშლი გამოიბა, მოწყვიტე ის ვაშლი და გაფცქვენი. ვაშლი ცოლს შეაჭამე, ნაფცქვენი — ცხენს. შენი ცოლი ბიჭს გააჩენს, ცხენი — კვიცს. ბიჭს ანვახი დაარქვი, ცხენს — ჰრელენი, — თქვა დავრიშმა და გაუჩინარდა.

მეფე ბაღში შევიდა. ხეს მართლაც ება ერთი ვაშლი. მოწყვიტა და, როგორც დავრიშმა დაარია, ისე მოიქცა. ცოლმა ერთი პირმშვენიერი ბიჭი გააჩინა, ცხენმა კი ერთი ლამაზი კვიცი მოიგო. ორივეს დავრიშის ნათქვამი სახელები დაარქვა. თუ სხვა წლობით იზრდებოდა, კვიცი და ბიჭი დღეობით იზრდებოდნენ: ანვახმა ფეხი აიდგა თუ არა, თავლაში დაიწყო სიარული. ჰრელენს საქმელს უყრიდა და აურევებდა.

ერთ დღეს ჰრელენმა ენა ამოიდგა და უთხრა:

- ანვახ! თუ ოდესმე გაგიჭირდა, ჩემთან მოდი და გიშველიო.

გავიდა ხანი, ანვახი მონიფული ჭაბუკი შეიქნა. ერთ დღეს მკერდში რაღაც ჩხვლეტა იგრძნო და წელში ველარ გაიმართა. მოკუნტული ანვახი ძლივს მილასლასდა ცხენთან და შესძახა:

- ჰრელენ, ვკვდები, მიშველეო.

— ნუ გეშინია, მარჯვენა ხელი მარცხენა ფერდზე მოისვი, ხანჯალი გაქვს ჩარჭობილი და ამოიღეო.

ანვახმა, მართლაც, მოისვა ხელი და ხანჯალი ამოიღო. ზედ ვილაცა გოგოს სურათი იყო გამოსახული, ქვემოთ კი ეწერა — „ნოვინარი“. სურათს რომ შეხედა, ანვახს ისე დაებინდა გონება, ტკივილიც კი გადაავიწყდა.

- რა მოგივიდაო? — ეკითხება ჰრელენი.

- რა უნდა მომსვლოდა, ნოვინარი უნდა მაპოვნინოო!

— ძნელი საქმეა, მაგრამ ფიქრი ნუ გაქვს, ვიპოვით. ნადი, ერთი უნაგირი გააკეთებინე და დამადგი, მოსართავი მაგრად მომიჭირე, შემაჯექი და

წაგიყვან შენს ნოვინართანო.

ანვახი წავიდა, ერთი კარგი უნაგირი გააკეთებინა, მოიტანა, შეკაზმა ცხენი, ამხედრდა ზედ და გზას გაუდგა. იარა, იარა და ერთ შავ ქვეყანას მიადგა. ხედავს, ყველაფერი შავია. ერთიც ვნახოთ, შავმა ცხენოსანმა გადაუჭრა გზა.

— სად მიდიხარ, ვინ მოგცა ჩემს ქვეყანაში ფეხის დადგმის უფლებაო, — უყვილა ცხენოსანმა, ხმალი იშოშვლა და ეძგერა ანვახს. ანვახის ცხენი ფიცხლავ ყალყზე შედგა, ცამდე აიწია. შავი ცხენოსნის ხმალი არც ცხენს გაჰკარებია და არც მხედარს.

— ანვახ, არ შეშინდე, შენ მოერევი და არ მოკლა, გეძმობაო, — უთხრა ჰრელენმა ბიჭს.

— ძმაო, მაგ ხმლით ვერაფერს დამაკლებ, არც ჩემი ხმალია მაგაზე ნაკლებიო, — გასძახა შაოსანს ანვახმა და ფერდიდან ხანჯალი იძრო. იძრო თუ არა ხანჯალი, მისმა სხივმა ქვეყანა გაანათა. შაოსანმა თვალელები დახუჭა, ხმალი ჩააგო და ანვახს მიეახლა. ერთმანეთს სალაში უძღვნეს. ძმობა შეჰფიცეს და გზას გაუდგნენ. ბევრი იარეს თუ ცოტა, ხედავენ, შავი ქვეყნის ბოლოში სამი ძმა მთელ ჯარს შეჰბმია. ანვახმა შავ ძმას დარჩენა უბრძანა, თვითონ კი წინ წავიდა. იფიქრა, ლაშქრის მხარე რომ დავიჭირო, მშიშარას დამიძახებენ, ბიჭობა ის იქნება, სამს მივუდგეო.

ანვახი სამ ძმას შეუერთდა, ჯარის ცალი მხარე მთლად გაკაფა და ახლა მეორე მხარეს შეუყვია. ძმებმა პირი დააღეს, გაოცებულები უცქერდნენ. როდესაც ბრძოლა დამთავრდა, სამივე ანვახთან მივიდა, თავი დაუკრეს, მერე წაიყვანეს თავიანთ სახლში და მამას უამბეს, რაც გადახდათ.

ამათი მამა ეკითხება:

- გინდა, ჩემი სიძე გახდეო?

- თქვენი ქალი ჩემი ძმისთვის მინდაო, — უპასუხა ანვახმა.

ესენი დათანხმდნენ. ქორწილმა შვიდ დღესა და შვიდ ღამეს გასტანა. მეშვიდე დღეს ანვახმა მარჯვენა ხელის თითიდან ბეჭედი წაიძრო, მისცა შავ ძმობილს და უთხრა:

— ახლა დაგტოვებ, იცხოვრე შენს ნებაზე. თუ ეს ბეჭედი როდისმე გაშავდა, იგულისხმე, რომ ჩემი საქმე ცუდად არის და ისწრაფე ჩემს საშველადო.

ანვახი შეჯდა ჰრელენზე და გზას გაუდგა. იარეს, იარეს. ბევრი იარეს

თუ ცოტა იარეს, მიაღწიეს თეთრ ქვეყანას. ამ ქვეყანაში ყველაფერი თეთრი იყო. ახლა თეთრმა ცხენოსანმა გადაუჭრა ანვახს გზა. ესენიც ჯერ შეიბნენ, მერე დაძმობილდნენ და წინ გასწიეს. კიდევ წააწყდნენ სამი ძმისა და ჯარის ბრძოლას. ანვახმა სამი ძმის მხარე დაიჭირა. ჰრელენმა ჯარი დაამარცხა. რაღა თავი შეგანყინოთ, ეს ამბავიც იმით დამთავრდა, რომ ამ სამი ძმის და თეთრ მხედარს გაატანა ანვახმა, მერე მარცხენა ხელიდან ბეჭედი წაიძრო, მისცა და უთხრა: მძიმე წუთები თუ დამიდგა, ეს ბეჭედი გამცნობს და ჩემთან გაჩნდით.

ბევრი იარეს თუ ცოტა, ეს თვითონ მათ მოჰკითხეთ, მიადგნენ ახლა მწვანე ქვეყანას. ამ ქვეყანაში ყველაფერი მწვანე იყო. აქ ერთ მწვანე ცხენოსანს შეხვდნენ, დაძმობილდნენ. კიდევ წააწყდნენ სამი ძმისა და ჯარის ბრძოლას. სძლიეს ჯარს, იმ სამი ძმის და გააყოლეს მწვანე ცხენოსანს, მერე ანვახმა თავისი ოქროს ქამარი მწვანე ძმას მისცა და დაუბარა: „თუ გაშავდა, ჩემს დასახმარებლად გამოეშურეო“. თვითონ კი შეჯდა ჰრელენზე და გზას გაუდგა.

— ახლა რაღა ვქნათო? — ჰკითხა ბიჭმა ცხენს.

— წითელ ქვეყანაში ერთი ზღვაა. ზღვაში სასახლე დგას. წოვინარი იმ სასახლეშია. მის გამო ზღვის ნაპირზე დიდი ბრძოლაა ატეხილი, წავიდეთ, ჩავერიოთ და გავიმარჯვოთ, შემდეგ კი მივიდეთ შენს წოვინართანაო.

მივიდნენ და ხედავენ, რომ ერთ მხარეს ჯარი იბრძვის, მეორე მხარეზე — სამი ლომი. ლომები ჯარს ზღვასთან არ უშვებენ. ანვახმა გააჭენა ჰრელენი, ცალ მხარეს გაჟლიტა ჯარი და ახლა მეორე მხარეს შეუყვია, უნდა, ზღვას მიუახლოვდეს, მაგრამ ლომები არ უშვებენ. შებინდებისას ლომები დასასვენებლად წავიდნენ.

ჰრელენმა ანვახს უთხრა:

— ლომებთან ვერას გავხდებით, თუ ყოველ ღამე არ მიეპარე და სათითაოდ არ მოკალიო.

ანვახი წავიდა, იმ ღამეს ერთი ლომი მოკლა და უკან გათენებისას დაბრუნდა. მეორე ღამეს მეორე ლომი მოკლა. მესამე ღამეს — მესამე ლომი გაუყენა მათ გზას. მზე რომ ამობრწყინდა, ანვახი შეჯდა ჰრელენზე, გადააფრინა ზღვას და წოვინარის სახლის კართან ჩამოხტა.

ჰრელენმა უთხრა:

— სასახლეში შედი, სადაც დახურულ კარს ნახავ, ხანჯალი შეუყარე და გაიღებო.

ანვახი შევიდა სასახლეში, სადაც დახურული კარი ნახა, ხანჯალი

შეუყარა და გააღო. ასე შევიდა ერთ ოთახში და წითელმა შუქმა თვალი მოსჭრა. ოთახში კი ერთი ლამაზი გოგო ზის, სულ მის ხანჯალზე გამოსახულ სურათს ჰგავს. წოვინარი მივიდა ანვახთან. ქალ-ვაჟი ერთმანეთს გადაეხვია.

წოვინარმა ჰკითხა:

— რას გიშავებდნენ ლომები, რატომ დახოცე? ჩვენმა მოძულე მეფემ რომ გაიგოს, მოვა და მომიტაცებსო.

— დარდი ნურაფრისა გექნება, შენი თმის ღერსაც კი ვერავინ შეეხებაო, — უთხრა ანვახმა.

გავიდა ხანი. წითელი ქვეყნის მეფემ გაიგო, რომ ლომები დაუხოცავთ, შეკრიბა ჯარი და ზღვის ნაპირს მიადგა, მაგრამ ჰრეღენის შიშით ვერ გაბედა ზღვაზე გასვლა.

მაშინ ერთი კუდიანი დედაბერი მივიდა მეფესთან და ეუბნება:

— ჩემი წონა ოქრო და ერთი ლამაზი სადღვებელი მომეცი. წავალ, წოვინარს მოვიპარავ და მოვიყვანო.

მეფემ ოქროც მისცა დედაბერს და სადღვებელიც. დედაბერი რომ სასახლეს მიადგა, ანვახი სანადიროდ იყო წასული. მოვიდა, კარი გააღო, შიგნით შევიდა. წოვინარი მარტო იჯდა და კერავდა. დაინახა თუ არა დედაბერი, ჯოხი მოუღერა და გააგდო.

დედაბერმა თავი შეაცოდა:

— უპატრონო ვარ, შემიკედლე, სახლს დაგილაგებ, ფეხს დაგბან, კერძს მოგიხარშავთო.

ბევრს ემუდარა, მაგრამ წოვინარმა არაფრად ჩააგდო მისი თხოვნა. ანვახის ნადირობიდან დაბრუნების დრო რომ მოვიდა, დედაბერი კედელთან მოიკუნტა და ტყუილი ტირილი მორთო. ანვახი რომ დაინახა, ახლა მას დაუწყო ხვეწნა. ვაჟს შეებრაღა, ხელი მოჰკიდა და სახლში შეიყვანა.

წოვინარი ეუბნება:

— ეგ დედაკაცი დიდ უბედურებას შეგვამთხვევს, გააგდე, დაკარგე აქედანაო.

— ერთი სანყალი დედაბერია, აბა რა ზიანის მოტანა შეუძლია. დაე, ერთი ლუკმა პური ამანაც ჭამოს, რას დააშავებსო, — უპასუხა ანვახმა.

დიდხანს იყვნენ ამ „ჰოსა“ და „არას“ ძახილში. ბოლოს ანვახმა აჯობა წოვინარს და დედაკაცი შეუშვეს სახლში.

დედაბერი დაფაცურდა, ყველაფერი სწრაფად დაასუფთავა და თავი

მოაწონა. ახალი ტანისამოსი მოუტანეს და ჩააცვეს. სადაც თვითონ ჭამდნენ, დედაბერსაც იქ აჭმევდნენ.

ერთ დღეს, ანვახი სანადიროდ წასული რომ გაიგულა, დედაბერი შევიდა ნოვინართან და უთხრა:

— ასე რომ გიყვარს ქმარი, რატომ არ კითხულობ, რისი შემწეობით განყვიტა ამდენი ჯარიო?

როდესაც დაღამდა და დასაძინებლად დაწვნენ, დედაბერი მიიპარა და მათი ტახტის ქვეშ შეძვრა.

ნოვინარი ანვახის საყელოს ხელს არ უშვებს, ეკითხება, რაშია შენი ძალაო?

— ჩემი ძალა ჩემს ხანჯალშიაო, — უპასუხა ანვახმა.

დედაბერი ტახტის ქვეშ ყველაფერს ისმენს და იმახსოვრებს. ცოლქმარმა დაიძინა თუ არა, დედაბერი სამალავიდან გამოძვრა, ანვახს ხანჯალი ამოაცალა, წაიღო და ზღვაში გადააგდო. ანვახი ცოცხალ-მკვდარით გახდა. ნოვინარმა კი იფიქრა, ჯერ სძინავსო და გარეთ გავიდა, ზღვას გახედა.

დედაბერი მიელაქუცა ქალს:

— მოდი, ზღვის ნაპირას გავისეირნოთო.

ატარა დედაბერმა, ატარა და ნოვინარი სადღვებელთან მიიყვანა.

ნოვინარმა გაკრიალებული სადღვებელი დაინახა და გაოცებულმა წამოიძახა:

— ის რა არის, ასეთი ლამაზიო?

— მოდი, ახლოს მივიდეთ, ვნახოთო, — უთხრა დედაბერმა.

ასე ტყუებ-ტყუებით მიიყვანა და შიგ ჩასვა. შემდეგ დასძახა:

— აბა, სადღვებელო, ზღვის მეორე მხარეზე გამიყვანეო.

თვალის დახამხამებაში წითელი მეფის სასახლეში გაჩნდნენ.

მეფემ მოინდომა უცებ გაშინაურებოდა ნოვინარს, მაგრამ ქალმა ახლოს არ გაიკარა — ვიდრე ორმოცი დღე არ გავა, ჩემთან კაცს არ მოვუშვებო.

ახლა ესენი აქ დავტოვოთ და ანვახს მივხედოთ. ანვახის ძმობილებს ბეჭდებმა მოუჭირეს, დახედეს — გაშავებულა. მივიდნენ და რას ხედავენ, ჰრელენი მიწასა თხრის, სიმწრის ოფლში იწურება.

— ჰრელენ, რა ვქნათო? — ჰკითხეს ძმებმა.

— კუდიანმა დედაბერმა ანვახის ხანჯალი გადააგდო: ან ზღვაში ჩავარდებოდა, ან ვარსკვლავებს უწევდა, ან ხმელეთზე დაეცემოდა, — მოძებნეთო.

— მე წავალ და ვარსკვლავებს გამოვკითხავ ხანჯლის ამბავს, შენ, მწვანე ძმაო, ხმელეთი მოვლე, უკითხავი არავინ გაუშვა, შენ კი, შავო ძმობილო, ზღვის ფსკერზე ჩააგელვე ცხენი, იქნება თევზებმა იცოდნენ რამე. გავიგოთ ვისა აქვს ხანჯალი, ვიპოვოთ და ანვახი გონს მოვიყვანოთო, — თქვა თეთრმა ცხენოსანმა.

ამის თქმა და თეთრი ცხენოსნის ცაში აჭრა ერთი იყო. მწვანემ ხმელეთი შეაჯერა, შავი ცხენოსანი კი ზღვის ფსკერზე ჩავიდა და თევზები შეკრიბა.

— ყველანი აქ არიანო? — ჰკითხა შავოსანმა თევზებს.

— არა, ერთი გვაკლია, ავად არისო, — მიუგეს.

— მე მოვარჩენ, მოიყვანეთო.

მიუყვანეს და ნახა, რომ თევზს ხანჯალი გვერდში ჰქონდა გარჭობილი. შავოსანმა ხანჯალი ამოაცალა და უთხრა:

— როცა გამოჯანმრთელდები, თევზების მბრძანებელი გახდებიო.

იმ დღიდან ამ თევზს იშხანს უწოდებენ.

შავი ცხენოსანი მეგობრებთან ხანჯლით დაბრუნდა. ხანჯლის მიკარება და ანვახის გაღვიძება ერთი იყო.

— ეს რა დამმართვიაო? — იკითხა გაკვირვებულმა.

ძმებმა ყველაფერი უამბეს, შესხდნენ ცხენებზე და მიადგნენ იმ სამეფოს, სადაც ნოვინარი იყო. დათქმული ორმოცი დღეც ილევოდა. ნოვინარისთვის სახეზე რიდე ჩამოეფარებინათ, ეკლესიაში წაყვანასა და მეფეზე ჯვრის დაწერას უპირებდნენ. ნოვინარს სულ გზისკენ ეჭირა თვალი — ეგების ანვახი და ჰრელენი გამოჩნდნენ საიდანმეო, თუ არადა, გადანყვეტილი ჰქონდა, ეკლესიაში შესვლისთანავე დანით მოეკლა თავი. იმედგადასურულმა ნოვინარმა ერთხელ კიდევ მიიხედა უკან და ცამდე აწვდილი კორიანტელი დაინახა. უცებ თეთროსანმა ძმამ მოაგელვა ცხენი, მეფეს თმებში სწვდა და ვარსკვლავებს სტყორცნა; შავოსანმა კუდიან დედაბერს სტაცა თმებში ხელი, ზღვაში ჩაუძახა და თევზების კერძად გახადა; მწვანე ძმობილმა აქეთ-იქით გაბნეული ხალხი დაამოშმინა, ანვახი კი ნოვინართან მივიდა და მოეხვია.

შეიკრიბა ხალხი. ყველას უხაროდა ურჯუკი მეფისაგან თავის დაღწევა. დიდი ამბითა და პატივით გააცილეს ისინი.

ძმებმა ანვახსა და ნოვინარს დიდი ქორწილი გადაუხადეს.

ესენი ეწივნენ თავიანთ სანადელს, თქვენცა სწეოდეთ თქვენს მურაზს.

ნახევარა

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ქალი. ეს ქალი ღარიბიც იყო და უშვილოც. ერთ დღეს ციდან სამი ვაშლი ჩამოვარდა. ამ ქალმა ორი ვაშლი მთლიანად შეჭამა. მესამე გაკბიჩა, ნაკბეჩი აკვანში ჩადო, რწევა დაუწყო და ნანაც უმღერა:

— ნანა, შვილო, დაიძინეო.

არ გასულა დიდი ხანი და ქალს სამი ვაჭი ეყოლა, ორი სრული იყო, მესამე — ნახევარი: ცალი მხარი, ცალი ყური, ცალი ფეხი აკლდა.

ერთ დღეს სრულმა ძმებმა დედას უთხრეს:

— დედი, გზაზე დაგვაყენე, ნავალთ, სარჩოს ვიშოვითო.

— აბა რა გზაზე დაგვაყენოთ, შვილებო, ამა და ამ ადგილას ერთი გველეშაპი ცხოვრობს, სახელად უმბარი ჰქვია. მთელი ჩვენი ქვეყნის სიმდიდრე იმ გველეშაპმა გაზიდა, მარტო ჩვენს მეფეს უყურებს კარგი თვალთ. თუ ძალი შეგწევთ, გასწით და ჩვენი დოვლათი უკან დაიბრუნეთ, სხვა გზა მე არ ვიციო.

ბიჭები მაშინვე წავიდნენ უმბარ გველეშაპთან. ნახევარამ ტირილი მორთო:

— დედი, მეც ნავალო.

— მინა კი გაგისკდესო, — ქოქოლა მიაყარა დედამ, — შენც ვითომ ნახირ-ნახირო, წესიერად აქაც ვერ დადიხარ, იქ რას იზამო.

ახლა ეს ნახევარა ძმა შინ დავტოვოთ და იმ ორ ძმას გავყვეთ, ვნახოთ, რას იზამენ, სად წავლენ.

იარეს, იარეს ძმებმა და ბატების მწყემსს გადაეყარნენ. მიესალმნენ ერთმანეთს. ბატების მწყემსმა ჰკითხა:

— ბიჭებო, უკაცრავად ხომ არ ვიქნები, რომ გკითხოთ, საით გაგინწევიათო?

— საით გაგინწევია და უმბარ გველეშაპს ქონება უნდა წავართვათო.

ბატების მწყემსი ეუბნება:

— ორ ბატს წავაჩხუბებ, თუ გააშველებთ, გველეშაპს მოერევით, თუ ვერა — ტყუილად ნუ გაირჯებითო.

ასეც მოიქცა. ძმებმა ვერ გააშველეს ბატები.

მწყემსმა უთხრა:

— ბიჭებო, გირჩევნიათ, უკან გაბრუნდეთ, თქვენ გველეშაპის მომრევები არა ხართო.

მათ არ უსმინეს, გზა განაგრძეს. იარეს, იარეს და ერთ მენახირეს გადაეყარნენ.

— სად მიდიხართო? — ჰკითხა მენახირემ.

— უმბარ გველეშაპს ოქრო უნდა წავართვათო.

— ორ ხარს წავაჩხუბებ, თუ გააშველეთ — ნადით, თუ არა — ნუ წახვალთო.

ძმებმა ვერ გააშველეს ხარები. არც მენახირეს უსმინეს და განაგრძეს გზა.

იარეს, იარეს და ახლა შეშის მჭრელს შემოხვდნენ. შეშის მჭრელი ერთ დიდ ხეს მისდგომია, უჭრია, უჭრია, თითქმის ნაქცევაზე მიუყვანია, მაგრამ ავად გამხდარა და გაჩერებულა.

— ბიჭებო, დიდს რასმე შეჭბმიხართ, ტყუილად მიდიხართ, არაფერი გამოგივათო, — უთხრა შეშის მჭრელმა ძმებს, მაგრამ ამათ ყური არ ათხოვეს და უმბარ გველეშაპისაკენ გასწიეს.

უმბარ გველეშაპს საბრძანებლად ერთი დიდი მინდორი ეპყრა. ცალ მხარეს სასახლე ჰქონდა წამოჭიმული. იმ მინდორზე წყალი არსად იყო, მხოლოდ სასახლის ქვემოთ, ხევში მოდიოდა ერთი პატარა წყარო. მომსვლელს თუ მოსწყურდებოდა, უნდა ჩასულიყო და ხევში დაეღია წყალი.

უმბარ გველეშაპი ძალიან მდიდარი იყო. რასაც სად მოიხელთებდა, თავის სახლში მიჰქონდა. გველეშაპს ერთადერთი ქალი ჰყავდა, სახელად შაჰმარი ერქვა.

— შვილო, ერთი გაიხედე ჩემს მიწაზე რაღაც კაცის ჩრდილივით მოჩანს, ხომ არავინ მოდისო, — უთხრა უმბარმა თავის ქალს.

ქალმა მინდვრის ბოლოს მათკენ მომავალი ორი კაცი დაინახა.

— წყალთან რომ მივლენ, თვალი კარგად დაიჭირე, ხელ-პირს ქვემოთ დაიბანენ და ზევით სუფთა წყალს დალევენ, თუ ზემოთ დაიბანენ და ქვევით მღვრიე წყალს დალევნო.

ქალმა დაინახა, რომ ზევით დაიბანეს, ქვევით კი მღვრიე წყალი დალიეს.

მაშინ გველეშაპმა თქვა:

— მოვიდნენ, ეგენი ჩემი ტყვეები არიანო.

მიადგნენ ძმები უმბარ გველეშაპის სახლს და დაუძახეს:

— ჰეი, უმბარ, გარეთ გამოდი, ვიომოთო.

— შინ შემოდი, შორვას მოგართმევთო, — გასძახა უმბარმა.

შევიდნენ თუ არა ძმები, უმბარმა ხელი ჰკრა, ორთავენი ორმოში ჩაყარა და ზემოდან წისქვილის ქვა დააფარა.

ახლა ესენი ორმოში დავტოვოთ და ჩვენს ნახევარას დავუბრუნდეთ.
ნახევარა ძმებს გაეტირა, დედასაც ევედრა — გამიშვიო, ბოლოს ძალიან რომ მოაბეზრა თავი, დედამ გაუშვა. გაუდგა უმცროსი ძმა გზას. მიდის, მიდის და შემოხვდა ბატების მწყემსი. გამარჯობა უთხრეს ერთმანეთს.
— სად მიდიხარო? — ეკითხება მწყემსი.
— ძმებს უნდა დავეხმარო და უმბარ გველეშაპს ქონება ნავართვათო.
— თუ იმათა ჰგევხარ, ნუ ნახვალო.
მწყემსმა ბატები ნააჩხუბა. ნახევარამ ცალი ხელით გააშველა, მერე ორივე მოიქნია და მთას შემოსტყორცნა.
— ნადი, შენგან რაღაც იმედიო, — ეუბნება ბატების მწყემსი, — რასაც ორმა სალ-სალამათმა ვაჟკაცმა ვერაფერი მოუხერხა, შენ ცალი ხელით მოაგვარეო.
ნახევარამ გზა განაგრძო. მიადგა მენახირეს. ნაჩხუბებულ ხარებს ბატებზე უარესი დღე დააყენა და ახლა შეშის მჭრელთან მივიდა.
— თუ ღმერთი გნამს, ხელი ნამაშველე, ეს ხე მომაჭრევიწე და მერე ნადიო, — უთხრა შეშის მჭრელმა.
ნახევარა განზე გადგა. ხეს ცალი ხელი ნაჰკრა და ნააქცია.
— ნადი, უეჭველად გაიმარჯვებ, რასაც ორმა სალ-სალამათმა ვაჟკაცმა ნაჯახით ვერაფერი დააკლო, შენ ცალი ხელით მოუარეო.
ნავიდა ბიჭი და უმბარის სამფლობელოს თავს დაუარა.
— შაჰმარ, ერთი გახედე, ჩემს მიწაზე, მგონი, კაცის ჩრდილი დაეცაო,
— უთხრა უმბარ გველეშაპმა შვილს.
ქალმა გარეთ გაიხედა:
— მამი, აქეთ მომავალ კაცსა ვხედავო.
— თვალი დაიჭი, ქვემოთ დაიბანს და ზემოთ დალევს წყალს, თუ ზემოთ დაიბანს და ქვემოთ დალევსო.
გოგომ დაინახა, რომ მგზავრმა ქვემოთ დაიბანა და ზემოთ წყალი დალია.
— მაშ, ჩემი აღსასრულის დღე მოსულაო, — უთხრა უმბარ გველეშაპმა შვილს.
ნახევარა მიადგა უმბარის კარს და დაუძახა:
— გარეთ გამოდი, ვიომოთო.
— შინ შემოდი, შორვას მოგართმევო, — გამოსძახა უმბარმა.
— უკეთურთან შორვას არა ვსვამ, მირჩევნია, გარეთ გამოხვიდეო.
უმბარს გულში შიში შეეპარა, გამოვიდა და ეუბნება:

— ჯერ მე მოგიქნევ ხმალსაო.
— ეგრე იყოსო!
მოიქნია უმბარმა ხმალი, მაგრამ ვითომც არაფერი, ნახევარას თვალიც არ დაუხამხამებია.
ჯერი ნახევარაზე მიდგა, მოუქნია გველეშაპს ხმალი და თავი გააგდებინა.
უმბარი რომ მოკლა, ნახევარამ შაჰმარს უთხრა:
— მითხარი, ჩემი ძმები სად არიან და მამაშენს ოქროები სადა აქვს შენახული, თორემ შენ უარესი დღე მოგელისო.
შაჰმარმა უთხრა:
— მეც შემომკარი ეგ ხმალი, ჩემი თავი მამაჩემის გვამს დაეცემა, ხელები — ოქროებს, ფეხები კი — შენს ძმებსაო.
— სიკვდილს — დაჯერება არ გირჩევნიაო?
— რომ დაგიჯერო, შენი ძმები ორივეს დაგვხოცავენ, განძს ნაიღებენ და ნავლენ. მოდი, ასე ვქნათ. მე სადმე დამმალე, შენი ძმები კი ორმოდან ამოიყვანეო.
ნახევარამ შაჰმარი დამალა, ცოცხალ-მკვდარი ძმები ორმოდან ამოიყვანა და მოასულიერა. ძმებმა ხურჯინები ოქროთი დაავსეს.
უფროსმა ძმებმა ერთმანეთს გადაუჩურჩულეს:
— ეს ჩვენი ძმა კვეხნით აგვიკლებს, ცალხელამ ამდენი რამ შევძელიო. მოდი, ორმოში ჩავაგდოთ, ნავილოთ ოქრო და ნავიდეთო.
მართლაც, ჰკრეს ხელი ნახევარას, ჩააგდეს ორმოში, თვითონ კი ოქრო წამოიღეს და წამოვიდნენ. ბევრი იარეს თუ ცოტა იარეს, ერთ მინდორზე გავიდნენ, ძილი მოერიათ და დაიძინეს.
ესენი აქ დავტოვოთ და ნახევარას დავუბრუნდეთ.
უმცროსი ძმა ორმოში იჯდა და თავში სულ ის უტრიალებდა, ძმებმა როგორ გამიმეტესო. ეწვალა, ეწვალა, მაგრამ ორმოდან ვერ ამოვიდა, ბოლოს შაჰმარს დაუძახა, შველა სთხოვა და მისი დახმარებით, როგორც იქნა, ამოვიდა:
— ჩემი ძმები საით ნავიდნენო? — ჰკითხა ქალს.
— მე რა ვიცი, ოქრო ნაიღეს და ნავიდნენო.
— შაჰმარ, ცოლად გამომყვებით?
— აბა მეტი რა ჯანი მაქვს, გამოგყვებითო.
ქალ-ვაჟმა ცარიელი ხურჯინი აიღო და გასწია, გავიდნენ მინდორზე. უფროს ძმებს ჯერ ისევ ეძინათ. ამათ ოქრო გადმოცალეს თავიანთ ხურ-

ჯინში, სამაგიეროდ, ძმებს ხურჯინებში ფუნე ჩაუყარეს და პირი მოუკრეს. ნავიდნენ და დაიმაღნენ.

ძმებმა გაიღვიძეს, ხურჯინები წამოიკიდეს და სახლისაკენ გასწიეს. ავიდნენ სახლის ბანზე და დედას დაუძახეს:

- დედი, ხალიჩა გაშალე, ოქრო უნდა ჩამოვყაროთო.
- რას მატყუებთო.
- არ მატყუებთ, მართალს გეუბნებითო.

დედამ ხალიჩა გაშალა, მაგრამ ოქროს ნაცვლად ფუნე ჩამოცვივდა. გაჯავრებულმა დედამ შვილები გომურში შეყარა და კარი ჩაუკეტა.

— ე, მანდ ნეხვში ეყარენით, რომ მეორედ აღარ გაბედოთ ჩემი მოტყუებაო.

ნახევარამ კი ხურჯინი წამოიკიდა, ზოგი ოქრო გზადაგზა დაარიგა, ზოგიც შინ მიიტანა, ავიდა ბანზე და დედას ჩამოსძახა:

- დედი, ხალიჩა გაშალე, ოქროს ჩამოვყრიო!
- მეხი კი დაგეცეს, შენმა ძმებმა რა მოიტანეს, ნახევარას რა უნდა მოგეტანაო!
- გაშალე და გაშალეო, — დაუყინა ბიჭმა.

როგორც იყო გააშლევინა ხალიჩა და ზედ ოქრო ჩამოყარა. დედა სიბარულით ცას ეწია. ნახევარა შინ შევიდა და იკითხა:

- ჩემი ძმები არ მოსულანო?
- მოვიდნენ, ასე და ასე მოიქცნენ და გომურში შევეყარეო.
- ნადი და აქ მოიყვანეო.

ნახევარამ მოიყვანა ძმები და ოქრო შუაზე გაუყო.

- ნაიღეთ ეს ოქრო და ნადით ამ სახლიდან, თვალთ აღარ მეჩვენოთო. ძმები ნავიდნენ სახლიდან.

დედამ ნახევარა ძმას პური გამოუცხო. ბიჭმა უთხრა:

- დედი, მე მარტო არა ვარ, პურის ჭამაზე ჩემს დანიშნულსაც დაუძახეო.

დედას გაუკვირდა:

- ვინ არის შენი დანიშნულიო?
- უმბარ გველეშაპის ქალი შაჰმარიო.
- რას ამბობ, შვილო, ის რომ სახლში შემოიყვანო, ხეირს არ დაგვაყრისო.

— შენ რაც გინდა, ისა თქვი, ჩვენ ერთმანეთს სიტყვა მივეცი და არ ვუმტყუნებო, — დაიყინა ნახევარამ და შაჰმარი ცოლად დაისვა. ცოლ-

ქმარს შვილი ბევრი ეყოლა, მაგრამ არც ერთი არ შერჩათ. ნახევარამ რაღაც ეჭვი აიღო, დაიმალა და დაინახა, რომ შაჰმარმა თავისი ახალშობილი შეჭამა. ადგა ნახევარა და იქვე მოკლა ცოლი, მერე ნაიღო და დამარხა.

შემდეგ ერთი ღარიბი გოგო ითხოვა. ქორწილი გადაიხადეს და ტკბილად და ბედნიერად ცხოვრობდნენ.

შქნარა

იყო ერთი მდიდარი კაცი. ამ კაცს ერთი ვაჟი ჰყავდა. ვაჟი რომ წამოეზარდა და ჩვიდმეტ-თვრამეტი წლისა გახდა, დააქორწინა, ცოლად ერთი ძალიან ჭკვიანი გოგო მოუყვანა.

რამდენიმე წელი რომ გავიდა, მამა გარდაიცვალა. ვაჟს ერთი ცუდი ჩვეულება დასჩემდა: ზამთარ-ზაფხულ თონეზე იჯდა და მაინც გაიძახოდა: გავიყინეო!

ერთხელ ბიჭის ცოლი ნავიდა და მეზობლებს შესჩვილა: ჩემმა კაცმა მამისეული ქონება შეჭამა, ახლა დღედაღამ თონეზე ზის, ძირს ველარ ჩამოგვიყვანია, სახლში კი ნამცეცი პური არ გვიძევს. რა ვქნა, რა წყალში ჩავვარდე, აღარ ვიციო.

მეზობლებმა ურჩიეს: ნადი, ჩამიჩი იყიდე, თონიდან კარის ღირემდე დაყარე, შენ კი იქვე დაიმაღე. ჩამიჩს რომ დაინახავს, იქნება ჭამა დაუნყოს, შენ კიდევ კარების გამოკეტვა მოასწროო. რამდენიც არ უნდა გემუდაროს, არ გაუღო, სადაც წავა, დაე, ნავიდესო.

იყიდა ცოლმა ჩამიჩი და მოიტანა, დაყარა თონიდან ოთახის კარამდე, თვითონ კი დაიმალა. ქმარმა თონესთან მობნეული ჩამიჩი რომ დაინახა, ხელი გაიწოდა და ნელ-ნელა ჭამას შეუდგა. ხელი რომ აღარ მიუწვდა, თონიდანაც იკადრა გადმოსვლა და ასე წაკუზულმა ჭამა-ჭამით კარებამდე მიაღწია. ღირესთანაც რომ მოჰკრა ჩამიჩს თვალი, გარეთ გამოვიდა და ახლა იმას მიუბრუნდა. ცოლმა მოასწრო და კარი მაგრად გამოუკეტა. ქმარმა ვაი-უშველებელი ატეხა: — ვაიმე, მომეყინა ფეხები! ვაიმე, მომეყინა ფეხები, დედაკაცო, კარი გამიღეო!

ცოლმა გამოსძახა: გეყოფა ნებივრობა, ნადი, მიდექ-მოდექი, სამუშაო იშოვეო!

- ქალო, გავიყინე კაცი, სად უნდა ნავიდეო!

— ამ გაგანია ზაფხულის დღეს რამ გაგყინა, ნადი, სამუშაო მოძებნეო! იმედი რომ გადაინყვიტა, ქმარი გზას დაადგა. ხედავს, გზაზე ერთი თავშალი გდია. თურმე ნუ იტყვიტ, ის თავშალი ხელმწიფის ქალისა არა ყოფილა?! თავისი ორმოცი პირისფარეშით ბაღში სასეირნოდ რომ გამოსულა, თავშალი მოუხსნია და ტოტზე გადაუკიდია. ქარს კიდევ მოუტაცნია და ამ მხარეში გადმოუგდია. ქმარმა თავშალი ცოლს მიუტანა და ეუბნება:

— დედაკაცო, ნახე რა ვიპოვეო!

ცოლმა გამოართვა თავშალი, გასიჯნა, ნახა, რომ ხელმწიფის ქალისაა და ქმარს უთხრა:

— ეს თავშალი ხელმწიფეს მიუტანე, ერთი-ორ მანეთს მაინც გაჩუქებსო.

აილო კაცმა თავშალი და უკან გაბრუნდა. ნაილო ერთ მოფარებულ ადგილას, ქალაღში გაახვია და კლდის ნაპრაღში შეჩურთა. ორიოდ ნაბიჯით რომ გამოსცილდა იმ ადგილს, ხელმწიფის დაღალის ძახილი შემოესმა:

— ვინც ხელმწიფის ქალის თავშალს იპოვის, ჯილდოდ ოცდახუთ მანეთს მიიღებსო!

კაცი მივიდა დაღალთან და ეუბნება:

— თავშალი მე ვიპოვეო.

— მომეცი და დაგასაჩუქრებო.

— შენ რად უნდა მოგცე, წავალ და ხელმწიფეს მე თვითონ მიუტანო.

ორივენი ხელმწიფეს ეახლნენ. დაღალმა ხელმწიფეს უთხრა, თავშალი ამას უპოვიაო.

— ნადი, მომიტანე და საჩუქარს მოგცემო, — უბრძანა ხელმწიფემ უქნარას.

— რა უნდა მოგიტანო, თავშალი სადა მაქვსო!

— აბა, მამ რისთვის მოხვედიო?!

— მკითხავი ვარ და, თუ მოვინდომე, დანაკარგს მკითხაობით ვიპოვიო.

— თუ ასეა, იმკითხავე, ვნახოთ, რა გამოვაო.

კაცმა ხელმწიფეს ხელის გულზე დახედა და თქვა:

— თავშალი ამა და ამ ადგილას კლდის ნაპრაღში იქნებაო.

ხელმწიფემ კაცი აფრინა მოსატანად, თან უქნარას ეუბნება:

— თუ მართალი გამოდექი, დიდ ჯილდოს მიიღებო.

ამასობაში დაღალმა თავშალი მოიტანა.

გაოცებული ხელმწიფე უქნარას ეუბნება:

— ბრძენი მკითხავი ყოფილხარ, აქამდე სად იყავი, შენი სახელი რომ არ გამიგონიაო!

— მე ერთი საწყალი კაცი ვარ, ჩემს სახელს საიდან გაიგონებდიო.

— თვეში ოცდახუთ მანეთს გინიშნავ, რამდენიც გენებოს ჭამე, სვი და იქეიფეო!

კაცი შინ წამოვიდა და ცოლს შორიდანვე მიაძახა:

— მომილოცავსო!

— ჰა, რა იყო, რას მილოცავო? — ეკითხება ცოლი.

— რა უნდა იყოს, თვეში ოცდახუთ ოქროს მივიღებოთ ხელმწიფისაგან. კარგ ჭამა-სმასა და დროს ტარებას რა სჯობიაო!

— ნახე, ერთმა მუჭა ჩამიჩმა როგორ დაგაჭკვიანაო, — ეუბნება ცოლი, — თონიდან რომ არ გადმოდიოდი და გავიყინე, გავიყინეს გაიძახოდი, ახლა აღარა გცივაო!

ათიოდე დღის შემდეგ ხელმწიფემ დაიბარა უქნარა:

— მოდი, ბაღში გავისეირნოთო.

ბაღში რომ ჩავიდნენ, ხელმწიფემ უქნარას გამოცდა მოინდომა, — ერთხელ კიდევ გამოგცდი, ვნახოთ, რა ბრძენი ბრძანდებიო.

ხელმწიფემ უჩუმრად ვარდი მონყვიტა, მუჭში დამალა და უქნარას ეუბნება:

— ჰა, მუჭაში რა მაქვს, გამოიცანი, თორემ თავს წაგაცლიო!

უქნარამ გაიფიქრა, ახლა კი დამლუპა იმ ჩემმა ცოლმაო და სინანულით თქვა:

— ეე, ვარდო, შენ რა გითხარიო!

უქნარას ცოლს ვარდო ერქვა თურმე.

ხელმწიფემ მუჭა გახსნა და ჰკითხა:

— როგორ გამოიცანი, რომ ვარდი მეჭირაო.

— ბრძენი ვარ და გამოვიცანიო!

— რახან ასეთი ბრძენი ყოფილხარ, თვეში ოცდაათ ოქროს დაგინიშნავო!

გავიდა კიდევ ათიოდე დღე. შვიდმა კაცმა ხელმწიფის საჭურჭლე გატეხა და თითომ თითო ტომარა ოქრო წაიღო.

ხელმწიფემ ჩვენი უქნარა დაიბარა და უთხრა:

— ან ქურდებს იპოვი, ან თავს გამოემშვიდობეო!

— ორმოცი დღე ვადა მომეცი და ვიპოვიო.

ხელმწიფემ მისცა ორმოცი დღე ვადად.

დაბრუნდა უქნარა შინ. თავ-პირში იცემს და თან ცოლს საყვედურებით ავსებს:

— თუ რამ უბედურება მჭირს, შენგანა მჭირს! ხელმწიფის საჭურჭლე გაუტეხიათ. დამიბარა და მითხრა, ქურდები თუ არ ვიპოვია, თავს წაგაცლიო. მე საიდან უნდა ვუპოვო?! ჩქარა პური მაჭამე, ცოტას წავიძინებ და აქაურობას გავეცლები, გადავიკარგები სადმეო.

ცოლმა შვიდი კვერცი მოუხარშა ქმარს, მიუტანა და წინ დაუწყო. სწორედ ამ დროს ქურდები უქნარას სახლის სახურავზე ამძვრალიყვნენ: ხელმწიფის ბრძანება გაეგოთ და ყურის გდებას აპირებდნენ, მკითხავი ჩვენზე რამეს იტყვის თუ არაო. ექვსი ქურდი განზე იჯდა, მეშვიდე კი საკვამურთან მიყუჟულიყო. ჩამიჩუმი არ ისმოდა. ის იყო მეშვიდე ქურდმა ადგომა დააპირა, რომ უქნარას ნათქვამი მოესმა:

— ეს ერთიო.

ქურდი გაოცდა, თავის ამფსონებთან მივიდა და შეატყობინა, ყველაფერი გაუგიაო.

ახლა მეორე ქურდი მივიდა საკვამურთან. უქნარამ ამასობაში მეორე კვერცი შეჭამა და თქვა:

— ესეც მეორეო.

ასე შვიდივე ქურდი ცალ-ცალკე მივიდა და დარწმუნდა, რომ ბრძენმა იმათი მისვლაც გაიგო და წასვლაც. მოილაპარაკეს, ჩავიდნენ და კარზე მიუკაკუნეს. უქნარა გარეთ რომ გამოვიდა, შვიდივე ფეხებში ჩაუვარდა, შეევედრნენ:

— ცაში მაღალი ღმერთია და მიწაზე შენა ყოფილხარ, დაგვიფარე, ხელმწიფის საჭურჭლე ჩვენ გავტეხეთო!

— რახან აღიარეთ დანაშაული, ხელმწიფესთან აღარ გაგამხელთ, ვიტყვი: მკითხაობით ვიპოვე-მეთქი. ახლა კი წადით, ერთი ტომარა ოქრო თქვენთვის დაიტოვეთ, ექვსი აქ მომიტანეთო!

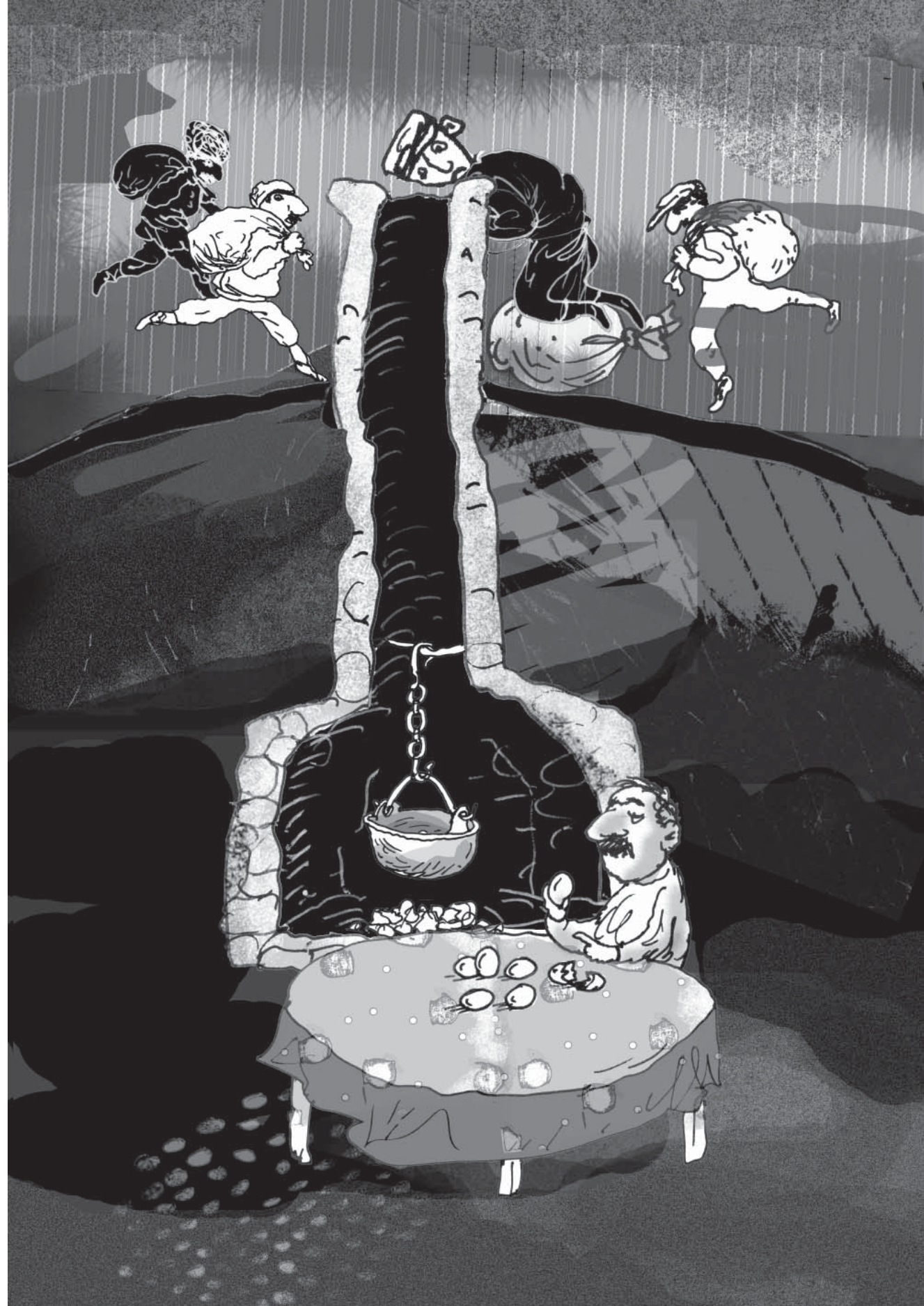
გაუხარდათ ქურდებს და წავიდნენ, მოათრიეს ექვსი ტომარა ოქრო და უქნარას ბინაში დაანყვეს. დილა გათენდა თუ არა, უქნარა ხელმწიფეს ეახლა:

— დღეგრძელობა ჩვენს ხელმწიფეს! ოქრო ვიპოვე, ტომრები ჩემთან აწყვია, კაცი გაგზავნე, რომ წამოიღონო.

გაოცებულმა ხელმწიფემ ჰკითხა:

— ვადა ორმოცი დღე მთხოვე და წუხელვე როგორ იპოვეო?!

— წუხელვე ვიმკითხავე და ვიპოვე, ორმოცი დღე რიდასთვის მეყურებინაო.

მაშინ ხელმწიფემ უთხრა:

— იმ ოქროდანი სამი ტომარა შენი იყოს, მე ოთხიც მეყოფაო.

წაიყოლია უქნარამ სახლში კაცები და ხელმწიფესთან ოქრო გამოატანა. ხელმწიფემ კი შეუთვალა:

— რახან ასეთი ბრძენი ყოფილხარ, თვეში ორმოცი ოქრო შენზე ალალი იყოსო.

ამის შემდეგ უქნარამ ცოლს უთხრა:

— ბედმა სამჯერ გამილიმა და გადავრჩი, თვეში ორმოცი ოქრო კიდევ სხვა არის. უნდა რამე მოვიფიქროთ, რომ რაც ვიშოვე შევირგოთო.

— რა მოვიფიქროთო?

— თავი რომ მოვიავადმყოფო და ვთქვა, სიბრძნე სენმა წამართვა-მეთქი, შენ რას იტყვიო?

— კარგი, ასე მოვიქცეთო, — დათანხმდა ცოლი. გაუშალა ქმარს ლოგინი და ჩააწვინა.

ხელმწიფეს ამბავი მიუვიდა, შენი ბრძენი დასწეულეხულო.

რამდენი მკურნალიც არ გაუგზავნა ხელმწიფემ, ვერავინ ვერაფერი გააწყო. მაშინ ადგა და თავის ფეხით წავიდა სანახავად. უქნარამ თვალი უყო და ოთახიდან ყველა გავიდა, ხელმწიფესთან მარტო დატოვეს. ხელმწიფე ეკითხება:

— რა გჭირს, ამდენმა მკურნალმა რომ ვერაფერი გაიგო?

— ხელმწიფის დღეგრძელობამ, ავი სულები გადამეკიდნენ! ხელმწიფის ვნება გვინდა და რაზე არ გვანებებ, გაჭირვებაში რადა შევლიო. ეს რამდენი ღამეა შეიკრიბებიან ხოლმე და ცემით სულსა მხდიან. ამდენი ცემა-ტყეპისაგან გონება დავკარგე, ჭკუაზე შევიშალე, სიბრძნის ნატამალიც აღარ შემრჩაო.

ხელმწიფემ დაამშვიდა:

— არა უჭირს რა. ეგ ამბავი ჩვენს მეტმა არავინ იცოდეს, შენ თავი ძველებურად გეჭიროს და მეც თვეში ორმოცი ოქროს არ მოგიშლიო.

ხელოვან ოქროს ფასი აქვს

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ძალიან მდიდარი ხელმწიფე. ეს ხელმწიფე ზოგჯერ თავისი ნაზირ-ვეზირებისაგან უჩუმრად გადაიცვამდა ხოლმე ღარიბულ ტანსაცმელს და კარი-კარ დადიოდა, ხალხი ჩემზე

რას ამბობს, უნდა შევიტყო.

ერთხელაც, ერთ სოფელში ერთ ლამაზ გოგოს მოჰკრა თვალი. გოგო იყო ისეთი, მნახველი იტყოდა: არც ჭამა მინდა, არც სმა, ოღონდ ამ ლერ-ნამტანას ახლოს მამყოფაო!

ხელმწიფე შინ დაბრუნდა თუ არა, ნაზირ-ვეზირებს უბრძანა:

— მავან სოფელში, მავანი გოგო მომენონა, გასწით და უთხარით, ხელმწიფეს უნდისხარ-თქო!

ნავიდნენ ნაზირ-ვეზირები ხელმწიფის ნათქვამ სოფელში. გოგოს დედ-მამა ნახეს და შეატყობინეს, ხელმწიფეს თქვენი ქალი ცოლად უნდაო.

იმ გოგოს მამა ერთი ღარიბ-ღატაკი კაცი იყო და არ დაუჯერა ნაზირ-ვეზირებს, მატყუებთო. ბოლოს, ბოლოს, ბევრი ხვეწნა-მუდარის შემდეგ, როგორც იყო, ათქმევინეს:

— ხელმწიფე თუ ბრძანებს, ჩვენ რაღა გვეთქმისო, — და შვილს მიუბრუნდა, — აბა, შვილო, ეს ხალხი ხელმწიფის დავალებით შენს სათხოვნელად მოსულა, რა ვქნათ, როგორი პასუხი მივცეთო.

— ხელმწიფე რისი მოხელეაო? — იკითხა გოგომ.

დედამ დაუტაცანა:

— გოგო, გაგიჟდი, ხელმწიფეს ხელობა რად უნდა, ისედაც ქვეყნის ბატონ-პატრონია, რასაც მოისურვებს იმას გააკეთებს, რასაც უნდა იმას იტყვისო!

— არაო, — გაჯიუტდა გოგო, — ჩემმა კაცმა ერთი რამ ხელობა მაინც უნდა იცოდეს, ისე ცოლად არ გავყვებიო.

ნაზირ-ვეზირები ნავიდნენ და ხელმწიფეს მოახსენეს, რაც თავისი ყურით მოისმინეს. ხელმწიფე გაოცდა. რაღას იზამდა? აილო და ქალის გულისთვის ერთი იოლი ხელობა — ხალიჩების ქსოვა შეისწავლა. მერე ერთი კარგი ხალიჩა მოქსოვა და თავის საბედოს გაუგზავნა. გოგოს ძალიან მოეწონა ნამუშევარი, დედ-მამას გამოეთხოვა და ნაზირ-ვეზირებს ხელმწიფესთან გაჰყვა.

ხელმწიფემ შვიდი დღე და შვიდი ღამე იქორწინა. ქორწილის შემდეგ დიდი ბრწყინვალეებითა და პატივით ცხოვრობდნენ.

ორიოდე წელი რომ გავიდა, ხელმწიფემ წინანდებურად ღარიბული სამოსი გადაიცვა და თავისი ქვეყანა მოიარა, ხალხი ჩემზე რას ამბობსო.

ერთიც ვნახოთ და, ხელმწიფე ავაზაკებს არ ჩაუვარდათ ხელთ! როცა გაიგეს, ეს კაცი ხალიჩების ოსტატიო, ადგნენ და ერთ დიდებულს მიჰყიდეს.

დიდებულმა კი ბნელ ოთახში შეაგდო, მისცა მატყლი, საჩჩრელი და უბრძანა ხალიჩა მომიქსოვეო. ხელმწიფემ ისეთი ხალიჩა მოუქსოვა, მთელი ქვეყანა რომ შემოგეარათ, იმის ბადალს ვერსად ნახავდით. ერთხელ იმ დიდებულს ცოლმა უთხრა:

— კაცო, მოდი ერთი ხალიჩა მოვაქსოვინოთ, ხელმწიფეს საჩუქრად ნავულოთ, იქნებ დიდი ფული მოგვცესო.

გაუგონა დიდებულმა ცოლს, მივიდა ხალიჩის ოსტატთან და უბრძანა:

— მინდა, ხელმწიფეს ძღვენი მივართვა და ერთი კარგი ხალიჩა მომიქსოვე. იცოდე, ისეთი უნდა იყოს, მთელ დუნიაზე იმის ბადალი არ მოიპოვებოდეს; ხელმწიფის დარბაზში რომ გავშალო, იოტისოდენა არც მეტი უნდა მოვიდეს, არც ნაკლებიო. თუ მოქსოვ, მოქსოვ, თუ არა და თავს ნაგაცლიო!

ხალიჩის ოსტატმა გულით გაიხარა, მაგრამ არა შეიმჩნია რა. აბა, რაღა თქმა უნდა, ხელმწიფემ თავისი დარბაზის სიგრძეც იცოდა და განიც. მოქსოვა ხალიჩა და ერთ შეუმჩნეველ ადგილზე ცოლს დაუნერა: გასაჭირში ვარ და მიშველეო. ისე კი დაწერა, რომ დედოფლის მეტი ვერავინ წაიკითხავდა.

დიდებულს ხალიჩა მოეწონა, აილო და სასახლეში წაიღო. ნაზირ-ვეზირებმა დედოფალს შეატყობინეს, ხელმწიფისათვის ძღვნად ხალიჩა მოუტანიათო.

დედოფალმა ხალიჩა დარბაზში შეატანინა, გააშლევინა და რას ხედავს: იოტისოდენა არც მეტია და არც ნაკლები. გული აუტოკდა და ხალიჩა ყოველ მხრივ დაათვალიერა; კარგად რომ დააკვირდა, ერთ კუნჭულში წარწერა დაინახა. წაიკითხა და გაიგო, რომ ხელმწიფე გასაჭირშია. ბრძანა: ამ ხალიჩის მომქსოვი ახლავე საღ-სალამათი აქ მომგვარეთო!

დედოფალმა ნაზირ-ვეზირები დიდებულს გააყოლა. ხელმწიფე იმ ბნელ ოთახში ჯდომით ისე შეცვლილიყო, საკუთარმა ნაზირ-ვეზირებმა ვერ იცნეს. წაიყვანეს აბანოში, კარგად დაბანეს, ახალ ტანისამოსში გამოაწყვეს და დედოფალს მიჰგვარეს. სანამ დედოფალთან შეიყვანდნენ, დიდებულმა დაარიგა, სასახლეში ასე დადექი, თავი ისე დაუკარი, ესა თქვი, ისა თქვიო. ერთი სიტყვით, ყველაფერი ასწავლა, ხელმწიფესთან როგორ უნდა მოქცეულიყო.

სასახლეში შევიდა თუ არა ხელმწიფე, დედოფალმა მაშინვე იცნო და გადაეხვია.

— მართალი გითქვამს, ქალო, — ეუბნება ხელმწიფე, — უბრალო ხე-

ლობის ცოდნა ხელმწიფობას სჯობნებიან!

ხეირი და გახარება ჩვენა, შარი და ხათაბალა მტერსა.

სამი ძმა

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ხელმწიფე. იმ ხელმწიფის ქვეყანაში ერთი სულელი დედაკაცი ცხოვრობდა, ჰყავდა სამი ვაჟი: ერთი მინის მუშა იყო, მეორე — მებაღე და მესამე კიდევ ფეიქარი.

ერთ წელიწადს ამ ხელმწიფის ქვეყანაში დიდი, ისეთი დიდი შიმშილიანობა ჩამოვარდა, მეტი აღარ შეიძლებოდა. ლუკმა რა არის, ლუკმა პურისთვის ხალხი ერთმანეთს თავ-პირს ამტვრევდა და იმასაც ვერ შოულობდა.

ერთხელ ხელმწიფის აქლემი დაიკარგა; ამ სულელი დედაკაცის შვილებმა დაიჭირეს და სახლში წაიყვანეს. შვილებმა იცოდნენ, იმათ დედას ენაზე არაფერი დაადგებოდა, წავიდოდა და ხელმწიფეს ეტყოდა ყველაფერს. დალონდნენ, რა ვქნათო, ბოლოს დედა საპატარძლოდ მორთეს, სახეზე რიდე ჩამოაფარეს, წაიყვანეს, ოთახის კუთხეში დააყენეს და უთხრეს:

— დედი, მეორედ გათხოვებთ, ეს აქლემი მაყრიონის მოსვლამდე უნდა დავკლათ, რომ პურ-მარილი გავუმზადოთო.

დაკლეს აქლემი, გაატყავეს, გააკეთეს ყაურმა, რაც დარჩა იმით კიდევ კოდები აავსეს და ისე დამალეს.

ამასობაში ხელმწიფემ კაცები დააგზავნა: დაკარგული აქლემი მიპოვეთო! ხელმწიფის ხალხმა მთელი ქვეყანა მოიარა და ამ გიჟი დედაკაცის ვაჟებს მიადგა. უფროსი ძმა გახურებულ ხვნა-თესვაში იყო.

— ძმობილო, აქ სადმე აქლემი ხომ არ დაგინახავსო? — ეკითხებიან.

— ვერა ხედავთ, მინასა ვხნავო! — ამან თავი ისე მოაჩვენა, ვითომ გიჟია.

— ჩვენ აქლემს გეკითხებით, შენ კიდევ — ვხნავო?! მაგას ხომ ჩვენცა ვხედავთ. აქლემისა თუ იცი რამე, ისა თქვიო.

— არა, ხან ერთ დღიურსა ვხნავ, ხან კი — ორსაო.

— ჩვენ აქლემს გეკითხებით, აქლემს! ოთხფეხასა და ორყურას, კისერ-მოღრეცილ აქლემს, არსად გინახავსო? — გაუმეორეს კითხვა.

— ჯერ მოვხნავ, მერე დავთესავ და მოვრწყავ კიდევაცო.

ხელმწიფის კაცებმა ერთმანეთს გადაულაპარაკეს: ამ დამთხვეულისა-

გან ვერას გავიგებთ, მეორე ძმასთან წავიდეთ, იქნებ იმან მოგვცეს რიგინი პასუხიო.

წავიდნენ მებაღესთან. ხედავენ, კაკალსა ბერტყავს.

— ძმობილო, ხელმწიფის აქლემი დაიკარგა, იქნებ სადმე გინახავსო? — ეკითხებიან.

— ბრმები ხართ თუ რა არის, ვერა ხედავთ, კაკალსა ვბერტყავო? — ამანაც თავი მოიგიჟინა.

— ჩვენ ხელმწიფის აქლემს გეკითხებით, ხელმწიფის აქლემი ხომ არსად დაგინახავსო?

— ხან ისეთი წელი გამოერევა, რომ ას ცალ კაკალს მანეთად ვყიდი, ხანაც ისეთი, რომ — ორად. წელს გააჩნიაო.

— კაცო, ჩვენ ერთს გეკითხებით, შენ მეორეს გაიძახი, ყრუ ხარ თუ რა არისო?!

— ეს ხე ჯერ პატარაა. დიდი ბალის თავში მიდგას. იმას მერე დავბერტყავო.

ხელმწიფის კაცებმა იფიქრეს: ეს კიდევ იმაზე მეტი გადარეული ყოფილა, აბა, ამათ სახლში წავიდეთ, იქნება უმცროსმა ძმამ მაინც იცოდეს რამე და გვითხრასო.

მივიდნენ უმცროს ძმასთან და ეუბნებიან:

— ხელმწიფის აქლემი დაგვეკარგა, ძმობილო, თუ სადმე გინახავს, თქვი და სამალარიჩოს მიიღებო.

— თვალი კარგად გაახილეთ, ვერა ხედავთ, ვქსოვო?! — ამანაც უფროსი ძმებივით თავი მოისულელა.

— კაცო, რას მიედ-მოედები. ჩვენ აქლემს გეკითხებითო.

— ჰო, ისეთი დღეებიც გამოერევა, როცა მთელ თოფსა ვქსოვ; ისეთიც, როცა ნახევარსაც ვერ ვასწრებ, გააჩნიაო.

— ძმობილო, ხომ არ გადარეულხარ?! ჩვენ რას გეკითხებით, შენ კი ვქსოვო, გაიძახი!

— იაფობას თოფი ექვსი აბაზი ღირს, ძვირობას — რვა აბაზი, ხან კი ორი მანეთიცო.

ხელმწიფის კაცებმა ჩაილაპარაკეს:

— ეს ძმებზე უარესი ყოფილა. ამათ დედასთან მივიდეთ, იქნება სწორი პასუხი მან მოგვცესო.

წავიდნენ და ამათ გიჟ დედას ჰკითხეს, ხელმწიფის აქლემი ხომ არ გინახავსო.

— როგორ არაო, — უპასუხა, — ჩემმა ბიჭებმა მოიყვანეს, დაკლეს, კარგი ყაურმა გააკეთეს და რაც დარჩა, შეინახესო.

— ეგ როდისო?

— როცა მე გასათხოვარი ვიყავი და დანიშვნას მიპირებდნენო.

ხედავენ კაცები, რომ დედა შვილებზე უარესი გიჟი გამოდგა და აქლემის ძებნას თავი მიანებეს. დაბრუნდნენ ხელმწიფესთან და მოახსენეს:

— დავწყდით, დავიქანცეთ აქლემის ძებნით, მაგრამ ვერსად მივაგენითო.

ბრძენი ფეიქარი

იყო ერთი ხელმწიფე. ერთხელ ამ ხელმწიფეს შორი ქვეყნიდან მოციქული მოუვიდა, ხელმწიფის ტახტს შემოუარა და ხმის ამოუღებლად იქვე ჩამოჯდა.

ხელმწიფემ ამ მოციქულისა რომ ვერაფერი გაიგო, დაიბარა ნაზირ-ვეზირები, მეცნიერები და ამბავი იმათ გამოჰკითხა, მაგრამ ვერც იმათ ახსნეს ეს უცნაური საქციელი.

მიხვდა ხელმწიფე, თუ თავის ქვეშევრდომებში ერთ ისეთ ბრძენს ვერ იპოვიდა, ვინც ამ კაცის საქციელს ახსნიდა, თავი მოეჭრებოდა და ბრძანა:

— პასუხის გამცემი თუ არ მოგიგვრიათ, ყველას დაგხოცავთო.

შიშით აკანკალებული კარისკაცები კარდაკარ დადიოდნენ ბრძენის საძებნელად. იარეს, იარეს და ბოლოს ერთ სახლში შევიდნენ, სახლში ძეხორციელი არ ჭაჭანებდა, მძინარე ბავშვის აკვანი კი იდგა და თავისით ირწეოდა. გაოცებული კაცები მეორე ოთახში გავიდნენ, იქაც ასეთივე მეორე აკვანი ნახეს. კაცები ახლა ბანზე ავიდნენ. ბანზე ხორბალი იყო გასაშრობად გაფენილი, იქვე ნკეპლა ერჭო, თავისით ქანაობდა და ჩიტებს აფრთხოდა.

აქ რალაც ამბავი უნდა იყოსო, თქვეს ხელმწიფის კაცებმა და პატრონს ძებნა დაუწყეს. ბოლოს ნახეს, რომ ერთი ფეიქარი მისჯდომია დაზვას და ქსოვს. ერთი ძაფი მაქოს ერთ ბოლოზე გამოუბამს, მეორე — მეორეზე. ერთი კიდევ საჩეჩელზე. ქსოვის დროს ძაფებთან ერთად ნკეპლა და აკვანიც ირხევიან.

მოდის ახლა და შენ ამ კაცს ფეიქარი დაუძახე, ნამდვილი ბრძენი კია და!

ხელმწიფის კაცებმა იფიქრეს, იმ მოციქულის საქციელის გამგები თუა ვინმე, ეს არისო და უთხრეს:

— ძმობილო, ადექი ხელმწიფესთან ნავიდეთ. ხელმწიფეს ერთი კაცი მოუვიდა, ტახტს ხმისამოუღებლივ წრე შემოუარა, დაჯდა და ასე უსიტყვოდ ელოდება პასუხს. კაციშვილმა ვერ გაიგო, რა უნდა. თუ შენ ამოხსნი, ხელმწიფე დიდად დაგასაჩუქრებსო.

ფეიქარი ცოტას ჩაფიქრდა, შემდეგ აიღო ორი კოჭი, ერთი ვარიკაც წაიყვანა და ხელმწიფის კაცებს თან გაჰყვა.

უცნობი მოციქული ისევ ისე უსიტყვოდ იჯდა და იცდიდა. ფეიქარმა ჯიბიდან კოჭები ამოიღო და ამ მოციქულს წინ დაუყარა. მოციქულმა პასუხად ერთი მუჭა ქერი მოაბნია მინაზე. ფეიქარმა მაშინვე ვარიკა გაუშვა და მთელი ქერი ერთ წამში ააკენკინა. მოციქულმა ეს რომ დაინახა, მაშინვე გუდა-ნაბადი აიკრა და უჩუმრად გაცილდა იქაურობას.

ხელმწიფე და მისი ნაზირ-ვეზირები ფეიქარს მისცვიდნენ, ეს რა საოცარი ამბავი ვნახეთო.

ფეიქარმა ხელმწიფეს მოახსენა:

— მაგ კაცმა შენ ტახტს გარს იმიტომ შემოუარა, რომ ეცნობებინა: ჩემი ხელმწიფე მოდის და მთელ ქვეყანას გაჟლეტით ემუქრება, დაემორჩილებით, თუ ომს გაუმართავთო? მე კოჭები რომ გადავუყარე, გავაგებინე: თქვენ ჩვენთან შედარებით ბავშვები ხართ, ომი სად შეგიძლიათ, ამით ითამაშეთ-მეთქი. იმან ქერის მარცვლებით მითხრა, ასეთი ურიცხვია ჩვენი ლაშქარიო. მეც ვარიკა მივუშვი ქერის ასაკენკად. გაიგე, ჩვენი ერთი მეომარი თქვენსას ათასს აჯობებს-მეთქი.

ხელმწიფემ დიდი პატივი სცა ფეიქარს და მისი ვეზირად დასმაც კი განიზრახა, მაგრამ ფეიქარმა უარი უთხრა:

— ჩემთვის ფეიქრობა გაცილებით მეტი პატივია. ერთი თხოვნა კი მექნება, ხელმწიფის დღეგრძელობამ: ფეიქარი იქნება თუ მეხამლე, ყველა კაცად მიგაჩნდეს და არ დაგავინწყდეს, შენს ყმებს შორის მაგ ნაზირ-ვეზირებზე უფრო ჭკვიანი კაციც მოიძებნებაო.

ტყუილს მოკლე ფეხები აქვს

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი საცოდავი, დღიური ლუკმაპურის მათხოვარი ცოლ-ქმარი. მთელი იმათი სარჩო-საბადებელი ერთი ქათამი იყო

და ისიც ისეთი, წინ მიმავალს დასაკორტნად ეცემოდა, უკან მომავალს ბრჭყალებით უმასპინძლებოდა. დიდი უბედური რამ იყო ეს ქათამი. იმის შიშით იმათ ეზოზე ვერც კაცი გაიჭაჭანებდა და ვერც პირუტყვი გაივლიდა.

აევსოთ სოფლელებს მოთმინების ფიალა და ნავიდნენ საჩივლელად მამასახლისთან. ამ მამასახლისმა ქათმის პატრონი დაიბარა და უბრძანა: ან დაკალი, ან სადმე დაამწყვდიეო. პატრონმა ქათამი დასაკლავად ვერ გაიმეტა, წაიყვანა და ბელელში შეაგდო. ბელლის კარი მაგრად გამოკეტა, ბუზარი ამოქოლა, ყველა ხვრელი ამოლესა და სახლში დაბრუნდა.

გავიდა ერთი დღე, ორი დღე, ერთი კვირა, ორი კვირა... ერთი სიტყვით, — მთელი თვე. ამ ქათმისათვის არც საკენკი დაუყრიათ, არც წყალი დაუდგამთ. რა არის, იქნებ თავისით მოკვდეს და დავისვენოთო. ერთხელაც ამ კაცს თავისი ქათამი გაახსენდა.

— დედაკაცო, — ეუბნება ცოლს, — რატომ არ იკითხავ, რა დაემართა ჩვენს ქათამს? იქნებ მოკვდა კიდევაც, აყროლდებოდა, ნავალ ვნახავ, გადავაგდებ მაინცო.

— კარგიო, — დაეთანხმა ცოლი, — წადი, ნახე და, თუ მკვდარია, შორს გადააგდეო.

წავიდა ეს კაცი, გამოალო ბელლის კარი და რას ხედავს: ბელელი ჭერამდე სავსე არ არის კვერცხით! გახარებული კაცი გაიქცა და ეს ამბავი მაშინვე ცოლს ახარა. ცოლ-ქმარმა დაითითოვა კალათები და კვერცხი თავიანთ კალოზე გადაზიდეს. გადაზიდვას რომ მორჩნენ, შეაბეს კვერი და კალო გალენეს. ასე ლენეს სადილობამდე. კვერცხი კვერცხზე იმსხვრეოდა... მამლაყინნები აქეთ გამოდიოდნენ, ვარიკები — იქეთ.

ის იყო ლენვას ამთავრებდნენ, რომ უეცრად ხედავენ — ერთი კვერცხიდან ბატი გამოხტა და მირბის! პატრონმა ამდენ მამლაყინნასა და ვარიკას თავი მიანება და ბატს გამოეკიდა დასაჭერად. სდია, სდია, კარგა ხანს სდია. ბოლოს დაინახა, ეს ბატი ერთ კაცს დაუჭერია, კვერში შეუბია და კალოს აღენინებს.

— ეე, ძმაო, — ეუბნება, — ეგ ბატი კვერში რომ შეგიბამს, როგორ იქნებაო!

— მე რა ვიცოდი, რომ შენი იყო, თავისი ფეხით მოვიდა, უპატრონო მეგონა, მეც ავიღე და კვერში შევაბი. აჰა, ძმაო, წაიყვანე ეს შენი ბატი და ესეც ორი ხალვარი ხორბალი მაგის საფასურიო.

კაცმა იმ ხორბლით ტომრები აავსო, აჰკიდა ბატს და გამოსწია სახ-

ლისაკენ. მოვიდა შინ, ჩამოხსნა ბატს ტომრები და ხედავს, ბატს ზურგი გადაყვლეფია, დაიარებია. დაიბნა ცოლ-ქმარი. აი იქით, აი, აქეთ, ამ მეზობლის კარზე დააკაკუნეს, იმ მეზობელს მიაკითხეს, მაგრამ წამალი ვერსად იშოვეს. ბოლოს ბევრი რომ ირბინეს და გამოიკითხეს, ერთი კაცი ეუბნებათ: მაგის წამალი ნიგოზია. ნიგოზის ზეთი რომ წაგესვათ, მაშინვე მოურჩებოდაო.

საუბედუროდ, იმათ ქვეყანაში კაკალი არა ხარობდა. აქეთ ეცნენ, იქით ეცნენ, ნიგოზი ვერსად იშოვეს. ბოლოს ერთ დედაბერს მიაგნეს.

— დედი-ჯან, შენი შვილების მზეგრძელობამ, ნიგოზი გექნება სადმე გადანახული, მოგვეცი, ჩვენს ბატს იარაზე წავუსვამთ და მოურჩებაო! — შეევედრნენ.

— შვილებო, — უთხრა დედაბერმა, — ჩემს პატარაობაში მამამ ინდოეთიდან ჩამოგვიტანა კაკალი, მაგრამ სულ შევჭამეთ. აბა, ერთი ჩხირი მომეცით, იქნებ კბილებში სადმე ნამცეცი ჩამრჩაო.

ცოლ-ქმარს სიხარულისაგან აღარ ესმოდა, რას აკეთებდა. იქვე ერთი უზარმაზარი მორი ეგდო, აიღეს და დედაბერს მიურბენინეს. ბოლოს სიბრძნის კბილიდან ერთი ლებანი გამოიღო და მისცა. გაგიხარიათ, იმათ გაიხარეს, დედაბერს ხელები დაუკოცნეს, ნიგოზი წამოიღეს და შინ დაბრუნდნენ; ნიგოზი ერთი კარგად დანაყეს და ბატს ზურგზე წაუსვეს.

გავიდა ერთი დღე, ორი დღე, ერთი კვირა, ორი კვირა, სამი კვირა. ერთი სიტყვით — მთელი თვე. ერთიც ვნახოთ და ამ ბატს ზურგზე კაკლის ხე არ ამოუვიდა?! იმდენი კაკალი ჩამოდის, რომ თვლა არა აქვს.

ამ ბატს დილით რომ გაუშვებდნენ მინდვრად, საღამოს თავისით ბრუნდებოდა შინ. მინდორში მწყემსი ბიჭები ხან ქვას ესროდნენ ხეს, ხან ჯოხს, ხან გორახს და კაკალს აყრევენებდნენ. ნასროლი კაკლის ტოტებში იჩხირებოდა და ზედა რჩებოდა. ბოლოს-ბოლოს, იქ ერთი უზარმაზარი სახნავ-სათესიც გაიმართა. ხალხი ხეზე ავიდა, გამართეს ბაღჩა-ბაღები, ბოსტნები, მინდვრები მოხნეს და დათესეს. მწყემსებმა ზედ არეკეს თავიანთი საქონელი, ცხვარ-ბატკანი და არხეინად აძოვებდნენ.

ერთხელაც იყო, ერთმა კაცმა თავის ბაღში ერთი საზამთრო მონყვიტა, უნდოდა გაეჭრა, მაგრამ დანა საზამთროს ქერქში გაიჭედა, ბოლოს სულაც შიგ ჩაუვარდა. ვაიმე, ჩემი დანა, ვაიმე, ჩემი დანაო! — გაჰყვიროდა კაცი, მაგრამ რაღას უშველიდა?! — ის დანა საზამთროში ჩაიკარგა.

მეტი რა ჩარა იყო, გაიძრო ამ კაცმა ტანსაცმელი და თვითონაც ჩავიდა დანის მოსაძებნად. აქეთ იარა, იქით იარა — ვერაფერი იპოვა. ბევრი ძებნის შემდეგ ხედავს ერთ-ერთ ჩობანს მხარზე კომბალი გაუდია და მიდის.

— ძმობილო, — ეკითხება ჩობანი, — რა კაცი ხარ, ვინა ხარ, ამ საზამთროში რას დადიხარო?

— დანა დავკარგე და იმას დავეძებ, იქნებ ვიპოვო.

— აგრემც მიწა გაგსკდომია, — გაცხარდა ჩობანი, — ამ საზამთროში მთელი ფარა ცხვარი დამეკარგა, უკვე ორი წელია დავეძებ, გავწყდი სიარულით და ვერ მიპოვია, შენ დანა გინდა იპოვო!

ამ სიტყვებზე დანის პატრონს გული მოუვიდა და ჩობანზე საცემრად გაიწია. მისდგნენ ერთმანეთსა და, ერთი თუ ორი, ერთი თუ ორი, იმდენი ურტყეს, სანამ საზამთრო ხიდან არ დაგორდა და მიწაზე ხათქანი არ მოადინა. საზამთრო შუაზე გაიპო, შიგნიდან ერთი კურდღელი გადმოხტა და თავქუდმოგლეჯილი გავარდა.

კურდღელს სირბილში კუდის ქვეშიდან ერთი ქალაღის ნაგლეჯი გადმოუვარდა. აიღეს მწყემსებმა ეს ქალაღი, წაიღეს სოფელში და წასაკითხად ხუცესს მიუტანეს. ხუცესმა გაშალა და რას ხედავს: სულ ოთხი სიტყვა წერია — ტყუილს მოკლე ფეხები აქვსო.

აზერბაიჯანული ზღაპრები

ღარიბი და ვეზირი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ღარიბი ბერიკაცი, ამ ბერიკაცს ერთი რამ სჩვეოდა: ვისაც კი შეხვდებოდა, ყველას ეუბნებოდა, კეთილს სიკეთით მიუზღე, ავს თავისი სიავეც ეყოფაო.

ერთ დღეს ფადიშაჰი მოგზაურობიდან ბრუნდება და ხედავს, მოდის ბერიკაცი და თავისთვის რალაცას ბუტბუტებს. ფადიშაჰი მეტად გონიერი კაცი იყო, სწრაფად წამოენია მიმავალს და გვერდით გაჰყვა. ცოტა ხნის შემდეგ კი შეეხმინა:

— რას ბუტბუტებ, რა დარდი განუხებსო?

ბერიკაცი ფადიშაჰს აჰხედა და უპასუხა:

— ფადიშაჰო, კეთილს სიკეთით მიუზღე, ავს თავისი სიავეც ეყოფაო.

ფადიშაჰს ეს სიტყვები ძალზე მოეწონა და ბერიკაცი თავისთან დაიბარა, ხვალ ჩემთან მოდი და ეგ სიტყვები გამახსენეო.

მეორე დღით ბერიკაცი მართლაც მიადგა სასახლის კარს. წინაღლით ფადიშაჰმა მსახურებს დაავალა, ასეთი და ასეთი გარეგნობის მოხუცი რომ მოვიდეს, შემოუშვითო. მსახურებმა ბერიკაცი სასახლეში შეუშვეს. ისიც ეახლა ფადიშაჰს და მოაგონა:

— კეთილს სიკეთით მიუზღე, ავს თავისი სიავეც ეყოფაო.

ფადიშაჰმა არაფერი უთხრა, აიღო კალამი, ქალაღზე რამდენიმე სიტყვა დაწერა, ზედ ბეჭედი დაასვა, მერე ბერიკაცს მისცა და უთხრა, ეს წერილი მავან და მავან კაცს წაუღე, ხვალ კი ისევ მოდი და ის სიტყვები გამახსენეო. ბერიკაცი წავიდა, იპოვა ის უცნობი და ფადიშაჰის წერილი გადასცა. წერილში კი თურმე ეწერა: „ვისაც ჩემი სიყვარული აქვს, ამ ბერიკაცს დაასაჩუქრებსო“. იმ კაცმაც ბერიკაცი გულუხვად დაასაჩუქრა და ისე გამოისტუმრა.

ბერიკაცს ჩვეულებად ჰქონდა, რასაც იმოვიდა, ღარიბ-ღატაკებისათვის დაერიგებინა. ახლაც ასე მოიქცა: ყველაფერი, რაც საჩუქრად მიიღო, ღარიბებს დაუნანილა. მეორე დილით კი კვლავ ეახლა ფადიშაჰს და გაახსენა:

— კეთილს სიკეთით მიუზღე, ავს თავისი სიავეც ეყოფაო.

ფადიშაჰმა კვლავ დაუნერა ქალაქდზე რალაც და ბეჭედდასმული წერილი გაატანა. თან ადრინდებულად დაუბარა, ხვალ ისევ მოდი და შენი სიტყვები გამახსენეო. ბერიკაცმა ფადიშაჰის წერილი პატრონს ჩააბარა. წერილში ეწერა: „ვისაც ჩემი პატივისცემა აქვს, ამ მოხუცს დაასაჩუქრებსო“. იმ კაცმაც გულუხვად დაასაჩუქრა ბერიკაცი. ამანაც არ უღალატა თავის ჩვეულებას და რაც საჩუქრად მიიღო, ყველაფერი ხეიბრებს დაურიგა.

ახლა კარის ვეზირის ამბავს გიამბობთ:

ეს ვეზირი ერთი უსინდისო და გულბოროტი კაცი იყო. მისგან სიკეთე არავის ახსოვდა, მთელ სიცოცხლეს ჭორაობასა და მახეზღარობაში ატარებდა. ახლაც, რომ დაინახა, ფადიშაჰი მოხუცს კეთილი თვალთ უყურებსო, ბოროტება ჩაიღო გულში. მივიდა ფადიშაჰთან და უთხრა:

— ის მოხუცი, შენთან რომ დადის, თურმე ხალხში ლაპარაკობს, ფადიშაჰს პირიდან მყრალი სუნი ამოსდისო.

ფადიშაჰი განრისხდა:

— თუ მართალი გამოდები, იმ ბერიკაცს ისე დავსჯი, სხვებისთვის კარგი მაგალითი იყოს. თუმცა, არ მგონია, იმ პატიოსან კაცს ასეთი რამ ეკადროსო.

ვეზირმა უთხრა:

— გამოსცადე და, თუ მართალი არ გამოვდები, მე დამსაჯეო.

მეორე დილით ბერიკაცი ფადიშაჰს უნდა ხლებოდა. გზად მიმავალს წინ ვეზირი დაუხვდა და უთხრა:

— კარგი ადამიანი ჩანხარ, რაკი ფადიშაჰი ასე მოწყალე თვალთ გიყურებს. რა იქნება, მეც დამაფასო და ჩემს სახლში გატეხო პურიო.

ბერიკაცი დაეთანხმა და შინ წაჰყვა. ვეზირმა სტუმარს ისეთი ნივრისანი კერძები მიუტანა, ახლოს ვერ გაეკარებოდა კაცი.

ბერიკაცმა მაინც ჭამა ცოტაოდენი საჭმელი და ფადიშაჰს ეახლა. ფადიშაჰმა გამოსაცდელად ბერიკაცი ახლოს იხმო. ის კი მოშორებით გაჩერდა — ფადიშაჰი ნივრის სუნმა არ შეანუხოსო.

— უფრო ახლოს მოდიო, — უბრძანა ფადიშაჰმა.

ბერიკაცი წინ წადგა და პირზე ხელი აიფარა. ფადიშაჰმა ეს რომ დაინახა, ვეზირის ნათქვამი ენიშნა და განრისხდა.

ამ ფადიშაჰს ერთი ჩვეულება ჰქონდა: დასჯის ბრძანებას მწერლებს აწერინებდა, მონყალების ბრძანებას კი — თავისი ხელით წერდა. ამჯერად ჩვევას უღალატა და მოსამართლეს თვითონ მისწერა: „ამ ქალაქის მომტანი შუაზე გაკვეთეთ, ქალაქის შემოსასვლელთან ჩამოჰკიდეთ და ზედ დაანერეთ: „ყველა ცილისმნამებელს ასეთი სასჯელი ელისო“.

ფადიშაჰმა ქალაქდს ბეჭედი დაასვა და ბერიკაცს გაატანა. ვეზირმა ხელში ქალაქდი რომ დაუნახა, იფიქრა, ისევ საჩუქრის მისაღებად მიდისო. სიხარბემ სძლია და უთხრა:

— ეი, ბერიკაცო, ფადიშაჰმა შენ ბევრი პატივი გცა, რა იქნება, ეგ ქალაქდი ახლა მე მომცე და საჩუქარიც ამჯერად მე მერგოსო.

— კარგიო, — უთხრა ბერიკაცმა, — მე სიმდიდრე და ქონება არა მჭირდება. თუ რაიმე მექნება, მაინც ღარიბებს დაფურიგებ, დეე, საჩუქარი ამჯერად შენ გერგოსო.

ვეზირმა ქალაქდი წაიღო და მოსამართლეს გადასცა.

მოსამართლემ წერილი გახსნა, წაიკითხა და გაკვირვებულმა ვეზირს შეხედა. ვეზირი კი საჩუქრის მოლოდინში სიხარულით ცქმუტავდა. მაგრამ, როდესაც მოსამართლის ბრძანებით ხელები გაუკრეს, ატირდა და ხვეწნა დაუნყო:

— შეცდომაა, მე ის კაცი არა ვარ, ვინც უნდა დაისაჯოს. ჯერ ფადიშაჰს ჰკითხეთ და ისე მომკალითო.

ამაზე მოსამართლემ უპასუხა:

— მე ფადიშაჰის ბრძანებას ვერ გადავუხვევ. მოვალე არა ვარ, რაიმე ვიკითხო. ფადიშაჰი მწერს, ეს კაცი ორად აქციე და ქალაქის კართან ჩამოკიდეო, მორჩა და გათავდა. ჩემი ვალია, ბრძანება შევასრულოო.

ფადიშაჰის ბრძანება მართლაც შეასრულეს. ვეზირი შუაზე გაკვეთეს, ქალაქის კარიბჭესთან ჩამოკიდეს და დაანერეს: „ყველა ცილისმნამებელს ასეთი სასჯელი ელისო“.

ახლა ფადიშაჰს მივხედოთ.

ფადიშაჰს მოახსენეს ბრძანება შესრულდაო. ფადიშაჰს შეეცოდა ბერიკაცი და ძალიან დადარდიანდა, სინდისის ქენჯნა იგრძნო. მეორე დილით ძალიან უგუნებოდ ადგა. უცებ, ხედავს, ბერიკაცი შემოვიდა და ჩვეულებისამებრ უთხრა:

— ო, ფადიშაჰო, კეთილს სიკეთით მიუზღე, ავს თავისი სიავეც ეყოფაო!

ფადიშაჰი მეტად განცვიფრდა და ჰკითხა:

— მოხუცო, ეს რა ამბავია, განა არ მოგკლესო?

- რატომ უნდა მოვეკალიო? — გაიკვირვა ბერიკაცმა.
- გუშინ ქალაღდი ვის მიეციო? — ჰკითხა ფადიშაჰმა.
- კარის ვეზირმა მთხოვა და მას მივეციო.
- ფადიშაჰი უცებ მიხვდა ყველაფერს და ბერიკაცს ჰკითხა:
 - გუშინ რომ გიხმე, რატომ არ გინდოდა ახლოს მოსვლა, ან ცხვირ-პირზე ხელი რატომ აიფარეო?
 - გუშინ კარის ვეზირმა ნივრიანი საჭმელი მაჭამა და პირზე ხელი იმიტომ ავიფარე, ნივრის სუნს არ შეენუხებინეო.
 - ახლა კი მიხვდა ფადიშაჰი ყველაფერს. მოხუცს თავისი ხაზინიდან დიდძალი ქონება გაატანა და უთხრა:
 - მოხუცო, ჩემთან სიარულით ნულარ შეინუხებ თავს, შენი სიტყვების სიმართლეში დავრწმუნდიო.

ფადიშაჰი და მჭედელი

- იყო და არა იყო რა, იყო ერთი მდიდარი ფადიშაჰი. ერთ დღეს ფადიშაჰმა ვეზირი იხმო და ჰკითხა:
- იცი, რა უნდა გითხრაო?
 - არა, არ ვიცი, სამყაროს ყიბლავ, — უპასუხა ვეზირმა.
 - ჩემზე ხომ ითქმის, ფუფუნებაში ცხოვრობს, ურიცხვი ჯარი და მამაცი ფალავანი ჰყავს, თვალუნვდენელი სამფლობელოს მბრძანებელია და ყველა ფადიშაჰი მას მონებსო, მაგრამ ჭმუნვა მაინც არ მცილდება. დღისით ვიცინი და ვსაუბრობ, ღამით — ფიქრები მანვალებს. ჭაღარა გამომერია, დღითი დღე სიცოცხლე მაკლდება, სიკვდილი მიახლოვდება და მემკვიდრე კი არ მყავს, რომ ტახტი დავულოცო. აბა მითხარი, განა კიდევ მოიძებნება ადამიანი, ვისაც ჩემდენი სადარდებელი და საფიქრალი ექნებაო!
 - ჩემო მბრძანებელო, ქვეყანაზე ერთი კაციც არ მეგულება ისეთი, საფიქრალი და სადარდებელი რომ არა ჰქონდესო, — მიუგო ვეზირმა.
 - იდავეს, იკამათეს ფადიშაჰმა და ვეზირმა, მაგრამ ვერ შეთანხმდნენ. ბოლოს ფადიშაჰმა მთელს ქვეყანაში კაცები დაგზავნა და უდარდელი ადამიანის პოვნა დაავალა. ბევრი ეძებეს მსახურებმა, ბევრს ეცადნენ, მაგრამ უდარდელ კაცს ვერა და ვერ მიაგნეს.
 - მსახურები დაბრუნდნენ და ფადიშაჰს მოახსენეს:

- ქვეყნის ოთხივე კუთხე მოვიარეთ, მაგრამ შენს საწადელ კაცს ვერსად წავანყდითო.
- მაშინ ფადიშაჰმა ვეზირს უთხრა:
 - მე მაინც ჩემს სიტყვაზე ვდგავარ. მოდი, სხვა სამოსი გადავიცვათ, მთელი ქვეყანა მოვიაროთ და ასეთი კაცი ჩვენ თვითონ ვეძებოთო.
 - მართლაც ფადიშაჰმა და ვეზირმა უბრალო სამოსი გადაიცვეს და წავიდნენ. იარეს, იარეს, ბოლოს ერთ დუქანში შევიდნენ და მედუქნეს მიესალმნენ. მედუქნემ საღმთვე უპასუხა და საქონელი შესთავაზა.
 - არაფრის ყიდვას არ ვაპირებთ, უბრალოდ შემოვედით, რომ ცოტა წავისაუბროთ და დარდი გავიქარვოთო, — უთხრა ფადიშაჰმა.
 - მედუქნეს სახე მოელრუბლა:
 - ალაჰის მადლმა, სალაპარაკოდ არა მცხელაო.
 - რატომო? — ჰკითხა ფადიშაჰმა.
 - როგორ თუ რატომ? რამდენი ხანია, ვაჭრობა აღარა მაქვს. ხალხს ფული გამოელია და ნისიად მიაქვს ყველაფერი. სანყობი საქონლით მაქვს სავსე, პურის ფული კი მენატრება. აბა, რა ლაპარაკის გუნებაზე უნდა ვიყოო, — უპასუხა მედუქნემ.
 - ხედავენ ფადიშაჰი და ვეზირი, რომ მედუქნეს, მართლაც ჰქონია სადარდებელი და გაეცალნენ. გზაში ერთ მებაღეს შეხვდნენ და საუბარი გაუბეს. მებაღემ ამოიოხრა:
 - ეჰ, ძმებო, ისეთ გუნებაზე ვარ, დანა პირს არ მიხსნის, მთელი ჩემი სარჩო-საბადებელი ეს ბაღია. ფადიშაჰის მერებებმა კი წყალი დაწყვიტეს და ბაღი სულ გადამიხმა. რა მეშველება, არ ვიციო.
 - ფადიშაჰი და ვეზირი მებაღეს გამოეთხოვნენ და ახლა ერთი მიცვალე-ბულის სატირალში მოხვდნენ. ვისაც გამოელაპარაკნენ, ყველა თავის გასაჭირს ჩიოდა. ერთი ამბობდა:
 - ჩემი ქალიშვილი უდროოდ გამოაკლდა ამ წუთისოფელსო.
 - მეორე მოთქვამდა:
 - ჩემი თვალისჩინი, ჩემი ერთადერთი ვაჟი ფადიშაჰმა ჩამოახრჩოო,
 - და ვინ იცის, კიდევ რას არ ამბობდნენ.
 - ფადიშაჰმა ვეზირს უთხრა:
 - აქ ყველა მგლოვიარეა მოსული და თავისი დარდი ალაპარაკებსო.
 - მაშინ ქორწილში წავიდეო.
 - იარეს, იარეს და იმ სახლში შევიდნენ, სადაც ქორწილი ჰქონდათ. ზოგი უკრავდა, ზოგი მღეროდა, ზოგი ცეკვავდა და ზოგიც იცინოდა.

ფადიშაჰმა ვეზირს უთხრა:

— აი, აქ კი ვიპოვით, რასაც ვეძებთო.

— დიდებულო მბრძანებელო, უკეთესია მოვიცადოთ და ვნახოთ, ქორნილის შემდეგ რა ხასიათზე დადგებიანო, — მიუგო ვეზირმა.

უცებ ფადიშაჰმა თვალი მოჰკრა ერთ უცნაურ სტუმარს. მის დანახვაზე კაცი სიცილს ვერ შეიკავებდა. ფეხზე მდგარი კაცი თუ ოდნავ წაიხრებოდა, ხელები ისე გაუქანდებოდა წინ, თითქოს გაფრენას აპირებსო. რამდენჯერაც უთხრეს, ქორნილში ხარ, რამე მიირთვიო, იმდენჯერ უპასუხა, შინიდან ნაჭამი წამოვედი და არა მშიაო. ფადიშაჰი და ვეზირი ხელსაყრელ დროს ელოდნენ, რომ იმ კაცს გამოლაპარაკებოდნენ. უთვალთვალეს, უთვალთვალეს და ხალხი რომ დაიშალა, ამ კაცს გაჰყვნენ. უცნობი ერთ სახლში შევიდა. ფადიშაჰმა და ვეზირმა კარზე დააკაკუნეს. კარი გაიღო:

— აქ უცხოდა ვართ მოსულები, ნაცნობი არავინა გვყავს და იქნებ ღამე გაგვათევინოთო! — სთხოვეს სახლის პატრონს.

სახლის პატრონმა მიუგო:

— ძმებო, სტუმარი ღამე გარეთ არ დაიტოვება, შინ შემობრძანდითო.

ფადიშაჰი და ვეზირი შინ შევიდნენ და სახტად დარჩნენ: — სახლი სულ ძვირფასი ქვებით იყო მოჭედილი, ოთახები — მდიდრულად მორთულ-მოკაზმული. კარებთან მსახურები იდგნენ. ერთი სიტყვით, სახლი იყო ისეთი, თვით ფადიშაჰის სასახლეც კი მასთან სოროდ მოგეჩვენებოდათ. ისხდნენ, საუბრობდნენ. ამასობაში ვახშამიც მოიტანეს. მასპინძელმა სტუმრები სუფრასთან მიიწვია. სუფრას რომ მიუსხდნენ, მასპინძელს ოხვრა აღმოხდა. ფადიშაჰი და ვეზირი განცვიფრდნენ, ამას რაღა აქვს სადარდებელიო, და ოხვრის მიზეზი ჰკითხეს.

— არა, მიზეზს ვერ გეტყვითო, — იუარა მასპინძელმა.

ფადიშაჰი ბევრს ეცადა, მაგრამ, მართლაც, ვერაფერი ათქმევინა.

ბოლოს ვეზირმა უთხრა:

— ძმობილო, ჩვენში სტუმრის პატივისცემა ადათი და წესია. თუ შენს დარდს არ გაგვიმხელ, საჭმელს პირს არ დავაკარებთო.

— მაშინ რა გაენყოზა, გეტყვით, რაც მანუხებს, — ხელები არ მაქვს და საჭმელს ვერ შევჭამო.

— აბა ეგ მკლავები ვისიაო? — ჰკითხა გაოცებულმა ვეზირმა.

— მკლავები კი არა, თვით გატენილი სახელოებიანო, — კაცმა ჩოხა გადაიძრო და თავის სიმართლეში დაარწმუნა ორივე. ვეზირმა ნეკზე იკბინა.

— ასე ვინ დაგასახიჩრაო? — ჰკითხა ფადიშაჰმა.

— ვინა და, ჩვენმა უტვინო ფადიშაჰმაო!

ფადიშაჰს ცეცხლი წაეკიდა, მაგრამ თავი დროზე შეიკავა და ჰკითხა:

— ერთი გვიამბე, მიზეზი რა იყო?

— საკუთარი სამჭედლო მედგა და ოსტატობითაც მთელს ქვეყანაზე ცნობილი ვიყავი. ერთ დღეს ჩემთან ფადიშაჰის გამოგზავნილი ტარულა მოვიდა და მისი ბრძანება გადმომცა, ისეთი პირბასრი ხმალი გამომეჭედა, ქვა შუაზე გაეპო. მართლაც, მშვენიერი ხმალი გამოვჭედე, დილით ის ვაჟბატონი მოვიდა და ხმალი წაიღო. არ გასულა ერთი დღეც და ვხედავ, თავით ფეხებამდე წითლებში გადაცმული ორი ჯალათი შემოვიდა სამჭედლოში და, სანამ გონს მოვიდოდი, ხმლებით მკლავები ჩამისხიპეს.

ერთმა ჯალათმა თქვა:

— ფადიშაჰის მოტყუებისა და უვარგისი ხმლის გამოჭედვისათვის მოგკვეთეთ მკლავები, ასეთი იყო ფადიშაჰის ბრძანებაო.

ამაზე მე ვუპასუხე:

— ჩემი გამოჭედილი ხმალი ქვას შუაზე აპობდა-მეთქი.

ჯალათებს ეს ამბავი ფადიშაჰისთვის მოუხსენებიათ, მაგრამ მას არ დაუჯერებია. ფადიშაჰის ვეზირი კი, ეტყობა, ჭკვიანი კაცი იყო. დაეჭვებულა, ეგებ ტარულას ცდუნებამ სძლია, ხმალი შეცვალა და ფადიშაჰს სხვა მოუტანაო, და საქმის ძიება დაიწყო. მეც, ჩემი მხრივ, ვისაც შევხვდებოდი, ყველას ვუამბობდი ფადიშაჰის უსამართლობისა და ბოროტების ამბავს.

აქ ფადიშაჰმა ველარ მოითმინა და ჰკითხა:

— ასეთი დარდი გქონია და სულ მხიარულად ყოფნას როგორ ახერხებო?

— ძმობილო, მოთმინება იქონიე, სათქმელი მათქმევინე და სიტყვას ნუ გამანყვეტინებ. ფადიშაჰზე ძვირს რომ ვამბობდი, თურმე მის ყურამდე მიუღწევია. ფადიშაჰმა ვეზირი გამომიგზავნა და შემომითვალა, თუ ჩემს აუგად ხსენებას არ მოიშლი, ჩამოგახრჩობ, თუ ქებას დამიწყებ და სულ პირმოცინარი ივლი, თავს დაგანებებო. ვეზირმა ფადიშაჰის ეს ბრძანება გადმომცა და სწორედ ამის შემდეგ არის, რომ ტყუილად ვიციანი. გულში კი ორმაგად ვწყევლი და ვაგინებ ფადიშაჰს. მოგზავნილი ვეზირი პატიოსან კაცად მომეჩვენა და ყველაფერი დანვრილებით ვუამბე. ვეზირმა მანუგეშა, სიმართლე არ დაიკარგებაო.

ფადიშაჰმა კვლავ ჰკითხა:

— თუკი ფადიშაჰი მოატყუეს, ბრალს რაღაზე სდებო?

— ძმობილო, რა ბავშვივით ლაპარაკობ? როგორ თუ ბრალს რაზე ვდებ! ვინმე რომ მივიდეს და უთხრას, ჩემი მამალი დღეში ას ოქროს კვერცხს

სდებსო, ჭკვიანმა ფადიშაჰმა უნდა დაიჯეროს? მერე რა, რომ მჭედელი ვარ, არ უნდა შეემონებინა ჩემი სიმართლე? რა იქნებოდა, ან თვითონ, ან მის რომელიმე კარისკაცს თავისთან დავეძახე და ეკითხათ, რა იყო ჩემი დანაშაული, მეც სიმართლეს ვეტყვი და ამ სასჯელს ავცდებოდიო.

ფადიშაჰმა და ვეზირმა ერთმანეთს გადახედეს, ამ კაცს მართლაც დიდი დარდი ჰქონიაო. ამასობაში დიდი დრო გასულიყო. ყველა დასაძინებლად დანვა, მაგრამ ძილი არც ერთს არ მიეკარა.

ვეზირმა ფადიშაჰს ჩუმად ჰკითხა:

— დიდებულო ფადიშაჰო, ეს კაცი გაგახსენდა თუ არაო?

ფადიშაჰმა უპასუხა:

— როგორ არა, ყველაფერი ნვრილად გამახსენდა. მართლაცაა, უჭკუო ვყოფილვარ! მარტო ჩემი კარისკაცების მჯეროდა, სხვებს კი არც ვუსმენდი. ისე დამიტანჯავს ხალხი, ყველა ჩემს გინებაში არის თურმე. დღეის იქით ასე აღარ იქნება. განუკითხავად აღარავის დავსჯი. ღარიბ-ღატაკებს, ქვრივ-ობლებს, მოხუცებს და ხეიბრებს ხელს გავუმართავ. მაგრამ, აქედან რომ წავალთ, ტარულას მაინც დავსჯიო.

— ჩემო მბრძანებელო, მაშინ მისი შემონმება მე მომანდებო, — სთხოვა ვეზირმა.

— მაგას რა შემონმება უნდა, ვიხმოვ ჩემთან, მოვატანინებ ხმალს და იმავე ხმლით კისერს გავაგდებინებო, — უთხრა ფადიშაჰმა.

— დიდებულო ფადიშაჰო, დიდ შეცდომას დაუშვებ, თუ იმ გაიძვერას პირდაპირ დაიბარებ და ხმლის მოტანას დაავალებ. ის კაცი ხმალს არ მოიტანს. დაფიქრებაა საჭიროო, — უთხრა ვეზირმა.

ამასობაში გათენდა კიდეც, სტუმრებმა მადლობა მოახსენეს მასპინძელს და წამოვიდნენ.

ფადიშაჰმა ვეზირს ჰკითხა:

— მაშ, რას მირჩევ, როგორ მოვიქცეო?

— ჩემო ხელმწიფევ, ბრძანება გაცეცი, ხვალ მოედანზე მოენყოს შეჯიბრი ცხენოსნობაში, ისრის ტყორცნასა და ხმლით კაფვაში. საუკეთესოსთვის ჯილდოც დაანესე. ტარულა ალბათ გამოაჩენს თავის ხმალსო.

მოედანი დილიდანვე ხალხით გაიჭედა. ყველა მოსულიყო: ფადიშაჰი, ვეზირი, ვეჭილი, დიდებულნი. დიდსა თუ პატარას მოეყარა თავი.

დაჰკრეს ბუკი და ნალარა, მოედანზე ფალავნები შემოვიდნენ. ზოგი ცხენს მოაჭენებდა, ზოგი ხმალს იქნევდა, ზოგიც ფარს იფარებდა. ფადიშაჰი და ვეზირი მხოლოდ ტარულას უყურებდნენ. ტარულას ხელში ისეთი ხმა-

ლი ეჭირა, კაცს თვალი ზედა დარჩებოდა. რომელ ფარსაც კი მოხვდებოდა, შუაზე აპობდა. ფადიშაჰმა ბრძანა, ტარულა ხლებოდა. ტარულა მალე ეახლა. ფადიშაჰმა ხმალი გამოართვა, დაათვალიერა და თავისი შეკვეთილი ხმალი იცნო, ზედ ხომ მისი სახელი იყო ამოკვეთილი. განრისხებულმა ფადიშაჰმა ტარულას ჰკითხა:

— ეს ხმალი საიდან გაქვსო?

ტარულას თქმა არ უნდოდა, მაგრამ მიხვდა, ჩემი საქმე წასულია, დანაშაული გამიმჟღავნდაო, და ყველაფერი აღიარა.

ფადიშაჰმა ბრძანა და ტარულას იმავე ხმლით მოჰკვეთეს თავი.

სულელი კაცი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი სულელი კაცი. ერთხელ ამ კაცმა თავის თავს უთხრა:

— მოდი, ბედის საძებნელად წავალ, იქნებ ვიპოვო და სხვებივით ბედნიერი გავხდეო.

მეორე დილას მართლაც ადგა და გზას გაუდგა. ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, მთა და ხეობა გადაიარა და ერთ უღრან ტყეში ერთ ლომს შეხვდა.

— კაცო, სად მიდიხარო? — ჰკითხა ლომმა.

— ბედის საძებნელადო, — უპასუხა სულელმა.

— თუ ჩემი ბედიც შეგხვდეს, უთხარი რამე მიშველოს. ზაფხულში ბალანი ამომდის, ზამთარში კი მცვივა. რა გამოდის — ზაფხულში სიცხითა ვკვდები, ზამთარში — სიცივითო.

სულელი ლომს გამოეთხოვა და გზა განაგრძო. ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, ერთ მებალეს შემოეყარა. მებალემ ჰკითხა:

— კაცო, სად მიდიხარო?

— ბედის საძებნელადო.

— რახან ეგრეა, მოდი, ბარემ ჩემი ბედიც იპოვე და ჰკითხე, რატომ არის, რომ ჩემი ვაშლის ბალი ზაფხულობით კარგად ყვავის, შემოდგომით კი მაჟალოსაც ველარ ინარჩუნებსო.

— კარგი, შევეკითხებო, — დაჰპირდა სულელი და გზა განაგრძო.

ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, ახლა ერთ ფადიშაჰს შემოხვდა.

— კაცო, სად მიდიხარო? — ჰკითხა ფადიშაჰმა.

— ბედის საძებნელადო, — უპასუხა სულელმა.

— თუ ჩემი ბედიც ნახე, ჰკითხე, რატომ არის ჩემი გული დღენიადაგ ნაღვლიანი, მუდამ მწუხარე რატომ დავდივარო?

— კარგი, ვკითხავო. — დაჰპირდა სულელი და გზა განაგრძო.

იარა, იარა და ერთ ზღვას მიადგა. კაცი ჩამოჯდა ზღვის ნაპირას და ჩაფიქრდა, მეორე მხარეს როგორ გავიდეო.

უცებ ერთმა ლოქომ წყლიდან თავი ამოყო და ჰკითხა:

— კაცო, სად მიდიხარო?

— ბედის საძებნელადაო.

— მოდი, ჩემი ბედიც ინახულე და ჰკითხე, როგორ მოვიქცე, ამოდენა ზღვაში ვარ და წყლით კი ვერ გავმძლარვარო.

— თუ ზღვის მეორე ნაპირზე გამიყვან, შენ ბედს შექველად მოვძებნი და ვკითხავო, — უთხრა სულელმა.

— მოდი, ზურგზე შემაჯექიო.

სულელი მაშინვე ზურგზე გადააჯდა ლოქოს. თევზმა ზღვის მეორე ნაპირზე გაიყვანა. სულელი გამოემშვიდობა და გზას გაუდგა.

ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, ბოლოს იმ ადგილს მიაღწია, სადაც ბედი ბუდობდა. ჯერ თავისი ბედი მოძებნა და რას ხედავს — გდია მინაზე და გორაობს. სულელი დასწვდა და ფეხზე წამოაყენა. მერე ლომის ბედი მოძებნა და დანაბარები გადასცა. ბედმა უთხრა:

— იმ ლომმა ერთი სულელი კაცი უნდა შეჭამოს. ამის შემდეგ ბალანი ზამთარში ამოუვა და ზაფხულში გასცვივავო.

სულელი ახლამებალის ბედის სანახავად გაეშურა. იპოვა და იმასაც უთხრა, მებალის სანუხარი. ბედმა უპასუხა: — მებალეს უთხარი, ვაშლის ხეების ძირას განძია დამარხული და ხილს იმიტომ არ ისხამს-თქო. ის საუნჯე ვინმეს უნდა ამოათხრევის და ბალი მაშინვე მოისხამსო. იქიდან სულელი ფადიშაჰის ბედთან წავიდა. ბედმა დააბარა: ფადიშაჰს უთხარი, რომ ის ქალია და ვიდრე ამ საიდუმლოს არ გაანდობს ვინმეს, მანამ გულჯავრიანი დარჩება. ერთი მეგობარი უნდა მოძებნოს და დარდი გულიდან გადაეყრებაო.

სულელი კაცი ბოლოს თევზის ბედს მიადგა.

ბედმა უთხრა: — თევზს ხახაში ერთი ვეება ძვირფასი ქვა აქვს გაჩხერილი. ქვის გადმოსაგდებად ერთი მაგარი წამორტყმა უნდა. ამის შემდეგ გაძლება წყლითაო.

ყველას ნახვა რომ მოათავა, სულელი უკან დაბრუნდა. იარა, იარა და ზღვასთან მივიდა. ხედავს, ლოქოს წყლიდან თავი ამოუყვია და იმის გზას გასცქერის.

— ჩემი ბედი ნახეო? — იკითხა ლოქომ.

— წყლის მეორე ნაპირს გადამიყვანე, მერე გეტყვიო.

სულელი ლოქოს ზურგზე გადააჯდა. თევზმა მეორე ნაპირისკენ გაცურა. ნაპირთან რომ მივიდნენ, სულელმა თევზს ერთი მაგარი მუშტი ჩასცხო თავში. თევზს პირიდან ქვა გადმოუვარდა და მინაზე დაეცა.

— ახლა კი წყლით გაძლებიო, — უთხრა სულელმა.

— აილე ეს ძვირფასი ქვა და თან წაილე, გამოგადგებაო, — შეაძლია თევზმა.

— არა, მე ჩემი ბედი მინდაო, — უპასუხა სულელმა და გზა განაგრძო. იარა, იარა და ფადიშაჰს მიადგა.

— რა ჰქენი, ჩემი ბედი ინახულეო? — ჰკითხა ფადიშაჰმა.

— ვინახულე. თურმე ქალი ყოფილხარ. ბედმა შემოგიტვალა, მეგობარი იშოვე, საიდუმლო გაანდე და გულიდან დარდი გადაგეყრებაო.

— ჩემი საიდუმლო შენ უკვე იცი. მოდი და ერთად ვიცხოვროთო, — უთხრა ფადიშაჰმა.

— არაო, — შორს დაიჭირა სულელმა, — მე ჩემს ბედს უნდა ვდიოო, — თქვა და თავისი გზა განაგრძო. იარა, იარა და მებალესთან მივიდა.

— ჩემი ბედი იპოვეო? — შეეკითხა მებალეს.

— შენმა ბედმა თქვა, რომ ვაშლების ძირას საგანძურია ჩამარხული. თუ ვინმეს ამოათხრევენებ, ბალი მაშინვე დაისხამსო.

— მოდი, კაცო და, ამოვიღოთ ის განძი! ნახევარი ჩემი იყოს, ნახევარი — შენიო, — უთხრა მებალემ.

— არა, მე ჩემს ბედს უნდა ვენიოო, — თქვა სულელმა და თავისი გზა განაგრძო.

იარა, იარა და ლომის სამყოფელში მივიდა.

— ჩემი ბედი იპოვეო? — იკითხა ლომმა.

— შენმა ბედმა თქვა, ერთი სულელი კაცი უნდა შეჭამოს, რომ ზამთარში ბალანი ამოუვიდეს და ზაფხულში გასცვივდესო.

— მოდი, ერთი საგანძური ვიცი, გაჩვენებ, ამოილე და წაილეო, — უთხრა მადლიერმა ლომმა.

— არა, მე ჩემი საკუთარი ბედი მჭირდება. ეგრე რომ არ ყოფილიყო, ლოქოსგან ძვირფას თვალს წამოვიღებდი, ფადიშაჰს დავუმეგობრებდი, არც მებალისგან შემოდლეული განძის ნახევარს არ გავუშვებდი ხელიდანო.

— აბა, შენზე სულელ კაცს სადლა ვნახავო, — თქვა ლომმა და სულელი გადასანსლა.

აზიზის ზღაპარი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ისმაილ სოვდაგარი, ეს კაცი ორმოცი სოვდაგარის უფროსად ითვლებოდა. მას ერთი ვაჟი ჰყავდა, სახელად აზიზი ერქვა. დადგა დრო და სოვდაგარი მოკვდა. შინაურებმა დიდი ალაპი გადაუხადეს და კარგად დაასაფლავეს.

მამის სიკვდილმა აზიზი ძალიან დაამწუხრა. იჯდა და დღე და ღამე ტიროდა.

ახლა ორმოცი ისპაჰანელი ლოთის ამბავი მოისმინეთ! რომ გაიგეს, სოვდაგარი მოკვდაო, აიყარნენ და მისი სახლისკენ გაემართნენ. ზოგმა ყადის სამოსი გადაიცვა, ზოგი სეიდივით გამოენყო, ზოგმა კი დერვიშობა მოიგონა. მივიდნენ სოვდაგარიანთა დიდი ტირილითა და ვაი-ვიშით. მე მიცვალებულის ბიძა ვარო, მე — ბიძაშვილი, მე — ყველაზე ახლობელიო და ასე ყველამ სოვდაგარის ნათესავად გაასალა თავი. ერთხანს იტირეს, მერე გაშლილ სუფრას მიუსხდნენ. ვახშობის შემდეგ ყადის სამოსში გამონყობილმა სტუმარმა თქვა:

— შვილებო, იქნებ ჩემი ძმისშვილის გულის გადასაყოლებლად ყომარი გვეთამაშა, თან ხომ არავის წამოგილიათო.

— ყადი ალა თუ არ გაგვირისხდა, მაგას რა ჯობია, ვითამაშოთ, ყომარი მე მაქვსო, — თქვა ერთმა ლოთმა.

ლოთები ჩაუჯდნენ ყომარს. ცოტა ხნის შემდეგ ტყუილმა ყადიმ მეგობრებს გადაულაპარაკა:

— ასე თამაშს რა აზრი აქვს, მოდი ცოტა-ცოტა ფულს ჩავიდეთო.

ყველამ ჯიბეზე გაიკრა ხელი. ყადიმ ნელ-ნელა ყველა გაფხიკა და სამასი მანეთი მოიგო. თანდათანობით აზიზიც ჩაითრიეს თამაშში. ტყუილი ყადი წამდაუნწუმ ეუბნებოდა:

— აბა, ჩემო ძმისშვილო, ფული მოიტა, ფულს ჩამოდიო.

აზიზმა რაც ფული მოიტანა, სულ წააგო. ფული რომ გაუთავდა, კედლებიდან ხალიჩები ჩამოახსნევინეს. ბოლოს „ყადიმ“ თქვა:

— გვეყოფა. ახლა დავწვეთ და დავიძინოთ. ჩემს ძმისშვილს დღეს ბედმა არ გაუღიმა, თამაში ხვალ გავაგრძელოთო.

ყველამ რომ დაიძინა, ლოთები ადგნენ და მთელი სახლი ისე გაფხიკეს, თითზე გადასახვევი აღარაფერი დატოვეს.

დილით აზიზი ადგა და სტუმრები ვიღამ მოგცა! სახლიც ისეა გასუფთავებული, ცარიელი კედლებისა და იმ სანოლის გარდა, რაზეც აზიზი

ინვა, აღარაფერია. ამ ამბავმა სოვდაგარიანთ ოჯახი მეორედ დაამგლოვიარა. პურის ფულიც კი აღარ დარჩათ. ნათესავ-მეგობრების შემწეობით ათი-თხუთმეტი დღე ძლივს გაიტანეს თავი.

ერთ დღესაც სოვდაგარები აზიზის დედას ეწვივნენ და უთხრეს:

— ისმაილი ჩვენი მოთავე იყო, მისი ადგილი ახლა აზიზმა უნდა დაიჭიროს. ჩვენ სავაჭროდ მივდივართ და, აზიზიც გამოგვაყოლეო.

დედამ აზიზს ჰკითხა:

— შვილო, ახლა რომ ფული იშოვო, ყადრს თუ გასწევ?

— რატომაც არაო.

მაშინ ქალმა ერთი მინის მთხრელი მოიყვანა და სახლის ერთ კუთხეში ორმო ამოათხრევინა. ორმოდან რამდენიმე ქოთანო ოქრო ამოიღეს. ამ ოქროთი საქონელი იყიდეს. აზიზისთვის კი ერთი ცხენი და ერთიც მსახური მოიყვანეს.

— ახლა გაუდექი გზას, შვილო, — უთხრა დედამ და თანაც დააბარა, — იქნებ ერთი მოსამსახურეც იყიდო სადმე და ჩამოიყვანოო.

სოვდაგარები გზას დაადგნენ. ხეობებს ნიაღვარივით ჩაურბინეს, მთაგორებს ნიავეარივით გადაუქროლეს, — ზღაპარში მანძილის გავლას რა უნდა! მალე ინდოეთს გავიდნენ, აქ ერთ ქარავანსარაიში დაიდეს ბინა და იწყეს ვაჭრობა.

ერთხელ აზიზი ქალაქში გავიდა. ხედავს, ერთ ისეთ მონა ქალს ყიდიან, იმის სილამაზეს კაცის ენა ვერ იტყვის. აზიზმა იმწამსვე იყიდა მონა, ოღონდ ამხანაგებს არ გაუმხილა ეს ამბავი. ღამით ქალი ცხენზე შემოისვა, მთელი გზა და მანძილი ხელმეორედ გადასერა და შინ მიიყვანა. ქალი დედასთან დატოვა, თვითონ კი მაშინვე ამხანაგებთან დაბრუნდა.

ერთ დღესაც ეს ქალი აზიზის დედას ეუბნება:

— ხალა, ეს სახლი უვარგისია, არ გინდა, სადმე უკეთეს ადგილზე ერთი კარგი სასახლე ავაშენოთო?

— შვილო, რაც კი გვებადა, აზიზმა წაიღო თან, სასახლე რით უნდა ავაშენოთო.

— ხალა, ნუ გეწყინება და ერთი მუშას დამიძახეო.

ქალმა მუშა მოიყვანა. გოგომ საიდანღაც ლალი გააჩინა და მუშას მისცა. აზიზის დედას კი ეუბნება:

— ხალა, შენ ამას გაჰყევი ბაზარში, ლალს გაყიდის, ფული გამოართვი და წამოიდეო.

მართლაც, წავიდნენ ბაზარში და ლალი გაყიდეს. როცა დაბრუნდნენ,

იმ გოგომ აზიზის დედას უთხრა:

— აბა, ახლა ერთი კარგი ოსტატი ნახეო.

მოიყვანეს ოსტატიც.

— ოსტატო, ხარჯი მთლიანად ჩემია. იცოდე, ისეთი სასახლე უნდა ააშენო, ფადიშაჰისას აჯობოსო.

ქალმა მეორე ოსტატი წაიყვანა და ქალაქგარეთ ერთი მშვენიერი სასახლე ადგილი მოაზომინა.

ოსტატი შეუდგა სახლის შენებას და რამდენიმე დღეში დაასრულა კიდეც.

— სახლი მზად არის. ახლა ეს მითხარით, ამ ქალაქში ყველაზე თავზეხელაღებული და ავარდნილი კაცი ვინ გეგულებათო, — იკითხა გოგომ.

— ვინა და, ერთი ყასაბი, იმისი ყველას ეშინიანო, — უთხრა აზიზის დედამ.

— იმ ყასაბს აქ დამიძახეთო.

ყასაბი მოუყვანეს და ქალი ეუბნება:

— შენს საწოლსა და საბან-გობანს მოიტან და ეზოს კართან გააწყობ. გასამრჯელოდ დღეში ერთ ოქროს მოგცემ, მაგრამ გახსოვდეს, ჩვენს ეზოში ბუზი რა არის, ბუზმაც არ უნდა გაიბზუილოსო.

ყასაბი დათანხმდა. ალყაფის კართან მოეწყობა და დარაჯად დადგა.

ერთ დღესაც ფადიშაჰის ვაჟი ნადირობიდან ბრუნდებოდა. გამოიარა და რას ხედავს, ისეთი სასახლეა წამოჭიმული, ფადიშაჰის სასახლე იმასთან ვერ მოვა. კოშკის სარკმელთან ერთი მზეთუნახავი ჩამომჯდარა და ქარგავს. ვაჟს ქალი მაშინვე გულში ჩაუფარდა. როგორც კი სახლში დაბრუნდა, ერთი დედაბერი იხმო და უთხრა:

— ამა და ამ ადგილას ერთ სასახლეში ქალი რომ ცხოვრობს, თუ მომითინთლავ და ჩემს თავს შეაყვარებ, რასაცა მთხოვ, მოგცემო. მერე დედაბერს ცოტაოდენი ფული მისცა და გზას გაუყენა. დედაბერიც მიადგა ალყაფის კარს. იმდენი ეხვეწა და ემუდარა ყასაბს შემეშვიო, რომ თავი შეაცოდა და შეეშვა. გოგომ დედაბრის ხმა როგორც კი გაიგონა, ყასაბს ჩამოსძახა:

— აი, შე ძაღლისშვილო, განა არ გითხარი, ამ სახლში ბუზი რა არის, ბუზმაც კი არ გაიბზუილოს-მეთქი?!

ამ სიტყვებზე ყასაბი გონს მოვიდა. წამოხტა, ხელკეტი აიღო, დედაბერს წამოეწია და ერთი თუ ორი, მიაყოლა და მიაყოლა. დედაბერმა ისე მოუსვა, იტყოდით, ორი კი არა ოთხი ფეხი გამობმიაო. გასავათებული დედაბერი მივარდა ფადიშაჰთან და ძლივს ამოიქაქანა:

— ფადიშაჰო, დაგექცეს ეგ ტახტი, შენივე სისხლით შეგეღებოს იმ შენი ცხენის უნაგირი, იქ სად გამგზავნე? ქალაქის განაპირას ერთ გომბიოს ამ სასახლეზე უკეთესი სასახლე წამოუჭიმავს, დარაჯად ყასაბი დაუყენებია და, რომ დამინახა, ცოტას განყდა, ცემით არ მომკლაო.

ფადიშაჰის ვაჟი ახლალა მიხვდა, ამ საქმეს სასიკეთო არა მოჰყვება რაო, ისიც ახლა გაიგო, რომ გოგო აზიზის ცოლი ყოფილა.

დიდი ფიქრის შემდეგ ფადიშაჰის ვაჟმა წერილი დაწერა და ერთ კაცს გაატანა აზიზთან ინდოეთში. წერილში ეწერა: „აზიზო, მამაშენს კაცად დაუტოვებხარ, შენ კი რა დატოვე — ძაღლის ლეკვი... შენმა ცოლმა თავს ლაფი დაგასხა. ყოველ ღამეს იმასთან ვილაც კაცი ათევს და შენთვის სასახლეც კი ააშენებინა...“

წერილი აზიზს მიუტანეს. გახსნა, მაგრამ, რა წაიკითხა?! ელდანაცემი აზიზი იმავე ღამეს თავის სახლში გაჩნდა. ჭიშკართან ვილაც კაცი შემოხვდა და ჰკითხა, სახლის პატრონები სად არიანო?

— სადა და, ამა და ამ მხარეს, ამა და ამ ადგილზე ერთი უცხო სასახლე აიშენეს და იქ არიანო.

აზიზმა თითზე იკბინა: ეტყობა, მართალი მოუწერიათ, მე სახლში ერთი გროშიც არ დამიტოვებია და არც გამომიგზავნია, რით რა უნდა აეშენებინათო. მერე ცხენს ქუსლი ჰკრა, მივიდა იმ ადგილას, სადაც მიახწავლეს. ხედავს, სასახლე დგას ისეთი, ფადიშაჰიც ვერ დაინუნებს. ალყაფის კარში ფეხი შედგა თუ არა, კეტმომარჯვებული ყასაბი გადაუდგა წინ. შეშინებულმა აზიზმა ყვირილი მორთო. ყვირილზე ქალი ეზოში გამოვიდა და ყასაბს უთხრა:

— ნუ სცემ, გამოუშვიო.

აზიზი შევიდა სასახლეში და ცოლს უთხრა:

— აბა, ხანუმ, ერთი ლოგინი გამიშალე, დალილი ვარ და უნდა დავწვეო.

ქალმა ლოგინი გაშალა და თვითონაც დაწვა. აზიზმა ადროვა, სანამ დაიძინებდა, მერე მოუქნია ხმალი და მოკლა. მკვდარი ცოლი ფარდაგში გაახვია, წაიღო და ანწლიანში გადააგდო.

იქიდან გამობრუნებული აზიზი ცხენს მოახტა და კვლავ ინდოეთს მიაშურა.

ახლა ერთი დალაქის ამბავს გეტყვით! დალაქი გარეთ გამოსულიყო და ხედავს, რომ ანწლებში ფარდაგში გახვეული რაღაც გდია. გაშალა ფარდაგი, — შიგ ხმლით დაჭრილი ქალი წევს! დალაქმა ქალს ცხვირთან სარკე მიუტანა, როცა დარწმუნდა, ცოცხალიაო, საჩქაროდ სახლში შეიყვანა და

ექიმთანაც გაიქცა. ქალს მოუარეს, ჭრილობა მოჰბანეს, შეუხვიეს და მალე გამოაჯანმრთელეს. იმ დალაქს ერთი ძმა ჰყავდა. ძმებს ერთი დავა და ჩხუბი აუტყდათ, არა მე უნდა შევირთო ეს ქალი, არა მეო. მაშინ ქალმა ურჩია:

— ადექით, ერთი ზანდუკი შეაკვრევინეთ, მე შიგ ჩამსვით და ზღვაში გადამაგდეთ. მერე ეცადეთ და რომელიც პირველი გამომიყვანს, ცოლად იმას გავყვებიო.

ძმები დაყაბულდნენ. ნავიდნენ, ზანდუკი შეაკვრევინეს, ქალი შიგ ჩასვეს, სახურავი მაგრად დააჭედეს და ზღვაში გადაუძახეს. ზანდუკი ზღვის ტალღებმა გაიტაცა. ორივე ძმას უნდოდა ქალს უკან მიჰყოლოდა, მაგრამ შეეშინდათ, დავიხრჩობითო და თავი მიანებეს. ამასობაში ზღვამ ზანდუკი კარგა შორს წაიღო. იქ ერთმა მეზადურმა, დღენიადაგ ზღვაზე რომ იყო გასული და თევზაობდა, ზანდუკს თვალი მოჰკრა.

— ვნახოთ, ერთი, რომელი ვაჭრის ქონება დაიღუპაო, — ჩაილაპარაკა მეთევზემ თავისთვის და ბადე ესროლა. ზანდუკი დაიჭირა, თავი ახადა და რას ხედავს, შიგ ფადიშაჰის საკადრისი ქალი არა ზის! ეს წყალობა ღმერთს ჩემთვის გამოუგზავნიაო, გაიფიქრა მეზადურმა და ამ ქალზე დაქორწინება მოინდომა. მეზადურს მეჰმედი ერქვა სახელად.

— უკან ხომ არავინ მოგვდევს, რა გეჩქარება. თუ ღმერთიც ნებას დაგვრთავს, დილაზე მოლასთან წავიდეთ და ვიქორწინოთო, — უთხრა ქალმა და, როგორც იყო დაითანხმა კიდევც.

ქალი დაელოდა, ვიდრე მეჰმედი ჩაიძინებდა, მერე კი გაიპარა. იარა, იარა და ერთ მწყემსს გადაეყარა. მოდის ქალი და მზესავით მოანათებს.

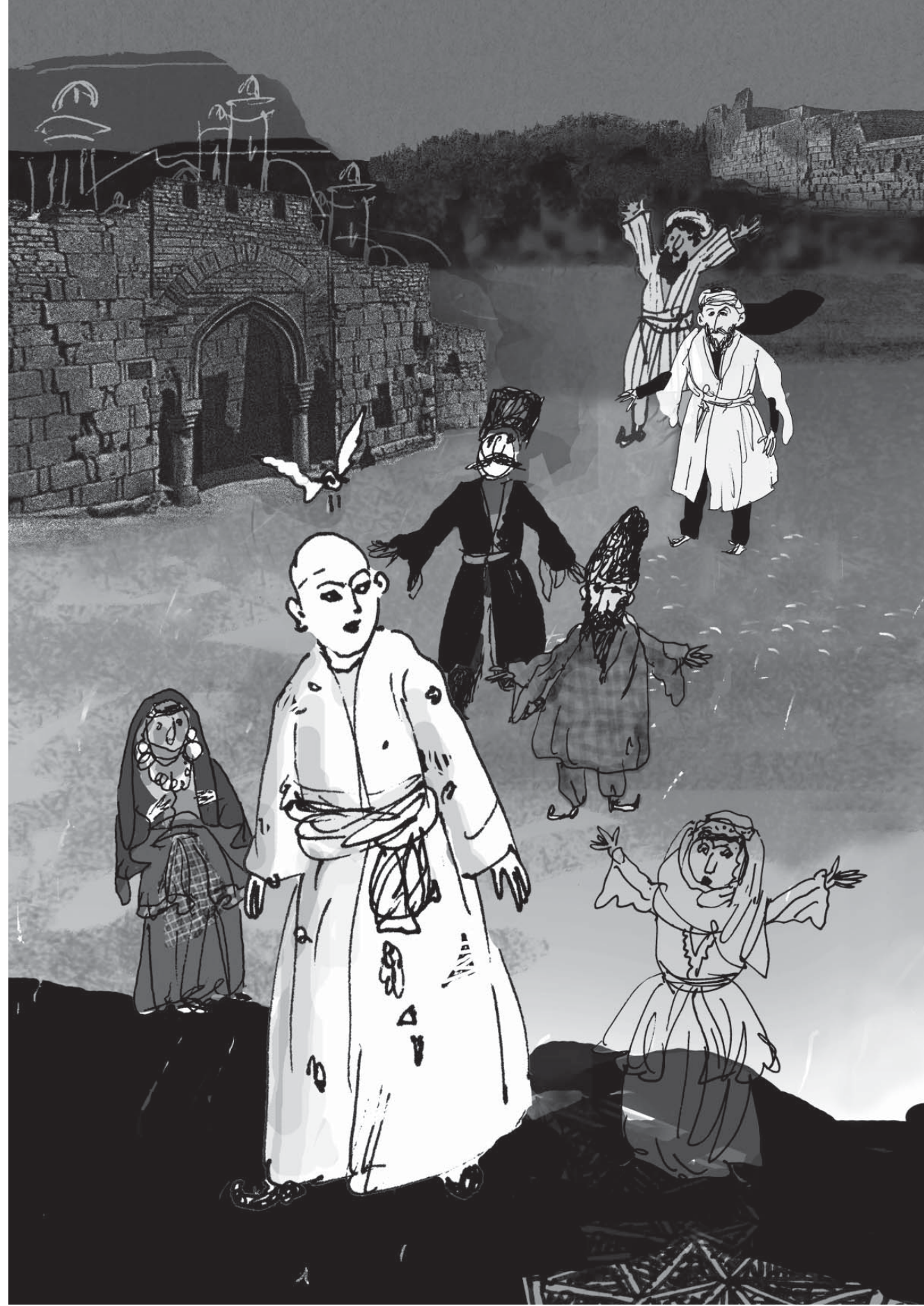
— სადაური ხარ და საიდან მოდიხარო? — ეკითხება მწყემსი.

— ლტოლვილი ვარ. შიმშილით ვკვდები, ჯერ ცოტა პური მაჭამეო, — მიუგო ქალმა.

მწყემსმა მაშინვე ერთი თოხლი წამოაქცია. ხორცი შეჭამეს, ფაშვი კი ქალმა კარგად გარეცხა, გაასუფთავა, მზეზე გააშრო და თავზე ჩამოიცვა. მერე ისიც მწყემსის ტანსაცმელში გამოეწყო და ორივე გზას გაუდგა. მწყემსი ფარას თავში მიუძღოდა, ქალი — ბოლოში მისდევდა. ასე იარეს ერთ ხანს, ბოლოს ქალი გაიპარა და სანამ გათენდებოდა, ერთ ქალაქში შევიდა. იქ ერთი ორომტრიალი და ვაი-ვიში შესდგომოდა ხალხს. რა ამბავიაო, იკითხა ქალმა.

— რაღა რა ამბავია, ჩვენი ფადიშაჰი გარდაიცვალა. ახლა ბედის ჩიტს უშვებენ, ვისაც თავზე დააჯდება, ფადიშაჰად იმას აირჩევენო.

ქალი განზე გადგა და თვალთვალი დაუნყო, აბა, რა იქნებო. ბედის

ჩიტმა იტრიალა, იტრიალა და სწორედ იმას კი დააჯდა თავზე. ხალხმა სტაცა ხელი და სულ კინწისკვრით გამოაგდო, ეს ქაჩალი საიდანღა მოთრეულაო.

ჩიტი კვლავ გაუშვეს. ისიც ხელმეორედ დააჯდა ქაჩალს თავზე. ხალხი გაბრაზდა, სტაცეს ხელი და ერთ ჩამოქცეულ სახლში გამოკეტეს. ჩიტი კი კვლავ ჰაერში გაუშვეს. ჩიტმა თავისი არ დაიშალა, იმდენი იტრიალა, იმდენი ქნა, სახლს გამონგრეული უპოვა, შეფრინდა და ქალი მოძებნა. ხალხი სულ გადაირია. ქაჩალი ახლა ქალაქგარეთ წაიყვანეს და იქ დაამწყვდიეს. ჩიტი არც ახლა მოეშვა, მოძებნა ქალი და თავზე დააჯდა. რალას იზამდა ხალხი, გამოიყვანეს ქაჩალი და ფადიშაჰად დასვეს.

ვალლაჰ! ფადიშაჰი დადგა ისეთი, ქვეყნად ბადალი არ მოეძებნებოდა!

ერთ დღეს ფადიშაჰმა ბრძანა:

— ერთი მხატვარი მომგვარეთ, ჩემი ცოლის სურათი უნდა დავახატვინოო.

მხატვარი აახლეს.

— ჯერ ამ კარებში შედიო, — უბრძანა ფადიშაჰმა მხატვარს.

როგორც კი მხატვარი ჰარამხანაში შევიდა, ქალმა ფადიშაჰის სამოსი გაიხადა, სარკის წინ გამოეწყო და ისე დამშვენდა, თოთხმეტი დღის მთვარეს დაემსგავსა. მერე მხატვართან მივიდა. აბა, მხატვარი როგორ იცნობდა თავის ფადიშაჰს? იმის ცოლად ჩათვალა და დახატა. ქალი უკან დაბრუნდა, კვლავ ფადიშაჰის ტანსაცმელი ჩაიცვა, ტახტზე დაჯდა და ბრძანა:

— ეს სურათი წაიღონ და ქალაქის შემოსასვლელში ჩამოჰკიდონ. ვინც ამ სურათის დანახვაზე ამოიოხროს და ტირილი დაიწყოს, იმწამსვე მომგვარეთო.

ერთ დღეს ქალაქს ერთი დერვიში მოადგა. სურათს შეხედა თუ არა, ერთი ამოიკვნესა და ტირილი აუვარდა. დერვიში მაშინვე ფადიშაჰს მოჰგვარეს. ქალმა შეხედა დერვიშს და თავისი მამა იცნო, მეორე დღეს ერთი დერვიში კიდევ ატირდა სურათის დანახვაზე. ისიც ფადიშაჰთან მიიყვანეს. ქალმა თავისი ვეზირი იცნო, გავიდა ცოტა ხანი და ერთი ახალგაზრდა კიდევ მოჰგვარეს, ეს ვაჟი კი აზიზი გამოდგა. სულ რამდენიმე დღეში ფადიშაჰთან მოიყარეს თავი იმ ფადიშაჰის ვაჟმა, აზიზს რომ წერილი მისწერა, დალაქმა, მეზადურმა და მწყემსმა.

ქალმა ყველა ერთად შეკრიბა და უთხრა:

— აბა, სათითაოდ თქვით, იმ ქალის სურათის დანახვაზე რატომ

ამოიხრეთ და ატირდითო?

პირველად მამას მიუბრუნდა, ჯერ შენ მიპასუხეო.

— ქვეყნიერების ყიბლავ, იმ სურათზე ჩემი ქალია დახატული. ერთხელ მე ხორასანს წავედი, ცოლი და ვაჟიშვილი თან წავიყვანე. ქვეყანა და ჩემი ასული კი ვეზირს ჩავაბარე. ხორასნიდან დაბრუნებულს ვეზირი თავშეხვეული დამხვდა. ვკითხე, რა დაგმართნია-მეთქი, ასე მიპასუხა, შენმა ქალმა ისე აიშვა თავი, ქალაქის მოსახლეობა ლამის ერთმანეთს შეახოცაო. მე მაშინვე ვაჟს მივუბრუნდი და ვუთხარი, შენი და წაიყვანე და მოკალი-მეთქი. ვაჟმა კი მომატყუა, წაიყვანა და გაყიდა. მერეღა გავიგე, რომ ვეზირსაც მოვუტყუებოვარ, ახლა დავდივარ და ჩემს ქალს ვეძებ. იმისი სურათი რომ დავინახე, ამიტომ ამოვიხრე და ავტირდიო.

ქალმა ახლა ვეზირს ჰკითხა, შენ რაღად იტირეო.

— ჯანმრთელად იყოს ქვეყნის ყიბლა, — დაიწყო თავისი ამბავი ვეზირმა, — მე ამ ფადიშაჰის ვეზირი ვიყავი. ერთხელ ფადიშაჰი ხორასანს წავიდა, ქვეყანა და თავის ასული მე ჩამაბარა. ერთ დღეს გულში ეშმაკი ჩამიჯდა და ფადიშაჰის ასულის შერთვა მოვიხდომე. ქალმა უარი მითხრა და დამანამუსა. მე მაინც ვერ მოვისვენე და კიდევ მივედი ქალთან. იმანაც აიღო და კეტი ჩამცხო თავში. ამასობაში ფადიშაჰიც დაბრუნდა. ნამდვილი ამბავი რომ არ გამოაშკარავებულყო, ტყუილი მოვიგონე. ფადიშაჰმა თავის ვაჟს უბრძანა, შენი და წაიყვანე და მოკალიო. ძმამ და მოსაკლავად ვერ გაიმეტა, წაიყვანა და გაყიდა. ახლა მე იმ ქალს დავეძებ. სურათს შევხედე, თავი ველარ შევიკავე და ავტირდიო.

— მე სოვდაგარი ვარ, — თქვა აზიზმა, — ინდოეთში ვიყავი. ერთ დღესაც ჩვენი ფადიშაჰისგან ბარათი მივიღე, შენმა ცოლმა მთელი ქალაქი აურ-დაურიანო. ცეცხლი მომედო, დავბრუნდი სახლში, ცოლი მოვკალი, გავახვიე ფარდაგში და ანწლებში გადავაგდე. ახლა ჩემი ცოლის სურათს მოვკარი თვალი და ავტირდიო.

ქალმა ფადიშაჰის ვაჟს ჰკითხა, შენ რაღამ ავატირაო?

— ერთ დღეს ნადირობიდან დავბრუნდი, ვხედავ, ქალაქის განაპირას ისეთი სასახლე დგას და იმ სასახლეში ისეთი ლამაზი ქალი ზის, მეტი აღარ შეიძლება. ქალი ერთი დანახვით შემეყვარდა, შუშავალიც გავუგზავნე, მაგრამ დარაჯმა არ შეუშვა. მაშინ იმ ქალის ქმარს ცილისწამების წერილი მივწერე. ის დღე იყო და ის დღე, ქალი გაქრა სასახლიდან. ახლა დავდივარ და ყველგან ვეძებ. ჰოდა, იმის სურათის დანახვაზე ცრემლი ველარ შევიკავეო.

ყველა რომ მოჰყვა თავის ამბავს, ფადიშაჰმა იკითხა:

— ახლა ის ქალი რომ ნახოთ, იცნობთო?

— როგორ არ ვიცნობთო.

მაშინ ფადიშაჰმა თავიდან გვირგვინი მოიხადა და მამისკენ მიბრუნდა:

— აბა, კარგად დამაკვირდი, განა მე შენი ქალი არა ვარ? ეს შენი ვეზირია, უბედურება რომ დაგატეხა თავს. ესეც აზიზია, — რომელმაც ბაზარზე მიყიდა, მერე ცრუ კაცს დაუჯერა, არ დამინდო და ფარდაგში გახვეული გადამაგდო. ეს ის ფადიშაჰის ვაჟი, ვინც ამ დღეში ჩამაგდო. ეს — ის დალაქი, მე რომ მომარჩინა, ესეც მეზადური, დახრჩობისგან რომ მიხსნა! რას ვიზამ, აზიზს ცოდვა უნდა შევუნდო, რადგან მოატყუეს. თუმცა, კაცმა ყველას სიტყვას არ უნდა დაუჯეროსო!

ქალმა სამეფო გვირგვინი აზიზს დაადგა თავზე და უთხრა:

— ამიერიდან ამ ქვეყნის ფადიშაჰი შენ იქნებიო.

აზიზმა ჯალათი იხმო და ვეზირი და ფადიშაჰის ვაჟი გაატანა თავის მოსაკვეთად. მერე დალაქს უთხრა:

— ფულს რამდენსაც ისურვებ, იმდენს მოგცემო.

აზიზმა მწყემსიცა და მეზადურიც გულუხვად დააჯილდოვა. სიმამრი კი თავისთან დაიტოვა.

იმათ ჭამეს, დალიეს, დრო ატარეს და იმ ქვეყნის გზას ისე გაუდგნენ. თქვენც ბევრი დრო გეტარებინოთ.

უსთაჯან აჰმედი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი კაცი, სახელად უსთაჯან აჰმედი ერქვა. ეს უსთაჯან აჰმედი ისეთი ზარმაცი ვინმე იყო, ისეთი, რომ შინიდან გარეთ გამოსვლაც ეზარებოდა. მისი უქნარობით ცოლი ძალიან შელონდა. ერთხელ კი დეიდას შესჩივლა თავისი გასაჭირი. დეიდამ დაარია:

— მოდი, დისწულო და, როგორც გეტყვი, ისე მოიქეცი: ახლა, შინ რომ მიხვალ, პური გამოაცხვე, გაიტანე და კარიდან დანყებულები, ეზოს ბოლომდე მოფინე, მერე შედი და ქმარს უთხარი, ციდან პური წვიმს-თქო. ის ადგება და გარეთ გავა. როგორც კი გავა, კარი შიგნიდან გადაუარაზე და აღარ შეუშვა, წავიდეს და თავისთვის მაინც იშოვოს სარჩო!

დედაკაცს დეიდის ნათქვამი ჭკუაში დაუჯდა. მივიდა შინ, მოზილა ცომი, შემოდგა ცეცხლზე საჯი და ქმრის მალულად დაიწყო პურის ცხო-

ბა. საკმაოდ ბევრი რომ გამოაცხო, მერე როგორც დეიდამ დააროგა, გარეთ გაიტანა და კარიდან დაწყებული მთელი ეზო პურებით მოფინა. მერე ქმართან შევიდა და უთხრა:

— კაცო, ციდან პური წვიმს, ადექი, გადი, ერთი-ორი მაინც შემოიტანე შინაო.

უსთაჯან აჰმედი, ღმერთო, ღმერთოს ძახილით წამოდგა და გარეთ გავიდა. ცოლმა იმწამსვე კარი მიუხურა და შიგნიდან გადარაზა. უსთაჯან აჰმედმა ორიოდვე პური აიღო და სახლისკენ გაბრუნდა. მიანვა კარს, დაკეტილი დახვდა. უფრო მიანვა, მაინც არ გაიღო. უსთაჯან აჰმედი გარედან ბევრს ეხვეწა ცოლს შემომიშვიო, მაგრამ ქალმა არ შეისმინა. უსთაჯან აჰმედი მიხვდა, რაც დაემართა: ცოლი ჩემი სიზარმაცით შებებრდა და მაგდებსო. სხვა რა ჩარა იყო. ეზოდან გავიდა. იქვე, მახლობლად ერთი ჩანგრეული ორმო იყო, ჩავიდა შიგ, ბელტებზე თავი მიდო და მიიძინა. როცა გამოიღვიძა, ნახა, რომ უამრავი ბუზი დახვეოდა ცხვირ-პირზე და ჰკბენდა. უსთაჯან აჰმედმა ბუზებს ხელი მიჰყო და ხოცვა დაუწყა. ორმოცი ბუზი მოკლა. როცა წასასვლელად წამოდგა, იქვე სოროდან გამომდვრალ ორ წრუნუნას მოჰკრა თვალი. წრუნუნებმაც შეხედეს და გაქცევა დააპირეს. უსთაჯან აჰმედმა ერთი ქვა აიღო, წრუნუნებს ესროლა და ორივე იქვე გააგორა; მერე დახოცილ ბუზებსა და წრუნუნებს რომ შეხედა, გაიფიქრა: ასეთი დიდი ფალავანი ვყოფილვარ და ამდენ ხანს ნეტავ რაზე ვიჯექი უქმადო. წამოვიდა, პირდაპირ მჭედელთან მივიდა და ერთი რკინის ზური გააკეთებინა ასეთი წარწერით: „მე ვარ უსთაჯან აჰმედი — ერთი შემოკვრით ორმოცი გველეშაპისა და ერთი ქვით ორი ნიანგის მომკვლელი!“.

უსთაჯან აჰმედმა ის ზური აიღო, თავზე დაიდგა და გზას გაუდგა. ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, ერთ ქალაქში მივიდა. რაკი ძალიან დაღლილი იყო, იქავე, ქალაქის განაპირას ერთ ბაღში შევიდა, თავქვეშ ისევ ბელტები ამოიწყო და დაიძინა.

მოდით, უსთაჯან აჰმედს აქ ეძინოს, ჩვენ კი შვიდი ფალავანი ძმის ამბავს მოვყვით. ეს ბაღი თურმე ამ ფალავნებისა იყო, მათი შიშით ბაღში კაცი ვერ გაიჭაჭანებდა. შვიდივე ძმა ქალაქის ფადიშაჰის ფალავანი იყო.

იმ საღამოთი შვიდიდან ყველაზე უმცროსმა ძმამ თავიანთ ბაღში შეიარა და უცებ უსთაჯან აჰმედს მოჰკრა თვალი. მივიდა ახლოს, — ერთი უზარმაზარი კაცი ნევს, თავზე რკინის ზური ახურავს და ზურზე კიდევ აწერია: „მე ვარ უსთაჯან აჰმედი — ორი ნიანგის მკვლელი!“ შვიდი ძმის

უმცროსმა ძმამ გაიფიქრა:

— ეს თუ მართლა ასეთი ფალავანია, რომ გაიღვიძოს, მომკლავს: მოდი, წავალ და ძმებს შევატყობინებო.

ბაღიდან გამოვიდა, წავიდა და თვალთ ნანახი ძმებს მოუყვა. ძმები ადგნენ და ბაღში წამოვიდნენ. უსთაჯან აჰმედს ისევ ეძინა. ზურზე ის წარწერა წაიკითხეს და დანარჩენი ძმებიც შეცბუნდნენ.

ამ შვიდ ძმას ერთი და ჰყავდა, ზოჰრა ერქვა. ისიც ფალავანი იყო. ძმებს ადრევე განზრახული ჰქონდათ, ჩვენი და ჩვენსავით ფალავან ვინმეს მივათხოვოთო. ახლა უსთაჯან აჰმედი რომ ნახეს, უფროსმა ძმამ თქვა:

— ამაზე გამოჩენილი ფალავანი სხვა ვილა იქნება, ჩვენი და ამას მივათხოვოთ და ჩვენც მხარი გამაგრებული გვექნებაო.

მძინარე ფრთხილად გააღვიძეს. უსთაჯან აჰმედმა რომ წამოიხედა და შვიდი გმირი ფალავანი დაინახა, გულში დიდი შიში ჩაუვარდა, მაგრამ დამჩნევით არაფერი დაუმჩნევია. უფროსმა ძმამ უსთაჯან აჰმედს მიმართა:

— ჰოი, დიდო ფალავანო, კეთილი იყოს შენი მობრძანება! შენი დანახვა ჩვენთვის დიდი სიხარულია, მაგრამ ცივ მინაზე რომ დანოლილხარ, ეგ კი ჩვენი სირცხვილია, წამობრძანდი, სახლში გვეწვიეო!

უსთაჯან აჰმედი ფალავან ძმებს გაჰყვა. ძმებმა სტუმარი სუფრის თავში გამოჭიმეს. პურობის შემდეგ ძმებმა თავიანთი და უსთაჯან აჰმედს ცოლად შესთავაზეს, მაგრამ მან თქვა:

— არა! ჩვენ ხომ ამას იქით ძმები ვართ, ამიტომ თქვენი და მეც დად მიმიღიაო!

ამ სიტყვამ ძმებისა და ზოჰრას თვალში უსთაჯან აჰმედის ფასი უფრო ასწია.

გავიდა ერთი დღე, ორი დღე და ზოჰრა ხანუმმაც თანდათან გაიცნო უსთაჯან აჰმედი, მიხვდა კიდევ რა ჩიტიც ბრძანდებოდა ჩვენი გმირი სინამდვილეში, მაგრამ ამაზე ძმებთან არაფერი უთქვამს.

ძმები ჯერ-ჯერით ქარავნის დასაცემად მიდიოდნენ ხოლმე ღამლამობით. გავიდა ერთი კვირა და ქარავნის გაძარცვის რიგი ახლა უსთაჯან აჰმედზე მიდგა. ზოჰრამ რომ ნახა, ამ ამბავმა უსთაჯან აჰმედს ფერფური დააკარგვინა, შეიცადა და შუალამისას უთხრა:

— ძმაო, შენ შინ დარჩი, ამაღამ ქარავანზე დასაცემად მე წავალო.

ქალმა ჩაიცვა საფალავანო სამოსი და გზას გაუდგა. ვინროები გადაჭრა და ერთ ისეთ მდიდარ ქარავანს დაეცა, მის ძმებს სიზმრადაც არ მოლანდებიათ. ქალმა გაძარცვა ქარავანი, შინ მივიდა და უსთაჯან აჰმედს უთხრა:

— უსთაჯან აჰმედ, თუ ჩემმა ძმებმა რაიმე გკითხონ, უთხარი, ქარავანი მე გავძარცვე-თქო.

ძმები რომ მოვიდნენ და სახლში უამრავი დოვლათი დახვდათ მოტანილი, უსთაჯან აჰმედს შეეკითხნენ:

— ფალავანო, ეს ქარავანი შენ გაძარცვეო?

— მე თუ არა, მაშინ ვინ გაძარცვადაო! — გაიბღინდა უსთაჯან აჰმედი. ძმებმა ძალიან უქეს გმირობა და ვაჟკაცობა.

ამ დღიდან გავიდა დრო და ხანი. ერთ მშვენიერ დღეს ერთმა ფადიშაჰმა ამ ქალაქის ფადიშაჰს ომი გამოუცხადა. ფადიშაჰმა ძმები თავისთან დაიბარა, ამათ კი უსთაჯან აჰმედსაც სთხოვეს, შენც ჩვენთან ერთად წამოდიო. უსთაჯან აჰმედს ამის გაგონებაზე შიშისაგან ცოტას გადაარჩა, გული არ გაუსკდა. იგი მიუბრუნდა ძმებს და უთხრა:

— კარგი, მაგრამ, მაშინ კუბოში ჩამდეთ და ისე წამილეთ ფადიშაჰთან, კუბოს კიდევ თოკები გადაუჭირეთ ზემოდან, თორემ ვინ იცის, გზაში რაიმეზე ჯავრი მომივიდეს და ვინმეს სული არ გავაცხებინო.

ფალავანმა ძმებმა კუბო შეკრეს, უსთაჯან აჰმედი შიგ ჩაანვინეს და გარედან მაგრად გადაუჭირეს თოკები. ეგრე შეკრული აიღეს და ფადიშაჰთან წაიღეს. შაჰმა რომ შორიდან კუბოს მოჰკრა თვალი, მაშინვე გუნება გაუფუჭდა; იფიქრა, ალბათ, შვიდ ძმათაგან რომელიმე მოკვდაო. ამასობაში ძმებიც მოვიდნენ.

— ფალავნებო, ეს რა ამბავიაო? — შეეკითხა ფადიშაჰი.

— დიდებულო შაჰო, — მიუგო უფროსმა ძმამ, ამ კაცს უსთაჯან აჰმედი ჰქვია; მას ერთი დარტყმით ორმოცი გველეშაპი მოუკლავს, ერთი ქვით კი ორი წიანგი; კუბოში იმიტომ ჩავდეთ, გზაში უეცრად არ გაბრაზებულყო და ვინმე არ ემსხვერპლაო.

ფადიშაჰს გაუხარდა. ფალავნები ბედაურებზე ამხედრდნენ და გაემზადნენ. უსთაჯან აჰმედი ფიქრებმა შეიპყრო, რა ვქნა, რა მოვახერხოო. ბოლოს შაჰს მიუბრუნდა და უთხრა:

— დიდებულო შაჰო, ისეთი ცხენი მომგვარეთ, ზედ რომ შევჯდე, წელი არ მოსწყდესო.

ფადიშაჰმა გაიფიქრა, ეს უეჭველად მაგარი ფალავანი იქნებაო და მიუგო:

— მაშინ შენ თვითონ შედი თავლაში და ამოირჩიე, რომელი ცხენიც მოგეწონებაო.

უსთაჯან აჰმედი თავლაში შევიდა. შიგ ისეთი ცხენები ება, ახლოს ვერ

მიუდგებოდა კაცი, სულ ვარსკვლავებს ეთამაშებოდნენ. უსთაჯან აჰმედი შიშით ვერც ერთს ვერ მიეკარა. აქეთ-იქით თვალი მოავლო და კუთხეში ერთი ყურებჩამოყრილი ცხენი დაინახა, თავისთვის იდგა წყნარად; უსთაჯან აჰმედი ნელ-ნელა მივიდა ცხენთან, ცხენი არც განძრეულა. აჰმედმა დიდი სიფრთხილით თითი გაიწოდა და ცხენს ბარკალზე ატაკა. ცხენმა ყურები უფრო ჩამოყარა, აჰმედი მიხვდა, რომ ეს ცხენი იაბო იყო, თანაც საპალნე იაბო და სიხარულით ცას ეწია:

— კარგ ბედზე წავანყდი, ამაზე შევჯდები, სადმე უკან ვიხეტილებ და ომი რომ გათავდება, მაშინ მივალო.

ჩაავლო ხელი ცხენს და გარეთ გამოიყვანა. ჯერ იფიქრა, მე თვითონ შევჯდებიო, მაგრამ გადმოვარდნისა შეეშინდა და ფალავან ძმებს მიუბრუნდა:

— ახლა მე რომ ამას უცებ მოვახტე, მეშინია წელი არ მოვწყვიტო, თქვენ ამიყვანეთ და ცხენზე შემსვითო.

შვიდმა ძმამ აჰმედი ციმციმ აიყვანა და ცხენზე შესვა. უსთაჯან აჰმედს ცხენი ემალლა, იფიქრა, აქედან თუ გადმოვვარდი, ტვინი ცხვირიდან წამომივაო და ისევ ძმებს მიუბრუნდა:

— მე საშინელი გაბრაზება ვიცი, შეიძლება წიხლი ვკრა და სახლები და კოშკები დავაქციო, ამიტომ ფეხები ცხენის მუცელქვეშ შვიდპირი თოკით მაგრად გამიკარითო.

ძმებმა სასწრაფოდ შეუსრულეს ეს თხოვნაც.

თურმე ნუ იტყვით და, ეს ცხენი ნიავქარის ცხენი არ იყო?! ნიავქარის ცხენს ასეთი ხასიათი აქვს: თუ გაჩერებულია, იაბოსა ჰგავს, თუ შევჯდები და აღვირს მიუშვებ, მაშინ ველარ იცნობ — ქარივით მიქრის!

ერთი სიტყვით, როცა ყველაფერი უკვე მზად იყო, ძმები გზას გაუდგნენ. ნიავქარის ცხენმაც, როგორც კი იგრძნო, აღვირი მომიშვესო, ადგილიდან მოსწყდა და — ჰაიდა! ცხენი აქეთ ეცა, იქით ეცა და ერთ ტყეში შევარდა. შეშინებული აჰმედი ხეების ტოტებს ებლაუჭებოდა, ცხენი კი უფრო და უფრო ფრთებს ისხამდა.

უსთაჯან აჰმედმა ბოლოს ერთ უზარმაზარ ხესა სტაცა ხელი. ხე ძირიანად მოიგლიჯა და აჰმედს ხელში შერჩა. ტყიდან გამოვარდნილი ცხენი პირდაპირ მტრის ბანაკში შევარდა. უსთაჯან აჰმედი გაჰყვიროდა:

— ჰეი, დაიჭით, არ გაუშვათო!

ანუ, ჩემი ცხენი დაიჭირეთ, არ გაუშვათო. მტრის ჯარს კი ეგონა, ჩვენს დასახოცად მოქრისო. ასე რომ, უსთაჯან აჰმედი ილღიაში ამოჩრილი ხით

შეიქრა მტრის რიგებში. ცხენი აქეთ-იქით დაქროდა და ეს ფესვ-ტოტე-ბიანი ხე მტერს მუსრს ავლებდა. მტრის ჯარს ეგონა, კაცი კი არა დევი დაგვერიაო და თავზარდაცემულნი ერთიანად გაიფანტნენ.

ფალავანი ძმებიც მალე მოვიდნენ და ნახეს, რომ აჰმედს მტრის ჯარი მთლიანად გაენყვიტა და გაეფანტა. აჰმედი კი ისევ გაჰყვიროდა, არ გაუშვავათ, დაიჭითო და ცხენს ბრძოლის ველზე წაღმა-უკულმა დააგელვებდა. ძმებს ეგონათ, უსთაჯან აჰმედი ბრძოლისაგან ისეა გახლებული, ჩვენც ველარა გვცნობსო, ამიტომ სასწრაფოდ ცხენებიდან ჩამოხტნენ და ცხენს აღვირში უტაცეს ხელი. უფროსი ძმა შეეხვეწა:

— ჰოი, ფალავანო, ჩვენ შენი ძმები ვართ, შენს დასახმარებლად მოვედით, შეგვიბრალე და ნუ დაგვხოცავო.

უსთაჯან აჰმედმა ნელ-ნელა გონი მოიცა და ტრაბახი დაიწყო:

— კიდევ კარგი ცხენი დაიჭირეთ და მეც დამანყნარეთ, თორემ ერთი რომ გავხელდები, მერე ველარავისა ვცნობო.

ფალავანმა ძმებმა აჰმედი დიდი პატივით ჩამოსვეს ცხენიდან და ფადიშაჰს წარუდგინეს.

— რა ამბავია, ასე მალე უომრად რომ დაბრუნდით? — შეეკითხა ფადიშაჰი ძმებს.

მათ უსთაჯან აჰმედზე მიუთითეს და მიუგეს:

— დიდებულო შაჰო, სანამ ჩვენ ბრძოლის ველზე მივიდოდით, უსთაჯან აჰმედმა მტერი სულ შემუსრა და გაფანტა; ჩვენ მაშინლა მივედით, ბრძოლის ველი რომ უკვე ცარიელი იყო. ის კი არა და, კინალამ ჩვენც არ დაგვხოცაო!

ფადიშაჰმა ბრძანა:

— მიბრძანებია, უსთაჯან აჰმედს ხალათი ებოდოსო!

უსთაჯან აჰმედს უამრავი ოქრო-ვერცხლი მისცეს საჩუქრად.

დასაჩუქრების შემდეგ უსთაჯან აჰმედმა ფადიშაჰს მიმართა:

— დიდებულო შაჰო, ერთი პატარა სათხოვარი მაქვს თქვენთან: ნება მომეცი, ერთ ადგილას წავიდე, საქმე მაქვსო.

— მე შენ მარტოდ ვერ გაგიშვებო, — უთხრა ფადიშაჰმა, — ჯარი წაიყვანე, შვიდ ძმასთან ერთად წადი, ოღონდ, მალე დაბრუნდით.

— მე დიდ ლაშქრობებშიც მარტოდმარტო გავდივარ ხმალდახმალ, ამ პატარა საქმეზე ჯარი რად მინდაო, — დაიტრაბახა უსთაჯან აჰმედმა.

ფადიშაჰი მის დიდ გამბედაობას უფრო გაჰკვირდა და მიუგო:

— ფალავანო, შენი სიყოჩაღე დღევანდელმა შენმა ბიჭობამ დამიმტ-

კიცა, მაგრამ შენი მოგზაურობა რომ უფრო დიდებით მოსილი იყოს, თან მცირე ამაღა მაინც იახლეო.

უსთაჯან აჰმედს უარი აღარ უთქვამს:

— დიდებულო ფადიშაჰო, ამჯერად შენს სიტყვას აღარ გადავალ, ორმოც მხევალსა და ორმოცსაც მონას წავიყვანო.

ფადიშაჰმა ბრძანა და ორმოცი მხევალი და ორმოცი მონა ფეხმარდ ცხენებზე ამხედრდა. უსთაჯან აჰმედმა ისევ თავისი ნიავერის ცხენი ირჩია, ერთი ცხენიც შეაკაზმინა და შვიდ ძმას მარჯაფად გამოაყოლა. დაიძრა და გაუდგა ამაღიანად გზას.

ბევრი იარეს თუ ცოტა იარეს, ბოლოს უსთაჯან აჰმედის სახლს მიაღწიეს. მეზობლებმა აჰმედი რომ ასეთ დიდებულ ყოფაში დაინახეს, მაშინვე მის ცოლთან გაიქცნენ ამბის მისატანად. ცოლი კარზე მოდგა და დაინახა თავისი ქმარი ზარ-ზეიმით მომავალი. უსთაჯან აჰმედმა ცოლს გაკვირვება აღარ დააცალა:

— დედაკაცო, შენ მართალი ყოფილხარ! სიზარმაცე ადამიანს ავსებს და აუბედურებს! ადამიანი, თუ ზარმაცი არ არის, მთას მთაზე მიანყობს! ახლა მე ფალავანი უსთაჯან აჰმედი ვარ, გაემზადე, უნდა წავიდეო!

უსთაჯან აჰმედის ბრძანებით მხეველები და მონები ჩამოქვეითდნენ და მის ცოლს თან წაღებული ახალი ტანსაცმელი ჩააცვეს, თან წამოყვანილ მარჯაფა ცხენზე შესვეს, გამობრუნდნენ და ისევ იმ ქალაქში მივიდნენ, სადაც შვიდი ძმა ფალავანი ცხოვრობდა.

უსთაჯან აჰმედი საცხოვრებლად ფადიშაჰთან დარჩა და სულ ქეიფსა და პატივში გაატარა სიცოცხლე.

ციდან სამი ვაშლი ჩამოვარდა: ერთი მთქმელსა, ერთი – გამგონებელსა, ერთი კიდევ — მაყურებელსა. მითხარით: ხომ ნამუსიანად გავანანლილე!

ქაჩლისა და ყადის ზღაპარი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ყადი. ეს ყადი ყოველდღე ახალ მოჯამაგირეს იყვანდა, დღეში ერთი კვირის საქმეს გააკეთებინებდა, მერე კარგად სცემდა და გააგდებდა ხოლმე. ყადის ახლოს აღარავინ ეკარებოდა. ისიც მოჯამაგირის საშოვნელად აქეთ-იქით დადიოდა, სოფელსა თუ ქალაქში ხმას დააგდებდა, ამა და ამ ადგილზე მოჯამაგირე მჭირდებო.

მოდით, ყადიმ მოჯამაგირე ეძებოს, მე კი იმ კაცის ამბავს გიამბობთ,

ყადის ერთხელ მოჯამაგირედ რომ უდგა, მერე კი გამოიქცა და თავის სოფელში დაბრუნდა. ამ კაცს იმანი ერქვა. ერთხელ იმანი ერთმა ქაჩალმა დაინახა და ჰკითხა:

— ყადისგან რატომ გამოიქცეო.

— მცემა და გამომაგდო. იმასთან გველეშაპიც ვერ გასძლებს, არა თუ ადამის შვილიო.

— რახან ასეა, მე წავალ და ყადის მოჯამაგირედ დავუდგებო, — თქვა ქაჩალმა.

— ნუ, თორემ ყადი ცემით ზურგზე ცხრაპირ ტყავს აგაძრობს, ცოდვა ხარო, — გააფრთხილა იმანმა.

— არა და არა, უნდა წავიდეო, — დაიჟინა ქაჩალმა, — ერთი უნდა ვნახო, რა კაციაო.

— თუ არ დაგიშლია, მაშინ პირობის ქალაღი ჩამოართვიო, — დაარიგა მეზობელმა.

ქაჩალი დედასთან მივიდა და სთხოვა, საგზალი გამიმზადეო. დედამ ჰკითხა, სად მიდიხარო.

— სადა და სამოგზაუროდ მივდივარო.

— აი, მიწა კი დაგაყარე, მაგ შენს დაკონკილ შარვალს სწორედ რომ მოგზაურობა მოუხდებაო, — დანყველა დედამ ქაჩალი.

ქაჩალს, მართლაც ისეთი შარვალი ეცვა, რომოცდაათი საკერებელი ედებოდა. ქაჩალს დედაზე გული მოუვიდა, საგზალი თვითონ გაიმზადა და წავიდა. ბევრი იარა თუ ცოტა დაისვენა, ცოტა იარა თუ ბევრი დაისვენა, სამოცდაჩვიდმეტი მდინარე გადალახა, სამოცდაჩვიდმეტი მთა გადაიარა, ხან პირდაპირ იარა, ხან მიუხვია, ხან მოუხვია და ბოლოს იმ ქალაქს მიაღწია, სადაც ის ყადი ცხოვრობდა. გაიკითხ-გამოიკითხა და ყადის სახლს მიადგა. ყადი გამოეგება და ჰკითხა, რისთვის მოსულხარო.

— გავიგე, მოჯამაგირე გდომებია და მოვედიო, — უპასუხა ქაჩალმა.

— ჰო, მინდაო.

— თვეში რამდენს გადამიხდო, — იკითხა ქაჩალმა.

— თვეში ათ მანეთს მოგცემ. თუ თავს არ დაზოგავ და კარგად იმუშავებ, იქითა თვიდან ხუთ მანეთს კიდევ დაგიმატებო, — უპასუხა ყადიმ.

ქაჩალი დათანხმდა, მაგრამ ხელწერილი გაახსენდა და ყადის უთხრა:

— თანახმა კი ვარ, მაგრამ მოდი, პირობა ხვნაში დავდოთ, რომ კალოობას ჩხუბი არ მოგვივიდესო.

— შენი პირობა მითხარო, — უთხრა ყადიმ.

— მამაჩემის ისეთი ხათრი მაქვს, ისეთი, რომ მეტი არ შეიძლება. ჰოდა, პირობის ქალაღი დამინერე, თუ მამა შემეგინე, ყოველ გინებაზე ხუთ მანეთს ჩამოხვალო.

ყადი დაყაბულდა, ქაჩალს ხელწერილი მისცა. ქაჩალი მოჯამაგირედ დაუდგა.

ყადი ქაჩალს ძალიან უღმერთოდ ამუშავებდა: დღეს თუ შემაზე გაგზავნიდა, ხვალ წყალზე გაუშვებდა, ზეგ კავს დააჭერინებდა და ხნულში ჩააყენებდა. სანყალი ქაჩალი ძალზე გაბეზრდა: ერთ დღეს ყადიმ ქაჩალს დაუბარა — მე ბალში მივდივარ, შენ კი დიდი, ყურმოტეხილი ხელადა წამოიღე და წამოდიო. ქაჩალი ეზოში გავიდა, ბევრი ეძება ყურმოტეხილი ხელადა, მაგრამ ვერ იპოვა. მაშინ შევიდა სახლში, გამოიტანა ახალთახალი ხელადა, ყური ჩამოამტვრია, ცოტა ტურიც მიაყოლა, მხარზე შემოიდგა და ბალისკენ გასწია. ყადიმ ხელადას დახედა, ხედავს ქაჩალს ძველის ნაცვლად ახალი წამოუღია, ცეცხლი წაეკიდა, უნდოდა ერთი მაგრად შეეკურთხებინა, მაგრამ პირობის წერილი გაახსენდა და მხოლოდ ყვირილს მოჰყვა, გინებას ნაჩვევმა ყადიმ თავისდაუნებურად მამაც შეაგინა. ქაჩალი მაშინვე ეცა:

— ხუთმანეთიანი შენზეაო!

ყადიმ ქაჩალს უთხრა:

— წადი, იმ ხბოს ყურში ხელი ჩაავლე და აქ მოათრიეო.

ქაჩალმა თავი დაუკრა და ხბოს ეცა, ყურში ხელი ჩაავლო და ისე ღონივრად მოსწია, რომ ხელში შერჩა. ყური ყადის მიაართვა.

— ეს რა არისო? — გაოცდა ყადი.

— შენ არ მითხარი, ხბოს ყურში ხელი ჩაავლე და აქ მოათრიეო. მეც ყური მოგართვიო, — მშვიდად უთხრა ქაჩალმა.

— ვაჰ, ეს ვინ ყოფილა, მე გითხარი ხბო მოათრიე, განა ყური-მეთქი?

— წამოიძახა ცეცხლმოდებულმა ყადიმ და შეიგინა, — აქედან დამეკარგე შე...

ყადიმ შეიგინა, ქაჩალმა ტირილი მორთო და შეიქნა ერთი აყალმყალი. ყვირილზე ხალხი შეგროვდა. ყადი ხალხს მოუბრუნდა და თავის მართლება სცადა. მაშინ ქაჩალმა ჯიბეს ხელი გაიკრა და ხელწერილი ამოიღო:

— საცოდავი მამაჩემი ასოთხმოცდარვაჯერ შემეგინე, ყოველ გინებაზე ხუთი მანეთი მერგება და მომეციო.

ხალხმა დახედა ხელწანერს — ყადისაა. საქციელწამხდარმა ყადიმ შინ წასვლა დააპირა. ამ დავიდარაბაში მისი ჯორი კარგა შორს წასულიყო,

ყადიმ ქაჩალს უბრძანა, წადი და ის ვირისთავი აქ მომგვარეო. ქაჩალი ხალხს მიუბრუნდა, ხომ კარგად გაიგონეთ, რაც მიბრძანაო? ხალხმა კვე-რი დაუკრა, კარგად გავიგონეთო, მაგრამ ეშმაკობას ვერ მიუხვდნენ. ქა-ჩალი წავიდა, ჯორს თავი წააჭრა, მიიტანა და მოწინებით ყადის წინ დაუდო.

— ესეც შენი ჯორის თავიო.

ყადი სულ გადაირია, უნდოდა ქაჩალი ფეხქვეშ წაეგდო, მაგრამ ხალხმა არ დაანება.

— რადგან საქმე ასე შეტრიალდა, — არ ეშვებოდა ქაჩალი, — ასოთხ-მოცდარვაჯერ ხუთ მანეთს ამ ჯორის ფასი გამოაკელი და დანარჩენს ჩა-მოდიო.

— არაფერსაც არ მოგცემო, — იმუქრებოდა ყადი.

— არ მომცემ და თავლაში რომ წასუქი ძროხა გიბია, იმას გამოვიყვანო. ხალხმა ქაჩალს უთხრა:

— კაცო, მოდი მიაფურთხე ეშმაკს და ყადის თავი დაანებეო.

ქაჩალმა იუარა, ეშმაკთან რა მესაქმება, მე ჩემი კუთვნილი მომცესო. ხალხი შუაში ჩადგა და როგორც იქნა, ყადი გააქცია. მაშინ ქაჩალმა იშვი-რა ფეხი და ყადის უკან დაედევნა. წინ ყადი გარბის, უკან ქაჩალი მისდევს. უცებ ქაჩალს ვილაც კაცი გადაუდგა წინ.

— სად გარბიხარო?

— რა შენი საქმეაო!

— მე ეშმაკი ვარ, რახან არ დამწყველე, უნდა დაგეხმარო და ბედსა გნოო.

— შენს გზას ეწიე, ნეტავ შენ რა ეშმაკობა შეგიძლიაო, — შეუტია ქა-ჩალმა.

— კაცო, გეუბნები ეშმაკი ვარ-მეთქი. დაიცა, ერთს შეგილოცავ, სხვა კაცად გაქცევი, მე ჯორად გადავიქცევი. წამიყვანე იმ შენს ყადისთან, ოღონდ ავშარა ხელიდან არ გაუშვაო!

ქაჩალი დათანხმდა. ეშმაკმა შეულოცა და ჯორად იქცა. ქაჩალი მოახტა და ერთ წუთში ყადის სახლის წინ გაჩნდა. შეშინებული ყადი გზას გასც-ქეროდა ქაჩალის მოლოდინში. ხედავს, ვილაც ჯორზე გადამჯდარი კაცი კარზე მიადგა. ყადიმ ქაჩალი ვერ იცნო. ჯორი აათვალიერ-ჩაათვალიერა და ჰკითხა:

— ჯორს ხომ არა ჰყიდო?

— ვყიდო, — უპასუხა ქაჩალმა.

— რამდენადო.

— ორას მანეთადო.

ყადის ჭკუაში დაუჯდა, მაშინვე შინ შემობრუნდა ფულის გამოსატანად. მინამ ყადი დაბრუნდებოდა, ქაჩალმა ჯორს ავშარა მოხსნა. ყადიმ ფული ჩაუთვალა, ხელწერილი გამოართვა და ჯორი თავლაში შეაგდო. მოდი, ქა-ჩალი იქ დავტოვოთ და ვნახოთ, რა დაემართება ყადის.

ყადიმ ჯორი დააბა და ქერის მოსატანად მიბრუნდა. მოტრიალდა და რას ხედავს — ჯორს კედლის ხვრელში თავი შეუყვია და მიძვრება. ყადი აქეთ ეცადა, იქით ეცადა, მაგრამ ვერაფერი მოუხერხა. ჯორი ნელ-ნელა მიიწევდა ხვრელში. ყადიმ კუდში ხელის წაწვებალა მოასწრო და კუდი ხელში შერჩა. ყადი თავლიდან გარეთ გამოვარდა, საჩივლელად უნდოდა წასვლა, მაგრამ ამ დროს მოპატიჟე მოადგა კარს და უთხრა, ამა და ამ ადგილას სტუმრად ხარ მიწვეულიო. ყადი გამოეწყო და წავიდა, მაგრამ უხალისოდ იყო და ყველამ შეამჩნია.

— კაცო, რა დაგემართაო? — ჰკითხეს.

ყადიმ ყველაფერი უამბო.

— ჯორი ვინც მოგყიდა, ვერ იცნობო?

— როგორ ვერ ვიცნობ, — უპასუხა ყადიმ, — აქეთ რომ მოვდიოდი, თვალიც მოვკარიო.

ადგნენ და ქაჩლის მოსაყვანად კაცი გაგზავნეს.

— ყადის ჯორი შენ მიჰყიდეო? — ჰკითხეს ქაჩალს.

— არაო.

— მაშ, ეს ხელწერილი შენ არ მომეცო? — ჩაეკითხა ყადი, ჯიბეში ხელი ჩაიყო და რალაც ქალალი ამოიღო. ხალხმა დახედა, რას ხედავს, სათამაშო ქალაღია.

— ხომ ხედავთ, ხალხო, — აყვირდა ქაჩალი, — ეს კაცი ყადი კი არა, ოინბაზია. სად გაგონილა, ჯორი კედლის ხვრელში ძვრებოდესო?!

— მაშ, ჯორის კუდზე რალას იტყვიო?

— რა კუდი, რის კუდი, აბა, გვაჩვენეო.

ყადიმ უბეში ხელი ჩაიყო და... ჯორის კუდი კი არა და საზი ამოიღო.

ქაჩალი უფრო გათამამდა.

— ხომ გითხარით, ეს კაცი ოინბაზი და გაიძვერა არის-მეთქი. ეს სა-თამაშო ქალაღდია, ეს საზიო. აბა, მითხარით, ყადის ესენი რად სჭირდ-ებო.

ხალხი მიესია ყადის, ერთი გვარიანად მიტყვიპეს და გააგდეს.

ქაჩალი ყადის სახლში წავიდა, რაც რამ ძვირფასი მოხვდა ხელთ,

ყველაფერი შინ წაიღო.

ქაჩალმა ყადის მთელ ქონებას ნელ-ნელა წირვა გამოუყვანა, სვა, ჭამა, იქეიფა და დრო გაატარა.

ციდან სამი ვაშლი ჩამოვარდა, ერთი მე, ერთი შენ, ერთიც ზღაპრის მთქმელს.

მელია კუდაბრძელია

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი მელია. ერთ მშვენიერ დღეს ამ ჩვენმა მელია ბატონმა გაიდო კუდი გავაზე და მინდორში სახეტილოდ გავიდა, იქნებ ან ფრინველს, ან რაიმე ლემს წავანყდე, რომ მუცელი ამოვიყოროო. ამ ხეტილში ერთ ამომშრალ ჭას წაადგა თავზე. წაიგრძელა კისერი და ჭაში ჩაიხედა. ხედავს, ჭის ძირში ერთი თოვლივით თეთრი დუმის ნაჭერი გდია. მელია სიხარულისაგან ცეკვა-თამაშს მოჰყვამ, გრძელი კუდით სულ მიწასა ფარცხავდა!

— კაი დროს წავანყდი ამ დუმას, სანამ მაგას არ შევჭამ, აქედან ფეხსაც არ მოვიცვლიო, — ამბობდა გულში მელია და მეტისმეტი ნდომისაგან ნერწყვი მოსდიოდა. დუმაც თითქოს დაბლიდან უხმობდა: „მელია ბატონო, მობრძანდი და შემჭამეო!“.

მელიამ ითმინა, ითმინა და ველარ მოითმინა: ისკუპა და ჭაში ზღართანი მოადინა. სანყალს გვერდები ერთიანად დაეყუყუა. რის ვაი-ვაგლახით წამოდგა, ოხვრა-კვნესით დუმასთან მივიდა და დაავლო პირი. დაავლო პირი და მაშინვე შეცბუნებული გაშეშდა: თურმე ნუ იტყვი და ეს დუმა კი არა, თეთრი ქვის ნატეხი არა ყოფილა?! რაღას იზამდა ჩვენი მელია, იმასღა ფიქრობდა, ჭიდან როგორ ამოვიდეთ. ყველა ღონე იღონა, რომ ჭიდან ამოსულიყო, მაგრამ არაფერი გამოუვიდა. ჭა ძალიან ღრმა იყო. ამოიძუა სანყალმა მელიამ კუდი, მიიკუნჭა თავისთვის კუთხეში და მწარე ფიქრებს მიეცა. ქვეყანას მიედ-მოედო, მთა ბარში ჩაიტანა, ბარი მთაში აიტანა, ათასი ხერხი აწონა და გაზომა, რომ როგორმე ტყვეობისთვის თავი დაეღწია.

ამ ფიქრებში რომ იყო, უცებ დაინახა, მისკენ ერთი გველი და კუ მიცოცავდნენ. მელიას მათი დანახვა ძალიან გაუხარდა და შეუძახა:

— ჰეი, ძმობილებო, აქ რას აკეთებთო?

— ეჰ, მელია ბატონო, ჩვენც შენსავით სიხარბემ აგვიბა თვალები და

ახლა ველარ ავდივართ აქედანაო, — მიუგეს მათ.

ამ დროს ჭის თავზე რაღაც ხმაური გაისმა.

— მოდით, დავიმალეთ, ვნახოთ ეს ვინლა არის? — უთხრა გველსა და კუს მელიამ.

სამივენი ჭის ერთ კუთხეში მიიმალნენ. ცოტა ხნის შემდეგ ერთი ხმაურითა და ალიაქოთით რაღაც ჩავარდა ჭაში. ხედავენ, ტურაა. ტურაც მელიასავით სიხარბეს ნაეტყუებინა და ჭაში ჩამოვარდნილიყო. მელამ სიცილით უთხრა ტურას:

— ძმაო ტურავ, კეთილი იყოს შენი მობრძანებაო!

ტურამ რომ მელიას მოჰკრა თვალი, დაუბღვირა:

— ნუ მიედ-მოედები და გზიდან ჩამომეცალე, დუმა ჩემიაო.

— ეჰ, სულელო ტურავ, რა გაბრაზებსო, — უთხრა მელიამ, — ეგ დუმა კი არა, თეთრი ქვის ნატეხია; მეც შენსავით მომატყუა და აქ ჩამომავდო. ახლა აქ შიმშილით უნდა დავიხოცოთო.

ტურამ ტირილი მორთო. ამ დროს ჭის თავზე კიდევ გაისმა ბრაზხუნი. მელიამ ტურას უთხრა:

— გული ნუ გაანყალე ტირილით, ჭის თავზე ვილაცაა. მოდით, დავიმალეთ, ვნახოთ ახლა ვინლა გვესტუმრებაო.

სუყველანი ისევ ჭის კუთხეში მიიმალნენ. ცოტა ხნის შემდეგ ჭაში ერთი ზორბა მგელი ჩამოვარდა, ის თეთრი ქვის მონატეხი იმასაც დუმა ჰგონებოდა და ჭაში ჩამომხტარიყო. მგელმა ბრაგვანი მოადინა ჭის ფსკერზე. გვერდებდაბეგვილი მგელი მაინც წამოხტა და დუმას ეცა. მალე დარწმუნდა, რომ ეს დუმა კი არა, თურმე თეთრი ქვის მონატეხი ყოფილიყო. გაბრაზებულმა მგელმა აქეთ-იქით თვალი მოავლო და კუთხეში მიმალული მელია, ტურა, კუ და გველი რომ დაინახა, შეულრინა:

— აქ რომ დუმა იყო, რა იქნა? თქვენ შეჭამეთო?

ტურა შიშისაგან მელიას აეკრა. მელიამ კუდი ჩამოუშვა, ყურები წამოცქვიტა, წინ წამოდგა და მგელს მოახსენა:

— მგელო ბატონო, რატომ გვიბრაზდები? შენ რომ დუმა გეგონა, თეთრი ქვის ნატეხია მხოლოდ. ჩვენც შენსავით მოვტყუვდით, აქ ჩამოვცვივდით და ახლა შიმშილით ვიხოცებით. ეჰ, სიხარბეს რა ვუთხრაო! — დაატანა მელიამ ოხვრით.

მგელმა ყურები ჩამოყარა; უნდოდა კი მელიასთვის პასუხი გაეცა, მაგრამ ჭის თავზე ისევ რაღაც ხმაური გაისმა. ყველანი დაიმალნენ. ცოტა ხანიც და, ერთი დიდი ღორი ჭყვილით დაენარცხა ძირს. ღორმა ისე

მაგრად იტკინა ფეხი, რომ ველარა დგებოდა. ჭაში მყოფებმა ამაზე ერთი სიცილი ატეხეს. ღორმა სლუკუნით იკითხა:

— ძმებო, თქვენ აქ რაღას აკეთებთ?

ისევ მელიამ გასცა პასუხი:

— ეჰ, ნულა შეგვეკითხები, ძმაო ღორო! ჩვენც შენს ბედ ქვეშა ვართ. მოდი, შენც შემოგვიერთდი და ვნახოთ, ეს ქვის ნატეხი კიდევ რომელს გააბრიყვებსო.

ამ დროს ჭის თავზე კიდევ გაისმა რაღაც ღრიალი და ხმაური. ძლივს მოასწრო ექვსივემ კუთხეში მიმალვა, რომ უზარმაზარმა დათვმა ბათქვანი მოიღო. დათვი მსუქანი იყო, ამიტომ არაფერიც არ სტკენია; სწრაფად წამოდგა და აბურძღულმა ბრაზიანად მიმოიხედა აქეთ-იქით. ჭის მდგმურებს რომ თვალი მოჰკრა, უკანა ფეხებზე აიტოტა და დაიღრიალა:

— რომელმა შეჭამა, აქ რომ დუმა იყო!

სუყველას ენა მუცელში ჩაუვარდა. ისევ მელია წამოდგა წინ და კანკალით მოახსენა:

— ბიძია დათვო, დუმა ჩვენ არ შეგვიჭამია, შენ რომ დუმა გეგონა, აი, ეს თეთრი ქვა არის. ამ ქვამ ჩვენც შენსავით მოგვატყუა და აქ ჩამოგვყარა. რაზე გვიბრაზდები, აქედან ვერც შენა და ვერც ჩვენ ვერასოდეს გავალთო.

დათვს მელიას სიტყვა სიცილად არ ეყო, ვნახოთ თუ ვერ გავალო! შეხტა მალლა, რომ ჭიდან ამოსულიყო, მაგრამ — ამაოდ! ძალიან ღრმა იყო ჭა.

— მელია ბატონო, რა ვიღონოთო? — შეეკითხა დათვი მელიას.

— აბა, რა ვიციო, — უპასუხა მელიამ, — მოდით, ყველამ ერთად მოვიფიქროთ, რა გზით გავიდეთ აქედანო.

ყველა თავისთვის ჩამოჯდა და ფიქრს მიეცა, მაგრამ ვერავინ ვერაფერი იღონა. ფიქრით დაიღალნენ და დაწვნენ დასაძინებლად. მარტო მელია არ დაწოლილა, იმაზე ფიქრობდა, ისეთი რა ეშმაკობა მოვიგონო, რომ ესენი დათვს დავახოცინო და მე კი ხელიდან დაფუძვრეო.

იმ დღეს მშვირები დარჩნენ. მეორე დღესაც არაფერი უჭამიათ. მესამე დღეს მელიამ რომ ნახა, შიმშილისაგან უკვე ფეხზე დგომა აღარ შეეძლო, ამხანაგებს თავი მოუყარა და ასე მიმართა:

— ძმებო, ხომ ხედავთ, შიმშილისაგან ვიღუპებით. ყველას სიკვდილს სჯობს, ერთ-ერთი ჩვენგანი მოკვდეს. მოდით, მე ერთ შაირს ვიმღერებ და ვისი სახელიც იმ შაირში ბოლოს მოჰყვება, ის შევჭამოთო.

ამაზე ყველამ თანხმობა განაცხადა, მელია წამოდგა და თავისი შაირი დაიწყო. აი, რა იმღერა მელიამ:

მელა, მელა, მელაო,
მელა კუდაგრძელაო,
დათვი — ბრიყვი, დრუნჩაო,
ღორი — ხვედა, ხუნჩაო;
მგელი არის პირქუში,
ტურა კიდევ ჩაუში,
გველი არის მათრახი,
კუ კი ბაკან-ჩანახი, —
დღეს ვართ მისი ყონალი.

ყველამ ერთმანეთს დაუნყო ყურება. მელია დათვს მიუტრიალდა:

— დათვო ბიძავ, შენ კარგად იცი, რომ ჩვენ აქ ვერც წყალს ვიშოვით დასალევად და ვერც ქერსა და ხორბალს ასანყავად! ამიტომ არც ეს ჩანახი თუ ბაკანი გვჭირდება! მე ჩემი ვთქვი: ლექსი ჩემზე იყო, ჭამა თქვენზე.

მიესივნენ კუს და შეჭამეს.

დათვმა მელიას უთხრა:

— მელია ბატონო, ეს მუცლის ქარადაც არ გვეყო, კიდევ გვითხარ შაირიო.

მელიამ სიმღერა წამოიწყო.

მელა, მელა, მელაო,
მელა კუდაგრძელაო,
დათვი — ბრიყვი, დრუნჩაო,
ღორი — ხვედა, ხუნჩაო;
მგელი არის პირქუში,
ტურა კიდევ ჩაუში,
გველი არის მათრახი,
ერთი მუჭა კი არი.

ისევ ერთმანეთს დაუნყეს ყურება. მელია ისევ დათვს მიუბრუნდა:

— დათვო ბიძავ, ჩვენ აქ ცხენი არა გვყავს და ჯორი, აბა, მითხარი, მათრახი რაღად გვინდა! მე ჩემი შაირი ვთქვი: თქმა ჩემზე და ჭამა — თქვენზეო! მიესივნენ ყველანი და გველიც შეჭამეს.

დათვმა ისევ დაიჩივლა:

— მელია ბატონო, ამანაც ვერაფერი მიყო, კიდევ იმღერე ეგ შენი შაირი, ვნახოთ, ახლა ვისი ჯერიაო.

მელიამაც დაიწყო:
მელა, მელა, მელაო,
მელა კუდაგრძელაო,
დათვი — ბრიყვი, დრუნჩაო,
ლორი — ხვედა, ხუნჩაო;
მგელი არის პირქუში,
ტურა კიდევ ჩაუში —
თავის ჯერზე გაუშვი.

ყველამ მელიას შეხედა.

— ძმებო, ბაკანი და მათრახი შევჭამეთ, ახლა ჯერი ჩვენს ჩაუშზე მიდ-
გა! რად გვინდა ჩაუში? ომში არ მივდივართ, მწყობრში გვამეცადინოს და
მეჯლისზე არ მივდივართ — სიმღერა შემოსძახოს. თქმა ჩემი და ჭამა —
თქვენით! — უთხრა მელამ.

ეცნენ და ტურაც გაგლიჯეს. ის დღე და ის ღამე ასე გადაატარეს. დი-
ლით ისევ ერთმანეთს დაუნყეს ყურება. დათვმა მელიას მიმართა:

— მელა ბატონო, შიმშილით მუცელი მენვება, ერთი კიდევ იმღერე,
ვნახოთ, არჩევანი ახლა ვისა ხვდებაო.

მელიამ სიმღერა წამოიწყო:

მელა, მელა, მელაო,
მელა კუდაგრძელაო,
დათვი — ბრიყვი, დრუნჩაო,
ლორი — ხვედა, ხუნჩაო;
მგელი ხან პირქუშია,
ნაღდი ბაიყუშია.

ისევ ერთმანეთს შეაცქერდნენ. მელიამ თქვა:

— ბიძია დათვო, აბა, ყმულია ჩვენ რაში გამოგვადგება! ისე, სინამდ-
ვილე თუ გინდა, მაგის ყმულიმა ჩაგვყარა ამ დღეში! ახლა კიდევ, ხომ ხე-
დავთ, შიმშილით ვიხოცებით. მე სიმღერა ვიმღერე, — თქმა ჩემი და ჭამა
თქვენით!

დათვმა იმწამსვე ტორი გაჰკრა მგელს და გააგორა. ისიც შეჭამეს და იმ
დღეს ეყოთ. მეორე დილას დათვმა ისევ უთხრა მელიას:

— მელა ბატონო, შიმშილისაგან ვკვდები, რას გაჩუმებულხარ, იმ-
ღერე, საუზმობის დროაო.

მელიამ ისევ დაიწყო სიმღერა:

მელა, მელა, მელაო,
მელა კუდაგრძელაო,
დათვი — ბრიყვი, დრუნჩაო,
ლორი — ხვედა, ხუნჩაო...

ისევ ერთმანეთს შეაცქერდნენ. მელიამ განმარტა:

— ბიძია დათვო, აბა, ერთი შენ მითხარი, რა ოხრად გვინდა ხვედაო.
თქმა ჩემი და ჭამა შენით.

დათვმა იმწამსვე ტორით ხერხემალი გადაუმტვრია ღორს. ორივე
მხრიდან მიადგნენ მოკლულ ღორს და ჭამა დაუნყეს.

რამდენიმე დღე ღორის ხორცზე გადაიარეს, მერე ღორის ხორციც
გათავდა, მელიას ცოტაოდენი ღორის ხორცი ილლიაში დაემალა, იქიდან
გამოსწინკნიდა ცოტას და ჭამდა. დათვმა რომ ეს დაინახა, მელიას უთხრა:

— მელა ბატონო, ეგ ხორცი სად გიშოვია, ცოტა მეც მიწილადეო.

— საიდან ვიშოვე და, ჩემი ილლიიდან გამოვიგლიჯე, შენც შენი ილლია
გამოვიგლიჯე და შეჭამეო.

დათვს ეს ჭკუაში დაუჯდა და ილლია კბილებით გამოიღადრა. ილლი-
იდან დათვს სისხლი ნიაღვარივით წასკდა. იმდენი სისხლი ედინა, რომ
ბოლოს დათვს ძალ-ღონე გამოეღია, დაეცა მიწაზე და მოკვდა.

— მე რომ ვამბობ ხოლმე, დათვი სულელია-მეთქი, სხვები სულ დამ-
ცინიან; აი, თუ არ არის სულელიო! — თქვა სიცილით მელიამ და დათვის
ხორცის ჭამას შეუდგა.

დათვის ხორცი კარგა ხანს ეყო მელიას, მაგრამ როცა ისიც გაუთავდა,
ისევ შიმშილობა დაუდგა. შიმშილით მუცელი ეწვებოდა მელიას და წკმუ-
ტუნით ამბობდა:

— ეჰ, სიხარბევ, სიხარბევ, რა საშინელი რამა ყოფილხარ, მე რომ შენ
არ აგყოლოდი, აქაც არ მოვხვდებოდიო!

ამ დროს ჭასთან ერთმა მონადირემ გაიარა და მელიას ჩივილი მოესმა,
ჩამოუშვა თოკი, მელა ჩიდან ამოიყვანა და უთხრა:

— ჰეი, მელიავ, შენ ის არა ხარ, ხალხს ქათამი რომ აღარ შეარჩინე და
მინდორში ფრინველი აღარ გაუშვი?! როგორც შენ ისინი დაახრჩე და
დახოცე, ახლა მეც სწორედ ისე დაგახრჩობ და ტყავს გაგაძრობო!

უთხრა თუ არა ეს მონადირემ, მელიას კისერი მოუგრისა და იქვე მიაგ-
დო. ეგონა, მელა უკვე მოკვდაო. მელიას გასატყავებლად დანას რომ

ლესავდა, უცებ მელის ნამოხტა და მოუსვა. მონადირემ ფხაკიფხუკი რომ გაიგონა, მოიხედა და რას ხედავს, — მელია უკვე გაღმა გორაზეა გასული. მელიამ კისერი მოიღერა და მონადირეს გადმოსძახა:

— ძმაო მონადირევ! კაცი სანამ ერთ საქმეს არ მორჩება, მეორეს ხელი არ უნდა მოჰკიდოს! ჯერ კარგად შემომხედე, დამხრჩვალნი ვარ თუ არა და ჩემს გატყავებაზე მერე იფიქრეო.

მონადირეს ხმაც არ ამოუღია. ხედავდა, რომ მელია მართალი იყო. რა-ღას იზამდა, პირში ჩალაგამოვლებული დაბრუნდა შინ.

ილიასის ზღაპარი

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო ერთი ვაჭარი. ამ ვაჭარს ერთი მონა ბიჭი ჰყავდა, სახელად ილიასი ერქვა. ბიჭსა და ვაჭარს მამა-შვილივით უყვარდათ ერთმანეთი.

ერთხელაც ვაჭარი გაკოტრდა. დადარდიანებული იჯდა და ფიქრობდა. ილიასმა სახედაღვრემილი ვაჭარი რომ დაინახა, ჰკითხა:

— რას ჩაფიქრებულხარ? მითხარი შენი სადარდებელი, იქნებ რამე გიშველოო.

— ეჰ, ილიას, ერთი მონა ბიჭი ხარ, შენ ჩემს დარდს რა უნდა უშველოო, — გაეცინა ვაჭარს.

— მაინც მითხარი, ალა, რა იცი, იქნება ორთავემ ერთად შენს გასაჭირს რამე მოვუხერხოთო.

მაშინ ვაჭარმა უამბო, რაც ანუხებდა.

— მაგაზე ადვილი რა არის, ალა, ნამიყვანე, გამყიდე და სავაჭრო თანხას იშოვიო.

— რას ამბობ, ილიას, შენ გასაყიდად როგორ გაგიმეტებ, ეგეც არ იყოს, განა იმდენს რას მომცემენ, რომ იმით ვაჭრობა დავიწყოო.

— შენ არ იცი, ალა, ჩემი ფასი. მე სამი რამის გამოცნობა შემძლია — ცხენისა, თვალ-მარგალიტისა და ადამიანისა. ნამიყვანე და ხუთას თუმანზე ნაკლებ ნუ გამყიდო.

ვაჭარი ერთ ხანს ყოყმანობდა, მაგრამ ხედავს, რომ სხვა ჩარა არა აქვს. ადგა და ილიასი ბაზარზე გასაყიდად გაიყვანა.

ამ დროს ფადიშაჰის ვეზირმა ჩამოიარა, ვაჭართან შეჩერდა და ჰკითხა, მაგ ბიჭს რას აფასებო?

— ხუთას თუმანს. ამ ბიჭს სამი რამის გამოცნობა შეუძლია — ამისი, ამისი და ამისიო.

— ხომ არ გაგიჟდი? — დაუტია ვეზირმა. — ხუთასი თუმანი ფადიშაჰის მონები ერთად არა ღირანო.

— ეს ბიჭი უფრო მეტი ღირსო, — უკან არ დაიხია ვაჭარმა, — თუ გინდა იყიდე, თუ არადა, კარგად იყავიო.

ვეზირი ნავიდა და ფადიშაჰს ყველაფერი უამბო. ნადი და ის ბიჭი ახლავე იყიდეო, უბრძანა ფადიშაჰმა.

ვეზირმა ვაჭარს ხუთასი თუმანი ჩაუთვალა, ილიასი ნაიყვანა და შაჰის მონებში გაურია.

ვაჭარმა კი ფული ხელში იგდო თუ არა, მაშინვე ალებ-მიცემობას მიჰყო ხელი.

გაუშვი, ვაჭარმა ივაჭროს და ილიასმა ყმა-მონებში იტრიალოს. მე კი ჭაბუკ ფადიშაჰის ამბავს გეტყვი: ერთ დღეს ფადიშაჰს ლამაზი ცხენი მოჰგვარეს. ცხენი ყველას მოეწონა, მცირე ნაკლიც კი ვერ უპოვეს. უცებ ფადიშაჰს ილიასი გაახსენდა, მე ხომ ერთი მონა მყავს, ცხენების ცნობა იცისო, დაიბარა და ჰკითხა:

— ილიას, აბა მითხარი, ეს ცხენი როგორიაო?

ილიასმა თაყვანი სცა და მოახსენა:

— დიდებულო შაჰო, ცხენზე არაფერი ითქმის, საუკეთესოა, მაგრამ ერთი ნაკლი მაინც აქვს, — წყალში თუ შევიდა, დაეძინებაო.

ყველას გაუკვირდა, ეს როგორ იქნებაო?

— დიდებულო შაჰო, სხვა არაფერი გამაჩნია და საკუთარ თავს დავდე. შეიყვანეთ ცხენი წყალში, თუ არ დაეძინა, თავი მომკვეთეთო.

მაშინვე მოახტნენ ცხენს და წყალში შეაგდეს. ცხენს მართლაც დაეძინა. ყველა გაოცდა. ფადიშაჰმა ჰკითხა:

— ილიას, ერთი მითხარი, ეს რატომ მოხდაო?

— დიდებულო ფადიშაჰო, ეს ცხენი კამეჩის რძით არის ნაზარდი. წყალში ამიტომ ეძინებაო.

ფადიშაჰმა ახლა ცხენის პატრონს ჰკითხა:

— ამ ცხენს კამეჩის რძითა ზრდიდო?

კაცმა ფადიშაჰს თაყვანი სცა და მოახსენა:

— მართალია, დიდებულო ფადიშაჰო, ეს ცხენი რომ გაჩნდა, დედა მაშინვე მოუკვდა და კვიცი კამეჩის რძით გამოვკვებეთო.

ფადიშაჰს ილიასი ძალიან მოეწონა და ბრძანა:

— ეს ცხენი რემაში გაურიეთ, დოღში გამოდგება. ილიასს კი დღეის

იქით ის პური აჭამეთ, ჩემთვის რომ მოგაქვთო.

გავიდა ხანი. ერთხელაც ფადიშაჰს სხვა ფადიშაჰები ეწვივნენ. ერთმა მასპინძელს კვერცხისოდენა ალმასი მიართვა. ყველა ალმასს მისჩერებოდა, ამ ალმასს ფასი არ ადევსო, ამბობდნენ გაოცებულები. ფადიშაჰს ისევ ილიასი გაახსენდა, დაიბარა და ჰკითხა:

— ილიას, აბა ერთი, ეს ალმასი შეაფასეო.

ილიასმა ალმასი აიღ-დაიღო, კარგად გასინჯა და თქვა:

— იდღეგრძელოს ფადიშაჰმა, ალმასი ოცდაათ თუმანზე მეტი არა ღირს. გარედან ალმასია, შიგნით კი — მინაო.

— ეგ არ შეიძლებაო, — იტყვიცეს სხვებმა.

— დიდებულო ფადიშაჰო, ბრძანეთ, ალმასი გატეხონ, თუ გული მინისა არა ჰქონდეს, თავი მომკვეთეთო, — თქვა ილიასმა.

ფადიშაჰმა ბრძანა და ალმასი გატეხეს. მართლაც, გული მინისა გამოდგა. ფადიშაჰს ეამა მონის გონიერება და სტუმრებთან უფრო მოინონა თავი. თანაც ბრძანა, ილიასმა ამას იქით ჩემთან ერთად ჭამოს პურიო.

იმ დღიდან ილიასი და ფადიშაჰი ერთ სუფრაზე ჭამდნენ და სვამდნენ.

ამათ იქ ჭამონ და დალიონ, მე კი ერთი ლამაზი გოგოს ამბავს მოგახსენებთ: ეს გოგო ისეთი ლამაზი იყო, ისეთი, რომ მისი ამბავი მთელ ქალაქს მოსდებოდა. ნახვით კი არავის ენახა. ერთხელ ფადიშაჰმა იფიქრა, ერთი იმ გოგოსთან ისე უნდა მივიპარო, ძეხორციელმა არ დამინახოსო და ბრძანა, როგორც კი შელამდება, სახლიდან გარეთ არც ფეხი გამოდგას ვინმემ, არც კარ-ფანჯრები გააღოს. ვინც ბრძანებას არ შეასრულებს, თავს მოვკვეთავო. მართლაც, შელამდა თუ არა, მთელ ქალაქში კაცი არ ჭაჭანებდა, შეშინებული ხალხი სახლებში შემალულიყო. ფადიშაჰი შინიდან ჩუმად გამოვიდა და იმ გოგოს სახლისკენ გაემართა. მივიდა და კარზე დააკაკუნა. კარი მოსამსახურემ გაუღო. ფადიშაჰმა უთხრა:

— წადი და შენს ქალბატონს მოახსენე, ფადიშაჰი მოვიდა-თქო.

ქალმა მოსამსახურეს უბრძანა:

— წადი და ფადიშაჰს გადაეცი, ქალბატონმა ასე შემოგითვალა: ერთი ძროხა მყავს, არც ძალიან მჭლე, არც ძალიან მსუქანი, რომ დავკლა, რამდენი ქონი გამოდნება-თქო.

მოსამსახურემ დანაბარები უთხრა. ფადიშაჰი ცოტას ჩაფიქრდა და უპასუხა:

— უთხარი, ოთხი ფუთი-თქო!

ქალმა პასუხად დააბარა:

— სასიამოვნო იყო ფადიშაჰის სტუმრობა, მაგრამ ახლა კი მიბრძანდესო. ფადიშაჰმა უკან გამობრუნება დააპირა. უცებ თვალი მოჰკრა, რომ სიბნელეში ვიღაც მოიპარება. ნეტა ვინ არის, ჩემს ბრძანებას რომ გადასულა, ხვალვე ვაჩვენებ თავის სეირსო, გაიფიქრა ფადიშაჰმა. ჩრდილი მოახლოვდა და ფადიშაჰმა თავისი ვეზირი შეიცნო. მაშინვე ხეს ამოეფარა და თვალთვალი დაუწყო. ვეზირი მივიდა კართან, დაკაკუნა და მსახურს უთხრა:

— წადი, ქალბატონს მოახსენე, ვეზირი მოვიდა-თქო.

მსახურმა პასუხი მოუტანა:

— ქალბატონმა: ერთ ძროხა მყავს, არც ძალიან მჭლეა, არც ძალიან მსუქანი, რომ დავკლა, რამდენი ქონი გამოდნებაო.

ვეზირი საგონებელში ჩავარდა, არ იცოდა, რა ეთქვა, ბოლოს უპასუხა, შვიდი ფუთიო.

მსახური ისევ დაბრუნდა:

— ქალბატონმა ბრძანა: კეთილი იყოს ვეზირის მოსვლა, მაგრამ ახლა კი მიბრძანდესო.

ვეზირმა უკან წასვლა დააპირა, მაგრამ დაინახა, რომ სიბნელეში ვიღაც მოიპარება, გაიფიქრა: — ბიჭოს, ეს გულადი ვინღა არის, როგორ გაბედა გარეთ გამოსვლა? დილაზე ფადიშაჰს მოვახსენებ და თავსაც წავაცლევინებო. მერე ვეზირიც ხეს ამოეფარა და რას ხედავს — ფადიშაჰიც იქ არ არის?! ვეზირმა გაოცებისაგან კინალამ შეჰყვირა, მაგრამ ფადიშაჰმა გააჩუმა:

— მოიცა, ვნახოთ ერთი, ვინ მოვიდა, რას ეტყვისო.

ორივენი გაიტრუნნენ. ჩრდილი მოახლოვდა და ილიასი კი გამოდგა. ილიასმა კარზე მიაკაკუნა და მოსამსახურეს დააბარა:

— წადი, ქალბატონს უთხარი, ფადიშაჰის მონა ილიასი მოვიდა-თქო.

მოსამსახურემ წინანდელი პასუხი მოუტანა:

— ქალბატონმა, ერთი ძროხა მყავს, არც ძალიან მსუქანია, არც ძალიან მჭლე, რომ დავკლა, რამდენი ქონი გამოდნებაო.

ფადიშაჰმა და ვეზირმა ყურები ცქვიტეს, ვნახოთ ერთი, რას უპასუხებსო?!

— წადი და ქალბატონს გადაეცი, ყაბულსა ვარ-თქო.

ფადიშაჰი და ვეზირი გაოცდნენ, ეს რაღა პასუხიაო.

მოსამსახურემ კარი გაუღო და ილიასი შინ შეუშვა. ეს რომ დაინახეს, ვეზირი და ფადიშაჰი ბაღჩაში შევიდნენ და ხეებს უკან ჩაიმაღლნენ. ხედავენ, ილიასი აივანზე გამოსულა. მოსამსახურემ სინით რაღაც თეთრგადაფარებული გამოიტანა და წინ დაუდგა.

ილიასმა სინს საფარი გადახადა. სინზე ერთი მაკრატელი, ქალაღი, ყურანი, ერთი დასტა ნემსი და ერთიც ბრონეული იდო. ფადიშაჰი და ვეზირი გაოცებულები თვალს ადევნებდნენ — ვნახოთ ერთი, ილიასი რას იზამსო.

ილიასმა ნემსები აიღო და სათითაოდ ჩაარჭო ბრონეულში. მერე ქალაღი აიღო და მაკრატლით ნაკუნ-ნაკუნად აქცია. მერე ყურანს აკოცა და დადო, ვეზირი და ფადიშაჰი ვერაფერს მიხვდნენ.

მოსამსახურე შემოვიდა, სინი გაიტანა. შემდეგ აივანზე ქალბატონი მოვიდა. ქალი იყო და რა ქალი! — მზესა და მთვარეს ეუბნებოდა, თქვენ ჩადით, მე უნდა ამოვიდეთ. კაცი იტყოდა — არც მაჭამა, არც დამალევინა, მარტო ამისთვის მაყურებინაო. ქალი და ილიასი ერთმანეთს გადაეხვივნენ და მერე ოთახში შევიდნენ. ფადიშაჰი და ვეზირი შურისგან ცოტას განყდა არ გასკდნენ. გათენებისას დაბრუნდნენ სასახლეში.

ილიასი შინ მოგვიანებით მოვიდა. ფადიშაჰმა ჰკითხა:

— ნუხელ სად იყავიო?

— იდღეგრძელოს ფადიშაჰმა, — უპასუხა ილიასმა, — ჩემი ძველი ბატონის დედა ძალიან მიყვარდა, დედად მიმაჩნდა. გავიგე, მომკვდარა, იმის საფლავზე წაველ, ტირილში ჩამძინებოდა, ისე დამათენდა თავს, ვერაფერი გავიგეო.

— ილიას, სიმართლე მითხარ, სად იყავი, — ისევ ჰკითხა ფადიშაჰმა.

— დიდებულო ფადიშაჰო, ხომ გითხარი, საფლავზე ჩამეძინა-მეთქი.

ფადიშაჰი უფრო განრისხდა:

— სიმართლე მითხარი, თორემ თავს გაგაგდებინებო.

— დიდებულო ფადიშაჰო, საფლავზე ჩამეძინა და დილამდე იქ ვიყავიო.

— წაიყვანეთ ეს დაწყევლილი და ისრებით დაცხრილეთო, — ბრძანა ფადიშაჰმა.

მაგრამ ფადიშაჰს იმ საიდუმლოს გაგება ისე ძალიან უნდოდა, რომ მეისრეები გააფრთხილა, განზე ისროლეთ, არ მოახვედროთო.

დაუშინეს ისრები ილიასს. მივიდა ფადიშაჰი და კვლავ ჰკითხა:

— ნუხელ სად იყავიო?

ილიასმა ისევ ისე უპასუხა. ფადიშაჰი გაცეცხლდა, სისხლი თავში აუვარდა და გონებაარეულმა ბრძანა:

— ახლავე ჩამოხრჩეთო!

მიიყვანეს ილიასი სახრჩობელასთან, თავი ყულფში გააყოფინეს, თოკი შემოუჭირეს და ის-ის იყო, თოკი უნდა გამოენიათ, რომ ვიღაც მხედარი ქარივით მოიჭრა, ცხენი სახრჩობელასთან მიაგდო, ძირს ერთი ბრონეუ-

ლი დაახეთქა და ისევ იმავე სისწრაფით გაბრუნდა უკან. ბრონეული გასკდა და დაიფანტა. ამის შემდეგ ილიასმა ფადიშაჰს უთხრა:

— დიდებულო ფადიშაჰო, ოთახში შევიდეთ, საიდუმლოს მარტო შენ გეტყვიო.

ფადიშაჰმა ილიასი სახლში შეიყვანა.

— დიდებულო ფადიშაჰო, — თქვა ილიასმა, — ნუხელ ამა და ამ ლამაზ ქალთან ვიყავიო.

— კარგი და, შენ რომ უპასუხე, ყაბულს ვარო, რას ნიშნავდა?

— ქალი მეკითხებოდა, თუ იცი, როგორი ვარ, მსუქანი თუ გამხდარიო, ლამაზი თუ უსახურიო. მე ვუთხარი, როგორიც არ უნდა იყო, ყაბულსა ვარ-მეთქი. მაშინ შინ შემიშვეს.

— ეგ კარგი, ის სინი რაღას ნიშნავდაო?

— სინზე რომ ნემსები ეწყო, ბრონეულში ჩავარჭე, ამით ვუთხარი, მეც რომ ასე დამცხრილონ, საიდუმლოს არ ვიტყვი-მეთქი. ქალაღი დავანაკუნე, მეც რომ ასე ამკუნონ, საიდუმლოს არც მაშინ გავცემ-მეთქი, ყურანს რომ ვაკოცე, ამითაც ეს დავიფიცე.

— მაშ ახლა რატომღა მეუბნებიო?

— ცხენოსანი, ბრონეული რომ დაახეთქა, ის ქალი იყო. ამით მანიშნა ყველაფერი თქვიო.

ფადიშაჰი გაოცდა, ილიასი გვერდით მოისვა და ეკითხება:

— ილიას, შენ ხომ ადამიანის გამოცნობაც იცი, მაშ მითხარი, მე როგორიღა ვარო?

— დიდებულო ფადიშაჰო! შენ ხაბაზის ვაჟი ხარო.

— რას მიედ-მოედები, მე მეფისწული ვარ. მამაჩემიც ამ ქალაქის ფადიშაჰი იყო და პაპაჩემიც.

— ფადიშაჰო, უბრძანე დედაშენი მოვიდეს, ჰკითხე და თუ მართალი არ გამოვდგე, თავი მომკვეთონო.

ფადიშაჰმა დედა იხმო და ჰკითხა:

— დედი, სიმართლე თქვი, ვისი შვილი ვარ, ან მამაჩემი ვინ იყოო?

— შვილო, ჩემს ორსულობაში ფადიშაჰმა მითხრა, თუ ქალი გეყოლა, ცოცხალს არ დაგტოვებ, თუ ვაჟი და — ხელისგულზე გატარებო. სწორედ იმ ღამეს ხაბაზის ცოლმაც მოილოგინა. იმას ბიჭი ეყოლა, მე — გოგო. ბებიაქალი და ხაბაზი უხვად დავასაჩუქრე და ბავშვები გავცვალეთო.

ფადიშაჰმა ილიასის მიხვედრილობა შეაქო და ჰკითხა:

— როგორ მიხვდი, რომ ხაბაზის შვილი ვიყავიო?

— იქიდან, ჩემო შაჰო, რომ შენ სულ პურზე ლაპარაკობდი, ბრძანე, ჩემთვის პური მოეცათ, პური ეჭმიათ. შენ ჩემთვის საჩუქრად არც ფული გიბოძებია და არც სხვა რამ. ამიტომ ვიფიქრე, ძარღვებში ხაბაზის სისხლი ედგება-მეთქი.

— ილიას, ის ქალი ვინლააო?

— ის ქალი ფადიშაჰის ასულიაო.

ფადიშაჰმა ახლა დედას ჰკითხა. იმანაც დაუმონმა, ეს ის გოგოა, მე რომ ხაბაზს გავუცვალეო.

— ილიას, მაშ შენ ვილა ხარო? — ჰკითხა ფადიშაჰმა.

— დიდებულო ფადიშაჰო, მე ერთი მებაღის შვილი ვარ. ჩემს პატარაობაში ჩვენს ქალაქს მტრები დაესხნენ, ტყვედ წამიყვანეს და მერე მონად გამყიდესო.

ფადიშაჰს ძალიან მოეწონა ილიასის ნიჭი და გონიერება, ის ქალი ილიასს მიათხოვა, დიდი ქორწილი გადაუხადა და ორმოც დღე-ღამეს ილხენდნენ. მერე აიღო და თავისი გვირგვინი ილიასს გადაულოცა, ხელმწიფედ შენ უფრო გამოდგებიო.

ისინი ჭამდნენ, სვამდნენ და ბედნიერადაც ცხოვრობდნენ. ციდან სამი ვაშლი ჩამოვარდა: ერთი მე, ერთი ზღაპრის მთქმელს, ერთიც თვითონ მე. შენ ას წელს იცოცხლე, მე—ორჯერ ორმოცდაათს, რაც მეტი იყოს, შენი იყოს. შენ საღად იყავი, მე — სალამათად.

ჩეჩნური ზღაპრები

სამი ძმა და გველეშაპი

მამა შვილს ცუდს არ ურჩევს.

ერთ კაცს სამი ვაჟიშვილი ჰყავდა. მამამ სიკვდილის წინ ასე დაარიგა თავისი ვაჟები:

— ამქვეყნიდან სამი გზა გადის. იმათგან ძველ გზაზე არ იაროთო.

დრო რომ გავიდა, ერთხელ, მამის სიკვდილის შემდეგ, უფროსი ძმა იმ ძველ გზას მიადგა. იფიქრა, მოდი, წავალ და ვნახავ ამ გზაზე რა არისო და გასწია. ვაჟს წინ გველეშაპი შეხვდა და ჰკითხა:

— საით გაგინევია, ბიჭო?

— არსად არ მივდივარ, მამაჩემმა სიკვდილის წინ ანდერძი დამიტოვა, ამ გზაზე არ გაიაროო. საცდელად წამოვედი! — თქვა ვაჟმა.

— მამის ნათქვამი არ დაიჯერე და წამოხვედი? მე გიჩვენებ სეირს! სიმღერაში თუ ვერ მაჯობებ, ვაი შენს დღეს! იცი სიმღერა? — ჰკითხა გველეშაპმა.

ბიჭმა უთხრა, არ ვიცი სიმღერაო, და — გადაყლაპა ის ბიჭი გველეშაპმა.

მაშინ მეორე ძმა წავიდა იმ ძველ გზაზე, ერთი ვნახო, რა გზაა ასეთიო.

იმასაც ჰკითხა გველეშაპმა, სიმღერა იციო?

— არ ვიციო, — ბიჭმა — და ისიც გადაყლაპა ურჩხულმა.

ძმებმა შინ მისვლა რომ დააგვიანეს, მესამე, ყველაზე უმცროსი წავიდა მათ მოსაძებნად.

იარა და მიადგა იმ გველეშაპს. გველეშაპმა, როგორც წინა ორ ძმას, ამ ბიჭსაც უთხრა:

— სიმღერის თქმაში ან ზღაპრის მოყოლაში შენ თუ არ მაჯობებ, ვაი შენს დღესო.

— კარგი, მოგიყვები ზღაპარს, — უთხრა ბიჭმა, — ოღონდ შევთანხმ-

დეთ, თხრობისას ერთმანეთს ხელს ნუ შევეშლით, ერთმანეთს ბოლომდის თქმა ვაცალოთ. ვინც ამ პირობას დაარღვევს, წაგებულნი იქნება. თუ მე გავიმარჯვე, ჩემ ორ ძმას დამიბრუნებო.

ამაზე შეთანხმდნენ და ვაჟმა თხრობა დაიწყო:

— შარშან ზამთარში, გაყინულ ზღვაზე ცხენების რემას ვაძოვებდი. ბალახით რომ დაძლენ, წყალი უნდა დამელევიინებინა. ის ცხრა ადლის სისქე ყინული ცულობით ვერ გავტეხე, ცულს ცეცხლი შევეუნთე ყინულის დასადნობად, ცეცხლმოკიდებულმა ცულმა ყინული გახვრიტა და წყალში ჩავარდა ისე, რომ ტარი ხელში შემრჩა.

მივიხედ-მოვიხედე, წყლის ამოსაღები ვერაფერი ვნახე, ვტაცე ხელი ჩემს თავს, მოვიძრე და იმით დავალევიინე ცხენებს. საღამოს რომ აცივდა, ჩემი რემა სასწრაფოდ გავრეკე ცისკენ, ღრუბლებზე ღამის გასათევად წავასხი.

შემდეგ რომ ვნახე, თავი აღარ მება, ეს რა არის-მეთქი — გამიკვირდა. სირბილით უკან დავბრუნდი, გავიხედე, ჩემს თავის ქალამი მწყერი ჩაბუდებულიყო, ვტაცე ხელი, ის მწყერი დავიჭირე, ჩემი თავის ქალა ისევ კისერზე მოვირგე, მოვაჯექი მწყერს და მწყერმაც ხელად მომაფრინა ჩემს რემასთან, ღრუბლებზე ცეცხლი დავანთე, შვიდასი შამფური გამოვთალე, იმ მწყერს თავი წავაცალე და როცა იმ მწყერის ხორცს შამფურზე ვწვავდი, რაღაც მღვრიე ერბომ იწყო დენა, იმ ერბოს სუნზე შენ მოხვედი, პირდაღებული მალლა ხტებოდი, რომ ერბო ხახაში ჩაგესხა.

— იქ სად ვიყავი? სად ვიყავი? — თქვა გველეშაპმა და წამოხტა, წელანდელი პირობა დაავინწყდა.

— ო-ო-ო! — სიცილი წასკდა ბიჭს, — წააგე! წააგე! შენ დაარღვიე ჩვენი წელან დათქმული პირობა, დამიბრუნე ჩემი ძმები!

თავისი ოსტატური სიტყვა-პასუხით გამარჯვებულმა ბიჭმა ბოლოს შინ წამოყვანა ის ორი სულელი ძმა, რომლებმაც მამის ნათქვამი ანდერძი ყურად არ იღეს. მიიყვანა სახლში და ასე უსაყვედურა ორივეს:

— ასე ხდება ხოლმე, როცა მამის ნათქვამს არ ასრულებენო.

ამის შემდეგ იმ ორ ძმას აღარასოდეს უვლია ძველი გზით.

ამბავი სიყვარულისა

მართალია თუ არა, ვინ იცის. შაროიის მთებში ცხოვრობდა თურმე ერთი მოხუცი, სიბერეს მისთვის თვალისჩინი წაერთმია. მოხუცს სილამა-

ზით სახელგანთქმული ქალწული ჰყოლია, მზრუნველი და მეთვალყურე მამისა. ბევრი ყმანვილი კაცი ყოფილა მისი მსურველი, მაგრამ ასულს მხოლოდ ერთი ვაჟი უყვარდა. ყველა მდიდარი მშობელი ნატრობდა იმ ასულის რძლობას, მაგრამ ვერავინ დაითანხმა.

ერთმა, უარით განაწყენებულმა, სამაგიერო მიუზლო — მთებში მცხოვრებ კუდიანს უამბო მისი ამბავი.

ენვია კუდიანი ლამაზი ასულის ოჯახს. დანახვისთანავე გულში ჩაუვარდა ის ასული. დღედაღამ თვალს არ აცილებდა. გადწყვიტა მისი მოტაცება. ერთხელაც, როცა იყო, დრო იხელთა, წყაროზე მიმავალს ჩაუსაფრდა და მოიტაცა.

ეს რომ გაიგო, გამოეკიდა კუდიანს ასულის გულის სწორი. მათა აღმართებზე მირბოდა კუდიანი, უკან ბედაურით მისდევდა ვაჟი. მიხვდა კუდიანი, საცაა ვაჟი დამენევო, მოიკრიბა მთელი ძალ-ლონე და შაროიის მთის წვერზე ავიდა. ის-ის იყო, უნდა დასწეოდა ვაჟი, მწვერვალის თხემზე შედგა კუდიანი. მდევარი რომ დაენია, ასული უფსკრულში გადაუშვა. გმინვა აღმოხდა ვაჟს. ასულის კვალდაკვალ კლდიდან გადაფრინდა. შეყვარებულები ტკივილს მოერივნენ, ერთმანეთს მიაღწიეს, ჩაეკონნენ და ასე აღმოხდათ სული კლდის ძირას.

იელვა მთებში. ცამ დაიქუხა. წვიმა წამოვიდა. ბოლოს შეიკრა და დამშვიდდა კლდე. მისი ძირიდან ამოხეთქა წყაროსთვალმა. ეს ვერ აიტანა კუდიანმა და კლდეს თხრა დაუწყო, მაგრამ რაც უფრო მეტად შედიოდა სიღრმეში, მით უფრო იწყებდა წყალი ჩქეფას. მიხვდა კუდიანი, სიყვარულს რომ ვერ აჯობებდა, ბუნებამაც სიყვარულს რომ დაუჭირა მხარი. გული გაუსკდა და მოკვდა.

ასულს რაღაც ხიფათი რომ შეემთხვა, მიხვდა მოხუცი და მის საქებნელად წავიდა. მიდიოდა და ასულს უხმობდა, უცბად ნაკადულის ხმა შემოესმა, „ვაი, ჩემო შვილო, ნეტა სადა ხარ?“ — ამოთქვა დალილმა მოხუცმა და წყლის პირას ჩაიმუხლა. წყლის ხმაურში ასულის კვნესა შემოესმა მოხუცს, მოეჩვენა, თითქოს ვიღაც ემუდარებოდა, წყალი დალიეო. პემვით წყალი დალია. სხეულში ძალა ჩაუდგა, როგორც ყმანვილს. მერე ისევ მოეჩვენა, თითქოს ვიღაც ასული შველას სთხოვდა. „ნეტა, ვინ არისო“, — თქვა და საიდანაც ხმა შემოესმა, იქით გახედვა დააპირა, დაავინწყდა, რომ ბრმა იყო, წყალში დასველებული ხელები თვალეებში ამოისვა და თვალისჩინი დაუბრუნდა.

წყლის მოსახვევში მამამ ერთმანეთს ჩახუტებული ასული და ვაჟი იპო-

ვა. შორიახლოს ესვენა კუდიანის გვამი. მიხვდა მამა, რაც მომხდარიყო. ერთ საფლავში დაკრძალა ქალ-ვაჟი. ამბობენ, მას შემდეგ შაროი-არღუნის ხმაურში ორნაირი ხმა ისმის: ასულის ნაზი და ვაჟის ომახიანი ძახილი. ვისაც არ სჯერა, მოუსმინოს არღუნის ხმაურს.

მგელი

ძალიან დიდი ხნის წინათ, უხსოვარ დროში ქვეყანაზე საშინელი ქარიშხალი ამოვარდა. ქარიშხალმა ძირფესვიანად მოთხარა ხეები, ზღვა-მდინარეებიდან წყალი ხმელეთზე გადმოინთხა, მთები ჩამოიქცნენ და დიდი უბედურება დატრიალდა.

ყველა სულდგმული თავგზააბნეული დარბოდა აქეთ-იქით, თავს ვუშველოთო. ერთადერთი, მგელი არ შეუშინდა გრიგალს, დაჯდა და უშიშრად დაუპირისპირდა.

გრიგალმა ტყავი შემოაფლითა, დაასისხლიანა, მაგრამ ადგილიდან ძვრა ვერ უყო ძარღვმაგარ მგელს.

ქარიშხალი ჩადგა, მზე გამობრწყინდა, ვითომ არაფერიც არ მომხდარიყოს, სიმშვიდემ დაისადგურა დედამიწაზე.

ცხოველებმა ისევ ერთად მოიყარეს თავი, მივიდნენ მგელთან და უთხრეს:

— მგელო, ქარი რომ ხეებს გლეჯდა, ხმელეთი რომ წყალმა დაფარა, მთები რომ ჩამოიქცა და ყველა თავშესაფარს ეძებდა, შენ ადგილიდან არ დაძრულხარო.

მგელს სისხლი სწვეთდა სხეულიდან, თვალები სივრცისთვის გაეშტერებინა, ამაყად იჯდა და ისე მიუგო მათ:

— მინა, რომელზედაც დავიარები, ჩემი სამშობლოა, რა უბედურებაც არ უნდა დამატყდეს თავს, სამშობლოს იქით წასასვლელი ქვეყნიერებაზე არსად არა მაქვსო.

ნათქვამმა ჩააფიქრა ცხოველები, სირცხვილმა შეიპყრო და უხმოდ გასწიეს ბუნაგებისაკენ.

დარჩა მგელი იქვე, თავისი დასახიჩრებული, დაფლეთილი სხეულით, მიმავლებს თვალი გააყოლა.

მგელს სხვა სამშობლო არ ჰქონდა...

ჭკუის ხიდი

ერთი პატარა ქვეყნის ხელმწიფეს წერილი გაუგზავნა მეორე ძლიერი ქვეყნის ხელმწიფემ. წერილში სწერდა: „ზღვის ფსკერზე მყოფმა შენმა ულაცმა რომ დაიჭიხვინა, შვიდი მთის აქეთ, მერვე მთის უკან მყოფ ჩემს ჭაკებს მუცელი მოეშალათ. თუ ჩემთან ომი არ გინდა, შესარიგებლად გრძელწვერა მოხუცი გამომიგზავნე სამოცდასამი ჭაკის ნამატით, არც ფეხით მოვიდეს და არც ცხენით, არც ცაზე იყოს და არც მიწაზე, შინაც არ იყოს და გარეთაც არაო“.

ამ წერილის მიღების შემდეგ გულგასენილი ხელმწიფე ფიქრებში ჩაეფლო.

იფიქრა, იფიქრა, მაგრამ ვერ მონახა ხელმწიფესთან გასაგზავნი შესაფერი ჭკვიანი კაცი. მაშინ თქვა, პირველსავე შემხვედრს რჩევას ვკითხავო. გადაიცვა მათხოვრის სამოსი და გზას გაუდგა. გზაზე ბავშვებს ნაადგარ, რომლებიც კოჭს თამაშობდნენ. ხელმწიფეს თვალი რომ მოჰკრეს, ბავშვებმა ერთმანეთს გადაულაპარაკეს:

— მათხოვარს ქვა დავუშინოთო.

ერთმა კნაჭა ბიჭმა ბავშვები გააჩერა:

— არ ესროლოთ, ეგ მათხოვარი კი არა, მეფეაო.

მის ნათქვამზე ხელმწიფე გაოცდა.

— მითხარი, ყმანვილო, კონკეზში გამონყოფილი როგორ მიცანი?

— გასულ პარასკევს მეჩეთში მიმავალი დაგინახე, სიარულით გიცანიო

— უპასუხა ბიჭმა.

ხელმწიფემ ბიჭს უამბო წერილის ამბავი. ბიჭმა უთხრა:

— ეგ სულ უბრალო რამეა, დროს ნუ მაკარგვინებო.

— ოი, რანაირად არის უბრალო რამე? მითხარი, როგორ უნდა მოვიქცე?

— ჰკითხა ხელმწიფემ.

— ნუ დარდობ, ხვალ დილას შენთან მოვალ. მანამდე სამოცდასამი რჩეული ბედაური და სამოცდასამი მხედარი გაამზადე, სათითაოდ ყველა-სათვის — რჩეული ხმალი, ჯორი და ვაცი.

როცა ყველაფერი გამზადდა, ბიჭი გზას გაუდგა ძღვევამოსილ მეფესთან.

— ხელმწიფის ქალაქში რომ შევალთ, ყველა ძალღს სული ამოხადეთ,

— უბრძანა ბიჭმა თავის მხედრებს.

ძაღლების ჟღერით რომ მიიწვედნენ, გაცელებული ქალაქის მცხოვრებლები ეკითხებოდნენ: „რას შვრებით, რასაო?“

— ხელმწიფესთან მივდივართ! — უპასუხა მხედართა უფროსმა.

ეს ამბავი მეფეს აცნობეს.

— მოვიდნენ, ხელს ნუ შეუშლითო, — ბრძანა ხელმწიფემ.
 — რას შვრებით, ძაღლებს რატომ ხოცავთ? — ჰკითხა მან მხედრებს.
 — ნუხელ, შვიდი მთის იქით, მერვე მთის უკან მყოფ ცხვრის ფარას მგელი დაეცა და გაანადგურა, საშველად რომ ვუხმობდი, ერთმა მათგანმაც კი არ დაიყეფა, — უპასუხა ბიჭმა.
 — ვა, შვიდი მთის იქით, მერვე მთის უკან მყოფი შენი ცხვრის განყვეტა აქაურ ძაღლებს როგორ უნდა გაეგოთ? — გაოცდა ხელმწიფე.
 — ჩვენი ხელმწიფის ზღვის ფსკერზე მყოფი ულაცის ჭიხვინი შვიდი მთის გადმოღმა მერვე მთის უკან მყოფმა შენმა ჭაკებმა ხომ გაიგონეს?! — მიუგო ბიჭმა.
 — შენ მისი გამოგზავნილი ხარ? ხომ შევეუთვალე, გრძელწვერიანი მოხუცი გამომიგზავნე-მეთქი.
 — წვერი ამასაცა აქვს, — უთხრა ბიჭმა და ვაცი წინ წამოუყენა ხელმწიფეს, — წვერი საკმარისი არ არის, ჭკუა თუ არ იქნა.
 გაოცებულმა ხელმწიფემ გამოსაცდელად კითხვები დაუსვა ბიჭს:
 — ხომ ვთქვი, კაცი გამომიგზავნე, ფეხით არ იყოს, ცხენით არ იყოს, არც ცაზე, არც მიწაზე, არც შინ, არც გარეთ-მეთქი, სადაა ის კაცი?
 ბიჭმა სტაცა ჯორს ხელი და ზღურბლზე წააყენა. ჯორს ორი ფეხი გარეთ ჰქონდა, ორი შიგნით, თვითონ ზედ უკულმა შეჯდა.
 — ფეხითაც ხომ არა ვარ და ცხენითაც, ცაზეც ხომ არა ვარ და მიწაზეც? შიგნითაც ხომ არა ვარ და გარეთაც?
 ხელმწიფეს გამარჯვების იმედი გადაეწურა, გვერდზე ვარსკვლავით კამკამა წყლით სავსე ოქროს თასი დაიდგა. ბიჭმა იმ თასში ნაფოტი ისროლა.
 — ეგ მაინც რაღას ნიშნავს? — ჰკითხა ხელმწიფემ.
 — ოქროს თასი რომ დადგი, ამით მანიშნე, ოქროზე მეტად ხალხი პატივს მე მცემსო. კამკამა წყლით მანიშნე, რომ ჭკუა დიდი მაქვსო. ნაფოტის ჩაგდება კი ნიშნავდა, შე რომ ღრმა გგონია, შენს ჭკუა-გონებაზე ხიდი გავდე და გითხარი, ჩემი ჭკუა გაღმა გავა-მეთქი.
 რომ ვერაფერი გაანყო, გამტყუნდა ხელმწიფე.

ქარისთვის ნათქვამი მაღლოვა

ეს იყო დიდი ხნის წინათ. ჭიანჭველამ ზამთარი ბუდეში რომ გაატარა, გაზაფხულზე იქიდან გამოსვლა სცადა, მაგრამ ბუდის თავზე ბალახის

ღერო იდო და ვერ შეძლო. მერე, როგორც იყო, გვერდების ხეხვით ძლივს გამოძვრა. ჭიანჭველამ ბალახის ღეროს უთხრა:

— გადადი ჩემი ბუდიდან, გზა დამიცალე, ბევრი საქმე მაქვსო.
 ბალახის ღერომ ყურიც არ შეიბერტყა. მაშინ ჭიანჭველა თხასთან მივიდა:
 — თხაო, გაზაფხული დადგა, ჩემს ბუდეს ბალახის ღერო ადევს და შიგველარ შევდივარ, ნეტა წამოხვიდოდე და შეჭამდეო.
 — ე, იქ წამოსვლას მირჩევნია აქ ვიყო, მწვანე ბალახს მივირთმევ და სასმელად ცივი წყაროც მაქვსო, — უთხრა თხამ.
 — მაშინ შენს შესაჭმელად მგელს გამოგვზავნო.
 — ჰეი, მგელო, — დაუძახა ჭიანჭველამ, — ჩემს ბუდეზე ბალახის ღერო დევს, ვეუბნები, მოშორდი-მეთქი და არ მიდის, იმის შესაჭმელად თხაც არ მოდის, ნეტა წამოხვიდოდე და თხას შეჭამდეო.
 — იქ წამოსვლას არ მირჩევნია მსუქანდუმიანი ცხვრების ჭამაში ვიყოო?!
 — მაშინ შენთან დასაჭმელად ქოფაკებს გამოგვზავნო.
 — ჰეი, ქოფაკებო, — დაუძახა ჭიანჭველამ, — ჩემი ბუდის თავზე განოლილი ბალახის ღერო არ მიდის, იმის შესაჭმელად თხა არ მოდის, თხის შესაჭმელად მგელი არ მოდის, ნეტა, მგელთან საჩხუბრად წამოხვიდოდეთო.
 — იქ წამოსვლას არ გვირჩევნია, მწყემსის გადმოგდებული ძვალი ვლრღნათ, რაც გვევალება, ის ვაკეთოთ, არ მოვდივართ მგელთან საჩხუბრადო, — უპასუხეს ქოფაკებმა.
 — მაშინ მწყემსს გამოგიგზავნით, ჯოხით რომ გბერტყოთო.
 — ჰეი, მწყემსო, ჩემი ბუდის თავზე განოლილი ბალახის ღერო არ მიდის, იმის შესაჭმელად თხა არ მოდის, თხის შესაჭმელად მგელი არ მოდის, მგელთან საჩხუბრად ძაღლები არ მოდიან, წამოსულიყავ და ძაღლები ჯოხით გეცემო.
 — იქ წამოსვლას არ მირჩევნია, ფანდურის ლარს ჩამოვკრა და ვილიღინოო.
 — მაშინ შენი ფანდურის ლარის გასაწყვეტად თავგს გამოგვზავნო.
 — ჰეი, თავგო, ჩემი ბუდის თავზე განოლილი ბალახის ღერო არ მიდის, იმის შესაჭმელად თხა არ მოდის, თხის შესაჭმელად მგელი არ მოდის, მგელთან საჩხუბრად ძაღლები არ მოდიან, ძაღლების საცემად მწყემსი არ მოდის, ნეტავ წამოსულიყავი და მწყემსებისთვის ფანდურის ლარი გაგენყვიტაო, — სთხოვა ჭიანჭველამ თავგს.
 — იქ წამოსვლას მირჩევნია, ამ ხვრელიდან იმ ხვრელში შევვარდეო, — უთხრა თავგმა.
 გაბრაზებულმა ჭიანჭველამ უთხრა:

— შენს შესაჭმელად კატას გამოვგზავნიო და ყვირილი მორთო:

— ჰეი, კატავ, ჩემი ბუდის თავზე განოლილი ბალახის ღერო არ მიდის, იმის შესაჭმელად თხა არ მოდის, თხის შესაჭმელად მგელი არ მოდის, მგელთან საჩხუბრად ძაღლები არ მოდიან, ძაღლების საცემად მწყემსი არ მოდის, მწყემსის ფანდურის ლარის გასაწყვეტად თავგი არ მოდის, იმის შესაჭმელად გამომყევო.

— იქ წამოსვლას მირჩენია, დედაჩემის ბენვიან საფენზე ვინვეო.

— დედაშენის ბენვიანი საფენის გასაწენად ქარს გამოგიგზავნიო.

— ჰეი, ქარო, წამომყევი ქომაგად, ჩემი ბუდის თავზე ბალახის ღერო დევს, წასვლა აღარ უნდა, შეჭამე-მეთქი და თხა არ მოდის, თხა შეჭამე-მეთქი, მგელი არ მოდის, მგელთან საჩხუბრად მოდი-მეთქი და ძაღლები არ მოდიან, ძაღლების საცემად მოდი-მეთქი, მწყემსს ვთხოვე და ისიც არ მოვიდა. შემდეგ მწყემსის ფანდურის ლარის გასაწყვეტად თავგი არ მოვიდა, თავგის შესაჭმელად კატა არ მოდის, კატის დედის ბენვიანი საფენის გასაწენად იქნებ წამოხვიდეო.

ქარმა უპასუხა:

— დამელოდე, სტუმარს გავაცილებ, ღმერთს ვახსენებ და წამოვალო.

სტვენით დაუბერა ქარმა, დაინახა კატამ მომავალი ქარი და გაიქცა თავგის შესაჭმელად, დაინახა თავგმა მომავალი კატა და გაიქცა მწყემსის ფანდურის ლარის გასაწყვეტად. გაბრაზებული მწყემსი წავიდა ძაღლების საცემად. ეს რომ დაინახეს, ძაღლები მგელთან საჩხუბრად გაქანდნენ, მგელი თხის შესაჭმელად გაიქცა, თხა — ბალახის ღეროს შესაჭმელად, ბალახის ღერო შეირხა, წინააღმდეგობის განწევა სცადა, მაგრამ თხამ იგი სწრაფად გადაყლაპა.

ბუდე გათავისუფლდა, ყველა გაბრუნდა, ჭიანჭველა თავისი ბუდის გარშემო დატრიალდა. იგი ახლაც მაღლობას სწირავს ქარს.

ინგუშური ზღაპრები

როგორ ბაჩნდნენ მზი, მთვარი და ვარსკვლავები

ეს მართალი არ არის. მაგრამ მაინც, აი, რას ყვებიან იმაზე, რაც ძველისძველად მოხდა. იყო ერთი ჭაბუკი, კალმით დახატული ლამაზი, სახელგანთქმული ოსტატი-მჭედელი. ამბობენ, როცა ის მუშაობდა, მის სამჭედლოში მოგუგუნე ცეცხლი მთელ ქვეყნიერებას ანათებდაო. მის მიერ მოქნეული უროსაგან ელვა კრთებოდა, ხოლო ქუხილისაგან ქვეყნიერება ზანზარებდაო.

იმავე დროში ერთი ქალწული ცხოვრობდა მაღალ კოშკში. კოშკს ფანჯარა არ ჰქონდა. ქალწული კოშკიდან არასოდეს არ გამოდიოდა, მაგრამ იგი ისეთი ლამაზი ყოფილა, ისეთი, რომ მისი ბრწყინვალეობა შორიდანაც კარგად ჩანდა.

— მე ვითხოვ მას, — გულში მტკიცედ გადაწყვიტა ჭაბუკმა და მაჭანკლები გაგზავნა ქალწულთან. ჭაბუკმა არ იცოდა, რომ ქალწული მისი და იყო, ქალწულს კი ამის თქმის უფლება არ ჰქონდა.

— მისი ცეცხლისა და ნაცრისაგან ჩემი შუქი ჩაქრება და სახე დაჭკნება. არ გავყვები იმას ცოლადო!

ასეთმა პასუხმა დაანაღვლიანა ჭაბუკი. მან გაავარვარა ოქროს კომბალი, რომელიც მთელი კვირა ცეცხლზე ედო, აიღო იგი და ბნელ ღამეში ქალწულთან წავიდა. ეს რომ დაინახა, ძმასთან შეხვედრის შიშით ქალწულმა გაქცევა სცადა. ჭაბუკი გამოეკიდა, მაგრამ ვერაფრით ვერ დაენია. ასე ირბინეს, სანამ არ დაიხოცნენ.

ნაპერწკლები, რომლებიც ცვიოდა გავარვარებული კომბლიდან, ვარსკვლავებად იქცა, ქალწულისაგან კი დარჩა კაშკაშა ნათება — ბადრი სახე. კაცი იქცა მზედ, ქალწული — მთვარედ. ამბობენ, რომ ჭაბუკი ახლაც წრეს წრეზე აკეთებს, რომ ქალწულს დაენიოსო.

ალმასი და მონადირე მეთვითონ

ტყეში წასული ერთი მონადირე ალმასს გადაეყარა. ალმასს მკერდზე ამოზრდილი ბასრპირიანი ცული ჰქონდა. ალმასი მონადირეს თვალს არ აშორებდა, ღამით მისი მოკვლა ჰქონდა გადაწყვეტილი. მონადირე მიხვდა მის ჩანაფიქრს და საგონებელში ჩავარდა, ვერ გადაეწყვიტა, როგორ დაეღწია თავი ალმასისაგან. ბოლოს მან ალმასს უთხრა, წყალი მწყურიაო.

— აქ ახლოს წყაროა, წადი და დალიეო, — თქვა ალმასმა.

— არა, ვერ წავალ, მეშინია და არც ვიცი, წყარო სად არის, — უპასუხა მონადირემ.

— კარგი, — თქვა ალმასმა, — წყალს მე მოგიტან, ოღონდ შენი სახელი მითხარი, იქნება დაძახება დამჭირდესო.

— მეთვითონ მქვია, — უპასუხა მონადირემ.

ალმასი რომ წავიდა, მონადირემ ხის კუნძს, იქვე რომ იდო, ნაბადი გადააფარა, ცალ მხარეს კი ჯირკი მიუჩოჩა, ვითომ ბალიში არისო. ამის შემდეგ ხეზე ავიდა და ლოდინი დაიწყო. ალმასი წყაროდან მობრუნდა, კუნძთან მივიდა და თქვა: კარგად მოქცეულა, სიკვდილისათვის წინასწარ მომზადებულიაო. გახარებული ალმასი ისე ძლიერად დაეცა კუნძს, რომ ცული კუნძში ღრმად ჩაერჭო. სანამ იგი ცულის ამოღებას ცდილობდა, მონადირემ თოფი დაუმიზნა და ესროლა. ალმასმა საზარელი ღრიალი მორთო. მის ყვირილზე ყველამ და ყველაფერმა — მხეცებმა, ფრინველებმა, მცენარეებმა — მის გარშემო მოიყარა თავი. ჰკითხეს, თუ ვინ დაჭრა იგი. მეთვითონო, — უპასუხა მათ ალმასმა. შენ თუ თვითონ მოიკალი თავი, ჩვენ ვერაფრით გიშველითო, თქვეს მათ და დაიშალნენ. ალმასი კი მოკვდა.

ღირსება

ეს მოხდა დიდი ხნის წინათ. ერთ მშვენიერ დილას ერთმანეთს შეხვდნენ წყალი, ქარი, ცეცხლი და ღირსება. ქვეყნიერების დასათვალისწინებლად ერთად წავიდეთო, დათქვეს და წავიდნენ.

ყველგან, სადაც კი წყალი მივიდოდა, ნაირნაირი ყვავილი და ბალახი ცოცხლდებოდა, ჩნდებოდა ნამი, მდინარეები იწყებდნენ დენას.

ყველგან, სადაც კი ცეცხლი მივიდოდა, წყვდიადი იფანტებოდა, გაყინული ტბები თბებოდნენ და ყინულისაგან თავისუფლდებოდნენ.

ყველგან, სადაც კი ქარი მიადნებდა, ლელქაშის ღეროები თავს ხრიდნენ, თითქოს ერთმანეთს სალამს აძლევდნენ, ხოლო სათიბებსა და ველ-მინდვრებში ბალახები აბრეშუმის თავსაბურავის ფოჩიბივით ლივლივებდნენ.

ცეცხლი, ქარი და წყალი აქეთ-იქით დანავარდობდნენ, თამაშ-თამაშით მირბი-მორბოდნენ, თავანუელი ღირსება კი მათსავით წინ და უკან არ დარბოდა, არამედ ამაყად მიაბიჯებდა წინ.

ქვეყნის მცველი ბუმბერაზები ღირსებას დანახვაზე აღფრთოვანებას ვერ მალავდნენ.

მეგობრები — წყალი, ქარი, ცეცხლი და ღირსება — ბოლოს ჩვენი ქვეყნის, ინგუშეთის, ერთ უდაბურ მთასაც მიადგნენ.

ქარმა მთის შემოვლა დაიწყო, თან პატარ-პატარა კენჭებს აქეთ-იქით ისროდა, მათთან თამაშით ერთობოდა.

წყალი ნაკადულს შეუერთდა, მთიდან რომ მოჩქეფდა.

ცეცხლმა იმ ცეცხლთან გააბა მასლაათი, მთის ქვეშ, მიწაში რომ გიზგიზებდა.

— მეგობრებო, — თქვა მოუსვენარმა ქარმა, — გახედეთ ჩვენს წინ გადაშლილ თვალუნვდენელ ველ-მინდვრებს. ძალიან მინდა, გასართობად გავინავარდოო.

მდინარე დაეთანხმა, მოიწონა ნათქვამი. ცეცხლმაც დაუდასტურა, ღირსებას ხმა არ ამოუღია.

— კარგი იქნებოდა, შევთანხმებულიყავით, თუ სად იქნება თითოეული ჩვენგანი, — თქვა ცეცხლმა.

— კარგიო, — თქვეს დანარჩენებმა.

— თუ სადმე დაინახავთ, რომ სახლი ან თივის ბურღული ინვის, იცოდეთ, რომ მე იქა ვარ, — თქვა ცეცხლმა.

— თუ შუა მინდორში ლელქაშს დაინახავთ, იცოდეთ, რომ მე იქა ვარ, — თქვა წყალმა.

— ფოთოლთა შრიალი, გზაზე ამოვარდნილი მტვერი ჩემს თავს გაპოვინებთო, — თქვა ქარმა.

ღირსება მათ საუბარს ყურს უგდებდა და ჩუმად იდგა.

— ღირსებავ, რატომ დგახარ ჩუმად? — ჰკითხა ქარმა, — შენ როგორ უნდა მოგნახოთ?

— მომიტევეთ, მეგობრებო, — უხალისოდ თქვა ღირსებამ, — ჩვენ ერთმანეთს უნდა დავცილდეთ. ვინც მე წამითაც კი დამტოვებს, მას ჩემთან მობრუნების ნება არასოდეს აღარა აქვსო...

დედის ხელი

ძალიან დიდი ხნის წინათ ცხოვრობდა ერთი დედა-შვილი. ყველაფერი საკმარისი ჰქონდათ, არაფერს უჩიოდნენ. გავიდა ხანი. დედა დაბერდა და მოკვდა. შვილმა ის აკლდამაში დამარხა.

მას შემდეგ შვილი თანდათან გახდა. ყოველდღე წონა აკლდებოდა და წელში იხრებოდა. სადარდებელი თითქოს არაფერი ჰქონდა ვაჟს — საუკეთესოს სვამდა და ჭამდა, მაგრამ მაინც სუსტდებოდა. ვერავითარი წამალი ვერ შველოდა.

ბოლოს სიარულიც ვეღარ შეძლო, შველა კი არსაიდან ჩანდა. ერთხელ თავისი ამბავი ერთ მისანს უამბო. ყველაფერი რომ მოისმინა, მისანმა თქვა: დედის სიკვდილის ბრალია ყველაფერი. მისი გამზადებული საჭმელი ყოფილა შენი წამალი. მხოლოდ მაშინ გამოკეთდები, როცა დედის ხელი შეეხება შენს საჭმელს. სხვა წამალი შენთვის არ არსებობსო.

ყმანვილმა კაცმა საჭმელი გაამზადებინა და აკლდამისაკენ გასწია. მკვდარი დედის ხელი შეახო საჭმელს, შინ დაბრუნებულმა კი შეჭამა იგი. მას შემდეგ ვაჟი გამოკეთდა, საჭმელიც შეერგო.

დედის ხელი უებარი წამალია. რასაც იგი შეეხება, ყველაფერი ლამაზდება.

ცაგენი

ცაგენს ერთი ზღვისპირა სოფელი ძალიან მოეწონა და საცხოვრებლად იქ დარჩა. შემოდგომობით მდიდრები ამ სოფლის ღარიბებს ხან მოსავალს, ხან კიდევ მინას ართმევდნენ, ჩვენიაო.

ტყეც ჩვენიაო, სამ ურემს თუ მიუტანდნენ, მეოთხე ურემ შეშას ღარიბებს ატანდნენ მდიდრები.

ერთხელ ცაგენმა ღარიბები ტყეში შეკრიბა და უთხრა:

— თქვენს შორის კაცი ვინმე არის?

— ჩვენ, ყველანი, კაცები ვართ, კაცები რომ არ ვიყოთ, ცოლი და შვილი საიდან გვეყოლებოდაო, — თქვეს ღარიბებმა.

— ცოლის მოყვანა და ბავშვების გაჩენა კაცობაა? — თქვა ცაგენმა.

— აბა, მაშ რა არის? — იკითხეს ღარიბებმა.

— არ არისო, — თქვა ცაგენმა.

— აბა, რა ჰქვიაო.

— მამალი ჰქვია, — თქვა ცაგენმა, — თქვენ კაცები, ვაჟკაცები არა ხართ. თქვენ კურდღლები ხართ. კურდღლებსაც ჰყავთ ოჯახები. მაგრამ, რაც მართალია, მართალია, მგელს ან მელას თუ დაინახავენ, ოჯახს თავს ანებებენ და გარბიანო.

— ჩვენ კურდღლები არა ვართ, ვაჟკაცები ვართ. აბა, სად დაინახე, ოჯახი რომ მხეცებს დავუტოვეთ და გავიქეციტო, — თქვეს ღარიბებმა.

— გაქცეული არ დამინახიხართ, იმიტომ რომ თქვენ არავინ არ მოგდევეთ. ერთი კი მართალია, თქვენს ცოლ-შვილს შიმშილით ხოცავთ, მთელი წლის ნაგრამს კი მდიდრებს აძლევთ. აბა, რა ხართ, თუ არა კურდღლები? — უთხრა მათ ცაგენმა.

ღარიბებს შერცხვათ, დაიბნენ და თქვეს:

— მდიდრებს ძალა აქვთ, მაგრები არიან. აბა, ჩვენ? ჩვენ უვარგისი ტყავისაგან შეკერილი ქურქებით ძველი და უღონო ვართ. ჩვენ როგორ მოვერევით მდიდრებსო.

— ხომ ხედავთ, სულ ახლახანს ამბობდით, კურდღლები არა ვართო. ეს არის კურდღლობაც. ჩვენ როგორ მოვერევით ღონიერ მგელსო, ისინიც ამბობენ, — თქვა ცაგენმა.

— კურდღლები არ ვიქნებით და დავიხოცებით, რა ვუყოთ მდიდრებს? — თქვეს ღარიბებმა.

— მე არ ვამბობ, ეჩხუბეთ-მეთქი. თქვენ რომ თესავთ, ოფლს ღვრით და მოსავალი მოგყავთ, მდიდრებს ნუ აძლევთ, თქვენს ცოლ-შვილს მიუტანეთო, — უთხრა მათ ცაგენმა.

— დღეის შემდეგ ერთ მარცვალს ჩვენგან ვერ წაიღებენო, — გადაწყვიტეს ღარიბებმა და დაიშალნენ.

შემოდგომა რომ დადგა, მდიდრებმა თავიანთი ბედლები გაასუფთავეს, განაახლეს.

— რას შვრებით, ამ ბედლებში თოვლის ჩაყრას ხომ არ აპირებთ? — ჰკითხა მდიდრებს ცაგენმა.

— არა და არა, მოსავლის ჩაყრას ვაპირებთო, — თქვეს მდიდრებმა.

— სადა გაქვთ მოსავალი, დათესეთო? — იკითხა ცაგენმა.

— რაც ველ-მინდვრებზეა, სულ ჩვენი არ არისო?! — თქვეს მდიდრებმა.

— თუ თქვენი დათესილია, რა თქმა უნდა, თქვენია.

— რა განსხვავებაა, ჩვენ დავთესეთ, თუ სხვამ დათესა, მოსავალი თუ ჩვენს ბედლებს აავსებსო, — თქვეს მდიდრებმა.

— არ არის განსხვავება, თუ მოსავლის პატრონმა დაგიტომოთ იგიო.

— აქამდე გვითმობდნენო, — თქვეს მდიდრებმა.
— მე ხშირად ვარ ხოლმე იმათთან. ზაფხულში ტვინს თუ არ აიდუღებ, ზამთარში ქვაბს ვერ აადუღებო, იტყვიან ხოლმე და უქნარა ცოლს ან შვილს საჭმელს არ აძლევენ, თუ ხელს არ გამოიღებენ თესვაში, მოსავლის აღებაში: არ გიშრომიათო, ცოლ-შვილს ვინც საზრდოს არ აძლევს, ის კაცი თქვენ თუ მოსავალს დაგიტომობთ, საოცარი იქნება, — თქვა ცაგენმა.
— შემოდგომამდე თუ მოითმენ, გაიგებ, რომ ეგ საოცრება არ ყოფილა, — თქვეს მდიდრებმა.
— აბა, ვნახოთო, — თქვა ცაგენმა და წავიდა.
დადგა შემოდგომაც. ყველა ღარიბმა თავისი მოსავალი შინ წაიღო.
— ცაგენია დამნაშავეო, — თქვეს მდიდრებმა და ცაგენის ზღვაში ჩასაგდებად შეიკრიბნენ.
— ჩემი თხოვნაა, ფიცრებზე ნუ დამსვამთ, კისერზე ქვა ჩამაბით და ისე გადამაგდეთ ზღვაშიო, — სთხოვა მათ ცაგენმა.
— გვატყუებს, თავის დახსნა უნდაო, — თქვეს მდიდრებმა, ოთხი ფიცარი შეკრეს, ზედ ცაგენი დასვეს და ზღვას გააყოლეს.
ცაგენმა სიმღერა წამოიწყო. ზღვამ იგი შორს წაიღო. სოფელს დიდად რომ მოშორდა, დაინახა, მდიდარი კაცის ვაჟი ნაპირზე ცხვარს აბალახებდა.
— ეი, ვინა ხარ, სად მიდიხარო, — ჰკითხა მას მდიდრის შვილმა.
— ულამაზესი ორი ქალწული მელოდება, ვჩქარობ, რაც შეიძლება მალე მათთან მივიდეთ, — თქვა ცაგენმა.
— გეხვეწები, ორნი თუ არიან, შენ ხომ მარტო ხარ, მეც თან გამიყოლეო, — უთხრა ცაგენს მდიდრის ვაჟმა.
— კარგი, — თქვა ცაგენმა და ჯოხით, როგორც იქნა, ფიცრები ნაპირთან მიაცურა, — დაჯექი, მაგრამ ცხვარს ვის უტოვებ?
— ცხვარს არაფერი მოუვაო, — თქვა ვაჟმა.
— როგორ არ მოუვა, უპატრონოდ მათი დატოვება არ შეიძლება. ნადირმა ცხვარს თუ წაასწრო, ხომ დახოცავს? არ იციო? — თქვა ცაგენმა.
— ისინი წყალსაც წაუღია, მე ქალწულებთან მივდივარო, — თქვა ვაჟმა.
ცხვართან დარჩენის მსურველმა ცაგენმა თქვა:
— მე ცხვართან დავრჩები, შენ წადი იმ ქალებთან, უთხარი, რომ იმათ მოლოდინში ვარ, ორივე წამოიყვანე და მოდიო.
— კარგი, გადმოდი ნაპირზეო, — თქვა მდიდრის ვაჟმა.
— არ მომატყუო, ორივე წამოიყვანე და მალე მობრუნდიო, — მიაძახა

ცაგენმა, ჯოხი აიღო, ფიცრებიდან გადავიდა, დასვა ზედ ვაჟი და ზღვის შუაგულსკენ შეაცურა.
— სად ვიპოვი ქალწულებს? — იკითხა მდიდრის ვაჟმა.
— იმდენხანს იარე, სანამ წაადგებიო, — უთხრა მას ცაგენმა, ვაჟი ზღვას მიანდო და თავისი ფარით შინისაკენ წავიდა.
შინ მიმავალი ცაგენი, რომელიც ცხვარს მიერეკებოდა, მდიდრებმა დაინახეს.
— ე, ზღვაში რომ გადავაგდეთ, აგერ ცხვრის ფარით უკან მოდისო, — თქვეს მათ და ცაგენთან წავიდნენ.
— საიდან მოგყავს ცხვარი? — ჰკითხეს მას მდიდრებმა.
— ღმერთო ჩემო, რა ბევრი ცხვარი იყო ზღვაში, — თქვა ცაგენმა.
— გვასწავლე, საიდან უნდა შევიდეთ, რომ ცხვარი გამოვრეკოთო, — იკითხეს მათ. ცაგენმა მისწავლა. მდიდრები ზღვისკენ გაქანდნენ.
— ზღვაში ჩამხტარი სანამ ბუშტუკებს არ ამოუშვებს, მეორე არ გადახტესო, — გააფრთხილა ისინი ცაგენმა.
გადახტა ზღვაში ერთი. მალე ბუშტუკები ამოუშვა. სანყალი იმის თქმას ცდილობდა, ცაგენი გვატყუებს, არ გადმოხტეთო.
— რას ამბობსო, — იკითხეს კლდის თავზე მდგომებმა.
— სწრაფად გადმოხტითო, — თქვა ცაგენმა.
ერთის გარდა ყველა გადახტა. ის კაცი არ ენდობოდა ცაგენს.
— რას დგახარ, ვერა ხედავ, ცხენების ჯოგებს იყოფენ ზღვის ქვეშ, — თქვა ცაგენმა, ხელი ჰკრა იმ ერთსაც და გადააგდო. თვითონ კი შინისაკენ წავიდა.
— სად არიან ჩვენი ქმრები? — ჰკითხეს ცაგენს მდიდართა ცოლებმა.
— მოიცადეთ, დღეს-ხვალ ურიცხვი ცხვარ-ძროხით დაბრუნდებიანო, — ამბობდა ცაგენი და ამასობაში დრო გაჰყავდა.
— გვატყუებსო, — თქვეს მდიდართა ცოლებმა, დაიჭირეს ცაგენი, ტომარაში ჩასვეს და ზღვაში გადაგდება დაუპირეს. ზღვას რომ მიადგნენ, თქვეს, თუ არ მოვკალით და ცოცხალი ჩავაგდეთ, უკან დაბრუნდება. ჯერ კეტების ცემით უნდა მოვკლათო და კეტების მოსატანად იქვე ტყეში წავიდნენ.
ამ დროს ნავაჭრი საქონლით სავსე ურმით მომავალი მედუქნე თავს წაადგა ცაგენს, ცაგენი კი ტომარაში იყო გახვეული.
— რას აკეთებ ამ ტომარაში? — ჰკითხა მედუქნემ და ურემი გააჩერა.
— შვიდი ქალი დავობს, ჩემი და ჩემი ქმარი გახდით, უარი რომ ვთქვი, ტომარაში ჩამსვესო, — თქვა ცაგენმა.

— ჰა, რატომ არ გინდა მათი ქმრობა, შეუხედავები არიანო? — იკითხა მედუქნემ.

— აბა, ლამაზები არ არიან? ჩემი უშნო ცოლი მემუქრება, ისინი თუ ითხოვე, მოგიგდებ შენს ორ ჩვილ ბავშვს და ნავალო. ბავშვები მეცოდებიან, აი დედასა, ეს რომ ასე არ იყოს, ვნახავდიო, — თქვა ცაგენმა.

— სად არიან ის ქალები? — იკითხა მედუქნემ.

— ახლავე მოვალთ, შენ კი გადანყვიტეო, თქვეს და აგერ იმ ტყეში შევიდნენო, — თქვა ცაგენმა.

მედუქნემ ტომარას სწრაფად პირი მოუხსნა და:

— აბა, ჩამსვი ტომარაში, მე გავუნევ მაგათ ქმრობასო, — თქვა და ტომარაში ჩაძვრა.

ცაგენმა ტომარას პირი მოუკრა.

— თუ წაგეჩხუბებიან, იყვირე, ვიქნები თქვენი ქმარი-თქო, მერე ამოგიშვებენო, — თქვა ცაგენმა და მედუქნის ურმით შინისაკენ წავიდა.

განრისხებულმა დედაკაცებმა მძიმე და გრძელი კეტები დაუშინეს მედუქნეს.

— თანახმა ვარ, თანახმა ვარ, ვიქნები თქვენი ქმარი, ყველას შეგირთავთ, ახლა კი გამიშვითო, — ყვიროდა მედუქნე.

— აი, შე სასიკვდილე, ვისი ქმარი გინდა რომ გახდე! ვის უნდა შენი ქმრობა, ვინ გთხოვა, ქმარი იყავიო! — იმდენი ურტყეს კეტები ქალებმა, რომ მედუქნეს სული გააფრთხოებინეს, შემდეგ კი ზღვაში გადააგდეს. ცაგენმა კი მეორე დღესვე დუქანი გახსნა და ფარჩის გასაყიდად დაჯდა.

— ეი, ცაგენ, შინაც მოსულხარ, ჩვენი ქმრები თუ შეგხვდნენ? — ჰკითხეს ცაგენს მდიდართა ცოლებმა.

— ღმერთმანი, შემხვდნენ, — თქვა ცაგენმა.

— რას აკეთებენ? — იკითხეს მათ.

— დიდი ქონება შეუძენიათ, ზღვა ქალები ჰყავთ და ბედნიერად ცხოვრობენო, — უთხრა მათ ცაგენმა.

— ჩვენზე არაფერი გკითხეს?

— რა თქმა უნდა, მკითხეს. ამბობდნენ, რაში გვჭირდებიან ისინიო.

— დავგაცადონ, ერთი იქ მივიდეთო, — თქვეს ქალებმა და კეტების მოსაჭრელად ტყისკენ წავიდნენ. ამ კეტებით უნდა ეცემათ ის ქალები, რომლებიც მათ ქმრებს ცოლობას უწევდნენ ზღვაში. მდიდართა ცოლები კეტებით ხელში ზღვაში დაიხრჩვენ. მათი ქონება ცაგენმა ღარიბებს დაურიგა და მას შემდეგ ყველა კარგად ცხოვრობს.

ადილური ზღაპრები

კაცი, რომელმაც ჭკუა იყიდა

იყო ერთი ცოლ-ქმარი. ჰყავდათ ერთი ვაჟი. ერთ წელსაც დიდი გვალვა დაიჭირა და შიმშილობა ჩამოვარდა. ხალხს ძალზე გაუჭირდა, მათ შორის ამ ოჯახსაც. ვაჟმა მეტი რომ ვერაფერი იღონა, მოჯამაგირედ დადგომა გადაწყვიტა და გზას გაუდგა. ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, მიაღგა ერთ გრძელულვაშებიანი მდიდარი კაცის სახლს.

კაცმა შეხედა და უთხრა:

— მობრძანდი, გეტყობა, დაღლილი ხარო.

— კი, დაღლილიც ვარ და მასპინძელიც მჭირდებაო.

ცოტა ხანს ისაუბრეს. სანამ მასპინძელი ჰკითხავდა, თვითონვე გაუმხილა თავისი მგზავრობის მიზანი.

— ცოლ-შვილი მყავს სარჩენი, ჩვენსკენ დიდი შიმშილობაა. სამუშაოს ვეძებ, თუ ვიშოვი, მოჯამაგირედ დავდგებიო.

— მე დაგეხმარებიო, — უთხრა გრძელულვაშებიანმა კაცმა, — თუ პირნათლად შეასრულებ, რასაც დაგავალებ, გასამრჯელოს გადაგიხდით.

აი, ასე იშოვა სამუშაო. ერთხანს ცხენებს მწყემსავდა, მერე — ხარებს. მიიწურა მესამე წელი და ოჯახზე ფიქრმა შეაწუხა.

— რატომ მოინწყინე, ჩვენო სტუმარო? — ჰკითხა მასპინძელმა.

— დარდი შემომანვა, უკვე სამი წელია, შინიდან წამოვედი. საჭმელს კი ვშოულობ, მაგრამ ყელში არ გადამდის. არ ვიცი, რა დღეშია ჩემი ცოლ-შვილი. ოჯახზე ფიქრმა დამაღონაო.

— თუ ასეა, — თქვა გრძელულვაშამ, — დილით გასამრჯელოს მოგცემ და შინ დაბრუნდებიო.

მისცა დილით სამი ოქრო, მოამზადებინა მისთვის საგზალი და გაისტ-

უმრა. მიდის კაცი, მაგრამ გასამრჯელო ეცოტავება. რა ტყუილუბრალოდ ვიშრომე ეს სამი წელი, ფიქრობს.

დიდი გზა გაიარა, საგზალი შემოეღია, ფულისთვის ხელის ხლება კი ვერ გაუბედავს. ბევრი სოფელი და ქალაქი გაიარა. ბოლოს ერთ დიდ ბაზარში შევიდა. ძალზედ მოშივდა, მაგრამ ფულს დასახარჯავად ვერ იმეტებს. აქეთ-იქით დადის. უცებ დაინახა ერთი მაღალი კაცი, რომელიც განუწყვეტლივ იმეორებდა: ვყიდი, ვყიდი, ვყიდი! არ კი ამბობდა, რას ყიდდა, არც წინ ედო რამე.

- ნეტა, რას ყიდისო? — გაუკვირდა კაცს. მივიდა და ჰკითხა:
- რას ყიდი, რომ ამბობ, ვყიდიო, გასაყიდი კი არაფერი გიდევის წინ?
- ჭკუას ვყიდიო, — უპასუხა მან.
- ჭკუა რომ არ იყიდებაო?!

მშიერმა მოჯამაგირემ აქეთ-იქით სიარული განაგრძო. ის მაღალი კაცი კი, ვყიდი, ვყიდი, ვყიდიო, გაიძახის განუწყვეტლივ. მოდი, კიდევ ერთხელ მივალ, გაიფიქრა მოჯამაგირემ და ჭკუის გამყიდველთან მივიდა.

- რა ღირს ის ჭკუა, შენ რომ ყიდიო? — ჰკითხა.
- ერთი ოქროო.

ამოიღო ერთი ოქრო და მისცა.

- თუ მომყიდე, ბარემ მომეცი ჭკუაო, — უთხრა მოჯამაგირემ.
- გზაზე მიმავალი მდინარეს თუ მიაღეცი, სანამ ფონს არ იპოვი, არ შეხვიდეო, — დაარიგა კაცმა.
- ეს ღირს ერთი ოქროო? — ჰკითხა მან, რადგან რაღაც მეტს მოელოდა.

- ერთი ოქროს საფასური უკვე გითხარიო, — უპასუხა მაღალმა კაცმა.
- ერთი წლის ნაშრომი ტყუილუბრალოდ დავკარგეო, — ჩაილაპარაკა მოჯამაგირემ და გაშორდა. დაღონებულმა ისევ ბაზარში დაიწყო ხეტიალი. მაღალი კაცი კი არ ჩუმდება, ვყიდი, ვყიდი, ჭკუას ვყიდიო, გაიძახის.
- ბარემ ერთხელაც მივალ იმ ახმანთანო, — თქვა და მივიდა. მივიდა და მეორე ოქროს მანეთიანიც მისცა.
- მითხარი, რას მომყიდიო!
- რასაც უნდა აკეთებდეს კაცი, სანამ არ გთხოვს, მისი საქმეში არ ჩაერიო, — უთხრა მაღალმა.
- სულ ეს არისო?!
- ეს არისო.
- მეორე წლის ნაშრომიც წყალს გავატანეო, — ჩაილაპარაკა მოჯამა-

გირემ და გაბრუნდა. ყურებჩამოყრილმა განაგრძო წინ და უკან სიარული. ჯიბეში ერთი ოქროლა ედო. მაღალი კაცი კი არ ცხრება, ვყიდი, ვყიდი, ჭკუას ვყიდიო, გაიძახის. მოჯამაგირე მესამედაც მივიდა.

- კიდევ მომყიდეო, — უთხრა და უკანასკნელი ოქროს მანეთი დაუდო.
- აი, რა უნდა მოგყიდეო: როცა გაბრაზდები და კაცის ცემას დააპირებ, ჯერ ასამდე დაითვალე, გული დაიმშვიდე და მერე რაც გინდა, ის გააკეთეო.

ჯიბედაცარიელებულმა მოჯამაგირემ ბაზარი დატოვა და გზას გაუდგა. მალე დიდ მდინარეს მიაღწა. მდინარეზე ხიდი არ იყო. იდგა და ფიქრობდა, როგორ გადავიდეო. ამ დროს ერთი მდიდრულად ჩაცმული, ძვირფასად შეკაზმულ ცხენზე ამხედრებული კაცი წამოადგა თავს.

- რას უდგახარო? — ჰკითხა მოჯამაგირეს.
- არ ვიცი, ფონი სად არისო.
- თუ ვაჟკაცი ხარ, ფონი რა საძებარიაო! — თქვა, გადაუჭირა ცხენს მათრახი და წყალში შეაგდო. ორივე წყალმა დაფარა, მერე ისევ გამოჩნდნენ, მაგრამ შორს ვერ წავიდნენ. მდინარის ფსკერი შლამიანი იყო, ცხენი ჩაითრია და ორივე დაიხრჩო. ამ ამბის მნახველმა მოჯამაგირემ ბაზრისკენ მომავალი ცხენოსნები დაინახა. მათმა წინამძღოლმა ჭაბუკი გამოგზავნა.

- აქ რატომ დგახარო? — ჰკითხა ჭაბუკმა.
- ფონი არ ვიცი, სად არის. აქ შესული ცხენ-მხედარი კი დაიხრჩო, — უპასუხა მოჯამაგირემ.
- მხედარი გაბრუნდა. ცოტა ხნის შემდეგ ჭაბუკი ისევ მოვიდა:
- მოიყვანეო, მიბრძანა წინამძღოლმა და შენთან გამომგზავნაო, — თქვა მან.
- მოჯამაგირე წინამძღოლთან მივიდა.
- ფონი იქ კი არ არის, სადაც შენ დგახარ, არამედ, აი, იქ. გადახვალ მდინარეზე და აუღს მიადგები. სხვა ადგილას თუ გადალახავ, დაიღუპებიო, — უთხრა წინამძღოლმა.

- მოჯამაგირემ დაუჯერა, ფონზე გავიდა და სოფელში შევიდა. დაინახა ეზო, სადაც მკვიდრად ნაგები შენობები იდგა და იქით გასწია. ჭიშკართან კაცი იჯდა. მის დანახვაზე წამოდგა და უთხრა:
- შემოდი, სტუმარი ხარო.
- ძალიან მჭირდება მასპინძელიო, — მიუგო მოჯამაგირემ.
- მობრძანდიო! — თქვა მასპინძელმა და ეზოში შეუძღვა.

მერე სასტუმრო ოთახში შეიყვანა და დასვა. თვითონაც სტუმარივით იჯდა, ხმას არ იღებდა.

როცა მოსალამოვდა, ერთიმეორეზე უკეთესი საჭმლით სავსე შვიდი ტაბლა შემოიტანეს.

— მშვიდად მიირთვი, სტუმარო. მე კი იქ უნდა წავიდე, საიდანაც ეს ტაბლები მოიტანესო, — თქვა კაცმა და გავიდა.

მიუჯდა საწყალი კაცი ერთ ტაბლას და კარგად დანაყრდა, სხვა ტაბლებისთვის ხელი არ უხლია.

ცოტა ხნის შემდეგ მასპინძელი სასტუმრო ოთახში შემობრუნდა.

— ჩვენო სტუმარო, რატომ არაფერი მიირთვიო? — ჰკითხა.

— მე ერთი ვარ, აქ კი შვიდი ტაბლაა. შვიდივედან ხომ არ შევჭამდი?! უკვე დავნაყრდიო, — უპასუხა მოჯამაგირემ.

მასპინძელი უკან გაბრუნდა, გამოალო კარები, სტაცა ხელი ბოლო ტაბლის ფეხს და ეზოში მოისროლა. დანარჩენებიც ასე გადაყარა, იმ ტაბლის ჩათვლით, რომელზეც კაცმა ისაძილა. ერთი სიტყვაც არ უთხრა სტუმარს. ოჯახის წევრებმა ტაბლები აკრიფეს, მთელიც და დამტვრეულიც. სტუმარი და მასპინძელი დაძინებამდე ისხდნენ და საუბრობდნენ. როცა ძილის დრო დადგა, ერთმანეთზე უკეთესი შვიდი ლოგინი გაშალეს.

— ძილი ნებისა, ჩვენო სტუმარო, — უთხრა მასპინძელმა და გავიდა.

კაცი ერთ ლოგინში დაწვა და დაიძინა. დილით ადგა თუ არა, მასპინძელიც შემოვიდა.

— დილა მშვიდობისა, ჩვენო სტუმარო!

— გმადლობ! — უპასუხა.

— ეს ლოგინები რისთვისაა გაშლილი? მხოლოდ ერთში გეძინაო? — ჰკითხა.

— კეთილო მასპინძელო, ერთი კაცი ვარ და შვიდ ლოგინში როგორ დავწოლილიყავიო? მე ერთი ლოგინი მეკუთვნის და ერთში ვინეჯიო, — უპასუხა სტუმარმა.

— რაც მართალია, მართალია! — თქვა მასპინძელმა, გამოალო კარი და ყველა ლოგინი, რომელშიც სტუმარი იწვა თუ არ იწვა, ეზოში გადაყარა. დაინახეს გარეთ გამოყრილი ლოგინები, მივიდნენ და წაიღეს.

რაც არ უნდა ეთქვა და გაეკეთებინა მასპინძელს, სტუმარი მის საქმეში არ ერეოდა, ხმას არ იღებდა.

დილით, ჩაის სმის დრო რომ დადგა, შვიდი ტაბლა მოიტანეს. მეშვიდეზე ჩაი იდგა.

— მიირთვი, ჩაიც დალიე, — უთხრა მასპინძელმა და გავიდა.

დაჯდა სტუმარი, ერთი ტაბლიდან მიირთვა საჭმელი და ერთი ჭიქა ჩაიც დააყოლა. ცოტა შეშინებული ზის, რაღაცას ეჭვობს. მალე მასპინძელიც შემოვიდა.

— ეჰ, ჩვენს სტუმარს არაფერი უჭამია, — თქვა მან.

— ჩემო მასპინძელო, მე ერთი კაცი ვარ. რამდენიც შემეძლო, იმდენი ვჭამე, ერთი ჭიქა ჩაიც დავაყოლე!

მასპინძელმა კარი გამოალო და ბოლო ტაბლიდან დაწყებული, ყველა გარეთ გაისროლა. ოჯახის წევრებმა ტაბლები აკრიფეს.

სტუმარს თავისი გზით წასვლა უნდა, მაგრამ სანამ მასპინძელი არაფერს იტყვის, წამოდგომა ერიდება. ცოტა ხანს ასე ისხდნენ, მერე მასპინძელმა თქვა:

— სტუმარო, წასვლას თუ აპირებ, დროაო.

— თუ ასეა, წავალო, — თქვა სტუმარმა და წამოდგა.

მასპინძელი ადგა, ხელი ჩამოართვა, კეთილი მგზავრობა უსურვა და გააცილა. სტუმარი, სანამ ეზოს გაივლიდა, უკან იყურებოდა.

— მობრუნდი, ჩვენო სტუმარო! — შინ შებრუნებამდე დაუძახა მასპინძელმა. ძალზე შეშინებული სტუმარი უკან მობრუნდა.

— ერთხელაც შემოდი შინ, — უთხრა, ჰაჭეშში შეიყვანა და დასვა. — ახლა კი მომისმინე: დედ-მამა ჯერ კიდევ ცოცხალი მყავდა, როცა ცოლი მოვიყვანე და ცალკე დავსახლდი. დავტოვე მშობლები და ჩემთვის სახლი ავიშენე. შესახლება რომ დავაპირე, მოვიდნენ და მითხრეს: სახლი კი დაამთავრე, მაგრამ სწორად არ ავიშენებია. ეს კარი სხვა მხარეს უნდა შეგებაო, მერე სხვები მოვიდნენ და მითხრეს: ეს ფანჯარა კარგად არ გაგეკეთებიაო. ყველა ამბობდა, სახლი სწორად არ აუშენებიაო. მეც ავიღე ნაჯახი და სახლი დავანგრეე. მეორედ როცა ავაშენე, კარ-ფანჯარა ისე ჩავსვი, როგორ მითხრეს. შესახლებას ვაპირებდი, მაგრამ ისევ ალაპარაკდნენ: ასე გაგიკეთებია, ისე გაგიკეთებიაო. ავიღე ნაჯახი და ისიც დავანგრეე. ამის შემდეგ აღთქმა დავდე: ვინც ჩემს საქმეში ჩაერევა, გინდ აქაური იყოს და გინდ შორიდან მოსული სტუმარი, მოვკლავ, ხოლო ვინც ჩემს საქმეში არ ჩაერევა და ამით გამათავისუფლებს ამ აღთქმისაგან, ოქროთი სავსე ქისას ვუბოძებ-მეთქი. ამის შემდეგ ეს სახლი ავაშენე, მაგრამ არც აქაური და არც სტუმარი ამ სახლში არ შემოდის, არავინ მელაპარაკება. შენ გამათავისუფლე ამ აღთქმისაგან, ისევ ხალხთან დამაბრუნე და საჩუქარიც შენია, — თქვა და ოქროთი სავსე ქისა მისცა.

— ახლა თუ იტყვი, დავმეგობრდეთო, სანამ ცოცხლები ვიქნებით, ვიმეგობროთ. თუ იტყვი, შინ წავალო, წადი, მშვიდობით გველოსო, — თქვა და გაუშვა სტუმარი. გახარებული კაცები ერთმანეთს დასცილდნენ. მოჯამაგირე გზას გაუდგა და თავის აულში დაბრუნდა.

როცა თავის ეზოში შევიდა, უკვე ბნელოდა. მისი ცოლი ფეტვს ცეხვავდა, ხოლო ვიღაც კაცს ყველი ჩამოჰქონდა ონჯაყიდან. ცოლი ზურგით იჯდა. იფიქრა, ქურდი იპარავს ყველსო და მოკვლა დაუპირა. თოფი დაუმიზნა, მაგრამ სანამ ჩახმახს გამოჰკრავდა, ნაყიდი ჭკუა გაახსენდა. გაახსენდა და შეჩერდა, გულში ასამდე დაითვალა. დაითვალა ასამდე და თქვა: ასე არ ვარგა. ჯერ გავიგებ, რაშია საქმე. თუ ეს კაცი მართალია, კარგად შევხვდები და თუ არა, საკადრისს მივაგებო.

როგორც კი კარზე დააკაკუნა, საცეხველი გაჩერდა.

— ბიჭო, კარი გააღე, მამაშენი დაბრუნდაო, — თქვა ქალმა.

ბიჭმა მიირბინა და კარი გააღო.

ასე დაბრუნდა თავის სახლში და დიდხანს ცხოვრობდა ჯანმრთელად და ბედნიერად ცოლ-შვილთან ერთად.

როგორ იხსნა მეზობელმა მეზობელი გაჭირვებისგან

იყო სამი მეგობარი. ერთ-ერთი მოკვდა. ორნი მისასამძიმრებლად მივიდნენ და ღამე მიცვალებულის ვაჟთან გაატარეს.

— სტუმართმოყვარე და გულუხვი კაცი იყო მამაშენი, ოჯახიც ბარაქიანი ჰქონდა. მასზე ნაკლები ნუ იქნებო, — უთხრეს და წავიდნენ.

გავიდა სამი წელი. გაიგეს, რომ ვაჟმა ცოლი შეირთო.

— მეგობრის ვაჟი მოვინახულოთო, — თქვეს, ადგნენ და წავიდნენ. მამაზე ნაკლებად როდი ცხოვრობდა ვაჟი, დიდი წვეულება გამართა. გამხიარულდნენ სტუმრები.

— აბა, გვეყო ამდენი ჭამა-სმაო! — თქვეს ბოლოს.

— კიდევ მიირთვითო, — ჩააცვივდა ვაჟი.

— საკმარისად დავლიეთ, არც ჩვენ და არც შენ მეტის დაღვევა არ შეგვიძლიაო, — უპასუხეს.

— რას ამბობთ! დაღვევა თუ მოვინდომე, ზღვასაც დავლევეო, — თქვა შეზარხოშებულმა მასპინძელმა. — თუ ვერ დავლევე, მაშინ, რაც სიმდიდრე მაქვს, თქვენი იყოს.

ასე იყო თუ ისე, სტუმარ-მასპინძელი ერთმანეთს დაენიძლავა.

— თუ ზღვას დალევ, რაც სიმდიდრე გვაქვს, ოჯახის გარდა, შენი იყოს, — უთხრეს სტუმრებმა.

სამი თვის ვადა მისცეს ვაჟს. უნდა მომზადებულიყო და ზღვის პირას მისულიყო, ისინიც იქ დახვდებოდნენ. თუ ზღვას დალევდა, მთელი ქონება უნდა მიეცათ, ვერ დალევდა და საკუთარ სიმდიდრეზე ხელს აიღებდა.

წავიდნენ სტუმრები. გავიდა რამდენიმე დღე და გონს მოვიდა ვაჟი, გაახსენდა თავისი ნათქვამი და ელდა ეცა. რაც უფრო ახლოვდებოდა დათქმული დრო, მით უფრო კარგავდა ფერს. შეამჩნია ცოლმა და ჰკითხა:

— რატომ ხარ გულშემოყრილი? ხომ არაფერი გტკივა? შეგემთხვა რამეო?

— არა, არაფერიო.

— ნუ დამიმალავ, იმედი თუ გაგიცრუე და ისეთი არ აღმოვჩნდი, როგორც გეგონე, ჩემს სახლში დავბრუნდები, თავს არ შეგანწყენო, — უთხრა ცოლმა.

— შენი რა ბრალიაო, — უთხრა ვაჟმა.

რაც უფრო ახლოვდებოდა დათქმული დრო, მით უფრო მეტად ნაღვლობდა.

— მითხარი, რა განუხებსო, — აღარ მოეშვა ცოლი.

— ერთი პირობა მაქვს დადებული და ის მანუხებსო, — თქვა და უამბო ყველაფერი. ცოლმა ვერაფერი ურჩია. კიდევ უფრო დაღონდა ვაჟი. შეამჩნია მეზობელმა და ჰკითხა:

— ფერი რას დაგიკარგავს, რა განუხებსო?

— რომც გითხრა, რას მიშველიო, — თქვა ვაჟმა.

— რა ვიცი, იქნებ გიშველო კიდევაცო, — უთხრა მეზობელმა.

— ზღვა უნდა დავლიო, პირობა მაქვს დადებული ორ კაცთანო.

— ამან დაგაღონა?! ხერხს გასწავლი, როცა დრო მოვა, მე მითხარი და თან წამოგყვებიო, — დაამშვიდა მეზობელმა.

დათქმული დროც დადგა. შეატყობინა მეზობელს და ერთად მივიდნენ ზღვასთან. ის ორი კაციც იქ დახვდა.

— მიდი და მხიარულად მიესალმე, — უთხრა მეზობელმა, — ცოტაზე გასცდი მათ და შეჩერდი. ტანს გაიხადე, მუხლებამდე დაიკარნახე საცვლის ტოტები, დაიმკლავე სახელოები და შედი ზღვაში. შედი და იქიდან ამოსძახე, ზღვას კი დავლევ, ოღონდ ის წყალი შეაჩერეთ,

რაც აქ ჩამოდისო.

ასეც მოიქცა. შევიდა ზღვაში და ამოსძახა:

— რაც აქ წყალი ჩამოდის, შეაჩერეთო!

— იმას რა შეაჩერებსო!

— მე ზღვის დაღევას ვაპირებდი, თორემ ის კი არ მითქვამს, რაც დუნიაზე წყალია, იმას დავლევ-მეთქი, — თქვა ზღვაში მდგარმა და ბრალი იქით დასდო.

დაშორდნენ ერთმანეთს, სადავო აღარაფერი დარჩათ. ასე იხსნა მეზობელმა თავისი მეზობელი.

ვინ უფრო აღრე თვრება

დასხდნენ დათვი, მგელი და მელა ხის ქვეშ და იკითხეს, ვინ აღრე თვრება ჩვენს შორისო.

— ბევრს ვერ ვსვამ, — თქვა დათვმა, — დავლევ რვა სათლს და გულისრევაც მენწყება. მალე ვთვრები.

— ეგ რა გასაკვირია! — თქვა მგელმა, — როგორც კი ღვინის სუნი მეცემა, მაშინვე მთვრალი ვარ!

შეხედეს მელას და რას ხედავენ: ფეხზე ძლივს დგას, თვალები მიუღულავს და იღიმება.

— შენ რაღა მოგივიდაო? — მისცვივდნენ მელას.

— უჰ, უჰ, — ძლივს ამოიღულულა მელამ, — ღვინოზე ლაპარაკმა დამათროო.

ყარაჩაულ-გალყარული ზღაპრები

ურჩხული

დიდი ხნის წინათ ცხოვრობდა ერთი ცოლ-ქმარი. ცხრა ვაჟი ჰყავდათ და არც ერთი ქალი. რვა ვაჟი მშობლებთან ცხოვრობდა სოფელში, მეცხრე, ყველაზე უმცროსი კი სხვა სოფელში მოლა იყო. გავიდა ხანი და მეთავე შვილიც ეყოლათ — გოგო. გოგოს გაჩენით გახარებული მშობლები ბავშვს დიდი სიყვარულით უვლიდნენ. მეცხრე ვაჟმა გაიგო, ჩემს მშობლებს გოგო მისცემიათო და შინ წავიდა. მივიდა და დედას სთხოვა: „ჩემი და მაჩვენეო“.

— აი, ნახე ჩემი გოგოო, — უთხრა დედამ და ბავშვი აჩვენა.

როგორც კი ძმამ ბავშვი დაინახა, დედას უთხრა:

— ან ეს მოაშორე აქედან, ან მე წავალო.

— ერთ დღესაც განყვეტილხართ ყველანი, ვიდრე ამას რამე გაუჭირდებოდესო, — უპასუხა დედამ.

— თუ ეგრეა, ეს სახლ-კარი და საქონელი თქვენთვის დამიტოვებია, ოხრადამც დაგრჩენიათ ყველაფერი. მე კი გზას დავადგები, ის მაპოვნიებს სიკეთესო, — თქვა ვაჟმა და გზას გაუდგა.

იარა, იარა და ერთ საღამოს დაღლილ-დაქანცულმა შორს ბოლი დაინახა. იქით წავიდა. ერთ სახლს მიადგა. იმ სახლში უსინათლო მოხუცი ცოლ-ქმარი ცხოვრობდა.

— მიშვილეთო, — სთხოვა ვაჟმა.

მოხუცები სიხარულით აღარ იყვნენ:

— ნუთუ ღმერთმა გადმოგვხედაო?

მართლაც, იშვილეს.

— ასი სული თხა გვყავს, სხვა საქონელი არ გვაბადია. თხებს მომწყემსავ, — უთხრა მოხუცმა და თან მიასწავლა ის ადგილი, სადაც უნდა ეძო-

ვებინა. გააფრთხილა: „სხვაგან არსად წახვიდო“.

დაიწყო ყმანვილმა თხების მწყემსვა. ერთხელაც, თხები იმ ადგილზე მირეკა, სადაც მამამ დაუშალა. მირეკა და ხედავს — ლამაზი მინდორია. ყველა ხეხილი აქა დგას: ვაშლი, ქლიავი, მსხალი. ვიდრე თხები ბალახობდნენ, თავად ვაშლის ხეზე ავიდა და ჭამა დაიწყო. სად იყო, სად არა — გაჩნდა ხუთთავიანი ემეგენი.

— დედაც შეგერთოს ცოლად! საიდან მოხვედი, როცა ჩემი შიშით აქეთ ჩიტსაც ვერ გადმოუფრენიაო? — უყვირა ვაჟს.

მან კი ყურადღებაც არ მიაქცია, ვაშლის ჭამა გააგრძელა. როდის, როდის ჩამოვიდა ხიდან.

— დავეჭიდოთ, თუ ვესროლოთ ერთმანეთსო? — ჰკითხა ემეგენმა.

— სროლა ხომ ქალებსაც შეუძლიათ, დავეჭიდოთო, — უპასუხა ვაჟმა.

დაეჭიდნენ. ვაჟმა აიყვანა ემეგენი, დასცა და ყელამდე ჩაფლა მიწაში. მერე ხუთივე თავი მოჰკვეთა. ერთი თავი შინ წაიღო და სხვენზე შეაგდო.

მეორე დღეს ისევ გარეკა თხები, ისევ იქ მირეკა და როგორც კი ხეზე ავიდა, მოვარდა სხვა ემეგენი. ყველაფერი ისე მოხდა, როგორც წინა დღეს. ბიჭმა ისევ დააჭრა ემეგენს თავები. ერთი თავი შინ წაიღო და სხვენზე შეაგდო.

მესამე დღესაც ისე მოიქცა, მეოთხე დღესაც. როცა მეოთხე დღეს კიდევ შეაგდო ემეგენის თავი სხვენზე, მოხუცმა ქალმა ჰკითხა:

— შვილო, რას აგდებ ყოველ დღე სხვენზეო?

— თქვენი თხების თავებიაო, — უპასუხა ვაჟმა.

— რაო? ჩვენი თხების გაჟღერება დაგიპირებიაო? — გაჯავრდა ქალი.

ბერიკაცს არ მოეწონა ცოლის სიტყვები:

— რა შენი საქმეა, ქალო, ერთ დღესაც განწყვეტილანო! — უთხრა ცოლს.

მეხუთე დღეს რომ გარეკა თხები, აღარავის შეუწუხებია. მშვიდად მიჰყვებოდა არვეს. დაინახა, მინდვრის ნაპირზე, მზვარეს მხარეს ბოლი ამოდიოდა. მიუახლოვდა. ხედავს, კოშკია. შიგ ემეგენის ქალი ზის. თმები ზურგზე გადაუყრია, ზის და მატყლს ჩეჩავს. ცეცხლზე ბუზა იხარშება. ვაჟმა დაუძახა:

— ჰეი, დედა! დედა!

— შვილო, კარგ დროს მითხარი „დედა“, თორემ ვიცოდი, რასაც გიზამდიო, — უთხრა ემეგენის ქალმა.

— მეც კარგ დროს გავხდი შენი შვილი, თორემ ვიცოდი, რასაც გი-

ზამდიო, — უპასუხა ვაჟმა.

— შვილო, ცოტა ხანს აქ იჯექი, კარში გავალ, ხორბალს დავფქვავო, — უთხრა ქალმა და გავიდა.

ვაჟმა უთვალთვალა და დაინახა, ქალი დაჯდა და სალესი ქვით კბილების ლესვას მოჰყვა. ვაჟი მიეპარა, მოუქნია ხმალი და თავები დააყრევინა. მხოლოდ ერთი თავი შეარჩინა.

— თუ ამ ერთ თავსაც არ მომაჭრი, რასაცა მთხოვ, შეგისრულებო, — უთხრა ემეგენის ქალმა.

— ემეგენებმა დედ-მამა დამიბრმავესო.

— შვილო, ამ ერთ თავს ნუ მომაჭრი და ყველაფერს გეტყვი. აქ ერთ ოთახში სკივრი დგას, სკივრში ერთი ყუთი დევს, შიგ ვერცხლისწყალი ასხია. ვერცხლისწყალში მამამენის შავი და დედაშენის თაფლისფერი თვალეები აწყვია.

ვაჟი შევიდა სახლში და მართლაც იპოვა დედ-მამის თვალეები. გამოვიდა, უკანასკნელი თავიც მოჰკვეთა ემეგენის ქალს და შინ დაბრუნდა. იმ ღამეს დაიძინეს და რომ გათენდა, ვაჟმა ბერიკაცი მზის სინათლეზე გამოიყვანა, თვალეები ჩაუსხა, მერე დედა გამოიყვანა, იმასაც ჩაუსხა თვალეები.

ამის შემდეგ მოხუცებს კიდევ უფრო შეუყვარდათ ვაჟი. მაგრამ ერთ დღეს მან გამოუცხადა:

— ჩემს სოფელში დაბრუნება მინდაო.

ამ ამბავმა ძალიან დაამწუხრა მოხუცები, მაგრამ რას იზამდნენ?

— რაც გზაში დაგჭირდება, წაიღეო, — უთხრეს ვაჟს.

— თუ მომცემთ თქვენს ქისას და რაც შიგ დევს, მეტი არა მინდა რაო.

ქისაში კი ჯაყვა, სალესავი და სადგისი იღო. ვაჟს ისინი ძალიან სჭირდებოდა, რადგან შორ გზას ადგა.

ბევრი იარა თუ ცოტა, მივიდა თავის სოფელში. ხედავს, მათი სახლის გარდა ყველა სახლი დანგრეულია. ძაღლიც კი არსად ყფვს. შინ მხოლოდ და დაუხვდა. ძმა რომ დაინახა, გადაეხვია, უთხრა: „მთელი სოფელი აიყარა, მარტო დამაგდესო“. ვაჟი მიხვდა, რაც მომხდარიყო.

— საჭმელი არაფერი მაქვს, გავალ, ხორბალს დავფქვავო, — უთხრა დამ და გავიდა.

ვაჟმა ფანჯრიდან გაიხედა და დაინახა, მისი და კბილებს ილესავდა. მაშინვე გაეცალა იქაურობას და, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, გაიქცა. დამ გაუგო და დაედევნა. გარბის ვაჟი, ქანცი გამოელთა, ამოიღო ქისიდან სა-

ლესავი, გადააგდო და ღმერთს შესთხოვა:

— ღმერთო, ეს სალესავი დიდ კლდედ აქციე, რომ გოგომ ვერ გამოიაროსო.

სალესავი მართლაც იქცა დიდ კლდედ, მაგრამ ვაჟს იმედი არ ჰქონდა და ისევ აგრძელებდა სირბილს. ამასობაში კი მისმა დამ კლდე გაღრღნა და ძმას დაედევნა. ის იყო, უნდა წამოსწეოდა, რომ ვაჟმა ქისიდან ჯაყვა ამოიღო, გადააგდო და ღმერთს შესთხოვა:

— ღმერთო, ეს ჯაყვა რკინის კლდედ აქციე, რომ ჩემმა დამ ვერ გამოაღწიოსო.

მართლაც, იქცა ჯაყვა რკინის კლდედ, მაგრამ დამ ისიც გაღრღნა და ის-ის იყო, უნდა დასწეოდა ძმას, რომ მან სადგისი გადააგდო და ღმერთს შესთხოვა:

— ღმერთო, ეს სადგისი მაღალ, რკინის ხედ აქციე, ცხრა-ათმა კაცმა ხელი რომ ვერ შემოუნვდინოს, და მე ხის კენწეროზე დამსვიო.

ღმერთმა ეს თხოვნაც შეუსრულა, მაგრამ და ეცა ხეს და ღრღნა დაუნყო. ამ დროს მოფრინდნენ ყვავები.

— ჩემს დედ-მამას უთხარით, მეძებრები გამოუშვან, — სთხოვა ვაჟმა ყვავებს.

— შენ რომ ფრინველს მოინადირებდი ხოლმე, ჩვენ რას გვაძლევდი? — უპასუხეს ყვავებმა და გაფრინდნენ. დამ ხე ნახევრამდე გადაღრღნა. ამ დროს მოფრინდნენ მტრედები.

— მტრედებო, ჩემს დედ-მამას უთხარით, მეძებრები გამოუშვან, თორემ ჩემი და შემჭამსო, — უთხრა ვაჟმა მტრედებს.

— ახლავე ვეცყვითო, — უპასუხეს მტრედებმა და გაფრინდნენ.

გოგომ გადაღრღნა ხე. ის იყო, ხე უნდა წაქცეულიყო, რომ მოცვივდნენ ძაღლები. მათ დანახვაზე გოგო მოსწყდა მინას და ცაში აფრინდა. ძაღლებიც თან მიჰყვნენ.

ახლაც, როცა მთვარის ან მზის დაბნელება ხდება, იტყვიან ხოლმე: ამას ის გაუმაძლარი გოგო აკეთებსო.

როგორც ჩვენ ეს არ გვინახავს, ისე ნუ გვენახოს ნურა ავადმყოფობა.

წრუნუნა და ზანზალაკი

დიდი ხნის წინათ იყო ერთი წრუნუნა. წრუნუნას კისერზე ზანზალაკი ეკიდა. „ძინ! ძინ! ძინ!“ — რეკდა ზანზალაკი.

ერთხელ წრუნუნა ხორბლის მოსაპარად ძნაში შეძვრა და ზანზალაკი დაეკარგა. მაშინვე ცეცხლთან მიიღრინა:

— ცეცხლო, ცეცხლო, ერთი მუგუზალი მომეცი.

— მუგუზალი რად გინდა?

— ძნაში ზანზალაკი დამეკარგა, უნდა ვიპოვო.

— არასდიდებით. შენისთანებს მუგუზალს როგორ მივცემ?

წრუნუნამ მიიღრინა მდინარესთან:

— მდინარე, ცოტა წყალი მომეცი.

— წყალი რად გინდა? — ჰკითხა მდინარემ.

— ცეცხლმა მუგუზალი არ მომცა და წყალი უნდა დავასხა, უნდა ჩავაქრო.

— არა, შენისთანებს წყალს როგორ მივცემ?

წრუნუნა მივიდა სახედრებთან:

— სახედრებო, გეხვეწებით, მიდით და წყალი აამღვრიეთ.

— რატომ? — ჰკითხეს სახედრებმა.

— ასე და ასე იყო. მივედი, წყალი ვთხოვე და არ მომცაო.

— არა, მაგის გულისთვის წყალს როგორ ავამღვრევთ. ჩვენც მაგ წყალს არა ვსვამთ?

წრუნუნამ აღარ იცოდა რა ექნა და მივიდა ყმანვილებთან:

— ყმანვილებო, ერთი ეს სახედრები ისე არბენინეთ, რომ სიქა გასძვრეთ. წყალი აამღვრიეთ-მეთქი ვთხოვე და უარი მითხრეს.

— არა, მაგის გულისთვის როგორ ვარბენინოთ სახედრები. ჩვენც მაგ სახედრებზე არა ვსხდებით ხოლმე? — უპასუხეს ყმანვილებმა.

მაშინ წრუნუნა ქალებთან მივიდა და უთხრა:

— ქალებო, გალახეთ თქვენი შვილები, რალაც ვთხოვე და არ შემისრულეს.

— ერთი ამას უყურეთ! შენი გულისათვის ჩვენს შვილებს რატომ გავლახავთ! — განწყრნენ ქალები.

ბოლოს იმედგადაწყვეტილი წრუნუნა კაცებს მიადგა:

— კაცებო, თქვენს ცოლებს საჭმელი გადაუმაღავთ და უთქვენოდ ჭამენ!

დაიჯერეს კაცებმა, დაავლეს ხელი ცელებს და ეცნენ თავიანთ ცოლებს.

ცოლები თავიანთ შვილებს ეტაკნენ, შვილები — სახედრებს, სახედრები — მდინარეში შეცვივდნენ, მდინარე ცეცხლს ეცა, ცეცხლი — ძნას. ძნა დაინვა და წრუნუნამ თავისი ზანზალაკი იპოვა.

ქათამი იმას, ვინც ლაპარაკი იცის

ძველ დროში ცხოვრობდა ერთი დიდებული ხელმწიფე. ჰყავდა ერთი ვაჟი და ერთი ქალი. ხელმწიფის სასახლის მახლობლად, სოფელში ცხოვრობდა ერთი ღარიბი ბერიკაცი. ნათქვამია, ვისაც სიცოცხლე უნდა, რბილი ხასიათიც უნდა ჰქონდესო.

ერთხელ, ბერიკაცმა დაკლა ქათამი და ხელმწიფეს წაუღო. იფიქრა, მის გულს მოვიგებო.

— დიდო მბრძანებელო, ამ ქათმის მეტი არაფერი მახადია და ისიც შენთვის შემომინირავს. ეგებ, არც კი მიირთვა, მაგრამ მე ჩემი მადლიერების დადასტურება მინდოდაო.

— ბერიკაცო, რაც მოიტანე, იმაზე დიდი მადლობა, მაგრამ რაკილა მოგიტანია, კიდევაც გაანანილეო, — უთხრა ხელმწიფემ.

— კარგი, მბრძანებელო, შენ არა მხოლოდ ოჯახის თავი ხარ, არამედ მთელი ქვეყნისაც, ამიტომ ქათმის თავი შენ გეკუთვნის. შენი ცოლი, ოჯახის დიასახლისი, ცოცხლით არის — ყველგან მიდის, ყველაფერს სწვდება მისი ხელი, ამიტომ მისთვის ქათმის ბოლო მიმირთმევია. შენი ქალი საცაა ნავა, გაგიფრინდება, ამიტომაც მიმირთმევია მისთვის ქათმის ფრთა. შენმა ვაჟმა კი შენს შემდეგ უნდა მართოს ქვეყანა, უნდა იაროს, ამიტომ მისთვის ქათმის ფეხები მიმირთმევია. დანარჩენი ნაწილები კი მე მქონდესო.

ხელმწიფეს მოეწონა ბერიკაცის სიტყვა-პასუხი, შეაქო იგი და უხვადაც დაასაჩუქრა.

იმ სოფელში ერთი შურიანი კაცი ცხოვრობდა, თავის დღეში სიკეთე არავისთვის ექნა. გაიგო, ხელმწიფემ ქათმის მიმტანი ბერიკაცი უხვად დაასაჩუქრაო. იფიქრა: ამან თუ ერთი ქათამი მიუტანა, მე ოთხს მივუტან და ხელმწიფე ოთხჯერ მეტ საჩუქარს მომცემსო.

მართლაც, დაკლა ოთხი ქათამი, გაპუტა, გაასუფთავა, ხელსახოცში გაახვია და ხელმწიფეს მიართვა:

— დიდო ხელმწიფე, თქვენი მაღალი ღირსებების პატივსაცემად და ჩემი ერთგულების დასამტკიცებლად ოთხი ქათამი მომირთმევია და ნუ განმირისხდებითო.

— დიდი მადლობა, მაგრამ რაკილა მოგირთმევია, გაანანილე კიდევცო,

— უთხრა ხელმწიფემ.

— რა გასაყოფია, სულ ინებეთო, — უთხრა კაცმა.

ხელმწიფე განრისხდა:

— არ შეგიძლია, ადამიანურად მიპასუხო? რატომ მოგიტანია ეს ქათმები? ქათამი მაკლია? მე შენი სიტყვა, შენი ადამიანობა მაინტერესებს. წადი და შენი მეზობელი ბერიკაცი მოიყვანე!

კაცს შიშის ოფლმა დაასხა. ძალიანაც არ უნდოდა, მაგრამ რა გზა ჰქონდა? გაიქცა ხელმწიფის ბრძანების შესასრულებლად.

ეს ბოროტი კაცი კარგ საქმეზე არ წამიყვანსო, — იფიქრა ბერიკაცმა, მაგრამ მაინც წაჰყვა.

— დიდო ხელმწიფე, მოვედი, როგორც დამიბარეო.

— კარგია, რომ მოხვედი. ამ კაცმა ოთხი ქათამი მომართვა, შენ იცი, როგორ გაანანილებო, — უთხრა ხელმწიფემ.

ამის გაგონებაზე ბერიკაცმა გაიხარა, დამშვიდდა, აიღო ქათამი:

— დიდო ხელმწიფე, თუ ამ ოთხი ქათმიდან ერთს შენა და შენს ვაჟს მოგართმევთ, სამნი გახდებით. მეორე ქათამს შენს ცოლსა და ქალიშვილს მივართმევ, ისინიც სამნი გახდებიან. ორს მე დავიტოვებ და ჩვენც სამნი ვიქნებით. ყველანი სამ-სამნი ვიქნებით და ნაწყენიც აღარავინ დარჩებაო.

ხელმწიფეს ძალიან მოეწონა:

— აი, ესეც ოთხი ქათამი! კაცმა საჭირო სიტყვების პოვნა უნდა შეძლოს.

ხელმწიფემ ბერიკაცი შეაქო და დასაჩუქრებული გაისტუმრა შინ. მეორე კი გააგდო:

— წადი და თვალთ აღარ დამენახო! ღმერთმა შენც გაგათავოს, შენი სიტყვაცა და შენი ქათმებიცო!

ნოლაური ზღაპრები

ბოლათის შვილი ბათირბეკი

დიდი ხნის წინათ ერთ აულში ერთი ბერიკაცი ცხოვრობდა, ბოლათი ერქვა. ერთი ვაჟი ჰყავდა, სახელად ბათირბეკი. ერთი ცხენიც ჰყავდათ. ბათირბეკს ცხენი ყოველდღე დასარწყულებლად დაჰყავდა. ჭა აულიდან კარგა შორს იყო. მთელი აულის ყმანვილკაცობა იქ იყრიდა თავს. იქიდან წამოსულები ერთმანეთს ცხენის ჭენებაში ეჯიბრებოდნენ. ბათირბეკის ცხენი ყოველთვის უკან რჩებოდა. ბათირბეკს ეს ძალზე ეთაკილებოდა. ერთხელაც ველარ მოითმინა და მამას შესჩივლა:

— მამა, რაც შემძლია, ვუვლი ამ ცხენს, თვალს არ ვაშორებ, ძღომაზე ვაჭმევ. ის კი ყველას უნდა ჩამორჩეს. რა იქნება, ერთი ფეხმარდი ცხენი მიყიდეო.

მამა შეჰპირდა, უეჭველად გიყიდი კარგ ცხენსო. მოხუცმა იცოდა, თუ კარგი ცხენი ეყოლებოდა, მისი შვილი ყველას დაანახვებდა, როგორი ვაჟკაციც იყო.

მეორე დღეს ბოლათი დილაადრიან ადგა, სიტყვა არავისთან დაუძრავს, ისე წავიდა ხანის მინდორში. იქ ათასი ცხენი ბალახობდა. მწყემსს უთხრა, რა გასაჭირიც ადგა და დაიწყო ცხენის არჩევა. დილიდან სალამომდე არჩია, სათითაოდ სინჯა, მაგრამ მოსაწონი ვერა ნახა.

მწყემსმა უთხრა:

— ხანს რვა საძოვარი კიდევა აქვს, იქაც ნახეო.

წავიდა ბოლათი ხანის მეორე საძოვარზე. მივიდა და იქაც ათას ცხენში ეძება, მაგრამ ვერ იპოვა, როგორიც უნდოდა, ისეთი ცხენი.

ასე იარა ცხრა დღე. ხანის ცხრავე საძოვარი მოიარა, სინჯა და ამონმა

ხანის ცხრა ათასი ცხენი, მაგრამ ერთიც არ გამოდგა ისეთი, ბათირბეკს რომ სჭირდებოდა.

ის იყო, შინ უნდა დაბრუნებულიყო, რომ იფიქრა: აბა, ერთი, მეზობელი ხანის საძოვრებზეც ვნახოო.

დაადგა მეზობელი სახანოს გზას.

ბევრი იარა თუ ცოტა, გზაზე ეტლის ნაკვალევს გადააწყდა. ეტლში შებმული ცხენის კვალს დააკვირდა თუ არა, მიხვდა, რომ ნამდვილი რაში უნდა ყოფილიყო, სწორედ ისეთი, როგორსაც ეძებდა.

მაშინვე გააჭენა ბოლათმა ცხენი, კვალს მიჰყვა და სალამო ხანს რომელიღაც აულში შევიდა. კვალმა ერთ სახლთან მიიყვანა. ბოლათმა სახლის პატრონს ჰკითხა:

— ვინ იჯდა იმ ეტლში და სად წავიდაო?

— ვიღაც მათხოვარი იჯდა და მეზობელ აულში წავიდაო.

გაიხარა ბოლათმა და ისევ გაჰყვა კვალს. მაშინ წამოეწია მათხოვარს, როცა ის აულის მოედანზე შევიდა და ერთ ჭიშკართან შეაჩერა ეტლი. ბოლათი მიუახლოვდა:

— ცხენს ხომ არ გამიცვლიდიო? — ჰკითხა.

ბოლათის ცხენი ნასუქი იყო, ბალანი უბზინავდა, აბრეშუმით ფაფარი ჰქონდა. მათხოვრის ცხენს კი ფაფარი გასცვივნოდა, ისეთი გამხდარი იყო, ნეკნები დაეთვლებოდა. მაგრამ ბოლათს ცხენებისა გაეგებოდა. მაშინვე მიხვდა, მის წინ ნამდვილი რაში იდგა.

— დამცინი? — იწყინა მათხოვარმა, — ჩემი ჯაგლაგი თავის თავს ძლივს დაათრევს, სხვას რაში გამოადგებაო.

ბოლათი ეფიცებოდა, არა ვხუმრობო, მაგრამ მათხოვარს გაგონება არაფრისა უნდოდა. მათ გარშემო ხალხი შეიყარა.

— ბედი კარზე მოგდგომია, რატომ უარობ, გაუცვალეო, — ურჩევდნენ მათხოვარს.

როგორც იქნა, დაიყოლიეს.

— კარგი, რაკი არ იშლი, გავცვალათო.

ჩამოხდა ბოლათი ცხენიდან, მოხსნა უნაგირი და მიუყვანა მათხოვარს. იმანაც გამოუშვა ეტლიდან თავისი ჯაგლაგი და ბოლათს გადასცა.

ლამის ატირდა ბათირბეკი, როცა დაინახა, როგორი ცხენი მოუყვანა მამამ. მეზობლებმაც მასხრად აიგდეს: დაბერდი და ჭკუა გამოგელიაო.

ბოლათმა აიღო არგანი, მივიდა ხანის სასახლეში. უამბო ხანს, როგორ ეძებდა და არჩევდა შვილისათვის ფეხმარდ ცხენს, ბოლოს როგორ შეხვდა მეზობელ სახანოში ვიღაც მათხოვარს და როგორ გაუცვალა თავისი ცხენი ნამდვილ რაშში.

— მართალია, ჩემი ცხენი უთვალადოა, ჯაგლავს ჰგავს, მაგრამ თუ მომავლევინებ, ისეთი რაში დადგება, ყველა დოღში გაიმარჯვებს და სახელს მოგიტანსო.

მოენონა ხანს ეს სიტყვები, ისიც იცოდა, ბოლათს ცხენებისა გაეგებოდა. ბრძანა, მიეცით სუფთა ქერი ჩემი ამბრიდანო.

დაუნყო ბათირბეკმა ცხენს სუფთა ქერის ქმევა. წყლის მაგივრად, როგორც მამამ დაარიგა, რძეს ასმევდა. ასე გააგრძელა ორი კვირა. ცხენმა თვალსა და ხელს შუა ხორცი შეისხა, მოიხედა. ბათირბეკმა გაიხარა. უხარია ბოლათსაც, რომ არჩევანში არ შემცდარა.

— ერთი თვე, ანუ ოთხი კვირა კიდევ აძლიე ქერიო, — უთხრა შვილს.

აი, ცხენმა მუხლიც გაიმაგრა და ისეთ ლამაზ რაშად იქცა, იმ მხარეში ბადალი არ ჰყავდა.

ბოლათი ხანს ეახლა და ყველაფერი მოახსენა. ხანმა ბრძანა, რაში მომგვარეთ, მაჩვენეთო. მიჰგვარეს. ძალიან მოენონა და გადაწყვიტა, დოღის მერე ჩემს საჯინიბოში დავიტოვებო.

— ვინ შევსვათ ამ ცხენზეო? — ჰკითხა ბოლათს.

— ამას ჩემი შვილის, ბათირბეკის მეტი თავს ვერავინ დაუჭერსო.

დაბრუნდა მოხუცი შინ და ბათირბეკი დაარიგა, როგორ მოეგო დოღი. რა დაარიგა? ჯერ სადა ხართ, მერე გაიგებთ!

ხანმა დოღის დღე დანიშნა. მეზობელი აულებიდანაც მოიწვიეს ცნობილი ვაჟკაცები. დათქმულ ადგილზე შეიყარნენ. ბოლათი და მისი შვილიც მოვიდნენ. დოღის მანძილად ერთი დღის სავალი გზა დათქვეს.

სისხამ დილით მხედრებმა თავთავიანთი ადგილი დაიკავეს და ხანის ნიშანზე დოღი დაიწყეს.

ბათირბეკმა, როგორც მამამ დაარიგა, ცხენს წინა ფეხებზე მძიმე ქვები დაჰკიდა. ამიტომ გზის დასაწყისში ძალიან ჩამორჩა. ცხენი ამას ვერ ეგუებოდა და რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, წინ იწევდა. როცა მთელი ტანი თეთრი ქაფით დაეფარა, ბათირბეკი ჩამოქვეითდა, ცხენს ფეხებიდან ქვები მოხსნა, ცოტა გაატარ-გამოატარა და ისევ შეჯდა.

უნდა ვთქვათ, კიდევ რა დაარიგა მამამ ბათირბეკს:

— სადავე სამ ადგილზე გამოკვანძეო.

ვიდრე ხელახლა გააჭენებდა, ბათირბეკმა პირველი კვანძი გახსნა. გახსნა და თვალეები დახუჭა. რომ გაახილა, ნახა, უკვე წამოსწეოდა წინ მიმავალ მხედრებს. გახსნა მეორე კვანძი, დახუჭა თვალეები და რომ გაახილა, ნახა, რომ მისი ცხენი სხვებზე ადრე მისულიყო იმ ადგილზე, სადაც დოღი მთავრდებოდა.

მამამ გააფრთხილა ბათირბეკი:

— არამც და არამც მესამე კვანძი არ გახსნაო, მაგრამ გამარჯვებით გახარებულს ეს დარიგება აღარც გახსენებია — მესამე კვანძიც გახსნა.

გახსნა თუ არა, რაში ქარივით გაფრინდა — ველარაფერმა შეაჩერა.

მოსალამოვდა. რაში ზღვის ნაპირზე მიჭენდა და პირდაპირ ზღვას მისცა თავი. ბათირბეკმა ძლივს მოასწრო გადმოხტომა. რაში ზღვაში გაუჩინარდა. რამდენი არ უძახა პატრონმა, ვერ მოაბრუნა.

რა უნდა ექნა უკაცრიელ ნაპირზე დარჩენილ ბათირბეკს?! მოჭრა ლელქაში, პატარა ქოხი აიშენა და დასაძინებლად დაწვა. როცა გაიღვიძა, მზე კარგა ხნის ამოსული იყო. უცებ, ქოხის თავზე რალაცამ გაიშრიალა, ჩიტების ფრთების ხმას ჰგავდა. მერე ზღვაში წყლის დგაფუნი ატყდა, თითქოს ვიღაც ბანაობსო. ბათირბეკი ჩუმად გამოძვრა ქოხიდან, ხედავს, ზღვაში სამი ულამაზესი ქალი ბანაობს. მათი ტანსაცმელი — ძალიან ლამაზი და მდიდრული — ნაპირზე ალაგია.

ყმანვილმა მოხვეტა ტანსაცმელი, ქოხში შეიტანა და ზედ დაწვა. თურმე, ის ქალები ჯადოქარი დები ყოფილან. თავიანთ ტანსაცმელს რომ იცვამდნენ, თეთრ გედებად იქცეოდნენ, თუ გაიხდიდნენ, ჯადოსნურ ძალას კარგავდნენ.

გამოვიდნენ დები ნაპირზე. ხედავენ, ტანსაცმელი აღარ არის!

— ალბათ, ქარმა წაიღოო, — თქვა უმცროსმა დამ.

ამ დროს შუათანამ წამოიძახა:

— ნახეთ, ნახეთ, ქვიშაზე ადამიანის ნაკვალევიო!

უფროსმა დამ თქვა:

— გამიგონია, ამ ქვეყანაზე ერთი ბათირბეკი ცხოვრობს. ცხენების მცნობის, ბოლათის შვილი. მამამისს მისთვის რაში უშოვია. ხომ იცით, დღემდე ჩვენს სამფლობელოში კაცს არ შემოუღწევია. ამას მხოლოდ

თავის რაშზე ამხედრებული ბათირბეკი შეძლებდა. ეტყობა, რაში ვერ დაიმორჩილა და ზღვაში გაექცა.

დებმა გაიშალეს გრძელი თმები, შიგ გაეხვივნენ და ქობთან მივიდნენ:

— ბოლათის ძეო ბათირბეკ, ჩვენი ტანსაცმელი დაგვიბრუნე და სამაგიეროდ, რაც გინდა, გვთხოვე, — უთხრა უფროსმა დამ.

ბათირბეკი მათ ტანსაცმელს ზედ აწევს, მალავს.

— მინდა, ჩემი ცხენი დამიბრუნდესო.

— ეგ ჩვენს ხელთ არ არის, რაში არ დაგვემორჩილება. სამაგიეროდ, თვალის დახამხამებაში შინ დაგაბრუნებთო, — უთხრა შუათანა დამ.

— ხალხის თვალში შერცხვენილს შინ რა დამაბრუნებს? აულში თავი როგორ გამოვყო, თუ უნაგირზე ჯდომაც კი არ შემიძლიაო? — წამოიძახა ბათირბეკმა.

— მაშინ ერთ-ერთი ცოლად შეგვიერთე. ჩვენზე ლამაზ ქალს ქვეყანაზე ვერ ნახავო, — უთხრა უმცროსმა დამ, რომელსაც ბათირბეკი გულში ჩავარდნოდა.

— მართლაც ლამაზები ხართ, მაგრამ, გამიგონია, ულმეს ხანს ძალიან ლამაზი ქალი ჰყავსო. იმ ქალს, თურმე, დაბადებიდან ხმა არ ამოუღია. ახლა ხანს უბრძანებია, ჩემს ქალს იმას მივათხოვებ, ვინც აალაპარაკებსო. თუ ხანის ქალს აალაპარაკებთ, ტანსაცმელს დაგიბრუნებთო, — უთხრა ბათირბეკმა.

— კარგი, წაგიყვანთ ხანის სასახლეშიო, — უთხრეს დებმა. თან დაარიგეს, როგორ მოქცეულიყო, რომ ხანის უტყვი ქალი აელაპარაკებინა.

უფროსმა დამ უთხრა:

— ხანის ასულის ოთახში რომ ქათიბი ჰკიდია, იმაში დავიმალება. შენ ქათიბს ჯოხი დაარტყი. ქათიბი ზღაპრის მოყოლას დაიწყებს. ზღაპარში დავა იქნება გადასაწყვეტი. შენ ის დავა არასწორად გადაწყვიტე. ხანის ასული ვერ მოითმენს და შეგედავებაო.

— მე ვერცხლის ზარდახშაში დავიმალება და იქიდან მოვყვები ზღაპარსო, — თქვა შუათანა დამ.

— მე ოქროს თასში დავიმალება. ზღაპარიც მზადა მაქვსო, — თქვა უმცროსმა.

დაუბრუნა ბათირბეკმა დებს ტანსაცმელი. დებმა უთხრეს, თვალეები დახუჭეთ. დახუჭა და როცა გაახილა, უკვე სასახლეში იყო და ულმეს

ხანის წინაშე იდგა.

ბათირბეკმა ხანს თაყვანი სცა:

— დიდო ხანო, ამბობენ, ხანი თავის ასულს იმას მიათხოვებს, ვინც აალაპარაკებსო. ნება მიბოძეთ, ბედი ვცადოო.

— მართლია, ჩემს ასულს იმას მივათხოვებ, ვინც აალაპარაკებს, მაგრამ ისიც სიმართლეა, რომ ყველას, ვინც ამას ვერ მოახერხებს, თავს ვაჭრი. ბევრი ვაჟკაცის სისხლი დაღვრილა ამ სასახლეში, შენც ეს გინდა, შვილოო?

ბათირბეკმა თავის სურვილზე ხელი არ აიღო და ხანმაც ბრძანა, ჩემი ასულის ოთახში შეიყვანეთ, თან ორი ვეზირი გააყოლეთო.

ორივე ვეზირი გარეთ, კართან დარჩა. ბათირბეკი ოთახში შევიდა და ქალის ფარჩის ქათიბს ჯოხი დაჰკრა:

— ილაპარაკეო!

— რაზე ვილაპარაკეო, იმაზე, რისთვისაც ყური მომიკრავს, თუ იმაზე, რაც ჩემი თვალით მინახავსო? — ჰკითხა ქათიბმა.

— ყურმოკრული რამის დაჯერება ძნელია. ისევ იმაზე ილაპარაკე, რაც შენი თვალით გინახავსო.

— მაშ მომისმინე: ერთ აულში სამ ძმას ვიცნობდი. ორიოდე სული ცხვარი ჰყავდათ. რიგრიგობით მწყემსავდნენ. უფროს ძმას ხურობა უყვარდა და პატარა წალდს სულ თან დაატარებდა. ერთ დღეს ცხვარს რომ აძოვებდა, ძალიან მოეწყინა. იფიქრა, გავერთობიო. მოჭრა ხე და ლამაზი ქალი გამოთალა. სალამოს შინ რომ ბრუნდებოდა, ხის ქალი ტყის პირას თხილის ბუჩქის ძირას დადგა.

მეორე დღეს ცხვარი შუათანა ძმამ გარეკა. თხილის ბუჩქის ძირას ხის ქალი დაინახა. იფიქრა, ვილაცას არ დასზარებია და ასეთი ლამაზი ქალი გამოუთლია. მოდი, ტანსაცმელს ჩავაცმევ და მთლად ცოცხალს დავამსგავსებო.

გაიქცა აულში, წითელი კაბა იყიდა და ქალი გამოაწყო. რომ მოსაღამოვდა, ქალი თხილის ბუჩქის ძირას დადგა და ცხვარი შინ გარეკა.

მესამე დღეს უმცროსი ძმის ჯერი დადგა. გარეკა ცხვარი საძოვარზე. თხილის ბუჩქის ძირას ხის ქალი რომ დაინახა, იფიქრა: ასე ლამაზად ვინ გამოთალა, ან წითელი კაბა ვინ ჩააცვა? ვცდი, ეგებ ჩემმა წამალმა — ოთხმოცდაცხრამეტი ბალახის ნახარშმა — გააცოცხლოსო.

მართლაც, რამდენიმე წვეთი წამალი აპკურა, ქალი გაცოცხლდა. დიდი ხნის წამდინარევივით გაიზმორა, თვალები მოიფშვნიტა.

გაიხარა უმცროსმა ძმამ, ქალი შინ წაიყვანა, მაგრამ ნახეთ, რა მოხდა?!

— მე რომ არ გამომეთალა ეს ქალი, რას გააცოცხლებდი? ქალი მე მეკუთვნისო, — თქვა უფროსმა ძმამ.

— შენ მხოლოდ გამოთალე. მე კი წითელი კაბა ჩავაცვი და ადამიანს დავამსგავსე. ამიტომ მე მეკუთვნისო, — თქვა შუათანა ძმამ.

— ვის რაში სჭირდება უსიცოცხლო ხე, თუნდაც წითელკაბიანი? თქვენ გამოთალეთ, თქვენ ჩააცვით, მაგრამ თქვენვე მიატოვეთ ტყეში. ახლაც იქ იქნებოდა, ჩემი წამლით რომ არ გამეცოცხლებინა. ქალი მე მეკუთვნისო, — თქვა უმცროსმა ძმამ.

— ახლა შენ თქვი, ბოლათის ძეო ბათირბეკ, ამ სამი ძმიდან რომელს ეკუთვნის ქალიო?

— რა თქმა უნდა, უმცროს ძმას. ქალი ხომ იმან გააცოცხლაო.

ხანის ასულმა ველარ მოითმინა და ხმა ამოიღო:

— მამა-პაპათა ადათით, უმცროსი ძმა უფროსზე ადრე ვერ დაქორწინდება. ეგეც არ იყოს, უფროს ძმას რომ არ გამოეთალა ქალი, უმცროსი რას გააცოცხლებდა? ქალი უფროსი ძმის ცოლი უნდა გახდესო.

ხანის ასულის ხმის გაგონებაზე ბათირბეკის სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა.

— თუ ხის ქალი უფროსი ძმის ცოლი უნდა გახდეს, შენ ჩემი ცოლი გახდებიო! და ხანთან გაიქცა, რომ ეხარებინა, შენი ასული ალაპარაკდაო.

ხანმა ვეზირები დაიბარა:

— ეს ყმანვილი სიმართლეს ამბობსო?

ვეზირებმა იფიქრეს, ხანი ამ მდაბიო მანანწალას თავის ქალს მაინც არ მიათხოვებსო და უპასუხეს:

— იტყუება, შენს ქალს კრინტიც არ დაუძრავსო.

ბათირბეკმა ხანს გაბედულად გაუსწორა თვალი:

— ჩემს დღეში ტყუილი არ მითქვამს. ახლაც სიკვდილის შიში როდი მალაპარაკებს. თუ ეჭვი გეპარება, ვინმე გამაყოლე, ვისაც უფრო ენდობი. ერთხელ კიდევ ავალაპარაკებ შენს ქალსო.

ისევ შევიდა ბათირბეკი ხანის ასულის ოთახში. ხანმა ორი ვეზირი და

თავისი ცოლი გააყოლა. ვეზირები ეზოში, სარკმლის ქვეშ დადგნენ. ხანის ცოლმა კი კარიდან მიაყურადა.

ბათირბეკმა ვერცხლის ზარდახშას ჯოხი დაჰკრა:

— აბა, ზარდახშავ, თქვიო!

— რა ვთქვა, რაც გამიგონია, თუ რაც თვალით მინახავსო?

— თქმულა: „ყურით გაგონილს ნუ დაიჯერებ, თვალთ ნანახი დაიჯერეო“. მიამბე, რაც შენი თვალთ ნახეო.

— მაშ, მომისმინე: ერთხელ სამი ძმა ვნახე. ერთი ხარი ჰყავდათ. უფროსი ძმა იმ ხარის თავს მწყემსავდა, შუათანა — მუცელს, უმცროსი — ბარკლებს. ერთხელ უმცროს ძმას მოეჩვენა, რომ ხარი ავად იყო. იფიქრა, შუათანა ძმას ვეტყვიო. დილაადრიან დაადგა გზას და სალამო ხანს ხარის მუცელს მიაღწია. ძმებმა ილაპარაკეს და გადაწყვიტეს, უფროს ძმასთან წავიდეთო. გამთენიისას დაადგნენ გზას და ღამით, როგორც იქნა, ხარის თავს მიაღწიეს.

— ჩვენი ხარი ავად ხომ არ არისო? — ჰკითხეს უფროს ძმას.

— არა, მთელი დღეა ძოვს. ახლა წევს და იცოხნის. ეგ არის, კარგა ხანია, წყალი არ დამიღვევინებია. წამოდით, წყალზე ჩავიყვანოთო, — უპასუხა უფროსმა ძმამ.

ძმებმა ხარი ზღვაზე წაიყვანეს წყლის დასალევად. ხარმა მთელი ზღვა ერთ ყლუპად დალია, მაგრამ წყურვილი ვერ მოიკლა. საცოდავად აბღავლდა.

ძმებმა თქვეს, მოდი, ჩვენი ხარი ზღვაში რომ კუნძული ჩანს, იმაზე ვაძოვოთო. მართლაც, ხეებქვეშ ქორფა ბალახი ბიბინებდა.

დიდი გაჭირვებით მიუახლოვდნენ კუნძულს, მაგრამ კუნძული კი არა, თევზი ყოფილიყო. თევზმა პირი დააღო და ხარი გადაყლაპა. ძმებმა გონს მოსვლა ვერ მოასწრეს, რომ თევზს არწივი დააცხრა, კლანჭები ჩაავლო და ცაში აიტაცა.

არწივი თავისი ნადავლით ერთ ველზე დაეშვა. იმ ველზე მოხუცი მწყემსი ცხვარს აძოვებდა. დაღლილი დამჯდარიყო ყოჩის წვერებქვეშ და ისვენებდა. არწივი იმ ყოჩის რქაზე დაეშვა თავისი ბალახიან-ხეებისანად. რომ ჭამდა, ნისკარტიდან გადმოუვარდა იმ ხარის ბეჭი, თევზმა რომ გადაყლაპა. გადმოუვარდა და მოხუც მწყემსს თვალში ჩაუვარდა. მოხუცმა თვალი მოისრისა:

— ეტყობა, მტვერი ჩამიცვივდაო.

სალამოს მოხუცმა ცხვარი შინ მირეკა:

— შვილო, თვალში რაღაც ჩამივარდა, იქნებ ამომიღო, — უთხრა თავის ქალიშვილს.

ქალი ჩაჯდა ნავში, მოუსვა ნიჩბები, შეცურდა თვალში, სიგრძე-სიგანით გადასერა იგი, იპოვა ხარის ბეჭი, ფრჩხილი გამოჰკრა, ამოაგდო და ფანჯრიდან მოისროლა.

ბეჭი წყაროსთან დაეცა. მალე იმ წყაროსთან ქარავანი გაჩერდა ღამის გასათევად. ქარავანში ოთხმოცდაათი აქლემი იყო. მექარავნეებმა ვახშმის თადარიგი დაიჭირეს. ერთბაშად მათ ფეხქვეშ მინა ატორტმანდა. მექარავნეებს შეეშინდათ, საჩქაროდ წამოყარეს აქლემები და იქაურობას გაეცალნენ. ცოტა გაიარეს და მიწისძვრა შეწყდა. იკითხავ, რა მოხდაო? გეტყვი: თურმე ნუ იტყვი, მექარავნეებს ცეცხლი ხარის ბეჭზე დაენთოთ. იქვე მეღას გაეგლო. შემწვარი ხორცის სუნი სცემოდა, მისულიყო და ბეჭის ღრღინა დაეწყო. ის რომ ბეჭს ძიძგინდა და აქეთ-იქით აქანებდა, მექარავნეებს მიწისძვრა ჰგონებოდათ.

გვიან ღამით, როცა მექარავნეებს უკვე ეძინათ, წყაროსთან ერთი ქალი მივიდა. მეღა რომ დაინახა, მხარიხე დასცხო და სული გააფრთხო-ბინა. მოკლა, მაგრამ არ გაატყავა, ამ სიბნელეში ტყავი არ გავაფუჭო, გათენდება და გავატყავებო.

გათენდა. მექარავნეებმა გაიღვიძეს. დაინახეს მკვდარი მეღა. გასატყავებლად მისდგნენ, მაგრამ მხოლოდ ერთი გვერდი გაატყავეს. მეორე გვერდზე ვერ გადააბრუნეს და იმიტომ ნახევარი ტყავით ოთხმოცდაათმა მექარავნემ თითო ქურქი შეიკერა. აიყარნენ და წავიდნენ. ამასობაში ქალი მოვიდა, ნახა ნახევრად გატყავებული მეღა, წაჰკრა წულის წვერი, გადააბრუნა და დაფიქრდა: ნეტავ, ჩემს ახალშობილ შვილს ქუდი თუ გამოუვაო?

ახლა მითხარი, ბათირბეკ, ვინ უფრო დიდია? ხარი, რომელმაც ერთ ყლუბად მთელი ზღვა შესვა და წყურვილი მაინც ვერ მოიკლა; თევზი, რომელმაც ხარი გადაყლაპა; ყოჩი, რომლის რქაზეც ჩამოჯდა არწივი; მოხუცი, რომელსაც თვალში ხარის ბეჭი ჩაუვარდა და მტვერი ეგონა; მეღა, რომლის ტყავის ნახევარში ოთხმოცდაათი ქურქი გამოვიდა, თუ ახალშობილი ბიჭი?

— რასაკვირველია, თევზიო, — დაუფიქრებლად უპასუხა ბათირბეკმა.

ხანის ქალმა ვერ მოითმინა:

— არა ხარ მართალი! ყველაზე დიდი ის თოთო ბიჭია, ნახევარი ტყავი საქუდედ რომ არ ჰყოფნის, მაშინ, როცა მეორე ნახევარში ოთხმოცდაათი ქურქი გამოვიდაო!

გაიხარა ბათირბეკმა. გაიქცა ხანთან:

— შენი ქალი ალაპარაკდაო!

ხანმა ვეზირებს დაუძახა:

— ეს ყმანვილი მართალს ამბობსო?

ვეზირებმა უპასუხეს:

— არა, ხანო, იტყუება. შენს ქალს კრინტიც არ დაუძრავსო.

ხანმა ახლა თავის ცოლს ჰკითხა:

— ჩემი ვეზირები სიმართლეს მეუბნებიანო?

— სწორედ ეგენი გატყუებენ. ჩემი ყურით გავიგონე ჩვენი ქალის ხმაო. ბათირბეკმა დაინახა, ხან უღმესს კიდე ეჭვი ეპარებოდა, ამიტომ ისევ შევიდა ქალის ოთახში, ოღონდ ამჯერად მოწმედ თავად ხანი წაიყვანა.

ხანი, ხანის ცოლი და ვეზირები კართან დადგნენ.

ბათირბეკმა დაჰკრა ჯოხი ოქროს თასს:

— თასო, თქვიო!

— რა ვთქვა, რაც ყურით გამიგონია, თუ რაც თვალთ მინახავსო?

— „ყურით გაგონილი კვირტია, თვალთ ნანახი — ნაყოფი“. რაც თვალთ გინახავს, ისა თქვიო.

— კარგი, ყური დამიგდეო, — უთხრა თასმა, — ერთი ქვრივი ქალი ვნახე, ცხრა ბიჭის დედა. ერთხელ მისი ბიჭები ქუჩაში კოჭაობდნენ. ყველა კოჭი წააგეს და უმცროსი ძმა შინ შეაგზავნეს კოჭების გამოსატანად. ბიჭმა შინ შეირბინა. ხედავს, დედა ზის და ქუდს კერავს.

— დედა, ამ ქუდს ვის უკერავო?

— შენ გიკერავ, ჩემო სიხარულოო.

დაბრუნდა ბიჭი ძმებთან და დაიტრაბახა, დედა ქუდს მიკერავსო.

უფროსი ძმა შინ გაიქცა, დედას ჰკითხა:

— მაგ ქუდს ვის უკერავო?

— შენ გიკერავ, ჩემო სიხარულოო.

ახლა უფროსმა ძმამ დაიტრაბახა, დედა ქუდს მიკერავსო.

მომდევნო ძმაც გაიქცა დედასთან:

— მაგ ქუდს ვის უკერავო?

— შენ გიკერავ, ჩემო თვალის ჩინოო.

ასე ერთმანეთის მიყოლებით შედიოდნენ ძმები დედასთან და ეკითხებოდნენ, მაგ ქუდს ვის უკერავო? დედაც, შვილებს გული რომ არ დასწყვეტოდათ, ყველას ერთ პასუხს აძლევდა: შენ გიკერავო.

ბიჭებმა კარგა ხანს ითამაშეს. ვახშმობის ხანს შინ მივიდნენ. დედამ სუფრა გაშალა. თან სულ იმის ფიქრში იყო, რა ვქნა, ქუდი რომელ ერთს მივცეო. ვერაფერი მოიფიქრა, ადგა და ქუდი სუფრაზე დააგდო. ძმები ქუდს ნაეტანენ:

— ჩემია!

— არა, ჩემია!

ატყდა ჩხუბი და განევ-გამონევა.

— ნუ ჩხუბობთ, ხანთან წადით და ის გაგიჩენთ სამართალსო, — უთხრა დედამ.

მივიდნენ ძმები ხანთან. ყველანი სასტუმრო ოთახში შეიყვანეს.

— სანამ თქვენს საქმეს გავარჩევდე, მითხარით, რისი გაკეთება იცითო? — ჰკითხა ხანმა.

— მე ყველანაირი კვალის ცნობა შემიძლია — ადამიანის იქნება თუ ცხოველისო, — უპასუხა უფროსმა ძმამ.

— მე მზირი ვარ. ერთი დღის სავალზე ბუზის დანახვა შემიძლიაო, — თქვა მეორე ძმამ.

— მე ისეთი მსროლელი ვარ, გაფრენილ ჩიტს არ ავაცდენ, რაც არ უნდა მაღლა მიფრინავდესო, — თქვა მესამე ძმამ.

მეოთხემ:

— მე მშვილდ-ისრის ოსტატი ვარ. მომეცი ფიჭვის ტოტი. მშვილდსაც გაგიკეთებ და ორმოც წყრთა ისარსაც ზედ დაგიგებო.

მეხუთემ:

— მე ნავის ოსტატი ვარ. მუხის ნაფოტი მომეცი და ისეთ ნავს გამოგითლი, მთელი შენი აული ჩაეტიოსო.

მეექვსემ:

— მე კალატოზი ვარ. ერთი კენჭით ისეთ სასახლეს აგიშენებ, მთელი შენი სახანო დაიტოსო.

მეშვიდემ:

— მე მზარეული ვარ. ერთ ხონჩაზე იმდენ საჭმელ-სასმელს დავანყო, მთელ შენს სახანოს დააპურებსო.

მერვემ:

— მე მინის მთხრელი ვარ. თუ მტერი თავს დაგესხმის, ისეთ გვირაბებს გაგიტხრი, სიკვდილისაგან გიხსნასო.

ხანმა ძმები შეაქო:

— ნათქვამია, გაბედული კაცი ორ განსაცდელს გადაურჩება, მარჯვე კი — სამსაო. ერთი სამსახური გამინიეთ და მერე გაგიჩენთ სამართალსო. ერთი წლის წინათ ერთადერთი ასული დამეკარგა. დიდხანს ვეძებე, მაგრამ ვერ მივაკვლიე მის ასავალ-დასავალსო. მაპოვინეთ და საკადრისად დაგასაჩუქრებთ. ქუდი კი იმას დარჩება, ვინც ყველაზე მარჯვე იქნებაო.

კვალის მძებნელმა თქვა:

— ხანის ასულის ოთახში შემეყვანეთო.

შეიყვანეს. მიიხედ-მოიხედა, კვალს გაჰყვა და თქვა:

— ქალი მთაში წაუყვანიათო.

მზირმა მთებისაკენ გაიხედა. ექვსი მთის გადაღმა დაინახა ხანის ასული. კაფის მთის ძირში ცალთვალა გველეშაპს ტყვედ ჰყავდა.

ხანს ამის გაგონებაზე თავზარი დაეცა, თუმცა კიდევაც გაუხარდა, ჩემი შვილი ცოცხალი ყოფილაო.

უმცროსმა ძმამ, აი, იმან, არაფერი რომ არ იცოდა, ხანს გული დაუამა:

— გველეშაპს ისე მოვტაცებ ქალს, ვერაფერი გაიგოსო.

მართლაც, ცოტაც და, ხანმა თავისი ქალი გულში ჩაიკრა. მამა-შვილი სიხარულით გონს კიდევ ვერ მოსულიყო, რომ მზირმა კაფის მთას შეხედა და თქვა:

— ხანო, ფრთხილად იყავი, გველეშაპმა გაიღვიძა, ერთადერთი თვალი გაახილა და აქეთ-იქით იცქირებაო.

ხანმა არ იცოდა, რა ექნა. მაშინ მოისარმა თქვა:

— ისარს ვესვრი გველეშაპს, ოღონდ, ხანის ასულმა მითხრას, სად დავუმიზნოო.

ქალმა უთხრა:

— ამ სიშორეზე სასიკვდილოდ ვერ დაჭრი. ისარი თვალში უნდა მოარტყა. დაბრმავდება და ველარ გამოგვეკიდებაო.

მშვილდ-ისრის გამკეთებელმა აიღო ფიჭვის ტოტი და მშვილდი გააკე-

თა. ორმოცი წყრთა ისარიც გამოთალა და მშვილდზე დააგო. მოსწია მსროლელმა მშვილდი, გაისროლა და ეს ორმოცი წყრთა ისარი გველეშაპს პირდაპირ თვალში მოარტყა.

ხანის ასულმა თქვა:

— გავიქცეთ! მართალია, გველეშაპი დაბრმავდა, მაგრამ მაინც დაგვიწყებს ძებნასო. ნავიდეო, ზღვის გაღმა გავიდეო და იქ დავემალოთ, ზღვას ვერ გადაცურავსო.

შეყარა ხანმა თავისი ხალხი და ზღვის ნაპირზე მიიყვანა. ნავის ოსტატმა მუხის ნაფოტისაგან იმხელა ნავი გამოთალა, ყველანი ჩაეტივნენ. ორმოცი დღე და ორმოცი ღამე იცურეს და, როგორც იქნა, მეორე ნაპირს მიაღწიეს.

გაღმა ნაპირზე ხურომ ერთი კენჭით იმხელა სასახლე ააშენა, რომ ყველანი შიგ დაბინავდნენ, მაგრამ, ამოსუნთქვაც ვერ მოასწრეს, რომ ზღვიდან გველეშაპი ამოვიდა.

მინის მთხრელმა მაშინვე გვირაბი გათხარა. ხანი, მისი ასული, მისი ხალხი და ცხრა ძმა ოთხმოცდაათი დღე და ოთხმოცდაათი ღამე მიდიოდნენ. იქ ტყეებიც იყო, წყლებიც, ნადირ-ფრინველიც, მაგრამ ადამიანს ჯერ ფეხი არ დაედგა.

გახარებულმა ხანმა პურობის გამართვა ბრძანა.

მზარეულსაც თავისი ოსტატობის გამოჩენის დრო დაუდგა. მან ხანს ერთი პატარა ხონჩა მიართვა, ზედ ხელი გადაუსვა და ისეთი საჭმელ-სასმელი გააჩინა, ხანსაც კი თავის დღეში რომ არ ენახა.

იმოდენა ხალხი სამი დღე და სამი ღამე ღრეობდა და სუფრას არაფერი აკლდებოდა.

ახლა, ბათირბეკ, ბოლათის ძევ, თქვი, ვის ეკუთვნის დედის შეკერილი ქუდიო? — დაამთავრა უმცროსმა დამ თავისი ზღაპარი.

— მინის მთხრელს.

ვერც ახლა მოითმინა ხანის ასულმა:

— რამდენჯერ უნდა გითხრა, რომ ადათის მიხედვით ყველაფერი ჯერ უფროს ძმას ეკუთვნის. ეგეც არ იყოს, ქალის ადგილ-სამყოფელს მან არ მიაგნო?! ქუდი უფროს ძმას უნდა ერგოსო.

— ქუდი უფროს ძმას უნდა ერგოს, შენ კი — მეო! — წამოიძახა ბათირბეკმა.

— ვერც ახლა გაიგონეთ? თურმე ჩემს ქალს პირველად არ ამოუღია ხმა, თქვენ კი ტყუილის თქმას მიბედავდითო! — განრისხდა ხანი.

ვეზირები ხანს ფეხებში ჩაუცვივდნენ, გვაპატიეო. ხანმა აპატიო. მაცნეებს უბრძანა, ხალხი ჩემი ასულის ქორწილში შეყარეთო.

მართლაც შეყარეს: მოხუცი თუ ახალგაზრდა, ელამი თუ კოჭლი, ჭკვიანი თუ სულელი. სამი დღე და სამი ღამე ილხინეს. მოხუცები სვამდნენ. ჭკვიანები მღეროდნენ. ახალგაზრდები ჭიდაობდნენ, სულელები დანებს ატრიალებდნენ, კოჭლები აქეთ-იქით დარბოდნენ, ელამთ ბუზა ეღვრებოდათ, ძაღლები ძვლებს ხრავდნენ.

ქორწილი რომ დასრულდა, ბათირბეკმა მამამისი — მოხუცი ბოლათი — თავისთან წაიყვანა და ბედნიერი ცხოვრება დაიწყო.

ორმოცი ტყუილი

ძველ დროში ერთი ხანი იყო. ძალიან ლამაზი ქალი ჰყავდა. ტუჩები მთვარეს უგავდა, თვლები — მზეს. თუ ამ ქვეყანაზე ორი ლამაზი ქალი იყო, ერთ-ერთი ეს იყო. თუ ქვეყანაზე ერთი ლამაზი ქალი იყო, ის ერთიც ხანის ქალი იქნებოდა.

როცა ქალის გათხოვების დრო დადგა, ხანმა გამოაცხადა:

— ჩემს ქალს იმას მივათხოვებ, ვინც ორმოც ტყუილს მეტყვისო. თანაც ტყუილები ერთმანეთზე დაუჯერებელი უნდა იყოს, ერთიმეორეს არ უნდა ჰგავდეს, ერთმანეთს არ უნდა ემთხვეოდესო.

გაიგეს თუ არა ეს ამბავი, ხანის სასახლეს უამრავი ყმაწვილი მიანყდა. ყველას უნდოდა ხანის ასულის შერთვა, ყველა ყვებოდა, რაც კი ტყუილი იცოდა, მაგრამ ვერავინ შეძლო ორმოცი ისეთი ტყუილის თქმა, ერთიმეორეს რომ ჰგვანებოდა, ერთი მეორეს რომ არ დამთხვეოდა.

ხანის ბრძანებით ხელმოცარულებს სახრჩობელაზე ჰკიდებდნენ, ხოცავდნენ.

კარგა ხანი გავიდა. აღარავინ ჩანდა.

ერთ დღესაც, როცა ხანი თავის ოქროს სასახლეში აბრეშუმის საგებელზე, გედის გერმის ბალიშებში ჩაფლული იწვა და უსაქმურობით დაღლილი ამთქნარებდა, მის წინ ვილაც ყმაწვილი დადგა.

ხანმა წარბი შეიკრა:

— რა გინდა, შე მანანნალავ?

— არა, ხანო, მე მანანნალა არა ვარ. მერემე ვარ. მოვსულვარ, რომ ორ-მოცი ტყუილი გითხრაო.

— თავიდან მომწყდი! შენზე უფროსები იყვნენ და ვერაფერი გააკეთეს. ტყუილად დაილუპეს თავი. გატყობ, შენც სახრჩობელაზე ასვლა მოგნატრებია, ნადი, ვიდრე სული გიდგასო! — უყვირა ხანმა.

— არა, ხანო, ვერაფერსაც ვერ მიზამ, ვერ ჩამომახრჩობ. ორმოც ტყუილს რომ გეტყვი, შენს ქალს მომათხოვებო.

— თქვი, გისმენო.

ყმანვილმა დაიწყო:

— მე მამაჩემზე ბევრად უფროსი ვარ. დიდი ხანია, პაპაჩემის რემას ვმწყემსავ. რემაში ბევრი ცხენია. თუ ცხენები წვანან, დათვლა რომ დამჭირდება, ყურებს ვითვლი, თუ დგანან — ფეხებს.

ერთ დილას ავდექი. ვხედავ, მთელი რემა წევს. მოვყევი ყურების თვლას. ერთი მაკე ფაშატი აკლია. რემა წამოვყარე და ფეხები დავითვალე. ისევ აკლია ის ფაშატი. იქვე მაღალი კლდე იყო. გავიქეცი და ავედი. მიმოვიხედე. ფაშატი არსად იყო. ავიღე ჩემი კურიკი, მსხვილი წვერით მიწაში ჩავარჭე და წვრილ წვერზე შედგომა დავაპირე. წვერმა ვერ დამიკავა. მაშინ წვრილი წვერით დავარჭე და მსხვილ წვერზე შევდექი. გავიხედე. ვერაფერი დავინახე.

ალარ ვიცოდი, რა მექნა. დადარდიანებული ვიყავი. ვფიქრობდი: ვაითუ, ველზე მოიგოს და კვიცი მგელმა შეუჭამოს-მეთქი.

თვალცრემლიანი დავადექი ჩრდილოეთისაკენ მიმავალ ბილიკს.

კარგა მანძილი რომ გავიარე, ცხენის გამხმარი ჩონჩორიკი დავინახე. დიდის ვაი-ვაგლახით ავბობლდი ზედ. ოთხი მხრივ მიმოვიხედე: დავინახე, ჩემი ფაშატი მდინარე ვოლგაზე გადასულიყო, მყუდრო ადგილი მოეძებნა და კვიცი მოეგო.

გახარებული ჩამოვხტი ჩონჩორიკიდან და ვოლგისაკენ გავიქეცი. ჩემი კურიკი მდინარეზე ხიდად გავდე და ზედ გადავირბინე.

ხელად შევკაზმე ფაშატი, ზედ შევჯექი, კვიცი ხელში ავიყვანე და ვოლგაში შევცურე. შუამდე რომ მივედი, ვხედავ, ფაშატი ველარ მიცურავს. იხრჩობა და მეც თან მიმართევს. მაშინვე გადავჯექი კვიცზე, ფაშა-

ტი ხელში ავიყვანე.

მდინარიდან გამოსული ნაპირს გავუყევი. ვხედავ, ვაციწვერას ძირიდან კურდღელი გამოხტა. გადავჯექი კურიკზე და დავედევნე. დავენიე, კვიცი ვესროლე და მოვკალი.

ხანი მიხვდა, რომ ეს ყმანვილი მართლა იყო ორმოცი ტყუილის მომყოლი. იფიქრა, ხელს შევეშლიო და:

— შენ რომ კურდღელს ეძახი, ნამდვილად ბაჭია იქნებოდაო, — უთხრა.

— იქნებ ბაჭიაც იყო, მაგრამ მისი ბარძაყის ძვალი ერთ დიდ ოდას თავხედ გამოადგაო.

— შენ რომ ოდას ეძახი, ოთაუ იქნებოდაო.

— შეიძლება ოთაუც იყო, მაგრამ ორმოცი ლოინი ძლივს მიათრევაო.

— შენ რომ ორმოცი ლოინი გგონია, ორმოცი კოზაკი იქნებოდაო.

— იქნებ ორმოცი კოზაკიც იყო, მაგრამ რომ მიდიოდნენ, ორმოცი საყენის სიმაღლის ნაძვის კენწეროებს კვნიტდნენო.

— შენ რომ ორმოცსაყენიან ნაძვებს ეძახი, ნამდვილად ორმოცი ნაფოტი იქნებოდაო.

— შეიძლება ორმოცი ნაფოტიც იყო, მაგრამ მოხუცები კენწეროზე რომ შეხედავდნენ, თავიდან ქუდები სძვრებოდათო.

— მაშინდელი მოხუცები ჯუჯები იქნებოდნენო.

— შეიძლება ჯუჯებიც იყვნენ, მაგრამ ორმოცი საყენის სიღრმის ქაში ჩაეყუდებოდნენ ხოლმე და წყალს ფსკერიდან სვამდნენო.

— ის ქები კოლბოხებივით იქნებოდაო.

— იქნებ კოლბოხებივითაც იყო, მაგრამ დილით რომ სათლს ჩაუშვებდნენ, სალამომდე ფსკერს ძლივს აღწევდაო.

— მაშინდელი დღეები მოკლე იქნებოდაო.

— იქნებ მოკლეც იყო, მაგრამ დილას დამაკებული დეკეული შუადლისას უკვე იგებდა. სალამოს ხბო უკვე სამი წლის მოზვერი იყო. ურემში აბამდნენ და შეშას ეზიდებოდნენო.

ხანი გაჩუმდა. სათქმელი აღარაფერი ჰქონდა.

ყმანვილმა კი უთხრა:

— ხანო, ბოლომდე მომისმინე. სათქმელი ჯერ არ დამიმთავრებიაო. ის კურდღელი ბინაზე მივიყვანე, გავატყავე, გამოვშიგნე. ერთი ფუთი ქონი

ამოვართვი. ხორცი მოვხარშე, ქონით კი ჩექმების გაპოხვა დავინწყე. ერთი ფუთი ქონი ცალ ჩექმაზე მეყო, მეორე გაუპოხავი დამრჩა.

ხორცი ვჭამე და დასაძინებლად დავნექი. უცებ რაღაც ხმაურმა გამაღვიძა. ყური მივუგდე — ჩემი ჩექმები ჩხუბობენ.

— შენ გაგპოხა, მე კი — არა! — ყვირის ერთი.

— მე გამპოხა, შენ კი — არა! — ყვირის მეორე.

ძლივს გავაშველე. გაპოხილი ჩექმა თავით დავიდე, გაუპოხავი — ფეხით. დილას გავიღვიძე და რას ვხედავ?! გაუპოხავი ჩექმა გაბუტულა და წასულა.

სხვა რა გზა მქონდა? ორივე ფეხი ერთ ჩექმაში ჩავყავი და მეორე ჩექმის საძებრად წავედი.

მივდივარ. ვხედავ, ერთ სახლში ქორწილია. ჩემი ჩექმა სტუმრებს ემსახურება. ხონჩით ხაშლამას დაატარებს. ჩემს დანახვაზე ფერფური წაუვიდა — ეგონა, წამეჩხუბება, როგორ თუ გამეჩქეციო. მაგრამ მე თვალი ჩავუკარი. იმანაც ჩამიკრა თვალი და ამის შემდეგ საუკეთესო ნაჭრები სულ ჩემთვის მოჰქონდა. თხუთმეტი ჯამი ხორცი რომ შევჭამე, ისე მომწყურდა, ყველა კასრი გამოვცალე. ვიფიქრე, ვოლგაზე ჩავალ და წყურვილს მოვიკლავ-მეთქი. დავუძახე მეორე ჩექმას, მაგრამ მან ისე შემომიბღვირა, რომ თავი დავანებე. ისევ ერთ ჩექმაში ჩავყავი ორივე ფეხი და მდინარეზე გავიქეცი.

მივდივარ და რას ვხედავ?! ამ შუა ზაფხულში ვოლგა გაყინულა. ქამარში ცული მქონდა გაყრილი. ავიღე და ყინულს მტვრევა დავუწყე. არ იმტვრევა. მოვისროლე ცული, მოვიშვლიპე ქუდი და ყინულს თავი დავუშინე. ყინული დაიმტვრა. ბლომად წყალი დავლიე და კმაყოფილი იქიდან წამოსვლას ვაპირებდი, როცა დავინახე, რომ გზაზე ურემი მოდიოდა, მაგრამ თვლებზე მანები არა ჰქონდა. ურემი ფეტვით იყო დატვირთული, მაგრამ ფეტვი ტომრებში როდი ეყარა!

ურემზე ყარანოლაელები ისხდნენ. დამინახეს და დამიძახეს:

— რა ნახე! რა ნახეო!

— თქვენ გნახეთ. ურემზე სხედხართ, მაგრამ ურემის თვლებს მანები არა აქვს. ურემი ფეტვით დაგიტვირთავთ, მაგრამ ფეტვი ტომრებში არ გიყრიათ-მეთქი.

მერე მე ვკითხე:

— თქვენ რაღა ნახეთ-მეთქი?

— ჩვენ ერთი სულელი ვნახეთ, ნახევარი თავით მოდიოდაო.

მოვისვი თავზე ხელი და მივხვდი: იქ, მდინარეზე, ყინულს თავით რომ ვამტვრევდი, თავი ორად გამჩეხია და ერთი ნაწილი იქვე დამრჩენია. უკან დავბრუნდი, ვიპოვე ის ნაწილი და ადგილზე მივიდე. ამ დროს გავიგე, ხანი თავის ქალს იმას მიათხოვებს, ვინც ორმოც ტყუილს ეტყვისო. მაშინვე აქეთ წამოვედი.

ხანო, ეს არის, რაც ჩემი თვალთ ვნახე. ახლა იმის მოყოლა რომ დავინწყო, რაც ჩემი ყურით გამიგონია, მთელი სიცოცხლე არ მეყოფა. ხანი სიტყვის პატრონი უნდა იყოსო, — დაასრულა მერემემ თავისი სათქმელი.

ხანს სხვა რა გზა ჰქონდა? ქორწილის გამართვა ბრძანა.

მერემე ყმანვილი ხანის ქალის შერთვით ჩაიძირა, როგორც ღვიძლი და ამოტივტივდა, როგორც ფილტვი.

აბაზური ზღაპრები

ქალის წყალობა

იყო ერთი ცოლ-ქმარი. ლამაზად ცხოვრობდნენ და ხალხიც დიდ პატივს სცემდა. მარჯვე ადამიანებად თვლიდნენ.

ცოლ-ქმარი სულ იმაზე კამათობდა, რომელი უკეთესი იყო. ქმარი ამბობდა: „მე ვარ კარგი და ხალხი პატივს ამიტომ გვცემსო“. „შენ კი არა, მე ვარ კარგი და ხალხი ამიტომ გვიყურებს კარგი თვალისით“, — უმტკიცებდა ცოლი.

ხვნის დრო იდგა. ქმარი დილაადრიან მიდიოდა სახნავად, სადილიც თან მიჰქონდა. შინ გვიან ბრუნდებოდა.

ერთ დღეს, როცა კაცი შინიდან გადიოდა, ქალმა უთხრა:

— დღეს სადილს ვერ გაგატან, მზად არა მაქვს, გავამზადებ და მე თვითონ გამოგიტანო.

ცოლმა ეს რომ უთხრა, ქმარს ძალიან გაუხარდა. ცოლს არასოდეს მიეგანა მისთვის სადილი.

წავიდა კაცი სახნავში. რომ მოაგონდებოდა, ცოლმა სადილი უნდა მომიტანოსო, გულგახარებული ხნავდა.

ამასობაში შინ დარჩენილმა ცოლმა სადილი მოამზადა, სადღაც ერთი ნედლი თევზიც იშოვა და შუადღე რომ წამოვიდა, ქმართან წავიდა, სადილიც წაიღო და ერთი ცალი ნედლი თევზიც.

იმ დროს მივიდა, როცა ქმარს კარვის მოშორებით გაჰქონდა სვრელი. ქალმა იქ, სადაც გუთანს უნდა გაევილო, მიწა მოჩიჩქნა და შინიდან მოტანილი ნედლი თევზი დაფლა. კაცმა სვრელი გამოიყვანა. ცოლის მოსვლით გახარებულმა ცხენები გამოუშვა, თავადაც კარგად ისადილა. ჭამას რომ მორჩა, ცოლს უთხრა:

— დაღლილი ხარ, შინ წადი, რომ მზემ არ დაგწვასო.

— მეც რა ყოველდღე აქა ვარ! ცოტა ხანს დავრჩები, ვიდრე ერთ-ორ სვრელს კიდევ გაიტან. თან აქაურობის ცქერით თვალს გავახარებო.

კაცი ადგა, საქმეს დაუბრუნდა, გაიტანა ერთი სვრელი, მეორე და — გუთანმა მინიდან ნედლი თევზი ამოაგდო!

— ღმერთო, აი, სასწაული! ნახე, რა ამოჰყვა ბელტს! — თქვა ქალმა და ქმარს თევზი აჩვენა.

— ეს რა ვიპოვე! — შეჰყვირა გახარებულმა კაცმა.

— ნუ ყვირი, გაჩუმდი! არავის არაფერი უთხრა. სად გაგონილა მინდორში თევზის პოვნა. რა იცი, იქნებ სადმე თვალ-მარგალიტიც ემარხოს? — თქვა ქალმა, — იცი, რა მოვიფიქრე? დაღამებამდე არაფერი თქვა. რომ დაღამდება, ახლომახლო რომ კაცები ხნავენ, წამოიყვანე. ამ თევზს შევწვავ და გავუმასპინძლებიო.

— რა კარგი რამ მოიფიქრეო! — გაიხარა ქმარმა.

შეთანხმდნენ. ქალმა თევზი კალათში ჩადო და შინ წაიღო.

ემზაკმა ქალმა თევზი საგულდაგულოდ დამალა, კარი და ფანჯრები ღია დატოვა და სადღაც წავიდა.

შეზინდა. კაცმა, როგორც ცოლმა დაარია, შეკრიბა ის კაცები, მის მეზობლად რომ ხნავდნენ, დასხა ურემზე და თევზის საჭმელად შინ წაიყვანა.

მივიდნენ, ხედავენ, სახლი ძაღლებით, ქათმებით, ბატებით არის სავსე — კარი ღია დაუნახავთ და შესულან. ერთს ნაცარი გაუქექავს, მეორეს ფქვილი დაუბნევიან, მესამეს თევზი გაუტეხავს. ერთი სიტყვით, სახლი თავდაყირა დგას, დიასახლისი კი არსად ჩანს.

ამის შემხედვარე სტუმრებმა კაცი მასხრად აიგდეს და ეზოდან გადავიდნენ.

მაშინვე ქალიც შემოვიდა ეზოში.

— ვაი, მე უბედურს! რა მოხდა, რატომ იყო ამდენი ხალხი ჩვენს ეზოში?! — მორთო ყვირილი.

ქმარი გაცეცხლდა. ცოლს მოკვლა დაუპირა.

— ქალო, მაგას კი ნუ ამბობ, ისა თქვი, რატომ გამხადე ხალხის დასაცინი? რატომ არ გვაჭამე მე და ჩემს სტუმრებს ის თევზი, ნახნავში რომ ვიპოვეო.

— ვაიმე, რაღა მეშველება მე უბედურს! ჩემს ქმარს ჭკუა აერია. რაღაც დაემართა. ვის გაუგონია ნახნავში თევზის პოვნა? გესმით, რას ამბობს? ნახნავში თევზი ვიპოვეო?!

ამან ქმარი უფრო გააბრაზა.

— მიდით, დაიჭირეთ! დაიჭირეთ! — იყვირა ქალმა და ხალხს ქმარი დააჭერინა და გააკოჭვინა. ბოლოს ლოგინშიც ჩაანწვინა. საწყალი კაცი

სანოლზე დააკრეს.

კაცი ყვირის, რაც ძალი და ღონე აქვს, ცოლი კი წუნუნებს:

— ვაიმე, რა მეშველება? ეს კაცი უფრო ცუდად არის, ვიდრე მგონია. მოლა თუ არ მოვიყვანეთ, ჩვენი საშველი არ იქნება.

მოიყვანეს მოლა.

— ამის საქმე ცუდადაა. რაც შეგიძლია, ყველაფერი გაუკეთე, ვალში არ დაგრჩებიო, — უთხრა ქალმა მოლას.

მოლა მივიდა და კაცს თავით დაუჯდა. ქალი სანოლის ბოლოსთან დადგა. ხელში თევზი უჭირავს, მალავს, რომ არავინ დაინახოს.

მოლა კაცს ულოცავს, შელოცვილ წყალს ასმევს და სხეულზე უსვამს.

ქალი კი დგას და კაბის სახელოში დამალულ თევზს მალმალ აჩვენებს ქმარს. თევზის დანახვაზე კაცი ყვირის:

— ჯანსაღი ვარ, არაფერი მჭირს! ეგერ, ეგერ, სადა აქვს თევზი!

რაც უფრო მეტს ყვირის კაცი, მით უფრო მეტს იხვენება ქალი:

— უშველეთ, კარგად უმკურნალეთ! ეგ რომ შეიშალოს, მთლად დავიღუპები.

მოლაც ავგაროზებს უბოლებს, ყურანს ურტყამს.

ქალმა ბევრჯერ ააყვირა ქმარი. თუ თევზს არ ხედავდა, კაცი ოდნავ მშვიდდებოდა.

ქალმა შეწყვიტა თევზის ჩვენება, კაციც ცოტათი ჩანყნარდა. ინვა და კვნესოდა.

ქალმა მოლას უთხრა:

— ღმერთი გიშველის, ჩემი ქმარი უკეთ არის. შენც დაიღლებოდი. ნადი, დაისვენე. თუ ისევ დაგჭირდებით, ხალხს გამოგიგზავნით და მოგიყვანთ, გენაცვალე, შენი იმედი მაქვს.

მოლა ნავიდა. ქალმა მეზობლებიც გაისტუმრა:

— ნადით, დაღლილები ხართ. იქნებ ამასაც ჩაეძინოსო.

მარტონი რომ დარჩნენ, ქალმა ქმარს უთხრა:

— სტუმრები ისე როგორ გაუშვი ეზოდან, რომ მასხარად აგდება გაკადრეს, რატომ ვერ დაარწმუნე შენს სიკეთეში? როგორ გგონია, ხალხი ახლაც შენ გამო გვცემს პატივს, თუ ჩემ გამო? შენა ხარ კარგი, თუ მეო?

ქმარი დასთანხმდა:

— მართალია, შენა ხარ კარგიო.

ეს კაცი, რომლის ამბავიც ახლა მოგიყვებით, ერთ თავისნაირ კაცთან ერთად საქურდლად დადიოდა. გზაზე დადგომისას ლოცულობდა: „ალაჰ, ღვთის მადლი და ქალების წყალობა გვიბოძეო“. მეგობარი დასცინოდა:

„ღვთის მადლი კიდევ ჰო, მაგრამ ეს ქალების წყალობა რაღა არისო?“

ჰოდა, ამ კაცმა, თევზის ამბავი რომ გადაჰხდა, ცოლს უთხრა:

— ყური მიგდე. როცა საქურდლად ან სხვა რამ საქმეზე წასვლის წინ ალაჰს ღვთის მადლსა და ქალების წყალობას ვთხოვ, ჩემი მეგობარი სულ დამცინის. არ შეგიძლია, იმასაც ისეთი რამ დამართო, მე რომ დამმართეო?

ქალმა: „კარგი, რამეს მოვიფიქრებო“.

ერთ საღამოს ცოლ-ქმარმა იმ მეგობართან სტუმრობა გადაწყვიტა. ცოლმა ქმარი დაარია, უთხრა, რა უნდა ექნა, როგორ უნდა მოქცეულიყო.

ნავიდნენ. მასპინძელს მათი მისვლა ძალიან გაუხარდა: „რა კარგია, რომ მოხვედითო“.

ქალი ძალიან ლამაზი იყო. კარგადაც ეცვა. ცოტა ხანში მასპინძლის მოხიბვლას ეცადა. რამდენჯერაც დიასახლისი სამზარეულოში გავიდოდა, სტუმარი კაციც გადიოდა, ვითომ თამბაქოს მოსაწევად. ამასობაში კი მისი ცოლი მასპინძელს ეკურკურებოდა. ისე მოხიბლა, სულ აურია თავგზა.

როცა ერთხელ კიდევ დარჩნენ პირისპირ, მასპინძელმა უთხრა:

— ღმერთმა ქნას და მე და შენ ისეთ ადგილზე შეგვახვედროს, სადაც ხელს არავინ შეგვიშლისო.

— ღმერთმანი, მაგაზე უარს არც მე ვიტყვოდიო, — უპასუხა ქალმა.

— მაშ, მოვიფიქროთ, როგორ ავისრულოთ სურვილიო.

— ეგ მხოლოდ მაშინ გამოვა, როცა ჩემი ქმარი სადმე წავა და ღამით შინ არ დაბრუნდება. მაშინ გაგაგებინებ და მოხვალო.

სტუმრები ღამით შინ დაბრუნდნენ. გზაზე ქმარი ეკითხება:

— რისთვისაც წავედით, იმ საქმისა რამე გაარიგეო?

— გავარიგე და ეგრე?! ვერა ნახე, როგორ გავაგიჟე? დავაიმედე, მალე უფრო ახლოს ვნახავთ ერთმანეთს-მეთქი. მართლაც, ცოტა ხანში შეხვედრასაც მოვანყობ. მომავალ კვირას ბაზარში ნახვალ და ღამე იქ დარჩები. მე კი კაცს ჩემთან დავიბარებ. გახარებული და თავგზააბნეული მოვარდება. როგორც დავთქვით, შუალამისას ფანჯარაზე მომიკაკუნე. ყველაფერი ისე გააკეთე, როგორც დაგარიგეო.

კვირა ღამეს ქალმა იმ კაცს შეუთვალა: ჩემი ქმარი შინ არ არის და მოდიო. კაცი სიხარულით აღარ იყო: რა ბედი მენია! ამაღამ ლამაზ ქალს ჩავეხვევიო, — ფიქრობდა.

კარგად რომ დაღამდა, მივიდა ქალის სახლში. ქალი მორთულ-მოკაზმული ზის და ტკბილ სურნელს აფრქვევს.

— ოჰ, როგორ მოზოზინებ! სად იყავი? ველარ მოაღწიეო? — უსაყვე-

დურა ქალმა. ვითომ ძალიან გაუხარდა კაცის დანახვა.

— რომ იცოდე, როგორ გავატარე ეს ერთი კვირაო, — უთხრა კაცმა და გადახვევა დაუპირა, მაგრამ ქალი ხელიდან გაუსხლტა.

ქალი ოთახიდან გადის, შემოდის — დრო გაჰყავს, ვითომ საჭმელს ამზადებს.

გაშალა კარგი სუფრა. ჭამეს, სვეს, კარგი დრო ატარეს, მაგრამ ქალი ახლოს არ იკარებს კაცს:

— ჯერ მოითმინე, კარგად დანაყრდი, ამ დიდ ღამეში ბევრ რასმე მოვასწრებთო, — ამბობს ქალი.

ჭამას რომ მორჩნენ, ქალმა ლოგინი გაშალა. კაცმა გაიხადა და დაწვა. ქალი სუფრის ალაგებას მოჰყვა.

— მოეშვი, აღარ წვებიო? — ჩქარობს კაცი.

— ახლავე, ცოტას მოვწესრიგდები და მოვალო, — ფეხს ითრევს ქალი.

კაცი გახდილი წევს ლოგინში. ქალი ტრიალებს, რაღაცას საქმიანობს. ამ დროს ქმარმა ფანჯარაზე დააბრაზუნა. თან ყვირილი მორთო.

— ვაიმე, რა გვეშველება?! დავგხოცავს, — აწრიალდა ქალი, — რა მეშველება, სად დაგმალო?! — ამბობს და აქეთ-იქით აწყდება.

ბოლოს:

— მოდი, ამაში ჩაგსვამ. უკეთეს სამალავს ვერ ვიშოვითო, — თქვა და კაცი დიდ სკივრში ჩასვა, ბოქლომიც დაადო.

ამასობაში ქმარი გარეთ დგას და ყვირის, ქვეყანას აქცევს. ქალმა, როგორც იქნა, კარი გააღო და ვითომ ნამძინარევეა იკითხა:

— ვაიმე, რა ამბავია ჩემს თავსო?

— ნურც ამდგარხარ ლოგინიდან! ერთი საათია ვაბრაზუნებ, ქვეყანა დავაქციე. შენ რა, ლოგინში ჩაკვდიო?

— ღრმა ძილით მძინებია. არაფერი გამიგია. რა მოხდა? რატომ დაბრუნდიო?

— შენგან ხეირი არ იქნება! აჩქარდი, ამხანაგებს ნუ ჩამომარჩენ, ბაზრის ახლოს ერთ ხუტორში მელოდებიან. ვუთხარი, ახლავე დაგენვეთმეთქი და დავბრუნდიო.

— რატომო?

— იმიტომ, რომ ეს დიდი სკივრი ბაზარში უნდა წავიღო გასაყიდად. ფული მჭირდება. სხვა რამ, ხელის წამოსაკრავი არაფერი გვაბადია. იმ ხუტორში ამბობდნენ, სკივრს დიდი გასავალი აქვს და ძვირიც არისო. მოდი, ურემზე დამადებინეო.

— ვაიმე, ამას რას სჩადი? ამ სკივრის გარდა რა გვაქვს, რომ ამასაც

გასაყიდად იმეტებო?

— ბევრს ნუ ლაპარაკობ! მომეხმარე, ურემზე დავუდოთო! — იყვირა კაცმა.

მიეხმარა ცოლი, სკივრი ურემზე დადგეს და ქმარმა ბაზარში წაიღო.

მივიდა ქმარი ბაზარში. ცხენები გამოხსნა. ურემი დატოვა, თავისი ორი ამხანაგი ყარაულად დაუყენა.

— აქ იდექით, თუ სკივრის მუშტარი გამოჩნდეს, უთხარით, პატრონი ახლავე მოვა-თქო. გავივლი, მაზანდას გავიგებო.

სკივრის პატრონი რომ წავიდა, სკივრში დამწყვედეულმა კაცმა დაილაპარაკა:

— ჰეი, ვინა ხართ მანდ? თქვენ გენაცვალოთ ჩემი თავი! ერთი თხოვნა შემისრულეთ და რასაცსა მთხოვთ, მოგცემთო.

— ვინა ხარ? მანდ რა გინდაო?

— ჩემი სახლი აქვეა, მიდით ჩვენსა და ჩემს ცოლს უთხარით: შენი ქმარი სკივრში ჩაუსვამთ და ყიდიან, სხვა გზა არ არის, ის სკივრი უნდა იყიდო, თუნდაც მთელ ქონებად დაგიჯდეს-თქო.

ერთი კაცი წავიდა და ქალს ქმრის დანაბარები გადასცა.

— კარგი, წადი და უთხარი, ახლავე მოვა და იყიდის-თქო.

დატრიალდა ქალი, აიღო, რაც ფული ჰქონდათ, ზოგიც ისესხა და ბაზარში მივიდა. თან ერთი ჩანთა ფულიც მიიტანა.

სკივრის პატრონი შორიახლო დგას, თვალს ადევნებს. სკივრის საყიდლად მოსული ქალი რომ დაინახა, მივიდა და ვილაც კაციც მიიყვანა, ვითომ მყიდველი.

— აი, ნახე ჩემი სკივრი, თუ მოგეწონებაო, — უთხრა იმ კაცს და სკივრი აჩვენა.

ამ დროს სკივრში გამომწყვედეული კაცის ცოლი კი გულის კანკალით უვლიდა გარს სკივრს.

— რას აფასებ მაგ სკივრსო?

— ღმერთმანი, იაფად ვერ მოგყიდი. ნახე, რა ფასი ადევს სკივრებსო, — უთხრა სკივრის პატრონმა და ისევ თავის მოყვანილ კაცს მიუბრუნდა, აქაო და, არ მაინტერესებს, ეს ქალი რას იტყვისო. მოყვანილი კაცი კი ამბობს:

— ვხედავ, შენი სკივრი მართლაც კარგია. ასეთი ნახელავი ამ ბაზარში სხვა არ არის. მოდი, ფასზე მოვრიგდეთო.

თან დიდი ფასი შეაძლია.

იმ კაცის ცოლი წუხს. ამან ფასს აუნია, იმ, ვითომ მყიდველზე მეტი შეაძლია.

იმ კაცმაც აუნია ფასს. რა ენადვლება? მართლა ხომ არა ყიდულობს?

ქალმა და კაცმა ერთმანეთის ჯიბრზე სკივრს არნახული ფასი დაადეს.

ქალს სხვა რა გზა ჰქონდა? რაც უნდა ღირებულყო სკივრი, უნდა ეყიდა. მართლაც, გადაიხადა შინიდან მოტანილი ერთი ჩანთა ფული, ცოტა იქაც ისესხა და დაამატა.

იყიდა სკივრი. პატრონს არ სთხოვა ურემი. სხვა ურემი დაიქირავა და წაიღო.

სკივრის გამყიდველმა აიღო ერთი ჩანთა ფული და გახარებულმა თქვა:

— ეგ უბრალო სკივრი არ გეგონოთ. როცა ქალი შინ მიიტანს და გახსნის, იქიდან თვალ-მარგალიტს ამოიღებსო.

ქალმა სკივრი შინ მიიტანა, გახსნა და ხედავს, ზის შიგ გაცეცხლებული მისი ქმარი. საცვალცი კი არ აცვია.

— შე ოჯახდასაქცევო, ამ სკივრში როგორ ჩავარდი? აღსასრულის დღე დაგიდგა? რა დაგმართნიაო?

— აღსასრულის დღე რომ არ დამდგომოდა, ეს ხომ არ დამემართებოდა? ნურაფერს მკითხავ. რისი ღირსიც ვიყავი, მივიღე. შენს მტერს, რაც გადამხდა! საკუთარი ხელით გამოვიჭერი ყელი. კიდევ კარგი, პატრონმა ვერ გაიგო, სკივრში რომ ვიყავი, რომ გაეგო, სასწაულს მერე ნახავდი. შენ გენაცვალე, თავი რომ არ მომჭერი და მიყიდეო.

რამდენიმე დღის შემდეგ სკივრის პატრონი იმ კაცს ესტუმრა. ისე ეჭირა თავი, თითქოს მომხდარის შესახებ არაფერი იცოდა. მოიკითხეს ერთმანეთი. დათქვეს, როდის წავიდოდნენ საქურდლად.

საქურდლად მიმავალები გზას რომ დაადგნენ, ორივემ შესთხოვა ალაჰს: „ალაჰ! ღვთის მადლი და ქალების წყალობა მოგვეციო“.

სამი ძმის სამი სახეღარი

იყო სამი ძმა. ძმები ძალიან ღარიბები იყვნენ. სამი სახედრის გარდა არაფერი ებადათ. ერთ დღესაც აიშალნენ, ერთად ცხოვრება აღარ ინდომეს და გაიყარნენ. გაიყვეს სახედრები და დაიწყეს ცალ-ცალკე ცხოვრება.

გავიდა ხანი. ერთ დღეს უფროსი ძმის ცოლმა ქმარს უთხრა:

— სახედარი გავყიდოთო.

— ქალო, ხომ არ გაგიჟდი?! მთელი ჩვენი ქონება ეს ერთი სახედარია. ესეც რომ გავყიდოთ, ხომ ამოვწყდით?! შეშა რითლა მოვიტანოთო? — უთხრა ქმარმა.

ქალმა არა და არ დაიშალა: გინდა თუ არა, უნდა გავყიდოთო.

ქმარმა ველარაფერი გაანყო და წაიყვანა სახედარი გასაყიდად. მიჰყავს. შემოხვდა ერთი მდიდარი კაცი — ძალიან ეშმაკი და გაიძვერა.

— საით გაგინევია, ყმანვილო, რა საქმე გაქვსო? — ჰკითხა.

— სახედრის გაყიდვა მინდა და მუშტარს ვეძებო.

— შენს სახედარს მე ვიყიდი, ოღონდ, რასაც გეტყვი, გააკეთეო.

— მითხარიო.

— თუ ქუდს ზღაპრებით ამივსებ, ერთ ქუდ ოქროს მოგცემ და შენს სახედარს ვიყიდი. თუ ვერ ამივსებ, ეგ სახედარი მუქთად დამრჩებაო.

მეტს თუ არაფერს მთხოვ, ერთს კი არა, შვიდ ქუდს ავივსებო, — იფიქრა სახედრის პატრონმა და დაიწყო ზღაპრების მოყოლა. მოჰყვა ერთი, მეორე, მესამე...

თან ეკითხება მდიდარს:

— არ აივსო შენი ქუდიო?

— ჯერ არა. კიდევ თქვი, რაც იციო.

საწყალმა უფროსმა ძმამ მეტი აღარაფერი იცოდა და რაღა ეთქვა?

— თუ მეტი აღარ იცი, შენი სახედარი მე დამრჩებაო, — უთხრა მდიდარმა, გამოართვა სახედარი და გაუშვა შინ ხელცარიელი.

მიდის უფროსი ძმა. თან ცოლისა ეშინია. რა ვუთხრა, რით ვიმართლო თავიო, — ფიქრობს.

ბევრი იფიქრა და მოიფიქრა: მოაგროვა კენჭები, აბგაში ჩაყარა და ცოლს მიუტანა.

— ნახე, რამდენი ოქრო მოგვცეს ჩვენს სახედარში! კარგად შეინახე, არავისთან წამოგცდეს, ამდენი ოქროს პატრონები რომ ვართ, თორემ თავს წაგაცლიო, — უთხრა.

გახარებულმა ქალმა „ოქრო“ სკივრში შეინახა, მაგრამ ენას კბილი ვერ დააჭირა, შუათანა მაზლის ცოლთან დაიტრაბახა:

— ჩვენი სახედარი ერთ აბგა ოქროდ გავყიდეთო. მაზლის ცოლი თავის ქმარს ჩააცივდა:

— ჩვენც გავყიდოთ ეს სახედარი. ხომ ხედავ, როგორი დაქცეულები ვართ. შენმა ძმამ კი ერთი აბგა ოქრო იშოვაო.

როგორც იქნა, გააგლო ქმარი სახედრის გასაყიდად, მაგრამ იმასაც იგივე დღე დაადგა.

ახლა უმცროსი ძმის ცოლმა აიჩემა: ჩვენც გავყიდოთ სახედარი. ხომ ხედავ, შენი ძმები როგორ დამდიდრდნენ, ჩვენ რატომ უნდა ჩამოვრჩეთო.

უმცროსმა ძმამაც წაიყვანა სახედარი. ისიც გადაეყარა იმ მატყუ-

არა მდიდარს. მდიდარი უმცროს ძმასაც ისე მოურიგდა, როგორც უფროსებს.

უმცროსი ძმა დათანხმდა, ოღონდ ერთი პირობით — თუ ჩემი ზღაპრები შენს ქუდში ვერ ჩაეტევა, ჩემს სახედარს კი არა, საკუთარ ქონებასაც გამოეთხოვებიო.

— ჯერ ისეთი კაცი არ დაბადებულა, ქუდს ზღაპრებით რომ გამივსებსო.

— მაშ, მომისმინე. აი, ჩემი ზღაპარიო, — და დაიწყო უმცროსმა ძმამ:

ერთი ძროხა იყო. მთაში ძოვდა. იმ ძროხას არავინ წველიდა. რომ მოშუა-დღევდებოდა, ძროხა ხევის სათავეში მიდიოდა და იქ თავისით ინველებოდა. მისი რძე ხევში მდინარედ მოედინებოდა. ჩვენი სახლი ხევის ბოლოს იდგა. ვიდრე რძე ჩვენამდე მოაღწევდა, ნახევარი კარაქად იქცეოდა. ორი ქვაბი გვექონდა შედგმული. ერთში კარაქი ჩაედინებოდა, მეორეში — დანარჩენი რძე. რძიდან ყველი ამოგვყავდა.

ერთხელ სათიბად წავედით. ბევრნი ვიყავით. თან დიდი თავი ყველი წავიღე. შუადღისას, საქმელად რომ დავსხედით, ნაჯახი ავიღე და ყველის ქრა დავიწყე. შუამდე რომ ჩავედი, ყველიდან ერთი მგელი გამოვარდა.

— ყველში მგელს რა უნდოდაო? — გაიკვირვა მდიდარმა.

— რძე ხევში რომ მოედინებოდა, მგელი ნაპირს მისდგომია. რძის დაღვება მოუნდომებია, მაგრამ ფეხი დასცდენია და შიგ ჩავარდნილა. ჩვენ კი ყველი ისე ამოვიყვანეთ, მგელი არ შეგვიმჩნევიაო.

მგლის დანახვაზე მთიბავეები დაფრთხნენ, ველარაფერი გაანყეს და ცელი ესროლეს. ცელის ტარი მგელს თეძოში ჩაერჭო. გამწარებული მგელი აქეთ-იქით დარბის, თეძოში გარჭობილი ცელით კი ბალახი ითიბება. მგელმა პირით ფინალი აიტაცა და თივა აზვინა.

— კარგი, ერთი! მორჩი! შენი ზღაპარი ჩემს ქუდში აღარ ეტევაო! — იყვირა მდიდარმა.

უმცროსმა ძმამ ოქროც წაართვა, თავისი ძმების სახედრებიც გამოირეკა და გახარებული შინ დაბრუნდა. მდიდარს კი გული გაუსკდა და მოკვდა.

მერცხალი და ქალები

იყო ერთი ძალიან ღარიბი, წვრილშვილი ქალი. ერთ დღეს საწყალ ქალს ცოტა მატყლი ეშოვა, დამჯდარიყო თავისი ქოხის წინ და ართავდა. ქოხის თავანზე მერცხალს ბუდე ჰქონებოდა. უცებ, ბუდიდან ბარტყი გადმოვარ-

და, დაეცა და ფეხი მოსტყდა. ქალმა მერცხლის ბარტყი აიყვანა, ფეხი შეუხვია და ისევ ბუდეში ჩასვა.

შემოდგომა დადგა. მერცხლები თბილი ქვეყნებისაკენ გაფრინდნენ. ის ბარტყიც გაჰყვა. გავიდა ზამთარი, გაზაფხული დადგა და მერცხლებიც მოფრინდნენ.

ერთ დღეს ღარიბი ქალი ისევ თავისი ქოხის წინ იჯდა და მატყლს ართავდა. ამ დროს მოფრინდა ერთი მერცხალი, ქალს კალთაში გოგრის თესლი ჩაუგდო და გაფრინდა.

ქალი მიხვდა, რომ ეს ის მერცხალი იყო, რომელსაც ფეხი შეუხვია. ქალმა აიღო თესლი და დათესა. ამოვიდა გოგრა, გაიზარდა, მაგრამ რა გაიზარდა! რომ დამწიფდა და მოწყვეტა მოუნდომეს, ძვრა ვერ უყვეს. ქალმა იფიქრა: ცულით გავჩეხავ და ნაწილ-ნაწილ შევიტან შინო. მოიტანა ცული, დაჰკრა, გოგრა გაიპო და იქიდან უზომო ოქრო გადმოიპნა.

გახარებულმა ქალმა მეზობლის ქალს უთხრა, რა ბედიც ენია. მეზობლის ქალი ერთი ავგული, შურიანი ვინმე იყო. შეშურდა ღარიბი ქალისა. ღმერთო, არც მე დავრჩები ხელცარიელიო, — თქვა და, როცა მერცხლებმა ბარტყები დაჩეკეს, ამოიყვანა ერთი ბარტყი ბუდიდან, მოსტეხა ფეხი, მერე შეუხვია და ისევ ბუდეში ჩასვა. თავისი ჭკუით, ღარიბი ქალის საქციელი გაიმეორა.

მეზობლის ქალი ოქროს ელოდებოდა. დადგა გაზაფხული. მოფრინდნენ მერცხლები. მეზობლის ქალი თავისი სახლის წინ იჯდა. ამ დროს მოფრინდა ერთი მერცხალი, ქალს კალთაში გოგრის თესლი ჩაუგდო და გაფრინდა. ქალმა თესლი დათესა. ამოვიდა გოგრა, უზარმაზარი გახდა. ახლა კი გავმდიდრდებო, — თქვა ქალმა, დაჰკრა გოგრას ცული. გოგრა გაიპო და იქიდან სამი დიდი გველი ამოსრიალდა. გველები ეცნენ ქალს, დაკბინეს და სული გააფრთხოებინეს.

ნათქვამია: სიკეთე სიკეთით მოგეზღვება, სიავე — სიავითო. თუ ფეხმოტეხილ ჩიტს დაინახავ, ფეხი შეუხვიე და ისევ ბუდეში ჩასვი, მაგრამ ჯანსაღ სულიერს ნუ დაიჭერ და ფეხს ნუ მოამტვრევ, თორემ შენც ის დაგემართება, რაც ბოროტ ქალს დაემართა.

უბიჟური ზღაპრები

კაცი, რომელმაც ირჩია, ახალგაზრდობაში ყოფილიყო უბედური

იყო ერთი მდიდარი ახალგაზრდა კაცი. ჰყავდა ცოლი და ორი ბიჭი. ერთხელ სიზმარში ვიღაცამ ჰკითხა:

— ერთხანს უბედური იქნები. როდის გირჩევნა, უბედური რომ იყო — სიბერეში თუ ახალგაზრდობაში?

კაცმა ვერაფერი უპასუხა. მეორე ღამეს ისევ გაუმეორეს კითხვა, მაგრამ ისევ ვერაფერი ირჩია. მესამე ღამეს კი იფიქრა, თუ ისევ მკითხავენ, ვეტყვი, რომ უბედურება ახალგაზრდობაში მირჩევნია. სიბერეში ვაითუ, ვერ გადავიტანო.

იმ ღამეს, ცოლის გვერდით რომ ეძინა, ისევ დაესიზმრა, ეკითხებოდნენ:

— უბედურება სიბერეში გირჩევნია, თუ ახალგაზრდობაში?

— თუ უბედურება მელის, მირჩევნია, ახალგაზრდობაში გადავიტანო,

— უპასუხა მძინარმა, თან ცოლის მკერდზე მოუხვდა ხელი. ცოლს გაეღვიძა:

— რას სჩადი, გაგიჟდი? რაშია საქმეო?

ქმარს სიზმრის მოყოლა არ უნდოდა და უთხრა:

— არაფერია, ბავშვობა დამესიზმრა და უნებურად მუშტი მოვიქნიეო.

რამდენიმე დღის შემდეგ შინიდან რაღაც საქმეზე გავიდა. ერთბაშად ყვირილი გაიგონა და დაინახა, როგორ ავარდა ცეცხლის ალი იმ მხარეს, სადაც მისი სახლი იდგა. ხალხის ყვირილიც მოესმა:

— აჰმედ ბეგის სახლი იწვისო!

ხალხი გარბოდა. კაცი ფეხს არ იცვლიდა, უყურებდა, როგორ იწვოდა მისი სახლი. ცეცხლი ვერ ჩააქრეს, მაგრამ აჰმედის ცოლ-შვილი კი გადაარჩინეს. სახლი ისე დაინვა, კოვზის გამოტანაც ვერ შეძლეს. ხალხმა მიატოვა აღმოდებული სახლი და აჰმედს მიეჭრა:

— შენ რა კაცი ხარ?! სახლი გენვის, შენ კი მშვიდად ზიხარ. ცოლ-შვილი

კი გადაგირჩინეთ, მაგრამ სხვა — ვერაფერო.

— მადლობა მომიხსენებია. მე რომ მოვსულიყავი, მაგასაც ვერ მოვახერხებდიო. ღმერთის წყალობით ცოლ-შვილი ხომ გადამირჩაო.

აჰმედ ბეგი რამდენიმე დღე კიდეც დარჩა სოფელში, მაგრამ დაინახა, რომ ის ხალხი, ვისთვისაც სიკეთე გაეკეთებინა, პირს არიდებდა.

ერთი დღის სავალზე საძოვრები ჰქონდა. იქ დიდძალი ცხვარი და ცხენი დაუდიოდა. ნაიყვანა თავისი ცოლ-შვილი და იქ წავიდა, მაგრამ თავისი მწყემსები შუა გზაზე შემოხვდნენ.

— საით გაგინევიათ? მე თქვენთან მოვდიოდიო.

— დიდი წვიმა მოვიდა. ნიაღვარი მოვარდა და შენი ცხვარი და ცხენი ერთიანად ზღვაში ჩაიტანაო, — უპასუხეს მწყემსებმა.

— თუ ეგრეა, თავისუფალი ხართ! მე აღარაფერში მჭირდებით. თქვენს თავს მიხედეთ. მე კი ვნახავ, კიდეც რა მიწერიასო, — თქვა და ისევ თავის სოფელში დაბრუნდა.

— ხან სად ათევდნენ ღამეს, ხან სად. ბოლოს კაცმა უთხრა თავის ცოლს:

— ასე ყოფნა აღარ შეიძლება. ჩვენი ბედ-იღბალი არც მოყვარეს ანუხებს, არც — მტერს. რომ დაბინდდება, მოვკიდოთ ხელი შვილებს და ისე წავიდეთ, რომ არავინ დაგვინახოს. ვიაროთ, სანამ ლუკმაპურის საშოვნელად რამე საქმეს ვიპოვით, სადაც არავინ გვიცნობსო.

მართლაც, დაითითოეს ბავშვები, ხელში აიყვანეს და გზას გაუდგნენ. იარეს, იარეს და ერთ სოფელში შევიდნენ. ერთი კაცი შემოხვდათ.

— ღამეს ვინ გაგვათენებინებსო? — ჰკითხეს.

— სოფლის მამასახლისთან მიდით. ის გარეთ არ დაგტოვებთო, — უთხრა კაცმა, გაუძღვა და მამასახლისთან მიიყვანა. მამასახლისმა აჰმედ ბეგი სასტუმრო სახლში შეიყვანა, მისი ცოლ-შვილი კი — სამზად სახლში.

საღამოობით სოფლელები სასტუმრო სახლში იყრიდნენ ხოლმე თავს. უცხო კაცი რომ დაინახეს, ჰკითხეს:

— ვინა ხარ, საიდან მოდიხარ და საით გაგინევიასო?

— ვივლი, სანამ რამე სამუშაოს არ ვიპოვიო.

— რა შეგიძლიასო?

— რას გამაკეთებინებთო?

— მენახირე გეჭირდება. თუ შეგიძლია, დარჩი და მენახირედ დაგაყენებთო.

— თანახმა ვარ. მაჩვენეთ თქვენი ნახირი და ჩემი საქმისა მე ვიცი, ოღონდ ცოლ-შვილისათვის რამე თავშესაფარი გამომინახეთო.

— ძალიან კარგიო.

მეორე დღეს სოფლის ბოლოს, იქ, სადაც ნახირს მოერეკებოდნენ, ერთი ცარიელი სახლი აჩვენეს. ცოლ-შვილი იქ დააბინავა. თვითონ ნახირი გარეკა. შრომობდა და სოფლელების გულს იგებდა.

ერთხელაც, როცა ნახირი გარეკა, იმ გაშლილ მინდორზე, სადაც მისი სახლი იდგა, ჯარი დაბანაკდა, კარვები დასცეს. სოფლელები ჯართან შესახვედრად მივიდნენ. ჯარის უფროსმა სთხოვა, ცეცხლი დამინთეთო.

— ცეცხლი რად გინდაო?

— ჩაის ადუღება მინდაო.

მამასახლისმა უთხრა:

— მაგას აქვე, ამ სახლში გავაკეთებთო.

ჯარის უფროსს მოეწონა ეს ამბავი. სოფლელები მენახირის ცოლს მიადგნენ:

— ჩაი აგვიდუღეო.

ქალმა აადულა ჩაი და გაატანა. ჯარის უფროსმა დალია და იკითხა:

— ვინ აადულაო?

უთხრეს, ვინც აადულა.

— მინდა, იმ ქალს ცოტა ფული მივცეო.

სოფლელებს გაუხარდათ:

— კარგს იზამთ, ღარიბები არიან. მოგვეცით ფული და წავუღებთო.

— არა, ჩემი ხელით მინდა მივცეო.

შეჯდა ცხენზე, ჯარსაც ცხენებზე შესხდომა უბრძანა, მეგზურად რამდენიმე სოფელი გაიყოლა და ქალის სახლისაკენ წავიდნენ. სახლს რომ მიუახლოვდნენ, დაუძახეს:

— გამოდი, ჯარის უფროსი ფულს მოგცემსო!

— თქვენ გამოგატანოთო! — გამოსძახა ქალმა სოფლელებს.

ჯარის უფროსი თავისაზე იდგა:

— კარებიდან ხელი გამოყოს და ფულს მუჭში ჩავუღებო.

ქალმა ხელი გამოყო. ჯარის უფროსმა ჯიბეზე ხელი გაიკრა, ფული ამოიღო, ქალს მუჭში ჩაუდო, მაგრამ მაშინვე მაჯაში სტაცა ხელი, გარეთ გამოათრია, უნაგირზე შემოიგდო, ცხენს დეზი ჰკრა და გააჭენა. ჯარიც გაჰყვა. დარჩნენ ბავშვები უდედოდ და მორთეს ტირილი.

ამის შემყურე სოფლელებმა აღარ იცოდნენ, რა ექნათ. მოსალამოვდა. ბავშვები ტირილით შეეგებნენ მამას.

— რა მოგივიდათო? — ჰკითხა მამამ.

— დღეს ჯარი მოვიდა. იმ ჯარიდან ერთმა დედა წაიყვანა. ტირილის მეტი სხვა რა დაგვრჩენიაო.

— ნუ ტირით. დედას მე ვიპოვიო.

მერე შინ დაბრუნებულმა მეზობლებში გაიკითხა და გაიგო, რაც მომხდარიყო. მერე იფიქრა: აქ რომ დავრჩე, სოფლელები წამომძახებენ: ლაჩარი რომ არ ყოფილიყავი, ცოლს ვერ მოგტაცებდნენო. სჯობს, ჩემი შვილებიანად აქედან გადავიკარგოო.

რომ დაღამდა, წაიყვანა შვილები და წავიდა. იარეს, იარეს და ერთ მდინარეს მიადგნენ. ამასობაში მზეც ამოვიდა. კაცმა დაათვალიერა მდინარე და თქვა: ამაზე გადასვლა ძნელი არ უნდა იყოსო. ერთი ბავშვი ნაპირზე დასვა, მეორე მხრებზე შეისვა და მეორე ნაპირზე გაიყვანა. გამობრუნდა და ახლა მეორე შვილი შეისვა მხრებზე. შუამდე რომ შევიდა, დაინახა, რომ მეორე ნაპირზე დათვი მივიდა და მისი შვილი წაიყვანა. მამა, შიშისაგან ენაჩავარდნილი, წყალში იდგა და ფეხს ვერ იცვლიდა. ბოლოს დადევნება დააპირა, მაგრამ ბავშვმა თავი ველარ შეიკავა, წყალში ჩავარდა. წყალმა ბავშვი წაიღო. დარჩა აჰმედ ბეგი მარტოდმარტო.

გავიდა ნაპირზე, დაჯდა და ფიქრს მიეცა: რა ვქნა, როგორ მოვიქცე. ანდა, რა აზრი აქვს ფიქრს, მაინც ვერაფერს გავხდებო. აილო თავი და წავიდა. დღე და ღამე მიდიოდა. თუ იშოვიდა რამეს, შეჭამდა, თუ არადა, მშიერი აგრძელებდა გზას.

ბევრი იარა თუ ცოტა, ერთ ჩაიხანას მიადგა. შევიდა და კუთხეში მიიყუჟა. ჩაიხანის პატრონმა უცხო კაცი რომ დაინახა, დაუძახა:

— რა კუთხეში მიმჯდარხარ? მოდი, გვერდით მომიჯექი, ვინა ხარ და საით გაგიწევიაო?

— ლუკმაპურის საშოვნელად ვარ წამოსულიო.

— ჩემთან თუ იმუშავებო?

— რასაც მიბრძანებ, გავაკეთებო.

— მაშ, ქურასთან დადექიო!

გავიდა ხანი. აჰმედი ისე დაოსტატდა, რომ თავის პატრონზე უკეთეს ჩაის ადუღებდა. ამასობაში რამდენიმე წელიც გავიდა.

ერთხელ იმ ქვეყნის ბეგმა გამოაცხადა:

— ვინც საუკეთესო ლექსს დაწერს, ბევრ ფულს მივცემო.

ხალხი ერთმანეთს ეუბნებოდა: ამის შემძლებელი ჩვენში ვინ იქნებაო? ვერავინაც ვერ დაწერსო.

გაიგო აჰმედ ბეგმა ეს ამბავი და თქვა:

— ამას მე შევძლებო.

მართლაც, დაჯდა და დანერა. თავისი სახელიც მიაწერა. ბეგს მი-
ართვეს. იმან წაიკითხა და სხვების დანერილზე უფრო აჰმედ ბეგის ლექსი
მოეწონა. თავისთან დააძახებინა და უთხრა:

— დღეიდან ჩემს სასახლეში იცხოვრებო.

დარჩა აჰმედი და ცხოვრობს ბეგის სასახლეში. სასახლის ბაღში ხეზე
ქალი იყო მიბმული. ქალს დღე და ღამ ორი კაცი ჰყარაულობდა. ერთხელ
ერთმა უთხრა მეორეს:

— მოდი, რამე მიაბზე, როგორმე დრო გავიყვანოთო.

— გაიმბობ, მაგრამ იცოდე, ჩემი ნაამბობი გულს დაგწვავსო.

— მაინც მიაბებო.

— მე მდიდარი კაცის — აჰმედ ბეგის შვილი ვარ. დედას ორი ბიჭი
ყავდით. ჯერ იყო და სახლ-კარი გადაგვეწვა, მერე — ნიაღვარმა დიდ-
ძალი საქონელი მოგვტაცა და ზღვაში ჩაიტანა. მაშინ მამაჩემმა ჩვენ
და დედაჩვენი ერთ შორეულ სოფელში წაგვიყვანა, სადაც მამაჩემს
არავინ იცნობდა. მენახირედ დადგა. მამა ნახირს რომ გარეკავდა, ჩვენ
სოფლის განაპირას ერთ სახლში ვრჩებოდით.

ერთხელ ჩვენი სახლის ახლოს ჯარმა კარები დასცა. ჯარის უფროსმა
სტაცა ხელი დედაჩემს, უანგირზე შემოიგდო და გაიტაცა. ბავშვები
მწარედ ვტიროდით, საღამოს მამა შინ რომ დაბრუნდა, ყველაფერი
ვუამბეთ. იმავე ღამეს მამამ სოფლიდან წაგვასხა. დილით ერთ მდინარეს
მივადექით. მამამ მითხრა, აქ მომიცადეო, შემოისვა მხრებზე ჩემი უმ-
ცროსი ძმა და გაღმა გაიყვანა. მობრუნდა და მე რომ გადავყავდი, გაღმა
ნაპირზე დათვმა ჩემი ძმა მოიტაცა. მამამ ფეხს აუჩქარა. მე თავი ველარ
შევიმაგრე და წყალში ჩავვარდი. სანწყალმა მამაჩემმა ჩემი დაჭერა ვერ
შეძლო. წყალმა წამიღო, წისქვილის ღარისაკენ გამაქანა. იქ კი წისქვი-
ლის ფრთას ჩამოვეკიდე. ამ დროს მენისქვილეს მოვიდა, დამინახა და
გადამარჩინა. თავისთან წამიყვანა და შვილივით გამზარდა. ჯარში წასვ-
ლამდე მასთან ვცხოვრობდით.

მეორე ყარაულმა უთხრა:

— დათვმა რომ შენი უმცროსი ძმა გაიტაცა, მე ვარო. ის დათვი მონა-
დირებმა მოკლეს, მე კი ამიყვანეს და გამზარდესო. ბოლოს, მეც ჯარში
წავედი. ხედავ, ძმები ვყოფილვართ, მაგრამ ჩვენი დედ-მამა როგორღა
ვიპოვოთო?

ამ დროს ხეზე მიბმულმა ქალმა თქვა:

— თქვენ რომ ჰყარაულობთ, ის ქალი დედათქვენია. იმ კაცმა რომ მო-
მიტაცა, ჩემი ცოლად შერთვა მოინდომა, მაგრამ უარი ვუთხარი. სანამ არ
დავთანხმდები, ასე ვიქნები ხეზე მიბმულიო.

ამის გაგონებაზე ბიჭები მისცვივდნენ და დედა გაათავისუფლეს. ბეგს
ამბავი მიუტანეს. ბეგი გაჯავრდა:

— დახოცეთ ის ბიჭებიო! — ბრძანა.

მაშინ აჰმედ ბეგმა უთხრა:

— თვითონ მივიდეთ და ვნახოთ, რაშია საქმეო.

ბიჭებმა ყველაფერი უამბეს.

ამის გაგონებაზე აჰმედმა თქვა:

— ხეზე მიბმული ქალი ჩემი ცოლია. ეს ბიჭები კი ჩემი შვილები არია-
ნო. ბეგო, რაც მოისმინე, მართალია. ახლა თვითონ გადაწყვიტე, როგორ
მოიქცეო.

ბეგმა ბრძანა:

— რაკი ოთხივენი ერთნაირად ლაპარაკობთ, მეც სათქმელი აღარაფე-
რი მაქვს და დაგლოცავთო.

ბეგმა აჰმედს დიდძალი ფული და საქონელი მისცა. მთელი ცხოვრება
თავის დანაშაულს ინანიებდა და რაც შეეძლო, ეხმარებოდა.

აჰმედი ბედნიერად ცხოვრობდა. უწინდელზე უფრო მდიდარი იყო.

აი, ჩვენ ეს გაგვიგონია. თუ სხვას უკეთესი რამ გაუგონია, გვიაბმოს.

ქალის ჭკუა

იყო ერთი კაცი. ფულის საშოვნელად სხვა ქვეყანაში წავიდა. იქ ერთ
წელიწადში ხუთას ლირას მოუყარა თავი.

სად შევინახო ეს ფული? მოდი, ყადის მივაბარებ და როცა დამჭირდება,
გამოვართმევო, — იფიქრა კაცმა.

მაგრამ შინ დაბრუნება რომ დააპირა და ყადის მიაკითხა, მან ფულზე
უარი უთხრა:

— შენ ჩემთვის არაფერი მოგიბარებიაო.

კაცმა აღარ იცოდა, რა ექნა. ხომ ვერ მოვკლავ. რაღა ვქნა, რა ვიღონოო,
— ფიქრობდა.

მწარე ფიქრებში წასული გზის პირას რომ იჯდა, ვიღაც ქალი მი-
უახლოვდა.

— რამ დაგალონაო?

— ყადის ხუთასი ლირა მივაბარე და აღარ მიბრუნებს, მეუბნება, არ მოგიციაო.

— მაგაზე ნუ დარდობ, ხვალვე მივაკითხოთ და ფული დავიბრუნოთო.

მეორე დღეს ქალმა აიღო ფუთა, წაიყვანა თან ერთი გოგო, ფულის პატრონი კაცი და ყადისთან მივიდნენ.

— თქვენ აქ მომიცადეთ, მე მარტო შევალო, — თქვა ქალმა.

შევიდა და უთხრა ყადის:

— ჩემი ქმარი მეზღვაურია და ახლა შორს, ზღვაშია წასული. მე კი ბევრი ოქრო და ბრილიანტი, ლალი და მარგალიტი მაქვს, მოკლედ, დიდი სიმდიდრის პატრონი ვარო, — და რაც ფუთაში ჰქონდა, ყადის აჩვენა. მერე უთხრა:

— მინდა, მთელი ეს თვალ-მარგალიტი შენ მოგაბარო. როცა დამჭირდება, დამიბრუნეო.

ეს უთხრა და ფეხი დააბაკუნა. გარეთ რომ მოტყუებული კაცი ელოდებოდა, იმას ანიშნა, შემოდო. კაციც შევიდა და ყადის უთხრა:

— ჩემი ხუთასი ლირა მომეციო.

— დაბრძანდი, ახლავე მოგართმევო, — უთხრა ყადიმ, გავიდა და კაცს ფული შემოუტანა. კაციც მაშინვე წავიდა. ამ დროს გოგო შემოვარდა:

— ჩქარა წამოდი, მამა დაბრუნდაო!

ქალმა საჩქაროდ შეკრა თავისი ფუთა და გავიდა.

— ახლა ხომ ხედავ, რა შესძლება ქალსაო. ქალი ბევრ ისეთ რასმე მოიფიქრებს, კაცის ჭკუა რომ ვერ გასწვდებაო, — უთხრა კაცს.

ლეკური (ლეზბიური) ზღაპრები

შვიდარშინიანი გოლიათი ზულუმ მუჰამედი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი დედაკაცი, ჰყავდა ერთი ვაჟი. ვაჟი თვეობით და წლობით კი არა, დღეებით და საათობით იზრდებოდა. თხუთმეტი წლისა შვიდი არშინის სიმაღლისა იყო და ჯან-ლონეც სიმაღლის შესაფერისი ჰქონდა. ხალხმა მას შვიდარშინიანი გოლიათი მუჰამედი დაარქვა. ქალს ვერაფრით გამოეკვება თავისი ვაჟი, თუმცა მეზობლებიც ეხმარებოდნენ.

ერთხელ მუჰამედი შინ მშვიერი დაბრუნდა.

— დედი, პური მომეციო!

დედამ ოთხი პური დაუდო წინ. მუჰამედმა ოთხივე შეჭამა, მაგრამ ვერ დანაყრდა.

— მეტი არა გაქვსო? — იკითხა.

— გვაქვს საყვარელო, — უთხრა დედამ და, რაც სახლში პური ჰქონდა, მთლიანად გამოუტანა.

— დედა, მეტი არა გაქვს? — ისევ იკითხა მუჰამედმა.

— არა, შვილო.

— მეზობლებსაც არა აქვთ?

— არ ვიცი, შვილო, — უპასუხა დედამ. პურის მოსატანად წავიდა, მაგრამ ვერ იშოვა.

— ფქვილიც არა გაქვს?

— არა, შვილო.

— სად შეიძლება ფქვილის შოვნა?

— წისქვილში, შვილო, — უპასუხა დედამ.

მუჰამედი წისქვილში წავიდა. აიღო ორი დიდი ტომარა ფქვილი, არც უკითხავს ვისი იყო, იღლიაში ამოიღო და შინ დაბრუნდა. ამ ფქვილით დე-

დას პური გამოაცხოვინა, მთლიანად შეჭამა და დაიძინა. დედამ იფიქრა, მეც არ შემეჭამოსო და მეზობელთან წავიდა დასაძინებლად.

ღილით მუჭამედს ისე მოშვიდა. აქეთ გაიხედა, იქით გაიხედა, როცა შესაჭმელი ვერაფერი ნახა, ადგა და სახლის სახურავზე ავიდა. მეზობლის ეზოში კამეჩი დაინახა. მივიდა, რქებში ხელი ჩაავლო და თავის ეზოში შეიყვანა, დაკლა და შეჭამა. დაინახა მეზობელმა და გაიფიქრა, ორ ტომარა ფქვილს თუ მივცემ, იმდენ შემას მომიტანს, რომ მთელი სიცოცხლე მეყოფაო. მართლაც ასე მოიქცა. მუჭამედი ურმით ტყეში წავიდა. იმ ფქვილით გამომცხვარი პური გზაში შეჭამა. შევიდა ტყეში, აიღო ნაჯახი, ერთი მხრიდან დაიწყო და მთელი ტყე გაჩეხა. მოშვიდა. გაიხედ-გამოიხედა და, როცა შესაჭმელი ვერაფერი ნახა, ურმიდან გამოსხნა ერთი ხარი, დაკლა და შეჭამა, მერე ტყის ჩეხვა განაგრძო. ერთი ხეც არ დატოვა. მივიდა და მეორე კამეჩიც შეჭამა. მოჭრილი ხეები მოაგროვა, მთასავით დაახვავა. ამასობაში მზეც ჩავიდა. ჩამოხნელდა. როცა ტყეს ჩეხავდა, მხეცები აქეთ-იქით გაიქცნენ. წავიდა, ორი დიდი ტახი დაიჭირა და ურემში შეაბა. მერე შეშა ურემზე დააწყო. იმდენი შეშა იყო, რომ ურემი აღარ ჩანდა. როგორღაც დაამაგრა და ტახებშებმული ურმით სოფლისკენ გასწია.

შუადღე იყო, შეშის მთამ მზე დაფარა. მთიელებმა იფიქრეს, რომ მზის დაბნელება იყო და ლოცვა დაიწყეს. უცებ დაინახეს, შორიდან კაფ-დახვივით უზარმაზარი რალაც მოდიოდა და აუღს უახლოვდებოდა. დაინახა ხალხმა და იფიქრა, რომ ეს მთა სოფელს მიწასთან გაასწორებდა. ყველა, დიდი თუ პატარა, კაცი თუ ქალი, აქეთ-იქით მიმოიფანტა. ბებერი იქ წავიდა, სადაც შვილი ეგულეობდა და ნახა, რომ მას მთელი ტყე გაუჩეხავს, მთასავით აუგორებია და სოფლისკენ მოაქვს. ბებერმა შვილს უთხრა: „შვილო, ძალიან გთხოვ, გაჩერდი. ხალხმა იფიქრა, რომ მთა მოდის და შეშინებულები აქეთ-იქით გაიქცნენ“.

მუჭამედმა დედას დაუჯერა და მთა გააჩერა. ტახები ურმიდან გამოსხნა, ორივე ილღიებში ამოიღო და შინ დაბრუნდა. შინ მისულმა ტახები დაკლა და ღამით შეჭამა. ბებერი ხალხთან წავიდა და უთხრა: „ნუ გარბიხართ, სოფელში დაბრუნდით. ეს მთა კი არ არის, ჩემს ვაჟს შეშა მოაქვს“.

შეშინებულმა ხალხმა პირი იბრუნა და სოფელში დაბრუნდა.

დაღამდა. მოლები მეჩრეთში შეიკრიბნენ და თათბირი დაიწყეს. ყადიმ თქვა: „ხალხო, წიგნში წავიკითხეთ, რომ დედაკაცის ვაჟი ერთ დღეს ბაყბაყ დევად იქცევა. წყალს თუ არ გავათბობთ, ყველას დაგვჭამს“.

— თქვენ და დედამისი თუ დამთანხმდებით, მე ვიცი, რაც უნდა ვქნა,

— თქვა ყადიმ, — არსებობს ერთი ქვეყანა, აფრიკა. იქ, ტყეში ღონიერი ლომები დადიან. მუჭამედი ლომის ხორცის მოსატანად უნდა გავგზავნოთ. იქამდე ორმოცი დღის სავალია. ის ამ გზას ვერ გაივლის. თუ მიაღწევს, ლომები შეჭამენ.

— როგორ გავგზავნოთ? — იკითხა ხალხმა.

— დედამისმა თავი მოიავადმყოფოს და ლოგინში ჩაწვეს. — თქვა ყადიმ.

— როცა შვილი ჰკითხავს, როგორ ხარო, უპასუხო: „შვილო, ჩემს ავადმყოფობას ლომის ხორცი თუ უშველის, მეტი არაფერი“. ასე გავგზავნოთ მუჭამედი აფრიკაში.

ყველანი დათანხმდნენ და სახლებში წავიდ-წამოვიდნენ.

მეორე დღეს დედაკაცი ლოგინში ჩაწვა და კვნესა დაიწყო. მივიდა მუჭამედი, ხედავს, დედა ავადაა. დედას შუბლზე ხელი დაადო და ჰკითხა:

— რა მოგივიდა, დედი?

— ეჰ, შვილო, უცნაური სენი მჭირს, ლომის ხორცის მეტი არაფერი მიშველის, თუ არა და — მოვკვდები.

— დედილო, სად შეიძლება ლომის ხორცის შოვნა?

— მხოლოდ აფრიკის ტყეში.

— სად არის აფრიკა?

— სამხრეთში, ყობლეს მხარეს, საყვარელო შვილო.

შვიდარშინიანი მუჭამედი გზას გაუდგა. ველი გადაიარა, ხეები გაიარა, ორმოცდღიანი გზა სამ დღეში გალია. მგელივით მშიერს თვითონ შეეშინდა თავისი თავის. ტყეში გაჩერდა და იქ დამალული ლომი დაინახა. ეცა, თათში ჩაავლო ხელი და დაითრია. მუჭამედმა მბრდღვინავი ლომი სარზე ააგო, ცეცხლზე შეწვა და შეჭამა. არ ეყო საჭმელი. კიდევ ერთი ლომი დაინახა, სტაცა ხელი კისერში, მხარზე მოიგდო და შინ წამოვიდა.

სამ დღეში შინ იყო. დაკლა ლომი, ერთი ნაჭერი დედას შეუწვა და დანარჩენი თვითონ შეჭამა. დედამ, რა თქმა უნდა, ხორცს პირი არ დააკარა. დაღლილი მუჭამედი დაწვა და დაიძინა.

მეორე დღეს შვიდარშინიანი მუჭამედი მჭედელთან წავიდა და დიდი ხნის შეკვეთილი ორფუთიანი რკინის მახვილი წამოიღო. ხალხი მოედანზე შეიყარა.

— ხალხო, ნახეთ, ეს მახვილი ცაში უნდა ავისროლო! — თქვა და ცისკენ ისროლა.

— ხალხო, ახლა დაიშალეთ და ხვალ, ზუსტად ამ დროს, მოედანზე შეიკრიბეთ!

ხალხი დაიშალა და დამშვიდდა. გავიდა ღამე. გათენდა. ხალხი, როგორც გაფრთხილებული იყო, მოედანზე შეიკრიბა. შვიდარშინიანი მუჰამედი მოედნის შუა დადგა, მოიხადა ქუდი და გაიჭიმა.

— ნახეთ, ხალხო, ახლა მახვილი დაბრუნდება და თავზე დამეცემო.

მუჰამედს მახვილი თავში მოხვდა და დაიმსხვრა. გოლიათი მჭედელზე გაბრაზდა, მივიდა მასთან და უთხრა: “ძალიან სუსტი მახვილი გამოგიჭედავს. აი, ხუთასი მანეთი და ხუთფუთიანი, მტკიცე მახვილი გამომიჭედე.” მჭედელი დათანხმდა და ახლა ხუთფუთიანი მახვილი გამოუჭედა. მუჰამედმა ისევ შეკრიბა ხალხი მოედანზე. ხალხმა დაინახა, როგორ აისროლა გოლიათმა მახვილი ცაში.

— დაიშალეთ და ხვალ ამ დროს მოდითო!

ხალხი დაიშალა.

მეორე დღეს დანიშნულ დროს მოედანზე შეიკრიბნენ. შვიდარშინიანი მუჰამედიც იქვე იდგა. მალე ისეთი ქარბუქი ამოვარდა, რომ მთები იქცეოდა. მახვილი მუჰამედს დაეცა თავზე. ისევ აიჭრა ცაში, მერე მეხივით ჩამოვარდა და ხუთას მეტრზე გათხარა მიწა.

— აი, ხალხო, ახლა კი მაქვს იარაღი, — თქვა მუჰამედმა, ორი თითით აიღო მახვილი და ხალხს წინ დაუდო. მათ გაუკვირდათ და გაუხარდათ. ერთმა ბერიკაცმა უთხრა:

— ყოჩაღ, შვილო, შეგერგოს დედის რძე!

— ახლა, ხალხო, ჩაგრულთა ქვეყანაში უნდა წავიდე და იქ ვიბრძოლო,

— თქვა მუჰამედმა.

— ნებას გაძლევთ, ძვირფასო შვილო, ღმერთი იყოს შენი შემწე, მტერზე გამარჯვებას გისურვებთ. მძიმე წუთებში ჩვენი იმედი გქონდესო, — უთხრა ხალხმა მუჰამედს.

მეორე დღეს გოლიათი მუჰამედი დედამ დალოცა. ისიც გზას გაუდგა. ველი გადაიარა, ხევი გაიარა, მთები გაბურღა თავისი მახვილით, ტყეს მიადგა და უცებ ერთი კაცი დაინახა: ხეს წამოაქცევს, მერე ფესვიანად გლეჯს და ერთ მხარეს აწყობს. გოლიათი გაოცდა.

— ვაჰ, მე კი მეგონა ჩემზე ღონიერი არავინ იყო! — თქვა და მიესალმა.

— ალექუმ-სალამ, — უპასუხა კაცმა.

— უჰ, ძმაო, რა ღონიერი ხარ! — უთხრა მუჰამედმა.

— მე ვარ ღონიერი? ერთი გოლიათია, მუჰამედს ეძახიან, ხუთფუთიანი მახვილი ცაში აისროლა და მერე თავი შეუშვირა. აი, ვინ არის ღონიერი.

— მე ვარ მუჰამედი, ძმაო.

— საით გაგინევია?

— ჩაგრულთა ქვეყანაში.

— მოდი, დავძმობილდეთ!

— სიამოვნებით, ძვირფასო ძმაო. რა გქვია?

— მე ხაიბერს მეძახიან.

მეგობრები ერთად გაუდგნენ გზას. ერთი დღე-ღამე იარეს. უცებ ზარბაზნის ხმა გაიგონეს. ველზე ღრუბელივით ავარდა მტვერი. მიუახლოვდნენ და დაინახეს, რომ ათი მეტრი სიმაღლის და სამი მეტრი სიგანის კაცი დგას, ერთი ფეხი ერთ მთაზე უდგას, მეორე — მეორეზე, მთებს ხელით აწვება და გზა გაჰყავს.

— სალამ-ალექუმ! — მიესალმნენ მეგობრები.

— ალექუმ-სალამ. — უპასუხა კაცმა.

— უჰ, რა ღონიერი ყოფილხარ!

— ეჰ, ძმაო, ღონიერი მე კი არა, მუჰამედი. ციდან ხუთფუთიანი მახვილი დაეცა და თავი არც კი დაეწეწა.

— ეს ხომ მე ვარ, ძმაო!

— საით გაგინევიათ?

— სანადიროდ მივდივართ.

— თქვენი მეგობარი ვიქნები.

— კარგია, რა გქვია?

— მე ელ-ბურანს მეძახიან.

სამივემ ერთად განაგრძო გზა. მალე ერთ ტყეს მიადგნენ.

გოლიათმა მუჰამედმა თქვა:

— მეგობრებო, უკვე ჩამოხველდა, ხინკალი გავაკეთოთ!

— ჯერ ვინადიროთ, წყალზე და ფქვილზე კი მერე ვიფიქროთ, როცა დავბრუნდებითო, — თქვა მუჰამედმა. ყველა დათანხმდა. წავიდნენ და ათასამდე ფრინველი დახოცეს, მთასავით დაახვავეს. მუჰამედმა თქვა:

— ხაიბერ, წადი, შეშა მოიტანე. მე და ელ-ბურანი ქვაბს და ფქვილს მოვიტანთო.

წავიდნენ. ხაიბერმა შეშა მოზიდა. ერთ ადგილას, სადაც მთელი სოფელი დაეტეოდა, ცეცხლი დაანთეს. მუჰამედმა და ელ-ბურანმა ხუთი ტომარა ფქვილი და უზარმაზარი ქვაბი მოიტანეს. ხუთი ტომარა ფქვილით ცომი მოზილეს, ხუთასი ფრინველის ხორცი ქვაბში ჩაყარეს, ხინკალი გააკეთეს, ჭამეს და დაწვინეს. მეორე დღეს ორასი ფრინველი შეჭამეს. მუჰამედმა თქვა:

— ხაიბერ, შენ აქ დარჩი და საჭმელი მოგვიმზადე, ჩვენ კი ხვალის საჭმელს ვიშოვითო.

ხაიბერი იქ დარჩა, ისინი კი სანადიროდ წავიდნენ. ხაიბერმა წყალი მოიტანა, ცეცხლი დაანთო, დარჩენილი სამასი ფრინველი ქვაბში ჩაყარა და ხინკალი მოამზადა. უცებ თავს ერთი პატარა კაცი წამოადგა. კაცს ორმეტრიანი წვერი ჰქონდა.

— სალამ-ალეიქუმ, საყვარელო შვილო.

— ალეიქუმ-სალამ, საყვარელო მამა, მოდი დაგვეწვიე! — უთხრა ხაიბერმა.

კაცი მივიდა და დაჯდა. მერე უთხრა: „ცოტა ხორცი მომეციო“. ხაიბერმა ერთი ფრინველი აიღო და მისცა. შეჭამა კაცმა ფრინველი და კიდევ მოითხოვა. ხაიბერმა კიდევ ერთი ფრინველი ამოიღო ქვაბიდან და მიანოდა. როცა მეოთხედ მოითხოვა, ხაიბერმა უთხრა: „მეტს აღარ მოგცემ, შე უსინდისო! მე ეს ჩემს ამხანაგებს მოვუზადა, შენ კი არა!“.

სტაცა ხელი ბებერმა ჭაბუკს, წააქცია, თავისი წვერიდან ერთი ღერი ბენვი ამოიძრო, ხელ-ფეხი გაუკრა და განზე გადააგდო. ხინკალი შეჭამა და წავიდა.

ხაიბერს მუჰამედის შეეშინდა, ხელ-ფეხი გაიქნია, გათავისუფლდა და სასწრაფოდ ხელახლა დაიწყო ხინკლის კეთება. მოვიდნენ ამხანაგები და ხინკალი მზად არ დახვდათ. გაბრაზებულმა მუჰამედმა თქვა:

— დილიდან აქ ზიხარ და ხინკალი ვერ მოხარშე?

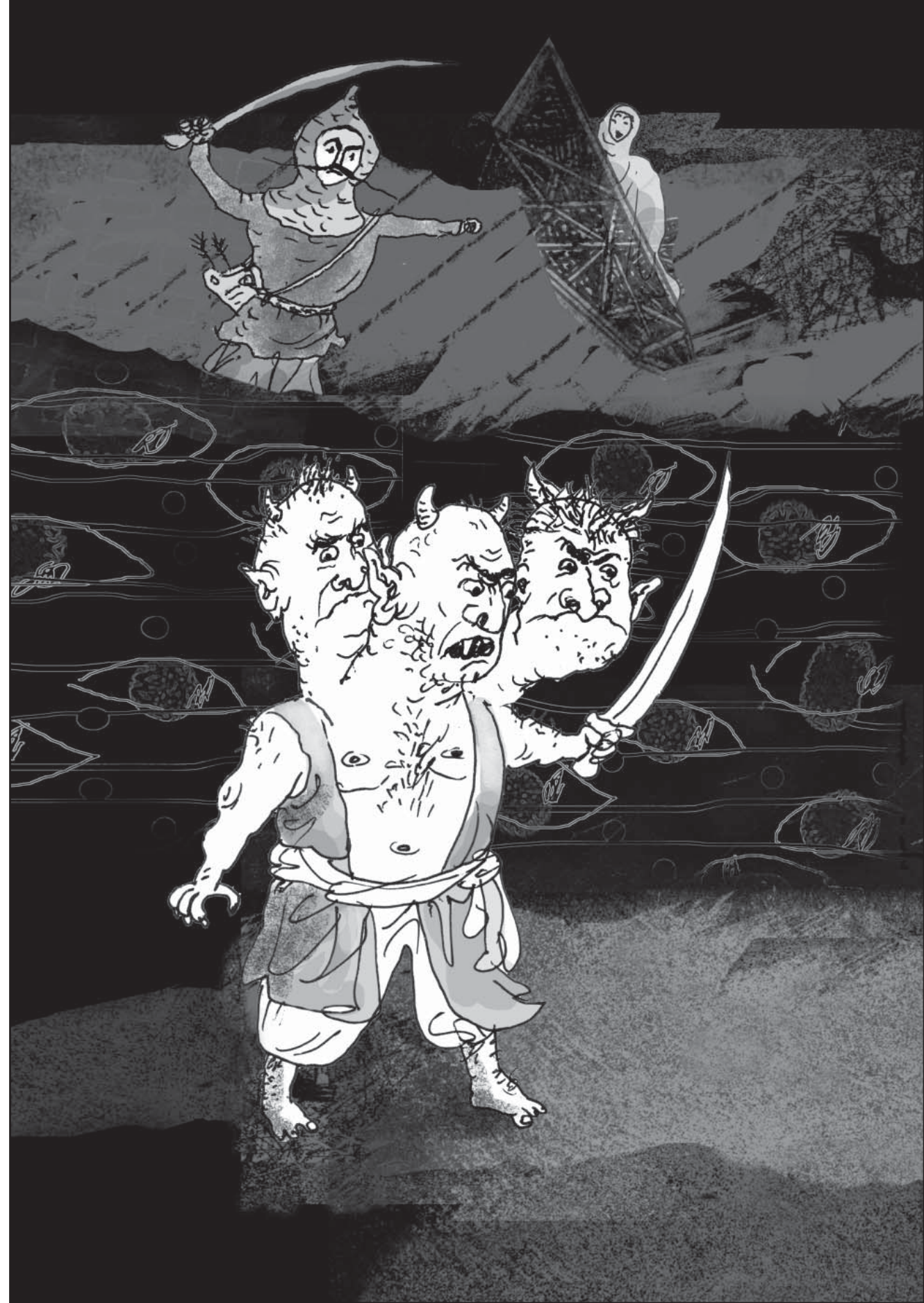
— წყალი დამექცა და მეორედ დამჭირდა მოტანა, — მიუგო ხაიბერმა. დასხდნენ და ხინკალი შეჭამეს.

მეორე დღეს საჭმლის მოსამზადებლად ელ-ბურანი დატოვეს. როგორც კი საჭმლის მომზადებას მორჩა, ისევ ის ბებერი მოვიდა, მიესალმა ელ-ბურანს და იქვე დაჯდა. ელ-ბურანსაც ისე მოექცა, როგორც ხაიბერს — ერთი ქვაბი ხინკალი შეჭამა და წავიდა. ელ-ბურანი ბევრს ეცადა, მაგრამ ამხანაგების მოსვლამდე საჭმლის გაკეთება ვერ მოასწრო.

გოლიათი მუჰამედი ისევ გაბრაზდა. მეორე დღეს ამხანაგები გაუშვა და თვითონ დარჩა. ცეცხლი დაანთო და ხინკლის მომზადება დაიწყო. სანადიროდ წასულელები ერთმანეთს მოუყვინნენ ქონდრისკაცის ამბავს. გოლიათ მუჰამედსაც თუ შეკრავს და ისე დაგვახვედრებს, აი, სერიც ეს იქნებაო. ხინკალი უკვე იხარშებოდა, როცა მუჰამედს ბერიკაცი წამოადგა თავს.

— სალამ-ალეიქუმ!

— ალეიქუმ-სალამ! — უპასუხა მუჰამედმა.

— ერთი ნაჭერი ხორცი მომეცი!

მუჰამედმა ერთი ნაჭერი ხორცი მისცა. სტუმარმა შეჭამა და კიდევ მოითხოვა. მუჰამედმა კიდევ მისცა. კაცმა ოთხჯერ მოითხოვა ხინკალი.

— მე შენ კი არა, ჩემს ამხანაგებს ვუმზადებ საჭმელს, — უთხრა მუჰამედმა.

ბებერმა მისი შეკვრა დააპირა, გოლიათმა კი სტაცა ხელი და ცაში აისროლა. ბებერი ციდან ჩამოვარდა, ხის ტოტს ჩამოეკიდა და ქანაობა დაიწყო. დაბრუნდნენ ამხანაგები, დაინახეს, ხინკალი მზად იყო და ძალიან შერცხვათ.

— ნუ გრცხვენიათ, ჭამეთ, ხდება ხოლმე! — უთხრა მათ მუჰამედმა.

შეჭამეს და დანაყრდნენ. ცოტა ხინკალიც დარჩათ.

— ხაიბერ, წადი იმ ვირიშვილს მიეცი, რაც დარჩა, — თქვა გოლიათმა.

ხაიბერი შიშით მიუახლოვდა ბერიკაცს და უთხრა: „ჭამე ხინკალი!“ ქონდრისკაცს შეეშინდა, არ მომკლანო და გაიქცა.

— ადექით ბიჭებო, უკან გავეკიდოთ, აქ რალაცაშია საქმე! — თქვა მუჰამედმა.

ადგნენ და გაეკიდნენ. ის იყო წამოენივნენ, რომ ბებერი გაუჩინარდა. მღვერები კლდეს მიადგნენ. ერთი უზარმაზარი ქვა გადაწიეს და ტბა დაინახეს. ამ ტბაში ჩაბუდებული სულდგმული ნამდვილად დევი იქნებო, — თქვეს.

თოკები უნდა მოვიტანოთ და ქვევით ჩავეშვათ, — თქვა მუჰამედმა.

წავიდნენ, თოკები მოიტანეს, ერთმანეთზე გადააბეს და ჯერ ხაიბერი ჩაუშვეს ტბაში. ოცი მეტრის სიღრმეზე რომ ჩავიდა, ხაიბერმა ყვირილი მორთო: „ვინვი, მტკივა! ვინვი, მტკივა!“ ამხანაგებმა ხაიბერი ზევით აიყვანეს. ახლა ელ-ბურანი ჩაუშვეს. ისიც აყვირდა: „ვინვი, მტკივა!“ ელ-ბურანიც ზევით აიყვანეს.

— ახლა მე ჩამიშვით და რამდენიც არ უნდა ვიყვირო, — „ვინვი, მტკივა“ — არ ამომიყვანოთო, — თქვა მუჰამედმა.

მუჰამედი ხუთი ათასი მეტრი სიღრმის თოკით ტბაში ჩაუშვეს. ფსკერზე დაეშვა. ამხანაგებმა თოკს ხელი გაუშვეს. მუჰამედმა გაიხედ-გამოიხედა და კარი დაინახა. გაალო კარი და ერთ უკიდევანო ეზოში აღმოჩნდა. მერე ბალი დაინახა, სადაც სამი სახლი იდგა. ერთი სახლის კარი შეაღო და შევიდა. ოთახში ქალი იჯდა, რომლის კალთაში სამთავიან დევს ეძინა. ქალს ძალიან გაუხარდა და თან შეეშინდა, რომ დევს არ მოეკლა ვაჟი, თითი ტუჩთან მიიღო და ჩუმად უთხრა:

— აქ როგორ მოხვდი? დევმა რომ გაიგოს, ცოცხალს არ გაგიშვებს. ჩქარა გაეცალე აქაურობას!

— ნუ გეშინია, ამ ეშმაკს სულს ამოვართმევ! — მიუგო გოლიათმა მუჭამედმა და დევს ფეხი ნაჰკრა. დევმა არ გაიღვიძა, მეორე გვერდზე გადაბრუნდა. გოლიათმა კიდევ ერთხელ მიარტყა ფეხი და ხმამაღლა შეუძახა:

— ადე, უნდა შემებრძოლო!

დევმა გაიღვიძა. ხედავს, ადამიანია. ნამოხტა და მუჭამედისკენ წავიდა. ორივენი გავიდნენ მინდორზე და ბრძოლა დაიწყეს.

— დამარტყი, შენი რიგია! — უთხრა დევს მუჭამედმა.

დევმა დაარტყა და მუხლებამდე ჩასვა მინაში. გოლიათი განრისხდა, ძალა მოიკრიბა და დევს დაარტყა. დევმა თავი ველარ შეიკავა, ნაიქცა და მოკვდა. მუჭამედი ბაღში შევიდა, გამოიყვანა ქალი და ჰკითხა:

— კიდევ ვინ არის აქაო.

— აი, იმ სახლში შუათანა ძმაა, ხუთთავიანი დევი. ის ძალიან ღონიერია. მესამე სახლში კი — უფროსი ძმა, შვიდთავიანი დევი ცხოვრობს. ის ყველაზე ღონიერია, ფრთხილად იყავი!

როცა გოლიათმა მუჭამედმა მეორე კარი შეაღო, დაინახა, რომ ქალის მუხლებზე ხუთთავიანი დევს ეძინა. მუჭამედმა დევს ნიხლი ჩასცხო, მაგრამ ის არც განძრეულა. როცა მუჭამედმა მეორედ ამოარტყა დევს ნიხლი, დევი შეიშმუშნა და თქვა: „გააგდე ეს ბუზი!“ გაიგონა მუჭამედმა, გაბრაზდა და კიდევ უფრო მაგრად ჩაარტყა ფეხი. დევმა გაიღვიძა, თვალეზი გაახილა და ხედავს — სახლში ადამიანია. დევი გაბრაზდა, თმა ყალყზე დაუდგა, აიღო მახვილი და გოლიათი მუჭამედისაკენ წავიდა. გოლიათმა უთხრა:

— აქ არ შეიძლება ბრძოლა, მოედანზე გავიდეთ!

ორივე გავიდა საბრძოლველად. ჯერ დევმა დაარტყა, მაგრამ ვერაფერი დააკლო მუჭამედს. გოლიათი კი რამდენსაც დაარტყამდა, იმდენჯერ წააგდებინებდა თავს. „ერთი წამაცალე? მეორე მაქვს!“ — ამბობდა დევი. როგორც იქნა მუჭამედმა ხუთივე თავი წააცალა და მოკლა დევი. მუჭამედმა ქალი გამოიყვანა და პირველს მიუსვა გვერდით.

მუჭამედი მესამე სახლში შევიდა. ქალის კალთაში შვიდთავიანი დევს ეძინა.

— აქ როგორ მოხვდი? ეს რომ გაიგოს, შეგისუნთქავს და გაგაქრობს. ჩქარა, გაეცალე აქაურობას! — ჩუმიად უთხრა ქალმა.

— არაფერია დაო, — უთხრა გოლიათმა მუჭამედმა და დევს ფეხი ნაჰკრა. მან ვერაფერი იგრძნო. გოლიათმა კაუჭიდან შამფური ჩამოხსნა და

დევს ფეხში გაუყარა. დევმა გაიღვიძა.

— ადე, დუშმანო, მოემზადე, უნდა ვიბრძოლოთ! — შესძახა მუჭამედმა.

დევს თვალეზიდან ნაპერწკლები წამოსცვივდა, განითლდა და მუჭამედისაკენ წავიდა. შვიდარშინიანმა გოლიათმა წელზე სტაცა ხელი და განზე მოისროლა.

მახვილი დაარტყა, შვიდივე თავი წააცალა და მოკლა.

მუჭამედმა ქალებს ჰკითხა:

— აქ როგორ მოხვდით, დებო?

ქალებმა უპასუხეს:

— საყვარელო ძმაო, ჩვენ მეფეთა შვილები ვართ. ეს დევები ჩვენს მამებს ებრძოდნენ, ჩვენ მოგვიტაცეს და აქ ვყავდით დამწყვდეული.

ქალებმა ამ დევების ქონება — ოქრო-ვერცხლი, თვალ-მარგალიტი აჩვენეს მუჭამედს. მან ყველაფერი ტომრებში ჩაყარა, წამოიყვანა ქალები და ტბასთან მივიდა. ტომარა თოკზე მიაბა და ზევით მსხდომ ამხანაგებს შეუძახა. მათ თოკი ასწიეს და ტომარა ზევით აიტანეს. გახსნეს და ხედავენ, უამრავი ოქრო-ვერცხლი და თვალ-მარგალიტია. ისევ ჩაუშვეს თოკი. ასე აიტანეს ყველაფერი ტბიდან. სამი ქალი და გოლიათი მუჭამედი დარჩნენ. ამ დროს თოკი ისევ ტბაში ჩაუშვა. ჯერ ერთი ქალი აიყვანეს, მერე მეორე. „ჩვენი მეგობარი გოლიათი მუჭამედი როგორ არის?“ — ჰკითხეს ქალებმა. უპასუხეს: „სამი დევი მოკლა, ჩვენ წამოგვიყვანა, მათი სიმდიდრე წამოიღო. ამ ტომრებში სიმდიდრეა. თვითონ კი ერთ ქალთან ერთად ქვევით დარჩა“. როცა ეს გაიგეს, ისევ ჩაუშვეს თოკი. მუჭამედმა ქალს უთხრა: ახლა შენი ჯერიაო. „არაო“, — უთხრა ქალმა, — „ამდენი იბრძოლე, გმირობა გამოიჩინე, ვიცი, რომ მე არ დამტოვებ. შენი მეგობრები მაინც ადამიანები არიან, იქნებ არ აგვიყვანონ და რა ვქნა? აქ თუ დაგტოვე, როგორ ვიცხოვრო?“

— არა, არ შეიძლება! ჯერ შენ უნდა ახვიდე!

— თუ ასეა, ერთ საიდუმლოს გეტყვი: აქ თუ დაგტოვებს, როგორც გეტყვი, ისე მოიქეცი. შუადღე რომ მოაწევს, წყაროზე ორი ჯეირანი მოვა, ერთი თეთრი, მეორე — შავი. სადმე დაიმალე და თვალყური ადევნე. როცა წყალს დაენაფებიან, მიეპარე და თეთრ ჯეირანს ფეხში ჩაავლე ხელი. ის სინათლეზე ამოგიყვანს. ღმერთმა ნუ ქნას, მაგრამ შავს თუ დაიჭერ, ის შავეთში ჩაგიყვანს. აიყვანეს ქალი ზევით. როცა მისი სილამაზე იხილეს, ხაიბერმა და ელ-ბურანმა იფიქრეს, გოლიათ მუჭამედს თუ ამოვიყვანთ, ამ ქალს თვითონ დაიტოვებს და შეიძლება რაიმე უბედურებაც შეგვამთხ-

ვიოს, სჯობს ტბის ფსკერზე დავტოვოთო. ტბას ქვა დააფარეს, თვითონ კი წავიდნენ და ქალებიც თან წაიყვანეს. გოლიათი მუჰამედი ერთხანს იჯდა და ელოდებოდა თოკს, როცა თოკი არ ჩამოუშვეს, ქალის სიტყვები გაახსენდა და ძალიან დალონდა. არ იცოდა, რა ექნა. წავიდა წყაროზე და დაიმალა. შუადღისას, მართლაც, მოვიდა ორი ჯეირანი. წყლის სმა დაიწყეს. ჭაბუკს უნდოდა თეთრი დაეჭირა, მაგრამ ბედმა უმტყუნა, შემთხვევით შავს წაატანა ხელი. როგორც კი ხელი სტაცა, შავმა ჯეირანმა ზურგზე შემოიგდო და ქვესკნელისკენ გააქანა. დილით, განთიადზე ერთ ქალაქში აღმოჩნდა. აქ სხვა ენაზე მოლაპარაკე თეთრკბილება, შავთმიანი ხალხი დაინახა. გზად ერთი დედაკაცი შემოეყარა. გოლიათმა მუჰამედმა ხელით ანიშნა, მე ერთი ყარიბი ვინმე ვარო. დედაკაცი ვერაფერს მიხვდა და ერთი ნატეხი პური მისცა. მუჰამედმა ანიშნა, მე პური არ მინდა, მეძინებო. დედაკაცი მიუხვდა და თავისთან წაიყვანა. მუჰამედმა ფარ-ხმალი შეიხსნა და ხელ-პირის დაბანა დააპირა. გაიხედ-გამოიხედა, წყალი ვერ დაინახა. მივიდა და დაჯდა მაგიდასთან. დედაკაცმა რაც რამე ჰქონდა მიუტანა და წინ დაუწყო. პატარა ჭურჭლით წყალიც. გოლიათი მუჰამედი მიხვდა, რომ ქალაქში წყალი არ იყო. ქალს ანიშნა, რომ ეს წყალი ყელსაც ვერ გაუსვლელებდა. ბებერმა მიახვედრა, წყალს დევი დაჰპატრონებიაო.

— წამოდი, მაჩვენე ის ადგილი! — უთხრა დედაბერს მუჰამედმა.

— თუ წავალთ, ორივეს დაგვხოცავს! — შეეშინდა დედაბერს.

გოლიათმა მუჰამედმა აისხა იარაღი, აიღო დოქი, ბებერი ილღიაში ამოიჩარა და წყაროზე წავიდა. ბებერმა შორიდან დაანახა ის ადგილი, თვითონ კი გაიქცა. მუჰამედმა ყურადღება არ მიაქცია დევს, აავსო დოქი და წამოვიდა. ბებერმა წყლით სავსე დოქი რომ დაინახა, ძალიან გაუკვირდა. სიხარულისგან მუჰამედს აკოცა და ჰკითხა:

— აქ საიდან გაჩნდი? იმ ავსულს ყოველდღე ქალს ვუგზავნით ხონჩით თავზე, რომ ერთი დოქი წყალი მოგვცეს.

მეორე დღეს მუჰამედმა ისევ არ მიაქცია დევს ყურადღება და წყალი მოიტანა. მეორედ რომ აიღო წყალი, ხონჩიანი ქალი შემოხვდა. მოშორებით უამრავი ხალხი შეკრებილიყო დოქებით ხელში. ყველა თავის რიგს ელოდა. შვიდთავიანი დევი ფეხზე იდგა და ქალს ელოდა. შვიდარშინიანმა გოლიათმა მუჰამედმა ხელით ანიშნა, რომ გოგო მასთან მისულიყო. გოგოს დევის შეეშინდა და მუჰამედთან მისვლას ვერ ბედავდა. მუჰამედი გოგოსთან მივიდა, ხონჩა გამოართვა და უთხრა, შორიანხლოს დადექიო და სიცილით ფლავის ქამა დაიწყო.

— ეი, კაცო! როგორც სტუმარს ერთი-ორი დღე ხელი არ გახლე! ახლა ჩემი საჭმელიც მიითვისე? ამას კი აღარ გაპატიებ! — უთხრა დევმა.

— მაჩვენე ერთი, რისი ძალა შეგწევს, — მიუგო გოლიათმა მუჰამედმა. ხელ-პირი მოიწმინდა და დევს წინ აესვეტა.

— ახლა კი მოგკლავ, საკმარისია, რაც ჩაიღინე, — ბოროტად გამოსცრა დევმა.

— გამოდი მოედანზე, ავსულო, შენს მოსაკლავად მოვსულვარ! — უთხრა დევს მუჰამედმა.

ორივე საბრძოლველად გამოვიდა. ამასობაში ხალხი დაფრთხა, ზოგი საით გარბოდა, ზოგი — საით. ჯერ დევმა დაარტყა, მაგრამ ვერაფერი დააკლო. მერე შვიდარშინიანმა გოლიათმა მუჰამედმა ძალა მოიკრიბა, შვიდივე თავი წააცალა დევს თავისი მახვილით. დევი დაეცა და მოკვდა. მუჰამედმა ტუჩები და ლოყები ჩამოათალა დევს, შეახვია ხელსახოცში, ხელები დაიბანა და დაბრუნდა. გოგომ ყველაფერი დაინახა. მუჰამედმა გოგოს უთხრა: „ახლა წადი და ხალხს ყველაფერი მოუყევი. დღეს წყლის აღება არ შეიძლება, სისხლიანი იქნება, ხვალ მოვიდნენ და წაიღონ.“

გოგო წავიდა და ხალხს ყველაფერი უამბო.

მეფემაც გაიგო ეს ამბავი და ხალხს ჰკითხა, ვინ იყო ის ვაჟკაციო. მერე შეკრიბა ქვეყნის მცხოვრებნი და გოგოს აჩვენა. გოგომ კი თქვა: „ის აქ არ არის, ვინც დევი მოკლა.“

მეფემ მსახურებს ჰკითხა:

— კიდევ ვინმე თუ არის ქალაქში?

— ერთ დედაკაცს სახლში უცხო კაცი ჰყავს, მეტი არავინ არის, — უპასუხეს.

— წადით, მოიყვანეთ! — ბრძანა მეფემ.

ხალხი წავიდა და მუჰამედს დაუძახა. ის თავისი იარაღით მივიდა, თან ხელსახოცში გამოხვეული დევის ყურები წამოიღო. როგორც კი დაინახა გოგომ მუჰამედი, მაშინვე იცნო.

— ეს კაცია, თქვენო უდიდებულესობავ, — თქვა მან.

ამასობაში გოლიათმა მუჰამედმა თქვა:

— მე ვარ, მეფეო! — ამოიღო ცხვირსახოცი და მეფეს აჩვენა დევის ყურები.

მეფე თავის ვეზირებთან და ვაჟებთან ერთად დაბრუნდა სასახლეში და უნდოდა თავის ნაზირად გოლიათი მუჰამედი დაესვა.

— არა, მეფეო, — უთხრა მუჰამედმა — ღმერთმა გადღეგრძელოს,

მე შენგან არაფერი მინდა.

— რა სურვილი გაქვს?

— თუ შეგიძლია, ზევით, სინათლეზე ამიყვანე!

— ეს მე არ შემიძლია! ამა და ამ ადგილას ჭადრის ხეა, იმ ხეზე ერთი ფასკუნჯია, ის იქ მიფრინავს და მხოლოდ მას შეუძლია შენი ზევით აყვანა.

მუჰამედი იმ ხისკენ გაემართა. ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, იმ ხესთან მივიდა. ხიდან ფასკუნჯის ბარტყების ჟიჟივი გაიგონა. დიდხანს იჯდა ხის ქვეშ და მალე ფიქრში ჩაეძინა. ისევ აჟიჟივდნენ ბარტყები. მათ ხმაურზე მუჰამედს გაეღვიძა. ხედავს, უზარმაზარი გველი ადის ხეზე და ბარტყების შეჭმა უნდა. წამოხტა მუჰამედი და თავისი მახვილით მოკლა გველი. წავიდა და ისევ წამოწვა. როცა ფასკუნჯი შინ დაბრუნდა, დაინახა, რომ ხის ქვეშ რაღაც შავი წევს. იფიქრა, რომ მისი ბარტყების შესაჭმელად მოსული მხეცი იყო, მოკვლა დაუპირა, მაგრამ ბარტყებმა დედას დაუყვირეს: „რას აკეთებ, ეს კაცი ჩვენი მტერი არ არის. მაგან მოკლა ჩვენი მტერი. სიკეთეს ბოროტებით უხდი?“ ფრინველმა გაიგო ბარტყების ხმა, ქვევით დაეშვა, ფრთები გაშალა და მოუჩრდილა. მალე მუჰამედმა გაიღვიძა. ეგონა, რომ მთა წამოსდგომოდა თავს და შეეშინდა. ფრინველმა უთხრა: „ნუ გეშინია ადამიანო, მე ფრინველი ვარ. შენს სამსახურში მი-გულე. მითხარი, რა გაგჭირვებია?“

— ზევით, იმ ქვეყანაში ამიყვანე, — სთხოვა მუჰამედმა.

— მე შენ ზევით აგიყვან, მაგრამ შენ შვიდი პური, შვიდი კამეჩი, შვიდი ტიკი წყალი უნდა მოიტანო, იმიტომ რომ იქამდე ორმოცი დღის სავალია და ამ ყველაფრის გარეშე, იქამდე ვერ მივალწევთ.

— სიამოვნებით! — უთხრა მუჰამედმა.

წავიდა მუჰამედი მეფესთან, წამოიღო ყველაფერი, რაც ფრინველმა უთხრა. ფრინველმა შეისვა შვიდარშინიანი მუჰამედი, საგზალი ზურგზე დაინყო და აფრინდა. ზესკნელში ამოსვლამდე ერთი დღით ადრე საგზალი გამოეღიათ. ფრინველმა ყასიდად მოითხოვა ხორცი. იცოდა, რომ საგზალი უკვე აღარ ჰქონდათ. გოლიათმა ბარძაყიდან ხორცი მოიგლიჯა და მისცა. ფრინველმა ხორცი ენის ქვეშ დამალა, არ შეჭამა. როცა ისინი სააქაოს ამოვიდნენ, ფრინველმა უთხრა:

— ჩამოდი, ადამიანო, მოვედით!

გოლიათი მუჰამედი ჩამოვიდა და დაჯდა.

— არ დაჯდე! წადი! მერე გზას ველარ გაიგნებ! — უთხრა ფრინველმა.

— არა უშავს, გზა ვიცი, ახლა შენ წადი!

— არა, წადი, მე შემოგხედავ, — დაიჟინა ფრინველმა.

გოლიათი მუჰამედი ადგა და კოჭლობით გაიარა. ფრინველმა დაუძახა:

— ოჰ, ადამიანო, ასე რატომ მოიქეცი? შიმშილით ხომ არ მოვკვდე-ბოდი? გამოიღო ენის ქვეშიდან ხორცი და მუჰამედს ფეხზე მიადო, მერე ერთი ბუმბული ამოიძრო და ჭრილობაზე მიუსვ-მოუსვა, მოარჩინა და გზას გაუყენა, თვითონ კი მიბრუნდა და შვილებთან გაფრინდა.

შვიდარშინიანი გოლიათი მუჰამედი თავის ქვეყანაში დაბრუნდა. როცა ქალაქს მიაღწია, ერთი კაცი შემოხვდა. იმ კაცს ჰკითხა, ქალაქში რა ამბავიაო. კაცმა უპასუხა:

— მართალი გითხრა, ძმაო, ჩვენს ქალაქში ორი გოლიათი — ხაიბერი და ელ-ბურანი მოვიდნენ. მათ დიდი სასახლეები ააგეს, დღეს კი ხაიბერის ქორწილია.

გაიგონა ეს გოლიათმა მუჰამედმა და ძალიან გაბრაზდა. საიდანაც მუსიკის ხმა ისმოდა, იქით წავიდა. მივიდა და ხედავს, რომ გოგო, რომელიც უყვარდა, იქ ზის. ორივემ იცნო ერთმანეთი და გადაეხვივნენ. ხაიბერმა და ელ-ბურანმა თავი ჩაქინდრეს.

მოვიდა გოლიათი მუჰამედი და ორივეს სახეში შემოჰკრა. მერე ხელი ჩაავლო მათ და მინდორში მოისროლა.

— ვინც სიკეთეს ბოროტებით პასუხობს, მათ აქ არაფერი ესაქმებათ. — თქვა და ორივე დახოცა.

ამის შემდეგ შვიდი დღე და ღამე მუსიკა უკრავდა. შვიდარშინიანი გოლიათი მუჰამედი ამ გოგოზე დაქორწინდა. დანარჩენებიც იმათ გაჰყვნენ, ვინც შეუყვარდათ.

ისინი იქ დარჩნენ, მე აქ დავბრუნდი.

ვის უნდა ერბოს?

ერთხელ ხელმწიფის, ვაზირისა და ყადის ცოლები სასეირნოდ წავიდნენ. ბილიკზე მიდიოდნენ და საუბრობდნენ, როცა ერთი ბრჭყვიალა საგანი დაინახეს. მივიდნენ იმ ადგილას და ძვირფასი ბეჭედი იპოვეს. ჩემია, ჩემია, — იჩემებდა სამივე. ხელმწიფის ცოლმა თქვა:

— სამივემ დავინახეთ, სამივე მივედით. ჩვენ სამნი ვართ, ბეჭედი — ერთია. სამ ნაწილად ვერ გავყოფთ. ამიტომ ვინც ჩვენს შორის ყველაზე საინტერესო რამეს გამოიგონებს და იზამს, ბეჭედიც მისი იყოს.

ვაზირისა და ყადის ცოლები დაეთანხმნენ.
ხელმწიფის ცოლმა სამი მუშა იხმო და უთხრა:
— სასახლიდან სასამართლომდე მიწისქვეშა გვირაბი რომ გაიყვანოთ, რამდენი დაგჭირდებათ?
— სამასი ოქრო, — უპასუხეს მათ.
— აი, ოთხასი ოქრო, ოღონდ სწრაფად იმუშავეთ!
მუშებმა სამ დღეში გათხარეს გვირაბი, აიღეს ფული და წავიდნენ. ხელმწიფის ცოლმა ერთი კაცი დაიბარა და უთხრა:
— რასაც გეტყვი, ის გააკეთე!
ქალმა ეს კაცი სასამართლოში წაიყვანა და ხელმწიფეს უთხრა:
— ეს კაცი შემეყვარდა და ცოლად უნდა გავყვე.
მეფეს ძალიან გაუკვირდა და თავისთვის თქვა:
— ალაჰ აკბარ, ალაჰ აკბარ! ეს ჩემი ცოლი არ არის? სად იპოვა ეს ლატაკი და როგორ შეიყვარა?
— თქვენ აქ დაიცადეთ, მე სახლში წავალ და მალე დავბრუნდები. — თქვა მან.
ქალი მიწისქვეშა გზით გაიქცა სასახლეში, ხელმწიფეს მიახსნრო და თავის ადგილას დაჯდა. როცა ხელმწიფე დაინახა, უთხრა:
— რა მოხდა, შინ რატომ დაბრუნდი?
— არაფერია, პატარა საქმე მაქვს.
სანამ ხელმწიფე სასამართლოში დაბრუნდებოდა, ცოლი თავის ლატაკთან გაჩნდა.
— ხელმწიფე, თქვენო უდიდებულესობავ, დაგვაქორწინე, თორემ გვაგვიანდებაო, — უთხრა ქალმა.
მეფე დაიბნა, ისევ მიატოვა ორივე და შინ გაიქცა.
ცოლმა ისევ მოახსნრო და ისევ თავის ადგილზე დაჯდა. როგორც კი ქმარი სახლში შევიდა, მაშინვე უთხრა:
— რაშია საქმე? რა მოგარბენინებს?
— არაფერია, ცოლო, პატარა საქმე მაქვს, — მიუგო მეფემ და ისევ სასამართლოში გავარდა, ცოლი კი თავის ლატაკთან გაიქცა და კვლავ სთხოვა მეფეს:
— მეფეო, დაგვაქორწინე, გვაგვიანდებაო.
ხელმწიფემ აღარ იცოდა, რა ექნა. ეს ჩემი ცოლი არ არის, უბრალოდ ძალიან გავსო, — თქვა და დააქორწინა ისინი.
ვაზირის ცოლმა ერთ ღარიბს დაუძახა და უთხრა:

— აი, შენ ასი მანეთი და ერთი დღე-ღამე მე უნდა დამემორჩილო.
ღარიბი დათანხმდა. ქალმა კაცს ყელზე ჯაჭვი შეაბა, ძაღლის მაგივრად დააბა და სალაფავით სავსე ჭურჭელი დაუდგა. დაბრუნდა ვაზირი, დაინახა ღარიბი და ცოლს უთხრა:
— ეი, ცოლო, რა დააშავა, რომ ეს კაცი ასეთ ყოფაში გყავს?
— ბოროტი კაცია, ახია მაგაზე!
ვაზირი ცოლს აღარ ჩააცვივდა. როცა დაღამდა, ცოლმა ორივეს ძილის წამალი მისცა და დააძინა, მერე ღარიბს ქმრის ტანისამოსი ჩააცვა და ქმრის მაგივრად დაანვინა ლოგინში. ვაზირს ღარიბის ტანსაცმელი ჩააცვა, კისერზე ჯაჭვი შეაბა, ძაღლივით დააბა და სალაფავიც დაუდგა ჭურჭლით. ცოტა ხანში ორივემ გაიღვიძა. ვაზირი ხედავს, რომ ღარიბის ტანისამოსი აცვია, ძაღლივით დაბმულია და ძაღლის სალაფავიც უდგას წინ. მოეჩვენა, რომ გიჟდებოდა და ძალიან შეეშინდა. ღარიბი კი ვაზირის ტანსაცმელში გამონყობილი, მის სანოლზე წევს და ნებივრობს. დაინახა ცოლმა, რომ ორივეს გაეღვიძა, ისევ მისცა ძილის წამალი და ტანისამოსიც გამოუცვალა ორივეს. როცა გათენდა, ასი მანეთი მისცა ღარიბს და გაუშვა. ვაზირი ცოლს ეკითხება:
— ცოლო, გუშინ რა ჩაიდინე? ის ღარიბი ძაღლივით დააბი, მე კი დამესიზმრა, რომ მე ვიყავი ძაღლივით დაბმული და ძალიან შეშინდა.
ქალმა გაიცინა, ვაზირი კი გაბრაზდა.
ერთხელ, როცა ყადი შინ დაბრუნდა, ცოლმა უთხრა:
— უი, ყადი! ფერი რატომ დაგიკარგავს? ავად ხომ არა ხარ?
ყადი დაეჭვდა და თქვა:
— ჰო, ცოლო, ცოტა შეუძლოდ ვარ, თვითონაც არ ვიცი რა მემართება.
— არა, შენ ძალიან ავად ხარ! — უთხრა ცოლმა, ლოგინი გაუშალა და დაანვინა. მერე ტოლმით სავსე ქვაბი ქურაზე დადგა და ძმებს დაუძახა. ისინი მოვიდნენ, ყადის შუბლზე ხელი დაადეს და სინანულით თქვეს:
— ოჰ, რა სანყენია, რომ ავად გახდი! ექიმბაშს უნდა დაგუძახოთ.
ცოლი ექიმბაშის დასაძახებლად წავიდა.
როცა მკურნალი მოვიდა, ცოლმა ყადის ტოლმით სავსე თეფში დაუდგა. ყადიმ ტოლმა პირში ჩაიდო. მოვიდა ექიმბაში და ცოლს ჰკითხა, რა დაემართაო?
— არ ვიცი, როცა შენთან მოვდიოდი, ლოყა დასიებული არ ჰქონდა. ექიმბაშმა სისხლი გამოურწყა ლოყიდან.
ყადი ყვიროდა.

ცოლებმა ერთმანეთს უამბეს ყველაფერი, მაგრამ მაინც ვერ გადაწვიტეს, ვის უნდა რგებოდა ბეჭედი. მართლაც, ვის უნდა ერგოს ბეჭედი?!

შიჩანბიკე

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი თავი. ამ თავს ერთი ქალი ჰყავდა, ბიკე ერქვა. ბებერი თავი შვილს არიგებდა:

— ჩემო კარგო, შინიდან ფეხი არ გადგა, მასტანს თუ ჩაუვარდი ხელში, ცოცხალს არ გაგიშვებს!

— ნეტა რა ესმის ამ გამოყეყეჩებულ ბებერსო! — ფიქრობდა შვილი.

გავიდა დრო. შიჩანბიკე გრძელკუდა, მაღალფეხა, ნამდვილი თავი დადგა, მაგრამ ქვეყანაზე რა ხდებოდა, წარმოდგენა არა ჰქონდა. დედის ეშინოდა და გარეთ ცხვირს არა ჰყოფდა.

ერთხელ დედა ბაზარში წავიდა. წავიდა და შიჩანბიკემაც გაიხარა. „სანამ შინ არ არის, დროს ვიხელთებ, წავალ, გარეთ გავიხედავ და ქმარს ვიშოვი“, — თქვა და სოროდან ამოძვრა.

შიჩანბიკე უკვე გასათხოვარი იყო, მაგრამ ვის უნდა გაჰყოლოდა, ჯერ არ იცოდა.

როგორც კი სოროდან ამოძვრა, მაშინვე ძაღლს შეეფეთა. შავი ხავერდის ქურქში გამონყოფილი შიჩანბიკეს დანახვაზე ძაღლს თვალები გაუფართოვდა.

— საით გაგინევია შიჩანბიკე? — ჰკითხა მან.

— ქმრის საძებნელად მივდივარ.

— მე გამომყევი ცოლად!

— მიმღერე და თუ ტკბილი ხმა გექნება, გამოგყვები.

ძაღლმა ზევით აიხედა და ყეფა დაიწყო:

— ავ, ავ, ავ, ავ!

— ოჰ, რა საშინელი ხმა გქონია! შენც უნდა თქვა, ცხოველი ვარო! შენისთანას ცოლად ვერ გავყვებიო! — თქვა შიჩანბიკემ და გზა განაგრძო. ძაღლმა რაღაცის თქმა დააპირა, მაგრამ შიჩანბიკემ გააწყვეტინა:

— ჩაგინყდეს ხმა და სულიც ამოგძვრეს მაგ მტვრიან სანოლზე!

შიჩანბიკემ ეზოში გაიარ-გამოიარა. უცებ ერთმა წითელბიბილოიანმა მამალმა დაინახა და მაშინვე ყვირილი დაიწყო, რომ ძვირფას სამოსში გამონყოფილი შიჩანბიკეს ყურადღება მიეპყრო.

— საით გაგინევია შიჩანბიკე? — ჰკითხა მამალმა.

— ქმრის საძებნელად მივდივარ! — უპასუხა მან.

— მე გამომყევი ცოლად!

— მიმღერე და თუ ტკბილი ხმა გექნება, გამოგყვები.

მამალმა ფრთა ფრთას შემოჰკრა და მთელი ხმით დაიყვილა:

— ყიყიყოო! — მერე ქვევით დაიხედა, ჩემი ყვირლისგან მინა ხომ არ დასკდაო.

შიჩანბიკეს მამლის ხმა არ მოეწონა და როცა უსიტყვოდ აპირებდა გაცლას, მამალმა ჰკითხა:

— რაო, არ მოგეწონა?! ცუდი ხმა მაქვს?

შიჩანბიკემ მამალთან ლაპარაკი არ ისურვა.

— ჩაგინყდეს ეგ ხმა და სულიც ამოგძვრეს მაგ ცივ სანოლზე! — ჩაიბუტბუტა თავისთვის.

შიჩანბიკემ მეორე მხარეს გაუხვია. უცებ ერთი ტალახში მჯდარი საშინელი ცხოველი დაინახა. ეს ცხოველი კამეჩი იყო. როგორც კი კამეჩმა ასეთ ძვირფას ქურქში გამონყოფილი თავი დაინახა, მაშინვე თავი ასწია:

— საით გაგინევია შიჩანბიკე?

— ქმრის საძებნელად მივდივარ!

— მე გამომყევი ცოლად!

შიჩანბიკემ პასუხის ღირსადაც არ გახადა ეს ჭუჭყში ჩამჯდარი ცხოველი.

არ მოეწონა მისი გადმოკარკლული თვალები და უზარმაზარი რქები.

— ესეც რომ ცოლად გაყოლასა მთხოვს! ჩაგინყდეს ეგ ხმა და სულიც ამოგძვრეს მაგ ჭუჭყიან სანოლზე! — თქვა და გზა განაგრძო, თავში კი სულ დედის სიტყვები უტრიალებდა, ველურ მასტანს ერიდებო, ის თავს არ დაინდობსო. შიჩანბიკემ იფიქრა, რომ ის ტლანქი ცხოველი მასტანი იყო და სასწრაფოდ მოკურცხლა.

იარა, იარა და მტვერში გაგორებული ვირი დაინახა. ვირი ყოველ განძრევაზე მტვრის ბულს აყენებდა. დაინახა ძვირფას სამოსელში გამონყოფილი შიჩანბიკე და მტვრის ჩამობერტყვა დაიწყო.

— საით გაგინევია შიჩანბიკე? — ჰკითხა მან.

— ქმრის საძებნელად მივდივარ!

— მე გამომყევი ცოლად!

— მიმღერე და თუ ტკბილი ხმა გექნება, გამოგყვები.

ვირმა უკანა ფეხები გაფშკა, ყურები დაცქვიტა და დაიყროყინა:

— ი-ა-ო, ი-ა-ო!

გაიგონა ვირის ყროყინი და შიჩანბიკეს გულს შემოეყარა.

— ჩაგინყდეს ეგ ხმა და შენც სული ამოგძვრეს მაგ მტვრიან სანოლზე!

— ჩაილაპარაკა და სოროსკენ გაიქცა. გზაზე მასტანს შეეყარა. მასტანს ფეხები გაეფარჩხა და მზის გულზე ნებივრობდა. ნაცრისფერმა კატამ თავის ფხაჭუნი რომ გაიგონა, მაშინვე გამოერკვა, შეხედა შიჩანბიკეს და გაოცებისგან კინალამ თვალები წამოსცვივდა. შიჩანბიკეს მასტანის ნაცრისფერი სამოსი მოეწონა. მასტანს ზოლიანი, პრიალა ქურქი ეცვა.

„თუ გავთხოვდები, ამისთანას უნდა გავყვე, ალბათ, მდიდარია და სახელგანთქმულიო“, — გაიფიქრა თავუნამ.

სანამ ასეთ ფიქრებში იყო გართული, მასტანმა ჰკითხა:

— საით გაგინეგია შიჩანბიკე?

— ქმრის საძებნელად მივდივარ!

— მე გამომყევი ცოლად!

— მიმღერე და თუ ტკბილი ხმა გექნება, გამოგყვები!

მასტანმა ტურები გაილოკა და ხმადაბლა დაიკნავლა:

— მიაუ, მიაუ, მიაუ!

— ოჰ! — თქვა შიჩან ბიკემ, — რა ტკბილი ხმა გქონია! შენ გამოგყვები, მაშ ვის უნდა გავყვე! მე და შენ სამუდამო მეგობრები უნდა გავხდეთ!

სანამ შიჩანბიკე მასტანს მიუახლოვდებოდა, ბებერი თავის ხმა გაიგონა:

— სად მიდიხარ, ბრიყვო! ჩქარა, სოროში! ეგ მასტანია, შეგჭამს!

როგორც კი დედის სასონარკვეთილი ხმა გაიგონა, შიჩანბიკემ მაშინვე სოროში შეჰყო თავი.

— ეჰ, რა ლუკმა დავკარგე! — ჩაილაპარაკა მასტანმა, როცა შიჩანბიკე სოროში შეძვრა, — ნეტა რა მამღერებდა, დროს რაღად ვკარგავდი! ვინმემ რომ გაიგოს, ხომ ქვეყანა შეიყარა, — შიჩანბიკემ მასტანი მოატყუაო. სჯობს ენას კბილი დავაჭირო.

ასე გადაურჩა შიჩანბიკე მასტანს.

ლაკური ზღაპრები

ზაზა, ლამაზი ძროხუნა

ეს ამბავი ან მოხდა და ან — არა. ამბობენ, ერთ სოფელში ცხოვრობდა ქალი ღვიძლ შვილთან. ქალიშვილს დედა არაფერს აკეთებინებდა, არ დავლალოო, იმას ტკბილ ქაღებს აჭმევდა, გერს კი — ხმელ პურის ქერქს მიუგდებდა, მიაჩნებდა საჩინელს და ძროხის სამწყემსავად გააგდებდა.

ძროხა ლამაზი ჰყავდათ, ზაზას ეძახდნენ. გოგონა მზეზე მიაბამდა ძროხას, პურის ქერქს მარილს დააყრიდა და აჭმევდა. თვითონ კი საღამომდე მშვიერი იყო.

ერთხელაც ზაზამ, ლამაზმა ძროხუნამ, ადამიანის ხმაზე დაილაპარაკა:

— მოდი, ჩემთან, გულკეთილო, კარგო, შესვი ჩემი რქებიდან, — თავი დახარა ზაზამ და გოგონამ შესვა მარჯვენა რქიდან თაფლი, მარცხენიდან — ერბო.

ასე გრძელდებოდა. გოგო ძროხას მარილიან პურის ქერქს აჭმევდა, ძროხა თაფლსა და ერბოს ასმევდა. დედინაცვალი ხომ გერს მარტო ძროხას არ ამწყემსინებდა, თხის მატყლსაც ატანდა და ართვევინებდა. ერთხელაც ზის გოგო, ართავს მატყლს, ძროხა ძოვს, ამოვარდა ქარი და მთელი მატყლი გაიტაცა. გოგო დედინაცვალთან გაიქცა და საცოდავად ატირდა:

— დედი, დედი, რა ვქნა, ქარმა ჩვენი მატყლი მოიტაცა.

დედინაცვალმა გოგო გალახა და უბრძანა, ჩქარა მატყლი მოძებნეო.

— თუ არა ნახავ, მოგკლავ, ცოცხალს არ დაგტოვებო.

გოგო საძოვარზე დაბრუნდა და ძროხას ჰკითხა:

— მითხარი, რა ვქნა, ზაზა, ჩემო ლამაზო ძროხუნა?

— ნუ იტირებ, — უთხრა ლამაზმა ძროხამ, — გასწავლი, როგორ უნდა იპოვო მატყლი. ცრემლები მოინმინდე და მისმინე. აი, იმ გზაზე ფართო

მინდვრებია, იმ მინდვრებში ხალხს ნახავ, რომლებიც მარჯნის მოსავალს იმკიან, თავს დაუკრავ და ეტყვი, მშვიდობა და ბარაქა თქვენ და თქვენს ოჯახს! ერთ ნიჩაბ ხორბალს ხომ არ მაჩუქებთ? თან ეტყვი, ქარების დედოფლის ჩასაყაის გზასაც ხომ არ მიმასწავლით? ისინი მეორე კალოზე გაგიშვებენ, სადაც მსხვილ მარგალიტს აგროვებენ. იქაც ხალხს იგივეს შეეკითხები. აქედან სხვა კალოზე გაგაგზავნიან, იქ ბაჯალო ოქროებს აგროვებენ. იმათაც მიესალმები და იგივეს ჰკითხავ — ისინი ქარის დედოფლის გზას მიგასწავლიან.

ივლი ასე იმ გზით, გზაში ძაღლებს შეხვდები, იმ ძაღლების წინ თივა ყრია. ნახავ ცხენებს. ცხენებს წინ ძვლები უყრიათ. აიღე ძვლები და ძაღლებს დაუყარე, ცხენებს კი თივა. შეიცოდე, ასე უთხარ, „თქვე საცოდავებო-თქო“. გაუხარდებათ და გზას გაჩვენებენ. მერე გზაზე ჩქარი მდინარე შეგხვდება, შესვი იქიდან პეშვი წყალი. შეაქე: „ოხ, რა ტკბილი ხართქო“. გაუხარდება იმასაც და გზას გაგიხსნის. ამ მდინარის იქით ჩასაყაის სახლი დგას. შეაღებ კარს, ახვალ კიბეზე, დაიძახებ: „ქარების დედა, ჩასაყაი, შემიბრალე, მატყლი დამიბრუნე, თორემ დედინაცვალი მომკლავს!“ ჩასაყაი გეტყვის: „მოდით ჩემთან ახლოს, ვერაფერი გავიგეო“. ნუ შეგეშინდება. მიდი ახლოს. გეტყვის, აბა რაც სახლში მაქვს, დაბერტყეო!“ ადგები შენც, გადაუთეთრებ სახლს. თეთრეულს გაურეცხავ, აულაგებ ლოგინს. მოეწონება ეს ჩასაყაის და ასე გეტყვის: „ამინენე თმა და შემომახიე კაბა!“ შენ, რა თქმა უნდა, ამას არ იზამ. კაბა დაუუთოე, აბანავე, თმა დავარცხნე და ლოგინში ჩაანვიწე. რომ ჩაეძინება, მოჰკიდე მატყლს ხელი და უკან-მოუხედავად მოკურცხლე, თუ არადა, ჩასაყაი საუკუნოდ დაგიმონებს.

მადლობა გადაუხადა გოგონამ ზაზას და გზას გაუდგა. გზად ფართო ველ-მინდორი ნახა. დაინახა, ხალხი წითელ მარჯნებს რომ კრეფდა.

— ხვავი და ბარაქა, მარჯვენა დაგელოცოთ, — უთხრა გოგომ, — ერთ ნიჩაბს მეც ხომ არ მიწინააღმდეგებთ და გზას ქარის დედოფალ ჩასაყაისთან ხომ არ მიმასწავლით?

გოგონას ხურჯინში ნიჩბით წითელი მარჯნები ჩაუყარეს და მეორე კალოზე გაგზავნეს, მსხვილ მარგალიტებთან.

— ხვავი და ბარაქა არ მოგეშალოთ! — უთხრა გოგონამ, — რა ლამაზი მარგალიტია! ერთ ნიჩაბს ხომ არ მაჩუქებთ და ხომ არ მიმასწავლით გზას ქარის დედოფალ ჩასაყაისთან?

ჩაუყარეს ხურჯინში ნიჩბით მარგალიტი და იქ გაგზავნეს, სადაც ბაჯალო ოქროს იმკიდნენ.

— ხვალი და ბარაქა არ მოგეშალოთ! — ხელის აწევით მიესალმა გოგონა, — ერთ ნიჩაბ ბაჯაღლო ოქროს ხომ არ მომცემთ და გზას ქარის დედოფალ ჩასაყაისთან ხომ არ მიმასწავლით?

ჩაუყარეს ბაჯაღლო ოქრო ნიჩბით ხურჯინში და უთხრეს:

— ნადი და ეგ აგერ, იმ ცხენებსა და ძაღლებს ჰკითხე.

წავიდა გოგო და ხედავს, ვიღაცას ძაღლებისთვის თივა დაუყრია, ცხენებისათვის — ძვლები. მოუტანა და დაუყარა თივა ცხენებს, ძვალი — ძაღლებს. თავზე ხელიც გადაუსვა, მიუაღერსა, შეიბრაღა: როგორ მეცოდებითო. მათ კიდევ გზა მიასწავლეს.

გზაზე გოგონას ჩქარი მდინარე დახვდა. დაღია მდინარის წყალი. შეაქო: ოხ, რა ტკბილი ხარო!

მდინარე შედგა, დაიხია, ფსკერი გამოუჩნდა და გოგო გაატარა.

მივიდა ის ჩასაყაის სახლთან, კარი გააღო, კიბეზე ავიდა და დაიძახა:

— ქარის დედავ, ჩასაყაი, შემიბრაღე, მატყლი დამიბრუნე, თორემ დედინაცვალს ვერ გადავურჩებიო.

— ყურში ცუდად მესმის, — დაუყვირა ჩასაყაიმ, — ახლოს მოდი!

გოგო მივიდა. ჩასაყაიმ უბრძანა:

— აბა, ჩემს სახლში ყველაფერი ამოაბრუნე!

— კარგიო, — უპასუხა.

მიიტანა წყალი, სახლი გადაათეთრა, ყველაფერს ადგილი შეუცვალა.

— ახლა თმა ჩამომიშალე და კაბა შემომახიე! — უბრძანა ჩასაყაიმ.

გოგომ დაუკემსა ტანსაცმელი. აბანავა, დავარცხნა და დაანვინა.

ქარის დედოფალს ძალიან მოეწონა ეს.

— მოდი ჩემთან, შვილო, — დაუძახა. გოგოს თავზე დოქით წყალი დაასხა და თმა გაუოქროსფერდა.

სტუმარს რამდენიმე დღე შინიდან არ უშვებდა ქარის დედოფალი. მას კი მშობლიური მხარე ენატრებოდა, ენატრებოდა თავისი ლამაზი ძროხუნა.

სტუმარი შინიდან რომ არ გაჰპარვოდა, ჩასაყაი მატყლს ბალიშის ქვეშ მალავდა. ერთხელაც, როცა ჩასაყაიმ დაიძინა, გოგომ ბალიშის ქვეშიდან მატყლი ამოიღო და იქიდან მოკურცხლა. ქარების დედოფალმა გაიღვიძა. ხედავს, გოგო იქ არ არის. მოხუცი დასაჭერად გამოეკიდა. ყვირის:

— ჰოი, ამღვრეულო მდინარევ, არ გაუშვაო! ჰეი, ძაღლო და ცხენო, დაიჭირეთო! ჰოი, მინდორში მომუშავეებო, თქვენი განყვეტა იყოს, არ გაუშვათ, დაიჭირეთო!

გოგონა ჩქარ მდინარეს მიადგა, მდინარემ დაიხია, თან ტალღით ოქროს

ქუსლებიანი ქოშები გადმოუყარა. ქოშები ჯადოსნური იყო, ქუსლებზე მარჯვნივ და მარცხნივ გოგონას სურათი ჩანდა. გამოართვა მდინარეს ქოშები, მადლობა გადაუხადა და სირბილით განაგრძო გზა.

— შეგარგოთ ეგ თივა! — უთხრა ცხენებს, თივას რომ ჭამდნენ. ძაღლებსაც უთხრა, შეგერგოთო, ძვლებს რომ ღრღნიდნენ. მათაც გზა დაუთმეს და გზა მშვიდობისა უსურვეს.

გაირბინა გოგონამ მესამე, მეორე და პირველი კალო, ყველა მშვიდობით მოიკითხა და ყველამ გზა მშვიდობისა უსურვა.

გაბრაზდა და განრისხდა ქარების დედოფალი ჩასაყაი.

— ჰოი, შენ მდინარევე, ჰოი, თქვენ ძაღლებო და ცხენებო, ჰოი, თქვენ მინდორში გასული კაცებო, ეგ როგორ გამიბედეთ და ჩემი ბრძანება არაფრად ჩააგდეთ.

მდინარემ ასე უპასუხა:

— შენ მე მღვრიეს მეძახდი, გოგონამ მითხრა, რა ტკბილი ხარო!

ძაღლებმა და ცხენებმა უპასუხეს:

— ცხენებს ძვლებს, ძაღლებს თივას გვიყრიდი. შიმშილით სული გვძვრებოდა. გოგონამ კუჭი გაგვიძლოო.

ხალხმა ასე უპასუხა:

— შენგან სიკეთე სიტყვითაც არასდროს გვღირსებია. ტკბილი სიტყვა ჩვენთვის ერთხელაც არ გითქვამს. მაგ კეთილმა გოგომ ჩვენ ბედნიერება, ხვალი და ბარაქა გვისურვა და აბა, არ გავუშვებდითო?!

ქარების დედოფალი უკან ხელცარიელი დაბრუნდა.

წავიდა და წავიდა. ჩვენ, მოდით, ისევ გოგოს მივუბრუნდეთ.

ობოლმა შინ მიირბინა და თავის ლამაზ ძროხუნას ჩაეხუტა.

— გამარჯობა, ჩემო ძროხუნა, ლამაზო; აჰა, ოქრო და მარჯანი მოგიტანე. ესეც შენ — ქოშები ჩემი სურათებით.

გოგომ ზაზას სულ დანვრილებით მოუყვა, რაც ნახა, რაც თავს გადახდა. მერე დედინაცვალთან მივიდა და მატყლი მიუტანა. გერის ცხოვრებაში არაფერი შეცვლილა. ყველაფერი ძველებურად მიდიოდა. ისევ მწყემსავდა ზაზას, თავის წითელა ძროხას მინდორში, თხის მატყლს ჩეჩავდა და რთავდა.

დედინაცვლის ღვიძლი შვილებიც ისხდნენ შინ და ძველებურად უსაქმობდნენ.

ერთხელაც დედინაცვალმა გერს ჰკითხა:

— ხილაბანდქვემ თმას რატომ მალავო?!

— თმა მტკივა და იმიტომო.

— მოდი, ვნახავო, — იყვირა დედინაცვალმა და ხილაბანდი თავიდან გადააცალა.

ოქროს თმა დაუნახა დედინაცვალმა და შურისგან აცახცახდა. შეუჩნდა:

— მითხარი, მითხარი, ეგ ოქროს თმა საიდანო?!

სხვა გზა არ იყო, ისე ბრაზობდა, ისე ჩხუბობდა, რომ ობოლმა გოგომ არ დაუმალა:

— ქარების დედოფალმა ჩასაყაიმ მაჩუქა ეს ოქროს თმები.

— ვინ მიგასწავლა გზა ჩასაყაისთანო?

— ზაზამ, წითელა ძროხამო.

დედინაცვალმა კრინტი აღარ დაძრა. შევიდა ოთახში, თავის გოგოს ხელი ჩაავლო, მინდორში გაიყვანა და ძროხის დამწყემსვა და თხის მატყლის გაჩეჩვა დაავალა. სად იყო და სად არა, ამოვარდა ქარბორბალა, შავად აბრიალდა და მატყლი სულ ერთიანად წაგლიჯა, გაიტაცა.

დედინაცვლის ქალმა ძროხას უბრძანა:

— მითხარი, ძროხავ, მატყლი სად არის?!

უთხრა ზაზამ ის, რაც მანამდე ობოლს. გაიქცა დედინაცვლის ქალი ქარების ქალბატონის საძებრად. გზად კალოს მიადგა, სადაც ხალხი მარჯნებს აგროვებდა.

— მეხი თქვენც დაგაყარეთ და თქვენს მარჯნებსაც. ხურჯინში ჩამიყარეთ ეგ მარჯნები და გზა ქარის ქალბატონთან მალე მასწავლეთ!

— ე, როგორი თავხედია?! — გაუკვირდათ კაცებს. გაბრაზდნენ, დასვეს ნიჩაბზე და მეორე კალოზე გადაადგეს, სადაც მსხვილ მარგალიტებს აგროვებდნენ.

— მეხი თქვენც დაგაყარეთ და ე, მაგ თქვენ მოსავალსაც! — იკივლა დედინაცვლის ქალმა, — აბა, ჩქარა ჩამიყარეთ ნიჩბით ეგ მარგალიტები და გზა ქარის დედოფალთან მალე მიმასწავლეთ!

შესვეს ნიჩაბზე და მესამე კალოზე მოისროლეს, სადაც გოდრებით ბაჯალლო ოქროს აგროვებდნენ.

— თქვენც ამოწყდით და ეგ თქვენი მოსავალიც გაქრეს! — აღრიალდა დედინაცვლის ქალი. — ჰა, მალე ოქრო მომეცით და გზა მიმასწავლეთ ქარების დედოფალთან.

აი, აქ მოხვდა, თუ მოხვდა ქოთები. და ნიჩბით ცხენებთან და ძაღლებთან გადაადგეს. იქ კიდევ ყველაფერია აური. ცხენებს თივა წაართვა და

ძალეებს დაუყარა, ძალეებს ძვალი წაართვა და ცხენებს დაუყარა.

— აი, ამონყდით და არმად გექცეთო! — დააყოლა.

ძალეებმა დაკბინეს, ცხენებმა ტლინკი ჰკრეს. ამათ თავი ძლივს დააღწია. მიადგა მდინარის პირს. შესვა მდინარის წყალი და ზედ მიაფურთხა: ფუ, რა ჭუჭყიანი ხარო. გაბრაზდა, აღრიალდა მდინარე და არ გაატარა.

რის ვაი-ვაგლახით გადავიდა დედინაცვლის ქალი მდინარის გაღმა. მიადგა დასველებულ-გაჭუჭყიანებულ-დალურჯებული ქარების დედოფლის სახლს. ავიდა კიბეზე, შეალო კარი და შეჰყვირა:

— მინა დაგაყარე, ბოროტო ჩასაყეი! ახლავე დამიბრუნე მატყლი, თორემ დედაჩემის წყევლას ვერ გადაურჩები!

— ვერ გავიგე! — ყვირილითვე უთხრა ჩასაყეიმ, — ახლოს მოდექი.

მიადგა დედინაცვლის ქალი ახლოს და ჩასაყეი ეუბნება:

— ჩემს სახლში ყველაფერი თავდაყირა დააყენე!

— კარგი, მაგას კი ვიზამ, — გაუხარდა გოგოს. მიაშხვრ-მოამსხვრია, რაც ხელში მოხვდა, დაამტვრია, ქვა ქვაზე არ დაუტოვა.

ჩასაყეიმ არც წყევლა და არც აგინა, ერთი ბრაზიანად კი შეხედა.

— რა ვქნა, მოდი, თმა დამაგლიჯე და კაბა შემომახიე! — უბრძანა სტუმარს.

დედინაცვლის ქალი ეცა, თმა დააგლიჯა და კაბა ზედ შემოახია, სულ ნაფლეთ-ნაფლეთებად. ქარების დედოფალმა შუბლი შეკრა და მოიქუფრა.

— მადლობელი ვარ. აჰა, ესეც ჩემგან საჩუქრად გქონდეს, — უთხრა და გოგოს სახეზე დოქით წყალი მიასხა.

გოგოს სახე დაუჩოფურდა.

მერე უბრძანა:

— აიღე შენი მატყლი და შენი ფეხი აქ არ იყოსო.

ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, ნაცემ-ნაბეგვი გოგო შინ მივიდა დაჩოფურებული. რომ ნახა, დედას გული გაუსკდა, ლამის არის გაგიჟდეს.

ბევრი იფიქრა, რა ვქნაო და დედინაცვალმა გადანყვიტა ზაზაზე, ლამაზ ძროხაზე ჯავრი ეყარა, გერის საყვარელ ძროხას დაკვლა დაუპირა.

ზაზამ გერს შესჩივლა:

— შენმა დედინაცვალმა უნდა დამკლას, — მოკრიფე ჩემი ძვლები, რომ დამკლავენ და ბაღში ვაშლის ხის ქვეშ ჩამარხე.

დაკლა დედინაცვალმა ზაზა, ლამაზი ძროხა. ხორცი ხაშლამად მოხარშეს. დედა-შვილმა, ორივემ მარტოდ შეთქვლიფეს. გერმა ძვლები მო-

აგროვა და ბაღში ვაშლის ხის ძირას ჩამარხა.

იმ დღის შემდეგ საწყალმა ობოლმა გოგონამ მოსვენება დაკარგა.

— ეს რა ხდება, დღითიღლე შენ კობტავდები, ჩემი გოგო კი გონჯდებო, — წყევლიდა და სცემდა დედინაცვალი.

ერთხელაც შევიდა გერი ბაღში, ჩამოჯდა ვაშლის ხის ძირში და დარდისაგან მწარედ ატირდა.

— ნუ ტირი, ჩემო პატარა, ნუ ტირი, — ამოსძახეს ძროხის ძვლებმა, — მითხარი, რა გინდა და შეგისრულე.

იმ დღეს მეზობელ სოფელში დიდი ზეიმი იყო. ქორწილი ჰქონდათ. გოგოს იქ წასვლა და ქორწილში ცეკვა-თამაში უნდოდა.

იმწამსვე გაჩნდა მშვენიერი კაბა და პორტრეტებიანი ქოშები. გოგო ლამაზად გამოეწყო და ქორწილში წავიდა.

რუზე რომ გადადიოდა, ქვიდან ქვაზე, ერთი ქოში ფეხიდან გასძვრა და წყალმა წაიღო. საწყალი შინ დაბრუნდა, ქორწილში წასვლას ვერ ეღიროსა.

იმხანად ყმანვილი ხანი წყალში კალმახს იჭერდა. ბადეს ოქროსქუსლიანი ქოში გამოჰყვა, ზედ ოქროსთმიანი ლამაზი გოგოს სახე რომ ეხატა. ხანს ქოშის პატრონის ნახვა ძალიან მოუნდა.

დაიარა მთელი ქვეყანა, ეძებდა, ვის მოერგებოდა ქოში და ქოშის პატრონი ვერ ნახა. ბოლოს თავის მსახურებთან ერთად იმ სოფელში მივიდა, სადაც დედინაცვალი, მისი გოგო და გერი ცხოვრობდნენ. კარდაკარ დაიარა და ახლა ამათ კარს მიადგა. როგორც კი ფეხი შედგა, ხედავს, ის გოგოა, ქოშზე რომ ახატია და ვისაც ეძებს. ფეხზე ქოში მოარგო და მშვენივრად მოერგო. გაუხარდა ხანს და დედინაცვალს გერის ხელი სთხოვა. ბოროტმა ქალმა ბოღმა დამალა, ვითომ გაუხარდა, თავი ისე დაიჭირა.

— შვილო, გთხოვ, მამაშენთან დაბრუნდიო, — ეუბნება დედინაცვალი, — გამოვანყობ შენს საცოლეს და ჩემი ფეხით მოგიყვანო.

ასეც მოიქცნენ.

ყმანვილმა ხანმა, ბოროტ დედაბერს გულში რა ჰქონდა, რა იცოდა?! წავიდა ხანი და დედინაცვალმაც ხელი ჩაავლო გერს, თითქოს ხანთან მიჰყავდა, გაუდგნენ გზას. საგზლად მარილმოყრილი მლაშე პური წაიღო. შორს მიდიან, უდაბნოში. მოშივდა გერს და დედინაცვალს ეხვეწება:

— ლუკმა გამაღეჭინე, ძალიან მშია, — მიაწოდა დედინაცვალმა მლაშე, მარილმოყრილი პურის ქერქი.

შეჭამა გერმა მლაშე პური და ახლა წყურვილისაგან ლამის არის დაიხრჩოს.

— დედი, ძალიან მწყურია, ერთი ყლუბი წყალი გაიმეტე, — ეხვეწება.

— არა გიშავს, მოითმინე, — ეუბნება დედინაცვალი, — მალე ჭასთან მივალთ, ცივ, კამკამა წყალს დაგაღვინებ და გულს იჯერებ.

მართლაც, გზაზე შორიასხლოს ჭა იყო. დადო გოგომ მინაზე ბოხჩაში გამოკრული თავისი ოქროს ქოში და წყლის დასაღვად ჭისკენ გაიქცა. ის იყო, დაიხარა წყლის დასაღვად, რომ მიეპარა ბოროტი დედინაცვალი, ხელი ჰკრა და ჭაში ჩააგდო. აილო ბოხჩაში გამოკრული ოქროს ქოში და შინ დაბრუნდა. გამოაწყო საუკეთესო კაბაში ღვიძლი შვილი. თავზე აბრეშუმის ფატა დაადგა, სახე ფატით დაუფარა, შესვა თეთრ ცხენზე და ყმანვილ ხანს მიუყვანა.

ხანის სასახლეში დედა-შვილი დიდი პატივით მიიღეს, მდიდრული ქორწილიც გადაუხადეს. როცა ქეიფი და დროსტარება დამთავრდა, ხანმა ფატის ქსოვილი სახიდან გადახადა დედინაცვლის ქალს და ხელში ჩოფურა შერჩა.

— ეს არ არის, ვინც მიყვარს! — გაბრაზებით იყვირა, — მომატყუეს!

— თვალები გატყუებს, ჩემო კარგო სიძევ! — ატყუებს გაღიმებული სახით დედინაცვალი. ჩემი ქალი მზეთუნახავია.

შენუხდა ყმანვილი ხანი. აქ, ეტყობა, ჯადოქრობაა და თვალი მატყუებსო.

იქ კი, იმ ჭასთან ვაჭრების ქარავანმა ჩაიარა, გაჩერდნენ წყლის დასაღვად და დასასვენებლად.

ჭაში გრძელ თოკზე მიბმული დოქი ჩაუშვეს წყლის ამოსაღებად, ეწვეიან თოკს ზევით, დოქი ისე ძალიან დამძიმდა, რომ ერთ კაცს ამონევა გაუჭირდა. ერთმა ვაჭარმა მეორეს გასძახა, მოდი, მომეხმარეო; მიეხმარა და დოქით გოგო ამოიყვანეს.

გოგომ ვაჭრებს მადლობა უთხრა და სთხოვა:

— კეთილო ხალხო, როცა მე ჩემს სურვილს ვიტყვი, თქვენ ამინი მითხარით!

ვაჭრები სიამოვნებით დათანხმდნენ.

გოგომ დაიძახა:

— მინდა, კაჭკაჭად ვიქცე!

— ამინ — დაუმონმეს და უცებ გოგონა გაქრა. თეთრ კაჭკაჭად გადაიქცა, აფრთხილდა და გაფრინდა. ვაჭრებმა გაკვირვებისაგან პირი დააღეს და მერე გზას გაუდგნენ. ნიბლია კაჭკაჭი ხანის სახლთან მიფრინდა და ნუშის ხეზე ჩამოჯდა.

— მებაღევ, მებაღევ, — აჭიკჭიკდა ჩიტი, — ისე გახმეს და დაჭკნეს ეს

ხე, როგორც მე დაჭკნი და გავხმი. მიდი, და ეს სიტყვები ყმანვილ ხანს გადაეცი, — უთხრა და გაფრინდა.

ნუშის ხე კი მართლა დაჭკნა და გახმა. ამის შემდეგ ყოველ დილით დააფრინებოდა ფრინველი რომელიმე ხეს და დასჩხავლებდა:

— მებაღევ, მებაღევ, ეს ხე ისე გახმეს და დაჭკნეს, როგორც მე დაჭკნი და გავხმი. მიდი და ჩემი ნათქვამი ყმანვილ ხანს უთხარი.

ერთხელ ყმანვილი ხანი შევიდა თავის ბაღში და ხედავს, რაც კი კარგი ხეხილი ედგა: კომში, ნუში, ლეღვი თუ მსხალი, დამჭკნარა და გადამხმარა. მებაღეს გაუბრაზდა.

— უსვინდისოვ, ბალი რა დღეში ჩაგიგდია. არ უვლი?! რაც კარგი ხე იყო, ყველა გადამხმარა!

— მაპატიე, ბატონო, — ნაილულულა მებაღემ, — მე ბრალი არა მაქვს. ყოველ დილით მოფრინდება ერთი ჩიტი, აირჩევს კარგ ხეს, დაჯდება ზედ და როგორც კი იტყვის: „გახმეს ეს ხე და დაჭკნეს, როგორც მე გავხმი და დაჭკნიო, ხე ხმება. ის ჩიტი თან შენთან მოკითხვას მაბარებს.

ყმანვილმა ხანმა ჩიტის დაჭერა ბრძანა. მებაღემ კაკანათი დააგო და მომდევნო დღეს, დილით ჩიტი კაკანათში გაება. ხანი ჩიტს ხელით შეეხო და მაშინვე ჩიტი ლამაზ ოქროსთმიან ქალად იქცა. ხანმა იცნო თავისი საცოლე.

— აი, თურმე როგორ მომატყუეს! — გაბრაზებით დაიძახა, — მოჰკიდა ხელი, შინ მიიყვანა, სასახლეში, და დაავალა — მოყევი, რაც თავს გადაგხდა.

— სიცოცხლე და დღეგრძელობა, ჩემო მბრძანებელო, — უთხრა ქალმა, — რა უნდა მოყვე?! შენ ხომ თავად ხედავ და გესმის.

— საკუთარი თვალთნანახი ჯობია, — უპასუხა.

— კარგი! ოღონდ, როცა მოყოლას დავინწყებ, იქ ჩემი დედინაცვალი და მისი ქალიც იყვნენ და მათაც მოისმინონ. თან მინდა, რომ მოყვეები სასახლის გარეთ არავინ გავიდეს.

ქალმა სახე დაიბურა, დამალა. ასე შეიყვანა ხანმა სასახლეში. გაგზავნა ბატონმა მსახური ბოროტი დედინაცვლისა და იმის ქალის მოსაყვანად. მოვიდა დედა-შვილი, ძილგაფრთხობილი და გაავებული. გერმა სათქმელს პირი მოხსნა. წვრილად მოყვა, როგორ ჩააგდო ჭაში ბოროტმა დედინაცვალმა. მოყოლა დაიწყო თუ არა, აკანკალდა და გაფითრდა დედინაცვალი. მერე გაიძურნა შვილთან ერთად კარისკენ. კართან დარაჯები იდგნენ, ხანმა გარეთ არ გაუშვა.

— ტყუილისა და ბოროტებისთვის მკაცრად უნდა დაისაჯოთ, — თქვა

ხანმა, გოგონამ მოყოლა რომ დაამთავრა. გადახადა საბურავი სახიდან საცოლეს და დააყოლა:

— ჩემი სიხარული თქვენი დასჯით არ მინდა ჩავიმნარო. დაუბრუნეთ ჩემ საცოლეს ქოშები, ამოიძუეთ კუდი ჩემი ქვეყნიდან და ცხელ გულზე არსად გადამეყაროთ!

გაყარეს იქიდან ლაფდასხმული დედინაცვალი და მისი ქალი.

საცოლემ ხანს სთხოვა, ჩემს მშობლიურ სოფელში გამომეყვიო. წამოიღო იქიდან სოფელში დატოვებული თავისი ოქრო, მარჯანი და მარგალიტი, რაც მისმა ლამაზმა ძროხუნა ზაზამ არგუნა და შეუნახა. როგორც იქნა, დაქორწინდა ყმანვილი ხანი თავის საყვარელ ქალზე.

მხიარული ქორწილი გადაიხადეს. უკრავდა ზურნა-დუდუკი, უკრავდა შვიდი დოლი. სვამდნენ და რუმბები არ იცლებოდა, ჭამდნენ და ქვაბები არ იცლებოდა. ცეკვავდნენ, მღეროდნენ და არ იღლებოდნენ.

კარგს კარგი ემართებაო, კარგად დამთავრდა მათი ამბავი. მეც იქ ვიყავი, კარგადაც მოვილხინე, ისე რომ, დღემდე მახსოვს და არასდროს დამავიწყდება.

სულელი მგელი

ეს ამბავი მოხდა მაშინ, როცა სალამო დგებოდა. მშვიერი მგელი ტყე-ტყე დადიოდა, გზაში ვირს შეხვდა.

— ვირო, — ეუბნება მგელი, — უნდა შეგჭამო.

— ეი, შენ, ძმაო, სულელი ხომ არ ხარ? — გაუკვირდა ვირს, — ჩემი ხორცი მშვიერ კუჭზე უნდა იჭამოს, სალამოს ვირის ხორცის ჭამა მოგკლავს. თუ სიკვდილი არ გინდა, ჩემს ხორცს ჯერ ნუ შეჭამ. ახლა გამიშვი, მოგიტან ლოგინს, დანვები, დაიძინებ, დილით ადრე გაგელვძიება და ჩემი ხორცი წამლად შეგერგება. მანამდე კი — სანამლავია.

— ყოჩაღ! — დაიძახა მგელმა, — ძალიან ჭკვიანურად მოიქეცი. წადი მალე და მოიტანე ლოგინი. მე აქ დაგელოდები.

გაიქცა ვირი შინისკენ, ბაგასთან და იქიდან, რა თქმა უნდა, უკან დაბრუნება არ უფიქრია. მგელი ელოდა დიდხანს, სანამ ძალიან არ დაღამდა და მერე მიხვდა, ვირმა რომ მოატყუა. გაბრაზებული, შიმშილით ძალაგამოცლილი მგელი გალასლასდა.

— ვფიცავ, — აღმუვლდა, — გზაში რაც არ უნდა შემხვდეს, — ცოცხლად გადავცლაპავ.

დილით ადრე გზაზე ციკანს გადაეყარა;

— ო, ციკანო, — წამოიძახა მგელმა, — მე შენ ახლავე შეგჭამ.

— მე შენ ვერსად გაგექცევი, — მორჩილად მიუგო ციკანმა, — ჩემს ხორცს რა გემო უნდა ჩაატანო, როცა სიმწარე და სიცხარე არა აქვს. უგემური და უსიამოვნო საჭმელი იქნება. მიბრძანე, წავიდე შინ და ნიორი და ცხარე სანებელა მოგიტანო.

— მართალი ხარ, — დაეთანხმა მგელი, — გამიგია, ციკანის ხორცი მხოლოდ ცხარე სანებლით იჭმევა. კარგი ქენი, რომ გამახსენე. აბა, შენ იცი, წადი და მალე დაბრუნდი!

ელოდა, ელოდა მგელი ციკანს და სულ ამაოდ. მიხვდა, რომ მოატყუა. მერე და რამ, ისიც ციკანმა. შიმშილზე მეტად სირცხვილი ანუხებდა და კბილებს აკრატუნებდა.

— ვირმაც ხომ მომატყუა, რა თქმა უნდა, — ფიქრობდა მგელი, — მაგრამ ვირი მაინც ვირია, ციკანი ხომ არ არის. მეტს იწონის, უფრო სერიოზულია, ციკანი კი, ვაი, სირცხვილო, ციკანს როგორ უნდა მოვეტყუებინე?! ამის შემდეგ ჭკვიანურად უნდა მოვიქცე, ფრთხილად უნდა ვიყო. უფრო ჭკვიანურად უნდა მოვიქცე!

ასე ბოდავდა და თავისთვის ბუტბუტებდა მგელი ტყე-ტყე ხეტიალში და ზღვის ნაპირს მიადგა. აქ კამეჩი შემოხვდა. იწვა კამეჩი ტალახიან დიდ გუბეში.

— კამეჩო, აბა, სიცოცხლეს გამოეთხოვე! ისე მშია, ახლავე უნდა შეგჭამო.

— ჰმ-მ-მ, მე შენ ჭკვიანი მეგონე! — ზანტად აზმუვლდა კამეჩი. — შენზე სულელი მხეცი, ეტყობა, მთელ ტყეში არ მოიძებნება.

— მე რა, ჭუჭყიანს მიპირებ შეჭმას? შენს ალაგას, ვიტყოდი, წადი, კამეჩო, შედი ზღვაში, ეგ ტალახი ჩამოირეცხე, მერე მოდი და შეგჭამო. ეს შენი საქციელი ჭკვიანური იქნებოდა.

— მართალი ხარ, — დაიძახა მგელმა, — წადი, იბანავე, ტალახი ჩამოირეცხე. იცოდე, წყალში დიდხანს არ იყო! ძალიან მშია.

— მაგის დარდი ნუ გექნება, — უთხრა კამეჩმა და ზღვისკენ გაემართა.

მგელი ზღვის ნაპირზე დიდხანს იჯდა. კამეჩმა კი გაცურა, გაცურა და გაცურა, შორს წავიდა და დაიკარგა.

— ეჰეი, კამეჩო! — დაუძახა გაბრაზებულმა მგელმა, — გეყოფა ბანაობა, ხომ არ დაგავიწყდა, მშია და გელოდები!

— ეგრე იყავი მთელი შენი დღე და მოსწრება იმის იმედად, რომ მოვალ და შემჭამ. შენისთანა სულელს როგორ შევეჭმევინები?!

მგელი სიბრაზისაგან მთლად გადაირია. მიხვდა, რომ ნანადირევი ამ-ჯერადაც დაკარგა.

— დაბრუნდი აქ! — წრიალებდა და ხტოდა მგელი. ტალღა ფეხებში ეტყლაშუნებოდა. — შენ რა, მართლა გამეჭეცი?!

— არა, გეხუმრე! — დასცინა კამეჩმა.

გაშორდა და გაეცალა კამეჩი მგლის ხახას. დარჩა კუდამოძუებული მგელი, მშიერი, მისიკვდილებული, ძლივს მიათრევს ფეხებს, რის ვაი-ვა-გლახით ტყეში შევიდა და ბალახზე მიეგდო. უცებ დაინახა, რომ იქვე, ახლოს, მინდორში ცხენი ძოვს.

— ჰოო, ძვირფასო, შენ კი ხელიდან ვერ დამისხლტები, — რაც ძალა ჯერ კიდევ შერჩენოდა, მოიკრიბა და ეცა.

— მგელო, ამოილულულა ცხენმა, — იცი, შენ მე ვერაფერს დაგაკლებ, რაც არის, არის, შემჭამე. მაგრამ ერთი თხოვნა, გეხვეწები, შემისრულე. მამაჩემმა ანდერძი დამიტოვა.

— რა ანდერძი?! — აღრიალდა მგელი, — მშია, რას მიედ-მოედები?!

— მამაჩემმა ანდერძი დამიტოვა, — უთხრა ცხენმა, — ისე არ მოკვდე, შენი წლოვანება რომ არ იცოდეო. უკანა ფეხის ჩლიქებზე ჩემი დაბადების დღე და წელიწადია ამოჭრილი. ნახე და მითხარი, მერე რაც გინდა ის მიყავი.

— კარგი, ამ თხოვნას შეგისრულე, მაჩვენე ეგ შენი ჩლიქი თუ ნალი, — ცხენის სურვილის შესრულება მოინდომა მგელმა.

ყარა ცხენმა ტლინკი და ამ საცოდავ მგელს სული გააფრთხოვინა.

ყუმუსური ზღაპრები

მოხუცი და ვეზირები

ერთხელ ერთი ბაი თავისი სამი ვეზირით გზაზე მიდიოდა. დაინახა, მოხუცი კაცი ყანას მკიდა. გაჩერდა და ჰკითხა:

— ჰეი, თამაზა, მგონი, მწვერვალი უკვე თოვლით დაიფარა, არა?

მარტო მწვერვალი კი არა, ბარსაც უკვე ნისლი მოედოო, — უპასუხა მოხუცმა.

— საკვების საქმე როგორა გაქვსო?

— კარგად, პურს ხორცი ვღებავო, — უპასუხა მოხუცმა.

— ახლა რას აკეთებო? — ჰკითხა ბაიმ.

— მადლობა ალაჰს, ადრე გავასესხე და ახლა გასესხებულს ვიბრუნებო.

— სამი მსუქანი მამალი იხვი რომ გინყალობო, რას იზამო?

— ისე გავპუტავ, ერთ ბუმბულსაც არ შევარჩენო.

ბაიმ და მისმა ვეზირებმა გზა გააგრძელეს. ვეზირებმა ამ საუბრისა ვერაფერი გაიგეს. კარგა მანძილი რომ გაიარეს, ერთმა ველარ მოითმინა და ბაის ჰკითხა:

— იმ მოხუცს რაზე ელაპარაკებოდით, ვერაფერი გავიგეო.

— ვერც თქვენ გაიგეთო? — მიუბრუნდა ბაი დანარჩენებს.

მათაც ვერაფერი გაეგოთ. ბაი გაჯავრდა:

— რა ვეზირები ხართ, თუ ესეც ვერ გაგიგიათო! ან გაიგებთ, რაზე ვლაპარაკობდით, ან ჩემი ვეზირები აღარ იქნებითო!

ვეზირები განზე გადგნენ. ბევრი იფიქრეს, მაგრამ ვერაფერი მოიფიქრეს. ბოლოს ერთმა თქვა:

— მივიდეთ იმ მოხუცთან და ვკითხოთ, რაზე ლაპარაკობდნენ ისა და ბაიო.

მართლაც მივიდნენ და ჰკითხეს:

— თამაზა, თქვენი ლაპარაკისა ვერაფერი გავიგეთ. ამის გამო ბაიმ გამოგვყარა. იქნებ გვითხრა, რაზე ლაპარაკობდითო?

— რატომაც არა, გეტყვით, ოღონდ თქვენი ცხენები, ტანსაცმელი და ფული უნდა მომცეთო.

ვეზირებმა ერთმანეთს გადახედეს. ძალიანაც არ ეთმობოდათ ქონება, მაგრამ რაღას იზამდნენ?!

— ქონების გულისთვის ვეზირობა როგორ დავკარგოთო?

ჩამოხდნენ ცხენებიდან, გაიხადეს ტანსაცმელი, ჯიბეზე ხელი გაიკრეს და ყველაფერი მოხუცს მისცეს.

მოხუცმა უთხრა:

— ბაიმ მკითხა: „ჰეი, თამაზა, მგონი მწვერვალი უკვე დათოვლილიაო?“ ეს ნიშნავს: „ჰეი, თამაზა, მგონი, თავი ჭალარით შეგემოსა?“ მე ვუპასუხე: „მარტო მწვერვალი კი არა, ბარსაც უკვე ნისლი მოედო“, რაც ნიშნავს: „უკვე თვალის ადარ მიჭრის“. „საკვების საქმე როგორა გაქვსო?“ — მკითხა ბაიმ. მე ვუპასუხე: „კარგად, პურს ხორცი ვლეჭავ.“ ამით ვუთხარი, რომ ყველა კბილი დამცვივდა და პურს ღრძილებით ვლეჭავ. „ახლა რას აკეთებო?“ — მკითხა ბაიმ. ვუპასუხე: „ადრე გავასესხე, ახლა კი გასესხებულს ვიბრუნებ-მეთქი“. ამით ვუთხარი, რომ შემოდგომაზე დათესილ ხორბალს ვიმკი-მეთქი. შემდეგ ბაიმ მკითხა: „სამი მსუქანი იხვი რომ გინყალობო, რას იზამ?“ მე ვუპასუხე: „ისე გავპუტავ, ერთ ბუმბულსაც არ შევარჩენ-მეთქი“. განა გაპუტული იხვები არა ხართ?

ქულბაი

იყო და არა იყო რა, იყო სამი ძმა. უმცროსს ქულბაი ერქვა. უფროსი ძმები ყოველდღე ტყიდან სახედრით შეშას აზიდვინებდნენ.

ერთხელ ქულბაიმ, შინ რომ ბრუნდებოდა, ნემსი იპოვა. აიღო და შეშის კონაზე დადო.

შინ ქულბაიმ შეშა გადმოტვირთა და მერე რაღაცის ძებნა დაიწყო.

— რას ეძებო? — ჰკითხეს ძმებმა.

— გზაზე ნემსი ვიპოვე და შეშის კონაზე დავდე. ახლა ველარ ვპოულობო.

— უჰ, შე ბედოვლათო! ვინა დებს ნემსს შეშის კონაზეო? — გაუწყრნენ ძმები.

— აბა, სად უნდა დავდოო?

— როგორ თუ სად? არ შეგეძლო, ტანსაცმელზე დაგემაგრებინაო?

— თუ კიდევ ვიპოვი, ეგრე მოვიქცევო, — უპასუხა ქულბაიმ.

მეორე დღეს ქულბაიმ გზაზე მახათი იპოვა. აიღო მახათი, ტანსაცმელზე დაიმაგრა და მუცლის კანიც ზედ მიაყოლა.

დაბრუნდა შინ, ძმები ხედავენ, პერანგი სულ სისხლითა აქვს მოსვრილი.

— რა დაგემაართაო? — ჰკითხეს.

— როგორ თუ რა? თქვენ არ მითხარით, ტანსაცმელზე დაიმაგრეო? ჰოდა, მეც დავიმაგრე და ახლა მუცელი მტკივაო.

— შე საცოდავო, შენა! ჩვენ ნემსის დამაგრება გირჩიეთ, მახათისა კი არა! არ შეგეძლო ნაჭერში გავახვიო, ჯიბეში ჩაგედო და ისე მოგეტანა შინო?

— კიდევ თუ ვიპოვი, ნაჭერში გავახვიეო, — თქვა ქულბაიმ.

მესამე დღეს ქულბაიმ ლეკვი იპოვა, ნაჭერში გაახვია და ძლივს ჩაიტენა ჯიბეში.

შინ, სახედარს ტვირთი რომ მოხადა, ქულბაიმ ძლივს ამოიყვანა ლეკვი ჯიბიდან. სანყალმა ლეკვმა კინალამ სული გააფრთხო. საცოდავად წკმუტუნებდა. ამის დანახვაზე ძმები გაჯავრდნენ:

— შე ბრიყვო, შენა, ეს ხომ ლეკვია! სად გაგონილა, ლეკვს ჯიბით ატარებდნენ? პურის ნატეხი უნდა გადაგეგდო და თვითონ გამოგეკიდებოდა, ან თოკით მიგება სახედრის კუდზეო.

— თუ კიდევ ვიპოვი, აუცილებლად ეგრე მოვიქცევო, — თქვა ქულბაიმ.

მეოთხე დღეს ქულბაიმ დიდი ქვაბი იპოვა. მოტეხა მჭადი, დაუგდო ქვაბს წინ და დაუნყო ძახილი: „აჰა! აჰა!“ — ქვაბი ადგილიდან არ იძროდა. მთელი მჭადი გაუთავდა, ქვაბი კი არ იძროდა და არა. მაშინ ქულბაიმ აიღო თოკი, ქვაბი სახედარს კუდზე გამოაბა და ჰაიდა! როცა მთიდან ეშვებოდნენ, ქვაბი სახედარს ფეხქვეშ შეუგორდა, სახედარი დაფრთხა და გავარდა!

— სად გარბიხარ, სახედაროო? — დაიყვირა ქულბაიმ და გაეკიდა. ქვაბის ხმით შეშინებული სახედარი კი სიჩქარეს უმატებდა, ტლინკებს ყრიდა და ბოლოს ეზოში შევარდა. ეზოში ხალხმა მოიყარა თავი. ცოტა ხნის შემდეგ დაფეთებული ქულბაიც მოვარდა. ნაჯახი აიღო, თოკი გადაჭრა და ქვაბს ცემა დაუნყო. მანამდე ურტყა, სანამ ქვაბი ჭიშკრის გარეთ არ გაგორდა.

— რას აკეთებო? — გაუკვირდათ ძმებს.

— რასაც მოვისურვებ, იმას გავაკეთებ! — უწინდელზე მეტად გაბრაზდა ქულბაი. — ათას სისულელეს მასწავლით, მერე კი ყველაფერზე მე უნდა ვიდარდო! მთელი მჭადი ამ ქვაბს მივალე — არ წამომყვა. მერე სახედრის კუდს მივაბი, როგორც თქვენ მირჩიეთ. ქვაბი სახედარს ეცა და გააჭენა. კიდევ კარგი, რომ ვერ დაენია. ალბათ, სახედარს შეჭამდა კიდევ! აბა, უყურეთ, სანყალ ცხოველს ფეხებიდან სულ სისხლი აღინაო!

— როგორ დაგვსაჯა ალაჰმა და ამნაირი ძმა მოგვცაო, — შენუხდნენ ძმები. — განა შეიძლება, ქვაბი სახედარს გამოაბა კუდზე? შეშის კონაზე უნდა დაგედგა, მიგება და ისე მოგეტანაო.

— კარგი, მეტი რა გზაა, თუ კიდევ ვიპოვი, ეგრე მოვიქცევიო.

მეხუთე დღეს ქულბაი ტყეში წავიდა, იქ უზარმაზარი გამხმარი ხე ნახა და მოჭრა დაუნყო. ხეში ფულურო აღმოჩნდა, ფულუროში — სკა, სკაში კი — ფუტკრები. ქულბაიმ ფულურო გადაჭრა და სახეზე თაფლის წვეთი მოხვდა.

— რას იფურთხებით! — გაცეცხლდა ქულბაი და ნაჯახით დაუნყო „ჭკუის სწავლება“ ხეს. შეშინებული ფუტკრები ფულუროდან გამოფრინდნენ და ქულბაი დაკბინეს.

— მთელი ჯარი დამესხა თავსო! — იფიქრა ქულბაიმ და გაიქცა. შინ ისარივით შევარდა და კარი ჩაკეტა.

— რა მოხდა, ქულბაი, რატომ ჩაკეტე კარიო? — ჰკითხეს ძმებმა.

— ჩვენსკენ ჯარი დაიძრა, დაიმაღეთო!

მისი სახე რომ დაინახეს, ძმები ყველაფერს მიხვდნენ.

— აბა, სად არის ჯარიო?

— ტყეში ხეს ვჭრიდი, იქიდან ჯარი გამოვარდა და თავს დამესხაო.

— გვიჩვენე ის ხე, ჩვენ გავყროთ იმ ჯარსო, — უთხრეს ძმებმა.

— ვალაჰი, არ გიჩვენებთ! — უპასუხა ქულბაიმ. — არ წამოვალ, თვითონ წადით და გაყარეთო.

მაგრამ ძმებმა ქულბაი მაინც დაითანხმეს და ტყეში წაიყვანეს. ქულბაი ხეს მიუახლოვდა და შეჩერდა:

— აი, ამ ხიდან გამოვარდა ჯარი, თქვენ თვითონ გარეკეთ. მე ერთ ნაბიჯსაც აღარ გადავდგამო.

ხედავენ ძმები — იქ მართლაც სკაა — ფულუროდან თაფლი გადმოდის.

გააჩაღეს კოცონი, ბოლით გარეკეს ფუტკრები და ქულბაის უთხრეს:

— ჩვენ ჭურჭლის მოსატანად წავალთ, შენ კი თაფლს უდარაჯე, არავინ წაიღოსო.

როგორც კი ძმები წავიდნენ, ქულბაისთან მაშინვე მელა გაჩნდა.

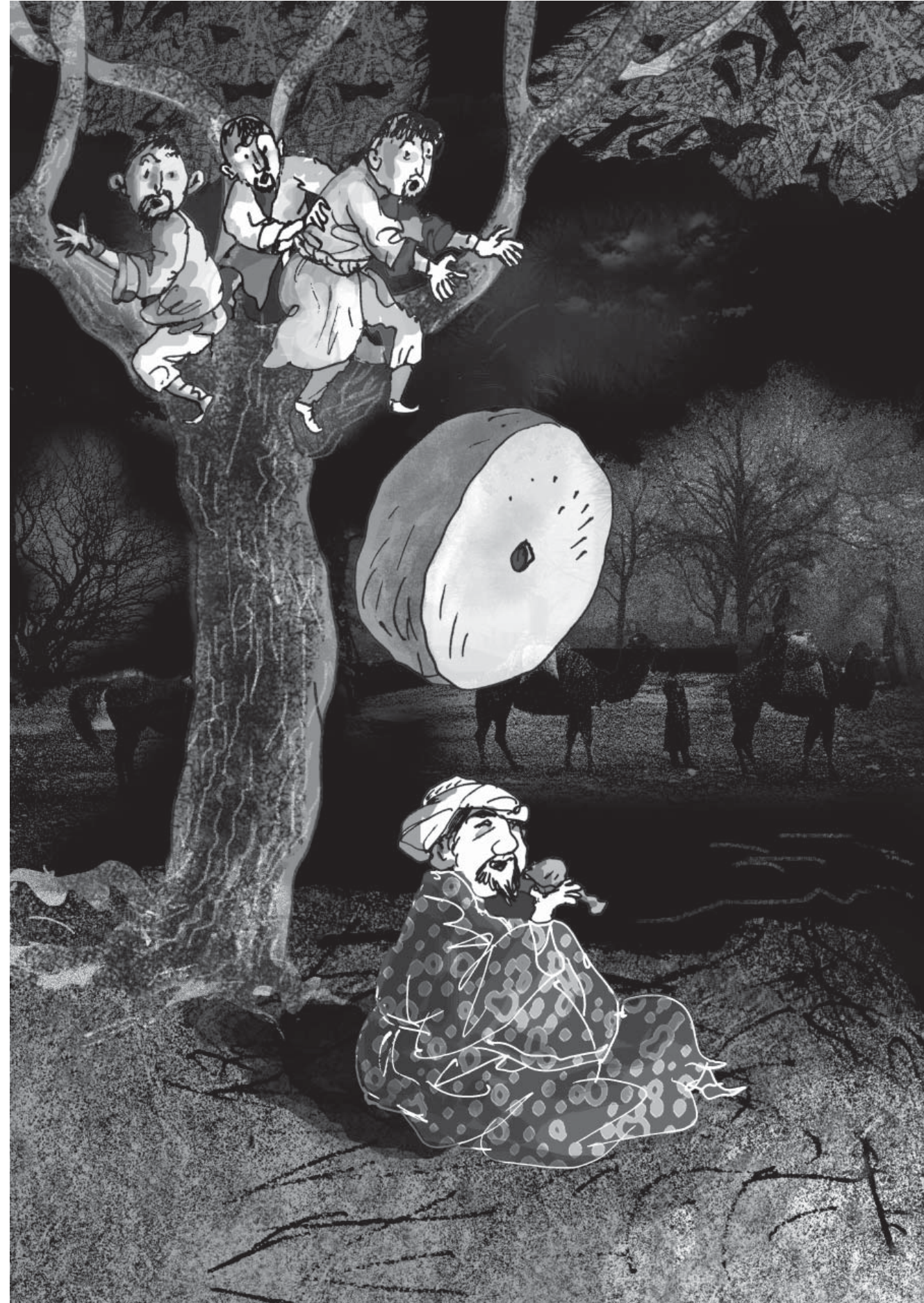
— ქულბაი, ცოტა თაფლი მაჭამეო! — შეეხვეწა მელა.

— არა, არ მოგცემ! — დაუყვირა ქულბაიმ. — ძმები არ დამანებებენ. ვერ მოგცემ. თუ გინდა, შენ თვითონ აიღეო.

მელაკუდამ თაფლით გული იჯერა და მოუსვა. კვალდაკვალ დათვი მოჰყვა.

— ქულბაი, თაფლი მაჭამე, ძალიან მინდაო! — შეეხვეწა.

— ვერ მოგცემ — ძმები არ მანებებენ. თუ გინდა, შენ თვითონ

აიღე, პატარა აღარა ხარო.

მიირთვა დათვმაც თაფლი და მერე ჰკითხა:

— ქულბაი, როცა შენი ძმები შინ არ იქნებიან, რომ მოვიდე, თაფლს მომცემო?

— თუ გინდა, თვითონ აიღე, მე არ მოგცემო!

დათვი წავიდა. სკა ვეებერთელა იყო. ამიტომ ძმები რომ დაბრუნდნენ, ვერ შეატყვეს, რომ თაფლი აკლდა. ძმებმა ქილები თაფლით აავსეს და ქულბაისთან ერთად შინ დაბრუნდნენ.

მეორე დილით ძმები ბაზარში წასასვლელად გაემზადნენ და ქულბაის დაუბარეს:

— ყურადღებით იყავი, ჩვენ თაფლი უნდა გავყიდოთ, შინ იჯექი, დარჩენილ თაფლს უყარაულე, არავის მისცეო.

როგორც კი ძმები წავიდნენ, მოვიდა დათვი:

— ქულბაი, თაფლი მომეციო!

— მე ხომ გითხარი: არ მოგცემ, ძმები მიშლიან-მეთქი! თუ გინდა, შემოდი და ჭამეო.

მიირთვა დათვმა თაფლი და ჰკითხა:

— ქულბაი, ხვალ რომ მოვიდე, მომცემო?

— რამდენჯერ უნდა გითხრა! — გაბრაზდა ქულბაი, — არ მოგცემ!

— კარგიო, — თქვა დათვმა და წავიდა.

დაბრუნდნენ ძმები ბაზრიდან, ხედავენ, თაფლს აკლია.

— ქულბაი, ვინ შეჭამა თაფლიო?! — უყვირეს ძმებმა, მან კი მშვიდად უპასუხა:

— დათვი მოვიდა. ეგონა, რომ თაფლს მივცემდი. მე ვუთხარი, თუ გინდა, შენ თვითონ აიღე-მეთქი.

— კარგი, ქულბაი, დათვი ხვალაც თუ მოვა, შემოვიდეს შინ და ჭამოს. ჩვენ დავუდარაჯდებით და იქვე მოვკლავთო.

მეორე დღეს დათვი ისევ მობრძანდა:

— ქულბაი, მომეცი თაფლიო!

— არ მოგცემ, თუ გინდა, თვითონ აიღეო.

როგორც კი დათვმა ზღურბლს გადააბიჯა, ქულბაიმ უთხრა:

— ჰეი, ჰეი, მანდ ჩემი ძმები სხედანო!

დათვი თავპირისმტვრევით გაიქცა, ქულბაი კი მისძახოდა:

— რა დაგემართა, დათვო! მე ხომ გეხუმრეო!

— ეს რა ხუმრობაა? კინალამ სული გავაფრთხეო, — ეწყინა დათვს, მა-

გრამ მაინც დაბრუნდა. როგორც კი შინ შევიდა, ძმები ხანჯლებით მისცვივდნენ, მუცელი გაუფატრეს, ტყავი გააძრეს, გასაშრობად ჩამოკიდეს და დასაძინებლად დანვინენ. ქულბაი კედელთან დანვა, სადაც დათვის ტყავი ეკიდა. ტყავიდან სისხლი წვეთავდა და ქულბაის სახეზე ეცემოდა.

— რას იფურთხები! — ნამოხტა ქულბაი. — იმიტომ, რომ მუცელზე გაგფატრეს, ხომ? ცოტა თაფლი გეჭამა და მუცელი მთელი გექნებოდაო!

— მორჩი, ქულბაი, ნუღარ ხუმრობ, დაგვაძინეო, — სთხოვეს ძმებმა.

— მე რომ მიშლიან, ეს არაფერი? ვერ ხედავთ, იფურთხებაო?

— მეორე კუთხეში დანეჭი და არავინ მოგაფურთხებსო.

ქულბაი ასეც მოიქცა.

ორი დღის შემდეგ ძმები ქორწილში დაპატიჟეს. წასვლისას ქულბაის უთხრეს:

— ყურადღებით იყავი, ძმაო, ჩვენ ქორწილში მივდივართ, კარ-ფანჯარას უმეთვალყუროდ ნუ დატოვებ, შინ იჯექიო.

ცოტა ხანი გავიდა და უცბად სახლის წინ ბავშვების ჯგუფი გამოჩნდა: ზოგს პური ეჭირა ხელში, ზოგს — ხორცი.

— ბავშვებო, სად მიდიხართო? — ჰკითხა ქულბაიმ.

— ვაი, ქულბაი, განა არ იცი, რომ აულში ქორწილია, პურსა და ხორცს არიგებენ. შენც წამოდიო!

ქულბაიმ ნაჯახი აიღო, გამოანგრია კარი და ფანჯრები, კარი კისერზე უღელივით ჩამოიცივა, ხელებში თითო ფანჯრის ჩარჩო დაიჭირა და ასე დატვირთული ბრახაბრუხით ქორწილში გაქანდა.

— ნახეთ, ქულბაი მოდის, ქულბაის უყურეთ! ქულბაის უყურეთო! — ყვიროდნენ ბავშვები და გარს ეხვეოდნენ. ქულბაი კი, კარ-ფანჯრით დახუნძლული პირდაპირ ქვაბებისკენ გარბოდა. ფანჯრის დარაბები ქვაბებს წამოედო, ქვაბები ერთმანეთს მიეჯახა, ცეცხლზე გადაპირქვავდა, მთელი კერია ფლავითა და წვნიანით აივსო და ერთ წამში ჭაობს დაემსგავსა.

— ქულბაის უყურეთ, რასა ჰგავსო! — იცინოდნენ გარშემო.

ძმებმაც მოირბინეს.

— ალაჰმა შეგაჩვენოს, სულელო, ეს რა ჰქენიო?!

— ვალაჰი, თვითონა ხართ ჩემზე სულელებიო! — ინყინა ქულბაიმ. — განა თქვენ არ დამიბარეთ, კარ-ფანჯარა უმეთვალყუროდ არ დატოვოთ? ბავშვები ქორწილში გამორბოდნენ და მეც მომინდა წამოსვლა. კარ-ფანჯარა რომ დამეტოვებინა, ხომ წამეჩხუბებოდით! აბა, რა უნდა მექნაო?

ხალხი იცინოდა, მუცლები ხელით ეკავათ.

ქულბაის ძმებმა კარ-ფანჯარა აიღეს და სირცხვილით დამწვრები შინ წავიდნენ.

ღამით ქულბაიმ ძმების ჩურჩული გაიგონა: „მოდი, ყველაფერი ტომრებში ჩავანყოთ და გავეცალოთ ამ სულელსო!“ ძმებს ეგონათ, ქულბაის ძინავსო, ჩუმად ადგნენ, ტომრებში რალაც-რალაცები ჩაანყვეს და ეზოში გავიდნენ. ქულბაი მაშინვე ადგა და ტომარაში შეძვრა. ძმები დაბრუნდნენ, ტომარაში კიდევ ჩაუმატეს რალაცა, თავი მოუკრეს, სახედარზე შეაგდეს, გზას გაუდგნენ და თან ამბობდნენ: „ძლივს არ მოვიშორეთ თავიდან ქულბაიო!“

ღამით ერთ სოფელში მივიდნენ. ხედავენ, დუქანია, კარი ღიაა, შიგნით კი არავინაა. ძმებმა თქვეს:

— მოდი, შევიდეთ, იქ ფული ან სხვა რამე იქნება და ავილოთო.

— ძმებო, მეც მინდა დუქანში, თორემ ფეხები დამიბუჟდა, გამომიყვანეთო! — მოესმათ უცბად ძმებს ქულბაის ხმა ტომრიდან.

მოულოდნელობისაგან ძმებს ტომარა ხელიდან გაუვარდათ, მერე უფროსმა იყვირა:

— დაიქცა შენი სახლ-კარი! ჩვენ გვეგონა, შენგან გავრბოდით და თურმე, შენთან ერთად კი გამოვქცეულვართო!

— ხო, ჩემთან ერთად მირბიხართო.

გაათავისუფლეს ქულბაი, შევიდნენ დუქანში, სხვადასხვა საქონელი და ფული აიღეს. ქულბაიც გამოვიდა, თან წისქვილის დოლაბი მოჰქონდა.

— რად გინდა ეგ ქვა, გადააგდეო, — ურჩიეს ძმებმა.

— არ გადავაგდე. შინ რომ მივალთ, აულის ბოლოში წისქვილს ავაშენებ, ხალხს ფქვილი რომ გაუთავდება, ხორბალს დავუფქვავო.

— ჩვენ ხომ შინ აღარ ვბრუნდებით, გადააგდე, ნუ ეწამებო!

— მერე რა? სადაც მივალთ, ხალხი ყველგან იქნებაო.

ძმებმა ხელი ჩაიქნიეს და წავიდნენ, ქულბაიც მათ მიჰყვებოდა და თან დოლაბს მიათრევდა. სოფელს რომ გასცდნენ, დაინახეს, მათ შესახვედრად დიდი ქარავანი მოდიოდა. შეეშინდათ ძმებს, სახედარი სასწრაფოდ ბარდებში შეიყვანეს, თვითონ კი ხეზე აძვრნენ და ქულბაის დაუყვირეს:

— გადააგდე ქვა, ხეზე ამოდი, თორემ დაგიჭერენო!

— არა, არა, დოლაბს არ გადავაგდეო! — არ ეპუებოდა ძმებს ქულბაი და დოლაბიანად გაჭირვებით მიფოფხავდა ხეზე.

როცა ქარავანი ხეს გაუსწორდა, ქარავნის პატრონმა ვაჭარმა თქვა:

— აი, რა კარგი ადგილია დასასვენებლად, აქ შევჩერდეთო.

მექარავნები შეჩერდნენ, ცეცხლი გააჩაღეს და საჭმლის მომზადება

დაინყეს. ვაჭარი ცეცხლთან დაჯდა, ფეხები ცეცხლს მიუფიცხა.

— ოჰ, ხელები დამელალა, გადავაგდებ დოლაბსო! — უჩურჩულა ძმებს ქულბაიმ.

— ნუ გადააგდებ, ჩვენ დავიჭერთო! — შეეშინდათ ძმებს.

— ქვა მე წამოვიღე და მევე გადავაგდებო, — უპასუხა ქულბაიმ და დოლაბს ხელი უშვა. ქვა ვაჭარს დაეცა თავში, ქვაბი გადაბრუნდა და ნაპერწკლები ზევით აცვივდა.

— ალაჰმა ჩვენი ცოდვებისთვის ქვები დაგვიშინაო! — დაიყვირეს ვაჭრის მსახურებმა და აქეთ-იქით გაიფანტნენ. კოცონთან მხოლოდ მოკლული ვაჭარი დარჩა.

ძმებმა ცოტა ხანს მოიცადეს, მერე ხიდან ჩამოვიდნენ და უფროსმა თქვა:

— ქულბაი რომ არ ყოფილიყო, ალბათ, სიცოცხლეს გამოვესალმებოდით. ახლა კი აღარ მოვცილდებით ქულბაისო!

ძმებმა აიღეს ვაჭრის მთელი ქონება, შინ დაბრუნდნენ, ცოლები შეირთეს. ახლა ერთი ქვაბიდან ჭამენ და ერთ ეზოში ცხოვრობენ.

მუზაირის კურდღლეუბი

ერთხელ ვინმე მუზაირმა თქვა:

— გუშინ, ტყიდან რომ ვბრუნდებოდი, ერთი ბუჩქის ძირას ასი კურდღელი დავინახეო.

— დაუჯერებელია! — თქვა მისმა ამხანაგმა.

— ასი თუ არა, ორმოცდაათი მაინც იქნებოდაო.

— კარგი ერთი, მუზაირ, ვის უნახავს ერთი ბუჩქის ძირას ორმოცდაათი კურდღელი?

— ორმოცდაათი თუ არა, ათი მაინც ხომ იქნებოდა? — გაჯიუტდა მუზაირი.

— რა უნდა ათ კურდღელს ერთი ბუჩქის ძირას, ტყეში სხვა ადგილი ვეღარ ნახეს?

— ღმერთმანი, ნამდვილად დავინახე! მაგრამ რა ვიცი, იქნებ ათიც არ იყო, არ დამითვლია. ყოველ შემთხვევაში, ხუთი მაინც იქნებოდა.

— არც ხუთი იქნებოდა.

— როგორ არა, იყო, თვითონ დავინახე ერთ-ერთი!

— არა მგონია, ერთი მაინც გენახა.

— ღმერთმანი, ბუჩქის ძირას რალაც ფაჩუნი ნამდვილად ისმოდა!

დარბუული ზღაპრები

რაც არ უნდა თქვათ...

იყო ერთი ოჯახი: მამა, დედა და ქალიშვილი. ყველას ყურს აკლდა. ერთ უქმე დღეს მამა მეჩეთში წავიდა დილის ნამაზზე. მეჩეთიდან გამოსულს შეხვდა ერთი კაცი, რომლისაც ფული ემართა. იფიქრა: ნეტავ, ახლა ვალზე არაფერი მითხრასო. იმ კაცს ვალი არც გახსენებია. მიუახლოვდა და უთხრა:

— ღმერთმა მიიღოს შენი ლოცვაო.

ყრუს კი ეგონა, ვალის დაბრუნებას მთხოვსო. არაფერი უპასუხა. მიდგოდა და ფიქრობდა: ხომ არ შევეუჭამდი იმ ფულს, ყველას გასაგონად რომ არ გაეხსენებინაო.

მივიდა შინ და ცოლს უთხრა:

— ეჰ, ქალო, რომ იცოდე, დღეს რა მომივიდა! დღეს მევალე შემხვდა და მთელი ხალხის წინაშე, ალაჰის დღეს ვალი მომთხოვა. ალბათ, ჰგონია, მისი ვალის გადაუხდელად მოგკვდები.

ცოლს ეგონა, ქმარი მსაყვედურობს, სადილი რატომ არ დამახვედრეო.

— სტუმრები ხომ არ მყავდა, გელოდებოდი. რა ვიცოდი, როდის მოხვიდოდი, — უპასუხა გაჯავრებულმა.

ქალიშვილი სკივრზე იჯდა და მშობლების ლაპარაკს უსმენდა. ეგონა, ჩემი მშობლები ჩემს გათხოვებაზე ლაპარაკობენ და ამბობენ, ახლა, ბაი-რამზე, კარგი იქნებოდა ჩვენი ქალისათვის საქმრო შეგვერჩიაო.

— რაც არ უნდა თქვათ, მე მხოლოდ იმას გავყვები, ვინც მომეწონებაო!

— წამოიძახა გაცხარებულმა.

ისმაილის ძროხა

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ღარიბი გლეხი. ისეთი ღარიბი იყო, რომ თავისი ერთადერთი ძროხისათვის ერთი მტკაველი საძოვარიც კი არ გააჩნდა. მთელ მიწას მდიდრები ეპატრონებოდნენ.

ბევრს ფიქრობდა ისმაილი, ეძებდა გამოსავალს და ბოლოს მოიფიქრა: თავის ძროხას ფეხებზე ფეხსაცმელები წამოაცვა, კუდთან თოფრა დაჰკიდა და გაუშვა მდიდრის ყანაში. მოძებნა ძროხამ შემოდგომის საუკეთესო ნათესი და მთელი დღე ძოვდა. პირწმინდად გადაძოვა ყანა.

მოვიდა საღამოს ყანის პატრონი და რას ხედავს! ყანა ძირფესვიანად გადაძოვილია. ნაწვერალიც კი არ დარჩენილა, მაგრამ საკვირველი ის არის, რომ არსად არის საქონლის ნაგალი, არც ნაკელი. მხოლოდ ადამიანის ფეხსაცმლის ნაკვალევი ჩანს.

გაოცებული და შეძრწუნებული პატრონი დაუდარაჯდა და მეორე დღეს დაიჭირა უცნაური ძროხა. ჯერ შეშინდა, მერე კი იცნო ისმაილის ძროხა. წაიყვანა, მიიყვანა სოფლის მოედანზე და ხალხი შეყარა, რათა ისმაილი შეერცხვინა. მოგროვდა მთელი სოფელი, მოვიდა ისმაილიც. თავისი ძროხა რომ დაინახა, მიხვდა, რაშიც იყო საქმე და ძროხას შეუტია:

— ოი, ოი! რატომ არ გესმის ჩემი სიტყვა? მე სად გაგზავნე და შენ სად წასულხარ?!

— როგორ თუ არ ესმის შენი სიტყვა? სად გაგზავნე? — ჰკითხა ყანის პატრონმა.

— სად გაგზავნე და — მეჩეთში. ხალიჩები რომ არ დაესვარა, ფეხსაცმელები ჩავაცვი და კუდთან თოფრაც დავკიდე.

მოედანზე თავშეყრილმა ხალხმა თქვა:

— რაკი ძროხა მეჩეთში გაუგზავნია, ჯეჯილის გაფუჭება უნდა ვაპატიოთო.

ასეც მოიქცნენ.

მუგაელი და კუბაჩელი

შეხვდნენ ერთმანეთს მუგაელი და კუბაჩელი. ჩვეულებისამებრ, მოიკითხეს ერთმანეთი:

— რა არის ახალი მუგაში? — ეკითხება კუბაჩელი.

— ერთმა მუგაელმა თავის ბოსტანში სტაფილო დათესა. იმხელა გაიზარდა, რომ მთელი ბოსტანი დაიჭირა. ახლა შეყრილა სოფელი და მის ამოთხრას ცდილობს.

— თქვენში რაღა ამბავია? — ჰკითხა ახლა მუგაელმა.

— ჩვენში ყველა ოსტატი გაერთიანდა და თქვენი სტაფილოს მოსახარშად ქვაბს აკეთებენ. ქვაბი ნამდვილად სტაფილოს შესაფერი იქნება — როცა ერთი ოსტატი ქვაბის ერთ მხარეს მუშაობს, მისი ჩაქურჩის კაკუნი ქვაბის მეორე მხარეზე მომუშავემდე ვერ აღწევს.

როგორ ჭამდნენ ყურძენს

ორი მთიელი იჯდა და ყურძნით პირს იტკბარუნებდა. ერთი თითო მარცვალს აცლიდა მტევანს და აუჩქარებლად ჭამდა. მეორე კი, ფათაფუთით, მუჭებით იტენიდა ყურძენს პირში.

პირველი ბრაზობდა, მაგრამ ვერაფერი ეთქვა, ერიდებოდა, არ იფიქროს, მენანებაო.

ბოლოს ველარ მოითმინა:

— ხილს თითო-თითოდ ჭამენ.

— ვიცი, თითო-თითოდ ატამს ჭამენ, — უპასუხა მეორემ და ჭამა განაგრძო.

სცადეთ და დამაცდენინეთ

ერთი მთიელი კაცი სულ ქურდობდა. ყოველი მარჯვე ქურდობის შემდეგ საფიხვნოზე დაჯდებოდა, ყველას უყვებოდა თავის „გმირობაზე“. მაშინ დაზარალებული მოდიოდა მასთან და უკან მიჰქონდა ნაქურდალი.

ერთხელ უთხრეს:

— ან თავი დაანებე ქურდობას და იცხოვრე ისე, როგორც ცხოვრობენ სხვები, ანდა, რადგან უკვე ქურდი ხარ, ნუ გვიამბობ შენს ქურდობაზეო.

— თქვენ გგონიათ ყველაფერს გვიამბობთ ხოლმე? აბა, ახლა სცადეთ, თუ ერთი სიტყვა დამაცდენინოთ იმაზე, რაც გუშინ მოვიპარე და ჩილქი პაპას ბოსელში დავმალე, — უპასუხა ქურდმა.

ხუნძური ზღაპრები

მზისა და მთვარის ასული

ერთ სოფელში ცხოვრობდა ერთი მოხუცი კაცი, რომელსაც სახელად ისხაკი ერქვა. ჰყავდა სამი ვაჟი. უფროსს ჰაჯიბეჭირი ერქვა, შუათანას — მაჰამედი, უმცროსს — სოლმანი.

ისხაკი ყოველ წელს თესავდა ფეტვს, მაგრამ ფეტვი რომ შემოვიდოდა და მამა და ვაჟები იტყოდნენ, ხვალ ან ზეგ ფეტვი ავიღოთო, ღამით ვილაც იპარავდა მათ მოსავალს და დილით ცარიელი მინდორი ხვდებოდათ. ვერა და ვერ გაიგეს, ვინ იყო მათი დამაქცევარი.

ერთხელაც ფეტვი რომ შემოვიდა, ისხაკმა უფროს ვაჟს უთხრა:

— ჰაჯიბეჭირ, წადი და ფეტვის ყანას ამაღამ უყარაულე, თორემ ამ წელსაც ცარიელ-ტარიელს დაგვსვამენო.

წავიდა უფროსი ვაჟი საყარაულოდ, აბა, რას იზამდა!

ყანასთან მისული ჰაჯიბეჭირი წამოწვა და ცოტა ხანში ღრმად ჩაეძინა. გათენდა და რომ გაიხედა, პირკატა ეცა! სადღაა ფეტვი! მისი ნასახიც არსად იყო.

მეორე წელს ფეტვის საყარაულოდ მაჰამედი წავიდა, მაგრამ მასაც, როგორც თავის ძმას, ჰაჯიბეჭირს, ჩაეძინა. ღამით ვილაციებმა ფეტვი კვლავ შეჭამეს და ვაჟმა ვერაფერი გაიგო, ვინ იყო მათი მოსავლის ქურდი.

სხვა გზა რომ აღარ იყო, უმცროსმა ვაჟმა, სოლმანმა, არაფრად რომ არავინ აგებდა, სთხოვა მამას:

— მომავალ წელს მე გამიშვი, ფეტვს მე ვუყარაულეო.

ისხაკს მის სიტყვებზე გაეცინა და უთხრა:

— დაიკარგე, შე ცინგლიანო, შენ ხომ მაშინაც შიშით სული გძვრება, დედაშენის ფეხებთან როცა გძინავს, რა მინდვრის ყარაულად გამოდგებიო.

მოვიდა გაზაფხული, ფეტვი კვლავ დათესეს. ყანა რომ დამწიფდა, ისხაკმა იფიქრა: რაც არის, არის, მოდი, ამ უმცროს ვაჟსაც გამოვცდიო. დაუდახა სოლმანს და უთხრა:

— სოლმან, ამაღამ წადი და ნათესს უყარაულე, ნამდვილი მამაკაცივით მოიქეცი.

სოლმანს გაუხარდა. იფიქრა:

— ახლა კი უკვე კაცი ვარ, ნამდვილი კაცი.

უმცროსმა ვაჟმა ცხენის ძუისგან დაწნა ქამანდა, თან წაიღო და წავიდა. ზის ყანის თავში და ყარაულობს. შუალამე რომ დადგა, ხმაური შემოესმა. მიიხედა და რას ხედავს! მოქრის ერთი ჭრელი კვიცი და თან მთელი რემა მოჰყვება. ფეტვის ყანას რომ მოუახლოვდნენ, რემა ორ რიგად გაიყო და ცხენები ღამაზად ჩამწკრივდნენ.

კვიცმა უთხრა:

— ძმებო, ეს მინდორი ახლა ისე გადავძოვოთ, რომ ცარიელი მიწა დარჩეს, არც კი ეტყობოდეს აქ რამე იდგა თუ არა, და არა ისე, როგორც წინა წლებში.

სოლმანს ხელში ქამანდი უჭირავს და აყურადებს. კვიცმა ისევ დაილაპარაკა: — ცოტა ხანს მოიცადეთ, ერთი დავათვალიერებ, ე მანდ არავინ იყოსო. და მინდვრისკენ დაიძრა. კვიცი როგორც კი მიუახლოვდა ჩასაფრებულ სოლმანს, ვაჟმა ქამანდი ესროლა. ესროლა და დაიჭირა კიდეც.

აქეთ ეცა კვიცი, იქით ეცა, ყალყზეც შედგა, ზურგზეც გადატრიალდა, რა აღარ იღონა, რა ხერხს არ მიმართა, მაგრამ სოლმანი რის სოლმანი იქნებოდა, რომ კვიცს დაეჯაბნა. სოლმანთან იგი რას გახდებოდა. კვიცი იგუდებოდა და უცბად დაილაპარაკა:

— დღემდე ჩემი მომრევი დედამინის ზურგზე არავინ დაიარებოდა. გემუდარები, ახლა გამიშვი და სანაცვლოდ სამ კარგ ცხენს მოგცემ და თქვენს ფეტვს ახლოსაც აღარ მივეკარებითო.

ვაჟმა გაუშვა. კვიცი მიუბრუნდა და უთხრა:

— ახლა კი ფაფარიდან ერთი ძუა გამომადრე და შეინახე. როცა გაგიჭირდება, ეს ძუა ცეცხლზე მოტრუსე და უმაღ შენთან გავჩნდებიო.

სოლმანმაც გამოაძრო ფაფარიდან ძუა და ჯიბეში ჩაიღო, წამოიყვანა სამი ცხენი და დაბრუნდა სახლში.

რალა თქმა უნდა, მამამისმა დიდად გაიხარა. იმ წელს უხვი მოსავალი აიღეს და ისე დააბინავეს, მარცვალი არ დაჰკლებიათ. ის დღე იყო და ის დღე, მათ ყანას ახლოს არავინ გაჰკარებია.

გავიდა ხანი. ერთხელაც ერთმა დიდებულმა თავისი მსახურები გაგზავნა ცხენების საყიდლად. როცა მათ სოლმანის სამი ცხენი დაინახეს, ხვეწნა დაუწყეს:

— ოღონდაც ეგ ცხენები მოგვყიდე და რამდენსაც იტყვი, იმდენს გადაგიხდითო.

დასთანხმდა სოლმანი. გადაუხადეს, რაც მოითხოვა, წაასხეს ცხენები და წავიდნენ.

ბატონმა ცხენები რომ დაინახა, მსახურებს ჰკითხა:

— სად ნახეთ, საიდან მოიყვანეთ ეს ცხენებიო?

მსახურებმა უამბეს ყველაფერი და ისიც მიასწავლეს, თუ სად ცხოვრობდა სოლმანი.

თავადმა მისწერა სოლმანს:

— როგორც კი მიიღებ ამ წერილს, იდგე, არ დაჯდე, იჯდე, ადექი და სასწრაფოდ ჩემთან მოდიო.

შეფიქრიანდა სოლმანი, მაგრამ რაღას იზამდა! როგორც კი მიიღო წერილი, აიღო ხურჯინი და გაუდგა გზას. გზაში მოაგონდა ცხენის ძუა და ჯიბიდან ამოიღო. ოდნავ შეტრუსა თუ არა ძუა, ქვესკნელიდან იყო თუ ზესკნელიდან, გადმოხტა შეკაზმული კვიცი და ვაჟს წინ დაუდგა.

აბა, სწრაფად შემაჯექი ზურგზე, დროს ნულარ დაგკარგავთო, — უთხრა კვიცმა.

ეს კვიცი თურმე უბრალო კვიცი კი არა, ჯადოსნური რაში ყოფილა და მის დანახვაზე ვაჟმა ძლიერ გაიხარა.

გაუდგნენ გზას. ცოტა რომ გაიარეს, ხედავს ვაჟი, გზაზე რაღაც გდია და ისე ანათებს, ქვეყნიერებას აცისკროვნებს.

— ამას კი ავიღებო, — გაიფიქრა სოლმანმა.

რაშმა უთხრა:

— არ შეცდე და თითი არ დააკარო. ეგ არწივის ბუმბულია და არ აიღო, თორემ კარგს არაფერს მოგიტანსო.

სულწასულმა ვაჟმა არ მოუსმინა, სასწრაფოდ დასტაცა ხელი ბუმბულს და გულის ჯიბეში ჩაიღო. ბუმბულმა იქაურობა გაანათა.

სოლმანმა რაში საჯინიბოში შეიყვანა, თვითონ კი თავადს ეახლა.

თავადი დიდი პატივით შეხვდა სტუმარს და ვაჟიც კარგა ხანს დარჩა მასთან. მსახურებმა იფიქრეს:

— როგორც ჩანს, ეს ჩვენი სტუმარი თავადს გამორჩეულად უყვარს და რაიმე უნდა ვიღონოთ, რომ თავიდან მოვიცილოთო. მივიდნენ

დიდებულთან და უთხრეს:

— ის, რაც ჯიბეში უდევს სოლმანს, შენი უნდა იყოს, ეგ მაგის ღირსი არ არის. თუ სოლმანს უყვარხარ, რატომ არ გაძღვევს ამ ბუმბულს? ეგ მხოლოდ შენი საკადრისიაო.

თავადმა დაიბარა სოლმანი და უთხრა:

— გულის ჯიბეში რომ გიღვევს, ეგ ბუმბული შენ რად გინდა, მე მომეციო.

ვაჟს სიტყვაც არ უთქვამს, ისე გადასცა თავადს ბუმბული.

გავიდა ცოტა ხანი და მსახურები კვლავ აივსნენ შურით, კვლავ მოახსენეს თავადს:

— დიდებულო ბატონო, თუ შენ მართლა უყვარხარ სოლმანს და მართლა პატივს გცემს, რატომ იმ არწივს არ მოგგვრის, რომელსაც ეგ ბუმბული გამოსძვრაო?

თავადმა ისევ დაიბარა სოლმანი და დაავალა:

— ახლავე წადი და მომგვარე ის არწივი, რომლის ბუმბულიც მაჩუქეო. დაღონდა ვაჟი, მაგრამ რას იზამდა! თავჩაქინდრული დაბრუნდა თავის რაშთან.

რაშმა ჰკითხა:

— რა დაგემართა, რატომა ხარ ასე მონყენილიო?

სოლმანმა ყველაფერი დანვრილებით უამბო.

რაშმა უთხრა:

— ხომ გაგაფრთხილე, არ აიღო ეგ ბუმბული, ხეირს არ დაგაყრის-მეთქი, არ მომისმინე და ხომ ნახე, ჯერ სადა ხარ!

მერე კი ვაჟი დაარიგა:

— წადი ახლა თავადთან და უთხარი: — მე მოგიყვან იმ არწივს, მხოლოდ ერთი პირობით, უბრძანე და შვიდი გზის გასაყართან ორმო გათხარონ შენმა მსახურებმა-თქო. ირგვლივ კი დაყარონ ყველა სახის მარცვლეული, რაც კი დედამიწის ზურგზე არსებობს.

— მარცვალს რომ დაყრიან, რაც კი დედამიწის ზურგზე ფრინველია, იქ მოფრინდება. მოფრინით კი მოფრინდებიან, მაგრამ ჭამას არ დაიწყებენ, სანამ ის არწივი არ გამოჩნდება. ის მოფრინდება თუ არა, ირგვლივ ყველაფერს გაანათებს. მისი ფრთების შხულისაგან კი დიდი ქარბორბალა ამოვარდება. შენ ნუ შეშინდები, ორმოში ჩაიმაღლე და როგორც კი მოგიახლოვდება, სტაცე ხელი. მერე კი სასწრაფოდ ჩემკენ გამოიქეცი და ზურგზე მომეველე. ფრინველები დაინახავენ თუ არა, რომ არწივი დაიჭი-

რე, ყველა მხრიდან დაგინწყებენ კორტნასა და ფრთების ხათქუნს, მაგრამ არ შეცდე და არწივი არ გაუშვაო, — გააფრთხილა რაშმა ვაჟი.

სოლმანს გაუხარდა. წავიდა თავადთან და ყველაფერი ისე მოახსენა, როგორც რაშმა დაარია.

სასწრაფოდ გაგზავნა თავადმა მსახურები და შვიდი გზის გასაყართან ორმო ამოათხრევინა. რაც კი მარცვლეული იშოვებოდა დედამინის ზურგზე, მის ირგვლივ მიმოაბნევიდა.

შეჯდა ვაჟი თავის რაშზე და გაუდგა გზას. მივიდა შვიდი გზის გასაყართან. გადამალა რაში, თვითონ ორმოში ჩახტა და არწივს დაუწყო ცდა.

ელოდება ვაჟი არწივს და უცბად საშინელი შხუილი შემოესმა. გაიხედა და რას ხედავს! უზარმაზარი ფრინველი მოფრინავს და გარშემო ისეთი ამბავია ატეხილი, კაცი იფიქრებს, ცა და მიწა ერთად იძვრისო.

ეს სწორედ ის არწივი იყო, რომელსაც ვაჟი ელოდა. როგორც კი ის არწივი მიწაზე დაეშვა, ფრინველებმა მარცვლების კენკვა დაიწყეს. სოლმანსაც მეტი რა უნდოდა! ამოხტა ორმოდან, სტაცა ხელი არწივს და რაშისკენ გაექანა. ფრინველებმა მიატოვეს საკენკი და გამოედევნენ სოლმანს, მაგრამ რაღას დაენეოდნენ! ვაჟი უმაღლეს მოევლო ზურგზე რაშს ისე, რომ არწივისათვის ხელი არ შეუშვია.

ქარივით მიქროდა რაში და ვაჟი თვალის დახამხამებაში მიიყვანა სასახლეში. სოლმანმა რაში საჯინიბოში შეაგდო, თვითონ კი მივიდა თავადთან და არწივი მიჰგვარა.

მსახურებმა ეს რომ დაინახეს, ნირნამხდრებმა ცხვირები კვლავ ჩამოუშვეს:

— კიდევ გადაგვირჩა ცოცხალი და რა ვქნათ, ახლა რაღა ვილონოთო!

გამოხდა ცოტა ხანი და შურით გაბერილი მსახურები კვლავ მივიდნენ თავადთან და უთხრეს:

— ცხრა ზღვასა და ცხრა მთას იქით ერთი დიდი წყალია. იმ წყალში ერთი ერკემალია, რომელსაც ოქროს დუმა აქვს. თუ შენს სოლმანს ასე ძალიან უყვარხარ, რატომ იმ ერკემლის დუმას არ მოგიტანსო?

დაიბარა თავადმა ვაჟი და უთხრა:

— ცხრა ზღვასა და ცხრა მთას იქით ერთი დიდი წყალია. იმ წყალში ერკემალია. იმ ერკემალს ოქროს დუმა აქვს. წადი ახლავე და იმ ერკემლის დუმა მომიტანეო!

დაღონდა სოლმანი, მაგრამ რას იზამდა! მივიდა თავჩაქინდრული ისევ თავის რაშთან.

— რა იყო, რა დაგმართიაო? — ჰკითხა რაშმა.

— რაღა რა დამმართიაო, — მიუგო ვაჟმა და დაღონებულმა ყველაფერი უამბო.

— ეგ არაფერიო, — უთხრა რაშმა, — მაგას ეშველება, ოღონდ როგორც გეტყვი, ყველაფერი ისე გააკეთეო.

— იმ ერკემალს თავის სიცოცხლეში მარილი არ უჭამია და ყოველდღე, შუადღისას, წყლიდან ამოდის მარილის საძებნელად. თუ ჩვენ ამოსასვლელთან მარილს დავუყრით, ის იმნუთასვე იმას ეცემა და ლოკვას დაუწყებს. მარილნაჭამს წყალიც მალევე მოსწყურდება. სასწრაფოდ მიბრუნდება და პირგამშრალი წყალს ხარბად დაენაფება. ის ზურგით ჩვენსკენ იდგება, შენც დრო იხელთე, გაიძრე შენი ხანჯალი და დუმა ჩამოათალე. მერე კი სწრაფად მიბრუნდი და ზურგზე მომეველე. იცოდე, წამიც არ დაკარგო, თორემ თუ დაახანებ და ცხვარი ჩვენსკენ მიბრუნებას მოასწრებს, ორივე დავიღუპებით და ველარავინ გვიშველის დედამინის ზურგზეო! — გააფრთხილა რაშმა ვაჟი.

— რაკი ასეა საქმე, მიდი თავადთან და უთხარი, მომეცი თორმეტი ფუთი მარილი და იმ ერკემლის დუმას მოგიტან-თქო, — დაუმატა რაშმა.

სოლმანმა ეს უთხრა თუ არა, თავადმა მაშინვე დაავალა მსახურებს და მათაც, გახარებულებმა, ახლა კი მოვიცილებთ ამას თავიდანო, სწრაფადვე მოურბენინეს თორმეტი ფუთი მარილი.

ვაჟმა გადაჰკიდა მარილი რაშს, თვითონაც ზედ მოახტა და გაუდგა გზას.

ცხრა ზღვა გადაიარა, ცხრა მთა გადაიარა და მიადგა იმ წყალს, სადაც ერკემალი ცხოვრობდა. ვაჟმა ბლომად დაყარა მარილი ერკემლის ამოსასვლელთან. თვითონ ხანჯალი მოიმარჯვა, ერთ ქვას ამოეფარა და დაიწყო ლოდინი.

ცოტა ხანში ერკემალიც ამოვიდა წყლიდან. მარილი რომ დაინახა, ხარბად დაუწყო ლოკვა. ლოკავს და ლოკავს, ლოკავს და ლოკავს! მარილმა მალევე მოაწყურა წყალი. მიბრუნდა ერკემალი და წყალს ხარბად დაენაფა. ვაჟსაც მეტი რა უნდოდა! გამოძვრა სამალავიდან, ეცა ერკემალს და თავისი ბასრი ხანჯლის ერთი დაკვრით დუმა ჩამოათალა. მერე კი, როგორც რაშმა დაარია, თვალის დახამხამებაში მოევლო ზურგზე.

რაში ისე მოფრინავდა, ერთი კვირის სავალს ერთ დღეში გადიოდა და ასე უვნებლად მოაღწიეს სასახლეში.

შევიდა ვაჟი თავადთან და მიართვა ერკემლის ოქროს დუმა. მსახურებ-

მა ეს რომ დაინახეს, ელდა ეცათ:

— ისევ ცოცხალი დაბრუნდა, ახლა რაღა ვქნათ, როგორ მოვიშოროთ თავიდანო!

ბევრი იფიქრეს თუ ცოტა, ისევ მივიდნენ თავადთან და უთხრეს:

— თუ შენი სოლმანი ასეთი სანაქებო ვაჟკაცია, აბა წავიდეს და ორი წყლის შესართავთან, უღრან, გაუვალ ბუჩქნარში ერთმა ძაღლმა ორი ლეკვი რომ დაყარა, ერთ-ერთი მოგგვაროსო.

უფრო მეტად დაღონდა ვაჟი, ისევ რაშთან მივიდა და თავისი გასაჭირი უამბო.

— ნადი და თავადს თორმეტი არშინი თეთრი და თორმეტი არშინი შავი ნაჭერი გამოართვიო, — უთხრა რაშმა.

უღრან ტყეში, გაუვალ ბუჩქებთან რომ მივალთ, დაიძახე: — ეს შენ საჩოხედ და ეს შენ საახალუხედ-თქო! მერე დაკიდე ნაჭრები ბუჩქებზე და მიჰყევი ამ ნაჭრებს, მიგიყვანს იმ ლეკვებთან, სტაცე ერთ-ერთ მათგანს ხელი, ზურგზე მომეველე და მერე მე ვიციო.

სოლმანი მივიდა თავადთან. გამოართვა თეთრი და შავი ნაჭრები, მოაჯდა რაშს და გაუდგა გზას. დათქმულ ადგილს რომ მიაღწიეს, ისე მოიქცა, როგორც რაშმა დაარეგა, დასტაცა ხელი ლეკვს, მოევლო რაშს ზურგზე და თვალის დახამხამებაში სასახლეში გაჩნდა. ეახლა თავადს და ლეკვიც მიართვა.

— ეს როგორ ვერ უნდა მოვიშოროთ თავიდანო! — სიბრაზით ლამის ცეცხლი წაეკიდათ ბოროტ მსახურებს.

იფიქრეს, იფიქრეს და მოიფიქრეს: — ახლა კი ისეთ ადგილას გავგზავნით, იქიდან ცოცხალი ვეღარ მოაღწევსო.

მივიდნენ და თავიანთ ბატონს მოახსენეს:

— ჩვენო მწყალობელო, ამდენი ხანია შენი დაცოლშვილების დროა და დედამინის ზურგზე შენი შესაფერი ქალი არ გამოჩენილა. ერთ დიდ ოკეანეში ცხოვრობს ერთი გველეშაპი, რომლის მუცელშიც მზისა და მთვარის მზეთუნახავი ქალიშვილი ზის. აი, ის არის მხოლოდ შენი ცოლობის ღირსი. გავზავნე სოლმანი და მოგგვაროს ის მზეთუნახავიო.

მოუთმენლობისაგან აცმუკებული თავადი სიხარულით ფეხზე აღარ იყო. სასწრაფოდ იხმო სოლმანი და უბრძანა:

— ერთ დიდ ოკეანეში გველეშაპი ბინადრობს. მის მუცელში მზისა და მთვარის მზეთუნახავი ქალი ზის. ნადი და ახლავე მომგვარე, თორემ

ცოცხალი ვერ გადამიჩები, თავს წაგაცლიო!

— ახლა კი ნამდვილად დადგა ჩემი აღსასრულის დღეო, — ჩაჰკიდა თავი დაღონებულმა ვაჟმა.

სასწრაფოთილებისაგან ღონემიხდელი მივიდა რაშთან, რომელიც ქერის ქამაში იყო გართული:

— რა დაგემართა, რა თავ-პირი ჩამოგტირის, სახელოვანო ვაჟკაცო? — ჰკითხა რაშმა ვაჟს.

— რაღა რა დამემართაო, — მიუგო ვაჟმა და ყველაფერი დაწვრილებით უამბო.

— ნადი იმ შენს თავადთან და ქალის ჩასაცმელ-დასახური, მოსართავ-მოსაკაზმი, ფერუმარული თუ სუნამო, ყველაფერი გამოართვი. გაგზავნოს მსახურები, იმ ოკეანის ნაპირას დუქანი დაადგმევენოს და შიგ ეს ყველაფერი დაალაგებინოსო, — უთხრა რაშმა.

— ყოველდღე, შუადღისით გველეშაპი წყლის ნაპირთან მოვა და ორი საათით თავს ამოყოფს. თავს რომ ამოყოფს წყლიდან, საშინლად აცივდება. პირიდან მზისა და მთვარის ასული გადმოვა, დუქანში შევა და მისი თვალთვლით გაერთობა. მის დანახვაზე შენ რული მოგერევა, მაგრამ არ ჩაიძინო, თორემ ასული მხოლოდ ორ საათს გაჩერდება ნაპირზე. მერე ისევ ჩაუძვრება გველეშაპს ხახაში და გაუჩინარდება.

თავადმა წამსვე შეუსრულა სოლმანს თხოვნა და იმ ოკეანის ნაპირზე მსახურებს დუქანი გაამართვინა.

სოლმანი მოაჯდა თავის რაშს, მივიდა დუქანთან, დამალა რაში და ელოდება, როდის მოვა მზისა და მთვარის ასული.

ამ ლოდინში ვაჟს ისე ღრმად ჩაეძინა, რომ სამ დღესა და ღამეს არ გაჰღვიძებია.

მივიდა რაში და გამოალვიდა.

— ახლა რა დროს ძილია. სასწრაფოდ გამომაძრე ფაფარიდან ძუა, ჩაიდე ქუთუთოში. რული რომ მოგეკიდება და წამნამი უნებურად დაგეხუჭება, ძუა თვალში შეგესობა, გეტკინება და აღარ ჩაგეძინებაო.

ვაჟს ჭკუაში დაუჯდა რაშის რჩევა და ასეც მოიქცა.

მეორე დღეს შუადღისას ისევ მივიდა მზისა და მთვარის ასული დუქანთან. ის ისეთივე ღამაში იყო, როგორც მისი სახელი. გაერთო ქალწული სუნამოების თვალთვლით. ვაჟმაც დრო იხელთა, სტაცა ხელი, მოევლო რაშს ზურგზე და მიჰგვარა თავადს.

თავადი სიხარულით ფეხზე აღარ იყო. მაშინვე მოინადინა დაქორწინე-

ბა, მაგრამ ქალმა შეაჩერა:

— სანამ ჩემს სკივრს არ მომიტანთ, რომელიც იმ გველეშაპის მუცელში დამრჩა, მანამ მე ვერ მოგთხოვდებიო.

ისევ დაიბარა თავადმა სოლმანი და უბრძანა:

— ნადი და სასწრაფოდ მომიტანე ის სკივრი, იმ გველეშაპის მუცელში რომ დევს, თორემ ამ წუთას თავს წაგადრობო.

როცა სოლმანი რაშს უამბო ეს ყველაფერი, მან უთხრა:

— ეგ ყველაფერი ადვილია, თუ შენ არ შეშინდები. გველეშაპს ხახა ჯერ ისევ დაფრენილი აქვს, ის მზისა და მთვარის ასულს ელოდება. აბა, შენ იცი და შენმა ვაჟკაცობამ, იმნამსვე უნდა ჩაუძვრე ხახაში, ის მაშინვე წყალში შეცურავს. მეორე დღეს ისევ გამოვა ნაპირთან. აილე ის სკივრი და ამოძვერიო.

შეაჯდა სოლმანი რაშს და გაუდგა გზას. მალე მიადგა იმ ოკეანეს, სადაც გველეშაპი ბუდობდა. ხახადაფრენილი გველეშაპი იმავე ადგილზე იწვა გაუნძრევლად. ვაჟი დაემშვიდობა რაშს და ჩაუძვრა ხახაში გველეშაპს, რომელმაც მაშინვე წყალში შესცურა. მეორე დღეს ვაჟი სკივრით ხელში ეახლა თავადს.

რაკი სოლმანი დაბრუნდა და სკივრიც მოიტანა, თავადმა გადანყვიტა დაქორწინებულიყო. ქალმა ახლაც ცივი უარი განაცხადა:

— მზე და მთვარე ჩემი მშობლები არიან. ჯერ ერთი, მათ აუცილებლად უნდა შევატყობინოთ, მეორეც, ჩემი ოქროს ბეჭედი უნდა წამოვიღოთ იქიდანო.

ვაჟმა ახლა ეს დავალება მიიღო და ისევ რაშთან მივიდა ჭკუის საკითხავად:

— რა ვქნა, როგორ მოვიქცეო.

— აქ კი მე უძლური ვარ, ვერაფერში დაგეხმარებიო, — უთხრა რაშმა ვაჟს, — ერთ რჩევას კი მოგცემ: მე მიგიყვან ერთი ზღვის ნაპირას. ზღვაზე ერთი თევზი დაგხვდება წყალზე ხიდად გადებული; ერთ ნაპირზე თავი აქვს, მეორე ნაპირზე — ბოლო. მასზე გავლა არ შეიძლება, მაგრამ შენ ისე მოიქეცი, როგორც გეტყვი. ყველაფერზე დაეთანხმე, მხოლოდ არაფერზე პასუხი არ გასცე, სანამ არ მობრუნდებიო. ივლი, ივლი და შეგხვდებიან მოჩხუბარი ზაფხული და ზამთარი. მათაც ყველაფერში დაეთანხმე, მხოლოდ დაბრუნებისას უთხარი პასუხიო.

— უშენოდ რა მეშველებაო, — უთხრა ვაჟმა რაშს. მერე კი მოაჯდა ზურგზე და გაუდგა გზას.

ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, ვაჟი მივიდა ზღვის პირას. აქ კი გადაეხვია რაშს, გადაკოცნა, გამოემშვიდობა და გაუშვა. თვითონ კი მივიდა

თევზთან და უთხრა:

— თევზო, შენს გახარებას, გადამატარე მეორე ნაპირზეო.

თევზმა უარი სტკიცა.

ვაჟი არ მოეშვა და მაშინ თევზმა უთხრა:

— გაგიშვებ, მხოლოდ იმ პირობით, რომ მზესა და მთვარეს ჰკითხო, კიდევ დიდხანს უნდა ვიყო აქ ხიდად გადებულო?

ვაჟი შეჰპირდა, რომ პასუხს მოუტანდა და თევზმაც გაუშვა.

იარა, იარა და ახლა მოჩხუბარ ზაფხულსა და ზამთარს გადაეყარა.

ვაჟი მიესალმა და მიუახლოვდა.

— ჩვენს შორის გაგატარებთ იმ შემთხვევაში, თუ მზესა და მთვარეს ჰკითხავ, ასე გაუთავებლად როდემდე უნდა ვიომოთ ჩვენ ერთმანეთში?

ვაჟი ამათაც დაჰპირდა, რომ პასუხს მოუტანდა და გზა განაგრძო.

ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, სოლმანი მივიდა მთვარესთან. მზე ამ დროს სახლში არ იყო და მთვარემ ვაჟს უთხრა:

— ჩემი ქმარი — მზე სახლში არ არის. რომ მოვა, უთუოდ გადაგყლაპავს. რა გიყო, სად გადაგმალო?

სოლმანმა გადასცა ქალის დანაბარები და მთვარემ ძალიან გაიხარა. ვაჟს საკადრისად გაუმასპინძლდა და მზის მოსვლის დრო რომ დადგა, სკივრში დამალა. შემოვიდა თუ არა მზე, ხმამაღლა დაიძახა:

— ვისი სუნი მცემსო?

— არავისი სუნიც არ არისო, — დაანყნარა მთვარემ.

ცოტა ხანში კი მთვარემ უამბო თავისი ასულის შესახებ ყველაფერი, რაც იცოდა. შემდეგ ჰკითხა:

— რომ გაჩვენო ის, ვინც ჩვენი ასული ნახა და ვინც მისი ამბები მიაგზო, სიტყვა მომეცი, რომ არაფერს დაუშავებო.

— სიტყვას გაძლევ, რომ არაფერს დავუშავებ და საკუთარ შვილად მივიღებო, — შეჰპირდა მზე.

მაშინ მიბრუნდა მთვარე, გახსნა სკივრი, იქიდან ამოიყვანა ვაჟი და მზესთან მიიყვანა. მზეცა და მთვარეც თავს ევლებოდნენ ვაჟს, ცივ ნიავს არ აკარებდნენ. ვაჟი მათთან ერთ კვირას გაჩერდა. შემდეგ მისცეს ოქროს ბეჭედი და გამოემშვიდობნენ. ნამოსვლის წინ ვაჟმა თევზისა და ზამთარ-ზაფხულის დანაბარები ჰკითხა.

— ზამთარ-ზაფხულიც მარად ჩხუბში იქნებიან და თევზიც ყოველთვის ხიდი იქნებაო, — უპასუხეს ვაჟს.

გამობრუნდა ვაჟი და მოაღწია იმ ადგილამდე, სადაც ზამთარ-ზაფხული დაობდა.

— არ გაგატარებთ, სანამ არ გვეტყვი, მზემ და მთვარემ ჩვენს კითხვაზე რა გიპასუხაო.

— გამატარეთ და გეტყვითო, — აღუთქვა ვაჟმა.

მაშინ გაატარეს ვაჟი.

— თქვენ თქვენი სიცოცხლის განმავლობაში მაგ ბრძოლაში იქნებითო, — გადასცა მათი დანაბარები ვაჟმა და გზა განაგრძო.

იარა, იარა და მივიდა თევზთან. თევზი არ ატარებდა. ვაჟმა უთხრა, გადამატარე და გეტყვი შენს კითხვაზე რა პასუხიც გამცესო.

თევზმა გადაატარა.

— შენ მთელი სიცოცხლის განმავლობაში მასე იქნებიო, — უთხრა დანაბარები ვაჟმა.

მონახა თავისი რაში, მოაჯდა ზურგზე, მივიდა სასახლეში და მიართვა ბეჭედი თავადს.

მოთმინებადაკარგულმა თავადმა ბრძანა, სასწრაფოდ ექორწინათ.

— მე არ ვამბობ, რომ არ მიყვარს თავადი, მაგრამ მე მზისა და მთვარის ასული ვარ, მთელი სიცოცხლე წყალში ვცხოვრობდი. ავადულოთ რძე, შიგ ჩახტეს თავადი, იბანაოს და რომ ამოვა, მაშინ ვიქორწინოთო.

თავადს სხვა რა გზა ჰქონდა, დათანხმდა, მხოლოდ იმ პირობით, რომ ჯერ სოლმანი განბანილიყო ამ ადულებულ რძეში.

როცა ვაჟი ადულებულ რძეში საბანაოდ მიჰყავდათ, ასულმა ხელში ბეჭედი ჩაუდო და უთხრა:

— აჰა, ეს ბეჭედი და ნურავის დაანახე. ქვაბთან რომ მიხვალ, ჯერ ეს ბეჭედი ჩააგდე შიგ და მერე შენ ჩახტო.

ვაჟიც ასე მოიქცა. ჯერ ბეჭედი ჩააგდო და მერე თვითონაც შიგ ჩახტა, იბანავა და ამოვიდა.

ამის შემდეგ თავადი ჩახტა ადულებულ რძეში. ჩახტა და თქვენს მტერს, რაც იმას დაემართა! შიგ ჩაიფუფქა. აბა რა მოუვიდოდა!

თავადმა ის მიიღო, რაც დაიმსახურა.

გამოვიდა მზისა და მთვარის ასული და თქვა:

— მე აქ მომიყვანა სოლმანმა. დღეიდან სწორედ ის იქნება ჩემი ქმარი და თქვენი თავადიო.

მზისა და მთვარის ასული და სოლმანი დიდხანს ბედნიერად და მხიარულად ცხოვრობდნენ.

მეფის მეჯინიბე ლუკმანი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ხელმწიფე. ჰყავდა ერთი მეჯინიბე, რომელსაც ლუკმანი ერქვა. ეს მეჯინიბე შეუყვარდა ხელმწიფის ასულს. იმდენი ქნა, იმდენი, რომ, გასეირნების დროს მხლებელთა ამაღლაში ლუკმანიც მოახვედრა. ქალაქის განაპირა ბაღში ისე მიიმალეობდნენ ხოლმე, რომ ვერავინ ხედავდა. როგორც კი ბაღს მიუახლოვდებოდნენ, მეფის ასული ეტყოდა მსახურებს:

— შეგიძლიათ, სადაც გინდათ, წახვიდეთ. მე კი ცოტა ხანს დავტკბები ამ სიმშვენიერითო.

ასე მეორდებოდა ყოველდღე, ქალთან მხოლოდ ლუკმანი რჩებოდა.

ერთხელაც ერთი მხლებელი დაეჭვდა და ჩუმად დაუნყო თვალთვალი. როცა მათი სიყვარულის ამბავი შეიტყო, ყველაფერი ხელმწიფეს ჩაუკაკლა. განრისხებულმა ხელმწიფემ გადაწყვიტა, ლუკმანი ჯალათისათვის გადაეცა, რომ თავი მოეკვითათ.

მეფის ასულმა იმწამსვე აცნობა ლუკმანს მამის გადაწყვეტილება. ლუკმანსაც სხვა რა გზა ჰქონდა, თავისათვის უნდა ეშველა და იმ ქალაქიდან გადაიხვეწა.

მირბის ლუკმანი უკანმიუხედავად, მირბის, მირბის და უცბად უკან მიიხედა. მიიხედა და რას ხედავს! მეფის მთელი ლაშქარი დასდევნებია და ჰა, სადაც არის, უნდა დაენიონ. აღარ იცის ვაჟმა, რა ქნას! უცბად ახლომახლო ერთი ჭა შენიშნა. ბევრი აღარ უფიქრია, ისკუპა და შიგ ჩახტა. ზის ჭაში შიმშილისა და სიცივისაგან ახავხავებული. კარგა რომ შელამდა, ამობობლდა ჭიდან და ისევ მოკურცხლა. ბევრი ირბინა თუ ცოტა, მივიდა ერთი წყლის ნაპირას. დაინახა, წყალში ერთი ძველი ნავი ტივტივებს. ჩაჯდა ნავში და შეცურა წყალში. კარგა რომ იჯერა გული, გადაწყვიტა ნაპირზე გამოეცურა, მაგრამ ბედი არ გინდა? მთელი ნაპირი ისარმომარჯვებული მეფის მეომრებით იყო სავსე. სადღა გამოცურავდა! განაგრძო გზა.

კარგა ხანს იცურა ლუკმანმა და ბოლოს მისი ნავი მიადგა ნაპირს. გადავიდა დამშეული, იქნებ სასმელ-საჭმელი რამე ვიშოვოო და რას ხედავს! იქაურობა შხამიანი გველებით არის სავსე და სისინით მიიწვევენ მისკენ, რომ გადაყლაპონ! რაღას იზამდა, ჩახტა ისევ თავის ძველ ნავში და გზა განაგრძო. მიაღწია ერთ ტყეს. გადაწყვიტა, აქ მაინც დაესვენა. ავიდა ერთ ხეზე და ღრმად ჩაეძინა. ამდენი ხნის დაღლილ-დაქანცულსა და უჭმელ-უსმელს ჩაეძინებოდა, აბა რა იქნებოდა! რომ გაეღვიძა, გაო-

ცებისაგან პირი დაალო; რაც დედამინის ზურგზე მაიმუნი იყო, მის ირგვლივ შემოკრებილიყო და ერთი ყაყან-წრიპინი გაჰქონდათ. რომ დაინახეს, კაცმა გაიღვიძაო, ზოგი ზურგზე მოახტა, ზოგი ფეხზე ჩამოეკონწიალა, ზოგი ცხვირზეც კი წაეპოტინა და მოკლედ რომ ვთქვათ, არ ამოასუნთქეს! ჩამოცვივდა და ჩამოცვივდა ხიდან ნაყოფი, ჩამოცვივდა და ჩამოცვივდა. ეცა დამშეული ჩვენი ლუკმანი ამ ხილს და სულმოუთქმელად ჭამს. მაიმუნებმა რომ შეატყვეს, ვაჟს შია, გაცვივდნენ და ახლა სხვა ნუგბარ-ნუგბარი ხილი მოურბენინეს. ეს საჭმელი რას ეყოფოდა მთელი ამდენი ხნის დამშეულ ლუკმანს, მის ცარიელ სტომაქს ეს ისევე ვერ ამოავსებდა, როგორც წვეთი წყალი ძირგავარდნილ კასრს, მაგრამ ცოტა მაინც მოლონიერდა.

მაიმუნებმა ლუკმანი თავიანთ მეფეს მიჰგვარეს. ეს მეფე ჭკვიანი იყო, რომ ნახა ვაჟი ასეთ დღეში, მოატანინა მსახურებს საჭმელ-სასმელი და რამდენიმე დღე ლუკმანს იმდენი აჭამა და ასვა, რამდენიც მოენებებოდა. ასე რომ, ლუკმანი რამდენიმე დღის განმავლობაში მხოლოდ ჭამდა, ისვენებდა და ეძინა. ასე გაგრძელდა მანამ, სანამ მთლიანად არ მოლონიერდა.

მაიმუნების ქვეყანაში ამ დროს ომი იყო გაჩაღებული. ორი ტომი მაიმუნებისა სამკვდრო-სასიცოცხლოდ იყო გადაკიდებული. მაიმუნების მეფემ გადაწყვიტა, ლუკმანისთვის დაეთმო თავისი ადგილი და ის გაემეფებინა. ყველა დაეთანხმა, რადგან ადამიანის მომრევი დედამინის ზურგზე არავინ ეგულებოდათ და ის მათ მტერსაც გაანადგურებდა.

უნდოდა თუ არ უნდოდა, ლუკმანიც დათანხმდა. სხვა რა გზა ჰქონდა, მათ ხელში იყო!

ლუკმანი გამეფდა თუ არა, შეკრიბა მაიმუნები, შექმნა მათგან მეომართა რაზმები, შეაიარაღა, ჩაუყენა თავში უფრო გამოცდილი მაიმუნები და გაუყენა გზას მტრის ბანაკისაკენ. მისი მაიმუნები ისროდნენ ტყვიებს, ისრებს და ანგრევდნენ ციხესიმაგრეებს. ბევრი დახოცეს, ბევრიც ტყვედ წამოასხეს და გამარჯვებულები დაბრუნდნენ შინ.

გადის ხანი და ლუკმანს კვლავ სდარაჯობენ მაიმუნები, რომ არსად გაიქცეს, არ წავიდეს. გულშელონებულმა ლუკმანმა აღარ იცის, რა გზას დაადგეს.

ერთხელაც, სეირნობის დროს, მცველს უთხრა, რომ იქვე ბუჩქებში უნდა გადასულიყო მოსასაქმებლად. სინამდვილეში კი გზას გაუდგა. რომ დარწმუნდა, მაიმუნები რაღაცით გართულიყვნენ და არავინ მისდევდა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა მოკურცხლა. ისე გარბოდა, რომ მთა იყო თუ

ველი არ დაგიდევდათ, ზედ გადაევილო ტყე-ველს და ერთ სტეპს მიადგა. უკვე შუადღე იყო, მაგრამ არ შეუსვენია, ისევ მთელი ღამე ირბინა.

დილაადრიან შემოესმა მამლის ყვირილი. გაიხარა ლუკმანმა, აქ ნამდვილად ადამიანები იქნებიანო და მიჰყვა ამ მამლის ხმას. ბევრი იარა თუ ცოტა, სალამოს, როცა მზე ჩავიდა, მიადგა ერთ ძველ კოშკს. ეს იყო შაჰ-აბასის კოშკი. ვაჟმა ღამე იქ გაათია და დილით ისევ გზას გაუდგა. მივიდა ერთ ქალაქში. ხედავს, ამ ქალაქში არც ერთი ცხენი შეკაზმული არ არის, ყველა უბელოა! გაუკვირდა ლუკმანს. აბა როგორ არ გაუკვირდებოდა, თვითონ ხომ მეჯინიბე იყო და ცხენის შეკაზმვის მეტი რა იცოდა!

დაინტერესდა და ერთ-ერთ გამვლელს ჰკითხა:

— თქვენს ქვეყანაში ცხენს რატომ არ კაზმავენო?

თურმე აქ ცხენის შეკაზმვა რა იყო, არავინ იცოდა!

იყიდა მაშინ ლუკმანმა ტყავი. გამოჭრა მისგან უზანგები, გააკეთა ტახტა და მიართვა იმ ქვეყნის მეფეს. მეფემ რომ დაინახა, გაუკვირდა:

— ეს რა არისო? — ჰკითხა ლუკმანს.

— ეს უნაგირია, — უთხრა ლუკმანმა, ამითი ნამდვილი მხედარი ცხენზე უფრო მოხერხებულად ჯდება.

მართლაც შეჯდა მეფე შეკაზმულ ცხენზე და მოენონა. გაუხსნა ლუკმანს სახელოსნო და ყველა ცხენოსნისთვის გააკეთებინა უნაგირი. მეფე მიხვდა, რომ ლუკმანი ძალიან ჭკვიანი იყო და ვეზირობა უბოძა. შემდეგ კი თავისი ულამაზესი ასულიც მიათხოვა და ლუკმანმაც იქ დაიწყო ცხოვრება.

გავიდა ხანი. ერთხელაც ხელმწიფის ერთი ვეზირი გარდაიცვალა და დაკრძალვის დღეს ხედავს ლუკმანი, რომ მიცვალებულთან ერთად აკლდამისკენ მიჰყავთ მისი ცოლი, რომელსაც ხელში უჭირავს წყლით სავსე ჭურჭელი და სუფრაში გახვეული პური.

ვაჟმა გაოცებისაგან პირი დაალო.

— ეს რა ხდება? განა შეიძლება ცოცხალი ადამიანის დამარხვა?

— ეს წესი ჩვენ ეგვიპტელებმა გვასწავლეს. ერთ-ერთი მეუღლე თუ გარდაიცვალა, მას აკლდამაში მეორესაც ვაყოლებთო, — უპასუხეს გაოცებულ ლუკმანს.

ამან ლუკმანი ისე ააფორიაქა, დღე და ღამე არ ეძინა! როგორ, ლუკმანის ცოლს რომ რამე დაემართოს, ისიც თან უნდა ჩააყოლონ!

ისე აგიხდეთ ყველაფერი, როგორც ლუკმანს ეს აუხდა!

მაღე ლუკმანის ცოლი ავად გახდა. ჩანვა ლოგინში და სულს ღაფავს.

ლუკმანმა გადანყვიტა, გაქცეულიყო. დღეს, ხვალ, დღეს, ხვალ და ამასობაში მისმა ცოლმა სული უფალს მიაბარა კიდეც.

დადგა წესის აღსრულების დღეც. მოუტანეს ლუკმანს წყლით სავსე ქურჭელი და სუფრაში გახვეული პური.

— სად მიგყავართო? — ჰკითხა ვაჟმა.

— დასამარხადო! — უპასუხეს მათ.

უკვე გვიანი იყო, სადღა გაექცეოდა ვაჟი მათ და ხვენწა დაუნყო:

— ძმებო, ნუ იზამთ მაგას, მე ხომ სხვა ქვეყნიდანა ვარ და ჩემთვის ეგ წესი უცხოა.

— რაკი შენ ჩვენი ქვეყნის ქალიშვილზე დაქორწინდი, ეს წესი შენც გეხებაო და უნდა დაემორჩილო ყველა იმ წესს, რომელიც ჩვენს ქვეყანაშიაო, — აუხსნეს ლუკმანს.

რამდენს არ ეხვეწა ვაჟი, რამდენს არ ემუდარა, იყვირა კიდეც, მაგრამ მისი ხვენწა-მუდარა ყურშიც არავინ შეუშვა. შეაგდეს ლუკმანი მიცვალებულ მეუღლესთან ერთად აკლდამაში თავის წყალთან და პურთან ერთად და იქ დატოვეს.

ყველა რომ ნავიდ-ნამოვიდა, ლუკმანმა გადანყვიტა, იქაურობა დაეთვალაიერებინა. იქით გაიხედა, აქეთ გამოიხედა, მაგრამ ყველგან უკუნი სიბნელეა და რას დაინახავს, ხელები მხოლოდ მიცვალებულთა გვამებს ხვდებოდა. მივიდა ისევ თავის მიცვალებულ მეუღლესთან, აიღო თავისი წყალი და პური და შეექცა.

რამდენი დღე-ღამე იყო იმ ბნელ აკლდამაში ლუკმანი, ვინ გაარკვევს, მაგრამ მალე აკლდამაში ახალი მიცვალებულები ჩაუშვეს თავიანთი ცოცხალი მეუღლეებით. ლუკმანმა გადანყვიტა, რადაც არ უნდა დასჯდომოდა, იქიდან გამოეღწია. მოიმარჯვა ერთი მიცვალებულის წვივის ძვალი, დახოცა ყველა ცოცხლად ჩატანებული და მათი წყალი და პური გამოიზოგა.

გავიდა ხანი და ლუკმანის ბედად ამ ქვეყანაში მოხდა მინისძვრა. ეშველა ლუკმანსაც! აკლდამის ქვები შეტოკდა და მზის მკრთალმა შუქმა მის სადგომშიც ჩააღწია. მეტი რალა უნდოდა მასაც. მკვდრების ძვლებით თხარა, თხარა მინა და სამზეოზე ამოვიდა. ამოვიდა თუ არა, ერთი ღრმად ჩაისუნთქა სუფთა ჰაერი და უკანმოუხედავად მოკურცხლა, რომ რაც შეიძლება შორს გასცლოდა ამ ქვეყანას.

ირბინა, ირბინა, ხან სტეპებს გადაევიდა, ხან მთებს და ბოლოს ერთ ძველ კოშკთან მიაღწია. კოშკის გარშემო საუცხოო ბაღი იყო გაშენებული.

მივიდა ახლოს კოშკთან და დაიძახა:

— ეჰეი, ძმებო, გამომხედეთ!

მის ძახილზე ერთი დედაბერი გამოვიდა და შინ შეიპატიჟა.

— ვინა ხარ, რა სულიერი ხარ. რა ქარმა გადმოგაგდო აქეთ. თითქოს მზის სხივმა გამოანათაო, გული ისე გამითბო შენმა დანახვამ. რამდენი ხანია აქ კაცის ჭაჭანება არ მინახავსო, — მიეგება მოხუცი ვაჟს.

ცოტა ხნის შემდეგ კი უთხრა:

— აი, შენ ეს სრა-სასახლე, აი, შენ ეს ბაღი-ბაღნარი. იცხოვრე, რამდენ ხანსაც გინდა. თუ მოისურვებ, აქედან ნურსადაც ნუ წახვალ. მე დედა და შენ შვილი. აქ ყველაფერი შენია და შენ გეკუთვნის. მხოლოდ ერთი პირობა უნდა მომცე. არასოდეს გაალო შუა ოთახის კარიო.

დაიწყეს ერთად ტკბილად ცხოვრება.

გავიდა ხანი და ბიჭს არ ასვენებს ცნობისმოყვარეობა:

— ნეტავი რა უნდა იყოს იმ ოთახში ისეთი, რომ დედაბერი შიგ შეხედვის უფლებასაც არ მაძლევსო?

ბოლოს გადანყვიტა:

— რაც არის, არის, შევალ და ვნახავ, ერთი იმ ოთახში რა იმალებაო.

თქმა და ქმნა ერთი იყო. გახსნა კარი და შევიდა შიგ. შევიდა და რას ხედავს! ოთახია და ოთახს ჭერი არა აქვს. ოთახში ერთი მზეთუნახავი ბანაობს და გვერდით მოახლე უდგას, რომელსაც მისი ტანსაცმელი უკავია ხელთ. ქალმა თვალი ჰკიდა თუ არა ვაჟს, მოისხა ჯადოსნური მოსასხამი, აფრინდა და მსახურთან ერთად გაუჩინარდა. ქალის სილამაზით მონუსხული ლუკმანი კარგა ხანს გონს ვერ მოეგო. ცოტა რომ გამოფხიზლდა, დაკეტა ისევ იმ ოთახის კარი და გასაღები თავის ადგილზე დადო.

ის დღე იყო და ის დღე, ლუკმანს მოსვენება დაეკარგა. დარდისაგან სულ მიიღია.

დედაბერი ყველაფერს მიხვდა, მაგრამ მაინც ჰკითხა:

— დღითიღღე ილევი და ილევი, უკვე ველარც კი გცნობ, ისე შეიცვალე. მითხარი, რა დაგმართია, რა სენი შეგყრიო.

ლუკმანი ჯერ არ გამოუტყდა დედაბერს, ვერ უთხრა სიმართლე.

— იცოდე, არ დამიმალო, მითხარი, ჩვენი პირობა დაარღვიე და შუა ოთახის კარი გახსენიო? — ჰკითხა მოხუცმა ქალმა.

ვაჟი მუხლებში ჩაუვარდა და პატიება სთხოვა:

— დედაშვილობამ, მაჰატიე, ცნობისწადილს ვერ ვძლიეო.

დედაკაცი სიმწრისაგან მუხლებზე ხელებს იტყაპუნებდა და მოთქვამდა:

— ეს რა გიქნია, ეს რა დღეში ჩაგიგდია შენი თავი. ის ხომ ეშმაკების ხელმწიფის ქალიშვილია და შენ დღეიდან მოსვენებას ვეღარ ნახავ, სანამ იმათთან არ ნახვალ. იმათ ქვეყნამდის კი სამასი დღე-ღამის სავალიაო.

— გემუდარები, დედაშვილობამ, რაიმე მირჩიე, რა გზას დავადგე, მას-ნავლეო, — შეეხვეწა ვაჟი.

— რაც მოხდა, მოხდა, — დაამშვიდა მოხუცმა ქალმა ვაჟი, — იმას ვე-ღარაფერს უშველიო. მე მხოლოდ ერთი რამ ვიცი, ის ქალი აქ წელიწადში ერთხელ მოდის მხოლოდ. მანამდე კი დიდი ხნის ლოდინი დაგჭირდებაო. მე მხოლოდ ის შემიძლია გითხრა, როდის მოფრინდებაო.

სხვა რა გზა ჰქონდა, იცდის ვაჟი, იცდის და ლოდინში სული ელევა...

და აი, დადგა ის დღეც, როცა ის ქალი უნდა გამოჩენილიყო.

— ამაღამ შედი იმ ოთახში და ერთ კუთხეში, თივის ქვეშ დაიმალე. ღამე ის ქალი მოფრინდება, გაიხდის ტანსაცმელს და მაშინვე დაიწყებს ბანაობას. შენ უნდა იმარჯვო. უნდა მიიპარო, ის ტანსაცმელი წამოიღო, სკივრში ჩაკეტო და გასაღები ჯიბეში ჩაიდო. შემდეგ მიდი ისევ იმ ოთახში და დაუცადე, როდის დაამთავრებს ბანაობას. რომ მორჩება, ტანსაცმელს დაუწყებს ძებნას, შეგეხვეწება, დამბრუნე ჩემი ტანსაცმელიო. რას აღარ შემოგთავაზებს სანაცვლოდ, მაგრამ შენ არაფრისდიდებით არ დასთანხმდე. ყელზე რომ ავგაროზი ჰკიდია, იმაზე დააფიცე, რომ შენი ცოლი გახდება და მხოლოდ მაშინ დაუბრუნე ტანსაცმელი. დაიმახსოვრე, ჯადოსნური მოსასხამი აღარ აჩვენო, თორემ გაგიფრინდებაო, — დაარიგა დედობილმა ვაჟი.

ვაჟიც ისე მოიქცა, როგორც დედაბერმა დაარიგა; დაიმალა ოთახის კუთხეში და იცდის. შუალამისას ბაღში ხეები აშრიალდნენ, ამოვარდა ქარიშხალი, ირგვლივ ყურთასმენა აღარ იყო. ეს ქალი მოფრინავდა საბანაოდ! დაფრინდა თუ არა დედამინაზე, შევიდა ოთახში, გაიხადა ტანსაცმელი და დაიწყო ბანაობა. ვაჟსაც მეტი რა უნდოდა! სტაცა ხელი ტანსაცმელს და სკივრში ჩაკეტა. მერე დაბრუნდა და დაიწყო ლოდინი, ქალი როდის მორჩებოდა ბანაობას. ქალი მორჩა ბანაობას და ამოვიდა წყლიდან, უნდა ჩაიცვას, მაგრამ სადღაა ტანსაცმელი. როგორ არ ეხვეწა და ემუდარა ვაჟს, ტანსაცმელი დაებრუნებინა, იტირა კიდევ, მაგრამ ვაჟმა უთხრა:

— შენს ავგაროზზე დაიფიცე, რომ ცოლად გამომყვები და მხოლოდ იმ შემთხვევაში დაგიბრუნებო.

ქალმა შეჰფიცა და ვაჟმაც თითქმის ყველაფერი დაუბრუნა, ჯადოსნური მოსასხამის გარდა.

კარგა ხანს ცხოვრობდნენ ტკბილად დედაბერი, ვაჟი და მისი ცოლი. მაგრამ ქალი რის ქალია, თუ რაიმე არ იეშმაკა და ერთხელაც, როცა ვაჟსა და დედაბერს ტკბილად ეძინათ, ჩუმად აიპარა ლოგინიდან, მძინარე ქმარს სკივრის გასაღები ჯიბიდან ამოაცალა, გააღო სკივრი, მოისხა ჯადოსნური მოსასხამი, აფრინდა ცაში და იქიდან ეძახის:

— ლუკმან, ეჭვი, ლუკმან!

ძახილზე ლუკმანს გაეღვიძა. წამოვარდა, ეძებს ცოლს, მაგრამ სადღაა! ეცა მაშინვე სკივრს. სკივრი ღიაა. კვლავ მოესმა ცოლის ხმა. მიჰყვა ამ ხმას, აიხედა მალა და ხედავს, ცოლი ცაშია. როგორ არ ეხვეწა, როგორ არ ემუდარა, სულ ცოტა ხნით მაინც დაშვებულყო დედამინაზე ქალი, მაგრამ ამაოდ. ცოლმა მის თხოვნას ყურიც არ ათხოვა. ზემოდან მხოლოდ ეს ჩამოსძახა:

— სულ ტყუილად მეხვეწები, მე მინაზე დამბრუნებელი აღარა ვარ, აღარ დავბრუნდები. ჩემს სამშობლოში უნდა გავფრინდე. შენ თუ ძალიან გიყვარვარ, იქ მოხვალო.

— კი მაგრამ, სად მოვიდე, მე არც შენი სამშობლო ვიცი და არც იქ მისასვლელი გზაო! — შესძახა ვაჟმა.

— ჩემს სამშობლოს ჟიზირ-ბაბილის ქვეყანას ეძახიან და აქედან იქამდე სამასი დღის სავალიაო, — უპასუხა ქალმა და გაფრინდა.

დაბრუნდა დაღონებული ლუკმანი სახლში. დამწუხრებულმა ყველაფერი დედობილს უამბო. მოხუცმა დამშვიდება დაუწყო:

— რას იზამ, შვილო. ყველაფერი ისე იქნება, როგორც ალაჰი ინებებს. კლდეც ვერ გაუმაგრდება მის ნებასო.

— ო, არა, დედი, მის გარეშე ჩემს სიცოცხლეს რა ფასი აქვს. მთელ ქვეყანას მირჩევნია. სიცოცხლეს დავთმობ, მას კი ვერა. უნდა წავიდე და მოვძებნო.

მეორე დღეს ადგა თუ არა, სამგზავროდ გამოეწყო; დაიჭირა ხელში ჯოხი, მოიგდო ზურგზე გუდა და გასწია იქით, საითაც თავი მიაბრუნა. ცხრა ზღვა გადაიარა, ცხრა მთა გადაიარა, გადაიარა სტეპები და მთები. არც დღე დაუსვენია, არც ღამე, მიდიოდა შეუსვენებლივ. ამ სიარულში ფეხსაცმელი დააცვდა, ტანსაცმელი შემოეფლითა, ფაფახი დაეკარგა. მის დანახვაზე შეშინებული ხალხი ისე გარბოდა, გეგონებოდათ, ნადირი დაინახესო.

ბოლოს, ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, მივიდა ერთ ქალაქში. ხედავს, უღამაზესი ქალაქია, მაგრამ ქალაქში ერთი მონივნივე წინილიც კი არსადაა.

სრული სიცარიელე და სრული სიჩუმეა ირგვლივ. ხან იქით წავიდა, ხან აქეთ წამოვიდა, ნახა ხალხი, ცხენები, ფაიტონები, კარშეხსნილი მალაზიები, მშვილდისრიანი მეომრები და ეს ყველაფერი გაქვავებულ! არსად ქათამი, ჩიტი, საქონელი... ყველაფერი გაქვავებულიყო ამ ქალაქში. ლუკმანი გაოგნებული დადიოდა: — შეხედავ — ქალაქიცაა, ხალხიცაა, სიმდიდრეც, — მაგრამ ყველაფერი გაქვავებული.

კარგა ხანს იხეტილა ვაჟმა გაქვავებულ ქალაქში და ხედავს, ერთ სახლთან ერთი დაჩაჩანაკებული მოხუცი ქალი ზის. ცხვირის კეხზე ერთის მაგიერ ორი სათვალე დაუკოსებია და იატაკზე დაჩოქილი ჩაშტერებია წიგნს. მოსცილდა ფრთხილად იმ სახლს ლუკმანი და ჩაფიქრდა: — ალბათ, ამ ჯადოქარმა ქალმა აქცია ეს ქალაქი ქვად. აბა, როგორ მოხდა, ამდენ გაქვავებულთა შორის მხოლოდ ერთი სულიერია გადარჩენილი. არა, აქ ნამდვილად ამისი ხელი ურევია. სხვა გზა არ არის, ეს ქალი უნდა მოვკლაო, — გადანყვიტა ვაჟმა. მივიდა ფანჯარასთან, შეიხედა და, სადღაა დედაბერი! იქით ეცა ვაჟი, აქეთ ეცა და დაინახა, დედაბერი გასულა გარეთ და მზეს მიჰფიცებია. ავიდა მაშინვე ვაჟი ერთი სახლის სახურავზე, აიღო ერთი დიდი ქვა, ესროლა კუდიან დედაბერს, შიგ თავში მოახვედრა და სული გააფრთხოვინა. მოკვდა დედაბერი და ჰოი, საოცრებავ, გაცოცხლდა ქალაქი, ახმაურდა, ამოძრავდა.

მივიდა ვაჟი კუდიანი დედაბრის ცხედართან, მისი თავის ნაწილები შეაგროვა, აიღო მისი წიგნი, ეს ყველაფერი გუდაში ჩაიწყო და იმ ადგილს გაშორდა.

ქალაქში ერთი ჟრიაძული ატყდა. მთელი ხალხი ზეიმობდა.

— რა ხდება, რა ზეიმი? — ჰკითხა ლუკმანმა ერთ-ერთ ვეზირს.

— ჩვენს ქალაქს მტერი შემოესია, დაიწყო სისხლისმღვრელი ომი. მაშინ, ალაჰის ნებით, ყველა გაქვავდა. გავიდა დრო და ისევ ალაჰის ნებით, ყველა გაცოცხლდა. გახარებულები ამას ვზეიმობთო, — უპასუხა კაცმა.

— ხელმწიფის სასახლეში შემიშვიო, — სთხოვა ამ კაცს ლუკმანმა.

— რა საქმე გაქვს მეფესთანო?

— ეს ქალაქი მე გავაცოცხლე და ეს უნდა ვუთხრაო.

მეფის ვეზირს გაეცინა და უთხრა:

— შენ გაცოცხლე თუ ალაჰმაო?

— რა თქმა უნდა, მე. ალაჰმა თქვენს შესახებ არაფერი იცის. ეს მე გავაცოცხლე და ამასაც დავამტკიცებო.

მოახსენა ვეზირმა მეფეს ამ კაცის შესახებ და მანაც სასწრაფოდ დაიბა-

რა ლუკმანი სასახლეში. ლუკმანმა ყველაფერი უამბო მეფეს და კუდიანი ქალის თავი და მისი წიგნიც აჩვენა. მეფემ მთელ ქალაქს გააგებინა ლუკმანის შესახებ. შემდეგ კი ეს წიგნი ერთ ბრძენს აჩვენა. წაიკითხა ბრძენმა კაცმა წიგნი და უთხრა:

— ეს ნამდვილად ჯადოქრობის წიგნიაო.

იხმო მეფემ ლუკმანი და უთხრა:

— ჩემო შვილო, შენ ძალიან დიდი სამსახური გაგვინიე და გვითხარი ახლა, რითი გადაგიხადოთო.

— თქვენი დღეგრძელობის მეტი არაფერი მინდა. მხოლოდ ჟიზირ-ბაბილის ქვეყანა მიმასწავლეთ, საით არისო.

მეფე გაოცდა, — ასეთი ქვეყანა არასდროს გამიგონიაო. ჰკითხა თავის ნაზირ-ვეზირებს, არც იმათ შეეტყოთ რაიმე ამ ქვეყანაზე. შემდეგ შეკრიბა მთელი სამეფოს უხუცესები, მათაც არაფერი სმენოდათ ჟიზირ-ბაბილზე.

— აღარავინ დარჩა მოხუცთაგან? — იკითხა მეფემ.

— არის ერთი დაჩაჩანაკებული მოხუცი. ის სამასორმოცდაათი წლისაა და ადგილიდან ვეღარ იძვრისო, — უპასუხეს მეფეს.

მიიყვანეს მეფესთან ის მოხუცი კაცი. ძლივს ჩააგდეს გონთ და როგორც იქნა გააგებინეს, რაც აინტერესებდათ.

— ვიცი, როგორ არა. ეგ ეშმაკთა ქალაქია და აი, იქითა მხარეს არის ჩვენი ქვეყნიდანო, — მიასწავლა ვაჟს ის ქვეყანა.

მეორე დღესვე მეფემ ლუკმანს რაში აჩუქა და თან გამცილებლებიც გააყოლა. იარა, იარა და როგორც იქნა მიაღწია ჟიზირ-ბაბილის ქვეყანას. საშინლად დაღლილი ლუკმანი ერთი ხის ძირას დაჯდა და ჩაეძინა. ასე მძინარე იპოვა ერთმა ეშმაკმა, დაავლო ხელი და წაიყვანა თავის მეფესთან. სანამ ვაჟი გაიღვიძებდა, ეშმაკებმა გადანყვიტეს მოეკლათ იგი. გააღვიძეს ვაჟი. იხედება აქეთ-იქით ლუკმანი და ვერაფერი გაუგია რა ხდება. მშვენიერ სასახლეშია, გარს უცნაური არსებები შემოხვევიან და მისთვის გაუგებარ ენაზე ესაუბრებიან.

ლუკმანი ჩუმადაა, ხმასაც ვერ იღებს გაოცებისაგან. ამასობაში ხელმწიფის ასულის ყურამდე მიაღწია ამბავმა, რომ მათ სამეფოში ვიღაც უცხო კაცი შეიპყრეს. მივიდა და თავისი ქმარი არ დაინახა! მაშინ გაახსენა მამას, რომ სწორედ თვითონ სთხოვა ვაჟს, მოენახა იგი, თუ უყვარდა. ხელმწიფემ ვაჟი შეინყალა და გახარებულმა დიდი ქორწილიც გადაიხადა.

მეორე დღეს ოცდაათ მსახურს აჰკიდეს ქალის მზითვევი, გამოემშვიდობნენ ხელმწიფეს და მივიდნენ ლუკმანის მოხუც დედობილთან. იქ ბედნიერად ცხოვრობდნენ, მაგრამ მალე ლუკმანს სევდა მოეძალა. ერთ ღამეს ისე დანალვლიანდა ვაჟი, რომ თვალი ველარ დახუჭა. ადგა სანოლიდან, მივიდა თავის მსახურებთან და უთხრა:

— ახლავე გაფრინდით ჟიზირ-ბაბილის ქვეყანაში და ყველა აქ მომგვარეთო.

— ახლავეო, — უპასუხეს მსახურებმა.

დანვა ლუკმანი და დაიძინა. დილით გაიღვიძა და ხედავს, ისეა დაფარული ცა ეშმაკებით, როგორც — ყვავებით.

— ახლავე გაფრინდით, დაამსხვრიეთ ასფუთიანი ყინულის მთები და აქ მოიტანეთო, — უბრძანა მათ ლუკმანმა.

ეს ბრძანება რომ შეასრულეს, თავისი მეომრები ამ ყინულის ლოდებით შეაიარაღა და გაეშურა იმ ხელმწიფისკენ, რომელსაც თავისი ასულის სიყვარულის გამო ლუკმანი უნდა დაესაჯა. დაუშინეს ეს ყინულის ლოდები მეფის სასახლეს და დაანგრის. დახოცეს ბოროტი ნაზირ-ვეზირები, შემდეგ მეფის მეომრებიც გაჟლიტეს. როცა მტერი საბოლოოდ გაანადგურა, ლუკმანმა დაიკავა მეფის ტახტი და ცოლად მისი ასული შეირთო. შემდეგ ნამოიყვანა ხელმწიფის ასული დედობილთან დატოვებულ თავის ცოლთან და ბედნიერად დაიწყეს ცხოვრება.

ლუკმანი ძალიან სამართლიანი ხელმწიფე იყო და დიდხანს მეფობდა.

თაბასარანული ზღაპრები

მარიფათიანი ბელურა

ბელურას, ერთ მშვენიერ დღეს ტყისკენ რომ მიფრინავდა, ერთმა გლეხმა გასძახა:

— ჰეი, ბელურა, კეთილი იყოს შენი მგზავრობა, საით გაგინევიო?

— ტყისკენ მივფრინავ, ძიაო. — უპასუხა ბელურამ.

— ტყეში რა გინდაო?

— მორებს შევაგროვებო.

— მორები რად გინდაო?

— სახლს ავაშენებო.

— სახლი რად გინდაო?

— ცოლს მოვიყვანო.

— ცოლი რად გინდაო?

— ხორბალს დამიფქვავსო.

— ფქვილი რად გინდაო?

— ფაფას მოვხარშავო.

ამასობაში ბელურა ტყეში შეფრინდა და, როცა მორებს ქრიდა, ხიჭვი შეერჭო, ამიტომ ყველაფერს თავი დაანება და უკან, სოფელში გამოფრინდა.

მატას თონესთან მიფრინდა, ჩამოჯდა მატას რძლებთან:

— ჰოი, ლამაზებო, მატას თონესთან რომ ჩამომსხდარხართ, თქვენ გახარებას, ეს ხიჭვი ამომიღეთ ფეხიდანო, — საბრალო ხმით შეეხვეწა ქალებს.

— რა ლამაზები ჩვენა ვართ? მოლას ეზოში შეფრინდი, იქ თონესთან ჩვენზე უფრო ლამაზი რძლები სხედანო.

— ბელურა მოლას ეზოში მიფრინდა. თონესთან ლამაზები ისხდ-

ნენ და შესთხოვა:

— ჰოი, ლამაზებო, მოლას ეზოში თონესთან რომ შემომსხდარხართ, რა იქნება, ფეხიდან ხიჭვი ამომიღო!

— ჩვენზე უფრო ლამაზები ყაზის რძლები არიან. მიფრინდი იქ, გენაცვალე, ხიჭვს იქ ამოგიღებენო.

„პურ...“ — დაიძახა ბელურამ და ყაზის შვილების თონესთან დაფრინდა. ეუბნება:

— ჰოი, ლამაზებო, ყაზის ვაჟების თონესთან რომ ჩამომსხდარხართ, თქვენ გახარებას, მოდით, ფეხიდან ეს ხიჭვი ამომიღეთ! არაქათი აღარა მაქვსო.

— ჩვენ რა, ლამაზები ვართ?! მიფრინდი უსტაბაის თონესთან, აი, იქ არიან ლამაზი პატარძლებიო.

მეტი რა დარჩენოდა?! ფეხი სულ უფრო ანუხებდა. გაბრაზდა, მიფრინდა და უსტაბაის თონესთან აბუზული დაჯდა.

— ჰოი, ლამაზებო, უსტაბაის თონესთან ჩამომსხდარო რძლებო, ხიჭვი შემერჭო ფეხში, თქვენს გახარებას, ამომიღეთო.

რძლებმა უპასუხეს:

— რა ლამაზები ჩვენა ვართ. ლამაზები გაშბაის თონესთან სხედან. იქ მიფრინდიო.

მიფრინდა ბელურა გაშბაის თონესთან და რძლებს გასძახა:

— ჰეი, ლამაზებო, გაშბაის თონესთან რომ ჩამომსხდარხართ, თქვენ გახარებას, ეს ხიჭვი ამომიღეთ ფეხიდან, ლამის არის მოკვდევო.

იქ ბელურას ფეხიდან ხიჭვი ამოუღეს და თონეში ჩააგდეს. ხიჭვი დაინვა. ატყდა ბელურა და აიხირა:

— ან ის ჩემი ხიჭვი მომეცით, ანდა ეგ ერთი თქვენი გამომცხვარი პური უნდა გამატანოთო.

— მოდი და, ამისთანას სიკეთე უყავიო, — გაბრაზდნენ ქალები. აიღეს და ერთი პური მიაშავეს.

პური ბელურამ მწყემსებს მიუტანა. მათთან ერთად იმ პურს ბელურაც შეექცეოდა. ჭამეს, მორჩნენ და ბელურამ ახლა უკვე აქ აიხირა:

— როგორც გინდათ, დამიბრუნეთ ჩემი პური და თუ არ დამიბრუნებთ, მაშინ ერთი ცხვარი უნდა მომცეთო.

— ბელურავ, ამას რაებს ამბობ?! — გაუკვირდათ, — ერთ პურში დიდი თოხლი როგორ უნდა მოგცეთო?!

ბელურამ ქვა ააგდო და თავი შეუშვირა.

— მე ეგ არ ვიცი, უნდა მომცეთო.

— ეს რა ხათაბალაში გავეხვიეთო, — იფიქრეს მწყემსებმა. ბოლოს ბელურამ ნისკარტი ჩაავლო ერთ დიდ და მსუქან ცხვარს და გაფრინდა.

ბელურამ ეს ცხვარი ერთ ქორწილში მიიყვანა. მასპინძლებს უთხრა:

— აი, ძმებო, ეს ცხვარი თქვენ მოგიყვანეთ. ნახეთ, რა მსუქანიაო.

ესა თქვა და ქორწილშიც გაერია. შვიდი დღე და შვიდი ღამე ქეიფსა და დროსტარებაში გაატარა. კარგი ჭამა და კარგი სვა. დამთავრდა ქორწილი და ისევ ძველებურად აიჩემა, მასპინძლებს აუხირდა:

— ან ჩემი ცხვარი დამიბრუნეთ, ან იმის მაგიერ ეგ თქვენი პატარძალი მომეცითო.

— ეგ როგორაო?! — გაუკვირდათ.

ბელურამ დრო იხელთა, ჩაავლო პატარძალს ნისკარტი და ჰაერში გააფრიალა.

გზაში ბელურას ერთი ოსტატი შეხვდა, ჩონგურები გაეკეთებინა და ბაზარში გასაყიდად მიჰქონდა. ის თავისი პატარძალი ბელურამ ოსტატს ჩონგურში გადაუცვალა. ამის შემდეგ აფრინდა მაღალი მთის თავზე, აულთან ახლოს, ჩამოჯდა თუთის ხის კენწეროზე და ჩონგურზე ასე დაამღერა:

„ხიჭვი ფეხში შემერჭო და
ფეხიდან ამოვიღეო,
მერე პურში გადავცვალე,
პური — მსუქან ცხვარშიაო,
ცხვარი — პატარძალშიაო,
ი პატარა პატარძალი —
ამ ჩემ ჩონგურაშიაო“.

ვინ უფრო სულელია?

ერთ სოფელში სამი მოლა იყო. როცა მეზობელ სოფელში რაღაცისთვის მიდიოდნენ, ვიღაცა კაცი მიესალმა. თითოეულს ეგონა, საკუთრივ მე მომესალმაო.

— ის კაცი მე მომესალმაო, — თქვა ერთმა.

— ის კაცი მხოლოდ მე მომესალმაო, — თქვა მეორემ.

— არა, — თქვა მესამემ, — ის მე მომესალმაო.

მოჰყვნენ კამათს.

— მოდით, იმ კაცს ვკითხოთ, ვინც მოგვესალმა, — როგორც იქნა, მიხვდა ერთი. სხვებიც დაეთანხმნენ. დაუძახეს იმ კაცს და ჰკითხეს:

— ჩვენს შორის ვის მიესალმეო?

მიხვდა კაცი, რატომაც ჰკითხეს ეს და დაცინვით უპასუხა:

— თქვენს შორის ყველაზე ყვეყჩს მივესალმეო. აბა, ვინ არის ყველაზე სულელი თქვენს შორისო?

ერთ-ერთმა ასე დაიწყო: ერთხელ, როცა გაკვეთილს ვატარებდი, ერთმა მოწაფემ მითხრა, მიტკლის ფერი გადევსო, მეორემ — თვალბეჭემ ჩაგლურჯებიაო, სხვამ — ფეხზე ძლივს დგახარო. მაშინ ერთი ანდაზა გამახსენდა: სამმა კაცმა თუ გითხრა ბრმა ხარო, კედელ-კედელ უნდა იარო, ფეხი რომ არაფერს წამოჰკრაო. ხოდა, მეც ფეხი წამოვკარი და დავვარდი.

მოსწავლეებმა ამაყენეს, შინ მიმიყვანეს. ლოგინში ჩამანვინეს, ცოლმა სადილი მოამზადა. ავადმყოფისათვის ტოლმა გაახვია და წინ დამიდგა. ავადმყოფი კაცი უცებ ხომ ვერ შეეჭამდი? პირი არ დავაკარე, თუმცა ძალიან მშოიდა. მხოლოდ მაშინ, ცოლი საქონლის მისახედად რომ გავიდა, ჩუმად მივეპარე და მალულად ვჭამე.

პირში ტოლმის ლუკმა რომ ჩავიდე, შემოსასვლელიდან ხმები მომესმა. ჩემს სანახავად ხალხი მოდიოდა. პირში ცხელი ტოლმა მიდევს, დავნექი და საბანი წავიხურე.

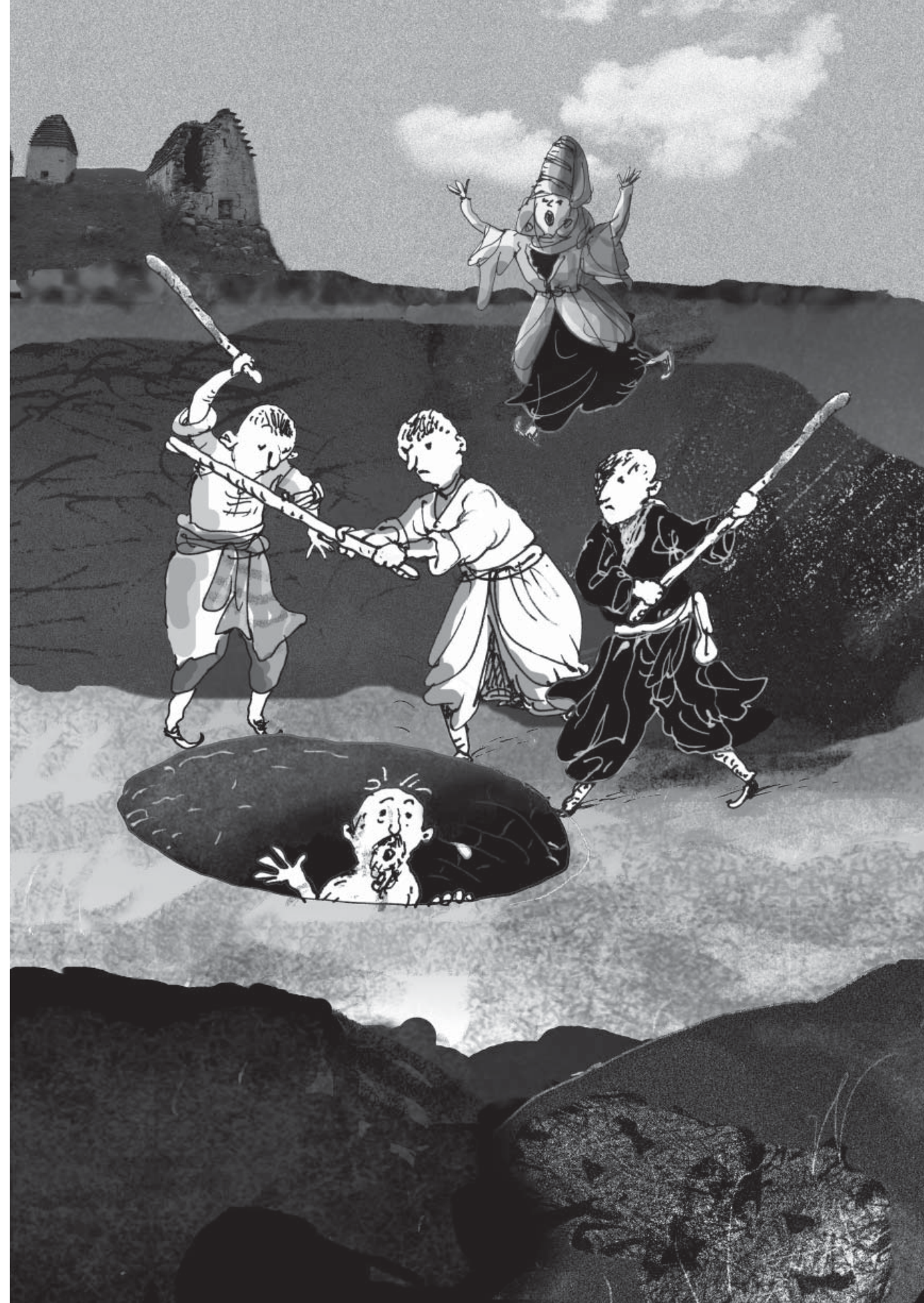
ავადმყოფის სანახავად მოსულეებმა მითხრეს, რომ ცალი ლოყაც დასიებული მაქვს. აუცილებელია ექიმბაშის მოყვანაო.

მოიყვანეს ექიმბაში. იმან, ისე რომ არაფერი უკითხავს, დაადგინა, რომ ეს სიმსივნეა და სიმსივნე ყელზეც თუ გადავა, მაშინ მოლას სიკვდილი არ ასცდებოა.

მეც შემეშინდა. ნება დავრთე ამოეკვეთა. ექიმბაშების ამბავი, თქვენც კარგად მოგეხსენებათ, თუ ეტყვი თითი მტკივაო, მაშინვე — უნდა მოვკვეთოთო, იტყვიან, რათა რაც შეიძლება მეტი ფული აგაფცქვნან.

ლოყა გადაჭრა, იქიდან ვაზის ფოთოლი ამოიღო, ბრინჯიცა და ხორციც ამოაყოლა. შემდეგ შეკერა. აი, ხომ ხედავთ, მაშინდელი ნაწიბური როგორ მეტყობა, — დაამთავრა სათქმელი ამ მოლამ.

— მართალი ხარ. ახლა მოდით, მოისმინეთ რა სულელური ამბავი გადამხდა: ერთხელ გავცივდი, გაკვეთილის დროს ცემინება ამიტყდა, ხშირ-ხშირად ვაცემინებდი. მოსწავლეები მეუბნებოდნენ, იცოცხლეო. დამთავრდა მეცადინეობა. მოსწავლეებს დავავალე, როცა დავაცემინებ,

არაფერი მითხრათ, ტაში შემოჰკარითო.

დამიჯერეს.

ერთხელაც, როცა მეცადინეობა ტარდებოდა, ცოლმა მოირბინა და შემომყვირა: ჩვენი შავი ქათამი ჭაში ჩავარდაო.

ყველა ჩემი მონაფე თან ნავიყვანე. შემომარტყეს ქამარი და ჩამიშვეს ჭაში. დავაცემინე, ზემოთ ტაში არ დამიკრეს. ვიფიქრე, ეს შტერები, მე არაფრად მაგდებენ, თუ რა-მეთქი? და გავბრაზდი.

ამომიყვანეთ, — ვყვირი. ვაგინებ. ამომიყვანეს ზევით. სათითაოდ ყველას სილა გავანანი და ვეკითხები: დაყრუვდით, დავაცემინე, თქვენ კი ტაში არ დამიკარით-მეთქი.

ისევ ჩავედი წელზე ქამრით ჭაში. ჭაში ისევ დავაცემინე. მოსწავლეებმა ტაში შემოჰკრეს და ჭის კედლებს მივენარცხე და ჭის ფსკერზე აღმოვჩნდი. თავი ნაწილ-ნაწილ დამემსხვრა ისე, როგორც ქოთანი დამიტვრევა ხოლმე. ნახეთ, ნაწიბურები როგორ მეტყობა.

— გეყოფათ, თქვენი ნათქვამი არც ისე ტუტუცურია. ახლა ჩემი ამბავი მოისმინეთ:

— ერთხელ ჭასთან მივედი და ჩავიხედე. ვხედავ, შიგ ვილაც ზის და ზევით იყურება. ყურადღებით მიყურებს. ნავედი და ჩემს მოსწავლეებს მოვუყევი ამის შესახებ.

მათ ჯოხებს ხელი წამოავლეს და ჭასთან წამომყვნენ. თავიდან მაშინვე შიგ ჩასვლა და ანგარიშის გასწორება ინდომეს.

— თავი დაანებეთ, — ვუთხარი, — მაგას მე მოვუვლი. როცა თავს გარეთ გამოჰყოფს, მაშინ დაუშინეთ ეგ ჯოხები.

ესა ვთქვი და ჭაში ჩავედი. ბევრი ვეძებე, ვეძებე და ვერ ვიპოვე. ზევით ამოვცურე და ამოსვლა მოვინდომე. უცებ თავში ჯოხები მომხვდა. ისევ წყალში ჩავხტი, წყალქვეშ. პირს რომ გავაღებდი, ვიხრჩობოდი. თავს ამოვყოფდი და ისევ თავში ჯოხი მხვდებოდა. აღარ ვიცოდი, რა მექნა. მაშინ ჩემი ცოლი მიხვდა, რაც ხდებოდა და იყვირა: რას შვრებით, ქმარს მიკლავთო?! და ჩაეყუდა ჭაში, ხელი მკლავში მომკიდა, ზევით ამათრია და გადამარჩინა.

— აბა განსაჯეთ, ჩვენს შორის ვინ უფრო სულელია?

— რა გითხრათ, ყველანი კარგა სულელები ყოფილხართ, ყველას ერთად მოგესალმეთ.

ასე ორჭოფული პასუხით მიატოვა მოლები და გაეცალა. უკმაყოფილო მოლებმა ერთმანეთს გადახედეს. ფეხიც არ მოიცვალეს. მე კი უკან დავბრუნდი.

ენების მცოდნეები

ორი მეგობარი — ბალი და გაბალი სამოგზაუროდ დერბენდს წავიდნენ. საკმაო გზა გაიარეს და ერთმანეთს ეუბნებიან, ჩვენ იქ რომ მივალთ, მათი ენა — თურქული, არ ვიცით და თავს როგორ გავიტანთო.

- მე რაღაც ვიცი, — თქვა ერთმა.
- აბა რამე მითხარიო, — უთხრა მეორემ.
- მენ, მენ, მენ, — თქვა გაბალმა.
- „მენ“ რას ნიშნავს? რაღაცა მეც ვიციო.
- თქვი, რა იცი.
- ქეიფ იჩუნ.
- ქეიფ იჩუნ ხომ მეც ვიცი, ჩვენს ენაზეა.
- არა, თურქულია. მასწავლებელმა მითხრა.
- რახან იმან თქვა, თურქულია. არ დაგავინყდეს, ეს სიტყვაც

დაგვჭირდება.

- მეტი არაფერი იცი?
- რომ მცოდნოდა, გეტყვოდი.
- იქნებ, რამე გაგახსენდეს.
- ბელი. მგონი, ესეც თურქულია.
- მაშ, ეგეც არ დაგავინყდეს.
- კარგი, — დაეთანხმა მეგობარი, — მართალია, ცოტაა, მაგრამ მაინც

რაღაც თურქული სიტყვები ვიცი. როგორმე თავს გავიტანთო.

გახარებულებმა გზა განაგრძეს. ბევრი იარეს, უკან მთები და მინდვრები მოიტოვეს. ერთ ტრიალ მდელოზე გავიდნენ, მდელოს მარლიანი ველი ერქვა. იქ წვეთი რა არის, ერთი წვეთი წყალიც სანატრელი იყო.

მიაბიჯებენ ტრიალ ველზე. თბილი დღეა. გარშემო სიჩუმე. ისეთი დაღლილები არიან, არაქათი აღარა აქვთ.

გზის პირას რაღაც შენიშნეს. შენიშნა თუ არა, ბალმა დაიძახა:

— ეს რა არის?

გაბალმა ისე შეხედა იმ რაღაცას, როგორც ცხენი შეხედავდა გზად შემოყრილ მგელს. უყურა, უყურა და დაადგინა, შიგ რაღაც უნდა იყოსო.

— რაც არ უნდა იყოს, გამოგვადგება. მოდი ახლოს მივიდეთო.

მიიბრუნეს. ნეტა რა უნდა იყოსო? ტომარა სავსე ოქროთი, ან ხორბლით, ეგებ ხურჯინია ყველით სავსე? მიუახლოვდნენ. ხედავენ, კაცი გდია. არ ინძრევა. სიცოცხლის ნიშანწყალი არ ეტყობა. ჯერ ერთმა

დაადო ყური.

— მკვდარია.

მეორემაც დაადო ყური, არ სუნთქავდა:

— მკვდარია.

რა ვქნათ? მივატოვოთ? ეგრე როგორ შეიძლება? ამას ფიქრობდნენ და სწორედ მაშინ ქალაქის მხრიდან მომავალი ცხენოსანი წაადგათ თავს. მეგობრებმა მისულს შეხედეს. მისულმა თურქულ ენაზე ჰკითხა:

— ვინ მოკლა?

ბალმა და გაბალმა ერთმანეთს შეხედეს.

— ვინ მოკლა ეს კაცი? — ისევ თურქულად იკითხა.

მეგობრებმა ისევ შეხედეს ერთმანეთს.

— ეს კაცი დერბენდიდან უნდა მოდიოდეს, ალბათ თურქულად გველაპარაკებო, — იფიქრა გაბალმა და, რომ მისთვის რაღაც თურქულადვე ეთქვა, უთხრა:

— მენ.

— რატომ? — იკითხა თურქმა თურქულად.

მეგობრებმა ისევ გადახედეს ერთმანეთს. ბალსაც რაიმეს თქმა მოუნდა და მანაც:

— მენო.

— რატომ? — ისევ იკითხა თურქმა თურქულად.

— ქეიფ იჩუნო, — ანუ სიამოვნებისთვისო — თურქულად უპასუხეს.

— სიამოვნებისთვის კაცის მოკვლა ვის გაუგიაო! — გაუკვირდა.

— ბელი, — იყო პასუხი, რაც თურქულად „დიახ“-ს ნიშნავდა.

როგორც ნახეთ, რას ამბობდნენ, რას პასუხობდნენ, თავად არაფერი იცოდნენ. ისე კი გამოვიდა, რომ კაცის მოკვლა დაიბრალებს. ამ დროს ცხენზე შემჯდარი ორი ჟანდარმიც გამოჩნდა. ნახეს გვამი და გაუკვირდათ. პირველმა მისულმა ერთ-ერთ ჟანდარმს ყურში რაღაც ჩასჩურჩულა. ამის შემდეგ ჟანდარმებმა ბალს და გაბალს ხელები შეუკრეს და დერბენდში მიიყვანეს. დიდი ჭიშკარი გააღეს, ეზოში შევიდნენ. ეზოს მაღალი გალავანი ჰქონდა შემორტყმული. ის ჟანდარმები იმის მეტად აღარ გამოჩენილან.

ბნელია ეზო. ბნელია დერეფნები. მათ წინ ბევრი კარი გაიღო. მეგობრებმა იფიქრეს, ვიღაც მდიდარი კაცის თავლააო. ვერ ხვდებოდნენ, რომ ციხეში მოხვდნენ. კარს უკან იყვნენ დამწყვედულნი და ვერაფერს მიმხვდარიყვნენ.

ორ დღეს რაღაცას ეკითხებოდნენ. შემდეგ თარჯიმანი მოიყვანეს ამბის დასაზუსტებლად. დააზუსტეს, მართალი გაიგეს და კარში გაყარეს. ქუჩაში აღმოჩნდნენ.

გამტერებული დაეხეტებოდნენ ქუჩებში. ბოლოს დიდ ბაზარში ამოყვეს თავი. ბაზარი უღრან ტყეს ჰგავდა, გავლა ჭირდა. ერთმანეთი დაკარგეს.

რა ვქნათ ახლა? ენა ჩვენ არ ვიცით. თუ, რაც ვიცით, იმას ვიტყვით, ისევ დაგვიჭერენ და ხათაბალაში გავეხვევით. ცალ-ცალკე ჩუმად დადიოდნენ, ერთმანეთს ეძებდნენ და ვერ პოულობდნენ. სიარულისაგან ქანცი რომ გაუწყდა, გაბელმა დაიყვირა:

— ეი ბალ, ეი ბალ, ეი ბალ!

ბალი შორს იყო, ხმა ვერ მისწვდებოდა.

„ბალი“ თურქულად თაფლია. ზოგს ეგონა, გიჟიაო, ზოგს — თაფლს ჰყიდისო და აედევნენ. ვინც ფიქრობდა გიჟიაო, ისინიც აედევნენ, გიჟია და მაგისი ადგილი საგიჟეთშიაო.

რომ დაინახა, ამდენი ხალხი მისდევდა, გაჩუმდა. საიდანღაც იქ მისი თანასოფლელი აღირაზა გაჩნდა. გაბელს ძალიან გაუხარდა, ცოტა დარჩა, გადახვეოდა.

— ესენი ვინ არიან? რატომ შემომეხვევიან? რა დავუშავე ამათო? — ჰკითხა აღირაზას.

— შენგან რაღაც უნდათო.

გაბელი შიშისაგან აკანკალდა. სანყალს ახლა უკვე ყველაფერი აშინებდა. თვალიდან ცრემლები გადმოსცვივდა.

— ნუ გეშინია, ამათ ჰგონიათ, თაფლს ყიდით.

— ხალხი არა ხართ, შემობრალეთ, სადა მაქვს მე თაფლი?! შავი პურის ლუკმაც არ მაქვს, — ამბობდა და ტიროდა.

— მოიცა, გაბალ, აბა თაფლი თუ არა გაქვს, ბალ, ბალიო, რა გაყვირებს.

— მე ჩემს მეგობარს ვეძახი.

აღიმირზა მისვდა, რაშიც იყო საქმე. აუხსნა გაბალს, რომ თურქულად „ბალ“ თაფლია. აუხსნა იქ შეკრებილ ჯამაათსაც, რაშიც იყო საქმე.

ამ დროს ბაზრის მოპირდაპირე მხრიდან ხმა მოისმა: „გაბალ, გაბალ“-ო. გაბალმა სიხარულისაგან ბალთან მიირბინა. გარშემო ბალს ხალხი ეხვია, გააპო და მიიჭრა, ბალს გაუხარდა.

აღირაზამ ბალს აუხსნა:

— შენ რომ „გაბალს“ იძახი თურქულად „გაბალი“ ჰალვას ნიშნავს.

ჰალვა ისეთივე ტკბილია, როგორც თაფლი, ამიტომ აგედევნა ამდენი ადამიანიო.

— რა ხდება?! — თქვა ბალმა, — ჰალვა რად მინდა? მე მეგობარს ვეძახდი. ეს რა ხათაბალაში გავეხვეით.

— ენის არცოდნა უბედურებაა, აქ ხეირს ვერაფერს ვნახავთ. კაცად არ ვვარგევართ ამ ქვეყანაში. რა დროს ჩვენი ენის სწავლაა. აქ დამცირებას, შინ, საკუთარ აულში სიკვდილი გვირჩენიაო.

მეგობრები სოფელში დაბრუნდნენ. გზაში პირველივე ხეს შემოეხვევიან, ჩაეკვრნენ, ჩაეხუტნენ, როგორც შვილი დედას, მიწას ჰკოცნიდნენ.

— ჩვენი სოფლის ხეო, ჩვენო მიწავ, თაყვანსა გცემთო.

თავიანთ აულში ენა იცოდნენ, როგორც სხვები, ისინიც ამ ენაზე თავისუფლად ლაპარაკობდნენ, ერთმანეთს აგებინებდნენ. ამბობენ, დღესაც მშობლიურ აულში ცხოვრობენ ის მეგობრებიო.

თათური ზღაპრები

სიხარული ყმანვილებსა — ბედნიერება მოხუცისა

იყო და არა იყო, ერთ ქალაქში ერთი მენაღე ცხოვრობდა. შრომობდა, კერავდა ფეხსაცმელს. ყოფილა ისეც, ღარიბს ხელობის ფული ვერ გადაუხდია. მას კი ასე უთქვამს: ნადი და მშვიდობაში გაგეცვითოს ეგ ჩემი ნაოფლარიო! ხალხი კეთილ მენაღეს ამ სიტყვებით ლოცავდა: „ღმერთმა დიდხანს გაცოცხლოსო!“.

ეგებ ამიტომაც, მენაღემ დიდხანს იცოცხლა, ასი წლის სიცოცხლეს უსურვებდნენ და ას წელსაც მიაღწია. ან იქნებ, ასე ეწერა. ეყოლა ორმოც-ორმოცი ქალ-ვაჟი, შვილიშვილი, მრავალი შვილთაშვილიც, იმდენი, რომ ვერც კი ითვლიდა. ყველანი კარგები: ზოგი — მენაღე, ზოგი — თერძი, ზოგი — მექუდე, ჭონი, ყველა — მშრომელი. ერთხელ ღამით მოხუცთან სიკვდილი მივიდა და უთხრა:

— ორი დღე და ორი ღამე რომ გავა, გესტუმრები და შენს სულს მივიბარებო.

— ახლა მარტო მინის სუნილა ამდის, — ნაღვლიანად გაიფიქრა მოხუცმა, — ნავალ, ვნახავ შვილებს და შვილიშვილებს და მერე ამქვეყნიდან წასვლაც არ გამიჭირდებაო.

მივიდა მოხუცი სამოცი წლის შვილიშვილთან. შვილიშვილმა საქმე გვერდზე გადადო. პაპა შინ შეიყვანა, რბილ ხალიჩაზე დასვა, გემრიელი სადილი მოუმზადა და გაუმასპინძლდა. ერთად ისხდნენ ასი წლის მოხუცი და სამოცი წლის შვილიშვილი. თქვეს აქეთურ-იქეთური, გაიხსენეს წარსული. შემდეგ მოხუცმა შვილთაშვილებთან ითამაშა. გაახსენდა, რომ ორი დღე-ღამის ვადა ჰქონდა მიცემული სულის ამორთმევამდე. ყმანვილების სიხარული ბედნიერებაა ბებრისა.

ღამით შვილიშვილმა პაპას რბილი ლოგინი გაუშალა, თბილი საბანი

გაუმზადა და უსურვა:

— ტკბილი ძილი და მოსვენება, პაპაჩემო.

— არა, შვილო, — უთხრა პაპამ, — ახლა სხვა შვილიშვილებთან უნდა მივიდე, ისინიც უნდა ვნახო.

— მოისვენე ახლა და მერე ნახვალ, განა ჩემი სახლი და ოჯახი შენი სახლი და ოჯახი არ არის?!

სხვა რა დარჩენოდა მოხუცს? უმცროსი უფროსს თუ პატივს სცემს, პატივისცემა მართებს უფროსსაც, უმცროსები ხომ უფროსების მაგალითზე უნდა სწავლობდნენ. დარჩა პაპა ღამე შვილიშვილთან. დანვა რბილ ლოგინში, ზემოდან თბილი საბანი დაიხურა; ძილი კი თვალს ვერა და ვერ მიეკარა. ფიქრობს, ეჭა, სიკვდილი მოვა და ჩემი ჯილაგი ვერ ვინახულოო. ბევრი ინვალა და რომ ინათა, გამოეთხოვა შვილიშვილს და წავიდა.

იმ დღესვე შვილთან მივიდა. შვილს გაუხარდა, მამა დიდი პატივით შინ შეიყვანა და დააბრძანა. რძალმა სუფრა გაუშალა. დასხდნენ სუფრასთან მამა-შვილი, ჭამეს, ღვინო დალიეს, აქეთურ-იქეთური თქვეს, გაიხსენეს წარსული. შემდეგ მოხუცი შვილიშვილებსა და შვილთაშვილებს ეთამაშა, მოუყვა ზღაპრებს და იმ ღამით სიკვდილის მოლოდინი მთლად გადაავიწყდა. ყმანვილების ჟრიაბული ხომ ბებრის ბედნიერებაა.

ღამით შვილმა მამას თბილი ლოგინი გაუშალა და უსურვა:

— ღმერთმა ჯანი და ღონე მოგცეს, დანეჭი, დაისვენე, დაიძინე!

— არა, არ მინდა, უნდა წავიდე.

შვილს ეწყინა:

— თუ ნახვალ, შენთან ფეხს არ მოვადგამ. ჩემი სახლი და ოჯახი განა შენიც არ არის?!

რა უნდა ექნა მოხუცს? უმცროსი უფროსს თუ პატივს სცემს, უფროსმაც პატივისცემა უნდა შეიფეროს. ამიტომ ასი წლის მამა შვილთან მეორე დღემდე დარჩა.

დანვა მოხუცი რბილ ლოგინში, ზევიდან თბილი საბანი დაიხურა, მაგრამ დაძინება ვერ შეძლო. წევს და სიკვდილს ელოდება.

— ეხ, ვერ ვინახულე ყველა ჩემიანი, — ფიქრობს პაპა.

შუალამეა და სიკვდილი მაინც არ გამოჩნდა, თენდება და სიკვდილი ისევ არ არის, გათენდა და ისევ არ მოვიდა.

— ნეტავ, რატომ აგვიანებს? — ფიქრობს მოხუცი, — ან იქნებ, უკვე მოკვდი? ლოგინში თავი ასწია, მიხვდა, რომ ცოცხალია. ასწია ერთი ხელი, მეორე: ხო, ცოცხალია! — მაღლობა ღმერთს, სიკვდილი ხვალ მო-

მადგება, მე ახლა სხვასთანაც მივალ.

მივიდა მეორე შვილიშვილთან. კარზე დააკაკუნა, კარი შვილთაშვილებმა გაუღეს. გაუხარდათ, დიდი პაპის გარშემო ხტუნაობდნენ, წვერზე ხელს უსვამდნენ. გაიხარა მოხუცმაც და ჰკითხა:

— სად არის მამათქვენი?

— სამუშაოდ, — ეუბნებიან ბავშვები, — ახლავე დავუძახებთ.

ბავშვებმა მამას დაუძახეს. მოვიდა, ნახა პაპა და ძალიან გაუხარდა. გულუხვად გაუმასპინძლდა. შემოუხსდნენ მაგიდას, ჭამეს, სვეს, ილაპარაკეს.

მოხუცი ბავშვებს ეთამაშა, უამბო ზღაპრები. ბავშვები იცინიან, დიდი პაპაც იცინის. მოხუცს სიკვდილის მოსვლა სულ გადაავიწყდა. ყმანვილების ყივილ-ხივილი მოხუცის ბედნიერებაა.

დაღამდა. შვილიშვილმა პაპას რბილი ლოგინი გაუშალა თბილი საბნით და ეუბნება:

— დანეჭი, დაიძინე, ტკბილი სიზმრები ნახე.

მოხუცი წამოდგა:

— არა, სხვებთან უნდა წავიდე, ისინიც სანახავი მყვანან.

— ბნელა, ხვალ ადგები და ნახვალ, — ეუბნება შვილიშვილი, — თუ ნახვალ, მანყენინებ.

რას გაანყოზდა მოხუცი? უმცროსი უფროსს პატივს რომ გცემს, პატივისცემა პატივისცემით უნდა გადაუხადო. ასე რომ, დარჩა მოხუცი შვილიშვილთან იმ ღამით. დანვა რბილ ლოგინში, თბილი საბანი დაიხურა, ძილი კი არ ეკარება. სადაცაა სიკვდილი უნდა მოვიდეს და წაიყვანოს. ყოველ გაფაჩუნებაზე მოხუცი ლოგინში იჭიმება, რომ სიკვდილის შემდეგ ლამაზად გამოიყურებოდეს. თან იმას დარდობს, ვაი, რომ ყველას ნახვა ვერ მოასწრო.

თურმე სიკვდილი ნუხელაც მისულა მოხუცის წასაყვანად. მივიდა მასთან შინ, ნახა, რომ იქ არ იყო. ეძება ოთახში და ვერ ნახა.

— დაიცა, ხვალაც მოვალ და ვერსად დამემალეობიო, — დაემუქრა.

მეორე ღამეს ისევ მიადგა სიკვდილი სახლში, ისევ ცარიელი დახვდა ლოგინი. ისევ დაიარა ოთახი და ვერ იპოვა. გაიგო, რომ შვილიშვილთან წავიდა. ისიც იქით გაემართა. ამასობაში გათენდა. მოხუცი ადგა, ჩაიცვა. ისევ ღმერთს მადლობა შესწირა, დღეს არ მოვიდა სიკვდილი, კიდევ ერთი შვილიშვილის ნახვას შევძლებო.

მივიდა ახლა სხვა შვილიშვილთან, იქ ბიჭის დაბადების დღეს იხდიდ-

ნენ. შვილიშვილმა პაპა ნახა, გაუხარდა.

— რა კარგია, რომ მოხვედი. შენთან მოსვლას ვაპირებდიო.

შვილიშვილმა პაპა შინ შეიყვანა, საპატიო ადგილას დასვა, მეზურნეებს შესძახა:

— აბა, ჩაბერეთ! პაპაჩემის სადღეგრძელოდ დაუკარიო!

მეზურნეები უკრავენ. სტუმრები ცეკვავენ, ჭამენ და სვამენ. ასი წლის პაპას გულმა ვერ გაუძლო. საცეკვაოდ გავიდა. არის ტაში და ყიჟინა. ცეკვა უფრო ააჩქარა. თითის წვერებზე დგება.

სიკვდილი დგას და უყურებს, ამ მოხუცს სულს ადვილად ვერ ამოვართმევო, ფიქრობს და ისიც ტაშს უკრავს.

— იცეკვე, მოხუცო, იცეკვე; ტაში, ტაში, ტაში, ვერსად გამექცევი. ტაში, ტაში, ტაში. დღესაც თუ ვერ ამოგართვი სული, ხვალ ამოგართმევ. ტაში, ტაში, ტაში.

დაიღალა მოხუცი ცეკვით, დაჯდა მაგიდასთან, სვა, ჭამა, იმღერა. სიკვდილი დგას და უყურებს, თან ფიქრობს:

— ახლა კი ამოვხდი სულს, ხომ უკვე ვიცი, სადაც არის.

დროებით მიატოვა და სხვასთან წავიდა სულის ამოსართმევად.

მოილხინა ასი წლის პაპამ, დანვა და დაიძინა. დილით გაიღვიძა და გაახსენდა, სიკვდილი უნდა მესტუმროსო. იქ აღარ დარჩა და ახლა სხვა შვილიშვილისკენ გასწია.

მივიდა. შვილიშვილმა დიდი პატივით მიიღო. დასვა, უმასპინძლა. დიდი პაპა აქაც ეთამაშა შვილთაშვილებს, უამბო ზღაპრები და დანვა დასაძინებლად.

ასე იარა ხან ერთ, ხან მეორე შვილიშვილთან, ყველგან უხაროდათ მისი ნახვა. უხაროდა პაპასაც.

ამბობენ, ის კაცი დღესაც ცოცხალია და სტუმრად შველთაშვილთაშვილებთან დადისო. იმათაც ისევე უხარიათ პაპისპაპისპაპის ნახვაო. სიკვდილმა კი დღემდე ხელში ვერ იგდო დაუმორჩილებელი მოხუციო, რადგან იმ მოხუცს გულში სიხარული უდგას; სიხარულთან კი სიკვდილი უძლურია. ხალხი ამბობს: შვილებთან გაიხარე და იდღეგრძელო. შვილებით გახარებული კაცი დღეგრძელია. მართალს ამბობენ.

ვუსურვოთ ჩვენც ერთმანეთს შვილების სიხარული და ჩვენც ისევე ვიდღეგრძელებთ, როგორც ეს ჩვენი პაპა გახდა დღეგრძელი.

სამი მონადირის სიზმარი

ერთხელ სამი ბიჭი ტყეში სანადიროდ წავიდა. დიდხანს ჰქონდათ იმედი, რომ ან ფრინველს ან მხეცს მოინადირებდნენ, მაგრამ არც ფრინველი და არც მხეცი მათ თვალწინ არ გაჩაჩანებულა. როცა მზემ გასასვლელი გზა ნახევრად გაიარა, მონადირეებს ფეხში ძალა გამოეღიათ.

— მომშივდა, — თქვა ერთმა მონადირემ.

— მეც, — თქვა მეორემ.

დასხდნენ და ჭამას შეუდგნენ. მერე წყაროს წყალი დააყოლეს და სანადიროდ გაემართნენ. ბევრი იხეტიალეს ტყეში და ვერაფერი ნახეს. ამასობაში დაღამდა და დაიღალნენ კიდეც.

— მომშივდა, — თქვა ერთმა მონადირემ.

— მეც, — თქვა მეორემ.

— მეც, — თქვა მესამემ.

გაუთავებელი არაფერია. მონადირეებმა დღისით რომ ჭამეს, დაავინყდათ, საღამოსთვისაც რაღაც გადაენახათ, ერთიანად მოათავეს და საღამოსთვის მხოლოდ მოგონებალა შემორჩათ.

დიდხანს დაეხეტებოდნენ ტყეში მშიერ-დაღლილნი. ხმას არ იღებდნენ, შიმშილმა ენა მუცელში ჩაუგდო. შიოდან, ლაპარაკი რას გააძღობდათ?! უცებ ერთი მონადირე შეჩერდა.

— საჭმლის სუნი გცემთ? — ჰკითხა მეგობრებს.

— ეგ შიმშილის სუნია, — გაიხუმრეს მეგობრებმა.

— კარგად დააკვირდით, — თქვა ისევ იმან.

მონადირეებმა დაიწყეს ძებნა, რომელი მხრიდან უნდა წამოსულიყო საჭმლის სუნი.

იმ ორმა ყველა მხარეს დაიწყო საჭმლის სუნის ძებნა, მაგრამ საიდან მოდიოდა, ვერ გაარკვიეს. მაშინ ერთმა ძალა მოიკრიბა და ხეზე ავიდა. ხეზე სუნმა ცხვირში შეულიტინა. იჯდა და სუნით ძღებოდა. მეგობრები კი არ ასვენებდნენ:

— თქვი, მოჩანს? რას ხარშავენ, თუ წვავენ?

ჩამოვიდა ხიდან და სამივენი იქით გაეშურნენ, საიდანაც საჭმლის სუნი მოდიოდა. ტყიდან რომ გავიდნენ, ნახეს ტყის პირას მწყემსი იჯდა. მაყალში ცეცხლი გაეჩალებინა, ცეცხლზე ქვაბი შემოედგა და რაღაცას ხარშავდა.

სალამ-ქალამის შემდეგ მონადირეებმა მწყემსს უთხრეს, ვინ იყვნენ და რისთვის იყვნენ წამოსულები ტყეში.

მწყემსმა მოუსმინა და უთხრა:

— ჩემო ყონალებო, სტუმრებო, რა გითხრათ, სტუმარი ღვთისაა, თუმცა ამ ქვაბში მხოლოდ სამი კარტოფილი იხარშება. თქვენ სამნი ხართ, მე — მეოთხე. რაცა მაქვს, ვახშმად არ გვეყოფა. მოდით, ასე მოვიქცეთ, სამივენი დანეჩით და დაიძინეთ. დილით კი კარტოფილი იმას ერგება, ვინც ყველაზე საინტერესო სიზმარს ნახავს.

სხვა რალა დარჩენოდათ მონადირეებს?! დანვნენ და მაშინვე დაეძინათ.

დილით, ფრინველებთან ერთად გაეღვიძათ მონადირეებს. გაიღვიძა მწყემსმაც.

— აბა, ჩემო სტუმრებო, ვინ რა ნახა? — ჰკითხა მწყემსმა.

წრიულად დასხდნენ მონადირეები, შუაში მწყემსი ჩაჯდა და წინ კარტოფილიანი ჯამი დაიდო.

— წუხელ სიზმარში თვით შეიხ-ულ-ისლამის სტუმარი ვიყავი, — დაიწყო მოყოლა ერთმა მონადირემ, — თან ჯამს თვალს არ აშორებს, — და რა გგონიათ, გვერდიდან არ მშორდებოდნენ და თავს დამტრიალებდნენ მოლები, ვეზირები — ყველა დიდი პატივისცემით შინ მეპატიჟებოდა. ყველასთან ვიყავი სტუმრად. მოვუყევი იმათ მონადირული ამბები. ძალიან მოეწონათ, რაც მოვუყევი. კიდეც მობრძანდით, დამპატიჟეს. აი, ეს იყო ჩემი სიზმარი.

— ჰოო, ჩემო ყონალო, მართლაც, საინტერესო ამბავი დაგსიზმრებია, მაგრამ მოდი, შენი მეგობრების სიზმრებიც მოვისმინოთ.

— დამესიზმრა, თითქოს ირანის შაჰთან ვიყავი, — დაიწყო მეორემ. — შაჰს მარჯვნივ გოლიათები ესხდნენ, მარცხნივ — ნაზირ-ვეზირები. ყველამ თავი მდაბლა დამიკრა. ეს რომ შაჰმა ნახა, ამიშენა სასახლე. კედლებზე ერთი ქვა თუ ოქროსი იყო, მეორე — მარმარილოსი. ტახტი სადაფისა მქონდა, ბუხარული ხალიჩებით დაფენილი. თავზე ოქროს გვირგვინი მედგა, წინ მწვადი და ღვინო მედო. აი, ეს სიზმარი ვნახე. — დაამთავრა მოყოლა. თან ცალი თვალით ჯამს უყურებდა.

— ძვირფასო სტუმარო, ეგ სიზმარი შენი მეგობრის სიზმარს სჯობდა, — უთხრა მწყემსმა და თან დააყოლა, — ახლა ვნახოთ, თქვენი მესამე მეგობარი რას იტყვის.

მესამე ადგა, თავი მდაბლა დაუკრა და უთხრა:

— ჰოი, სტუმართმოყვარეო და ჭკვიანო მწყემსო, რასაც ესენი მოგიყვანენ, ყველა ეგ სიზმარი მე ვნახე. ვნახე, ერთი ჩემი მეგობარი როგორ იყო

საპატიო სტუმრად შეიხ-ულ-ისლამთან. მეორემ როგორ მიიღო საჩუქრად სასახლე, ოქროსა და მარმარილოს აგურებით აშენებული. ვნახე, როგორ სვამდა სასახლეში ძვირფას ღვინოს და მწვადს შამფურს როგორ აგლეჯდა. არც ერთი და არც მეორე არაფრით გამიმასპინძლდნენ. არც ერთმა თავიანთ მეგობარს ძვალს არ გადმომიგდო, როცა ცხვრის ხორცს გემრიელად შეექცეოდნენ. ამიტომ ისე მომშივდა, რომ ვერ გავძელი, ღამით გავიღვიძე და მაგ ჯამიდან კარტოფილები შევჭამე, — დაამთავრა მოყოლა მესამე მონადირემ და თან მაშინვე დაამატა, — ეს ჩემი მდიდარი მეგობრები მოხარულ კარტოფილს მაინც არ იკადრებდნენ, რითიც ჩვენ, სტუმართმოყვარე და ძვირფასი მწყემსი უნდა გავგემასპინძლებოდა.

მონადირეებმა ერთმანეთს ჩუმად გადახედეს, მწყემსმა კი გულიანად გაიცინა, მოეწონა მესამე მონადირის მოხერხებულობა.

რასაც გასცემ, ღმერთი დაგიბრუნებს

ერთ ქალაქთან ახლოს ცხოვრობდა ღარიბი ქვრივი ქალი. ჰყავდა ექვსი შვილი. ის ქალი ყოველდღე ქალაქში სამათხოვროდ დადიოდა. მონყალების გამცემთ ის გლახა ამას ეუბნებოდა: რასაც გასცემ, ღმერთი დაგიბრუნებსო.

იმხანად იმ ქალაქში ცხოვრობდა წუნურაქი და სასტიკი მდიდარი. ერთხელ იმ ქვრივმა ამ მდიდრის სახლის კარზეც დააკაკუნა. კარი კაცის ცოლმა გააღო.

— რასაც მომცემთ, ღმერთი უკანვე დაგიბრუნებთ! — როგორც ყველას, ამასაც უთხრა გლახამ.

ეს სიტყვები არ მოეწონა მდიდრის ცოლს, გაბრაზდა და გადაწყვიტა, მათხოვარი მასთან არასოდეს მისულიყო.

ერთხელ, როცა საცოდავი გლახა მეორედ მიადგა მდიდრის კარს, მდიდრის ცოლმა მონამლული პურის ნაჭერი მიაწოდა. გლახამ მადლობა გადაუხადა და ახლა სხვასთან წავიდა. ხურჯინი გაავსო, გავიდა ქალაქიდან და სახლისკენ გაემართა. გზაში ორი ყმანვილი შეხვდა, ისხდნენ ცხენზე და ნადირობიდან შინ ბრუნდებოდნენ. ერთი მათგანი იმ მდიდრის შვილი იყო, ვინც გლახას მონამლული პურის ნაჭერი მისცა. მდიდრის ვაჟს გზაში ძალიან მოშივებოდა. მათხოვარი რომ შემოხვდათ, თავის ამხანაგს უთხრა:

— ძალიან მომშივდა. ამ გლახას მინდა ლუკმა პური ვთხოვო. ოღონდ, გთხოვ, ეს ამბავი ჩემს მშობლებს არ უთხრა.

მეგობარმა ურჩია:

— მოითმინე, მალე შინ ვიქნებით.

— ვერ მოვითმენ.

მიუახლოვდნენ მათხოვარ ქვრივს და ვაჟმა პურის ნაჭერი სთხოვა:

— დედი, ძალიან მომშივდა, ლუკმა პური თუ გექნება, მომეცი.

ამისთანა ყმანვილებს ნაკბერი პური როგორ ვაკადროო, გაიფიქრა გლახამ. ხურჯინში ხელი ჩაყო, გადაქექა და სწორედ ის პური ამოიღო და გაუწოდა, რომელიც მდიდრის ცოლმა მისცა.

— ჭამეთ, შვილებო, შეგერგოთ!

მისცა და გზა შინისაკენ განაგრძო.

მდიდარი კაცის შვილმა პური გადატეხა, ნაწილი ამხანაგს მიაწოდა, მეორე — ჩაკბიჩა. ცხენს ათი ნაბიჯიც არ ექნებოდა გადადგმული, რომ ბიჭი ცხენიდან გადმოვარდა. ტკივილისაგან ყვიროდა, მათხოვარს აგინებდა, ღმერთს გადარჩენას სთხოვდა. ვერ გადარჩა და მოკვდა.

მეგობარმა მკვდარი ქალაქში მიიყვანა და მეგობრის სახლის კარზე დააკაკუნა. კარი დედამ გააღო. შვილი მკვდარი რომ ნახა, თმას იგლეჯდა და ტიროდა. ბიჭმა დედას ის პურის ნაჭერი მიაწოდა, რითაც მისი შვილი მოინამლა და მოუყვა გლახასთან შეხვედრის ამბავი.

მდიდრის ცოლმა, მკვდარი შვილის დედამ მისი ხელით მონამლული პური რომ დაინახა და გაიგო, რაც შეემთხვა, გაგიჟდა.

— რასაც მომცემთ, ღმერთი უკან დაგიბრუნებთ! რასაც მომცემთ, ღმერთი უკან დაგიბრუნებთ! რასაც მომცემთ, დაგიბრუნებთ! — ყვიროდა მთელი ღამე გათენებამდე.

როდესაც იმ მდიდრის შვილს მარხავდნენ, ერთმა ჭკვიანმა კაცმა ასე თქვა:

— მართალია, რასაც გასცემ, იმასვე მიიღებ. ვინც სიკეთეს თესავს, სიკეთეს იმკის, ბოროტების მთესველი — ბოროტებას!

შენიშვნები

აკამ ჩემო ბატონო (მიმართვის ფორმა).
 ალაბაშა კვერთხი.
 ალაჰ აკბარ დიდ არს ალაჰი.
 ალმასი დემონური პერსონაჟი.
 აჟვეიფშაა ნადირთმფარველი ღვთაება.
 არღუნი მდინარე ჩეჩნეთის მთიანეთში.
 ანანგუარა ქვის ღობე, თითქოს ანანების მიერ აგებული.
 ბაი ბატონი.
 ბელი დიას.
 ბუზა მთიელთა სასმელი, ლუდის მსგავსი.
 გავზი ღატაკი.
 დადრაა უფროსის საალერსო მიმართვა უმცროსისადმი.
 დერვიში 1. მუსლიმური რელიგიის ასკეტი.
 2. მოხეტიალე, მათხოვარი.
 ემეგენი ანთროპომორფული ზღაპრული არსება. შდრ. დევი.
 ერცახუ მთის სახელწოდება.
 ვალაჰი ღმერთმანი (ფიცის ფორმულა).
 ვარაგა მუხლიკვერი.
 ვასთირჯი მამაკაცთა და მგზავრთა მფარველი ღვთაება, ნახევრად ადამიანი ოსურ მითოლოგიაში (იგივეა, რაც ქართული წმიდა გიორგი).
 ზულუმი აქ: მძლავრი.
 თავზე მთავარი კოჭი, რომელიც სახლის სახურავის გასამართავადაა გადებული.
 თამაზა მოხუცისადმი ზრდილო-

ბიანი მიმართვა.
 კაფ-დახი 1. „კაფის მთა“, მითიური მთა, რომლის მიღმა მახლობელი აღმოსავლეთის მითოლოგიას საიქიო ეგულება.
 2. კავკასიონის მთები.
 კაფის მთა კავკასიონის ქედი.
 კონა კერია.
 კურიკი ყულფით დაბოლოებული გრძელი ჯოხი. ცხენის დასაჭერად გამოიყენება. შდრ. ქამანდი.
 ლოინი მამალი აქლემი.
 მალიქი (არაბ.) მეფე.
 მასტანი აქ: კატა.
 მენ (თურქ.) მე.
 მუგელი აული დაღესტანში.
 მხარხე წყლის საზიდი ძელი, რომლის ბოლოებზეც იკიდება წყლის ჭურჭელი. მხარზე გადებული ატარებენ.
 ნამაზი მუსლიმთა ხუთჯერადი ლოცვა.
 ნართი ნარ (მონღ.) მზე, თა — ოსური საგვარეულო სახელების მრავლობითობის მანარმოებელი, ნიშნავს მზის შთამომავლებს (შვილებს).
 ნიხასი (ოს. საუბარი) აქედან გამომდინარე, ნიხასი იმ ადგილსაც ნიშნავს, სადაც თავს იყრიდნენ მამაკაცები, ბჭობდნენ სოფლის, გვარის საჭირბოროტო საკითხებზე.
 ნიხასის გადანყვეტილება ყველასათვის სავალდებულო იყო. აქ უხუცესები ჰყვებოდნენ საგმირო ამბებს,

თქმულებებს, ასრულებდნენ სიმღერებს. ნიხასში ქალს არ მიესვლებოდა.
 ოთაუ 1. პატარა კარავი;
 2. (თურქ.) ოთახი; აქ: სახლი.
 საჯი აქ: თუჯის ფირფიტა, რომელსაც ცეცხლზე დებენ, აცხელებენ და ზედ ლავაშებს აცხობენ.
 ტარულა (დარღა, დარულა, ტარულა) ეს სიტყვა სხვადასხვა დროს, სხვადასხვა ადგილას სხვადასხვა მნიშვნელობით იხმარებოდა. ზღაპარში „ჩირაღდ-ნიანი ისა“ — გვაქვს ბაზრის ზედამხედველის გაგებით, „ფადიშაჰსა და მჭედელში“ — სახელმწიფო ჩინოვნიკის მნიშვნელობით, „ობოლ გოგოში“ კი — ქალაქის მოურავს ნიშნავს.
 ფაიმბარი (დამახინჯებული: ფეი-ლამბერი) წინასწარმეტყველი, მთავარანგელოზი.
 ფანდირი ფანდური.
 ფეყი მამაკაცის სახელი.
 ფუაგა სულის შებერვა.
 ქარავანსარაი ქარვასლა.
 ქასური სალესი.
 ქეიფ იუნ მხიარულება.
 ქურდალაგონი ოსური მითოლოგიის მიხედვით ზეციური მჭედელი, სამჭედლო საქმის ღვთაება. მან ადამიანებისათვის გუთანი გამოჰქედა. იგი ასრულებს როგორც ცოცხლების შეკვეთებს (ჭედავს საუკეთესო საბრძოლო იარაღს, აწრთობს ადამიანს, აკერებს თავის ქალას), ასევე ჩადის და ემსახურება სულეთში მყოფთაც.

ყადი (ყაზი) მოსამართლე, რომელიც ისლამის კანონების მიხედვით ასამართლებს.
 ყარანოლაელები („შავი ნოლაელები“) ნოლაური ტომი. ცხოვრობს ყარანოლაისა და ყიზლარის რაიონებში.
 ყიბლა (სამყაროს ყიბლა, ქვეყნიერების ყიბლა) მექას მხარე, საითაც პირმქცეული დგება მლოცველი მუსლიმი. აქედან, ეპითეტი უალრესად პატივსაცემი პირისადმი, ჩვეულებრივ, ფადიშაჰისადმი მიმართვის დროს გამოიყენება.
 ყონალი მეგობარი. „ყონალობა“ კავკასიაში გავრცელებული ურთიერთობის ფორმაა.
 ყუბაი აული დაღესტანში, რომელიც ცნობილია თავისი ოქრომჭედლობით.
 ყურანს ურტყამს, რათა ადამიანის სხეულიდან განდევნოს ბოროტი სული.
 შაროი ადგილი ჩეჩნეთის მთიანეთში.
 შიანბიკე საქალბატონე თავგი.
 შორვა თხელი ფლავი.
 აუში 1. მაცნე (ვინც ბრძანებებს, დადგენილებებს კითხულობდა მოედანზე);
 2. დაბალი სამხედრო ჩინია;
 3. მუშების ზედამხედველი.
 ხალა მამიდა.
 ხალათის ბოძება გავრცელებული რიტუალი, როდესაც სუზერენი თავის ხალათს მაღლობის ნიშნად ჩუქნის თავის ხელქვეითს.
 ხალვარი წონის ერთეული, უდრის 30 ფუთს.

Fairy Tales and Legends of the Caucasus

Resume

Fairy Tales and Legends of the Caucasus is the first collection of the Georgian translation of pieces of narrative folklore of almost all the Caucasian peoples.

A leading genre of the narrative folklore, a fairytale, is so diverse that it is divided into subgenres. The book contains three main types of fairy tales: tales of magic, realistic tales (anecdotes) and beast tales. The texts in this book clearly show one peculiarity in the spread of fairytales across the Caucasus region: a magic tale that is quite popular in the lowlands can rarely be seen in the repertoire of tellers of the mountainous region.

The material is grouped by national belonging into chapters which are further arranged in such a sequence that takes a reader from the lowlands of Southern Caucasus to the highlands of Northern Caucasus. The texts are selected so as to demonstrate a thematic variety of tales and legends of the Caucasus. The ideas of humanity, the protection of ancestors' legacy and the respect for parents, which are close to the traditions of the peoples of the Caucasus (irrespective of their ethnic origin and religion), dominate these texts.

The book provides several pieces of each ethnicity's narrative folklore, both fairytales and legends. Classical pieces of magic tales are represented by Georgian, Armenian, Azerbaijani, Abkhaz, Adyghe, Nogai, Khundz, Lak material. Texts of other peoples are dominated by novelistic tales, anecdotes and beast tales. The main theme of such plots is, in contrast to the world of fantasy of magic tales, an ordinary life although these tales also contain lots of unbelievable stories. Some tales are humorous others deal with social themes and are satirical. Frequently, in the forefront of such tales is a didactic motive which is reinforced with a moral attached at the end of the tale. The majority of novelistic tales emphasize the advantage of intellect, wisdom and skills as this theme is one of principal directions in the narrative folklore of the Caucasus.

The book contains interesting pieces of beast tales. Along with central characters (fox, wolf and bear), these tales show a wide variety of animals with their stories resembling those of people. An original type of cumulative tales can be found in Chechen, Lezgin and Karachay-Balkar texts, where events do not follow each other logically in repetition (in forward development) but a set of actions (chain) unfolds backwards.

The majority of legends in this book is of etiological nature. They narrate about the origin of stars, creation of artifacts and toponyms, explain causes of some natural phenomena. Abkhaz and Ossetian texts include those fragments of Nartic epos which exist as separate legends in a repertoire of tellers.